

A közoktatás indikátorrendszere 2019

Közgazdaság- és Regionális Tudományi
Kutatóközpont
KÖZGAZDASÁG-TUDOMÁNYI INTÉZET

A közoktatás indikátorrendszere

2019

Budapest, 2019. december 30.

Szerkesztette: Varga Júlia

A kötet szerzői

Hajdu Tamás

Hermann Zoltán

Horn Dániel

Varga Júlia

Kutatási asszisztens: Lénárd Tünde

Olvasószerkesztő: Székács István

E kiadvány megjelenését támogatta a Magyar Tudományos Akadémia és az Európai Bizottság
Magyarországi Képviselete

Copyright © Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont

Közgazdaság-tudományi Intézet, 2019

TARTALOMJEGYZÉK

TABLE OF CONTENTS	9
ENGLISH SUMMARY	13
BEVEZETÉS.....	15
A) KONTEXTUSINDIKÁTOROK	18
A1. Demográfia	18
A1.1. indikátor: Az óvodás- és iskoláskorú népesség számának változása.....	18
A2. A tanulók társadalmi-gazdasági háttere	21
A szegénységben, vagy hátránnyal élő óvodás- és iskoláskorúak	21
A2.1. indikátor: A szegény háztartásban élő gyermekek aránya.....	21
A2.2. indikátor: A hátrányos helyzetű (HH) tanulók aránya	23
A2.3. indikátor: A halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) tanulók aránya	23
A2.4. indikátor: A veszélyeztetett tanulók aránya	27
A2.5. indikátor: Az ingyen étkező tanulók aránya.....	28
A2.6. indikátor: A speciális nevelési igényű (SNI) tanulók aránya	30
A2.7. indikátor: A pszichés fejlődési zavarral élő tanulók aránya	33
A2.8. indikátor: A roma tanulók aránya	39
A2.9. indikátor: A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő tanulók aránya	43
A szülők társadalmi háttere	46
A2.10. indikátor: A népesség iskolázottsága a 25–50 éves korcsoportban.....	46
A2.11. indikátor: A munkanélküliek aránya a 25–50 éves korcsoportban	49
A2.12. indikátor: A közmunkások aránya a 25–50 éves korcsoportban.....	50
B) RÁFORDÍTÁSINDIKÁTOROK	52
B1. Pénzügyi ráfordítások.....	52
Közoktatási kiadások makroszinten.....	52
B1.1. indikátor: Az egy diákra jutó kiadások a költségvetési szektorban	53
B1.2. indikátor: Az egy diákra jutó kiadások az egy főre jutó GDP százalékában, nemzetközi összehasonlításban.....	54
B1.3. indikátor: Az alap- és középfokú oktatási kiadások a GDP százalékában, nemzetközi összehasonlításban.....	56
B1.4. indikátor: Az egy diákra jutó óvodai és iskolai kiadások fő kiadási kategóriák szerint.....	59
B2. Emberi erőforrások	69
A tanárok jellemzői	69
B2.1. indikátor: A nők aránya a pedagógusok között	69
B2.2. indikátor: Az egyes korcsoportokhoz tartozó pedagógusok aránya	72
B2.3. indikátor: Az egyes végzettségi csoportokhoz tartozó pedagógusok aránya.....	76

Tanári munkaerő-forgalom és foglalkoztatás	80
B2.4. indikátor: A belépő tanárok aránya.....	80
B2.5. indikátor: A pályakezdő tanárok aránya.....	83
B2.6. indikátor: A nyugdíjas tanárok aránya	86
B2.7. indikátor: Az egyes programtípusokban foglalkoztatott tanárok aránya a foglalkoztatás formája szerint	88
B2.8. indikátor: A tartósan távollévő tanárok aránya	93
B2.9. indikátor: Az állandó helyettesítésre alkalmazott tanárok aránya.....	96
B2.10. indikátor: Diák-tanár arány	98
Egyéb segítő foglalkoztatottak	106
B2.11. indikátor: A pedagógiai munkát segítő alkalmazottak aránya	106
A tanárok kereseti helyzete	110
B2.12. indikátor: A szakképzett pedagógusok relatív keresete	111
B2.13. indikátor: Az egyes szakképzett pedagógusfoglalkozásokban dolgozók relatív keresete	114
B2.14. indikátor: A szakképzett pedagógusok relatív keresete nemzetközi összehasonlításban	114
B2.15. indikátor: A tanárképzésre jelentkezők aránya az összes felsőfokú jelentkezésen belül	122
B2.16. indikátor: A tanárképzésre felvettek relatív tanulmányi eredményei	122
C) FOLYAMATINDIKÁTOROK.....	125
C1. Hozzáférés és részvétel	125
Az óvodáskorú és középiskolás korú népesség részvétele a közoktatásban	125
C1.1. indikátor: Az óvodáskorú népesség részvétele az óvodai ellátásban.....	125
C1.2. indikátor: A középiskolás korú népesség részvétele a közoktatásban	127
Hozzáférés az óvodai, általános iskolai és középiskolai oktatáshoz a lakóhelyen	131
C1.3. indikátor: Az óvoda és általános iskola nélküli települések aránya.....	131
C1.4. indikátor: Az óvoda és általános iskola nélküli településeken élő óvodás- és általános iskolás korú népesség aránya.....	131
C1.5. indikátor: A középfokú iskola nélküli kistérségek aránya.....	133
C1.6. indikátor: A középfokú iskola nélküli kistérségekben élő 14–17 éves népesség aránya.....	134
C1.7. indikátor: A kizárólag nem állami fenntartású óvodával és általános iskolával rendelkező települések aránya.....	135
C1.8. indikátor: A kizárólag nem állami fenntartású óvodával és általános iskolával rendelkező településeken élő óvodás- és iskoláskorú népesség aránya	136
C1.9. indikátor: A kizárólag nem állami fenntartású középfokú iskolával rendelkező kistérségek aránya	138
C1.10. indikátor: A kizárólag nem állami fenntartású középfokú iskolával rendelkező kistérségekben élő középiskolás korú népesség aránya	138
A diákok területi mobilitása	140
C1.11. indikátor: A bejáró diákok aránya	140
C1.12. indikátor: A kollégista diákok aránya	142
C2. Továbbhaladás és lemorzsolódás	144
Az évismétlők aránya a közoktatásban.....	144
C2.1. indikátor: Az évismétlő diákok aránya	144
C2.2. indikátor: A legalább egyszer vagy többször évet ismételt diákok aránya a 8. és a 10. évfolyamon	151
A középfokú programok kínálata és kereslete.....	155

C2.3. indikátor: A középfokú továbbtanulásra jelentkezett tanulók megoszlása az első helyen történt jelentkezés programtípusa szerint	155
C2.4. indikátor: A középfokon továbbtanuló diákok megoszlása programtípus szerint	157
C2.5. indikátor: A középfokon 9. évfolyamra járó tanulók aránya programtípus szerint.....	159
C2.6. indikátor: A középfokon 10. évfolyamra járó tanulók megoszlása programtípus szerint	160
C2.7. indikátor: A lemorzsolódó diákok aránya.....	162
C3. Tanulási környezet	169
Az intézményhálózat jellemzői	169
C3.1. indikátor: Az intézmények megoszlása intézményfenntartó szerint.....	169
C3.2. indikátor: A tanulók megoszlása intézményfenntartó szerint.....	171
C3.3. indikátor: Az átlagos tanulói létszám az iskolai programtípusokban	175
C3.4. indikátor: Az 500 főnél nagyobb létszámú iskolai képzésben tanulók aránya	176
C3.5. indikátor: A 100 főnél kisebb létszámú iskolai képzésben tanulók aránya	177
C3.6. indikátor: Az átlagos osztálylétszám	178
C3.7. indikátor: A 35 fős vagy nagyobb létszámú osztályok aránya	179
C3.8. indikátor: A 9 fős vagy kisebb létszámú osztályok aránya	180
Egyenlőség.....	180
C3.9. indikátor: Szegregációs index	180
C3.10. indikátor: A magántanulók aránya	183
C3.11. indikátor: A 30 vagy több igazolatlan órát hiányzók aránya	186
C3.12. indikátor: A tanköteles koron túl mulasztás miatt megszünt tanulói jogviszonyok aránya	189
C3.13. indikátor: A hátrányos és nem hátrányos helyzetű tanulók programtípus szerinti megoszlása a középfokú oktatásban	191
C3.14. indikátor: A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya a felsőoktatásba jelentkezők között	195
C3.15. indikátor: A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya a felsőoktatásba felvettek között	197
C3.16. indikátor: Az integráltan és gyógypedagógiai tanterv szerint oktatott speciális nevelési igényű (SNI) tanulók aránya.....	199
C3.17. indikátor: Tesztpontszám-különbség a legfeljebb alacsony és a legalább középfokú végzettséggel rendelkező anyák gyermekei között (PISA-felmérés).....	203
Fizikai környezet	216
C3.18. indikátor: Az egy férőhelyre jutó óvodások aránya.....	216
C3.19. indikátor: A szükségtermet is használó iskolák aránya	218
C3.20. indikátor: Az egy számítógépre jutó tanulók száma.....	220
C3.21. indikátor: Internet-hozzáférést tanterem aránya.....	220
C3.22. indikátor: Interaktív táblával felszerelt tanterem aránya.....	220
Oktatási minőség	224
C3.23. indikátor: Az egyes szaktárgyakat szakos képesítés nélkül tanítók aránya	224
C3.24. indikátor: A heti három-négy, illetve öt vagy több órában idegen nyelvet tanulók aránya.....	232
C3.25. indikátor: Az emelt szintű oktatásban részt vevő tanulók aránya.....	234
C3.26. indikátor: A fejlesztő foglalkozásban részt vevő tanulók aránya	235
C3.27. indikátor: A tehetség gondozásban részt vevő tanulók aránya	236
C3.28. indikátor: A gyógytestnevelésben részt vevő tanulók aránya	237
C3.29. indikátor: Az idegennyelv-tudással rendelkező tanárok aránya	238

D) EREDMÉNYEK	243
D1. Belső eredmények	243
Átlagos teljesítmény	244
D1.1. indikátor: Átlagos teljesítmény, országos kompetenciamérés, szövegértés és matematika	244
A gyengén teljesítő tanulók aránya	249
D1.2. indikátor: A gyengén teljesítők aránya, országos kompetenciamérés, szövegértés és matematika	249
D1.3. indikátor: A gyengén teljesítők aránya, PISA-felmérés, szövegértés és matematika	258
A jól teljesítő tanulók aránya	266
D1.4. indikátor: A jól teljesítők aránya, országos kompetenciamérés, szövegértés és matematika	266
D1.5. indikátor: A jól teljesítők aránya, PISA-felmérés, szövegértés és matematika	275
D1.6. indikátor: A kiemelkedő teljesítményű iskolák aránya	284
Felsőfokú továbbtanulás.....	286
D1.7. indikátor: A legalább egy középfokú nyelvvizsgálóval rendelkezők aránya a felsőoktatásba jelentkezők közül	286
D1.8. indikátor: A legalább egy középfokú nyelvvizsgálóval rendelkezők aránya a felsőoktatásba felvettek közül	289
D1.9. indikátor: A felvettek aránya a felsőoktatásba jelentkezők közül	291
D1.10. indikátor: A felsőoktatásba jelentkezők aránya az adott évben érettségizettek közül	294
D1.11. indikátor: A felsőoktatásba felvettek aránya az adott évben érettségizettek közül.....	296
D2. Külső eredmények	298
D2.1. indikátor: A munkanélküli fiatalok aránya	298
D2.2. indikátor: A foglalkoztatott fiatalok aránya	302
D2.3. indikátor: A közmunkás fiatalok aránya.....	306
D2.4. indikátor: A nem dolgozó és nem is tanuló fiatalok aránya	311
D2.5. indikátor: A korai iskolaelhagyók aránya	315
D2.6. indikátor: A 20–24 éves népesség megoszlása legmagasabb iskolai végzettség szerint	316
D2.7. indikátor: Mediánkeresetek a végzettség szintje szerint	319
D2.8. indikátor: Az iskolai végzettség kereseti hozama.....	321

Table of contents

ENGLISH SUMMARY	13
INTRODUCTION	15
A) CONTEXT INDICATORS	18
A1. Demography	18
A1.1. indicator: Changes in kindergarten and school age population	18
A2. Socio-economic background of students	21
Disadvantaged kindergarten and school age population	21
A2.1. indicator: Share of children living in deprived households	21
A2.2. indicator: Share of disadvantaged students.....	23
A2.3. indicator: Share of cumulatively disadvantaged students	23
A2.4. indicator: Share of students at risk	27
A2.5. indicator: Ratio of students receiving free school meals	28
A2.6. indicator: Share of Special Educational Needs (SEN) students	30
A2.7. indicator: Share of students with psychological developmental disorders	33
A2.8. indicator: Share of Roma pupils	39
A2.9. indicator: Share of students receiving regular child protection allowance	43
Socio-economic background of parents	46
A2.10. indicator: Educational attainment, 25-50-year-olds	46
A2.11. indicator: Unemployment, 25-50-year-olds.....	49
A2.12. indicator: Share of public workers, 25-50-year-olds	50
B) INPUT INDICATORS	52
B1. Financial expenditure on education	52
Expenditure on public education, macro level	52
B1.1. indicator: Public expenditure on education per student	53
B1.2. indicator: Expenditure per student as a percentage of GDP, international comparison	54
B1.3. indicator: Expenditure on primary and secondary education as a percentage of GDP, international comparison.....	56
B1.4. indicator: Expenditure on kindergartens and schools per pupil by main expenditure categories	59
B2. Human resources	69
Teacher characteristics	69
B2.1. indicator: Proportion of women among teachers	69
B2.2. indicator: Teachers by age group	72
B2.3. indicator: Teachers by qualification	76
Teacher turnover and employment.....	80
B2.4. indicator: Proportion of entering teachers	80
B2.5. indicator: Proportion of early-stage teachers	83
B2.6. indicator: Proportion of retirement-age teachers still teaching	86

B2.7. indicator: Teachers in different program types by form of employment	88
B2.8. indicator: Percentage of permanently absent teachers	93
B2.9. indicator: Ratio of substitute teachers	96
B2.10. indicator: Student-teacher ratio	98
Teaching assistants and other teacher support	106
B2.11. indicator: Share of teaching assistants and other teacher support	106
Teachers' salaries	110
B2.12. indicator: Relative earnings of qualified teachers	111
B2.13. indicator: Relative earnings of teachers by type of qualification	114
B2.14. indicator: Teachers' actual salaries relative to earnings of tertiary-educated workers in international comparison	114
B2.15. indicator: Number of applications to teacher training as a share of the total number of applications to higher education	122
B2.16. indicator: Relative application scores of students admitted to teacher training	122
C) PROCESS INDICATORS	125
C1. Access and participation	125
Participation of kindergarten and secondary school age population in public education	125
C1.1. indicator: Proportion of kindergarten age children attending kindergarten	125
C1.2. indicator: Participation of secondary school age pupils in public education	127
Access to kindergarten, primary and secondary education in the area of residence	131
C1.3. indicator: Proportion of settlements without a kindergarten or general school	131
C1.4. indicator: Proportion of kindergarten and general school age children living in settlements without a kindergarten or general school	131
C1.5. indicator: Proportion of micro-regions without a secondary school	133
C1.6. indicator: Proportion of the 14-17-year-old population living in micro-regions without a secondary school	134
C1.7. indicator: Proportion of settlements with only non-state-run kindergartens and primary schools	135
C1.8. indicator: Proportion of kindergarten and school age population living in settlements with only non-state-run kindergartens and primary schools	136
C1.9. indicator: Proportion of micro-regions with only non-state-run secondary schools	138
C1.10. indicator: Proportion of secondary school age population living in micro-regions with only non-state-run secondary schools	138
Geographical mobility of students	140
C1.11. indicator: Share of commuting students	140
C1.12. indicator: Share of students living in dorms	142
C2. Continuation and educational attainment	144
Proportion of grade repeaters in public education	144
C2.1. indicator: Proportion of grade repeaters in public education	144
C2.2. indicator: Percentage of students repeating at least one or more years in 8th and 10th grade	151
Supply and demand of upper secondary school programs	155
C2.3. indicator: Distribution of upper secondary school applicants by the type of the school they marked as their first choice	155
C2.4. indicator: Share of students enrolled in upper secondary education by school type	157

C2.5. indicator: Percentage of 9th grade students enrolled in upper secondary education by school type	159
C2.6. indicator: Distribution of 10th grade students enrolled in upper secondary education by school type	160
C2.7. indicator: Share of students dropping out	162
C3. Learning environment	169
Characteristics of the institutional network	169
C3.1. indicator: Educational institutions by operator	169
C3.2. indicator: Pupils by operator	171
C3.3. indicator: Average number of students by school type	175
C3.4. indicator: Percentage of students attending school sites with more than 500 pupils	176
C3.5. indicator: Percentage of students attending school sites with fewer than 100 pupils	177
C3.6. indicator: Average class size	178
C3.7. indicator: Proportion of classes with 35 or more pupils	179
C3.8. indicator: Proportion of classes with 9 or fewer pupils	180
Equity	180
C3.9. indicator: Segregation index	180
C3.10. indicator: Share of private students	183
C3.11. indicator: Percentage of students with minimum 30 hours of unauthorized absence	186
C3.12. indicator: Share of terminated student statuses due to excessive absence after compulsory school leaving age	189
C3.13. indicator: Distribution of disadvantaged and not disadvantaged students in upper secondary education by school type	191
C3.14. indicator: Ratio of disadvantaged and cumulatively disadvantaged applicants to higher education	195
C3.15. indicator: Ratio of disadvantaged and cumulatively disadvantaged students among students admitted to higher education	197
C3.16. indicator: Share of SEN students receiving special and mainstream education	199
C3.17. indicator: Difference in test scores between children of mothers with lower secondary education and those with at least upper secondary education (PISA-test)	203
Physical environment	216
C3.18. indicator: Capacity utilization of kindergarten places	216
C3.19. indicator: Proportion of schools using inappropriately equipped classrooms	218
C3.20. indicator: Number of pupils per personal computer	220
C3.21. indicator: Proportion of classrooms with internet access	220
C3.22. indicator: Proportion of classrooms with interactive whiteboard	220
Quality of education	224
C3.23. indicator: Share of subject teachers without a degree in the subject	224
C3.24. indicator: Share of students learning foreign languages for three, four or five or more teaching hours per week	232
C3.25. indicator: Percentage of students participating in advanced courses (specialization)	234
C3.26. indicator: Share of pupils participating in individual development sessions for SEN students	235
C3.27. indicator: Share of pupils participating in talent development programs	236
C3.28. indicator: Share of pupils participating in adapted physical education	237
C3.29. indicator: Share of teachers speaking foreign languages	238

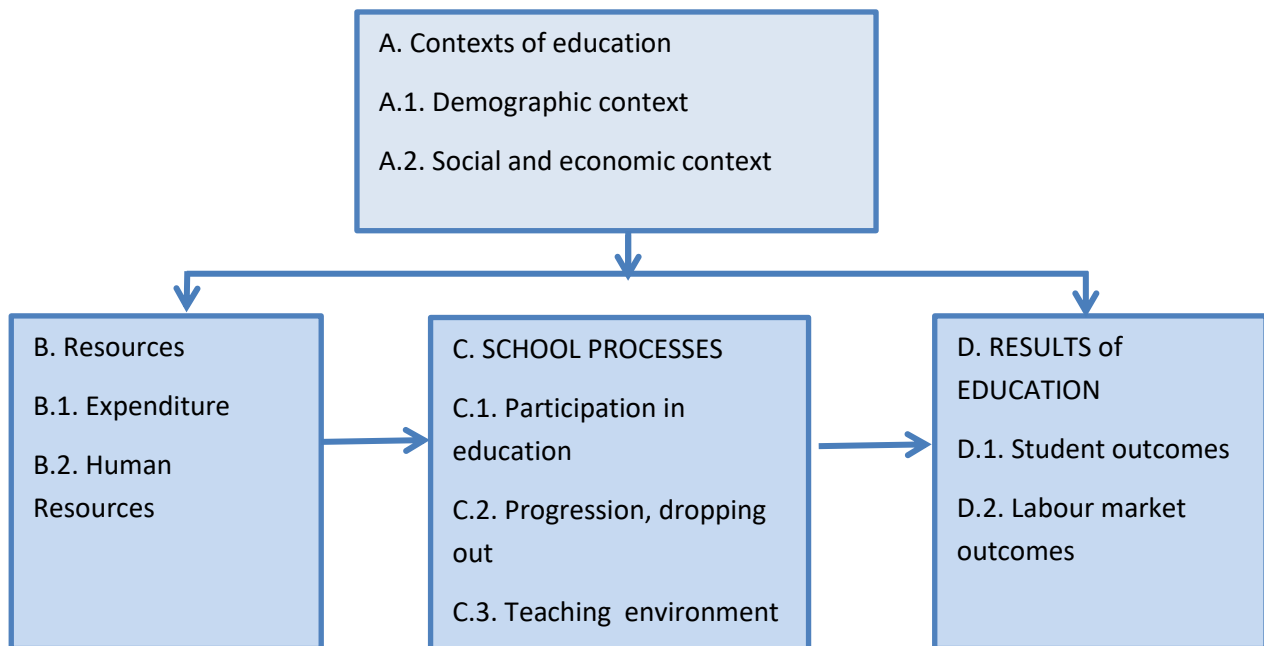
D) OUTPUTS.....	243
D1. Internal outputs.....	243
Average performance.....	244
D1.1. indicator: Average performance on the National Assessment of Basic Competencies, reading and mathematical literacy.....	244
Proportion of underachieving students.....	249
D1.2. indicator: Proportion of underachievers, National Assessment of Basic Competencies, reading and mathematical literacy.....	249
D1.3. indicator: Proportion of underachievers, PISA-test, reading and mathematical literacy.....	258
Proportion of high-achieving students.....	266
D1.4. indicator: Proportion of high-achievers, National Assessment of Basic Competencies, reading and mathematical literacy.....	266
D1.5. indicator: Proportion of high-achievers, PISA-test, reading and mathematical literacy.....	275
D1.6. indicator: Share of schools with outstanding performance.....	284
Entry to higher education.....	286
D1.7. indicator: Ratio of higher education applicants with at least a B2 language qualification.....	286
D1.8. indicator: Ratio of admitted students who have at least one B2 level language qualification.....	289
D1.9. indicator: Proportion of applicants admitted to higher education.....	291
D1.10. indicator: Higher education applicants as a share of students who passed the school leaving exam in the year of application.....	294
D1.11. indicator: Students admitted to higher education as a share of those who passed the school leaving exam in the year of application.....	296
D2. External outputs.....	298
D2.1. indicator: Youth unemployment rate.....	298
D2.2. indicator: Youth employment rate.....	302
D2.3. indicator: Proportion of young public workers.....	306
D2.4. indicator: Youth not in employment, education or training (NEET).....	311
D2.5. indicator: Percentage of early school leavers.....	315
D2.6. indicator: Educational attainment, 20-24-year-olds.....	316
D2.7. indicator: Median income by educational attainment.....	319
D2.8. indicator: Returns to education by educational attainment.....	321

English Summary

In 2015, the Institute of Economics of the Centre for Economic and Regional Studies developed and published an indicator system concerning Hungarian public education. It aimed at monitoring in detail the developments in the Hungarian education system regularly, every second year. The indicator system provides a detailed insight into the performance of public education. It considers the factors that have an impact on the performance of the public education regardless of whether those might be affected by education policy or not. The indicator system describes the developments across the entire spectrum of public education, i.e. in pre-primary, primary and secondary education. It provides detailed analyses, containing not only national averages but also providing breakdowns of the various indicators by type of school, by school operator, by county, gender, type of settlement, etc. It also provides indicators relating to segregated and non-segregated schools in order that inequality and segregation can be monitored.

The indicator system groups indicators into the following categories: (A) context; (B) resources; (C) processes; and (D) results. See Figure 1.

Figure 1

The first publication contained indicators with values up to 2012. In the 2017 publication the indicator-system was refined and updated with values taking it up to 2016. This version provides data until 2018 in general, but in the case of some indicators, this went only up to 2017. There are six indicators which could not be updated due to lack of recent data.

The publication contains a short description of each indicator and a short analysis about how the values of the indicators have changed recently and presents the results in figures.

For the first time we have added an English Table of Contents to the publication, and data tables with English headers. Beneath each short chapter, under the description of each indicator following the

figures there are two url-s. Both lead to a corresponding Excel workbook containing the underlying data for the indicator and even some additional breakdowns of the data. The first url leads to the Hungarian version of the data tables (data tables with Hungarian headers), the second to the English version. Readers can to click directly on these links and the workbook will open in a separate window which can then be downloaded if required. Although the publication is in Hungarian, the English Table of Contents may help the reader to find the downloadable, English version of the data tables.

The classification of the levels of education is based on the Hungarian system of classification; nevertheless, in the case of some indicators aiming at international comparison, the International Standard Classification of Education (ISCED) system is used.

Bevezetés

Harmadszor jelenik meg *A közoktatás indikátorrendszere* című kiadvány, a 2015. évi első és a 2017. évi második kiadás után. Az indikátorrendszert azzal a céllal dolgoztuk ki a KRTK Közgazdaság-tudományi Intézetében, hogy létrejöjjön Magyarországon egy rendszeres kiadvány, amely egyaránt alkalmas arra, hogy a szakpolitikai döntéshozók könnyen és pontosan tájékozódjanak a közoktatás aktuális állapotáról, illetve trendjeiről, és hogy az érdeklődő szakértő és nem szakértő közönség megismerje a magyar közoktatást leíró legfontosabb mutatókat. Olyan indikátorokat alakítottunk ki, melyek amellet, hogy számszerűen leírják a jelenlegi helyzetet, lehetőséget adnak a mutatók ismételt, rendszeres megfigyelésére, mivel rendszeres adatgyűjtéseken alapulnak.

Jelen kötet követi a korábbi kiadások felépítését, de az előzőhöz képest néhány új indikátorral bővítettük a mutatószámok körét. Először fordult elő, hogy néhány indikátort nem tudtunk frissíteni, a 100 közül hatot, mert a kutatói közösség nem kapta meg a számításokhoz szükséges adatokat, és ugyanezen okból néhány indikátort csak 2017-ig tudtunk továbbvezetni. Azoknak az indikátoroknak az esetében, melyeket nem tudtunk frissíteni, az egyes címek alatt feltüntettük ennek tényét, és a 2017. évi kiadásból változatlan formában átemeltük a leírásokat. Amint hozzájutunk a még hiányzó adatokhoz, ezeket az online kiadásban frissíteni fogjuk. Néhány újabb indikátort kimondottan azért emeltünk be a kötetbe, illetve másokat azért közlünk az előző kiadásokhoz képest új bontásokban is, hogy információt tudjunk nyújtani azokról a folyamatokról is, melyeket korábban azok az indikátorok írtak le, amiket most nem tudtunk frissíteni. Számos indikátort ismertetünk új bontásban is: az iskolák, a tanárok jellemzőit leíró indikátorokat külön-külön is bemutatjuk a szegregált, illetve a nem szegregált általános iskolákra vonatkozóan. A kiadványt először egészítettük ki angol nyelvű összefoglalóval és tartalomjegyzékkel. Az adattáblákat angol nyelvű fejléccel is közöljük.

A kötet – az előző kiadásokhoz hasonlóan – az indikátorok négy nagy csoportját tartalmazza: (A) a kontextus-, (B) a ráfordítás-, (C) a folyamat- és (D) az eredményindikátorok csoportját.

(A) KONTEXTUSINDIKÁTOROK

Az iskolai eredményességet befolyásoló, de az oktatáspolitikai és az iskolák által nem befolyásolható társadalmi környezetet leíró mutatók. E csoport olyan indikátorokat foglal magában, amelyek jelentősen befolyásolhatják a szolgáltatások ráfordításigényét, az oktatási rendszerben zajló folyamatokat és az iskola eredményességét. A kontextusindikátorok első csoportját a demográfiai indikátorok alkotják, amelyek az iskoláskorú népesség számának és arányának alakulását mutatják be. A népességszám alakulása a közoktatás iránti kereslet egyik legfontosabb meghatározója, amely oktatáspolitikai eszközökkel nem befolyásolható. A kontextusindikátorok második csoportja a tanulók társadalmi, gazdasági hátterének alakulását írja le, ami szintén adottságként jelentkezik az oktatási rendszer számára. A tanulók társadalmi-gazdasági hátterének változása hatással lehet az iskolai eredményességre, ezért az eredmények értelmezéséhez szükség van e változások bemutatására. Másrészt felhívhatja az oktatáspolitikai döntéshozók figyelmét arra is, hogyan alakul a tanulók összetétele, amihez az oktatási rendszernek alkalmazkodnia kell.

(B) RÁFORDÍTÁSINDIKÁTOROK

A pénzben mérhető és az egyéb ráfordításokat bemutató indikátorok. Olyan tényezőket írnak le, amelyek oktatáspolitikai eszközök segítségével befolyásolhatók. A ráfordításindikátorok első csoportjába a pénzügyi ráfordításokat mérő indikátorok tartoznak, ezek a folyó és beruházási ráfordítások, valamint az összes bérköltések és a tanári bérköltések alakulását írják le. A második csoportba tartozó mutatók a közoktatási rendszer emberi erőforrásairól adnak képet.

(C) FOLYAMATINDIKÁTOROK

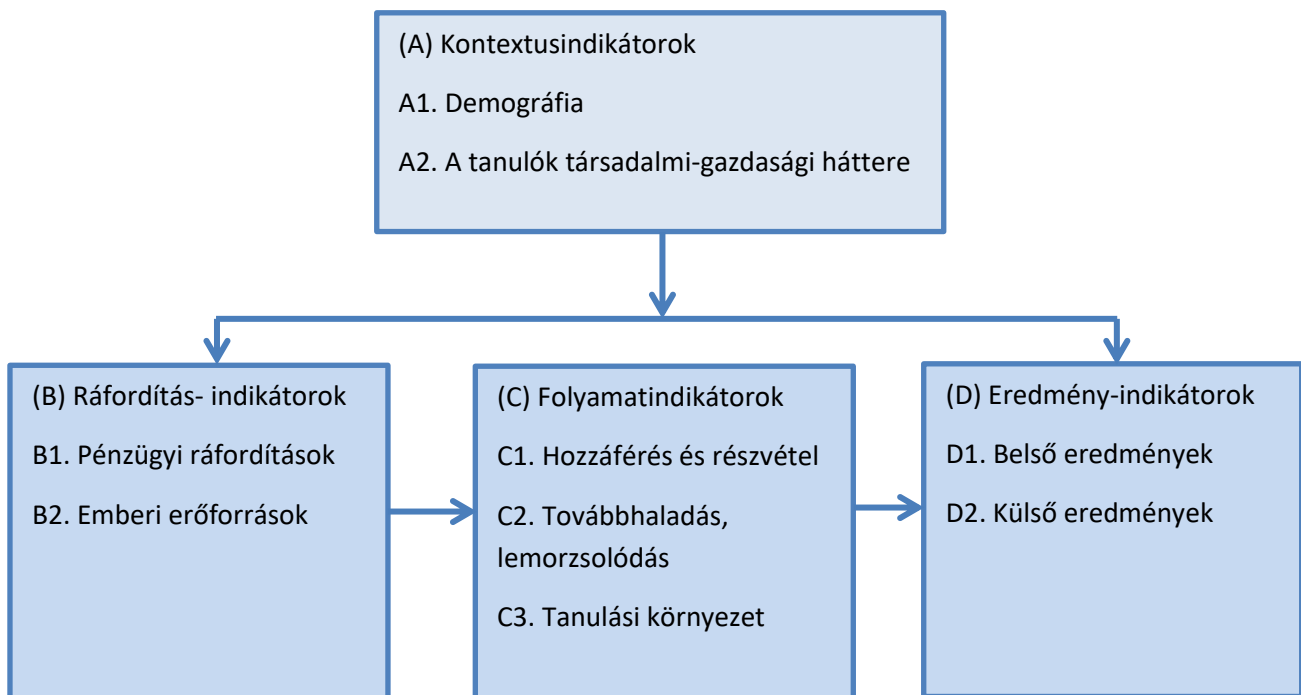
Ez az indikátorcsoport annak jobb megértését segíti elő, hogy mi okozza az oktatás belső eredményeiben mutatkozó különbségeket. A folyamatindikátorok első csoportjába tartozó, a hozzáférést és részvételt leíró indikátorok egyrészt azt mutatják be, hogy a megfelelő korcsoportok mekkora hányada vesz részt, tanul az egyes oktatási programokban, másrészt a közoktatási intézmények területi elérhetőségét vizsgálják. A folyamatindikátorok második csoportja az iskolarendszerben való továbbhaladást és a lemorzsolódást írja le. A harmadik csoport indikátorai többféle szempontból adnak képet a tanulási környezetről. Bemutatják az intézményhálózatot, a tanulás fizikai környezetét, vizsgálják az oktatás minőségét, valamint a közoktatási rendszer egyenlőségét.

(D) EREDMÉNYINDIKÁTOROK

Ez az indikátorcsoport az oktatási rendszer belső és külső eredményességét jellemzi. Az eredményindikátorok első csoportja a közoktatás közvetlen céljainak megvalósulását, a belső eredményeket, a tanulási teljesítmények, a standardizált mérések, a közoktatás és a felsőoktatás közti átmenet alakulását követi nyomon. A külső eredményeket leíró indikátorok azt mérik, hogy milyen mértékben hasznosul a közoktatási rendszerben megszerzett tudás a képzési rendszeren kívül. Ezek a mutatók az iskolából a munkaerőpiacra történő átmenetről, a munkaerőpiaci sikerességről, a további képzésekben való részvételről adnak képet, valamint a fiatal, a közoktatási rendszerből nemrég kilépett korcsoportokra vonatkozó, az iskolázottság és a keresetek, illetve az iskolázottság és a munkaerőpiaci státus közötti összefüggéseket jellemzik.

Az indikátorrendszer felépítését az alábbi ábra mutatja be.

A kötetet, az előző kiadásokhoz hasonlóan, módszertani ismertető egészíti ki. A *Technikai útmutató „A közoktatás indikátorrendszere 2019” című kiadványhoz* közli minden egyes indikátor számítási módját és az egyes indikátorokhoz felhasznált adatok pontos forrását.

A felhasznált adattáblák online elérhetőségét, a második kiadáshoz hasonlóan, a jelen kötetben is megadjuk. Az egyes indikátorok leírását, az indikátorok értékeinek változását bemutató ábrákat követően az olvasó két internetes hivatkozást talál, mely az adott indikátor értékeit bemutató táblázatokhoz vezet. Az első linkről a magyar, a másodikról az angol nyelvű változat tölthető le.

Az elmúlt években számos adminisztratív és egyéb változás is történt a közoktatási rendszerben. Ezek egyike volt, hogy a középfokú programtípusokat átalakították, melyek új nevet kaptak. Így az érettségit nem adó szakmunkásképzést nyújtó iskolatípus jelenlegi neve szakközépiskola, a korábban ezen a néven ismert iskolatípusé pedig szakgimnázium. A kiadványban korábbról is közlünk adatokat, amikor ezek a névváltoztatások még nem voltak érvényben. Azt az eljárást követtük, hogy a jelenleg érvényes elnevezéseket használtuk visszamenőleg is, tehát az érettségit nem adó középfokú szakképzést nyújtó iskolát egységesen szakközépiskolának, az érettségit is adó középfokú szakképzést nyújtó iskolát pedig egységesen szakgimnáziumnak nevezzük. (Már a 2017. évi kötetben is ezt az eljárást követtük, de ezt mindenképpen figyelembe kell venni, ha a felhasználó az indikátorkötet adatait a 2015-ben megjelent első kiadásban szereplő adatokkal szeretné összevetni.)

Köszönetet kell mondanunk a Magyar Tudományos Akadémiának, melynek anyagi támogatása nélkül kötetünk nem jelenhetett volna meg. Ugyancsak köszönettel tartozunk az Európai Bizottság Magyarországi Képviselőtársaságának, mely a kiadványban szereplő néhány indikátor kidolgozásához nyújtott segítséget.

A) Kontextusindikátorok

A1. Demográfia

A demográfiai indikátor az oktatási rendszer jelenlegi, illetve jövőbeli résztvevőinek számáról nyújt információt, másképpen fogalmazva a keresleti oldal nagyságának változásait mutatja be. Az indikátor az óvodáskorú, a kötelező iskoláztatási korú, illetve a középiskolás korú népesség számát és arányát mutatja be.

A1.1. indikátor: Az óvodás- és iskoláskorú népesség számának változása

Az A1.1. indikátor az óvodáskorú és iskoláskorú népesség számának változását mutatja be három korcsoportra koncentrálva: (i) a 3–5 évesekre; (ii) a kötelező iskoláztatási korúakra (6–16 éves) és (iii) a középiskolás korúakra (14–20 éves).

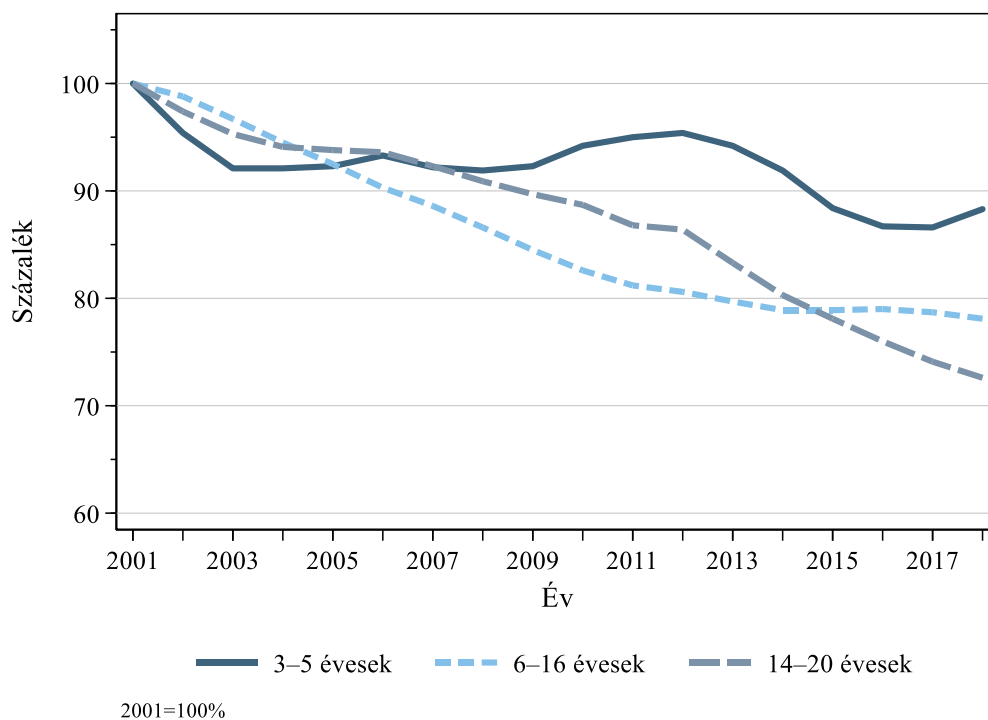
A 3–5 évesek száma az alapfokú oktatási intézmények iránti közeljövőbeli keresletet jelzi előre. Képet ad arról, hogy hányan kezdik meg az elkövetkező néhány évben az általános iskolát. A 6–16 évesek száma az alap- és középfokú oktatás (közoktatás) iránti aktuális kereslet, míg a 14–20 évesek száma a középfokú oktatás iránti kereslet mértékét és változását tükrözi. Az indikátor a korcsoportok létszámában bekövetkezett változást mutatja be az előző évhez és egy bázisévhez (2001) viszonyítva.

Az elmúlt közel két évtizedben a 3–5 évesek száma közel 10 százalékkal csökkent az időszak első néhány évében, majd kisebb-nagyobb mértékben ingadozott jelentősebb hosszú távú tendencia nélkül (A1.1.1 és A1.1.2 ábra). A 2013 utáni néhány évben újabb csökkenés volt megfigyelhető, azonban az utolsó két évben jelentős változás nem történt. 2018-ban 2001-hez viszonyítva 12 százalékkal kevesebb óvodáskorú gyermek élt Magyarországon. A megyénkénti létszámadatok szerint három területen (Budapest, Pest megye és Győr-Moson-Sopron megye) nőtt 2001 és 2018 között a 3–5 évesek száma. A növekedés elsősorban Budapesten és Pest megyében jelentős. A többi megyében 10–35 százalékkal csökkent az óvodáskorú népesség (A1.1.3 ábra). A legjelentősebb (25–35 százalék közötti) csökkenés Békés, Somogy, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén és Nógrád megyében történt.

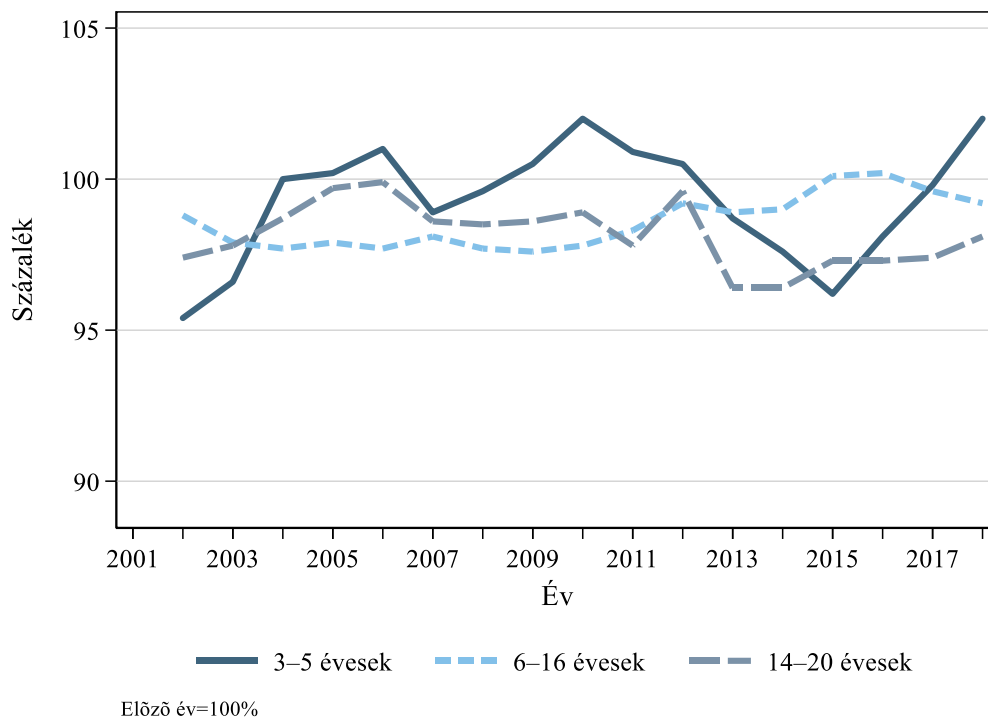
2001 és 2011 között a 6–16 éves népesség erőteljesebben, évente jellemzően 2-2,5 százalékkal csökkent, de 2011 után a csökkenés üteme kissé mérséklődött, és 2015 óta nem történt érdemi változás. Összességében az utóbbi tizenhét évben 22 százalékkal csökkent a kötelező iskoláztatási korú népesség. A vizsgált időszakban egyedül Pest megyében nem csökkent a kötelező iskoláztatási korúak száma. A megyék többségében 25–35 százalékkal kevesebb 6–16 éves élt 2018-ban, mint 2001-ben. A legjelentősebb csökkenés Tolna, Békés, Zala és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében történt.

A 14–20 évesek száma 2001 és 2018 között 27 százalékkal csökkent. A csökkenés éves üteme a 2001 és 2012 között jellemző 1-2 százalékról 2013 után 2,5-3,5 százalékra emelkedett. Csaknem minden megyében számottevően (25–40 százalékkal) kevesebb középiskolás korú élt 2018-ban, mint 2001-ben. Pest megye jelenti az egyetlen kivételt, ahol a csökkenés 3,5 százalékos.

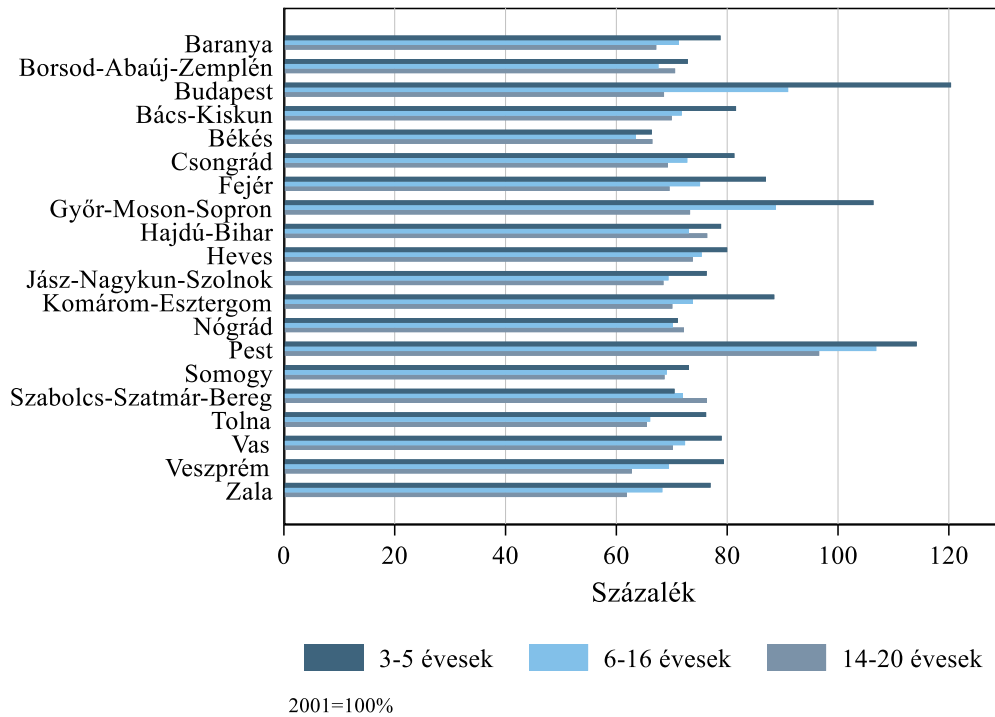
A1.1.1 ábra: A 3–5 évesek, a 6–16 évesek és a 14–20 évesek számának változása (2001=100%)

A1.1.2 ábra: A 3–5 évesek, a 6–16 évesek és a 14–20 évesek számának változása (előző év=100%)

A1.1.3 ábra: A 3–5 évesek, a 6–16 évesek és a 14–20 évesek számának változása megyék szerint (2001=100%), 2018

Az A1.1. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/A1_1.xlsx

Data of indicator A1.1.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/A1_1_english.xlsx

A2. A tanulók társadalmi-gazdasági háttere

A tanulók társadalmi-gazdasági háttere komoly hatással van arra, hogy milyen pedagógiai feladatokkal kell megbirkóznia a közoktatási rendszernek, befolyásolja az oktatás eredményességét. A tanulók társadalmi gazdasági hátterének változása okot adhat az erőforrások oktatásba történő átcsoportosítására, növelésére vagy csökkentésére.

A tanulók társadalmi-gazdasági hátterét leíró indikátorok első csoportja azt méri, hogy a tanulók között mekkora a valamilyen szempontból nehezebb helyzetben lévő, a szegény és hátrányos helyzetű gyerekek aránya. Az indikátorok egyik része a teljes, a gyermek- és a fiatalok kohorszokat méri, egy másik része pedig közvetlenül vizsgálja az iskolai oktatásban résztvevőket. Az indikátorok második csoportja a tanulók családjának helyzetét méri, a szülők iskolázottsága és szülők munkaerő-piaci státusa segítségével, mivel mind az iskolai végzettség, mind a munkaerő-piaci státus alapvető meghatározója a társadalmi gazdasági helyzetnek.

A szegénységben, vagy hátránnyal élő óvodás- és iskoláskorúak

A2.1. indikátor: A szegény háztartásban élő gyermekek aránya

Szegény háztartásnak az ekvivalens (egy fogyasztási egységre jutó) jövedelem mediánjának 60 százaléka alatti jövedelemmel rendelkező háztartásokat tekintjük.¹ Szegény pedig az a gyermek, aki szegény háztartásban él. A szegénységi indikátorokat az Eurostat számítja a jövedelmekre és életkörülményekre vonatkozó európai adatfelvétel (EU-SILC) alapján. Az indikátort két korcsoportra, a 0–5 évesekre és a 0–17 évesekre vonatkozóan mutatjuk be.

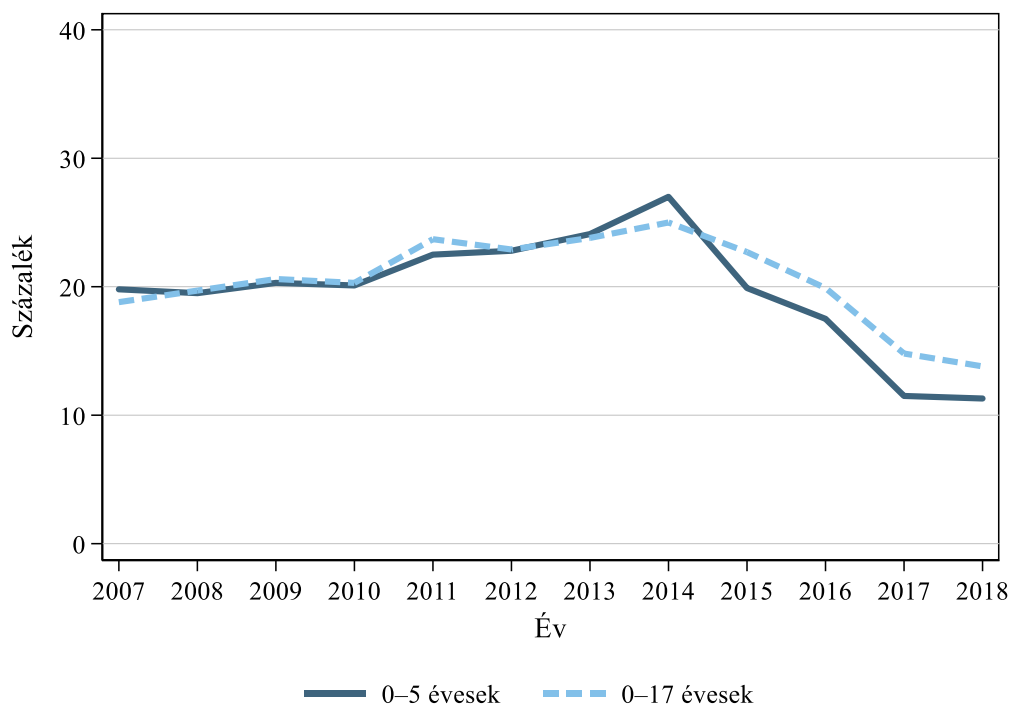
2007 és 2010 között a 0–5 éves gyermekek közül a szegény háztartásban élők aránya stabil volt, 20 százalék körül ingadozott (A2.1.1 ábra). 2011-től 2014-ig nőtt a szegény 0–5 évesek aránya; 2014-ben 27 százalék volt. Hasonló időbeli trend rajzolódik ki a 0–17 éves korcsoportban is: 2007 és 2010 között nagyjából 20 százalékuk élt szegény háztartásban, és ez az arány 2014-ig 25 százalékra emelkedett. 2014 után mindkét indikátor értéke a 2011 előtti évek átlagánál alacsonyabb értékre esett vissza néhány év alatt.

A jövedelmi szegénység és a szülők iskolai végzettsége között erős kapcsolat áll fent. Minél alacsonyabb végzettségűek a szülők, annál nagyobb az esélye annak, hogy egy 0–5 vagy 0–17 éves gyermek szegény háztartásban nő fel. Az alapfokú végzettségű (ISCED 0-2) szülők gyermekeinek megközelítőleg 26-32 százaléka él jövedelmi szegénységben, míg a közép- (ISCED 3-4) és felsőfokú (ISCED 5-6) végzettségű szülők gyermekeinél ez az arány sorrendben 11 százalék és 6 százalék körüli (A2.1.2 ábra).

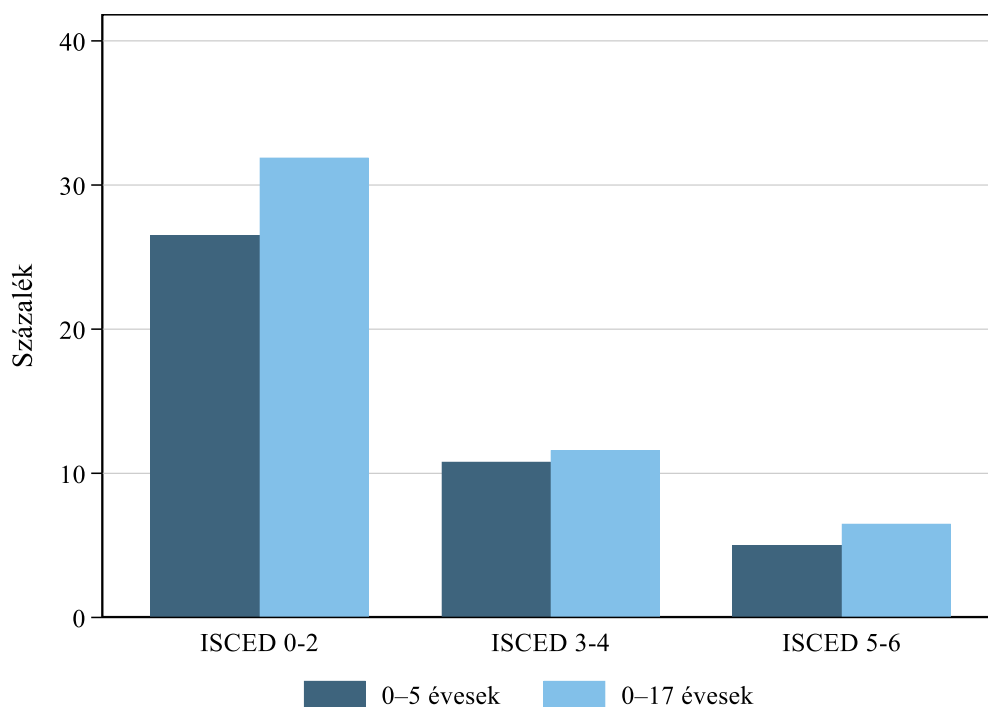
---

¹ A háztartások eltérő létszámát és összetételét figyelembe vevő átskálázás során az első 14 éves vagy idősebb családtag 1 fogyasztási egységnek számít, minden további 14 éves vagy idősebb családtag 0,5 értékkel, míg a 0–13 éves családtagok 0,3 értékkel esnek számításba.

A2.1.1 ábra: A szegény háztartásban élő gyermekek százalékaránya

A2.1.2 ábra: A szegény háztartásban élő gyermekek aránya a szülők iskolai végzettsége szerint, 2018

Az A2.1. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/A2_1.xlsx

Data of indicator A2.1.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/A2_1_english.xlsx

A2.2. indikátor: A hátrányos helyzetű (HH) tanulók aránya

A2.3. indikátor: A halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) tanulók aránya

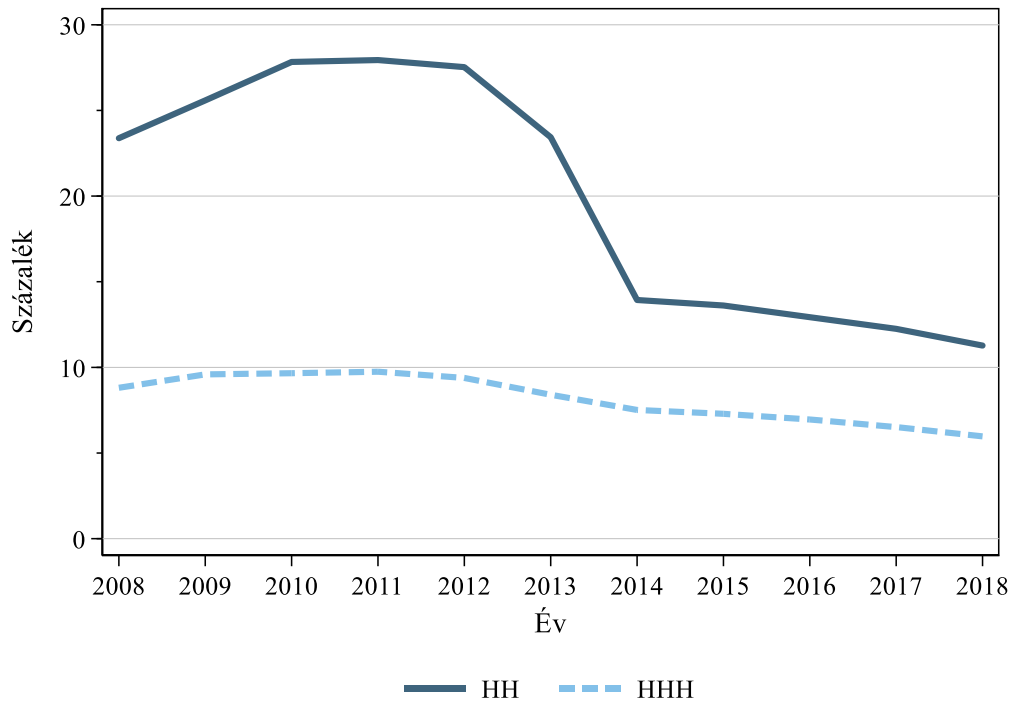
A hátrányos helyzetű (HH) tanulók aránya 2008 és 2012 között 23,4 százalékról 27,5 százalékra emelkedett, míg a következő két évben jelentősen csökkent, 13,9 százalékra (A2.2.1 ábra). 2018-ban az indikátor értéke 11,3 százalék volt. Hasonló változást látunk a halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) tanulók esetében is. Arányuk 2008 és 2012 között 9 százalék körüli volt, ami 2018-ra 6 százalékig esett vissza. A 2012 és 2014 közötti csökkenések elsősorban a kategóriákba sorolás követelményeinek szigorításával magyarázhatók. 2013. szeptember 1-jétől a HH és HHH tanulók jogszabályi meghatározása megváltozott, az új szabályozás szigorúbb feltételeket támasztott a HH/HHH kategóriákba soroláshoz.

Programtípusok szerint jelentős különbségeket látunk a HH és HHH tanulók arányában. 2018-ban az alapfokú képzésben (1–8. évfolyam) tanulók esetében az általános iskolai képzésben 14,1 százalék volt a HH tanulók aránya, míg a 6 és 8 osztályos gimnáziumokban mindössze 0,7 százalék (A2.2.2 ábra). A HHH tanulók arányában is ehhez hasonló mértékű a különbség. A középfokú képzésben részt vevők esetében a szakközépiskolákban a legmagasabb a HH tanulók aránya (19,3 százalék), míg a 6 és 8 osztályos gimnáziumokban a legalacsonyabb (0,8 százalék). A HHH tanulók aránya a szakközépiskolások körében 11,3 százalék, míg az érettségit adó képzésekben ennél jóval alacsonyabb, a szakgimnazisták esetében 2,1 százalék, a 4 osztályos gimnáziumba járók között pedig 1,2 százalék.

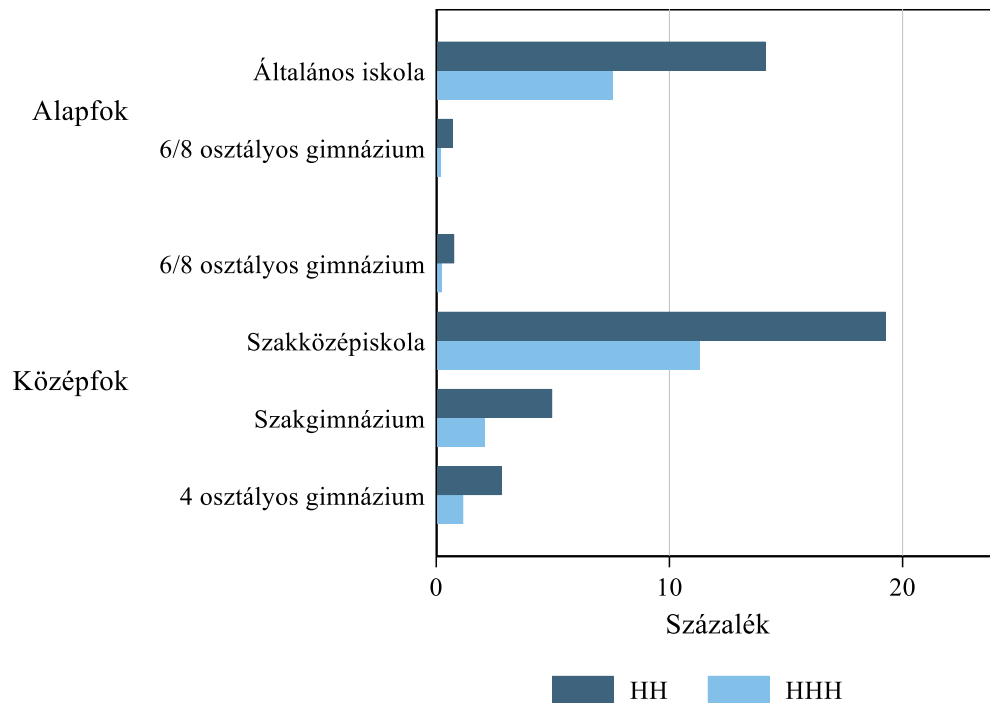
A földrajzi különbségeket vizsgálva az 1–8. évfolyamos HH tanulók arányában azt látjuk, hogy míg például Budapesten, Győr-Moson-Sopron, Veszprém és Vas megyében 5 százalék alatti volt az arányuk 2018-ban, addig a keleti és északkeleti megyékben nem ritka a 25 százalék feletti érték (A2.2.3 ábra). Ugyanígy a HHH tanulók arányában akár tízszeres különbség is megfigyelhető a nyugati és az északkeleti megyék között. A középfokú képzésben tanulókat vizsgálva hasonlóan jelentős földrajzi különbségek mutatkoznak mind a HH, mind pedig a HHH tanulók arányában (A2.2.4 ábra).

Fenntartó szerint vizsgálva az 1–8. évfolyamos HH és HHH tanulók arányának időbeli változását azt látjuk, hogy a 2013-as jogszabályváltozással minden fenntartótípus esetében csökkent a HH és HHH tanulók aránya. Ugyanakkor 2014 után az állami/önkormányzati és egyházi intézményekben a hátrányos helyzetű tanulók aránya tovább csökkent, míg az „egyéb” (nem állami vagy egyházi) intézményekben nőtt a HH, és különösen a HHH tanulók aránya (A2.2.5 ábra).

A2.2.1 ábra: A hátrányos helyzetű (HH) és halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) tanulók aránya

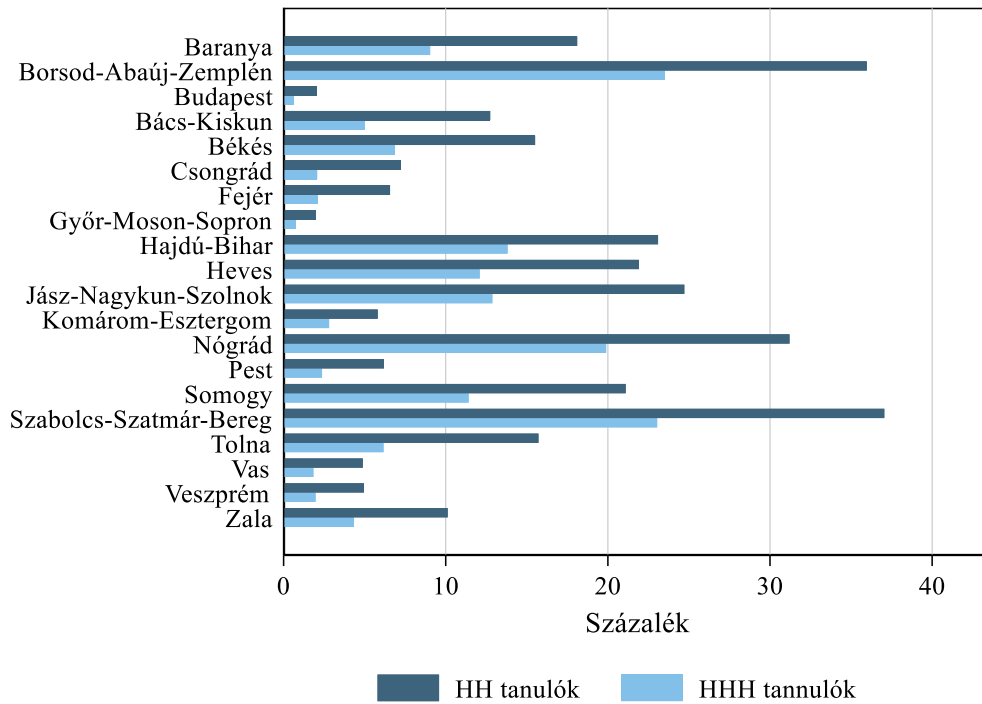

A2.2.2 ábra: A hátrányos helyzetű (HH) és halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) tanulók aránya programtípusok szerint, 2018

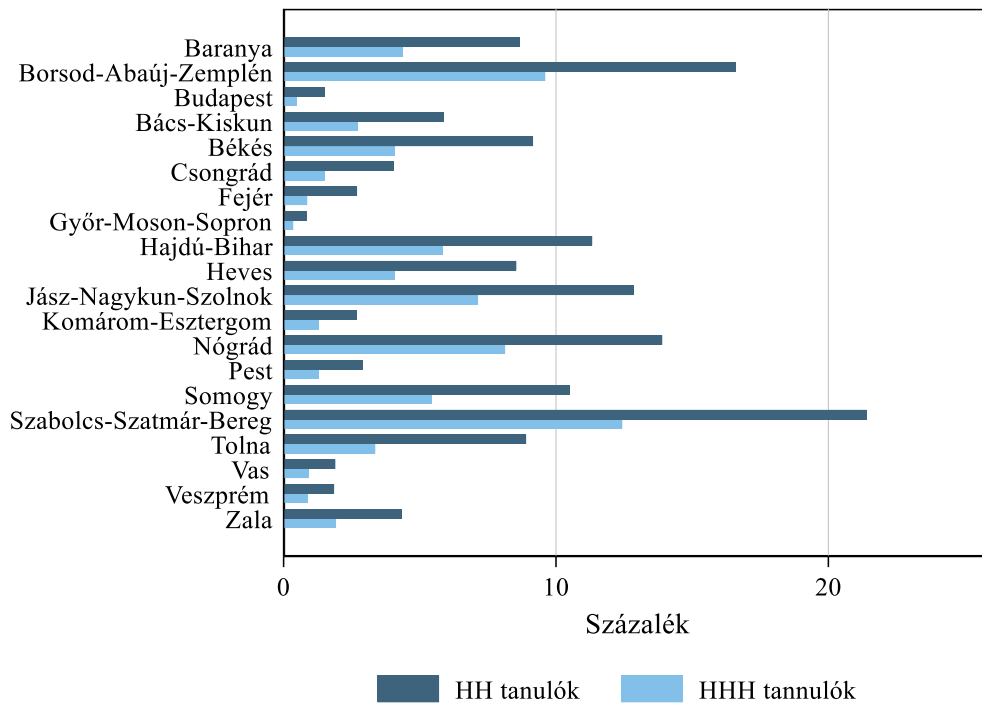

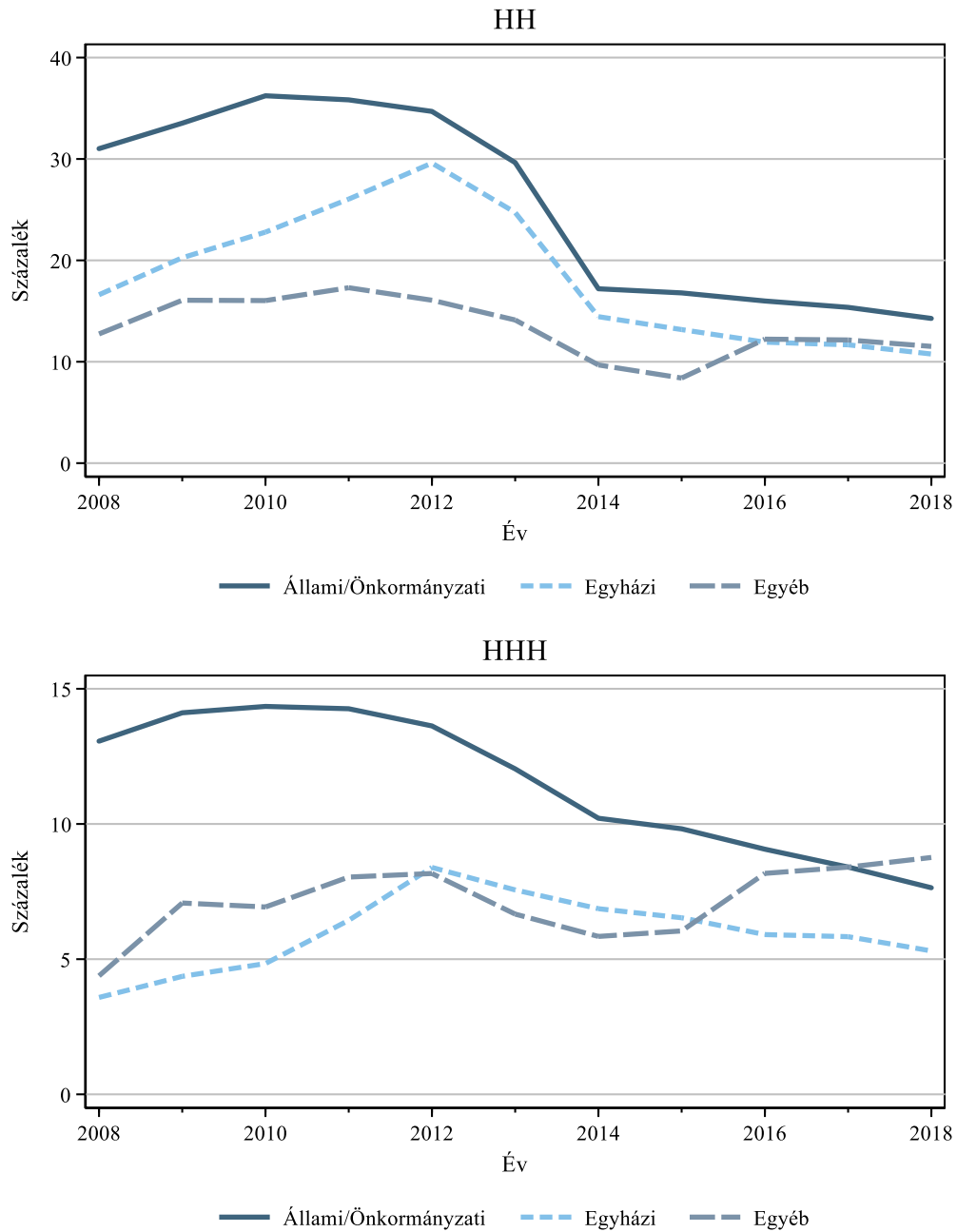
A2.2.3 ábra: A hátrányos helyzetű (HH) és halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) tanulók aránya megyék szerint, alapfokú képzés, 2018

A2.2.4 ábra: A hátrányos helyzetű (HH) és halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) tanulók aránya megyék szerint, középfokú képzés, 2018

A2.2.5 ábra: A hátrányos helyzetű (HH) és halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) tanulók aránya fenntartó szerint, alapfokú képzés, 2018

Az A2.2. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/A2_2.xlsx

Az A2.3. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/A2_3.xlsx

Data of indicator A2.2.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/A2_2_english.xlsx

Data of indicator A2.3.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/A2_3_english.xlsx

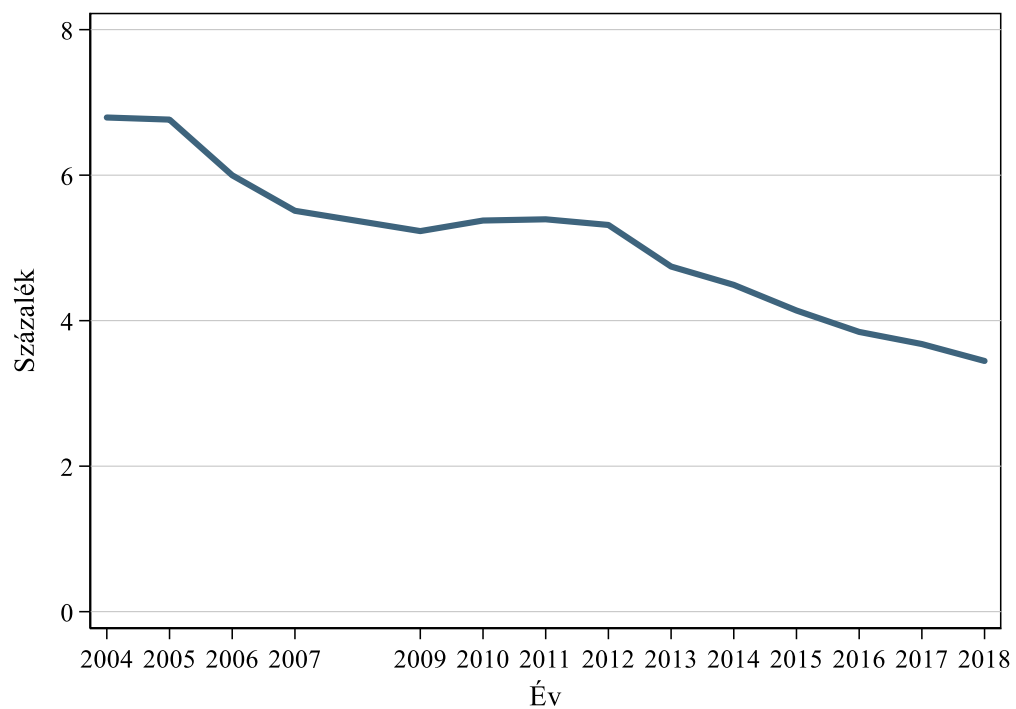
A2.4. indikátor: A veszélyeztetett tanulók aránya

Az indikátor a tanító, illetve az osztályfőnök megítélése szerint a családi körülmények miatt veszélyeztetett (alultáplált, otthoni bántalmazásnak kitett, elhanyagolt, drogfüggőség tüneteit mutató) tanulók arányát mutatja.

Az A2.4. indikátor értékei szerint 2004 és 2007 között a veszélyeztetett tanulók aránya enyhén csökkent, 2007 és 2012 között 5-5,5 százalékos érték környékén stagnált, míg 2013-tól tovább csökkent, egészen 3,4 százalékig (A2.4.1 ábra).

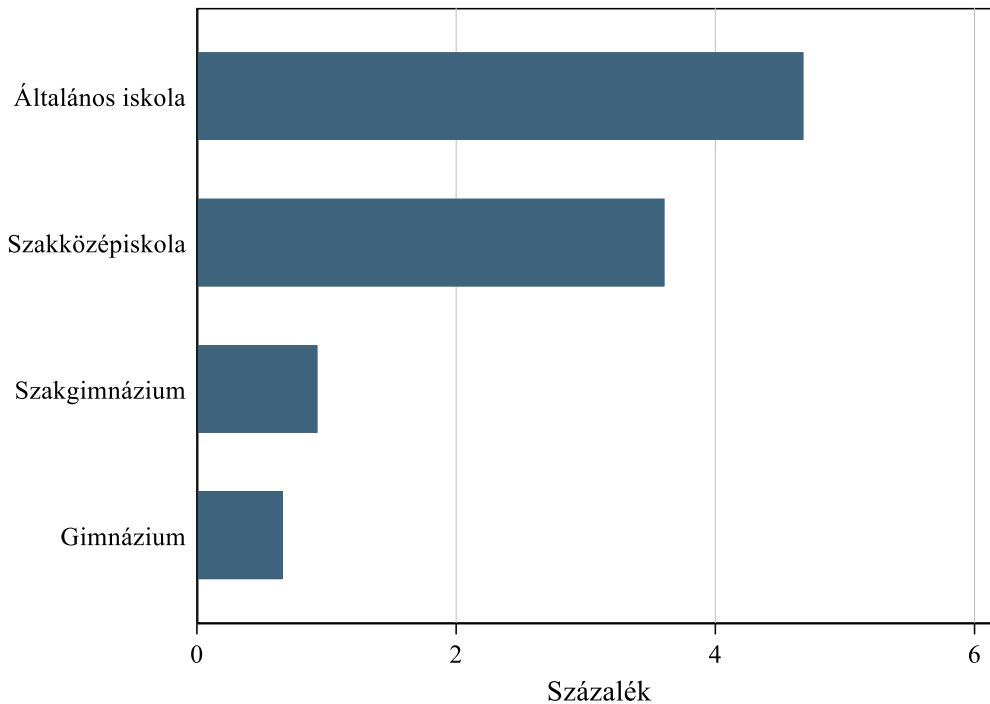
Programtípusok szerint vizsgálva az indikátort azt látjuk, hogy 2018-ban az általános iskolákban 4,7 százalék volt a veszélyeztetett tanulók aránya, a szakközépiskolákban 3,6, a szakgimnáziumokban 0,9, a gimnáziumokban pedig 0,7 százalék (A2.4.2 ábra).

A2.4.1 ábra: A veszélyeztetett tanulók aránya

Megjegyzés: 2008-ra nem áll rendelkezésre adat.

A2.4.2 ábra: A veszélyeztetett tanulók aránya programtípusok szerint, 2018

Megjegyzés: A 6 és 8 osztályos gimnáziumokban tanulók a gimnáziumi képzésnél szerepelnek.

Az A2.4. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/A2_4.xlsx

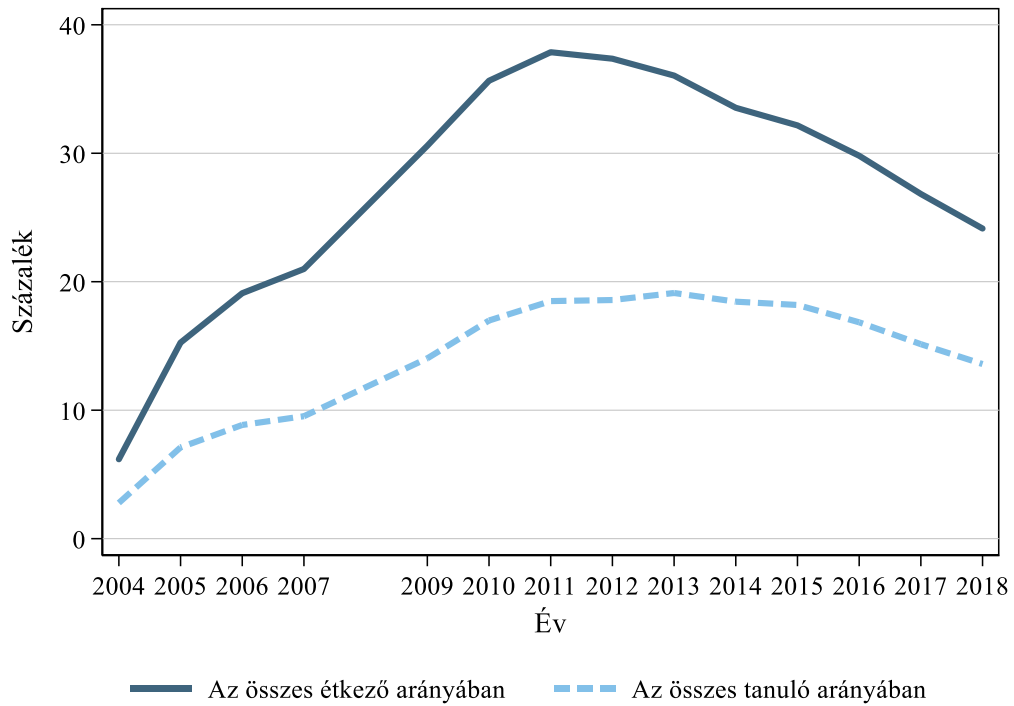
Data of indicator A2.4.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/A2_4_english.xlsx

A2.5. indikátor: Az ingyen étkező tanulók aránya

Az indikátor értékét az összes étkező tanuló és az összes tanuló arányában is megadjuk. Az ingyen étkező tanulók arányának változása a tanulók anyagi helyzetében bekövetkező változásokat és a jogszabályi környezet változását is tükrözi. Az ingyen étkező tanulók aránya 2011-ig folyamatosan nőtt, majd pár évig stagnált, illetve enyhén csökkent (A2.5.1 ábra). 2014 után jelentősebb csökkenő trend figyelhető meg. 2018-ban az összes étkező tanuló 24,1 százaléka, míg az összes tanuló 13,6 százaléka étkezett ingyen az iskolákban.

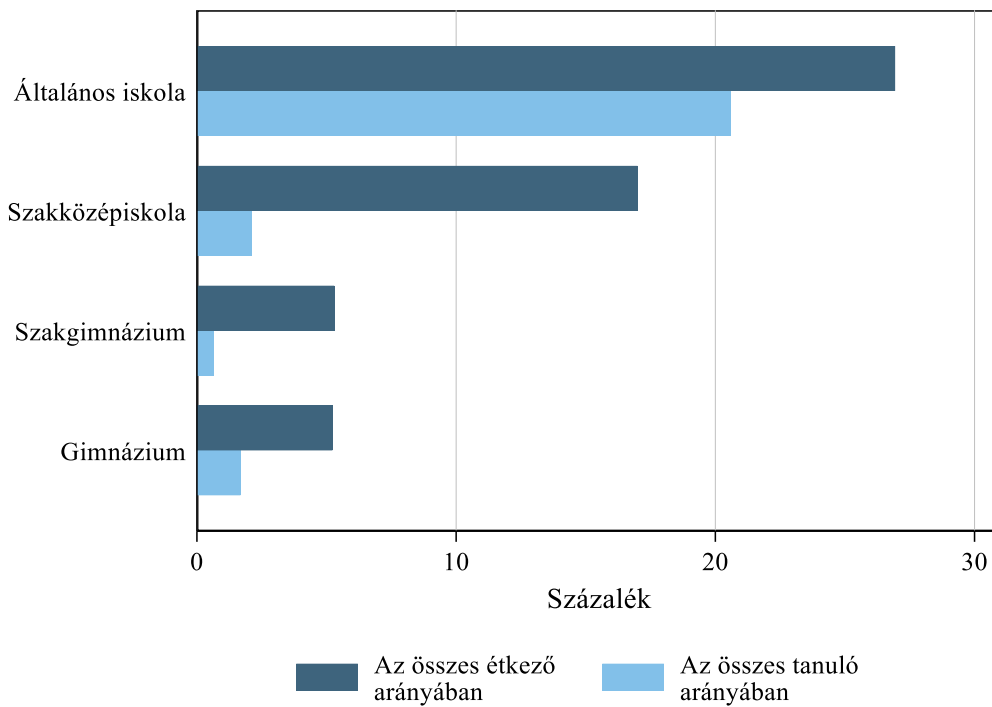
Programtípusok szerint vizsgálva az indikátor 2018. évi értékét az látható, hogy az ingyen étkező tanulók aránya az általános iskolákban a legmagasabb, a tanulók nagyjából ötöde tartozik ebbe a kategóriába, az összes étkezőnek pedig a negyede (A2.5.2 ábra). A szakközépiskolákban, a szakgimnáziumokban és a gimnáziumokban az ingyen étkezők aránya lényegesen alacsonyabb: az összes tanuló 1-2 százaléka.

A2.5.1 ábra: Az ingyen étkező tanulók aránya

Megjegyzés: 2008-ra nem áll rendelkezésre adat.

A2.5.2 ábra: Az ingyen étkező tanulók aránya programtípusok szerint, 2018

Megjegyzés: A 6 és 8 osztályos gimnáziumokban tanulók a gimnáziumi képzésnél szerepelnek.

Az A2.5. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/A2_5.xlsx

Data of indicator A2.5.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/A2_5_english.xlsx

A2.6. indikátor: A speciális nevelési igényű (SNI) tanulók aránya

Az általános iskolai és középiskolai képzésekben tanulók körében a speciális nevelési igényű tanulók aránya 2001 és 2018 között 3,6-ról 6,9 százalékra nőtt. Az alap- és középfokú oktatást külön vizsgálva azt látjuk, hogy míg 2005 és 2018 között az 1–8. évfolyamos tanulók között csak kismértékben változott az SNI tanulók aránya, addig ugyanebben az időszakban a középfokú oktatásban részt vevő tanulók között 2,3 százalékról 6,0 százalékra nőtt (A2.6.1 ábra).

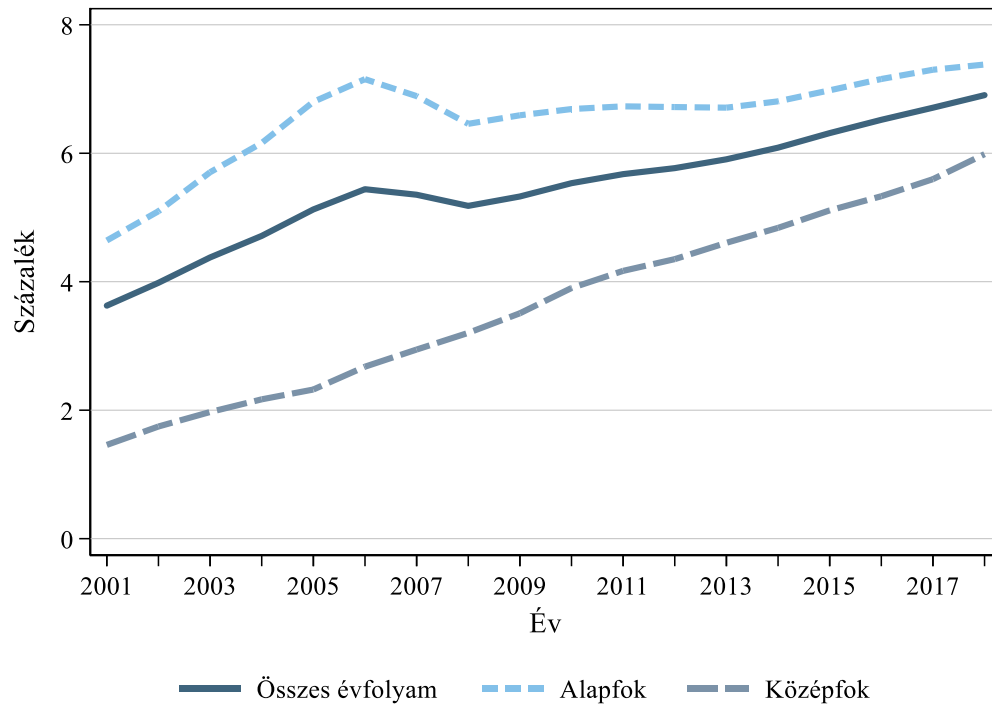
Programtípusok szerint vizsgálva az 1–8. évfolyamos tanulók közül az általános iskolai képzésben részt vevők 7,6 százaléka volt SNI tanuló 2018-ban, míg a 6 és 8 osztályos gimnáziumok tanulói körében ez az arány csak 0,8 százalék (A2.6.2 ábra). A középiskolások között a szakközépiskolába járók közel ötöde (19,4 százalék) volt SNI tanuló, míg a szakgimnazistáknál 3,8 százalék, a 4 osztályos gimnazistáknál pedig 1,9 százalék volt az arányuk.

A földrajzi eltérések viszonylag mérsékeltek, és nem mutatkozik egyértelmű területi sűrűsödés (A2.6.3 ábra). Az SNI tanulók aránya Bács-Kiskun, Csongrád és Vas megyében volt a legnagyobb (10 százalék feletti), míg Hajdú-Bihar megyében a legkisebb (3,9 százalék) 2018-ban.

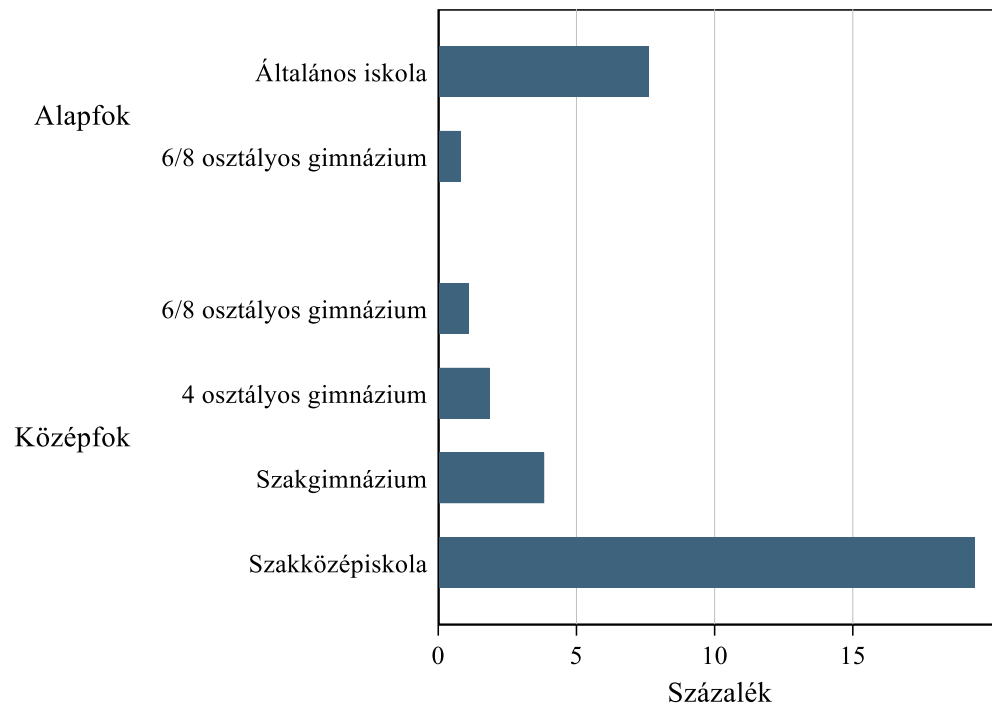
Évfolyamok szerint vizsgálva az SNI tanulók arányát azt látjuk, hogy az 1.-től a 7. évfolyamig szinte folyamatosan nő az SNI tanulók aránya, majd a 9. évfolyamtól kezdve jelentősebb mértékben csökken (A2.6.4 ábra). A legjelentősebb változás a középiskola első éveiben látszik.

Az egyházi fenntartású intézményekben a legalacsonyabb az SNI tanulók aránya. Különösen az alapfokú képzésben nagy az eltérés az állami/önkormányzati és egyéb fenntartású intézményekhez képest (A2.6.5 ábra). A középiskolás tanulók körében lényegesen kisebb az intézményfenntartók szerint mért eltérés.

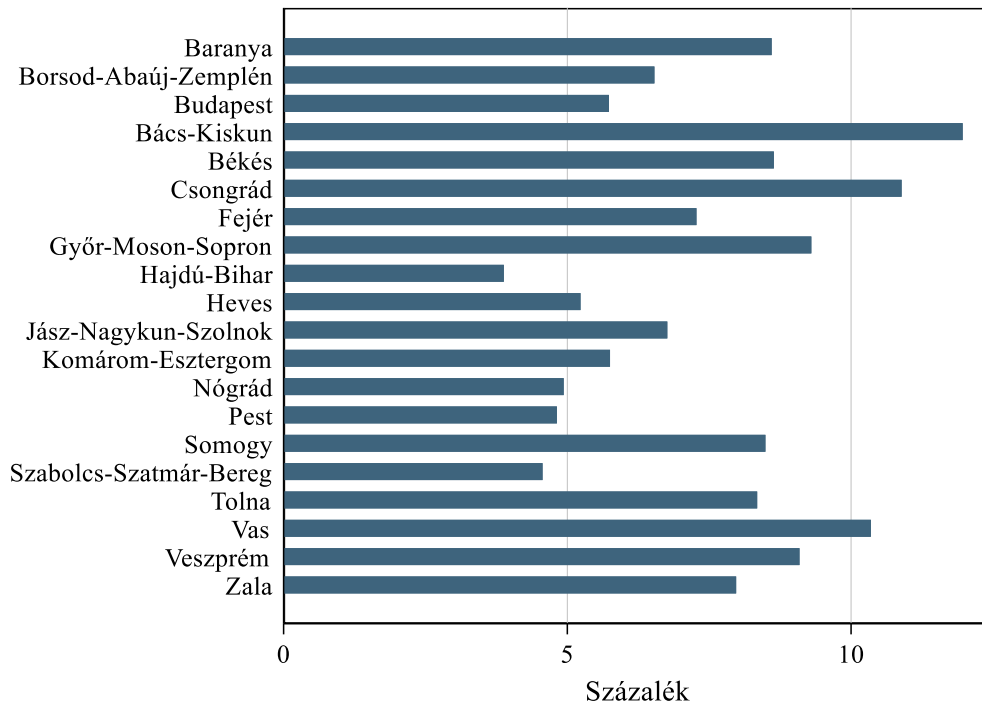
A2.6.1 ábra: A speciális nevelési igényű (SNI) tanulók aránya

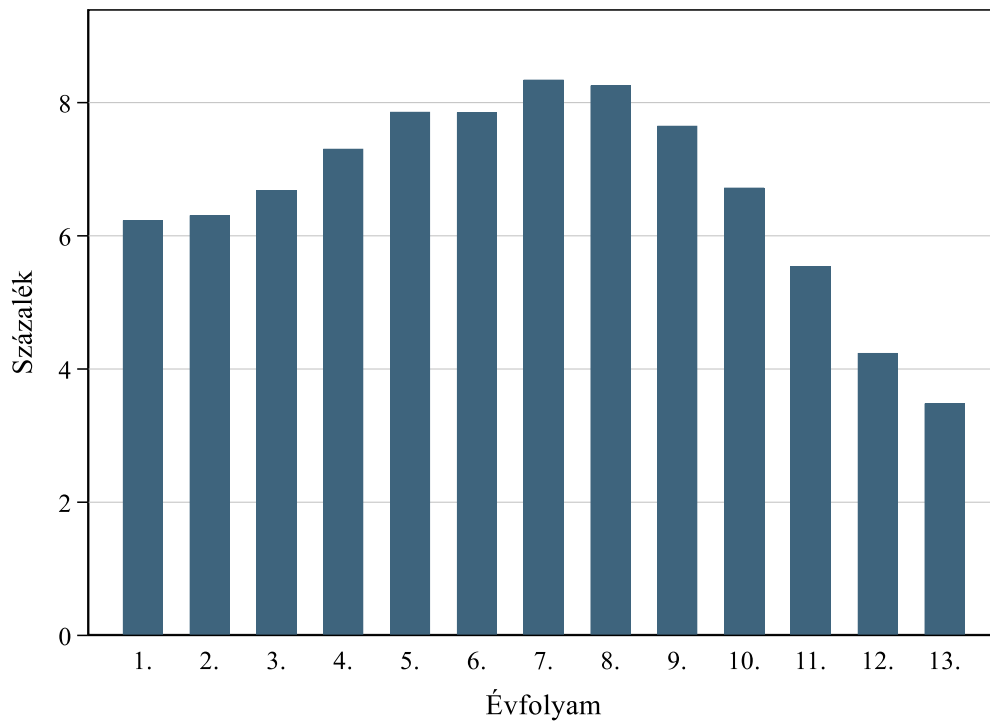
A2.6.2 ábra: A speciális nevelési igényű (SNI) tanulók aránya programtípusok szerint, 2018

A2.6.3 ábra: A speciális nevelési igényű (SNI) tanulók aránya megyék szerint, 2018

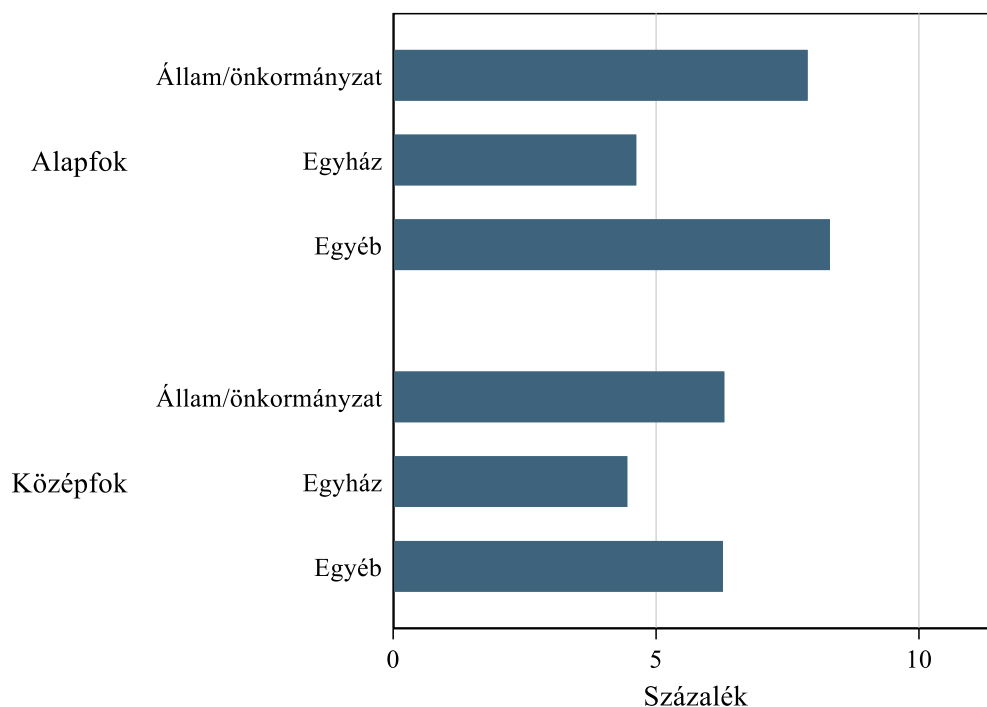

A2.6.4 ábra: A speciális nevelési igényű (SNI) tanulók aránya évfolyam szerint, 2018

A2.6.5 ábra: A speciális nevelési igényű (SNI) tanulók aránya iskolafenntartó szerint, 2018

Az A2.6. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/A2_6.xlsx

Data of indicator A2.6.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/A2_6_english.xlsx

A2.7. indikátor: A pszichés fejlődési zavarral élő tanulók aránya

A pszichés fejlődési zavar többféle fejlődési rendellenesség összefoglaló elnevezése. Magában foglalja a súlyos tanulási zavarral élő, diszlexiás, diszgráfiás vagy diszkalkuliás tanulókat, illetve a súlyos fejlődési zavarral és a súlyos magatartási zavarral élőket is. A hivatalos oktatásstatisztika csak 2012 óta rögzíti az arányukat ilyen bontásban. Előtte a beilleszkedési, tanulási és magatartási zavarokat a feltételezhető okok, az organikus okra vissza-, illetve vissza nem vezethető rendellenességek, és nem a megfigyelhető tünetek alapján rögzítették.

A pszichés fejlődési zavarral élőket mint sajátos nevelési igényű (SNI) tanulókat rögzíti a statisztika. Egy tanulót azonban adott esetben több tünet alapján is sajátos nevelési igényűnek lehet diagnosztizálni. A hivatalos statisztika azonban egy tanulót csak egyszer rögzít, a legsúlyosabb tünet alapján. Vagyis ez az indikátor a pszichés fejlődési zavarral élő tanulók arányának alsó becslését adja.

Az A2.7.1 ábra azt mutatja, hogy a pszichés fejlődési zavarral élő tanulók aránya az elmúlt években folyamatosan emelkedett. 2012 és 2018 között 2-ről 3 százalékra nőtt az összes tanuló között, míg 44-ről 51 százalékra az SNI tanulók között.

Az A2.7.2 ábra évfolyamonként mutatja a pszichés fejlődési zavarral élő tanulók arányát. Jól látható, hogy az általános iskolában, az 1–8. évfolyamig folyamatosan nő a diagnosztizált tanulók aránya, míg a 8. és 9. évfolyam közt jelentős csökkenés mutatkozik. Vagyis a középfokú oktatásban részt vevők

közül jóval kevesebb tanulót diagnosztizálnak pszichés fejlődési zavarral, mint az alapfokú oktatásban részt vevők közül.

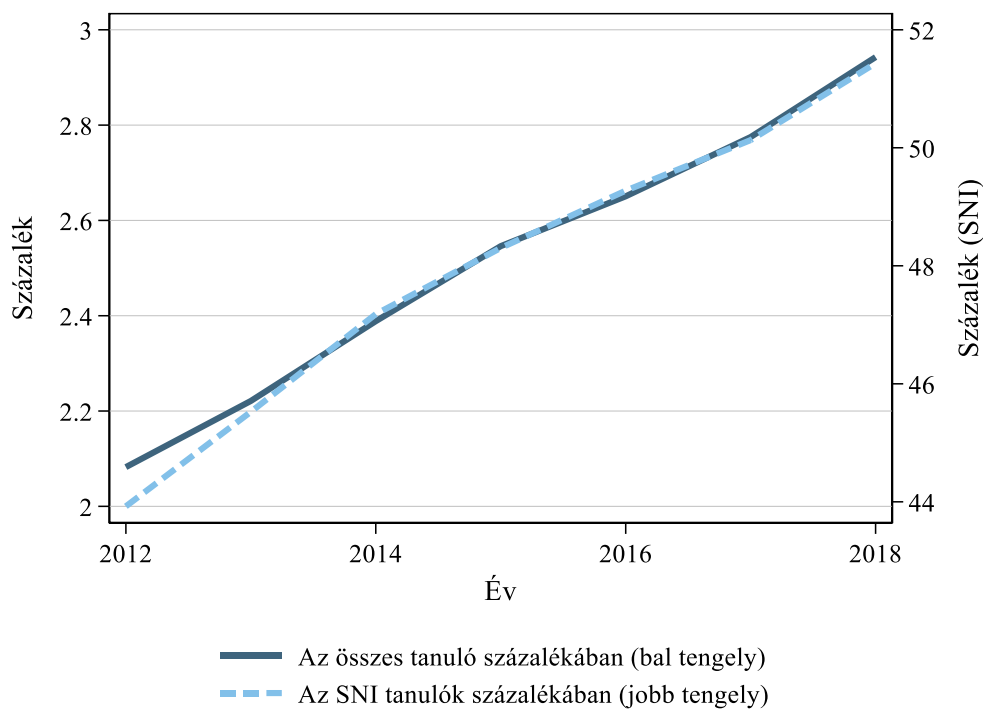
Az A2.7.3 ábra a pszichés fejlődési zavar kategóriáit mutatja súlyos tanulási, figyelem- és magatartási zavar bontásban. A leggyakoribb megfigyelhető pszichés fejlődési zavar a súlyos tanulási zavar. A diszlexiás, diszgráfiás és diszkalkuliás tanulók aránya 2012 és 2018 között 1,75-ről 2,42 százalékra nőtt az összes tanuló között. A súlyos figyelemzavarral és a súlyos magatartási zavarral élő tanulók aránya az elmúlt években jelentősen nem változott, és az összes tanuló között nagyon alacsony volt, bőven 1 százalék alatti (átlagosan 0,26, illetve 0,15 százalék).

Az A2.7.4, A2.7.6 és A2.7.8 ábrák az egyes kategóriák megoszlását mutatják programtípusonként az összes tanuló között, az A2.7.5, A2.7.7 és A2.7.9 ábrák pedig a pszichés fejlődési zavarral élő lányok arányát mutatják az összes lány tanuló között. Jól látható, hogy a pszichés fejlődési zavar minden alkategóriájában, a szakközépiskolában és különösen a Híd programban vannak leginkább fejlődési zavarral élő tanulók. A szakiskolákban azért lehet alacsonyabb az arányuk, mert az oda járó SNI tanulók más, súlyosabb rendellenességekkel is élhetnek, és így a statisztikában nem a pszichés fejlődési zavart rögzítették.

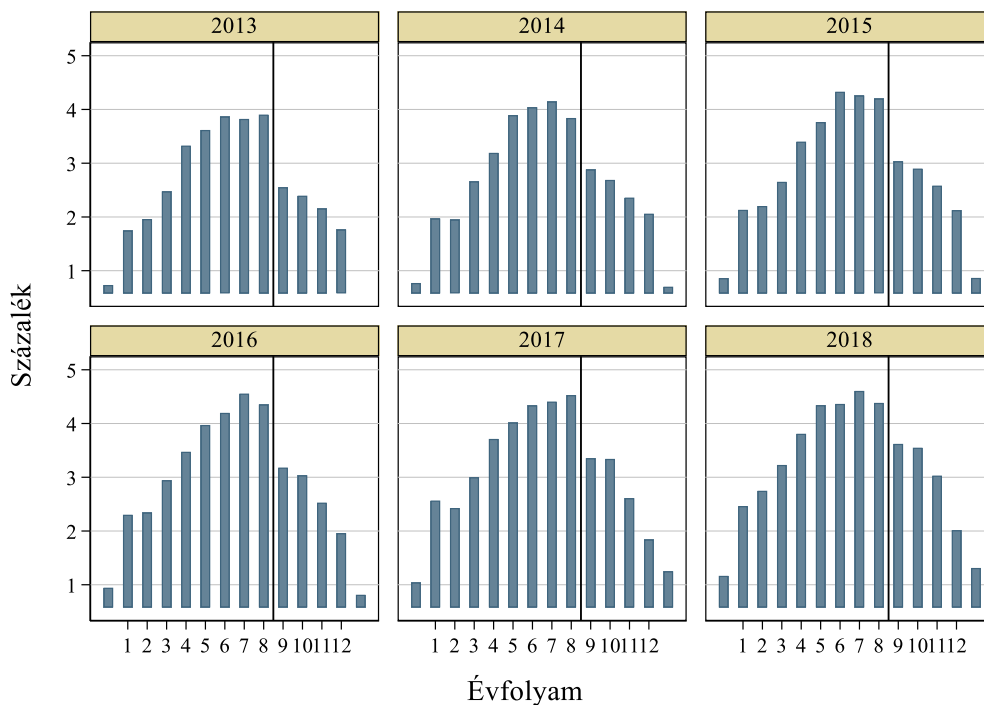
A súlyos tanulási zavar (diszlexia, diszgráfia és diszkalkulia) esetében az általános iskola arányai megegyeznek a középiskolák átlagos arányaival, ami egyrészt arra utal, hogy a fejlődési zavarokat már az alapfokú oktatás időszakában diagnosztizálták, másrészt azt mutatja, hogy a tanulási zavarral élő tanulók tipikusan a szakközépiskolákban és különösen a Híd programban tanulnak tovább (lásd A2.7.4 ábra). A lányok esetében ugyanez lehet érvényes (lásd A2.7.5 ábra).

A súlyos figyelemzavarral (A2.7.6 ábra), illetve a súlyos magatartási zavarral élő tanulók (A2.7.8 ábra) aránya az általános iskolában sokkal magasabb, mint a hagyományos középfokú oktatási intézményekben, ami arra utal, hogy a középiskolákban már nem diagnosztizálják a fejlődési zavarokat, illetve nem ezeket a fejlődési zavarokat diagnosztizálják, vagy a figyelemzavarral élő tanulók kisebb arányban, illetve inkább a Híd programban tanulnak tovább. Fontos azonban megjegyezni, hogy a figyelemzavarral és a magatartási zavarral élő tanulók aránya az összes tanuló között nagyon alacsony, így az ábrán nagyobbak tűnő elmozdulások is csupán apró, bőven 1 százalék alatti mozgások (lásd A2.7.7 és A2.7.9 ábrák).

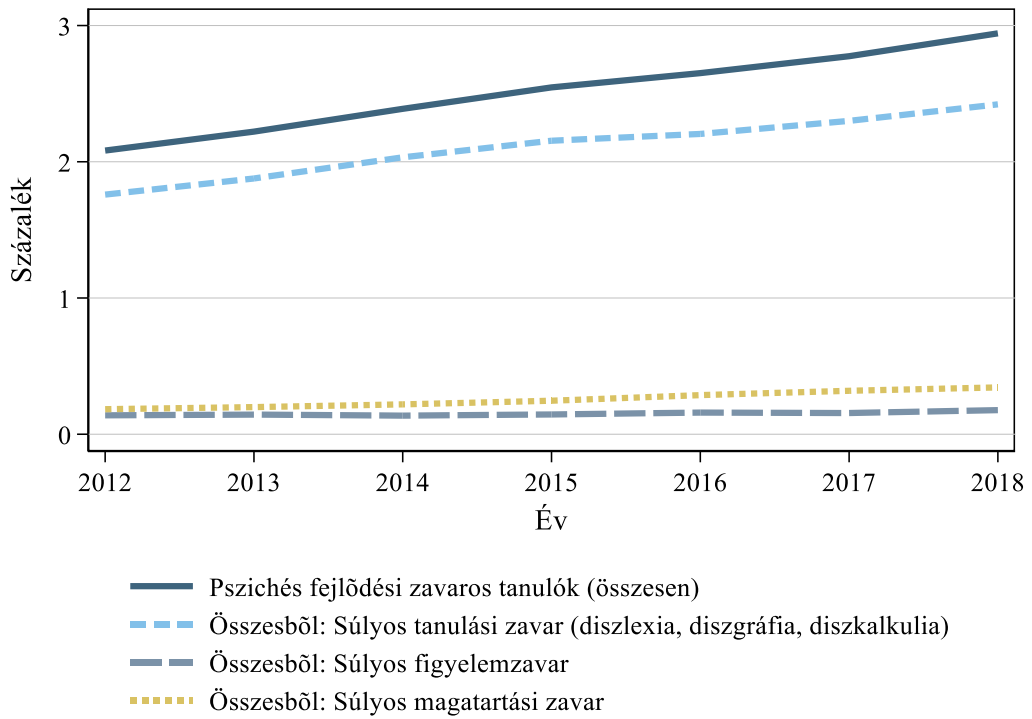
A2.7.1 ábra: A pszichés fejlődési zavarral élő tanulók aránya

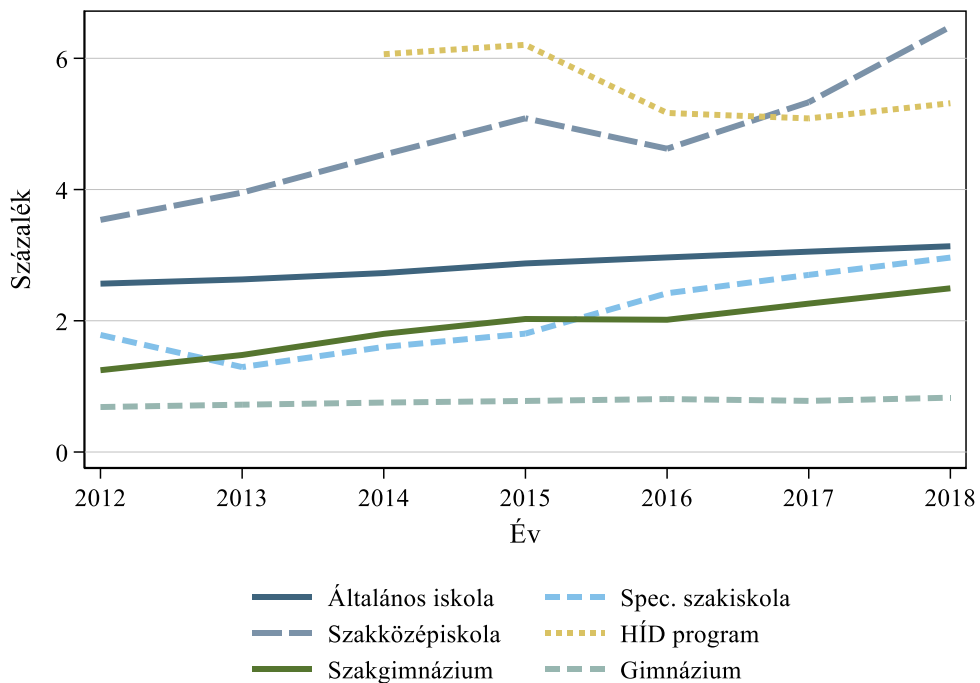
A2.7.2 ábra: A pszichés fejlődési zavarral élő tanulók aránya évfolyam és év szerint

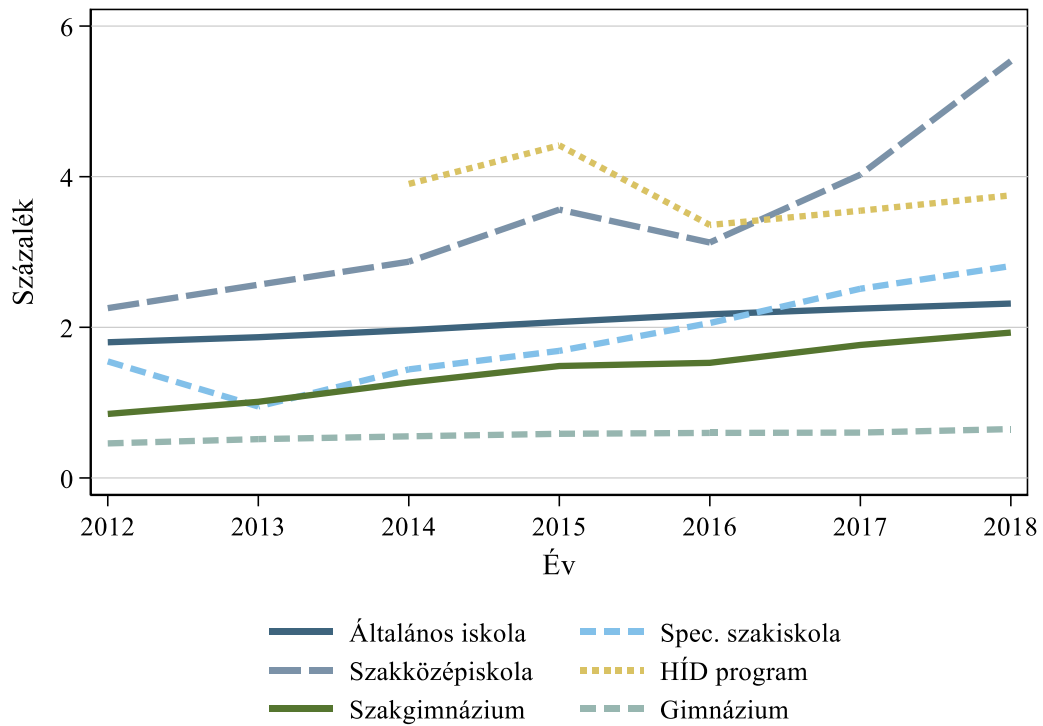
A2.7.3 ábra: A pszichés fejlődési zavarral élő tanulók aránya a zavar oka szerint

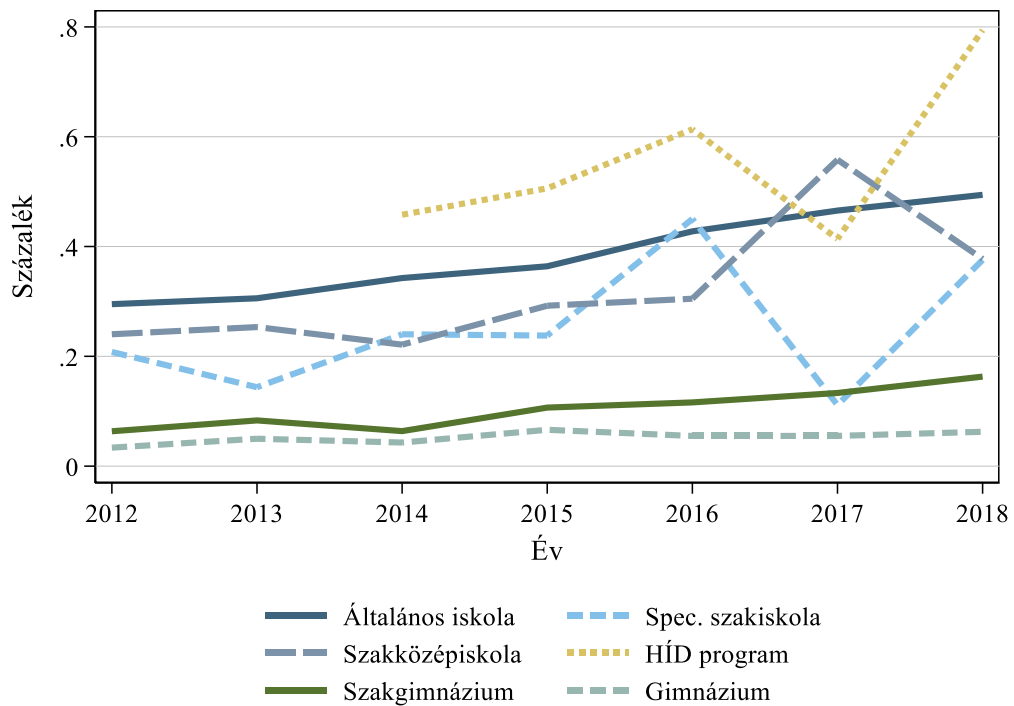
A2.7.4 ábra: A súlyos tanulási zavarral élő tanulók aránya iskolatípus szerint, összes tanuló

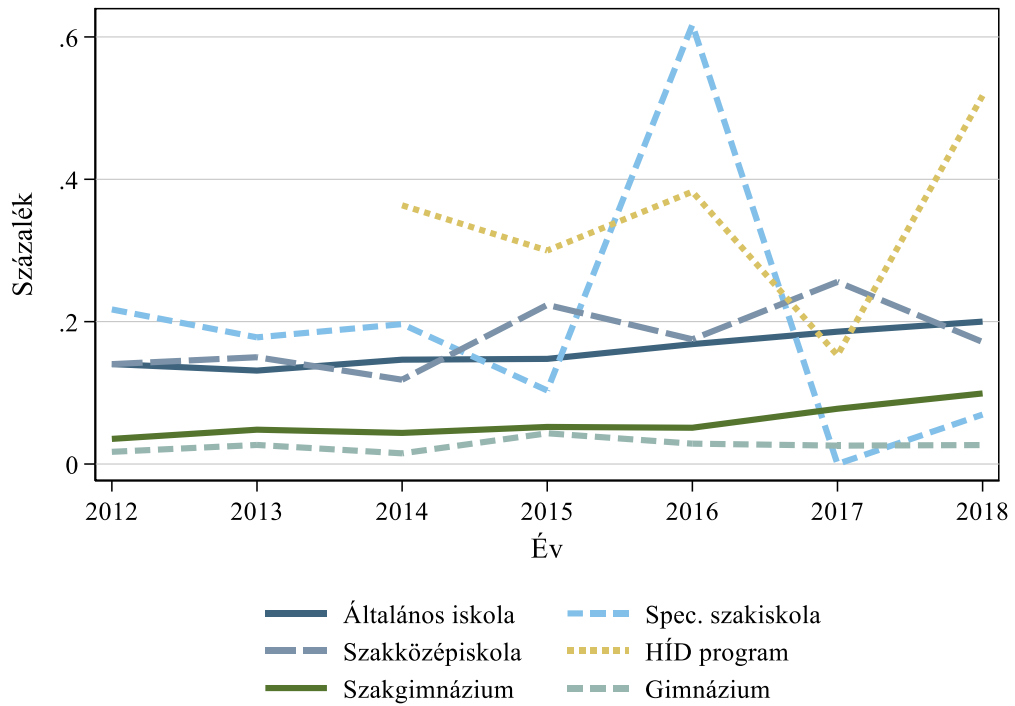
A2.7.5 ábra: A súlyos tanulási zavarral élő tanulók aránya iskolatípus szerint, lányok

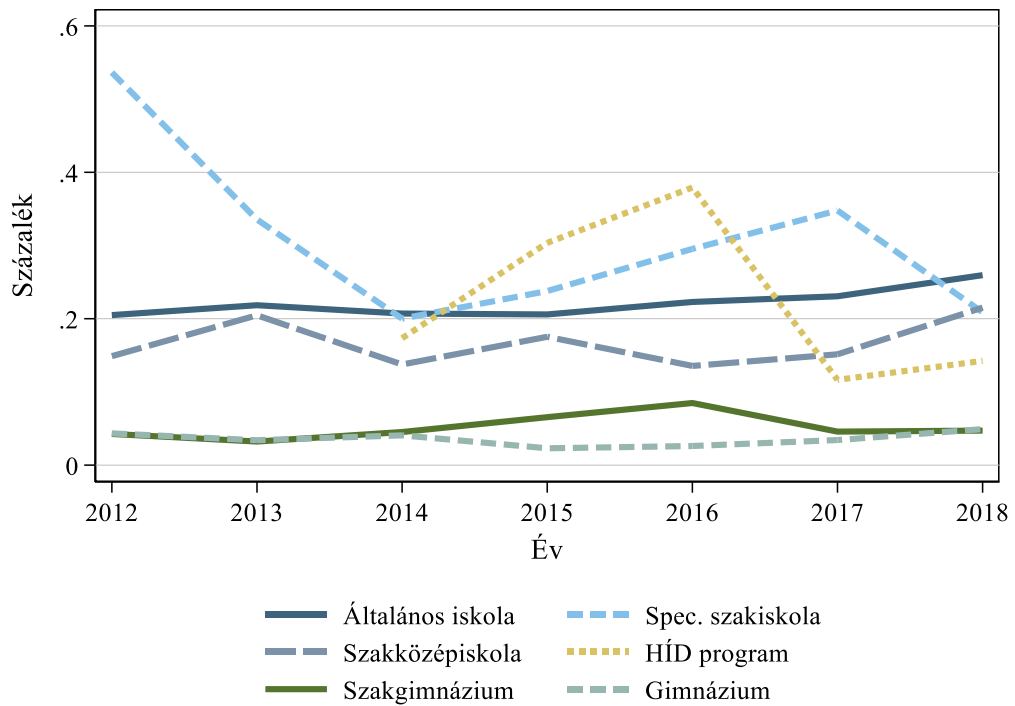
A2.7.6 ábra: A súlyos figyelemzavarral élő tanulók aránya iskolatípus szerint, összes tanuló

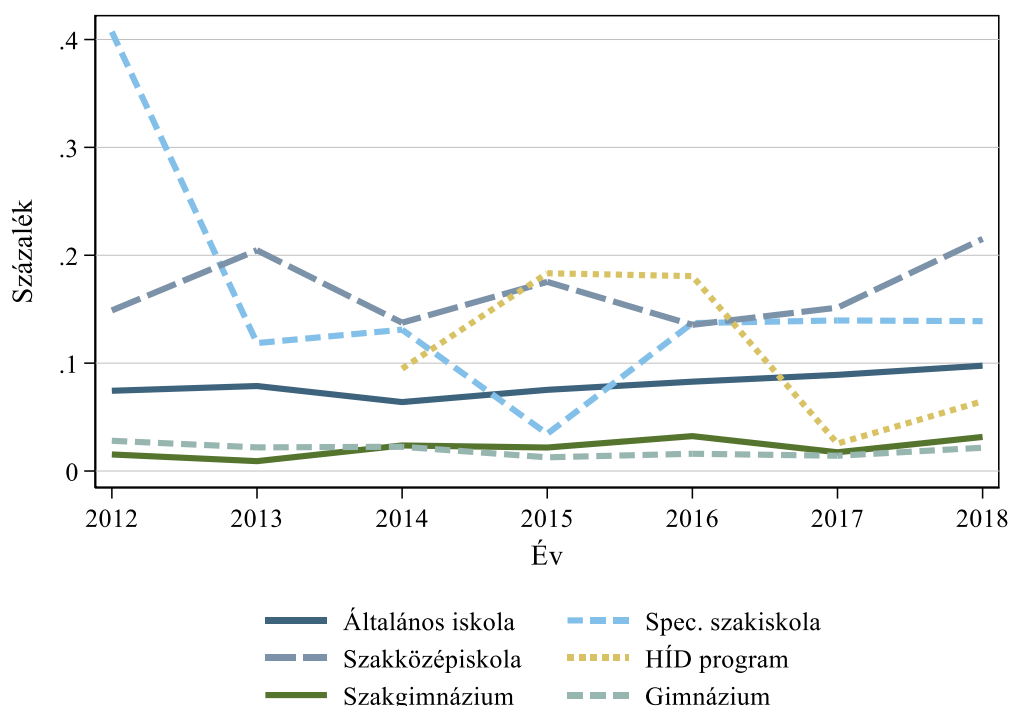
A2.7.7 ábra: A súlyos figyelemzavarral élő tanulók aránya iskolatípus szerint, lányok

A2.7.8 ábra: A súlyos magatartási zavarral élő tanulók aránya iskolatípus szerint, összes tanuló

A2.7.9 ábra: A súlyos magatartási zavarral élő tanulók aránya iskolatípus szerint, lányok

Az A2.7. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/A2_7.xlsx

Data of indicator A2.7.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/A2_7_english.xlsx

A2.8. indikátor: A roma tanulók aránya

A roma tanulók arányát az országos kompetenciamérés telephelyi szintű háttérkérdőíve alapján becsüljük. A telephely vezetőjének (legtöbbször az iskolaigazgató) az alábbi kérdésre kell becslést adnia: „Megítélése szerint az Önök feladatellátási helyén milyen százalékos arányban vannak a tanulók között olyanok, akikre érvényes az alábbi jellemző: roma származású?” A becslést minden a telephelyen kínált oktatási programtípus esetében megkérdezzük, így például az általános iskolára és a gimnáziumra külön becslést ad a kitöltő akkor is, ha a programok azonos telephelyen folynak. Ez az adat nyilvánvalóan erősen szubjektív becslésen alapul, így óvatosan kell kezelni. Azonban az indikátor időbeli alakulása talán értelmezhető a roma tanulók százalékos arányának változásaként a különböző programtípusokon belül.

Az A2.8.1 ábra azt mutatja, hogy a roma tanulók aránya viszonylag stabil volt az elmúlt évtizedben az általános iskolákban belül. Azonban az A2.8.1-es ábrán az is látható, hogy a szakközépiskolákban a roma tanulók aránya 2008 és 2015 között körülbelül 50 százalékkal emelkedett, a 2008-as 18,5-ről 28 százalékra.

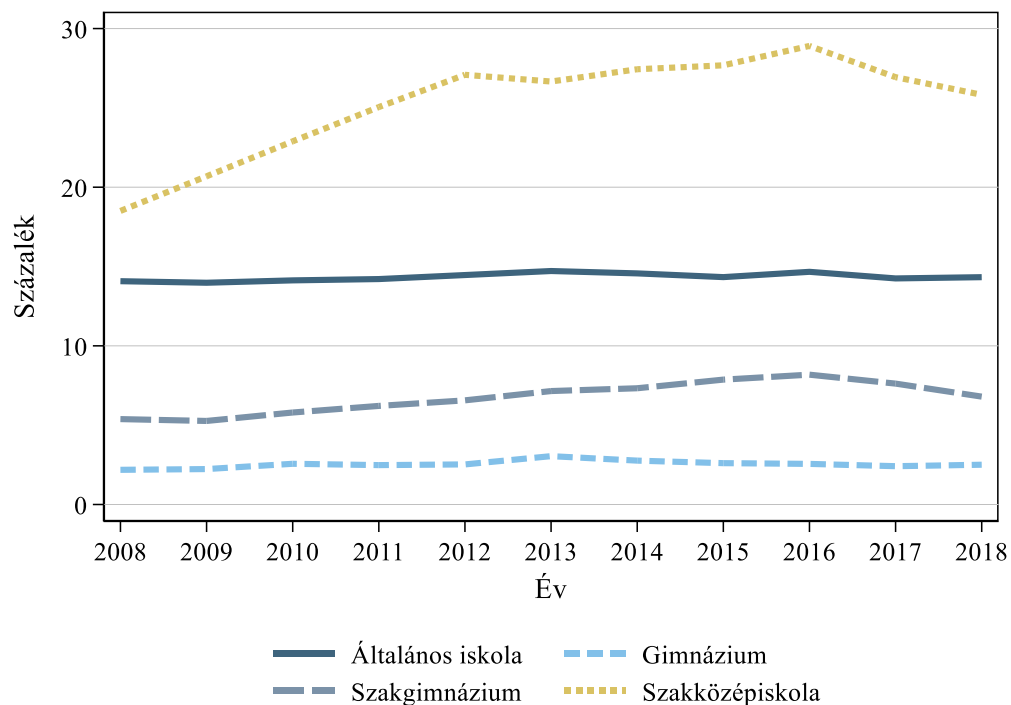
Az A2.8.2 ábra az általános iskolákban belül a különböző fenntartású intézményekben járó roma tanulók arányát mutatja. Míg az állami iskolákba járó romák aránya stabil volt az elmúlt évtizedben, addig az egyházi és az egyéb fenntartású általános iskolákba járóké jelentősen növekedett. Az egyházi iskolákban különösen 2008 és 2013 között nőtt a romák aránya, míg az egyéb fenntartású

intézményekben a 2013 és 2015 közötti csökkenéstől eltekintve az elmúlt évtizedben gyorsan nőtt a romák aránya, 5-ről 15 százalék fölé.

A gimnáziumok között egyértelműen az egyéb – jellemzően alapítványi vagy magán – fenntartású iskolákban a legnagyobb a romák aránya, de itt is csupán egyetlen évben haladta meg a 10 százalékot. Az állami és egyházi gimnáziumokban nagyon alacsony a roma tanulók aránya (A2.8.3 ábra).

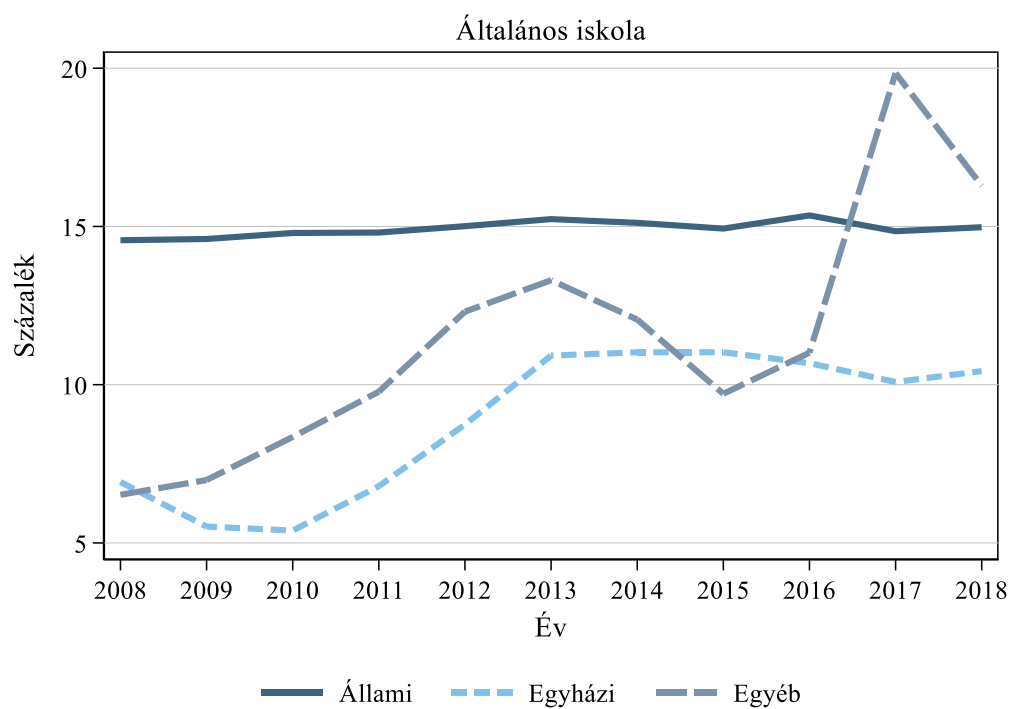
A szakgimnáziumokban, illetve szakközépiskolákban is az állami fenntartású iskolák tanulói között van arányaiban a legkevesebb roma, de itt a különbségek már nem jelentősek. Mindhárom fenntartó esetében 5 és 10 százalék között van a romák aránya a szakgimnáziumokban, és 20 százalék felett a szakközépiskolákban, amelyeken belül az elmúlt években az egyházi és egyéb fenntartású intézményekben már a 40 százalékot is meghaladta a roma tanulók aránya (A2.8.4 és A2.8.5 ábra).

A2.8.1 ábra: A roma tanulók aránya iskolatípus szerint, százalék

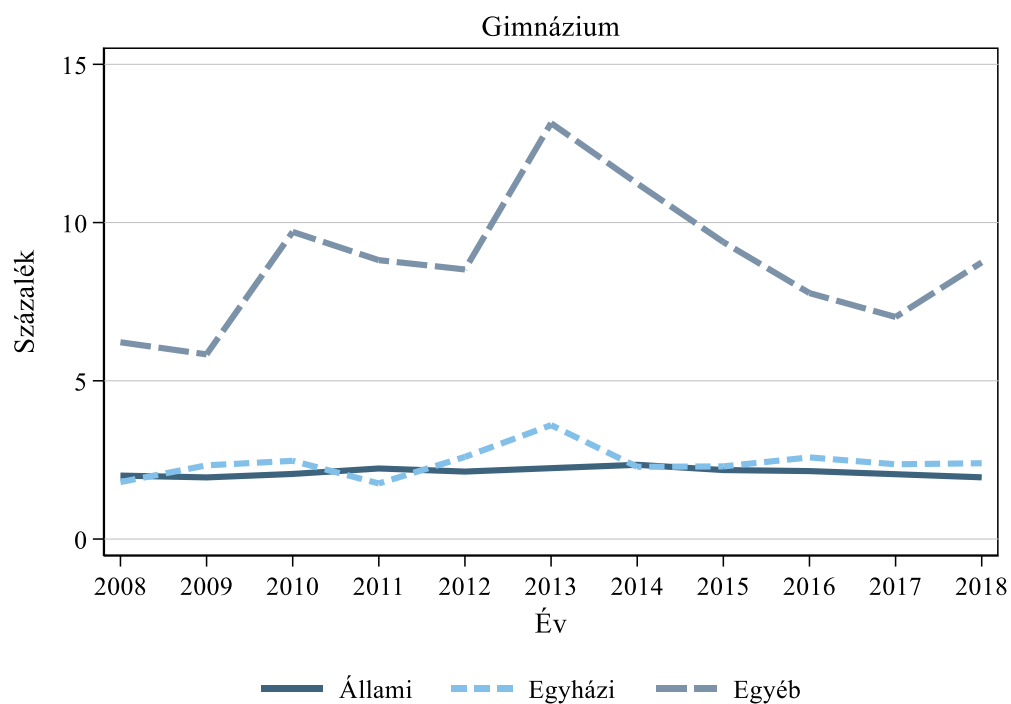

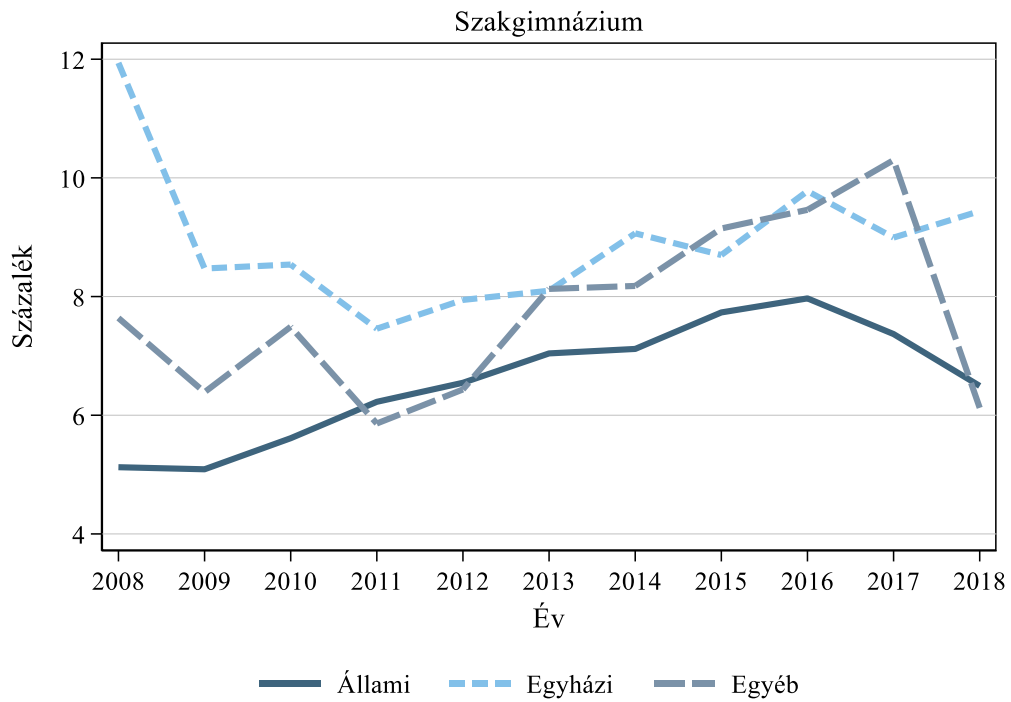
A2.8.2 ábra: A roma tanulók aránya iskolafenntartó szerint, általános iskola, százalék

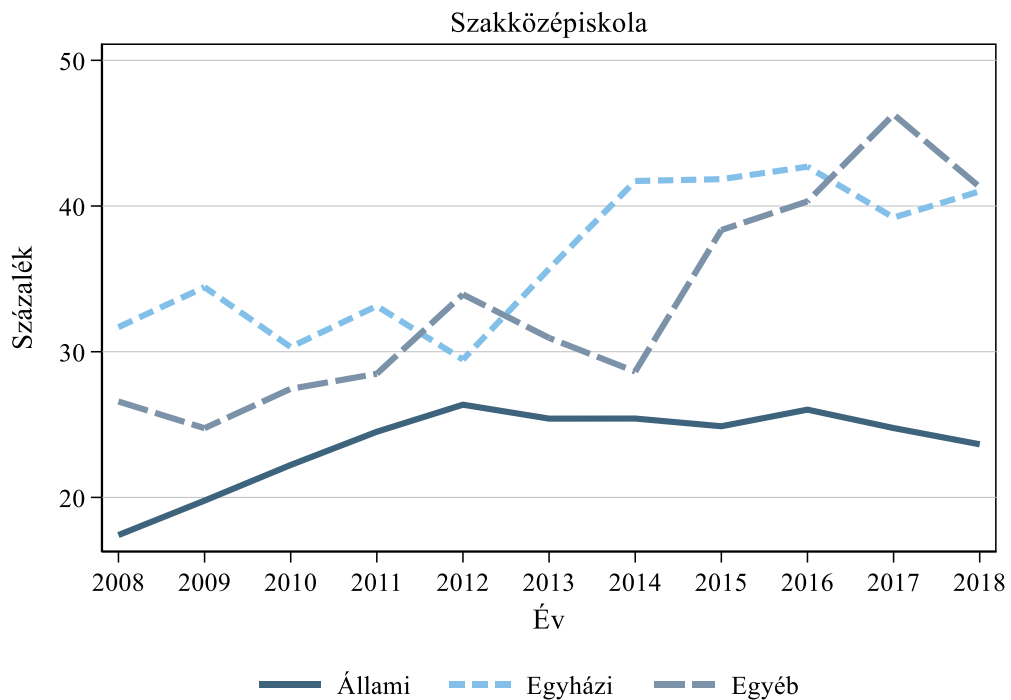
A2.8.3 ábra: A roma tanulók aránya iskolafenntartó szerint, gimnázium, százalék

A2.8.4 ábra: A roma tanulók aránya iskolafenntartó szerint, szakgimnázium, százalék

A2.8.5 ábra: A roma tanulók aránya iskolafenntartó szerint, szakközépiskola, százalék

Az A2.8. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/A2_8.xlsx

Data of indicator A2.8.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/A2_8_english.xlsx

A2.9. indikátor: A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő tanulók aránya

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő tanulók arányát az országos kompetenciamérés telephelyi szintű háttérkérdőíve alapján becsüljük. A telephely vezetőjének az alábbi kérdésre kell becslést adnia: „Megítélése szerint az Önök feladatellátási helyén milyen százalékos arányban vannak a tanulók között olyanok, akikre érvényes az alábbi jellemző: rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő?” A becslést minden a telephelyen kínált oktatási programtípus esetében megkérdezzük, így például az általános iskolára és a gimnáziumra külön becslést ad a kitöltő akkor is, ha a programok azonos telephelyen folynak.

Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre azok a gyermekek jogosultak, akik esetében a családban az egy főre jutó havi jövedelem összege nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének a 145 százalékát, és a gyermeket egyedülálló szülő, illetve más törvényes képviselő gondozza, vagy ha a gyermek tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos. A kedvezményre továbbá azok a gyermekek is jogosultak, akik esetében a családban az egy főre jutó jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 135 százalékát, és a vagyoni helyzet vizsgálata során az egy főre jutó vagyon értéke nem haladja meg külön-külön vagy együttesen a gyermekvédelmi törvényben meghatározott értéket. Vagyis a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt a szegénység egyik indikátorának is lehet tekinteni.

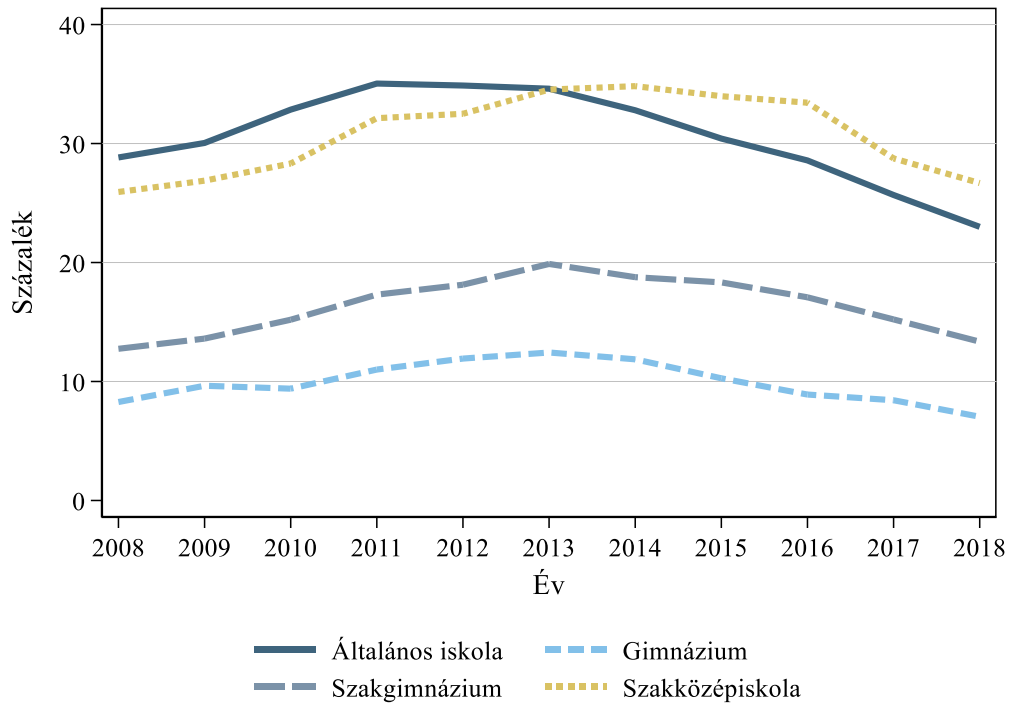
A rendszeres gyermekvédelmi segély juttatásai a vizsgált időszakban gyakran változtak, de az időszak végén a következő támogatások tartoztak bele: évente két alkalommal 6000 forint értékű Erzsébet-utalvány; általános iskolás gyermekek esetében ingyenes tankönyv és étkezés; középiskolás gyermekeknél ingyenes tankönyv és 50 százalék étkezési hozzájárulás; felsőoktatásba való jelentkezésnél többletpontok; családba fogadó gyám esetén havi pénzbeli ellátás, melynek összege az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 22 százaléka.

Az A2.9.1 ábra mutatja, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő általános iskolás tanulók aránya a 2011-es csúcstól kezdve folyamatosan csökkent. 2011-ben az általános iskolások körülbelül 35 százaléka részesült rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben, míg 2018-ra már csak 28 százalékuk. Hasonló folyamat a középfokú iskolatípusokban is megfigyelhető, egy pár évvel eltolva, amikor az adott kohorszok beléptek a középfokra.

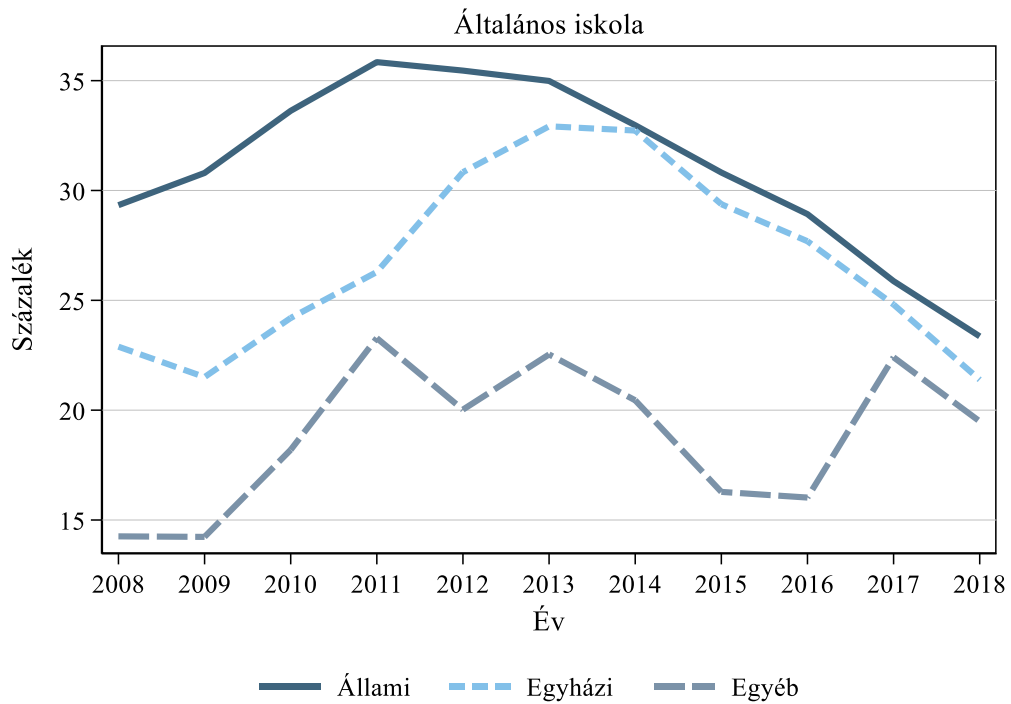
Az A2.9.2 ábra mutatja, hogy a fordított U alakot kirajzoló trend az állami és az egyházi általános iskolákban is hasonló, míg az egyéb fenntartású általános iskolákban kisebb a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő tanulók aránya, de összességében az elmúlt évek során nem csökkent.

Az A2.9.3–A2.9.5 ábrák fenntartó és iskolatípus szerinti bontásban mutatják a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő tanulók arányát. Jól láthatóan a gimnáziumokban a legkisebb az arány, és a különböző fenntartók között nem mutatkozik nagyobb eltérés. A szakközépiskolákban pedig a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők aránya akár a duplája is lehet a szakközépiskolákban tanulóknak, és különösen az egyéb fenntartású iskolák esetében növekedett az elmúlt évtizedben.

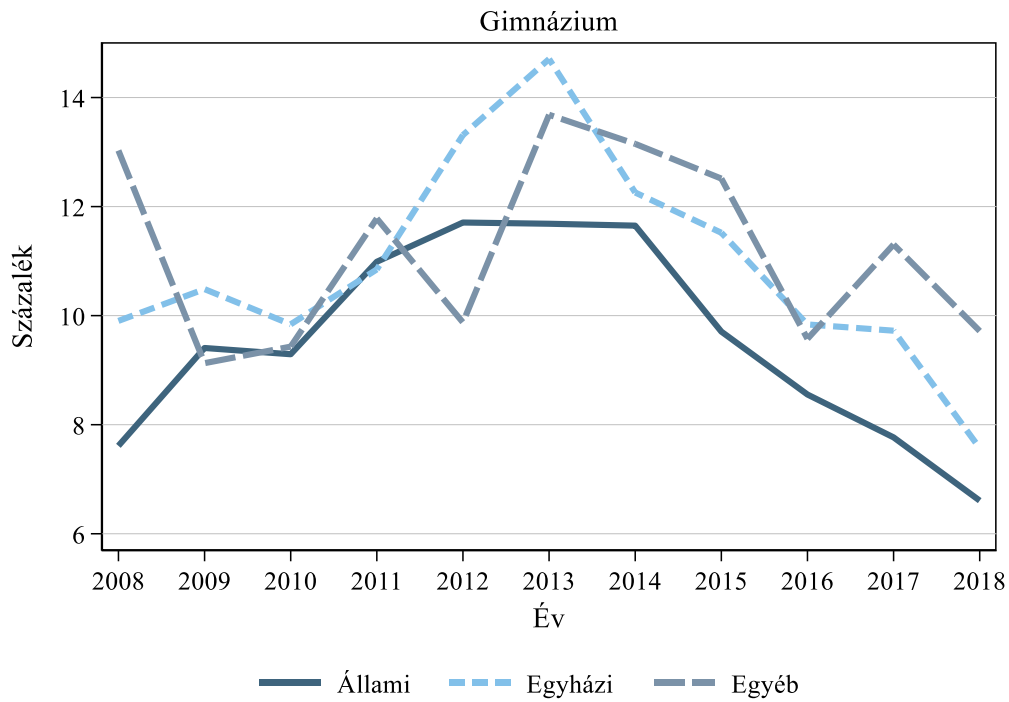
A2.9.1 ábra: A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő tanulók aránya iskolatípus szerint, százalék

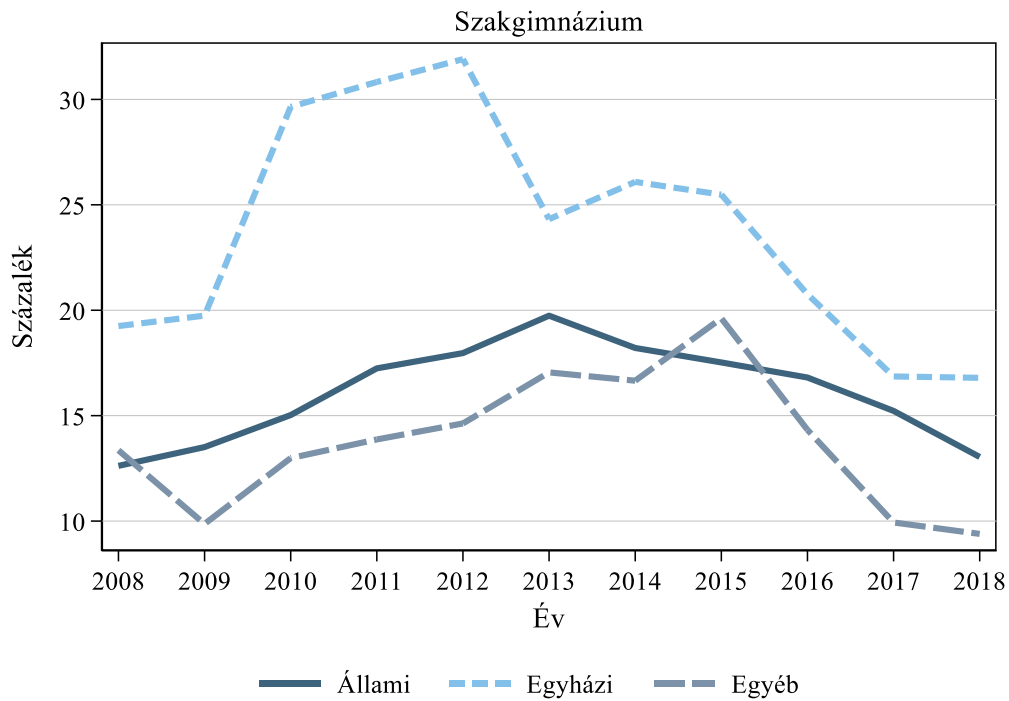
A2.9.2 ábra: A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő tanulók aránya fenntartó szerint, általános iskola, százalék

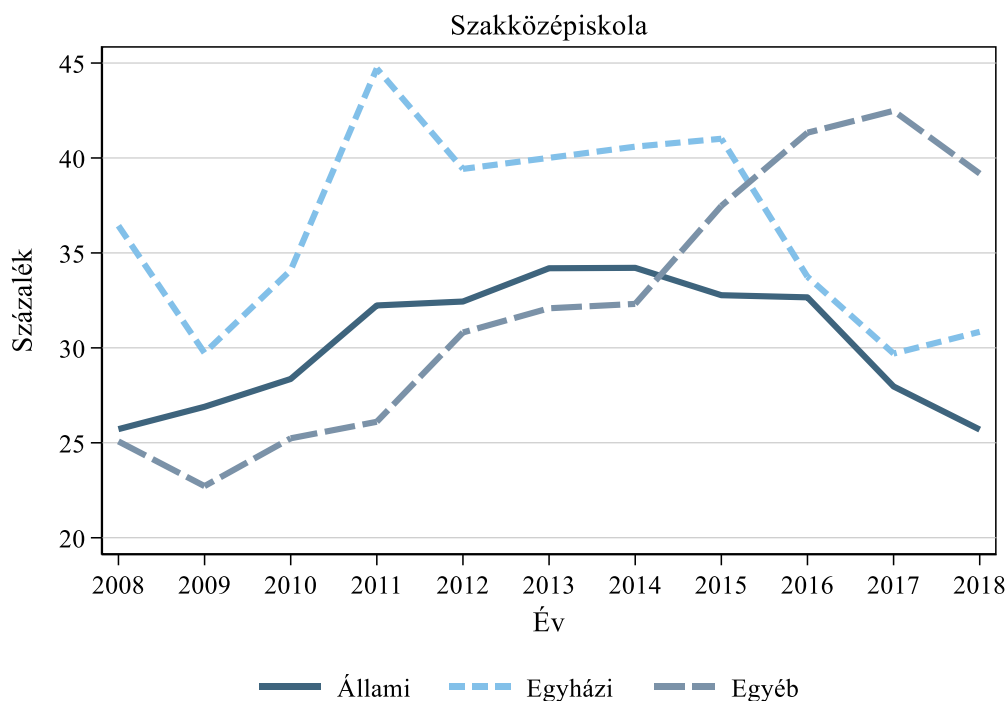
A2.9.3 ábra: A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő tanulók aránya fenntartó szerint, gimnázium, százalék

A2.9.4 ábra: A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő tanulók aránya fenntartó szerint, szakgimnázium, százalék

A2.9.5 ábra: A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő tanulók aránya fenntartó szerint, szakközépiskola, százalék

Az A2.9. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/A2_9.xlsx

Data of indicator A2.9.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/A2_9_english.xlsx

A szülők társadalmi háttere

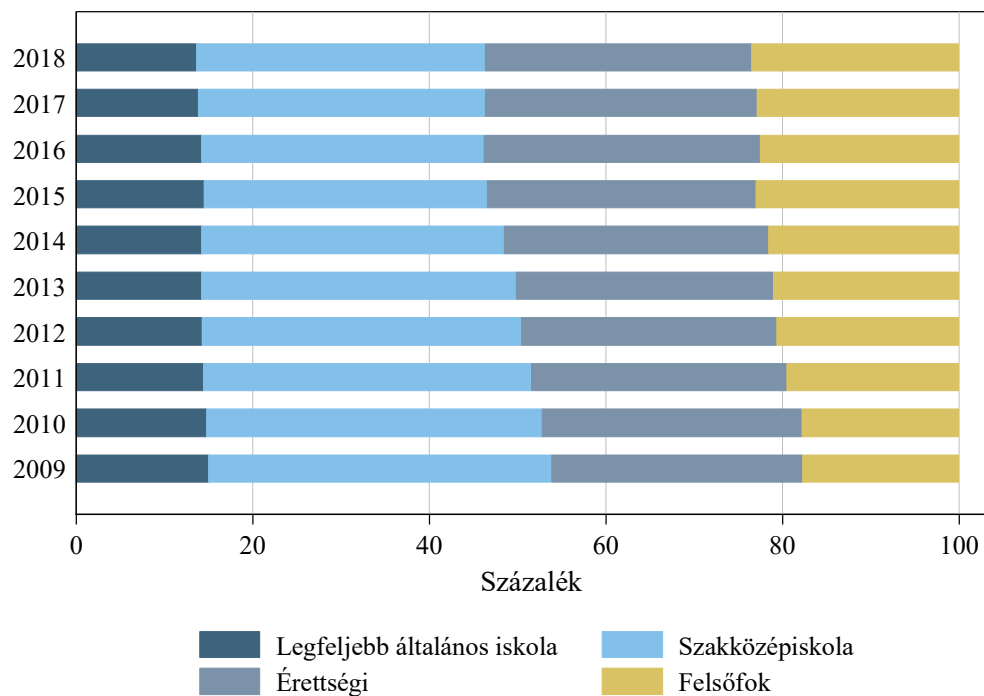
Az A2.10., A2.11. és A2.12. indikátorok annak a korcsoportnak néhány fontosabb jellemzőjét mutatják be, amelynek tagjai potenciálisan a közoktatásban tanulók szülei lehetnek. A szülői háttér, a szülők iskolai végzettsége, munkaerőpiaci státusza jelentős hatással van arra, hogy milyen feladatokkal kell megbirkóznia az oktatási rendszernek. Az A2.10. indikátor a szülők korcsoportjához tartozók végzettség szerinti megoszlását vizsgálja a 25–50 évesek között, az A2.11. indikátor a munkanélküliek arányának változását, az A2.12. indikátor pedig a közmunkások arányának változását ugyanebben a korcsoportban.

A2.10. indikátor: A népesség iskolázottsága a 25–50 éves korcsoportban

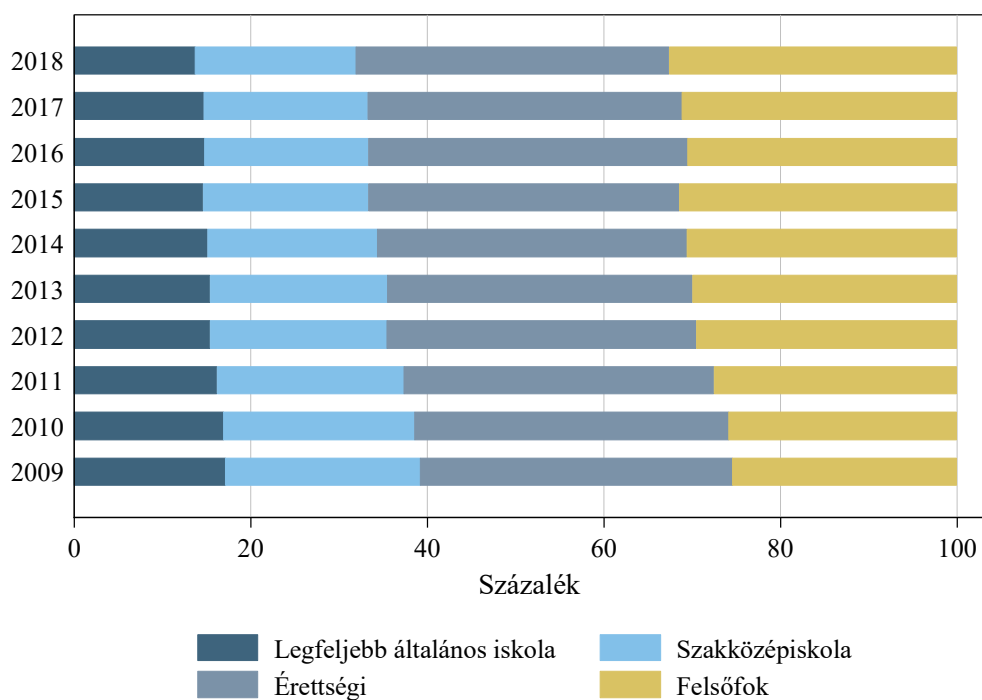
Az A2.10. indikátor értékeinek változása azt mutatja, hogy 2015-ig folyamatosan csökkent a szülők korcsoportjában mind a nők, mind a férfiak körében az alacsony, legfeljebb általános iskolai végzettségűek aránya, valamint a szakközépiskolát végzettek aránya, és nőtt az érettségizettek, illetve a felsőfokú végzettségűek aránya. 2015 után az arányok nagyjából állandósultak, csak nagyon csekély elmozdulásokat figyelhetünk meg mindkét nem esetében (A2.10.1 és A2.10.2 ábra).

Jelentősek a területi különbségek a 25–50 évesek iskolai végzettségi arányaiban (A2.10.3 ábra). Budapest messze kiemelkedik a potenciális szülők iskolázottságát tekintve, itt a 25–50 évesek felének felsőfokú oklevele van, 32 százalékuk zárta tanulmányait érettségivel, és mindössze 7 százalékuk általános iskolai végzettségű. Az alacsony, legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a legnagyobb, ahol a 25–50 évesek egynegyede tartozik ehhez a csoporthoz, de 23 százalék az arányuk Somogy megyében, és 20 százalék feletti Borsod-Abaúj-Zemplén megyében is.

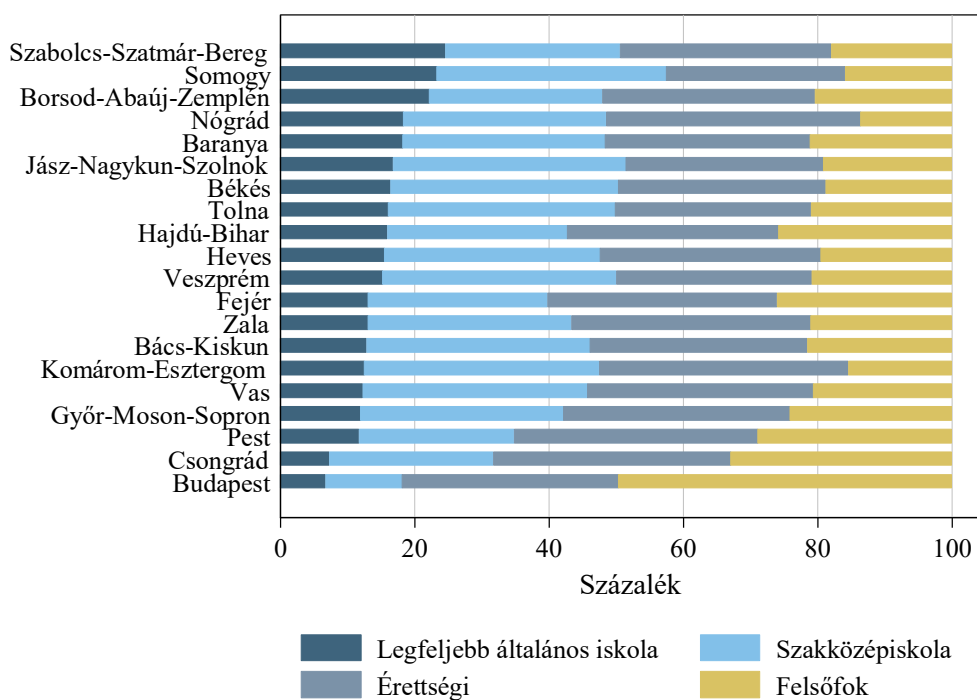
A2.10.1 ábra: A 25–50 éves népesség megoszlása legmagasabb iskolai végzettség szerint, (férfiak)

A2.10.2 ábra: A 25–50 éves népesség megoszlása legmagasabb iskolai végzettség szerint, (nők)

A2.10.3 ábra: A 25–50 éves népesség megoszlása legmagasabb iskolai végzettség szerint, megyék szerint, 2018

Az A2.10. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/A2_10.xlsx

Data of indicator A2.10.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/A2_10_english.xlsx

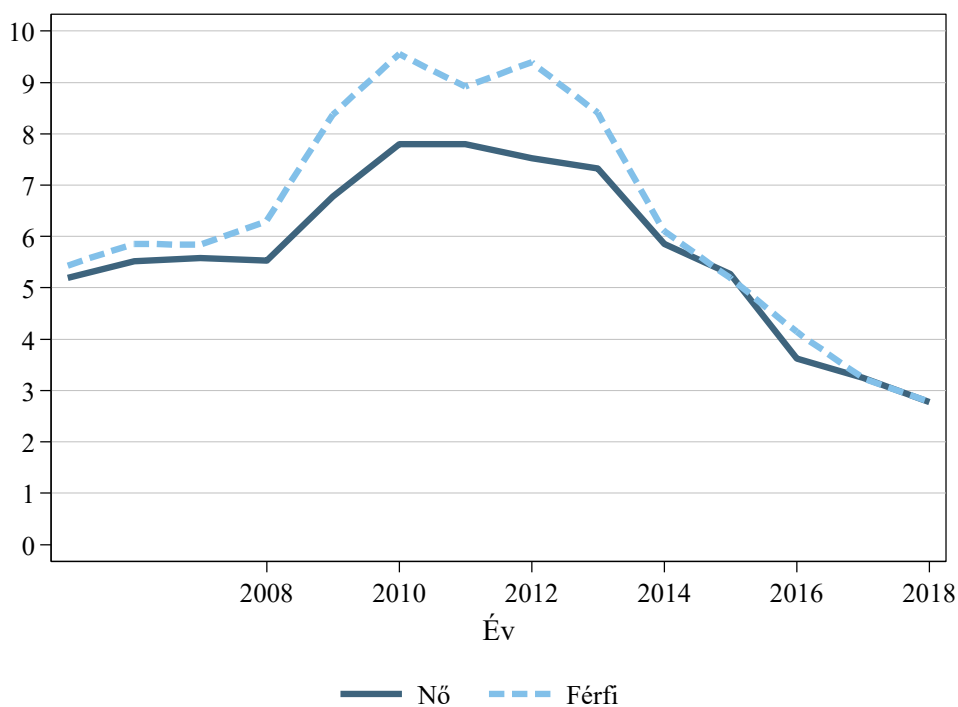
A2.11. indikátor: A munkanélküliek aránya a 25–50 éves korcsoportban

Az A2.11. indikátor a munkanélküliek arányának változását írja le a szülők korcsoportjában. Az indikátor nem a munkanélküliségi rátát mutatja (vagyis a munkanélküliek arányát az aktív népességhez viszonyítva), hanem azt, hogy a teljes 25–50 éves népességben belül mekkora a munkanélküliek aránya.

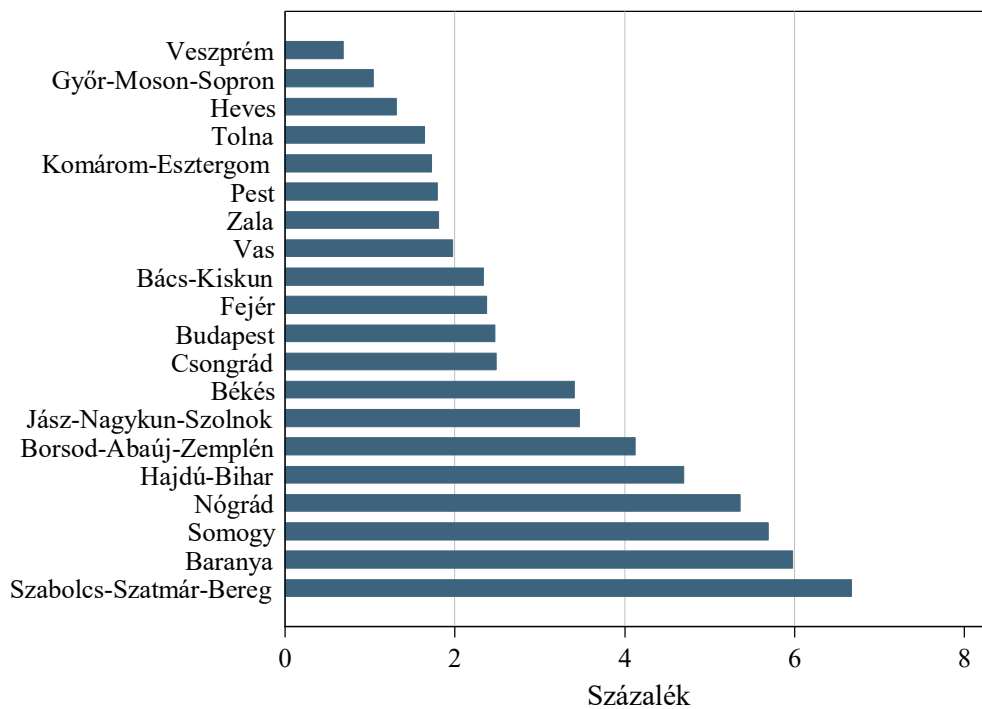
2012 után mindkét nem esetében folyamatosan csökkent a munkanélküliek aránya, és 2014 után eltűntek a nemek közötti különbségek e téren. 2018-ban már 3 százalék alatt volt a munkanélküliek aránya a vizsgált korcsoportban, mind a férfiak, mind nők körében.

Megyéenként jelentős különbségeket látunk. A szülők korcsoportjához tartozó népességben Szabolcs-Szatmár Bereg megyében a legmagasabb a munkanélküliek aránya, 2018-ban [nagyjából 7 százalék volt. A legkisebb arányt Veszprém, Győr-Moson-Sopron és Heves megyében figyelhettük meg.

A2.11.1 ábra: A munkanélküliek aránya a 25–50 éves népességben nemek szerint

A2.11.2 ábra: A munkanélküliek aránya a 25–50 éves népességben megyénként, 2018

Az A2.11. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/A2_11.xlsx

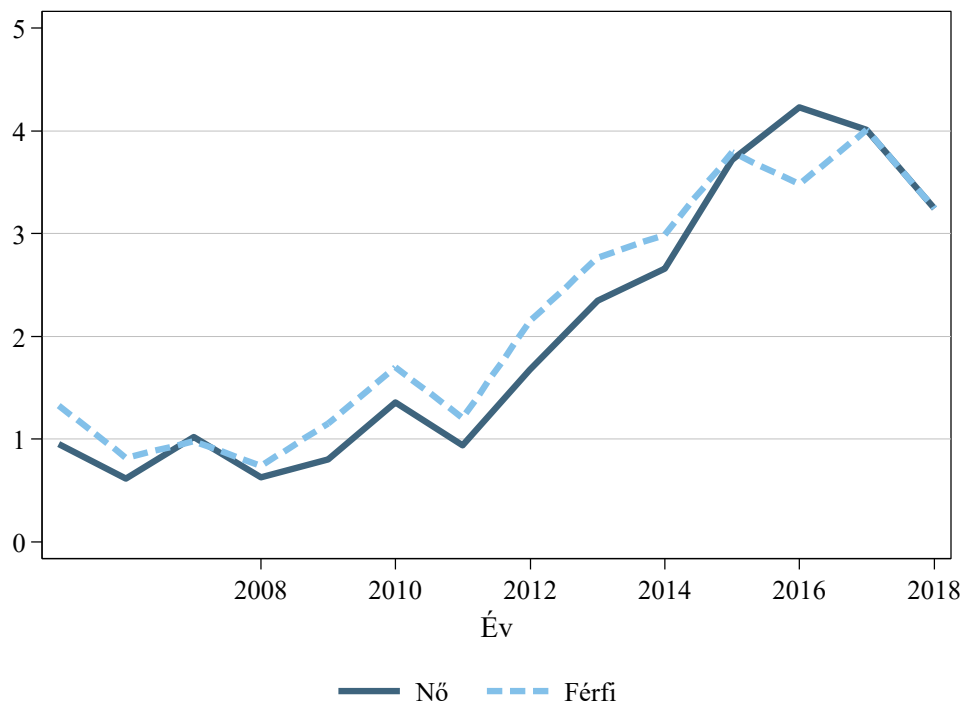
Data of indicator A2.11.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/A2_11_english.xlsx

A2.12. indikátor: A közmunkások aránya a 25–50 éves korcsoportban

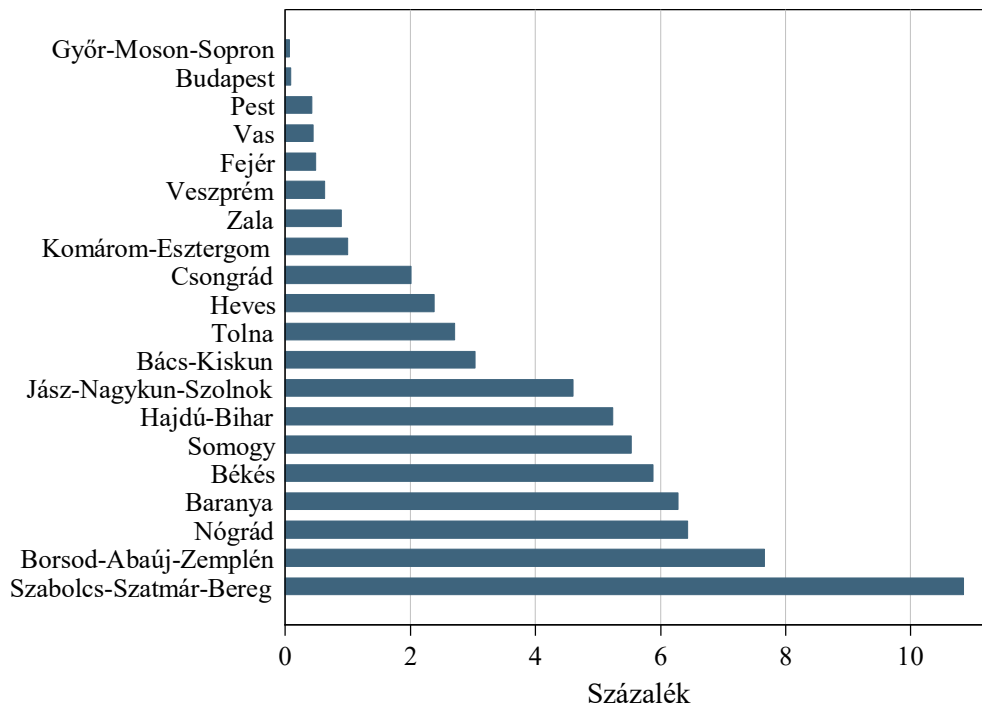
Az A2.12. indikátor a közmunkások arányának változását írja le a szülők korcsoportjában. 2011 és 2016 között a 25–50 évesek körében a közmunkások aránya több mint háromszorosára nőtt, mind a férfiak, mind a nők esetében (A2.12.1 ábra). 2016-ban a 25–50 éves férfiaknak több mint 4 százaléka, a nőknek pedig 3 és fél százaléka dolgozott közmunkásként. 2016 után – a közmunkaprogram visszafogásának következtében – az arány csökkenni kezdett. 2018-ban a férfiak és a nők körében egyaránt 2,8 százalék volt.

Jelentős területi különbségeket lehet megfigyelni megyék szerint. 2018-ban Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a 25–50 éves népesség több mint 10 százaléka dolgozott közmunkásként. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében az arány megközelítette a 8 százalékot, míg Győr-Moson-Sopron megyében, Budapesten, valamint Pest, Vas és Fejér megyében el sem érte a fél százalékot (A2.12.2 ábra).

A2.12.1 ábra: A közmunkások aránya a 25–50 éves népességben nemek szerint

A2.12.2 ábra: A közmunkások aránya a 25–50 éves népességben megyénként, 2018

Az A2.12. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/A2_12.xlsx

Data of indicator A2.12.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/A2_12_english.xlsx

B) Ráfordításindikátorok

A ráfordításindikátorok első, B1. csoportja a pénzügyi ráfordításokat méri, ezek az indikátorok az oktatási kiadások időbeli alakulását mutatják be és a fajlagos kiadások iskolák közötti különbségeiről adnak képet. A második, B2. csoport a közoktatási rendszer emberi erőforrásait vizsgálja. Egyrészt a tanárok különféle jellemzők szerinti megoszlásának alakulását, a tanári munkaerő-forgalmat, valamint azt, hogy milyen mértékben foglalkoztat az oktatási rendszer a pedagógiai munkát közvetlenül segítő alkalmazottakat. Ezek között a ráfordításindikátorok között szerepelnek a tanárok relatív kereseti helyzetét mutató indikátorok is.

B1. Pénzügyi ráfordítások

A B1. indikátorcsoport a közoktatási kiadások szintjéről, változásairól és különbségeiről ad képet. Az első három indikátor makroszemléletű; makroszintű és nemzetközi összehasonlításban mutatja be a közoktatási kiadások szintjét és változásait (B1.1–B1.3. indikátorok). Ez a rész csak a költségvetési szektor adataira épül. Ezzel szemben a második rész (B1.4–B1.6. indikátorok) középpontjában a közoktatási kiadások különbségei állnak. Az itt tárgyalt indikátorok kiterjednek a nem állami fenntartású iskolákra és óvodákra is.

Közoktatási kiadások makroszinten

A B1.1–B1.3. indikátorok a közoktatási kiadások alakulását és a kiadások szintjét mutatják időben, illetve nemzetközi összehasonlításban. Ezek a mutatók arról adnak képet, hogy összességében mennyit költünk az oktatásra a közoktatás különböző szintjein. Az indikátorok kétféleképpen közelítik meg a kérdéskört. Az egy diákra jutó, úgynevezett *fajlagos kiadások* azt mutatják meg, hogy a költségvetés átlagosan mekkora összeget fordít egy diák oktatására. A *GDP százalékában kifejezett oktatási kiadások* pedig azt mutatják, hogy az országban megtermelt jövedelemnek összességében mekkora hányada jut a közoktatásra.

Fontos hangsúlyozni, hogy ezek az indikátorok döntően csak a költségvetési szektor adatait tartalmazzák, mivel csak erre a körre vonatkozóan állnak rendelkezésre konzisztens idősoros adatok. A B1.1. indikátor csak az állami, illetve önkormányzati fenntartású iskolák és óvodák kiadási adatait tartalmazza.² 2011-ig ugyanez elmondható a B1.2. indikátor magyar adatairól. A B1.3. indikátor magyar adataiban ezenfelül szerepel a nem állami iskolák központi költségvetési támogatása is, már 2012 előtt is. 2012-től a B1.2. és B1.3. indikátorok magyar adatai mellett már nem szerepel az OECD kiadványaiban a „csak a költségvetési szektor adatai” megjegyzés.

---

² Lásd az Emberi Erőforrások Minisztériuma (Emmi) által kiadott *Statistikai tájékoztató – Oktatási évkönyv 2013/2014* című kötet módszertani megjegyzéseit (192. o.).

A B1.1. indikátor idősorai a teljes közoktatást felölelik, az óvodától a középfokú iskoláig. A B1.2. és B1.3. nemzetközi összehasonlító indikátorok csak az iskolai kiadásokat tartalmazzák, az iskola előtti oktatásra nem terjednek ki.

B1.1. indikátor: Az egy diákra jutó kiadások a költségvetési szektorban

A B1.1. indikátor azt mutatja, hogyan alakultak – változatlan, 2017-es árakon – az óvodai ellátás és az iskolai oktatás fajlagos kiadásai a költségvetési szektorban. 2005 előtt és 2013 után az alapfokú és a középfokú oktatás kiadásai nem választhatók szét, 2005 és 2013 között a három oktatási szint külön szerepel.

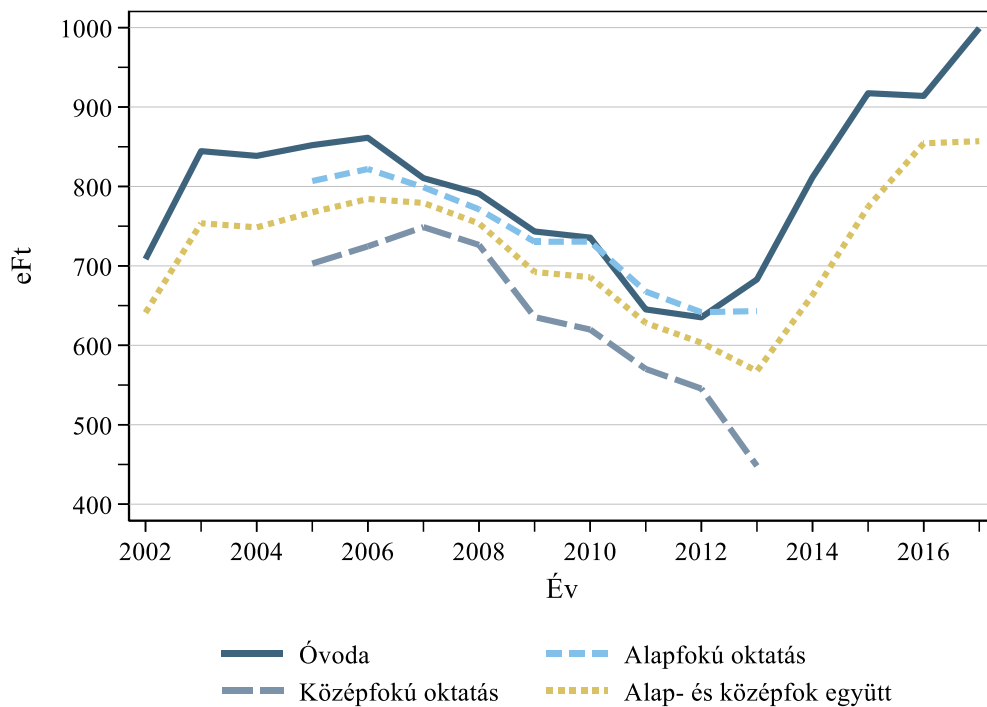
A fajlagos kiadások 2002-ben és 2003-ban a tanári bérek emelésének hatására ugrásszerűen nőttek,³ majd az óvodákban és az általános iskolákban 2007-től, illetve a középfokú oktatásban 2008-tól csökkenni kezdtek (B1.1.1 ábra). Ez a csökkenő tendencia az óvodák esetében 2012-ig, az iskolák esetében 2013-ig tartott. Ezután a fajlagos kiadások jelentősen növekedtek.⁴ Az iskolai kiadások 2015-re megközelítették, az óvodai kiadások pedig meghaladták a 2006-os szintet, azaz a kétezres évekbeli legmagasabb értéket, 2017-re pedig jelentősen, az iskolák esetében közel 10, az óvodák esetében 15 százalékkal meghaladták azt. A változások hasonlóak voltak mindhárom oktatási szinten, a köztük lévő különbségek a fajlagos kiadásokban lényegében nem változtak.

---

³ A 2002. évi kiadások egy köztes állapotot mutatnak a béremelés előtti és utáni időszak határán, mivel a tanárok 2002 utolsó hónapjaiban kaptak először megemelt fizetést.

⁴ 2014-ben a kiadások számítása valamelyest változott, így a 2014 előtti és utáni adatok korlátozottan összehasonlíthatóak (KSH, http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_zoi014.html, lásd a 2014-es sorhoz tartozó *b* megjegyzést).

B1.1.1 ábra: Az egy diákra jutó folyó kiadások alakulása az állami szektorban az oktatás szintje szerint, 2017. évi árakon, ezer forint

A B1.1. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/B1_1.xlsx

Data of indicator B1.1.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/B1_1_english.xlsx

B1.2. indikátor: Az egy diákra jutó kiadások az egy főre jutó GDP százalékában, nemzetközi összehasonlításban

A B1.2. indikátor azt mutatja meg, hogy a fajlagos kiadások mennyire nagyok vagy kicsik európai összehasonlításban. A kiadásokat az összehasonlíthatóság érdekében célszerű az egy főre jutó GDP-hez mérni; ez sokkal realisabb összevetést tesz lehetővé, mint az azonos pénznemre – akár vásárlóerő-paritáson – átszámított kiadások, mivel az utóbbi esetben a gazdagabb országok kiadásai mindig kiugróan magasak. Ugyanakkor ezekben az országokban a bérek szintje is magasabb, így a diplomások bére, azaz egy diplomás alkalmazásának költsége is, ami az oktatási kiadások *árának* meghatározó eleme. Ezt az árkülönbséget, a tanárok alkalmazásának magasabb költségét nem veszi figyelembe az azonos pénznemben történő összehasonlítás, míg az egy főre jutó GDP százalékában kifejezett kiadások nagyjából mentesek ettől a torzítástól.

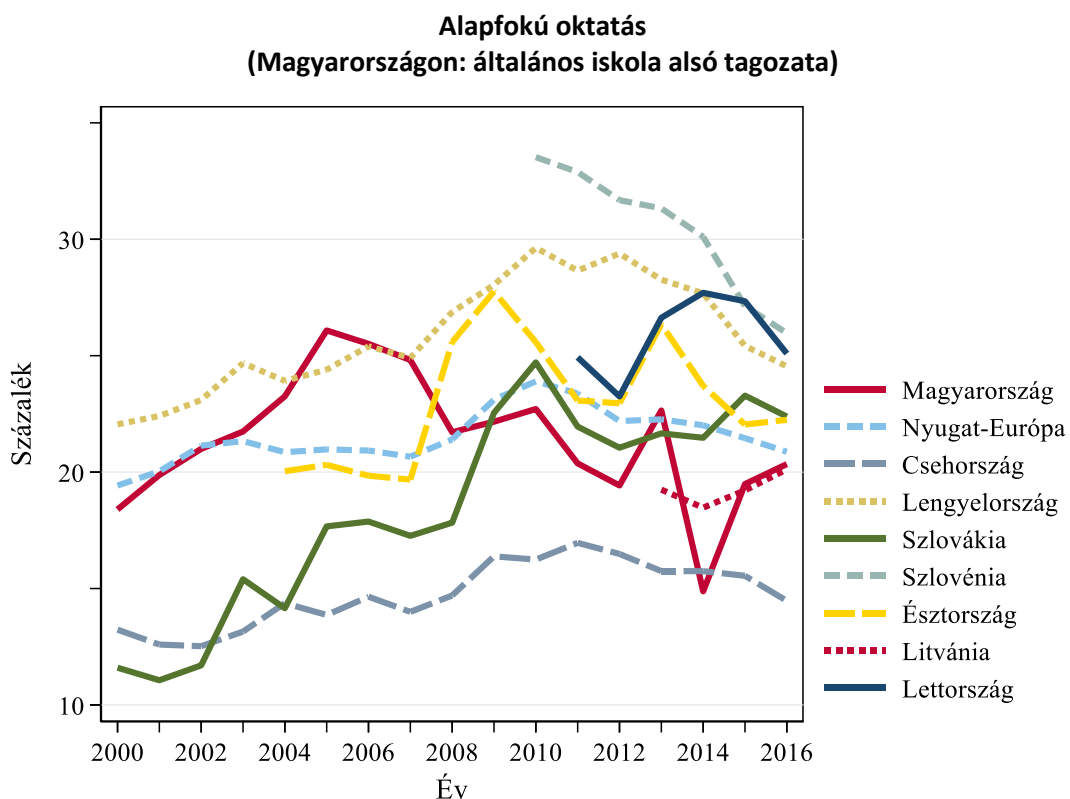
A B1.2.1 ábra az oktatási rendszer két szintjén mutatja be az egy diákra jutó kiadások alakulását Magyarországon a nyugat-európai és a közép-kelet-európai országokhoz viszonyítva. Érdeemes megjegyezni, hogy 2011-ig az OECD-kiadványokban a vonatkozó táblázatok lábjegyzetei szerint

Magyarország esetében csak az állami és önkormányzati iskolákra számított kiadások szerepeltek. 2012 óta⁵⁶ nem szerepel a táblázatokban erre vonatkozó utalás Magyarország esetében.

Az általános iskolai alsó tagozaton (a nemzetközi terminológiában *alapfok*) 2005 és 2012 között csökkenő tendenciát figyelhetünk meg, ezt 2012 után jelentős ingadozások követték. Érdeemes megemlíteni, hogy azokban az országokban, így Magyarországon is, ahol az alapfokú és az alsó középfokú (felső tagozatos) oktatás jellemzően ugyanabban az intézményben folyik, a kiadások oktatási szintek közötti szétválasztása mesterséges, és szükségképpen becslésekre épül. A számítási rendszer esetleges változásai is hozzájárulhatnak a 2012 utáni ingadozásokhoz.

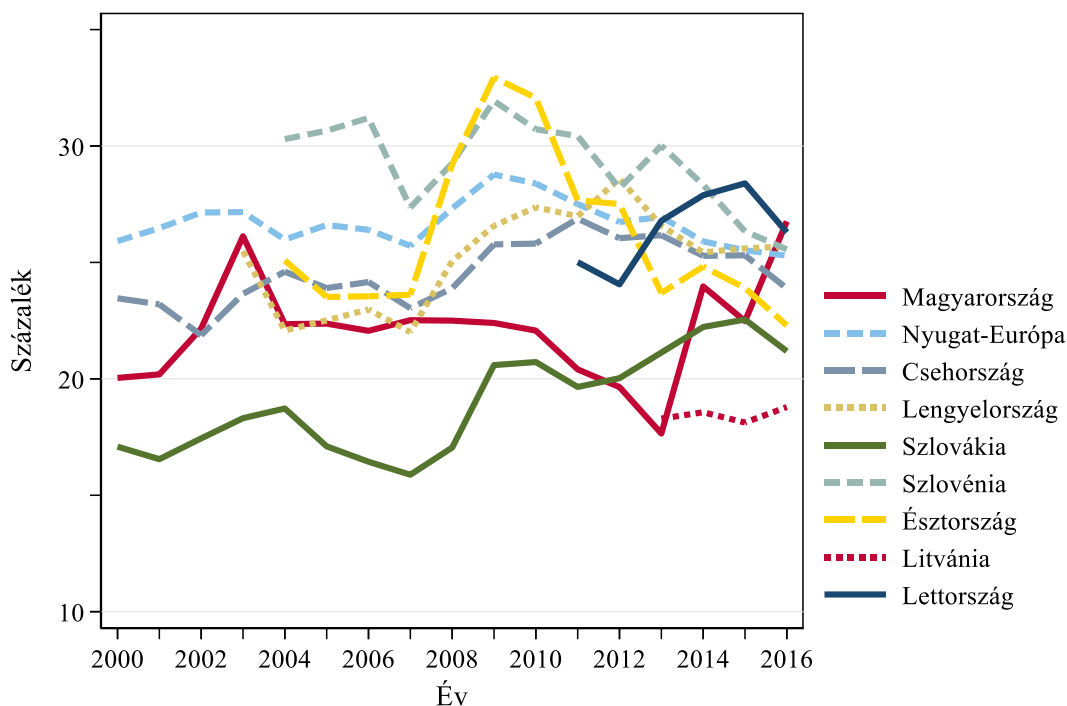
Az általános iskolai felső tagozat (a nemzetközi terminológiában *alsó középfokú oktatás*) és a középfokú iskolák (*felső középfokú oktatás*) kiadásai Magyarországon 2007 és 2013 között valamelyest csökkentek, így 2013-ban Litvánia mellett Magyarországon volt a legalacsonyabb az egy diákra jutó kiadások szintje. 2014 után ugyanakkor jelentős növekedést mutattak a magyar adatok. 2016-ra az egy diákra jutó kiadások az egy főre jutó GDP arányában a közép- és kelet-európai országok csoportjában a legmagasabbak közé tartoztak, és elérték a nyugat-európai országok átlagát.

B1.2.1 ábra: Az egy diákra jutó közoktatási kiadások alakulása az egy főre jutó GDP százalékában oktatási szintek szerint, nemzetközi összehasonlításban

⁵ A 2012-es adatok a 2015-ös „Education at a Glance” kötetben jelentek meg.

Alsó és felső középfokú oktatás
(Magyarországon: általános iskola felső tagozata és középfokú oktatás)

A B1.2. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/B1_2.xlsx

Data of indicator B1.2.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/B1_2_english.xlsx

B1.3. indikátor: Az alap- és középfokú oktatási kiadások a GDP százalékában, nemzetközi összehasonlításban

A B1.3. indikátor azt mutatja meg, hogy az ország teljes megtermelt jövedelmének mekkora részét teszik ki a közoktatási kiadások (az iskola előtti, óvodai ellátás nélkül). Ennek időbeli változása és nemzetközi összehasonlítása egyaránt alapvetően fontos fogódzókot nyújt a ráfordítások szintjének megítéléséhez.

Fontos megjegyezni, hogy a magyar adatok (néhány másik országéihoz hasonlóan) az OECD-kiadványokban megjelent adatokhoz tartozó megjegyzések szerint 2011-ig egyértelműen csak a költségvetési szektor kiadásait tartalmazták. A nem állami iskolákra vonatkozóan csak a központi költségvetési támogatások összege szerepel e kiadások között, az iskolák fenntartói által más forrásból finanszírozott további kiadások nem.⁷ A nem állami kiadásokat is figyelembe véve tehát a kiadási adatok valamivel magasabbak lennének, de ez aligha jelent néhány század százaléknál nagyobb

⁷ Az egyházi iskolákkal szemben az alapítványi és egyéb magánfenntartású iskolák esetében ezen ráfordítások aránya jelentős lehet, összességében azonban ezeknek az iskoláknak a súlya az iskolarendszer egészében viszonylag alacsony (lásd a C3.1. indikátorról írottakat).

különbséget. 2012 óta⁸ nem szerepel az OECD-kiadványokban arra vonatkozó utalás Magyarország esetében, hogy az adatok csak a költségvetési kiadásokat tartalmazzák.

A közoktatási kiadások GDP-n belüli arányának időbeli alakulása azt mutatja, hogy Magyarország relatív helyzete a nyugat-európai országok átlagához és a kelet-európai országokhoz mérten alapvetően megváltozott (B1.3.1 ábra). 2003 és 2013 között jelentősen csökkent a kiadások GDP-n belüli aránya, 2014-től kezdve viszont növekedtek a kiadások.

A GDP-arányos kiadások szintje alapján a kelet-közép-európai országok két csoportba sorolhatók. Lengyelországban, Szlovéniában, Észtországban és az időszak végén már Lettországban is az iskolai kiadások GDP-n belüli aránya nem nagyon sokkal marad el a nyugat-európai átlagtól. Ezzel szemben Csehországban, Szlovákiában és Litvániában a ráfordítások szintje jóval alacsonyabb. Magyarország a 2002-es tanári béremelést követően megközelítette az első csoport kiadási szintjét, a 2008 utáni években azonban a kiadások a kevesebbet költő országok szintjére estek vissza. A 2010 és 2013 közötti időszakban a vizsgált országok közül Magyarországon volt a legalacsonyabb a GDP-arányos kiadások szintje. Ugyanakkor 2016-ban az iskolai kiadások GDP-n belüli aránya Magyarországon a legmagasabbak közé tartozott ebben a csoportban, Szlovéniához, Lengyelországhoz és Lettországhoz hasonló szinten, a nyugat-európai országok átlagától azonban elmaradt.

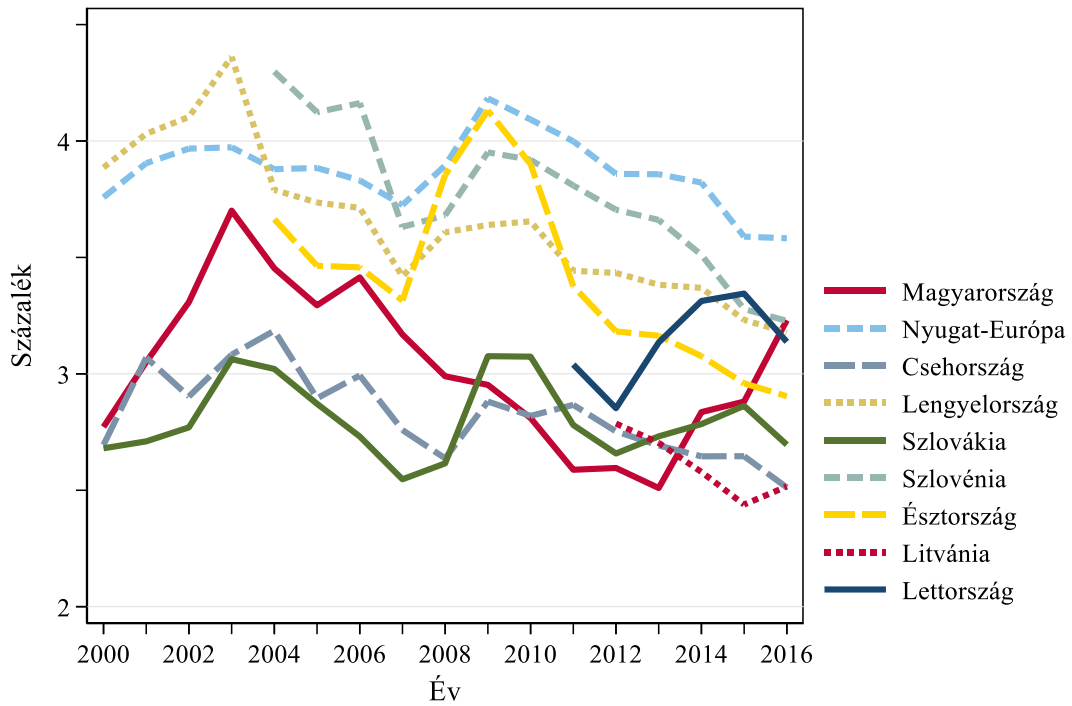
Érdeemes megjegyezni, hogy az oktatási kiadások a GDP arányában alacsonyabbak Magyarországon, mint Nyugat-Európában átlagosan, miközben az egy tanulóra jutó kiadások az egy főre jutó GDP arányában a nyugat-európai átlag szintjén vannak (lásd az előző, B1.2 indikátort). Ezt a látszólagos ellentmondást az magyarázza, hogy a diákok aránya a népességben belül eltérő a különböző országokban (részben demográfiai okokból, az iskoláskorú népesség eltérő relatív nagysága miatt, részben pedig az eltérő oktatási részvételi arányok miatt). Hasonló egy diákra jutó kiadások mellett is alacsonyabb lehet az összkiadások szintje, ha a diákok száma a népesség összlétszámához mérten alacsonyabb.

Az európai országok összességét tekintve az iskolai kiadások GDP-hez viszonyított aránya Magyarországon 2016-ban valamivel az európai országok átlaga alatt maradt, értéke közepesnek mondható (B1.3.2 ábra). Ugyanebben az évben az európai országok átlagosan a GDP 3,35 százalékát fordították az alap- és középfokú oktatásra, Magyarországon ez az érték 3,23 százalék volt. Az átlag alatti országok közül Magyarországon voltak a legmagasabbak a közoktatási kiadások a GDP arányában. Míg 2014-ben csak Csehország, Szlovákia és Litvánia költött kevesebbet az iskolai oktatásra, 2016-ban 13 európai ország.

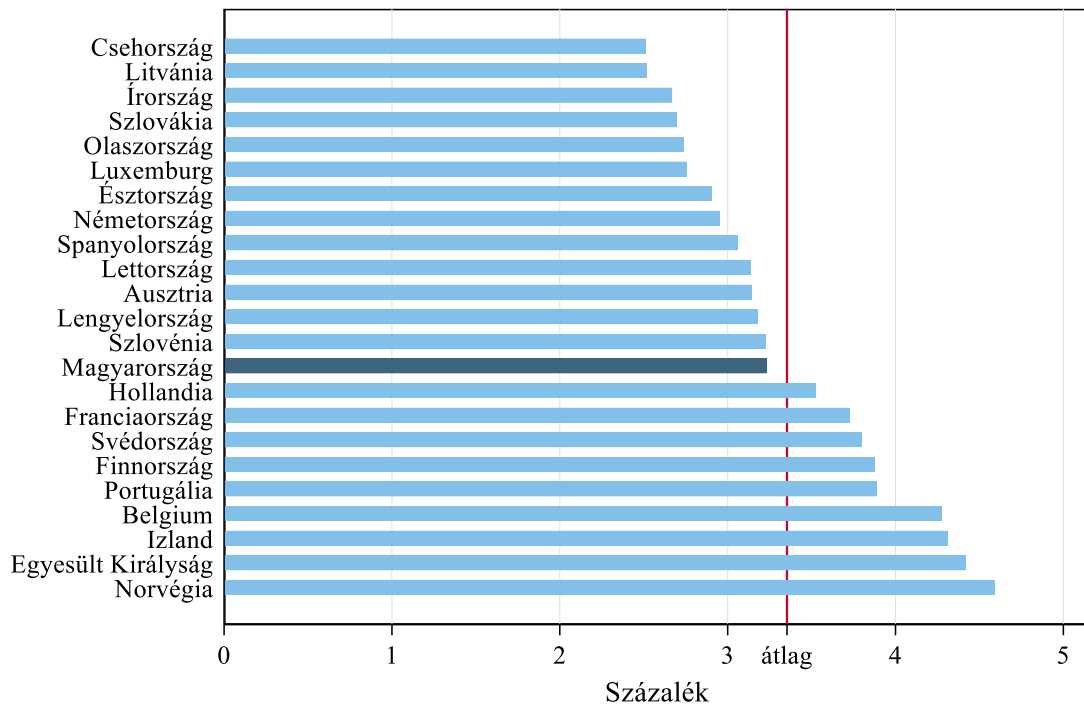
---

⁸ A 2012-es adatok a 2015-ös *Education at a Glance* kötetben jelentek meg.

B1.3.1 ábra: Az alap- és középfokú oktatási kiadások a GDP százalékában, nemzetközi összehasonlításban

B1.3.2 ábra: Az alap- és középfokú oktatási kiadások a GDP százalékában, nemzetközi összehasonlításban (2016)

Megjegyzés: az átlag a teljes közoktatási kiadás országokra számított súlyozatlan átlaga.

A B1.3. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/B1_3.xlsx

Data of indicator B1.3.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/B1_3_english.xlsx

B1.4. indikátor: Az egy diákra jutó óvodai és iskolai kiadások fő kiadási kategóriák szerint

Az indikátor azt mutatja be, hogy az egyes kiadási kategóriákban mennyit költöttek az óvodák és az iskolák az oktatásra. Öt kiadási kategóriát különböztetünk meg: a tanári bérkiadásokat (beleértve az óraadók kiadásait is), a nem pedagógus munkakörben dolgozók bérkiadásait, a dologi kiadásokat, a felújítási és beruházási kiadásokat, valamint az egyéb kiadásokat. Az egyéb kiadások közé tartoznak a működtető kiadásai és a közvetett kifizetések. Fontos hangsúlyozni, hogy a fajlagos kiadások értéke az iskolák méretével, illetve a diák-tanár aránnyal is összefügg. Ha például az iskolák egy csoportjában magasabb az egy diákra jutó tanári bérkiadások értéke, mint máshol, akkor ez adódhat abból, hogy ebben a csoportban a tanárok jellemzően többet keresnek, vagy abból, hogy több tanár jut adott számú diákra, például azért, mert sok kis létszámú iskola van, amely alacsony osztálylétszámokkal működik.

A B1.4.1 ábra az egy gyermekre jutó kiadások megoszlását mutatja be az óvodákban és az iskolákban, az öt kiadási kategóriában 2015 és 2017 között. A pedagógusok bére és az ehhez kapcsolódó kiadások (beleértve a járulékokat is) meghatározó szerepet játszanak a *közoktatási kiadásokban*: az iskolai kiadások közel 60 százalékát tették ki 2017-ben, az óvodai kiadásoknak pedig közel felét. Az egyéb bérkiadások aránya az iskolákban 12 százalék, az óvodákban ennek a kétszerese. A közvetlen dologi kiadások az iskolákban a kiadások 14 százalékát teszik ki, az óvodákban egyötödnyi az arányuk. A felújítási és beruházási kiadások aránya az óvodákban és az iskolákban is 2-3 százalék körüli. Az egyéb kiadások az iskolák esetében számottevő tételt jelentenek, arányuk 10 százalék volt 2017-ben.

A kiadási arányok érzékelhetően módosultak 2015 és 2017 között. Az óvodákban és az iskolákban is csökkent a tanári bérkiadások részaránya, az egyéb bérkiadásoké és a beruházási kiadásoké pedig növekedett. Mindemellett az iskolákban nőtt a dologi és az egyéb kiadások aránya is.

A B1.4.2 ábra első része az egy diákra jutó iskolai kiadások megoszlását mutatja be programtípus szerint. Összességében a kiadási arányok nagyon hasonlóak egyfelől az általános iskolákban és a gimnáziumokban, másfelől a szakközépiskolákban és a szakközépiskolákban. A tanári bérkiadások aránya az első csoportban magasabb, 60 százalék feletti. A dologi kiadások aránya az általános iskolákban és a gimnáziumokban 15 százalék alatti, a szakképző iskolákban közel 20 százalék. A beruházási és felújítási kiadások aránya a szakképző iskolákban magasabb, az egyéb kiadásoké pedig az általános iskolákban és gimnáziumokban. Az egyéb (nem tanári) bérkiadások aránya az általános iskolákban a legalacsonyabb, a gimnáziumok ebben a tekintetben közelebb vannak a szakközépiskolákhoz és szakközépiskolákhoz.

A B1.4.2 ábra második része az egy diákra jutó iskolai kiadások átlagos értékét mutatja be programtípus szerint. Összességében az óvodákban és a szakképző iskolákban a legmagasabbak az egy diákra jutó kiadások; az általános iskolákban és gimnáziumokban 20-30 százalékkal alacsonyabb értékeket figyelhetünk meg. Az egy diákra jutó tanári bérkiadás összegét tekintve viszonylag csekélyek a különbségek, egyedül a szakközépiskolákban tekinthetjük kiemelkedően magasnak a fajlagos tanári

bérkiadásokat. A legjelentősebb különbségek a nem tanári bérkiadásokban és a dologi kiadásokban figyelhetők meg, de a beruházási és az egyéb kiadások is jelentős eltéréseket mutatnak.

A kiadások jelentős különbségeket mutatnak a fenntartók szerint is (B1.4.3 ábra). Az óvodák esetében az alapítványi és egyéb magánfenntartásúakban a legmagasabbak a fajlagos kiadások, és az egyháziakban a legalacsonyabbak. Az állami óvodákra átlagosan egy köztes kiadási érték jellemző.

Az általános iskolák esetében az állami szektorban a legalacsonyabbak a fajlagos kiadások, ezt követik az egyházi iskolák, a legmagasabb átlagos értékeket pedig az alapítványi és egyéb magánfenntartású iskolákban figyelhetjük meg. A különbségek a nem tanári bérkiadások és a dologi kiadások esetében a legjelentősebbek.

A szakképző iskolákban éppen fordított a helyzet. A fajlagos kiadások az állami iskolákban a legmagasabbak, és az alapítványi, illetve egyéb magánfenntartású intézményekben a legalacsonyabbak. A különbségek az egy diákra jutó tanári bérkiadásokban a legjelentősebbek. Ez összefügg azzal, hogy az állami iskolákban a legalacsonyabb az egy tanárra jutó diákok száma.⁹

A gimnáziumok esetében az egyházi intézményekben a legmagasabbak a fajlagos kiadások. Leginkább a dologi és az egyéb bérkiadások kiemelkedőek ebben a csoportban. Átlagosan az állami gimnáziumokban a legalacsonyabb a fajlagos kiadások összege.

A B1.4.4 ábra a fajlagos kiadások átlagos értékeit mutatja be településtípus szerint. Az óvodák és a szakgimnáziumok kivételével minden iskolatípus esetében Budapesten a legmagasabbak a fajlagos kiadások. Az óvodák és általános iskolák esetében U alakú mintázat rajzolódik ki, a községekben átlagosan magasabbak a fajlagos kiadások, mint a vidéki városokban.

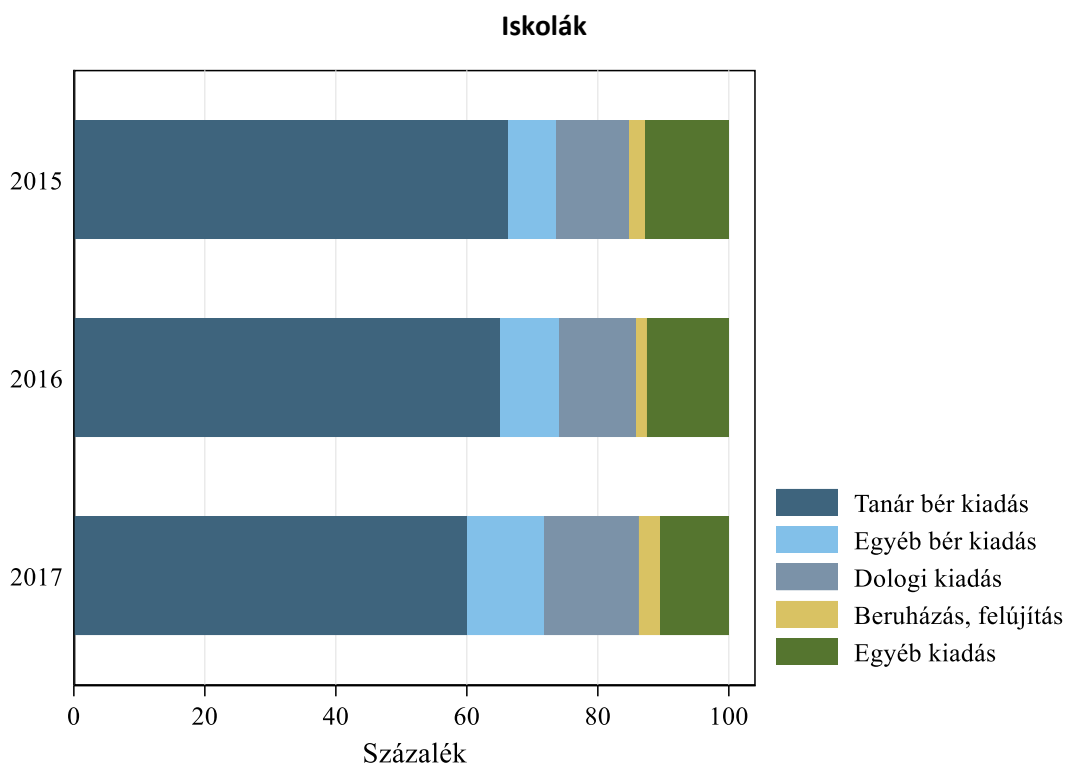
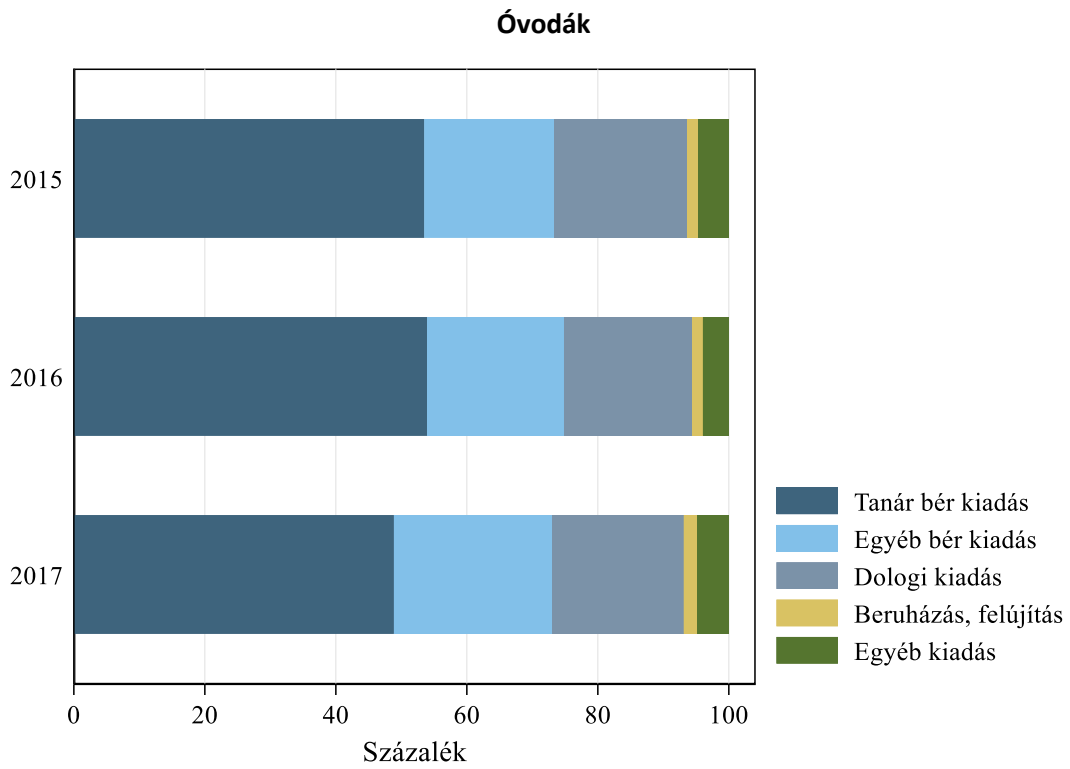
Végül a B1.4.5 ábra a szegregált és nem szegregált általános iskolák fajlagos kiadásait mutatja be, külön az SNI-programmal és az anélkül működő iskolákra.¹⁰ A szegregált iskolákban magasabb a fajlagos kiadások átlagos értéke, elsősorban a magasabb tanári bérkiadások, illetve az SNI-programot működtető iskolákban a magasabb egyéb bérkiadások miatt. Ez jórészt abból adódik, hogy a szegregált iskolákban alacsonyabb az egy tanárra jutó diákok száma (lásd a B2.10. indikátort). Ez a különbség ugyanakkor az iskolamérettel, illetve az ezt részben meghatározó településmérettel is összefügg; részben ebből adódik, hiszen a falvakban magasabb a szegregált iskolák aránya.

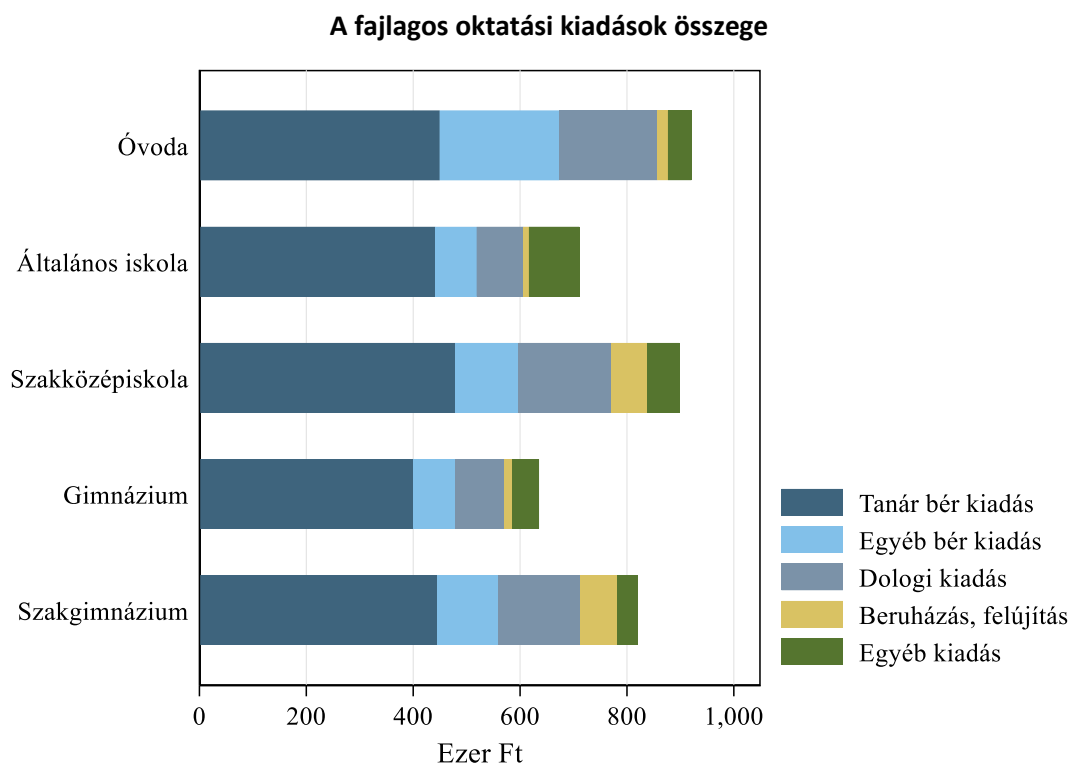
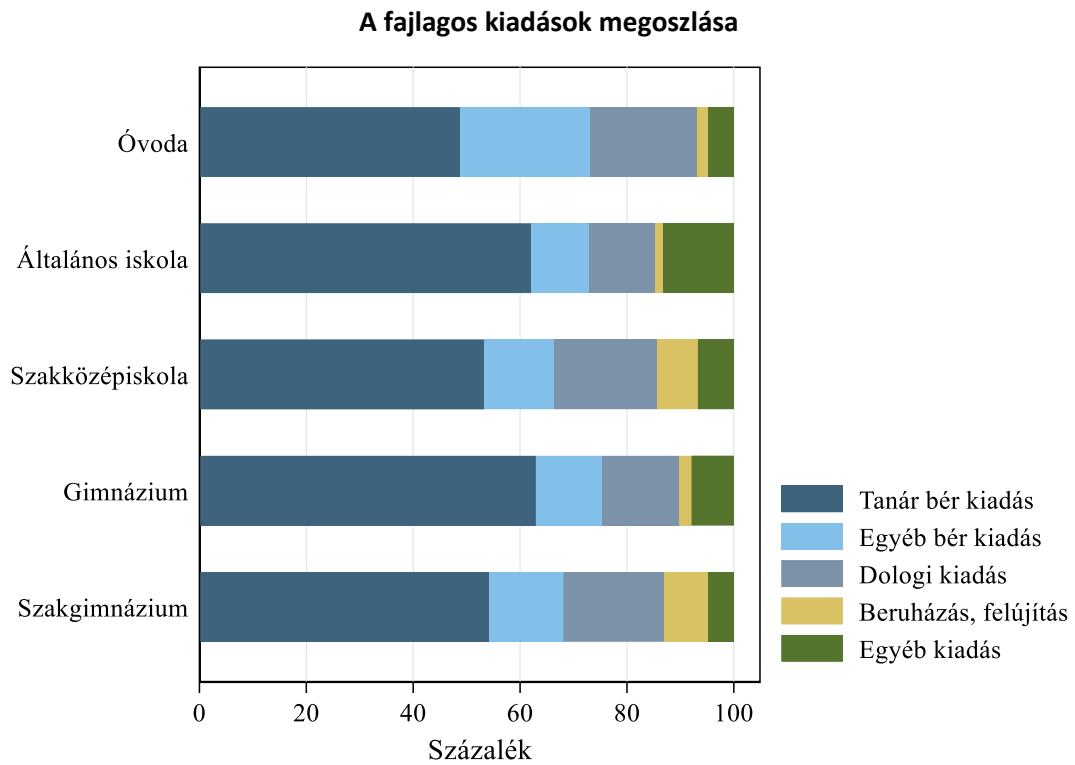
⁹ Lásd a B2.10. indikátor fenntartó típusa szerinti értékeit.

¹⁰ Mivel a kiadások intézményi szinten állnak rendelkezésre, itt a szegregált és nem szegregált iskolák körét intézményi szinten határoztuk meg. A szegregált iskolákban 25 százalékos vagy ennél nagyobb a HHH diákok aránya.

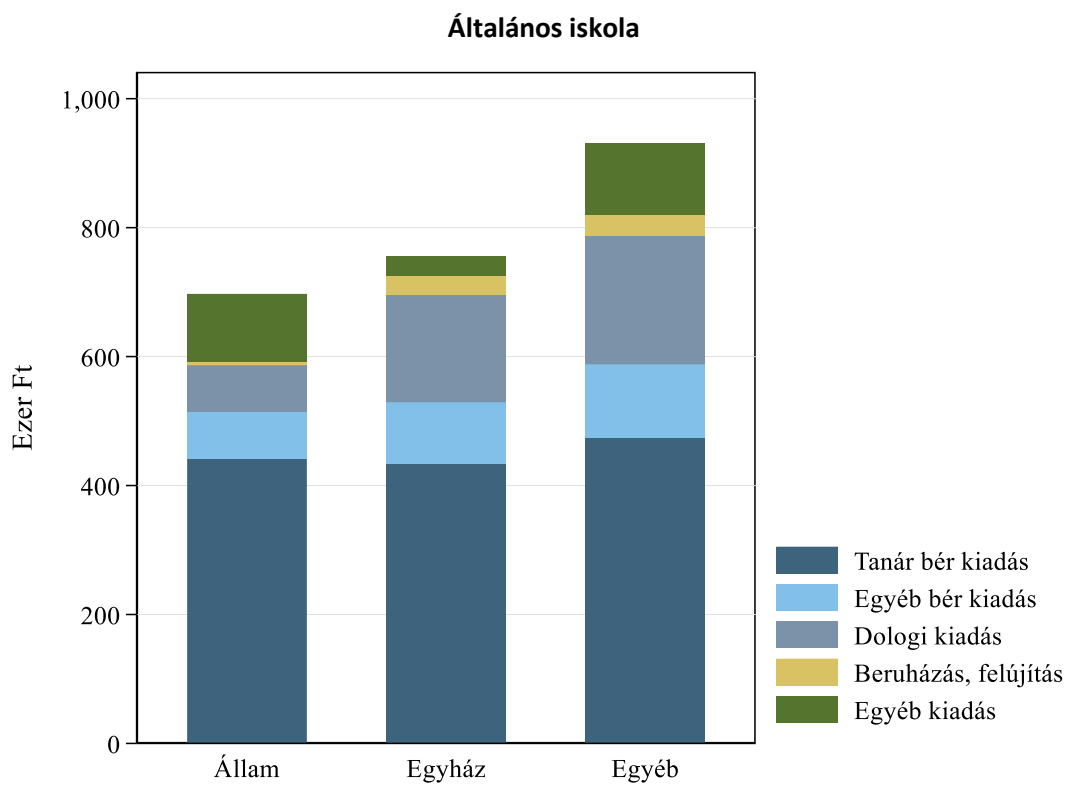
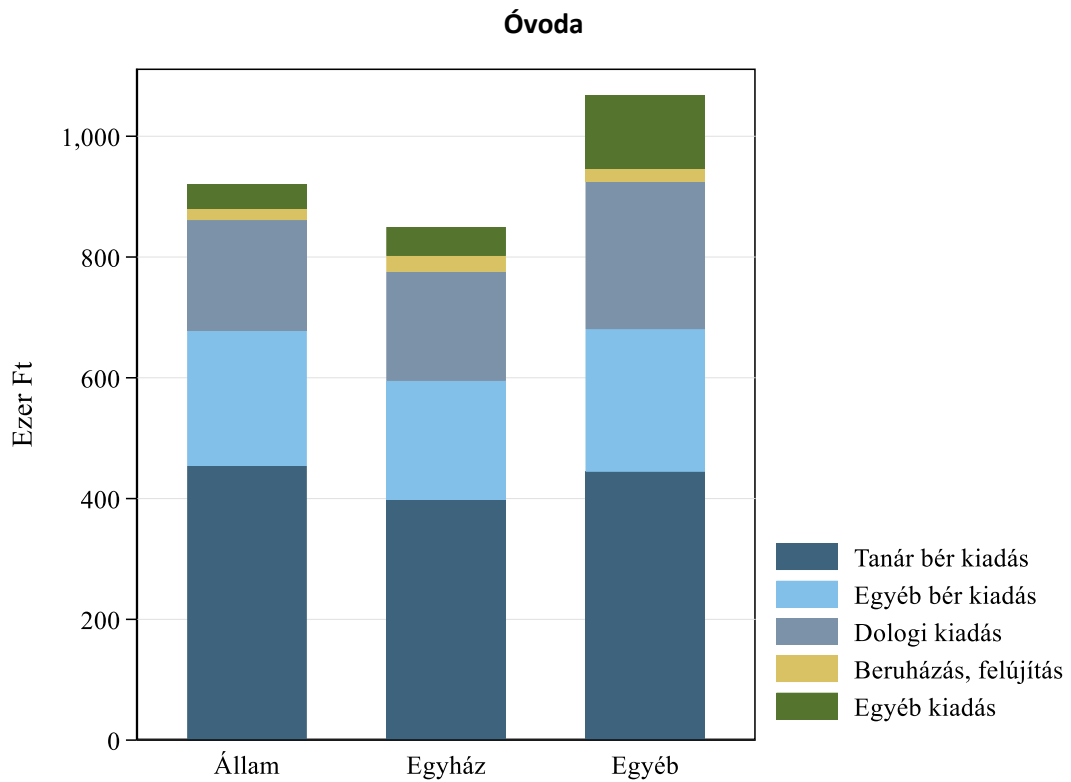
B1.4.1 ábra: A fajlagos kiadások megoszlása az óvodákban és az iskolákban (2015–2017)

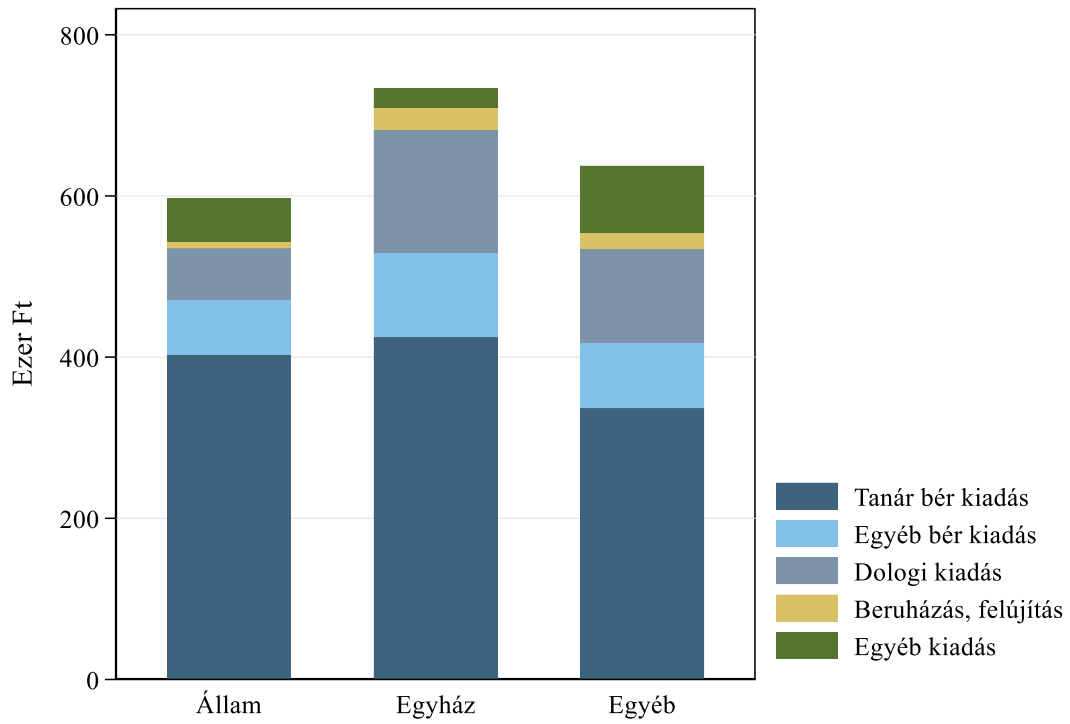
B1.4.2 ábra: A fajlagos iskolai kiadások programtípus szerint (2017)

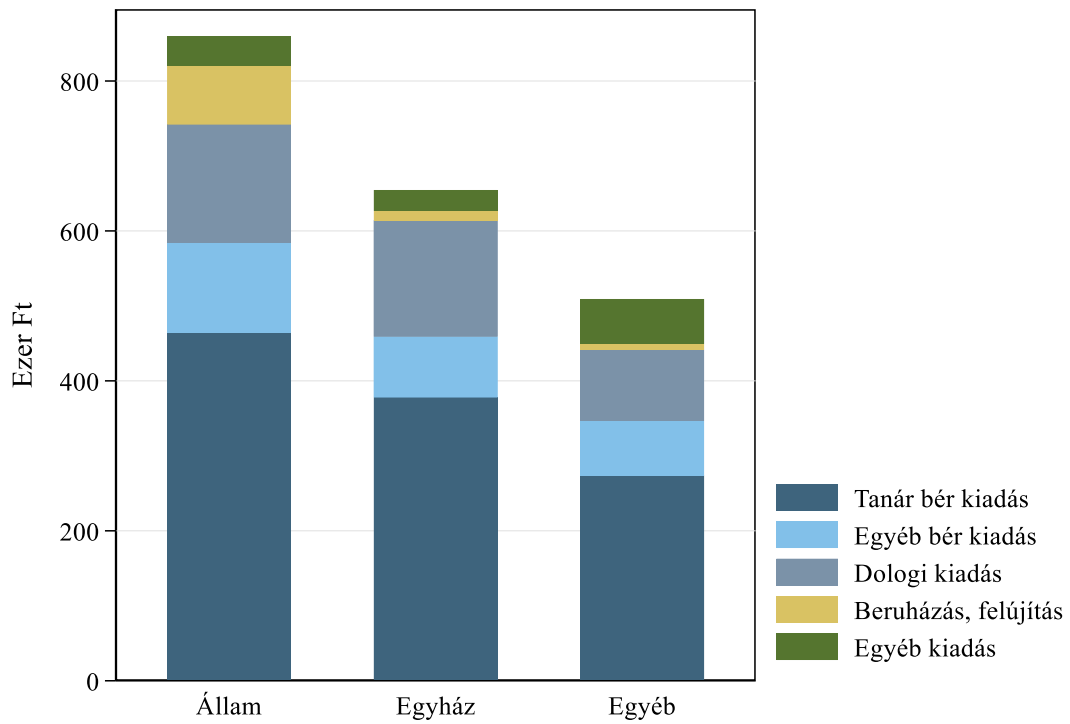
B1.4.3 ábra: A fajlagos oktatási kiadások programtípus és fenntartó szerint (2017)

Gimnázium

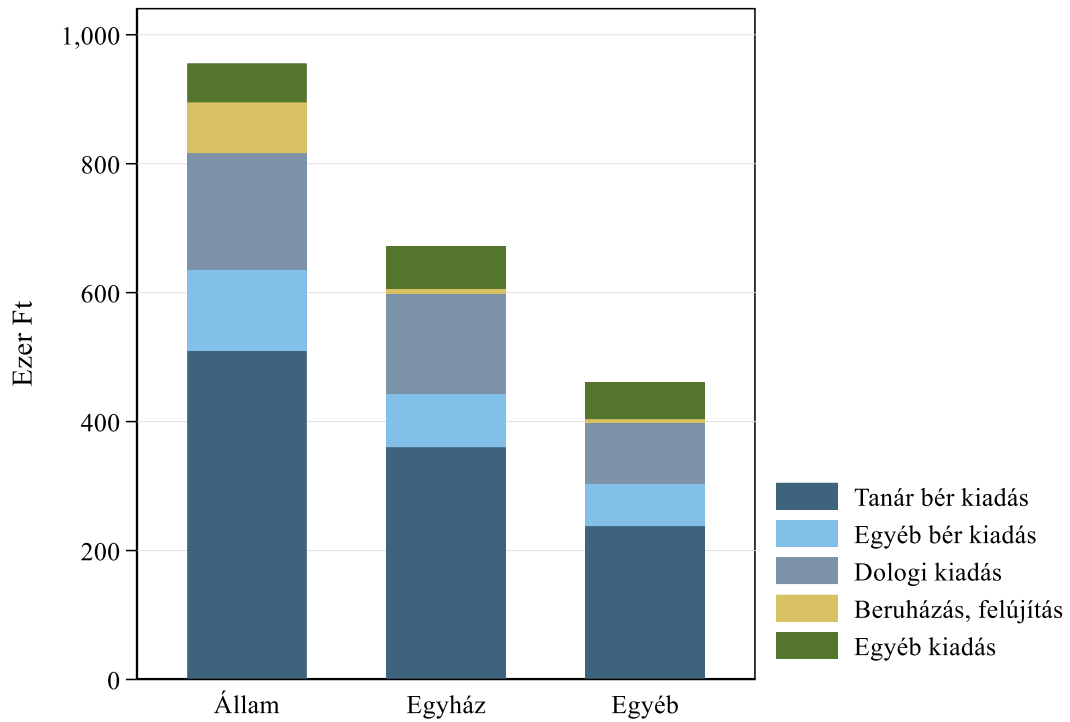

Szakgimnázium

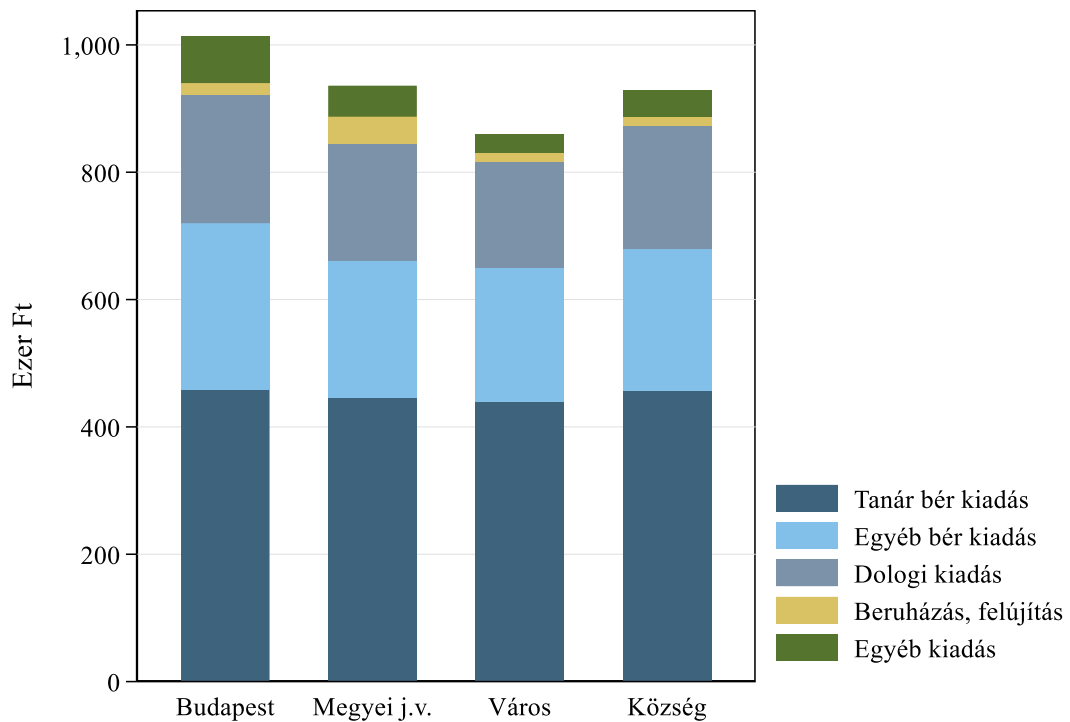

Szakközépiskola

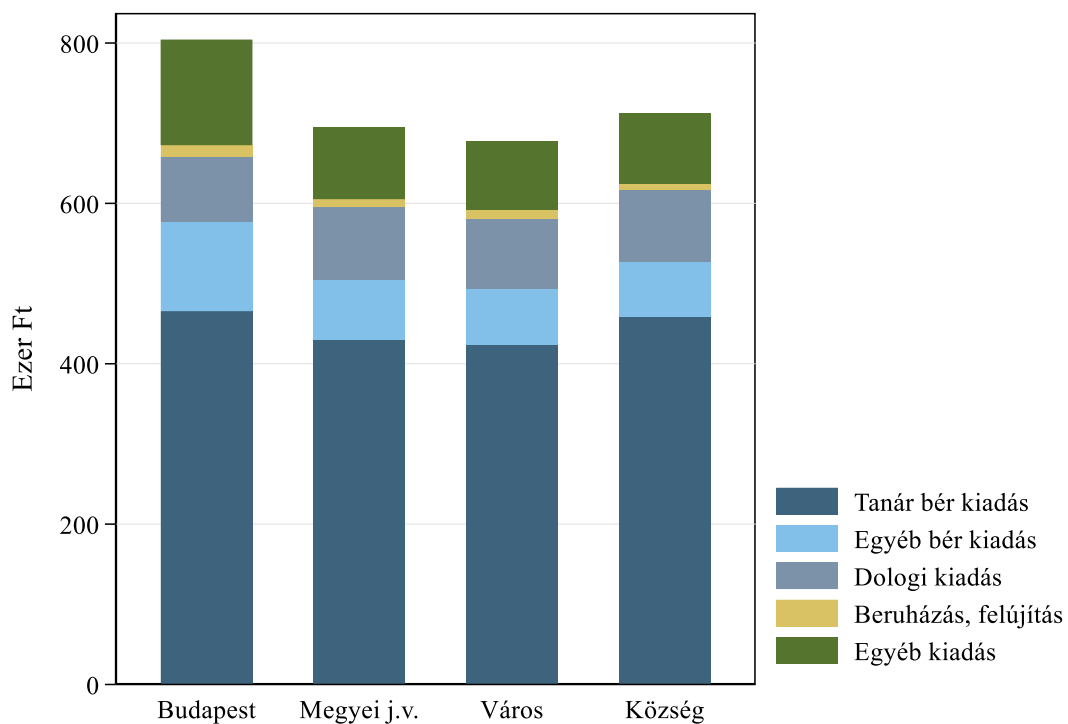

B1.4.4. ábra: A fajlagos oktatási kiadások programtípus és településtípus szerint (2017)

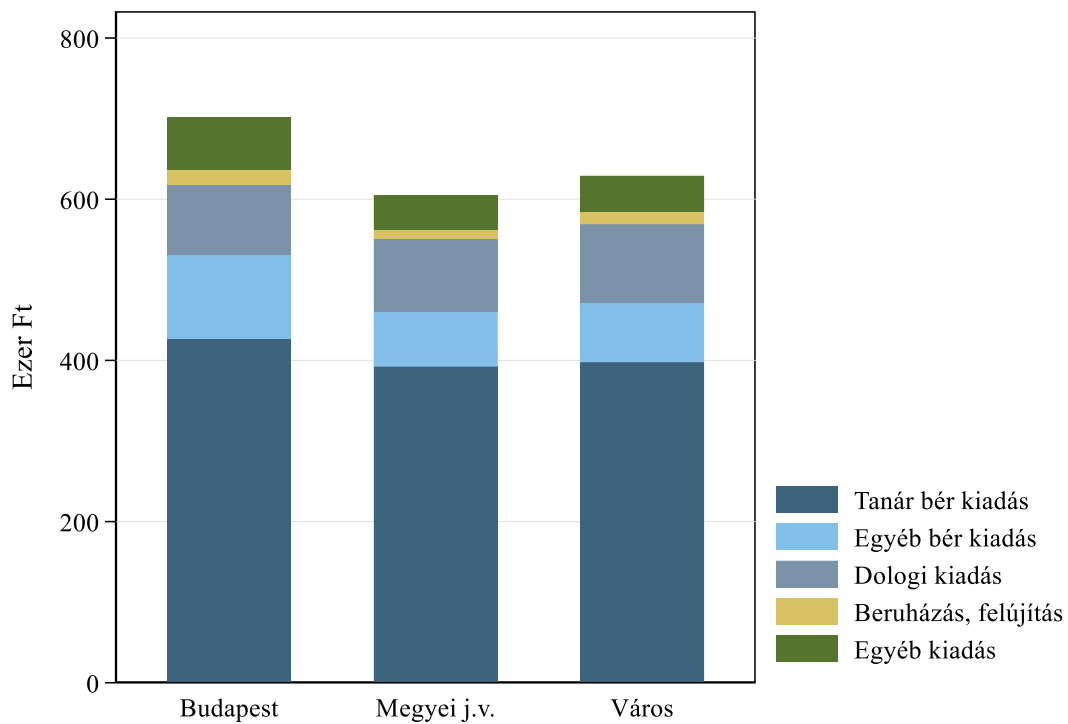
Óvoda

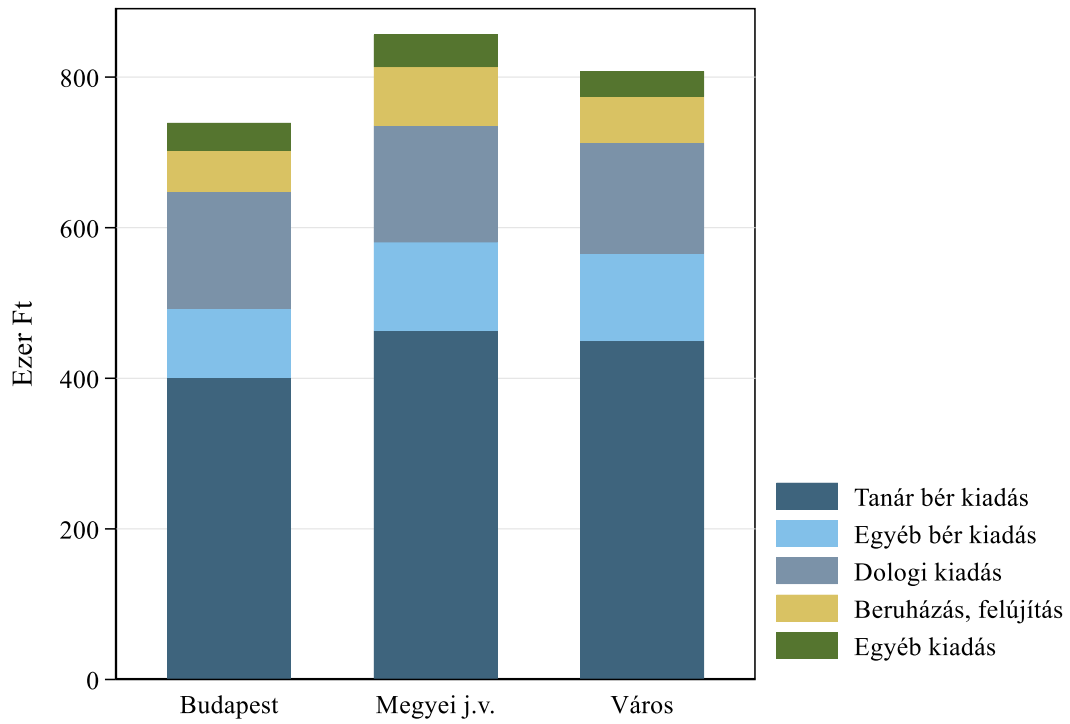
Általános iskola

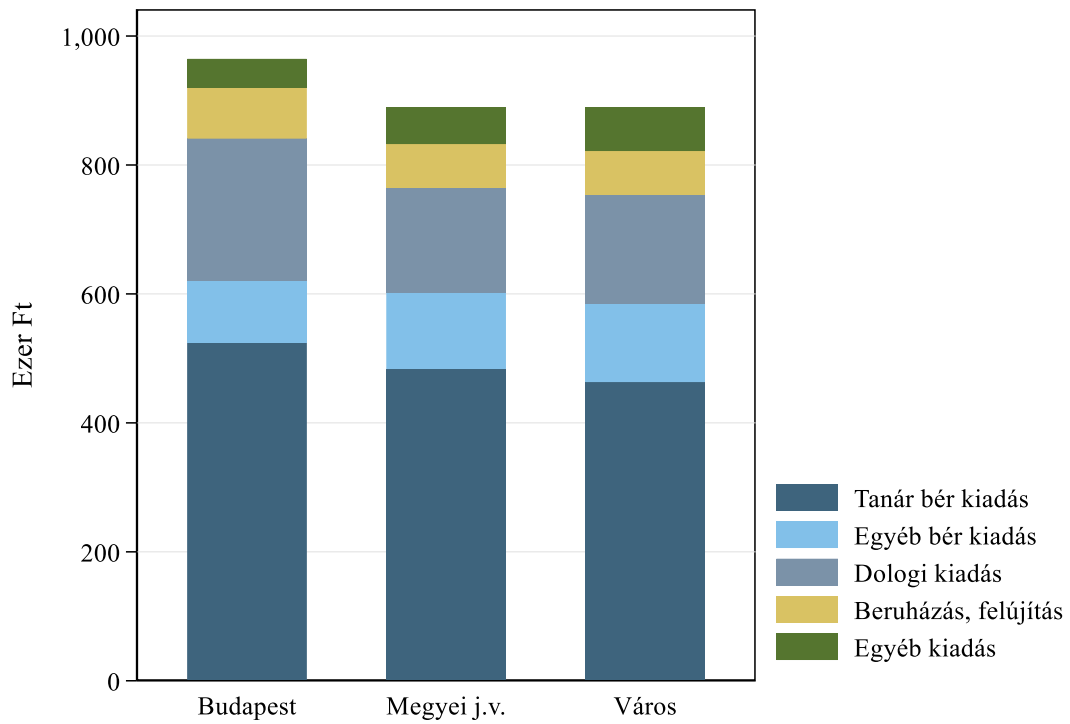
Gimnázium

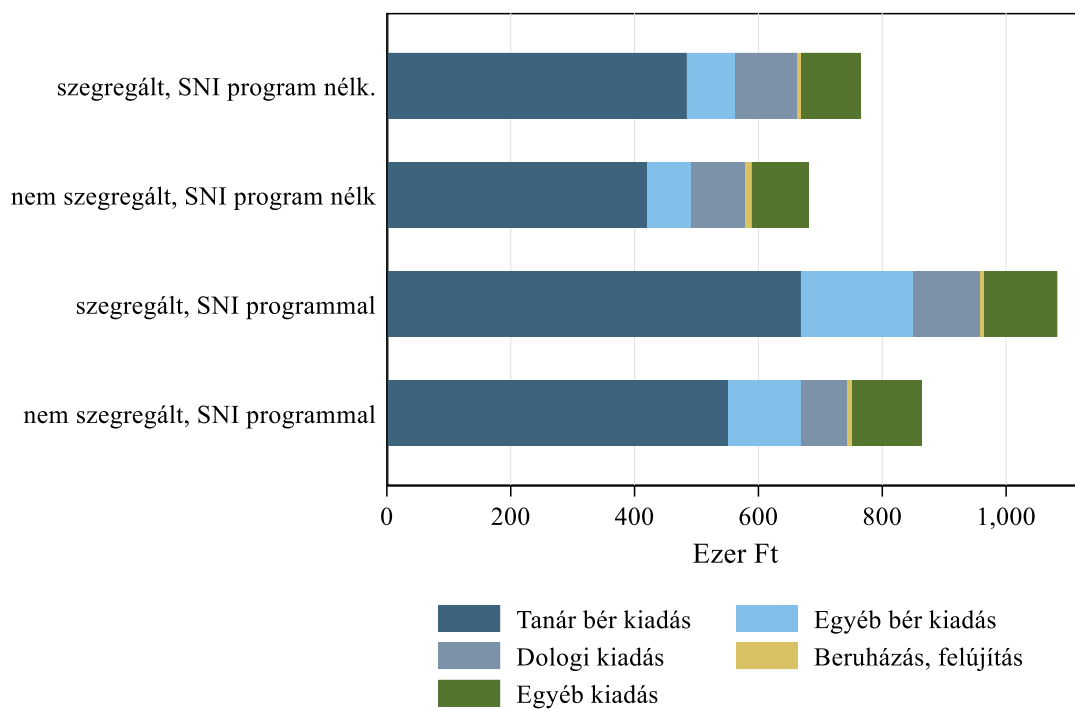
Szakgimnázium

Szakközépiskola

B1.4.5. ábra: A fajlagos általános iskolai kiadások szegregált iskolák és SNI-program szerint (2017)

A B1.4. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/B1_4.xlsx

Data of indicator B1.4.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/B1_4_english.xlsx

B2. Emberi erőforrások

Ez az indikátorcsoport a közoktatási rendszer emberi erőforrásairól ad képet. A B2.1–B2.9. indikátorok egyrészt a tanárok jellemzőit írják le (nemek, életkor és végzettség szerint), másrészt a tanári munkaerő-forgalmat. A B2.10. indikátor a diák-tanár arány alakulását foglalja össze. A B2.11. indikátor azt mutatja be, hogy a közoktatási rendszer milyen arányban foglalkoztat a pedagógiai munkát közvetlenül segítő alkalmazottakat. A B2.12–B2.14. indikátorok a pedagógusok relatív kereseti helyzetéről adnak képet. *A B2.12. és B2.13. indikátorokat egyelőre nem tudtuk frissíteni a 2017. évi kiadáshoz képest, mivel a kutatói közösség még nem kapta meg a számítások alapjául szolgáló adatokat. Az indikátorokat az online kiadványban frissíteni fogjuk, amint rendelkezésre állnak az adatok.*

Annak érdekében, hogy az adatelérési nehézségek ellenére is képet tudjunk adni a pedagógusok relatív kereseti helyzetének változásairól, a korábbinál többféle bontásban is bemutatjuk a B2.14. indikátort, mely a tanárok relatív kereseti helyzetét nemzetközi összehasonlításban vizsgálja. A tanárok relatív kereseti helyzetét bemutató indikátorok a tanári szelekciós folyamatokra engednek következtetni; arra, hogy más diplomás foglalkozásokhoz képest mennyire lehet vonzó a tanári pálya.

Idén két új indikátorral bővítettük a B2 indikátorcsoportot. A B2.15. indikátor azt mutatja be, hogy mekkora és hogyan változott a tanárképzésre történő összes jelentkezés aránya a felsőfokú továbbtanulásra történő összes jelentkezéshez viszonyítva, a B2.16. indikátor pedig azt vizsgálja, hogy a tanárképzésre felvettek tanulmányi eredményei (hozott pontszámuk) milyen szinten vannak, és hogyan változtak a felsőoktatásban egyéb szakokra felvettek tanulmányi eredményeihez képest. Ez utóbbi két indikátor a tanárképzésre felvettek egyéb képzésre felvettekhez viszonyított képességeire vonatkozóan nyújthat információt.

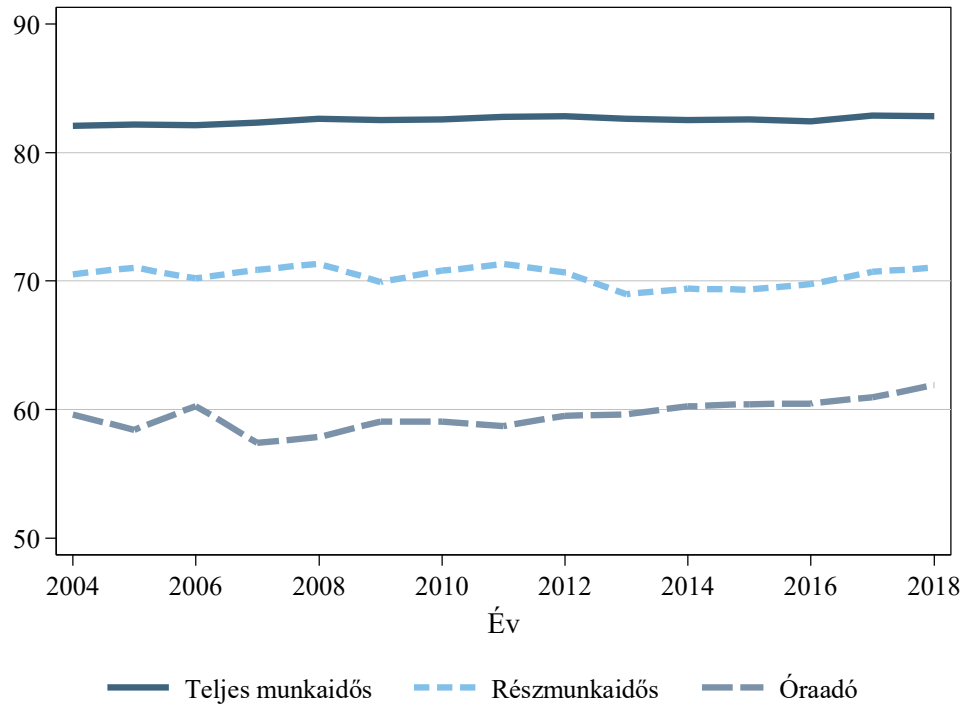
A tanárok jellemzői

B2.1. indikátor: A nők aránya a pedagógusok között

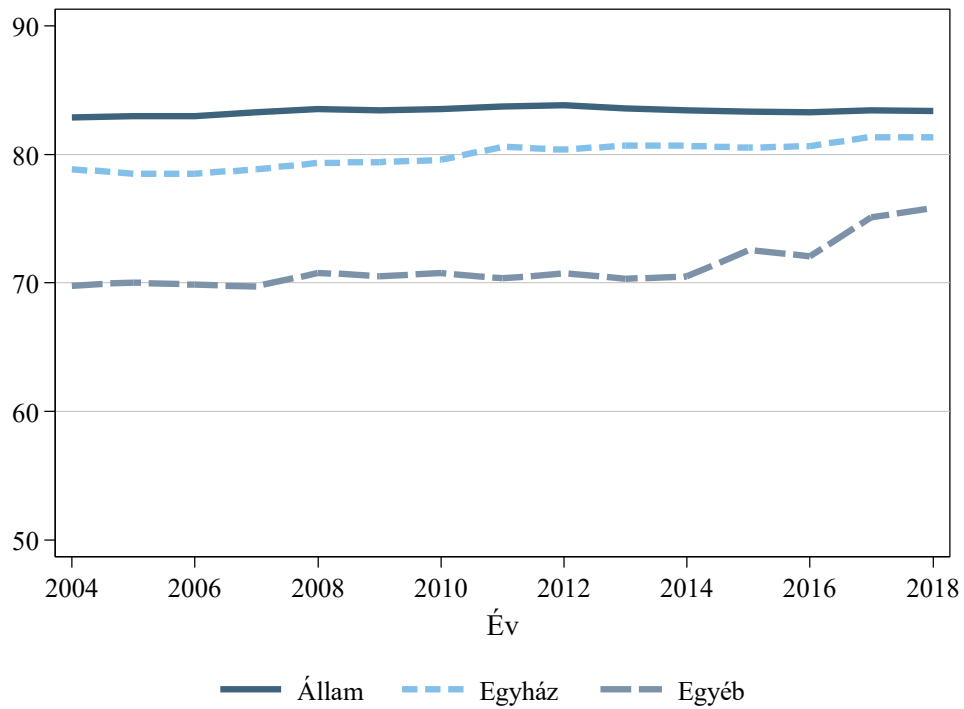
Az összes főállású (teljes munkaidős) pedagógus több mint 80 százaléka nő, a részmunkaidős pedagógusok között az arány 70 százalék, az óraadók között pedig 60 százalék körüli. Az arányok a főállású pedagógusok esetében 2003 óta nem változtak, a részmunkaidős és az óraadó tanárok között pedig kismértékben növekedett a nők aránya (B2.1.1 ábra). Az állami és önkormányzati intézményekben volt a legnagyobb a nők aránya, 2018-ban már elérte a 83 százalékot az összes pedagógus között (a teljes munkaidős, a részmunkaidős és az óraadó foglalkoztatási formában együtt). Az egyházi intézményekben az előbbinél némileg alacsonyabb volt az arány, de 2018-ban már meghaladta 80 százalékot. A nők aránya a pedagógusok között az egyéb (például alapítványi stb.) fenntartású közoktatási intézményekben volt a legkisebb (70 százalék körüli értékkel 2004 és 2014 között), de 2014 óta határozottan növekvő tendenciát mutat (B2.1.2 ábra). 2018-ban az óvodákban csaknem 100 százalékban nők dolgoztak, az általános iskolákban pedig 86 százaléknál nagyobb arányban. A szakközépiskolákban a legkisebb az arány, ahol az összes pedagógus 53 százaléka volt nő

2018-ban (B2.1.3 ábra). A szegregált iskolákban valamivel kisebb a nők aránya a tanárok között, mint a nem szegregált iskolákban, és az arány az utóbbi években nagyjából 2 százalékponttal csökkent is.

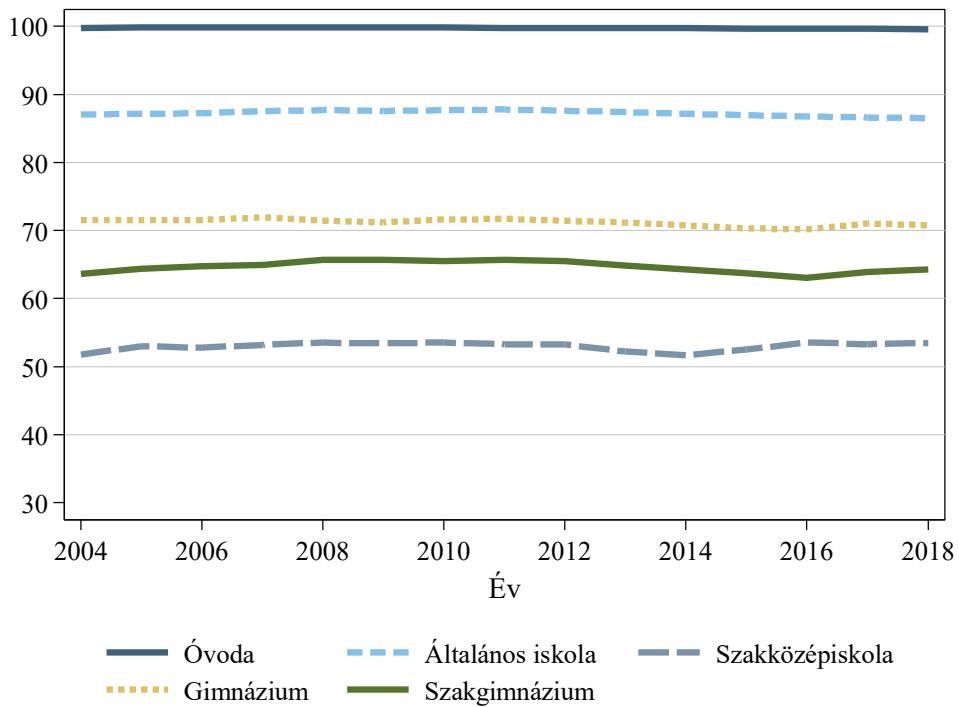
B2.1.1 ábra: A nők százalékaránya a pedagógusok között a foglalkoztatás formája szerint

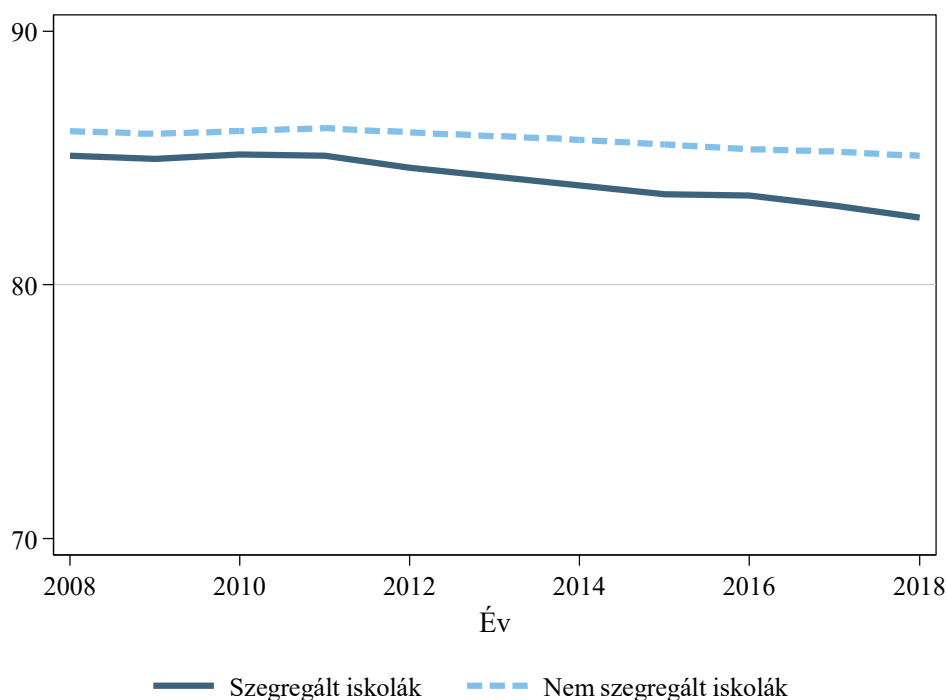
B2.1.2 ábra: A nők százalékaránya a pedagógusok között intézményfenntartó szerint, összes pedagógus

B2.1.3 ábra: A nők százalékaránya a pedagógusok között programtípusok szerint

B2.1.4 ábra: A nők százalékaránya a pedagógusok között a szegregált és nem szegregált iskolákban

A B2.1. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_1.xlsx

Data of indicator B2.1.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_1_english.xlsx

B2.2. indikátor: Az egyes korcsoportokhoz tartozó pedagógusok aránya

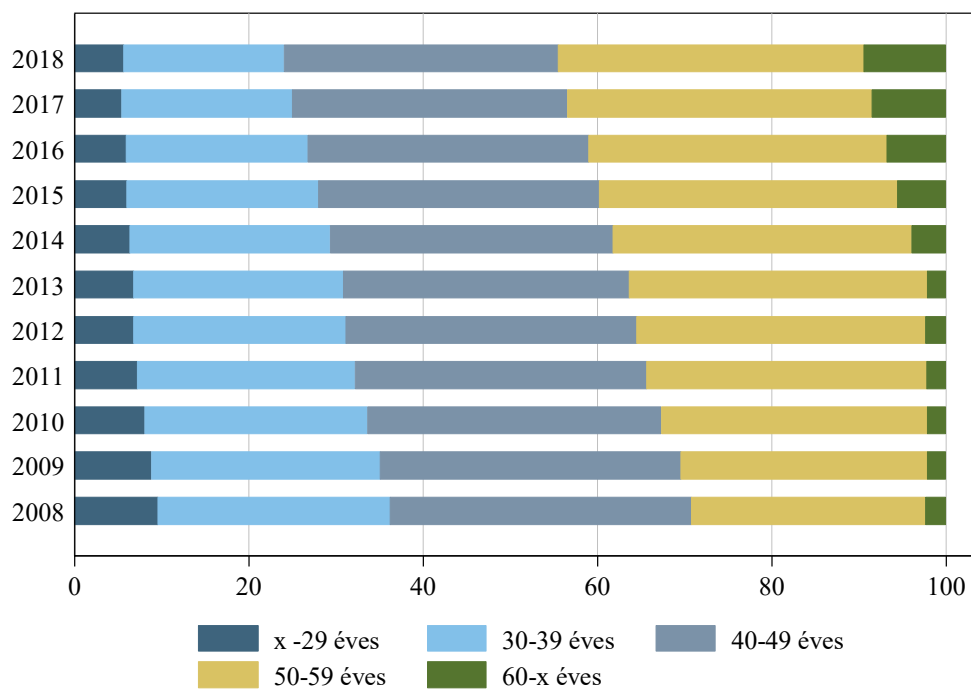
A B2.2. indikátor a tanárok korcsoportok szerinti megoszlását mutatja: a 30 évesnél fiatalabb, a 30–39 éves, a 40–49 éves, az 50–59 éves és a 60 éves vagy idősebb pedagógusok arányát a főállású pedagógusok között. A B2.2.1 ábra adatai szerint 2008 és 2018 között átlagosan egyre idősebb pedagógusokat foglalkoztatott a közoktatási rendszer. A vizsgált időszakban nagymértékben csökkent a 30 évesnél fiatalabb tanárok aránya, 9-ről 6 százalékra. Nagymértékben csökkent a 30–39 éves korcsoport aránya is, ugyanebben az időszakban 27 százalékról 18-ra. Az 50–59 éves pedagógusok aránya ugyanakkor jelentősen nőtt, 27-ről 35 százalékra, és nőtt a 60 évesnél idősebb tanárok aránya is, 2-ről több mint 9 százalékra (B2.2.1 ábra).

A tanári kar öregedése minden intézményfenntartónál megfigyelhető, de az állami intézményekben dolgoznak a legkisebb arányban fiatal, 20–29 éves és 30–39 éves pedagógusok, a legnagyobb arányban pedig az alapítványi és egyéb fenntartású intézményekben (B2.2.2, B2.2.3 és B2.2.4 ábra). A 29 évesnél fiatalabb és a 30–39 éves pedagógusok aránya is az óvodákban volt a legnagyobb 2018-ban. Ugyancsak 2018-ban a 40 év alatti pedagógusok aránya a szakközépiskolákban volt a legkisebb, 20 százalék, de a gimnáziumokban és szakgimnáziumokban is alig haladta meg ezt az értéket, az általános iskolákban pedig 24 százalék volt (B2.2.5 ábra).

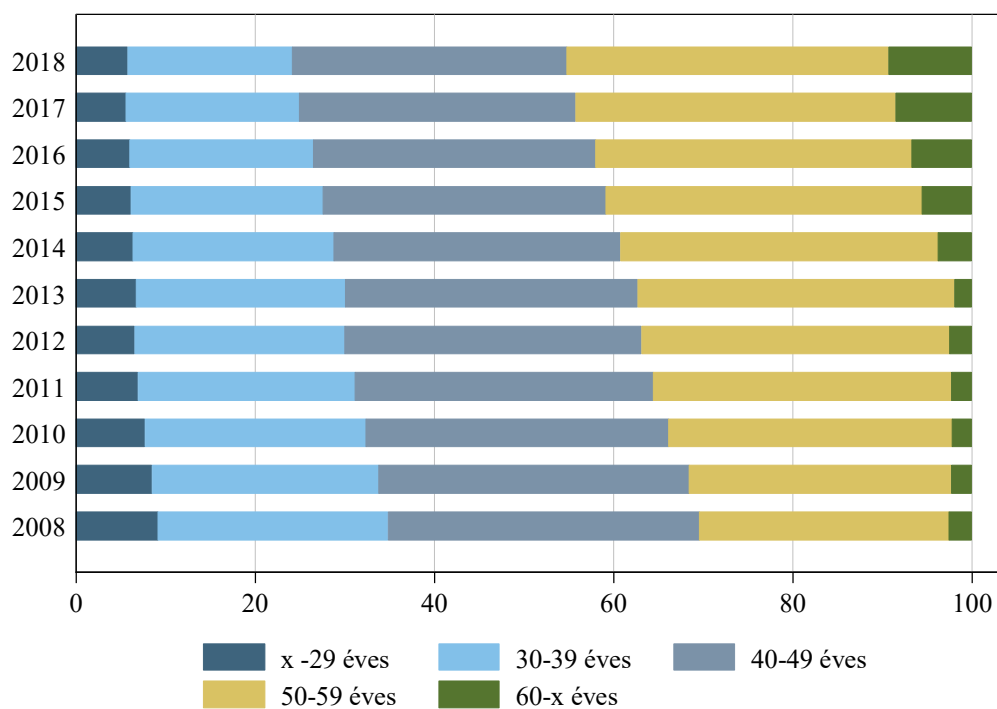
A szegregált iskolákban nagyobb a 40 év alatti pedagógusok aránya, mint a nem szegregált iskolákban (B2.2.6 ábra).

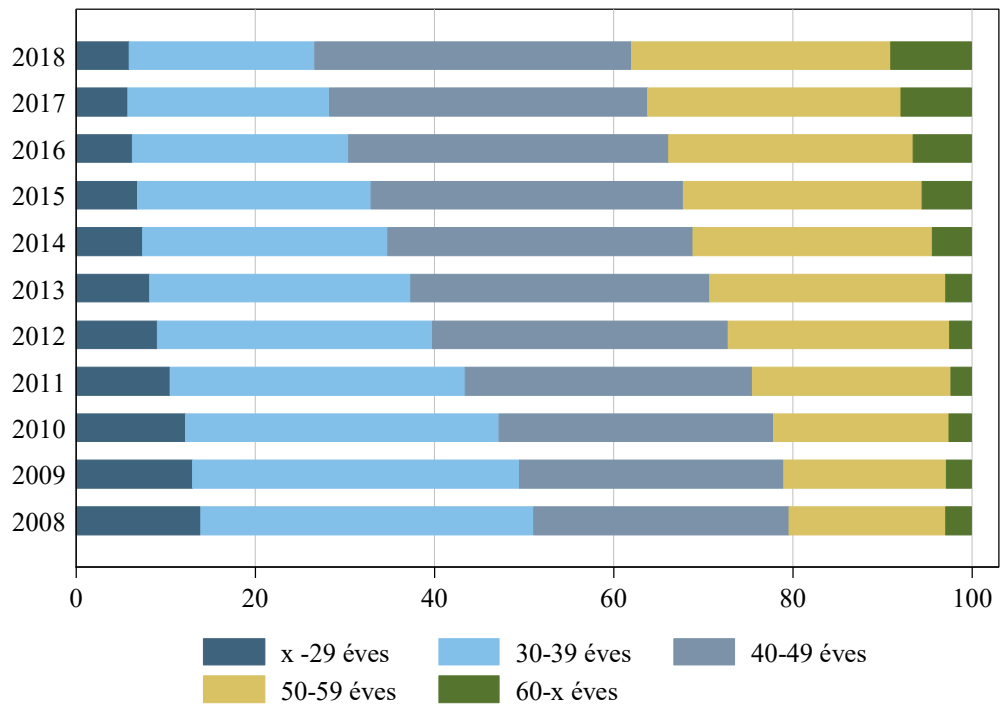
B2.2.1 ábra: Az egyes korcsoportokhoz tartozó pedagógusok százalékaránya a közoktatási intézményekben

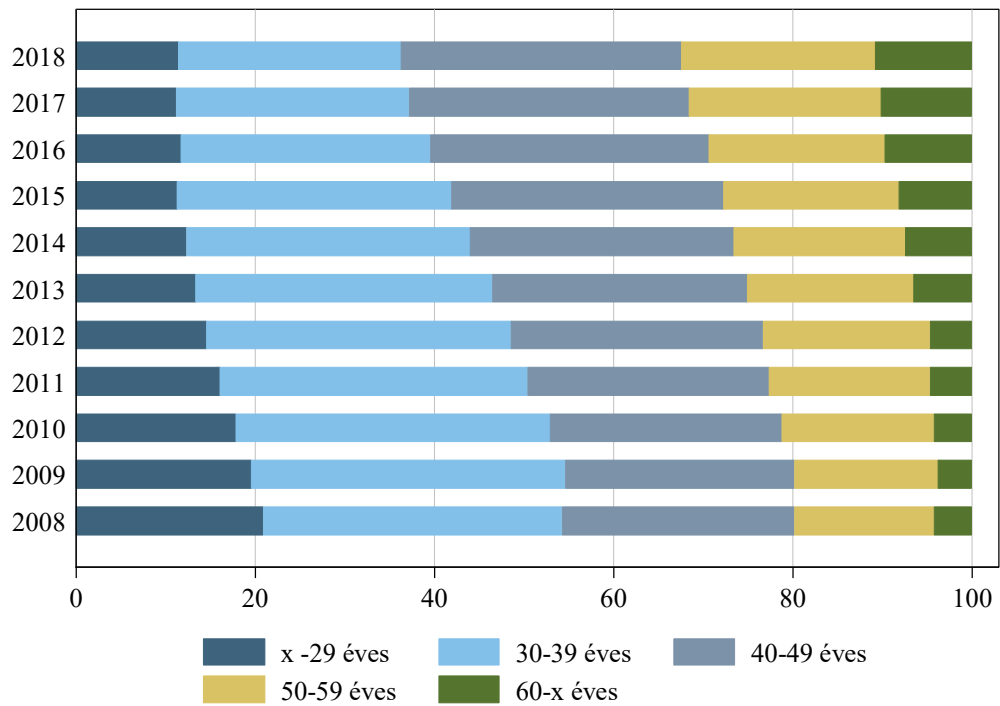
B2.2.2 ábra: Az egyes korcsoportokhoz tartozó pedagógusok százalékaránya az állami fenntartású közoktatási intézményekben

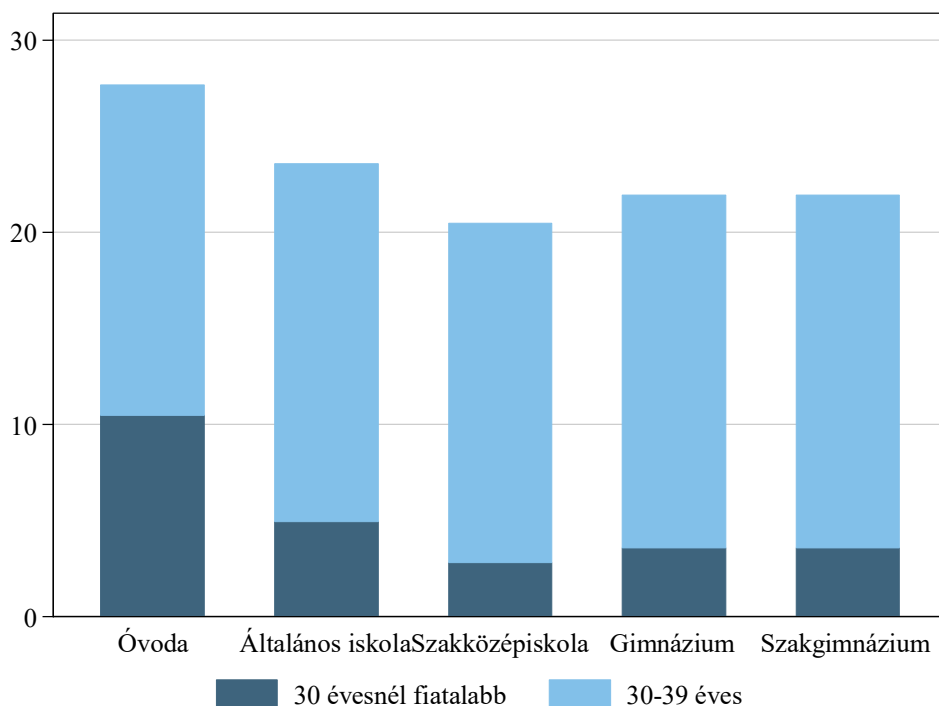
B2.2.3 ábra: Az egyes korcsoportokhoz tartozó pedagógusok százalékaránya az egyházi fenntartású közoktatási intézményekben

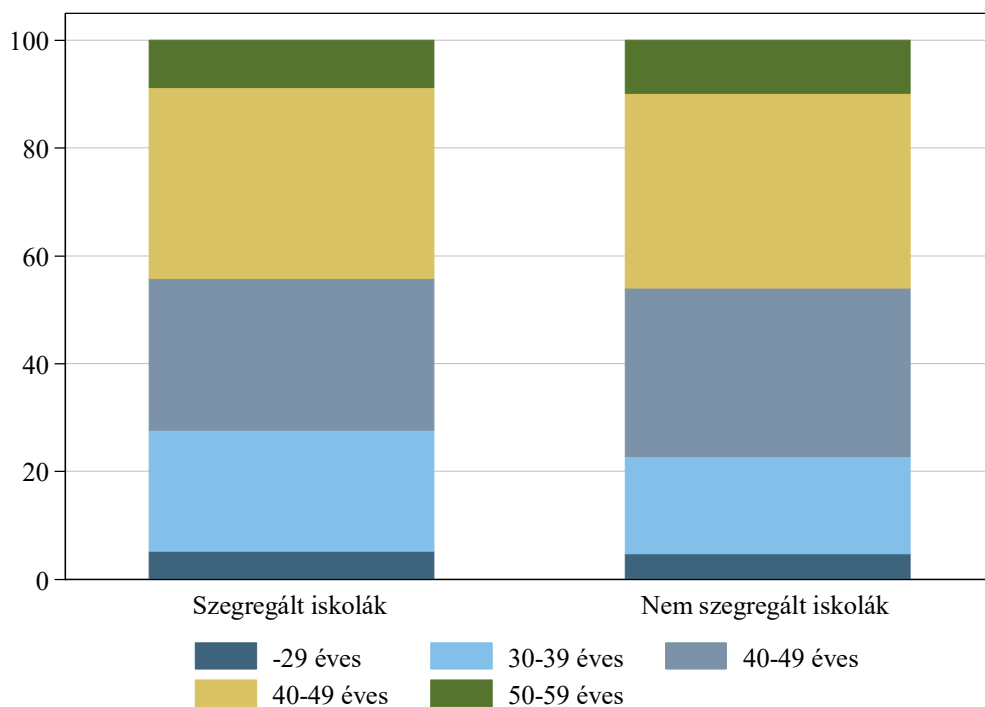
B2.2.4 ábra: Az egyes korcsoportokhoz tartozó pedagógusok százalékaránya az egyéb fenntartású közoktatási intézményekben

B2.2.5 ábra: A fiatal korcsoportokhoz tartozó pedagógusok százalékaránya programtípus szerint (2018)

B2.2.6 ábra: Az egyes korcsoportokhoz tartozó pedagógusok százalékaránya a szegregált és nem szegregált iskolákban (2018)

A B2.2. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_2.xlsx

Data of indicator B2.2.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_2_english.xlsx

B2.3. indikátor: Az egyes végzettségi csoportokhoz tartozó pedagógusok aránya

A B2.3. indikátor azt vizsgálja, hogy milyen végzettségi csoportokhoz tartoznak az adott programtípusban dolgozó pedagógusok. Az óvodában foglalkoztatott pedagógusok több mint 90 százalékanak felsőfokú óvodapedagógusi végzettsége van, de az arány az utolsó tíz évben nagyjából 4 százalékponttal csökkent, ezzel egyidejűleg a 2008-ban mért 3-ról 7 százalékra nőtt az egyéb végzettségű óvodapedagógusok aránya. A középfokú óvodapedagógusi végzettségűek aránya 2 százalék körüli szinten volt az egész időszakban (B2.3.1 ábra). Az általános iskolában dolgozó pedagógusok között csökkent az általános iskolai tanári vagy középiskolai tanári végzettségűek aránya, és növekedett a tanító vagy egyéb végzettséggel rendelkezőké (B2.3.2 ábra).

A szakközépiskolában dolgozó pedagógusok végzettség szerinti megoszlása nagymértékben változott az utolsó két évben, 2016 és 2018 között: a középiskolai tanári végzettségűek aránya 8 százalékponttal csökkent, míg az általános iskolai tanári végzettségűeké 1, a szakoktató végzettségűeké 3, a szakmai, nem pedagógus végzettségűeké pedig 1 százalékkal. Ugyanebben a két évben a középiskolai végzettségű pedagógusok aránya 2 százalékkal nőtt, az egyéb végzettségűeké pedig 9-cel. 2018-ban a szakközépiskolákban dolgozó tanárok 45 százalékanak volt középiskolai vagy egyéb végzettsége (B2.3.3 ábra).

A gimnáziumokban a vizsgált időszakban csak kisebb elmozdulásokat lehetett megfigyelni az indikátor értékében. 2008 és 2018 között a középiskolai tanári végzettségű pedagógusok aránya 2 százalékponttal nőtt, ugyanekkor megközelítőleg 2 százalékponttal csökkent az általános iskolai tanári végzettséggel dolgozó pedagógusok aránya, és 2 százalékponttal nőtt az egyéb végzettségűeké (B2.3.4 ábra).

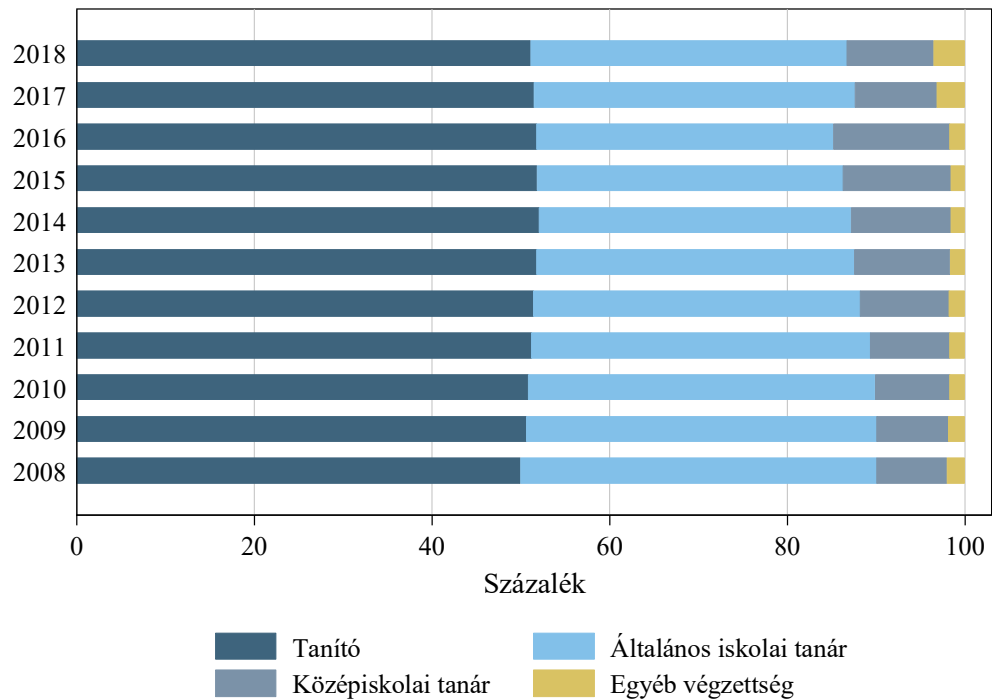
A szakgimnáziumokban a szakközépiskolákban tapasztaltakhoz hasonlóan nagy mértékű átalakulásokat látunk a pedagógusok végzettség szerinti megoszlásában. 2016 és 2018 között 9 százalékponttal csökkent a középiskolai tanári végzettségű pedagógusok aránya, és 9 százalékponttal nőtt az egyéb végzettségűeké. Az általános iskolai tanári, a szakoktató és a szakmai, nem pedagógus végzettségű tanárok aránya nagyjából szinten maradt. A szakközépiskolai és szakgimnáziumi pedagógusok végzettség szerinti megoszlásában igen rövid idő alatt bekövetkezett rendkívül jelentős változások nagy valószínűséggel a középfokú szakmai képzés irányításában és tartalmában végbement változások következményei.

A szegregált általános iskolákban kisebb arányban dolgoznak jobban képzett tanárok, mint a nem szegregáltakban (B2.3.6 és B2.3.7 ábra).

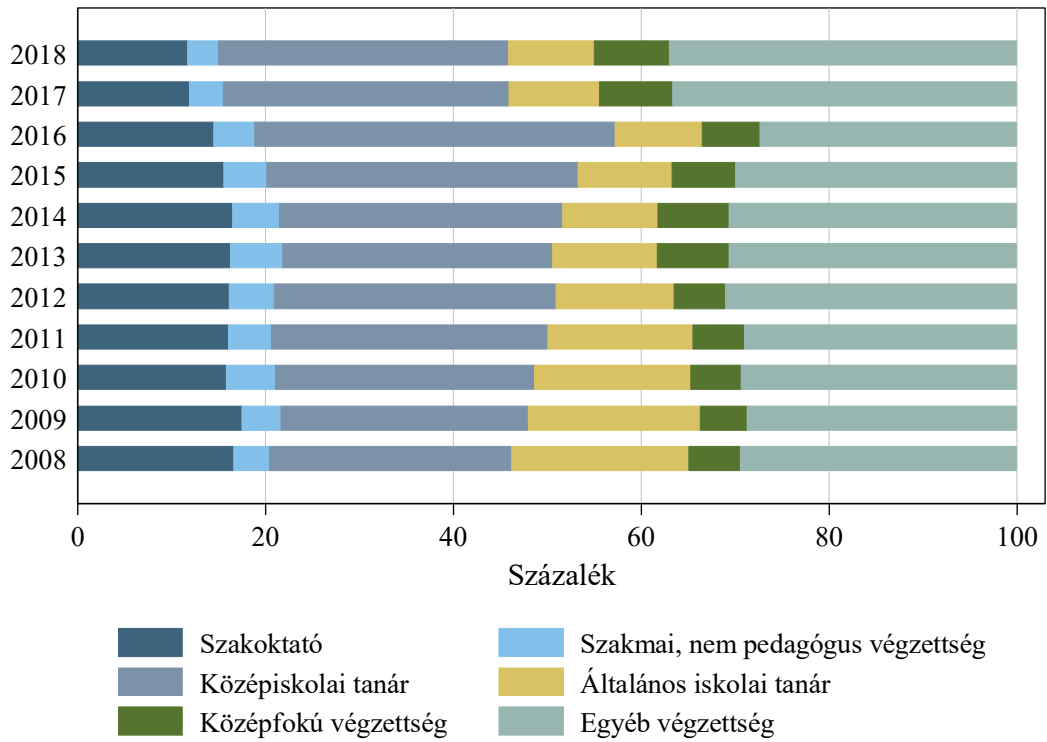
B2.3.1. Az egyes végzettségi csoportokhoz tartozó pedagógusok százalékaránya az óvodákban

B2.3.2. Az egyes végzettségi csoportokhoz tartozó pedagógusok százalékaránya az általános iskolákban

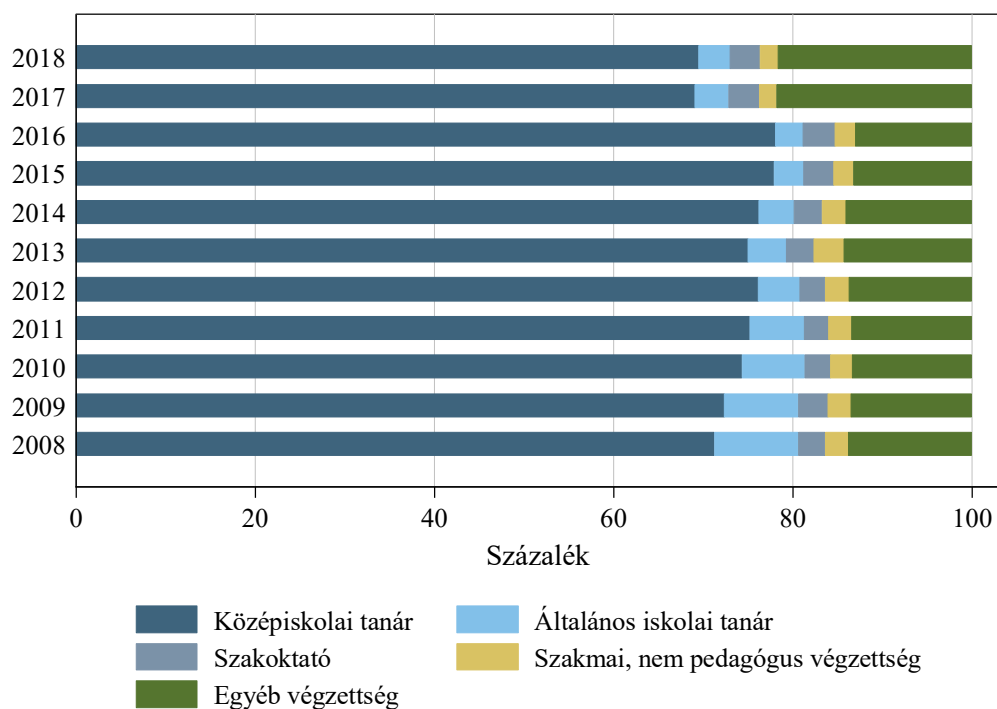
B2.3.3. Az egyes végzettségi csoportokhoz tartozó pedagógusok százalékaránya a szakközépiskolákban

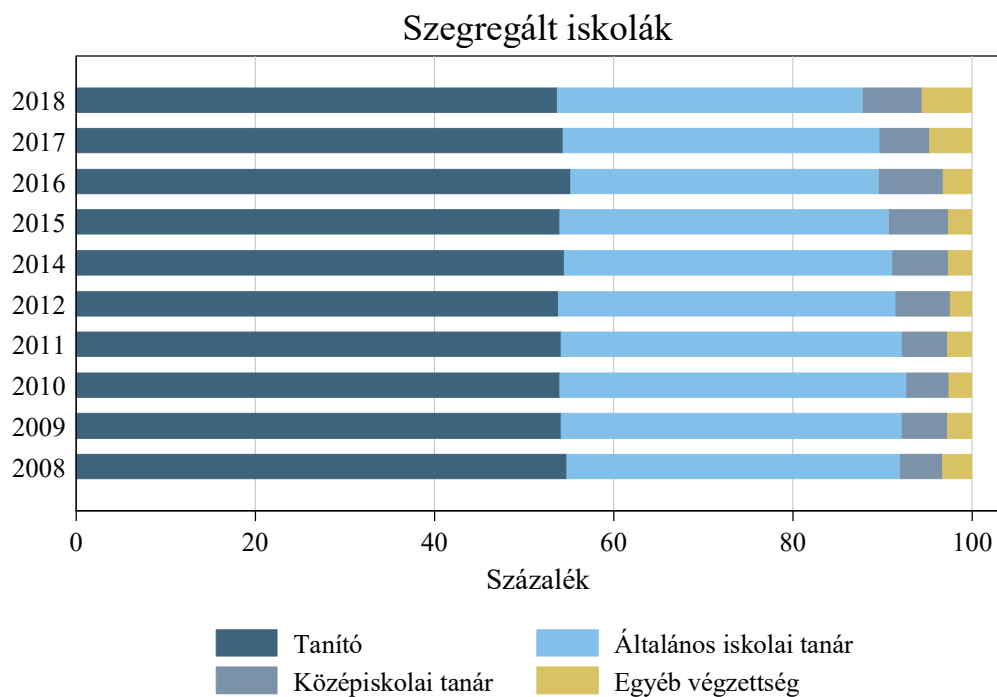
B2.3.4 ábra: Az egyes végzettségi csoportokhoz tartozó pedagógusok százalékaránya a gimnáziumokban

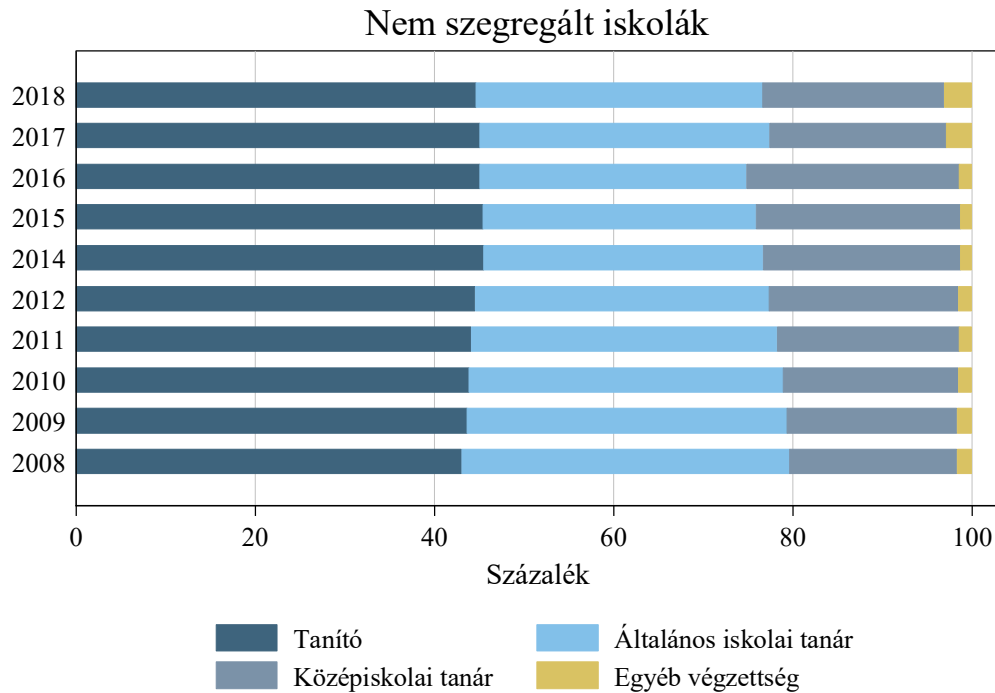
B2.3.5 ábra: Az egyes végzettségi csoportokhoz tartozó pedagógusok százalékaránya a szakgimnáziumokban

B2.3.6 ábra: Az egyes végzettségi csoportokhoz tartozó pedagógusok százalékaránya a szegregált általános iskolákban

B2.3.7 ábra: Az egyes végzettségi csoportokhoz tartozó pedagógusok százalékaránya a nem szegregált általános iskolákban

A B2.3. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_3.xlsx

Data of indicator B2.3.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_3_english.xlsx

Tanári munkaerő-forgalom és foglalkoztatás

A B2.4–B2.9. indikátorok a tanári munkaerő-forgalmat jellemzik: az adott évben belépő tanárok és a pályakezdő tanárok arányát, a nyugdíjasok arányát, valamint a különböző foglalkoztatási formákban dolgozók arányát mutatják. Emellett azt is bemutatják, hogy a pedagógusok mekkora hányada van tartósan távol munkájától, őket milyen arányban helyettesítik állandó helyettesítésre alkalmazott pedagógusokkal.

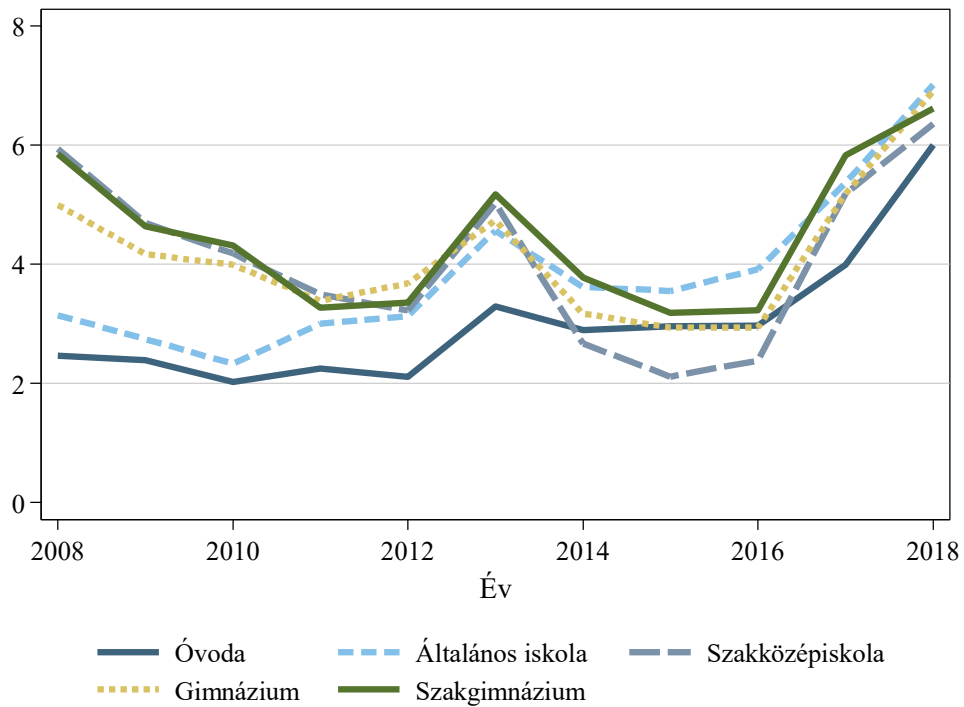
B2.4. indikátor: A belépő tanárok aránya

A B2.4. indikátor azt mutatja be, hogy mekkora az adott munkahelyre újonnan belépő tanárok aránya az egyes programtípusokban. Az indikátor az összes újonnan belépő arányát mutatja, függetlenül attól, hogy az pályakezdő vagy idősebb, korábban is tanárként dolgozott másik intézményben, vagy más munkakört töltött be. Az adatokból az látszik, hogy 2016 után jelentősen megnőtt a tanári munkaerő-forgalom a közoktatási intézményekben, a 2016-ban megfigyelhető 2–4 százalékról 6 százaléknál is nagyobb szintre. A növekedés azokban a programtípusokban volt a legnagyobb (szakközépiskola, óvoda), ahol korábban viszonylag kisebb volt a belépő pedagógusok aránya. 2018-ra alig voltak különbségek a belépő tanárok arányában a programtípusok között (B2.4.1 ábra).

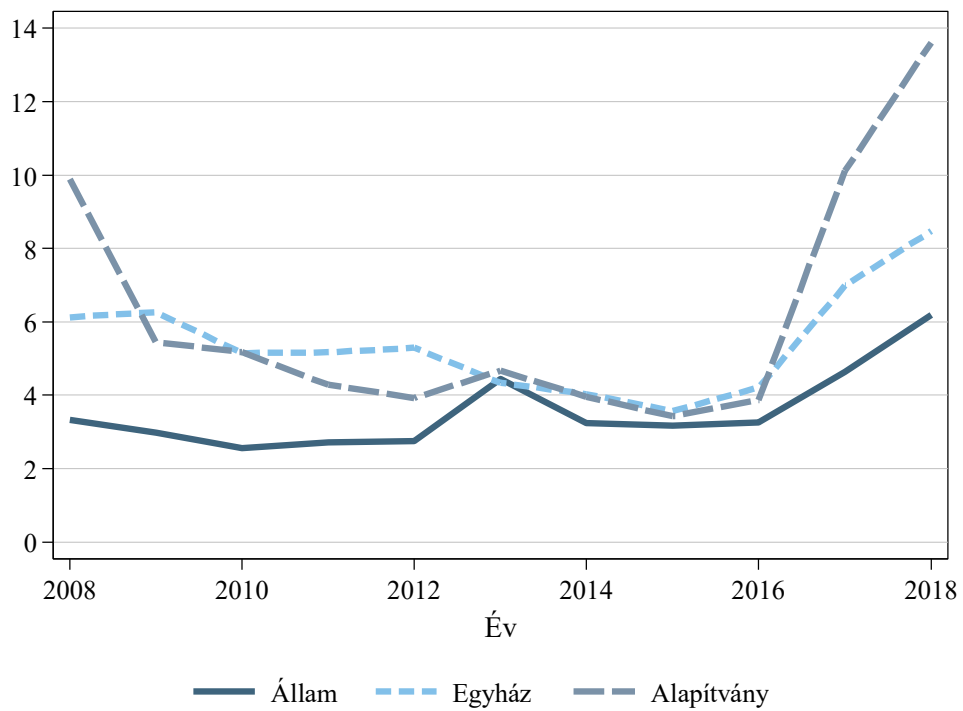

Intézményfenntartók szerint vizsgálva az új belépők arányát azt látjuk, hogy 2016 után az egyéb fenntartók esetében nőtt a leggyorsabban a belépő tanárok aránya, 2018-ra megközelítette a 14 százalékot (B2.4.2 ábra). Nem volt különbség viszont a szegregált és a nem szegregált iskolák között a belépő tanárok arányának növekedésében és szintjében sem (B2.4.3 ábra). A legnagyobb tanári munkaerő-forgalom a budapesti intézményekben zajlott, ahol a pedagógusok csaknem 9 százaléka volt új belépő 2018-ban (B2.4.4 ábra).

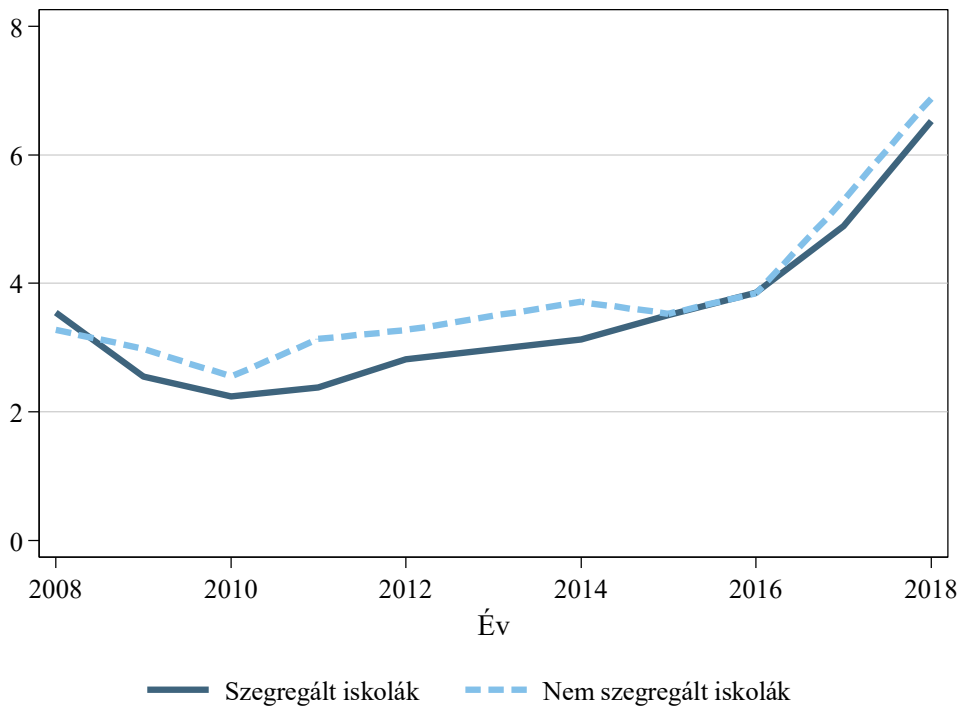
B2.4.1 ábra: A belépő tanárok százalékaránya programtípusonként

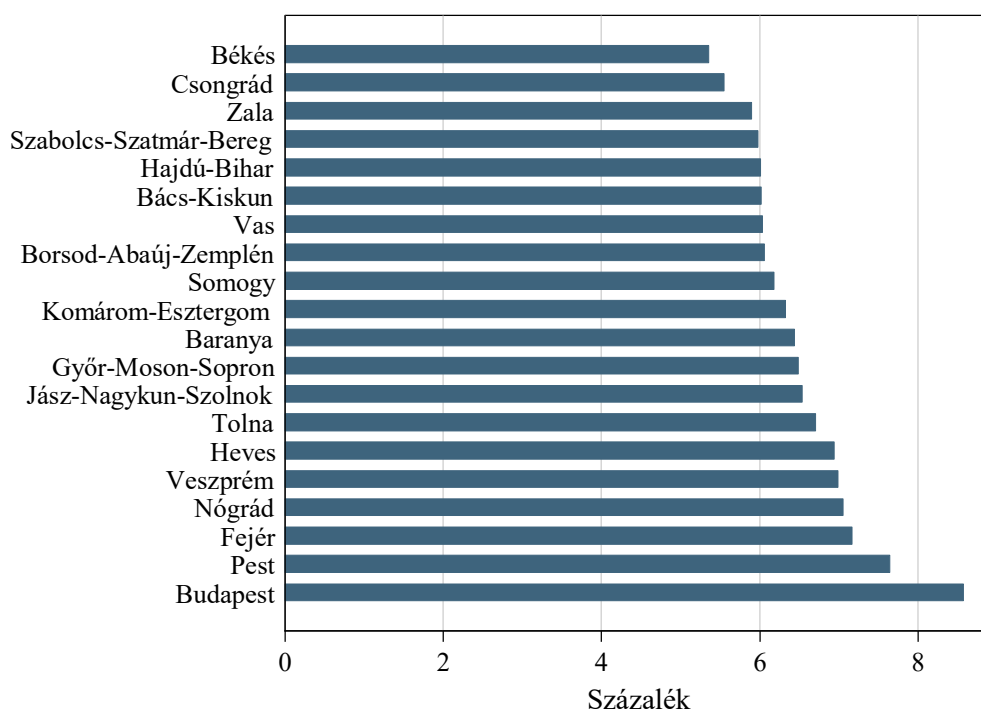
B2.4.2 ábra: A belépő tanárok százalékaránya intézményfenntartó szerint

B2.4.3 ábra: A belépő tanárok százalékaránya a szegregált és nem szegregált iskolákban

B2.4.4 ábra: A belépő tanárok százalékaránya megyék szerint (2018)

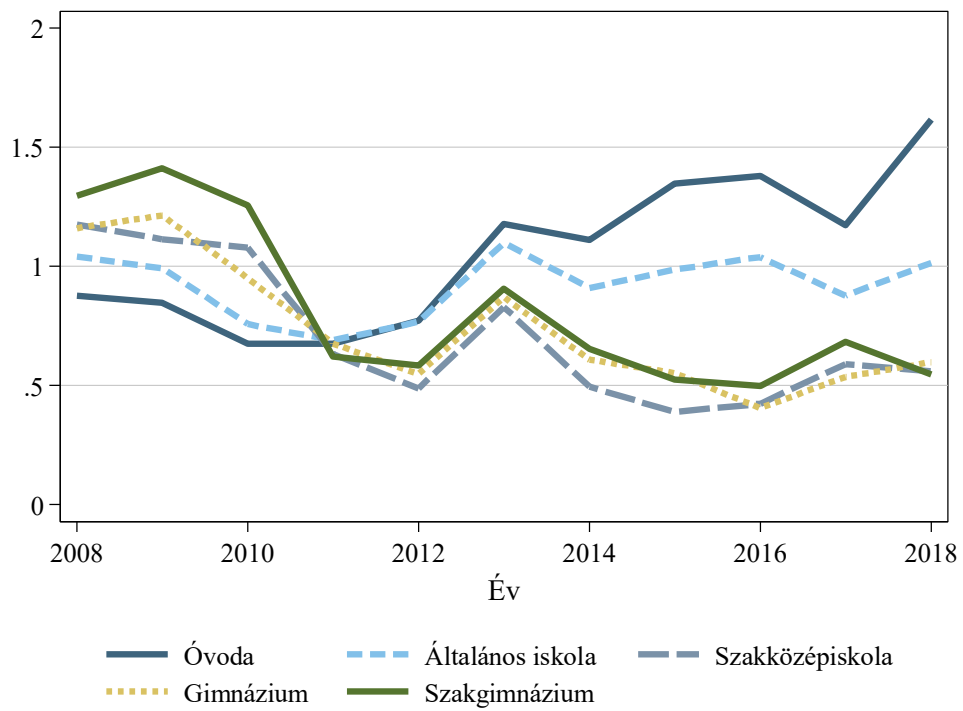
A B2.4. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_4.xlsx

Data of indicator B2.4.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_4_english.xlsx

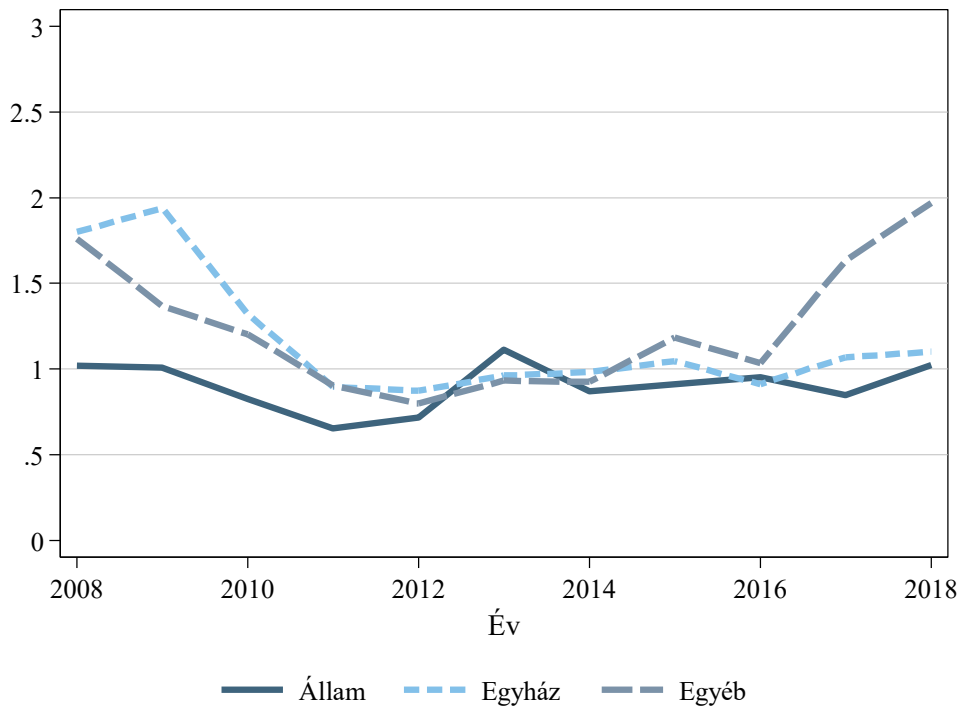
B2.5. indikátor: A pályakezdő tanárok aránya

A B2.5. indikátor a pályakezdő, tehát az adott évben a közoktatásban újonnan elhelyezkedő, korábban nem dolgozó pedagógusok arányát mutatja. A belépő tanárok arányának növekedésével szemben a pályakezdők aránya az óvodákat leszámítva nem nőtt az utolsó években, és valamennyi programtípusban rendkívül alacsony, fél–másfél százaléknyi volt az értéke (B2.5.1 ábra). 2016-ban nem mutatkozott különbség intézményfenntartók szerint a pályakezdő pedagógusok arányában, majd az egyéb fenntartású intézményekben nőni kezdett az arány, 2018-ban 2 százalék volt (B2.5.2 ábra). Az indikátor értékében nincs különbség a szegregált és nem szegregált iskolák között (B2.5.3 ábra). 2018-ban a fővárosban dolgoztak a legnagyobb arányban pályakezdő pedagógusok (B2.5.4 ábra).

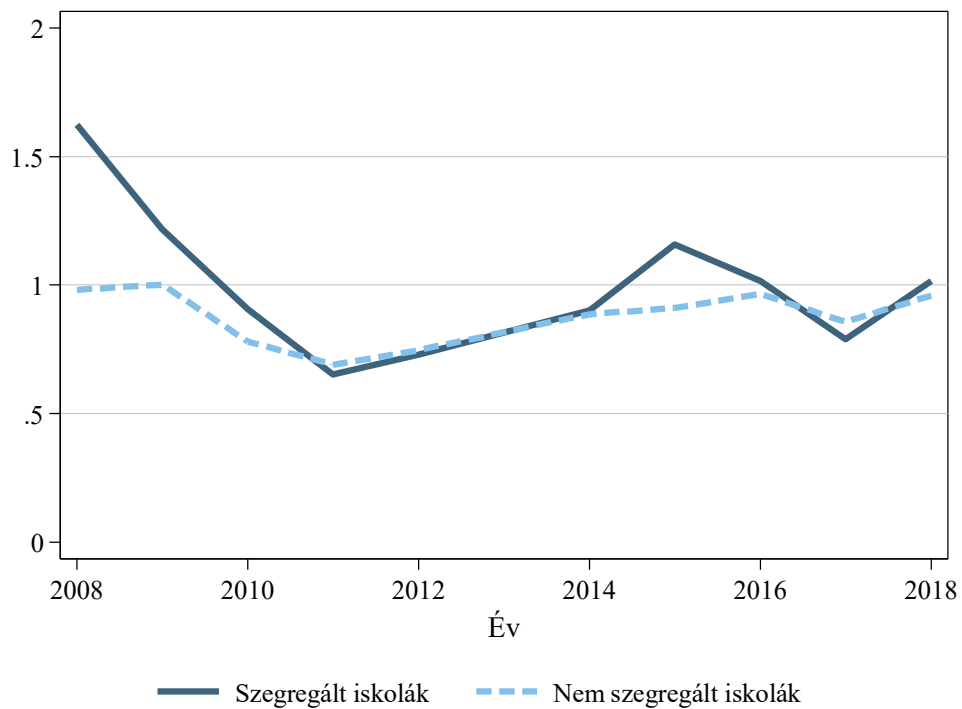
B2.5.1 ábra: A pályakezdő tanárok százalékaránya programtípusonként

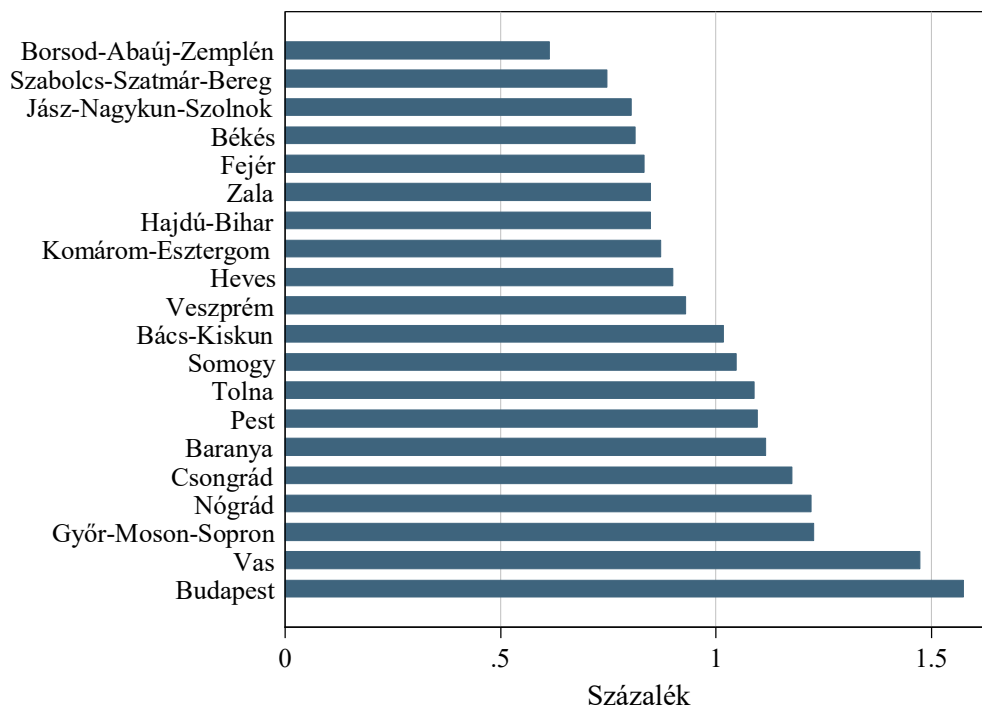
B2.5.2 ábra: A pályakezdő tanárok százalékaránya fenntartók szerint

B2.5.3 ábra: A pályakezdő tanárok százalékaránya a szegregált és nem szegregált iskolákban

B2.5.4 ábra: A pályakezdő tanárok százalékaránya megyék szerint (2018)

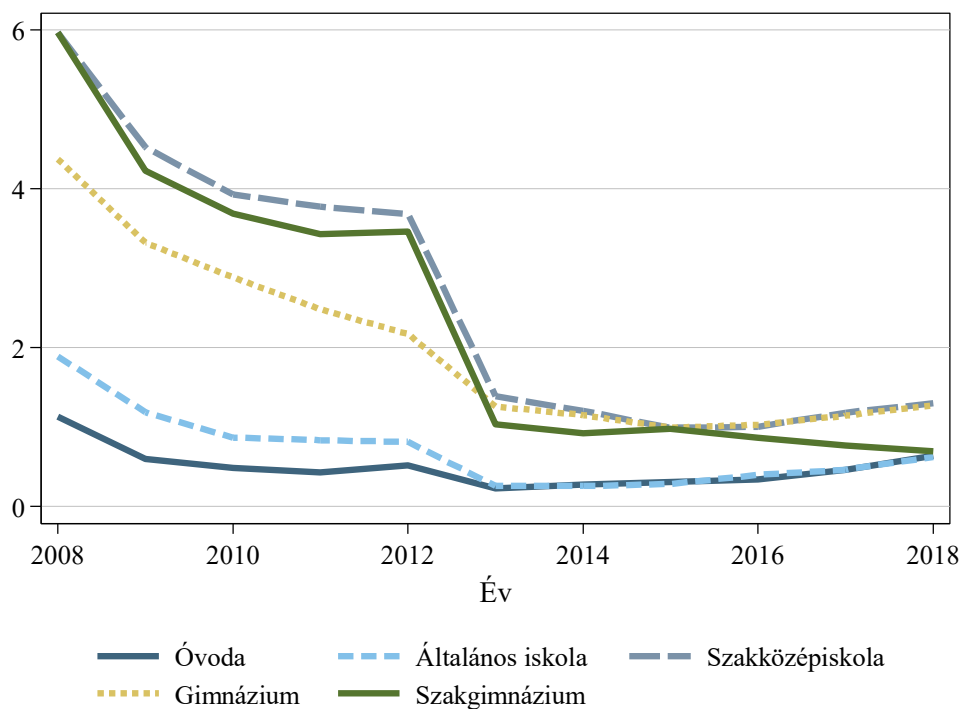
A B2.5. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_5.xlsx

Data of indicator B2.5.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_5_english.xlsx

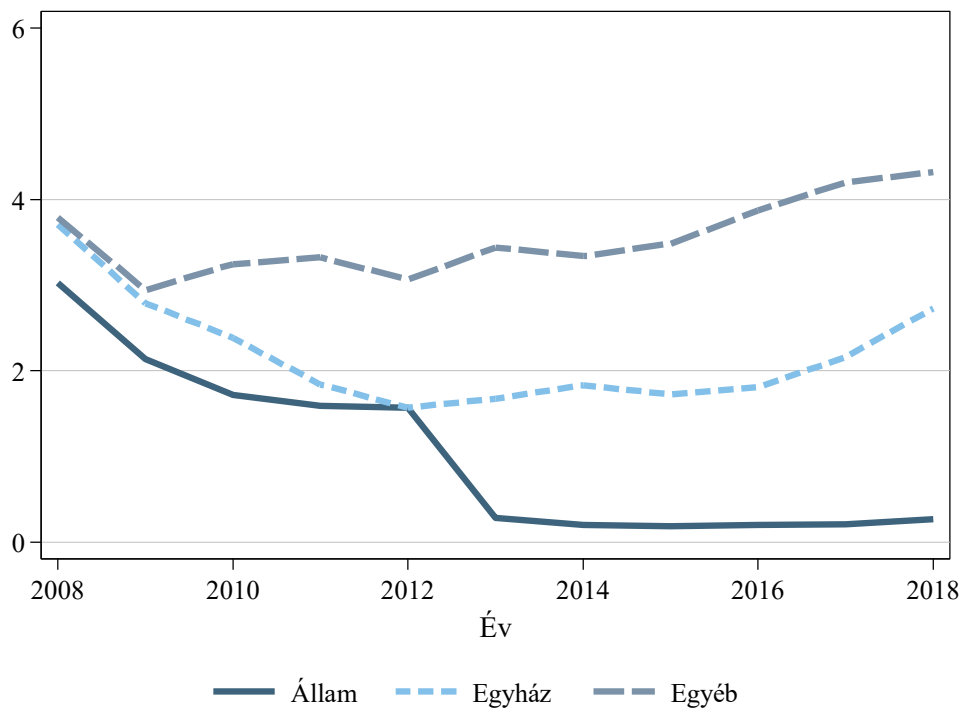
B2.6. indikátor: A nyugdíjas tanárok aránya

A nyugdíjas tanárok aránya a 2013-ig tartó meredek csökkenés után 2014-től alacsony, 1 százalék körüli értéken állandósult minden programtípusban (B2.6.1 ábra). Az egyéb fenntartású intézményekben 2014 után, az egyházi fenntartású intézményekben 2016 után nőni kezdett az arány. Az előbbi csoportban 4, az utóbbiban 3 százaléknyi nyugdíjas pedagógus dolgozik. Az állami intézményekben gyakorlatilag már nem dolgoznak nyugdíjas tanárok (B2.6.2 ábra). A nyugdíjas tanárok arányát tekintve nincs különbség a szegregált és nem szegregált általános iskolák között (B2.6.3 ábra). Jász-Nagykun-Szolnok megyében, Budapesten és Fejér megyében 1 százalék körüli az indikátor értéke, a többi megyében ennél is kisebb (B2.6.4 ábra).

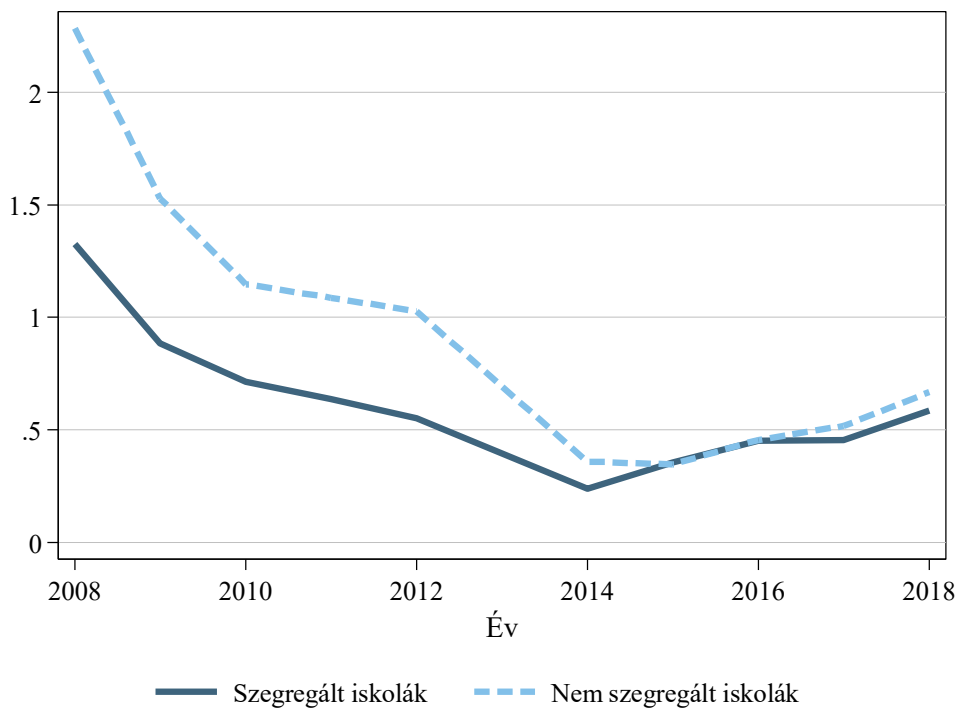
B2.6.1 ábra: A nyugdíjas tanárok százalékaránya programtípusonként

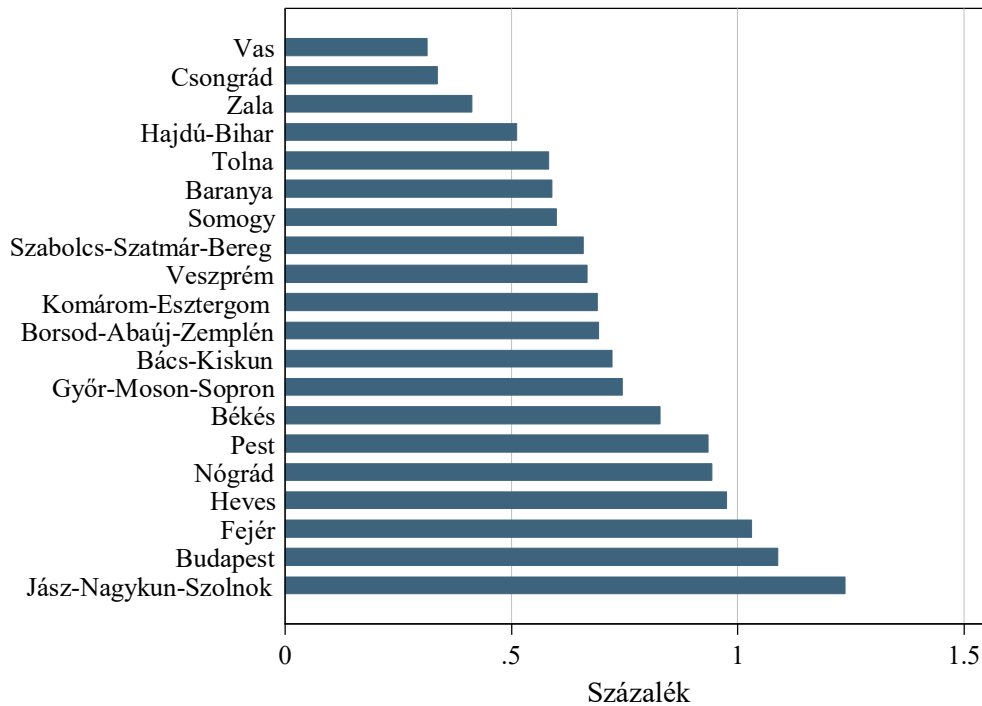
B2.6.2 ábra: A nyugdíjas tanárok százalékaránya fenntartók szerint

B2.6.3 ábra: A nyugdíjas tanárok százalékaránya a szegregált és nem szegregált iskolákban

B2.6.4 ábra: A nyugdíjas tanárok százalékaránya megyék szerint

A B2.6. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_6.xlsx

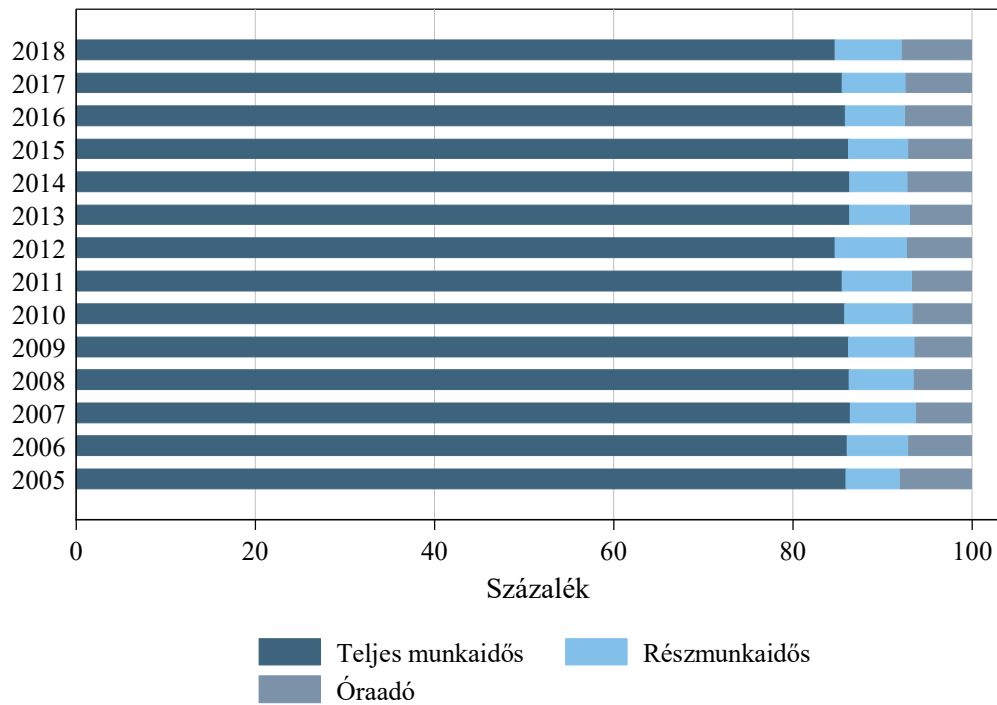
Data of indicator B2.6.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_6_english.xlsx

B2.7. indikátor: Az egyes programtípusokban foglalkoztatott tanárok aránya a foglalkoztatás formája szerint

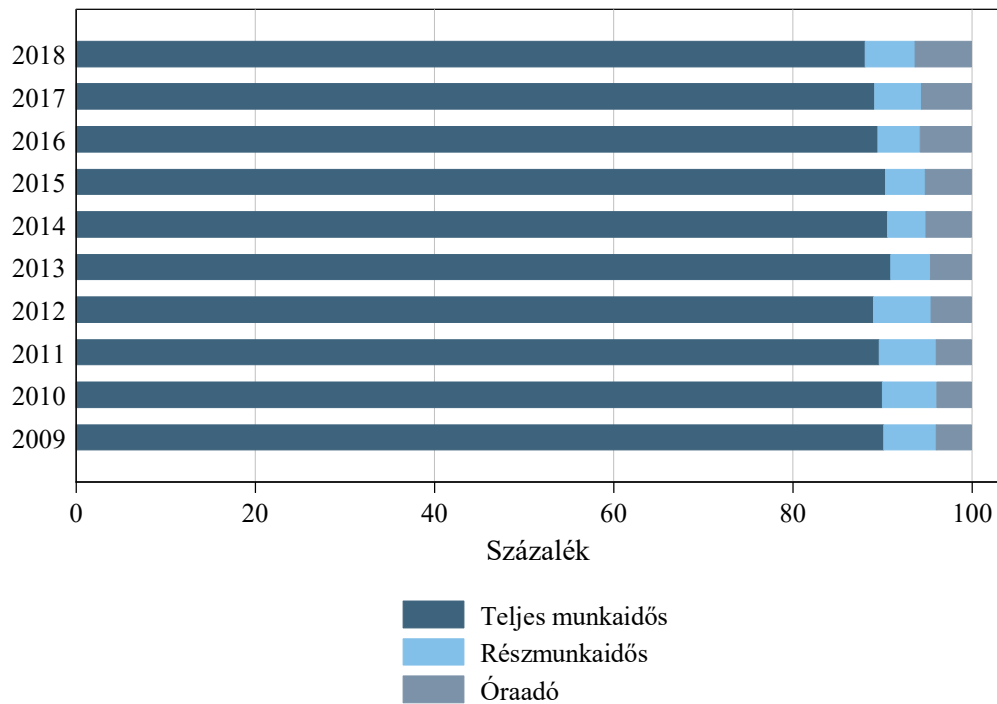
A közoktatási intézményekben a pedagógusok körülbelül 85 százaléka teljes munkaidőben, körülbelül 7 százaléka részmunkaidőben és körülbelül 7 százaléka óraadóként dolgozik (B2.7.1 ábra). Fenntartók szerint jelentős különbségeket figyelhetünk meg. 2018-ban az állami intézményekben 88 százalék volt a teljes munkaidős alkalmazottak aránya, az egyházi intézményekben 78 százalék, míg az alapítványi fenntartású intézményekben 55 százalék. Az állami és egyházi intézményekben ugyanakkor kismértékben nőtt a részmunkaidőben vagy óraadóként tanítók aránya, az egyéb fenntartású intézményekben pedig nőtt a teljes munkaidős tanároké (B2.7.2, B2.7.3 és B2.7.4 ábra). A pedagógusok az óvodákban dolgoznak teljes munkaidőben a legnagyobb arányban, a legkisebb és csökkenő arányban a szakköznevelőkben (B2.7.5–B2.7.9. ábrák).

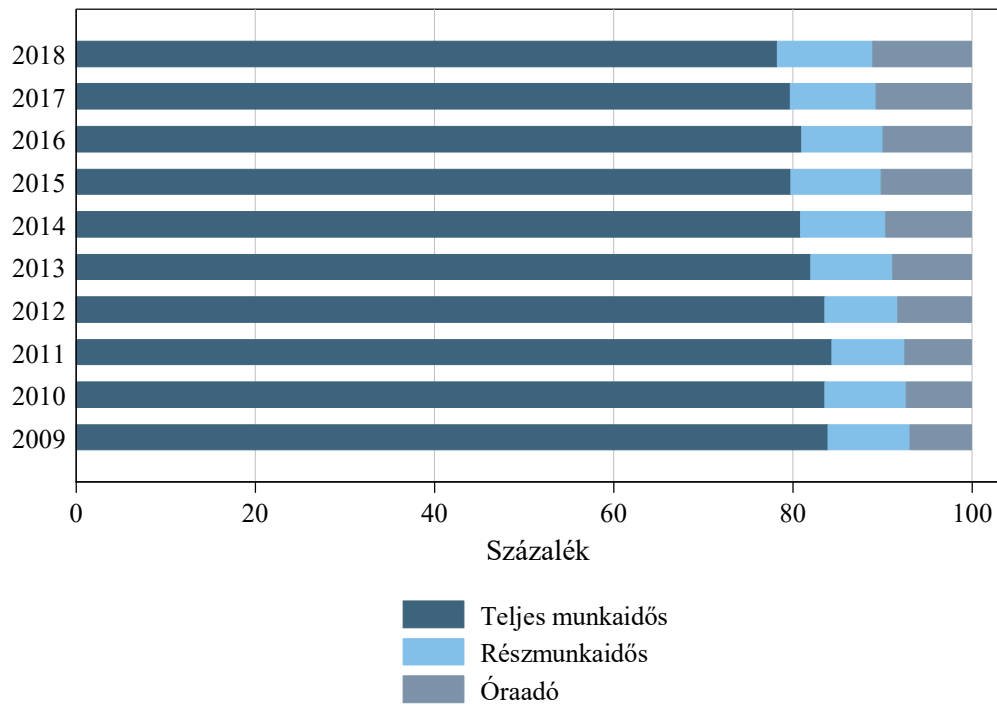
B2.7.1 ábra: A közoktatási intézményekben foglalkoztatott tanárok százalékaránya a foglalkoztatás formája szerint

B2.7.2 ábra: Az állami, illetve önkormányzati fenntartású intézményekben foglalkoztatott tanárok százalékaránya a foglalkoztatás formája szerint

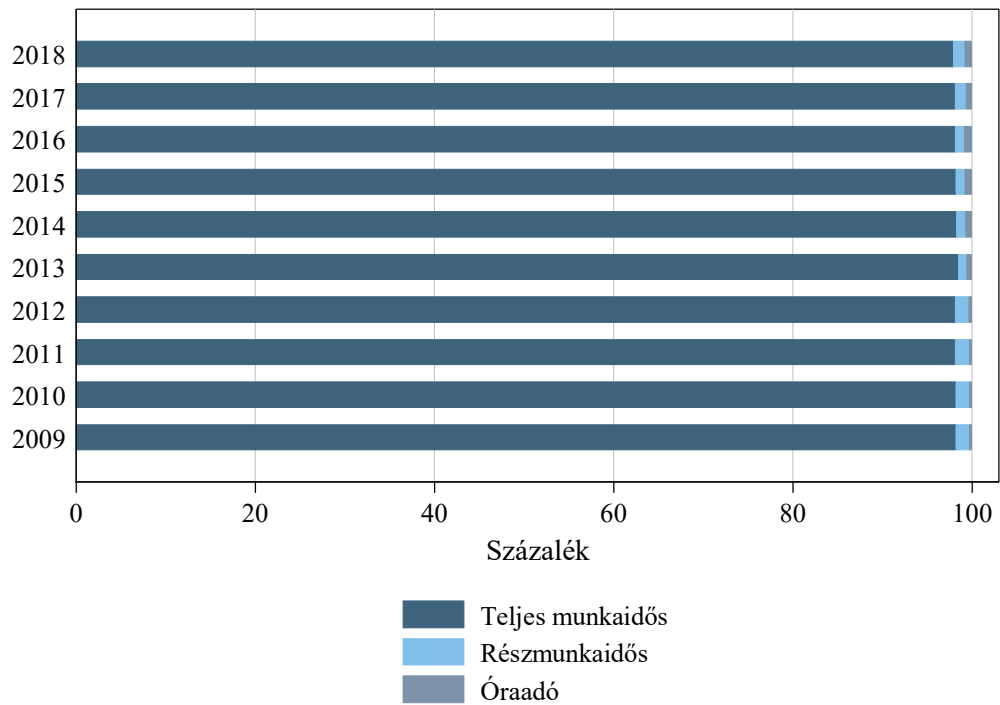
B2.7.3 ábra: Az egyházi intézményekben foglalkoztatott tanárok százalékaránya a foglalkoztatás formája szerint

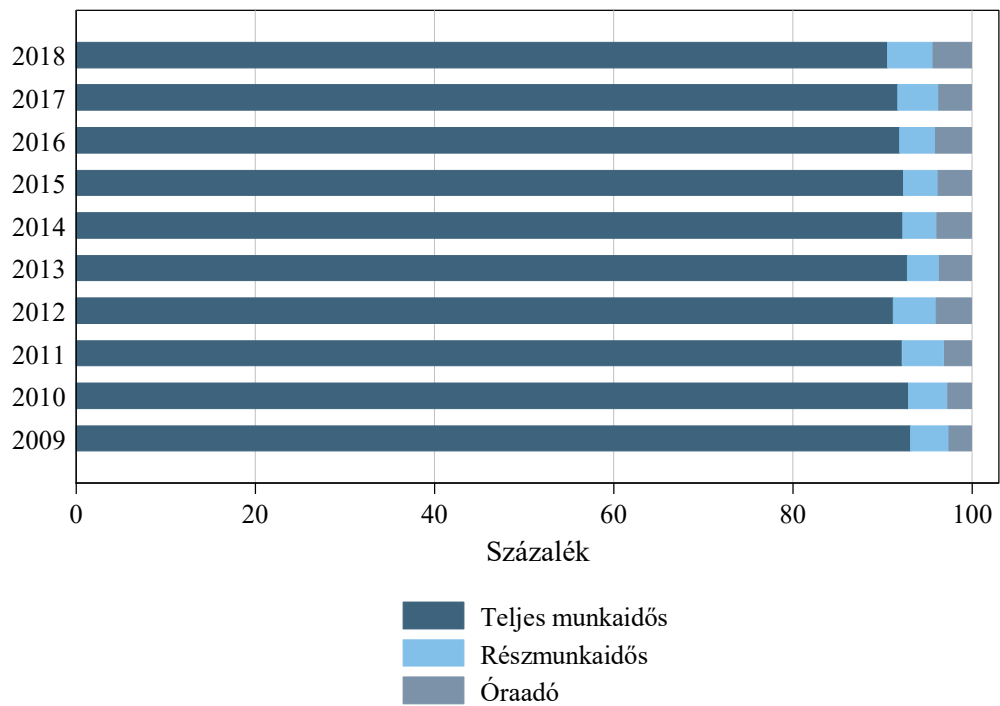
B2.7.4 ábra: Az egyéb fenntartású intézményekben foglalkoztatott tanárok százalékaránya a foglalkoztatás formája szerint

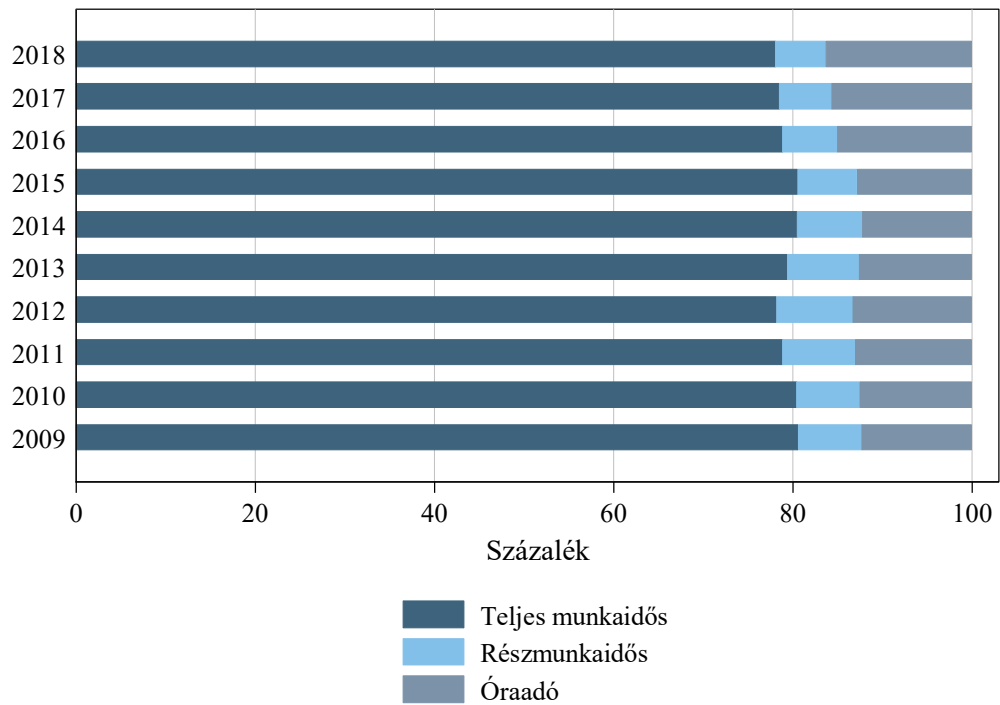
B2.7.5 ábra: A foglalkoztatott tanárok százalékaránya a foglalkoztatás formája szerint az óvodákban

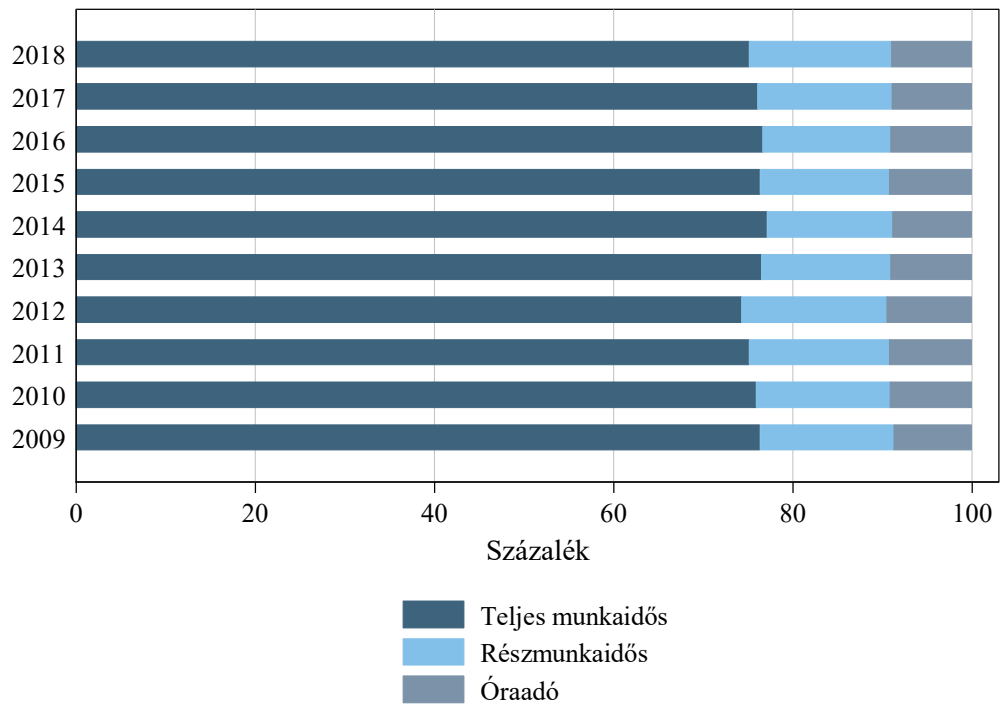
B2.7.6 ábra: A foglalkoztatott tanárok százalékaránya a foglalkoztatás formája szerint az általános iskolákban

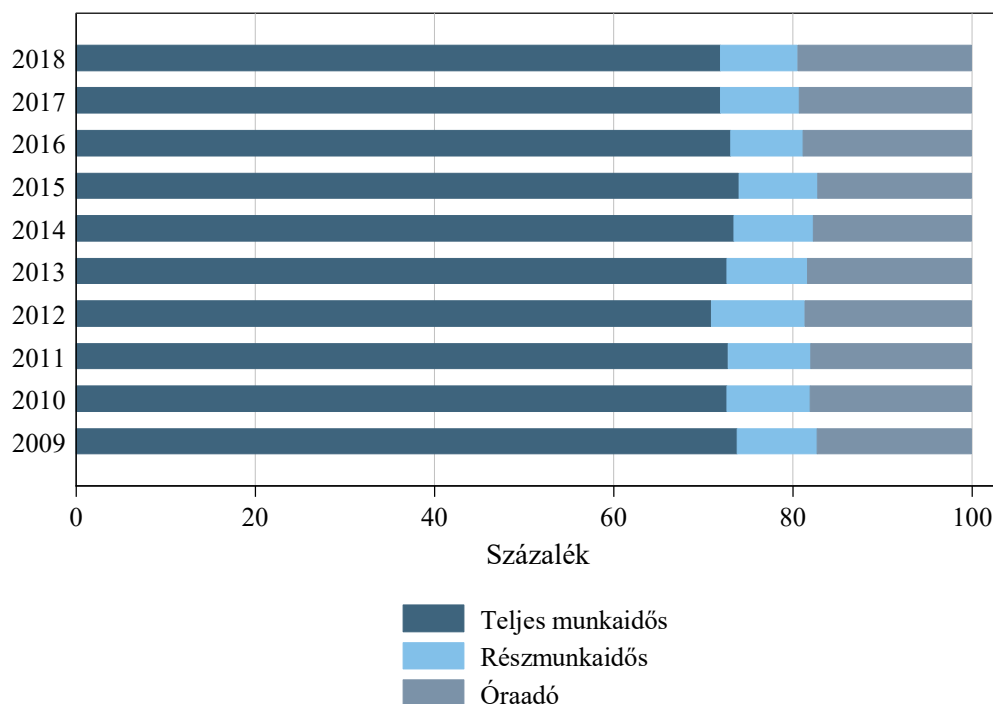
B2.7.7 ábra: A foglalkoztatott tanárok százalékaránya a foglalkoztatás formája szerint a szakközépiskolákban

B2.7.8 ábra: A foglalkoztatott tanárok százalékaránya a foglalkoztatás formája szerint a gimnáziumokban

B2.7.9 ábra: A foglalkoztatott tanárok százalékaránya a foglalkoztatás formája szerint a szakgimnáziumokban

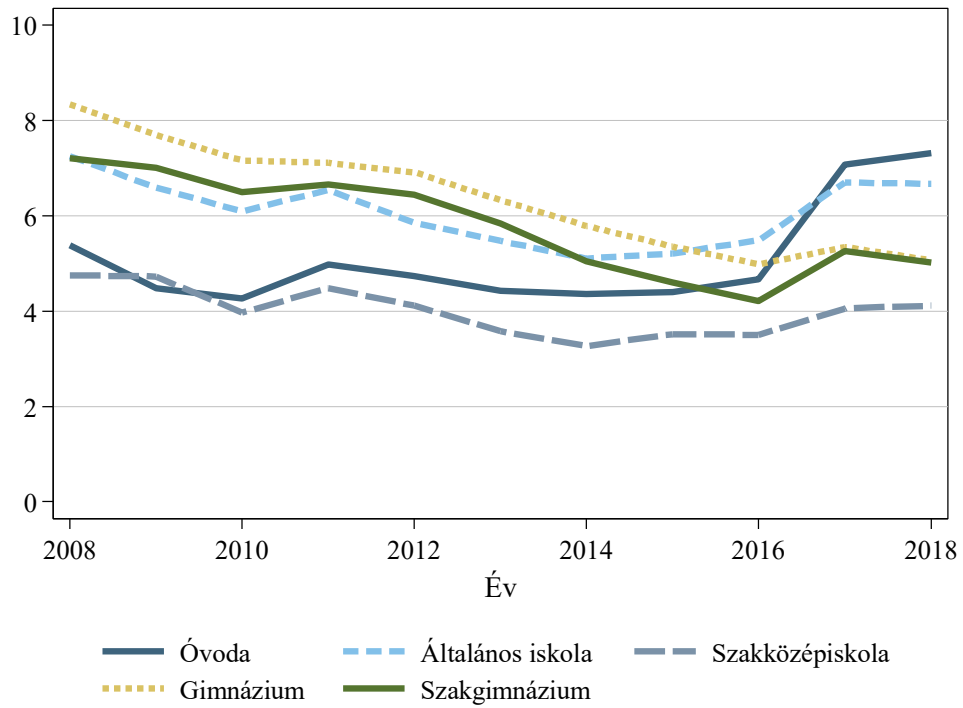
A B2.7. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_7.xlsx

Data of indicator B2.7.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_7_english.xlsx

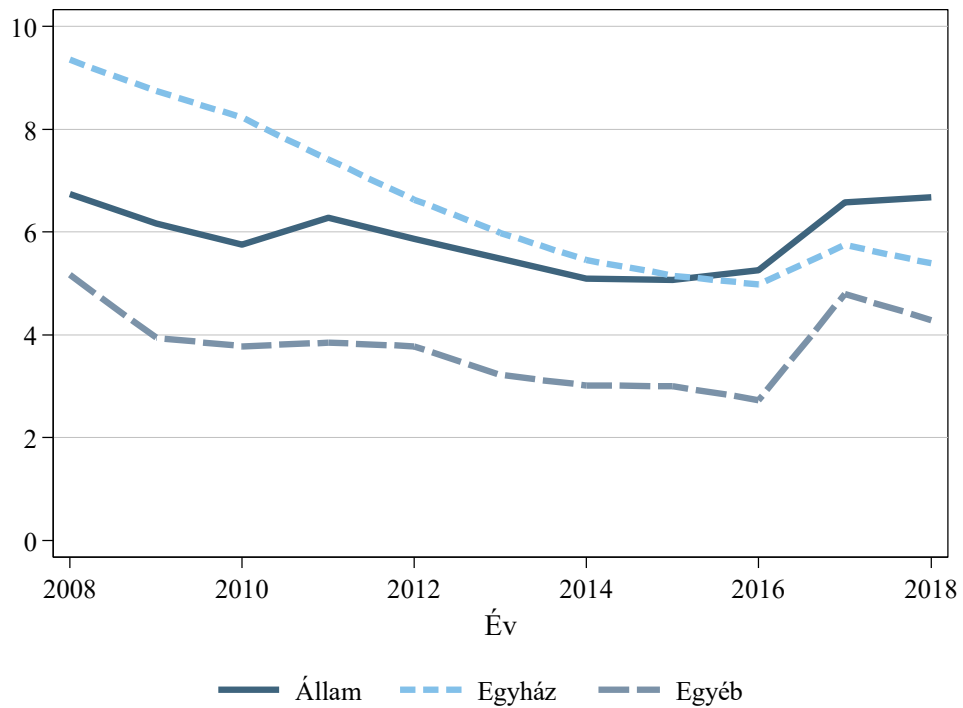
B2.8. indikátor: A tartósan távollévő tanárok aránya

A B2.8. indikátor a tartósan távollévő pedagógusok arányát írja le. A tartós távollét jelentős munkaszervezési problémákat okozhat. Mivel a pedagógusok között jelentős a nők aránya, a tartós távollét legfőbb oka a gyermekgondozással függ össze, a GYES vagy GYED igénybevételével. A tartósan távollévő tanárok aránya a szakközépiskolákban a legkisebb, mivel itt a többi programtípushoz képest kisebb a nők aránya. 2003 és 2007 között – az óvodák kivételével – valamennyi programtípusban nőtt a tartósan távollévő pedagógusok aránya, majd csökkenni kezdett. 2016 után a legtöbb programtípusban ismét nőni kezdett. 2018-ban a óvodapedagógusok 7, az általános iskolában dolgozó pedagógusok nagyjából 6 és fél, a szakközépiskolákban dolgozók 4, a gimnáziumokban és szakgimnáziumokban dolgozó tanárok 5-5 százaléka volt tartósan távol (B2.8.1 ábra). Szintén ebben az évben az állami intézményekben volt a legnagyobb a tartósan távollévő pedagógusok aránya, az egyéb fenntartású intézményekben pedig a legkisebb (B2.8.2 ábra). A szegregált és nem szegregált általános iskolák között ebben a tekintetben nincs különbség (B2.8.3 ábra). Budapesten a pedagógusok több mint 8 százaléka volt tartósan távol 2018-ban, Békés megyében csak körülbelül 4 százaléka (B2.8.4 ábra).

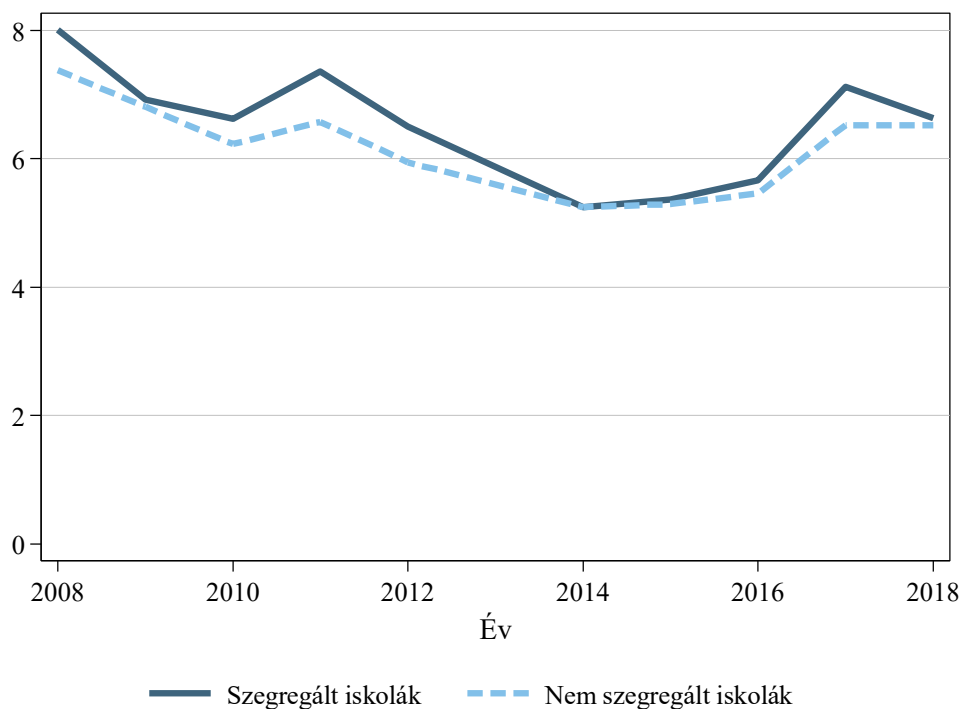
B2.8.1 ábra: A tartósan távollévő pedagógusok százalékaránya programtípusonként

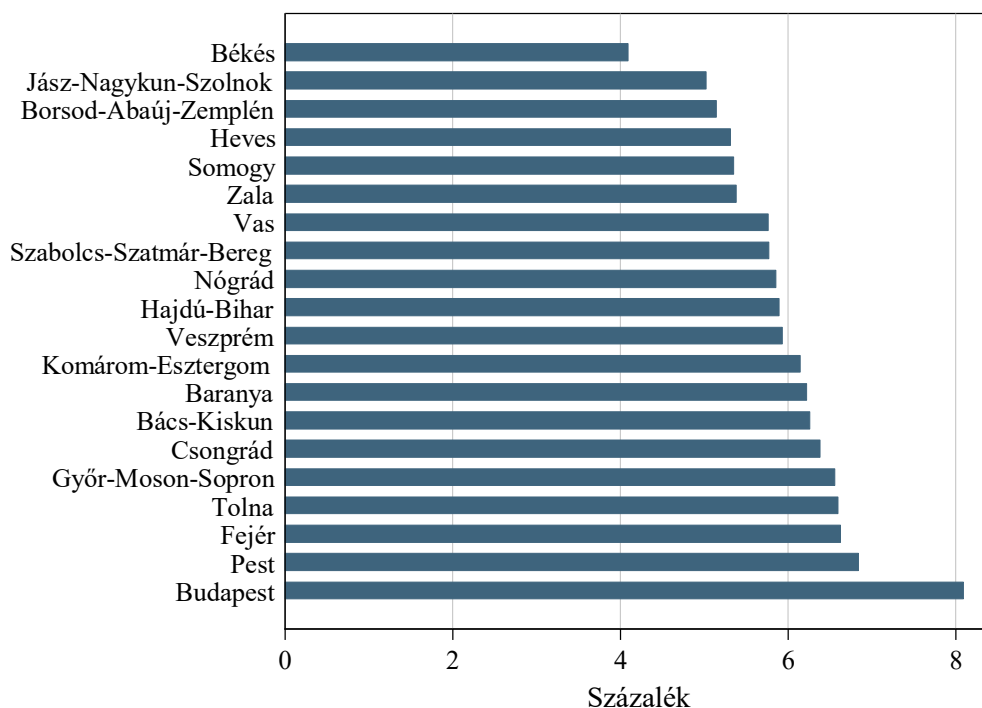
B2.8.1 ábra: A tartósan távollévő pedagógusok százalékaránya fenntartók szerint

B2.8.1 ábra: A tartósan távollévő pedagógusok százalékaránya a szegregált és nem szegregált iskolákban

B2.8.1 ábra: A tartósan távollévő pedagógusok százalékaránya megyék szerint (2018)

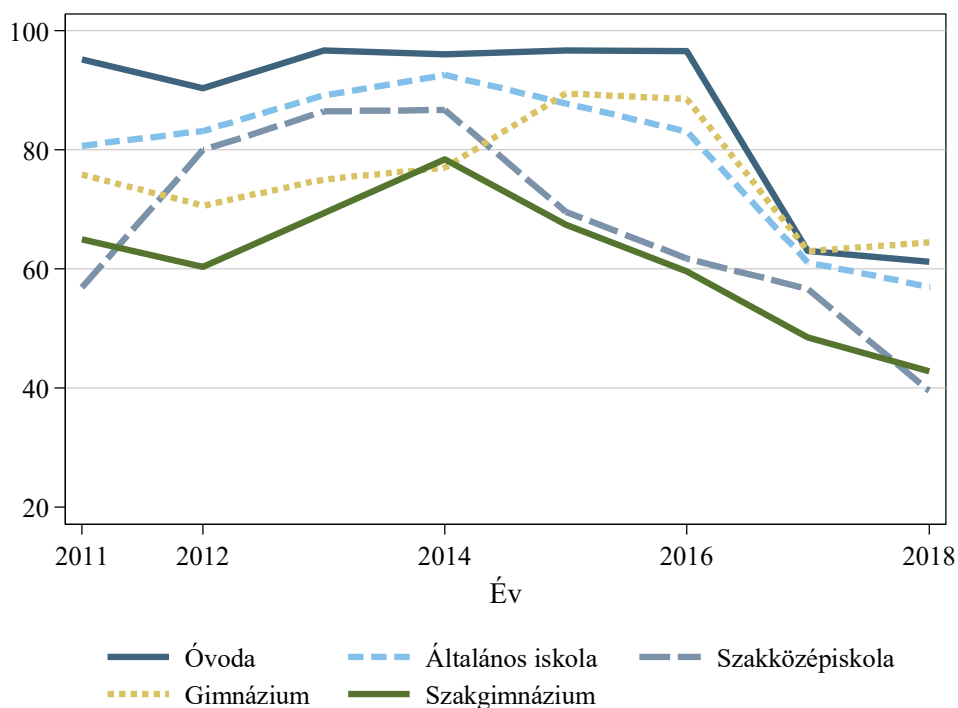
A B2.8. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_8.xlsx

Data of indicator B2.8.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_8_english.xlsx

B2.9. indikátor: Az állandó helyettesítésre alkalmazott tanárok aránya

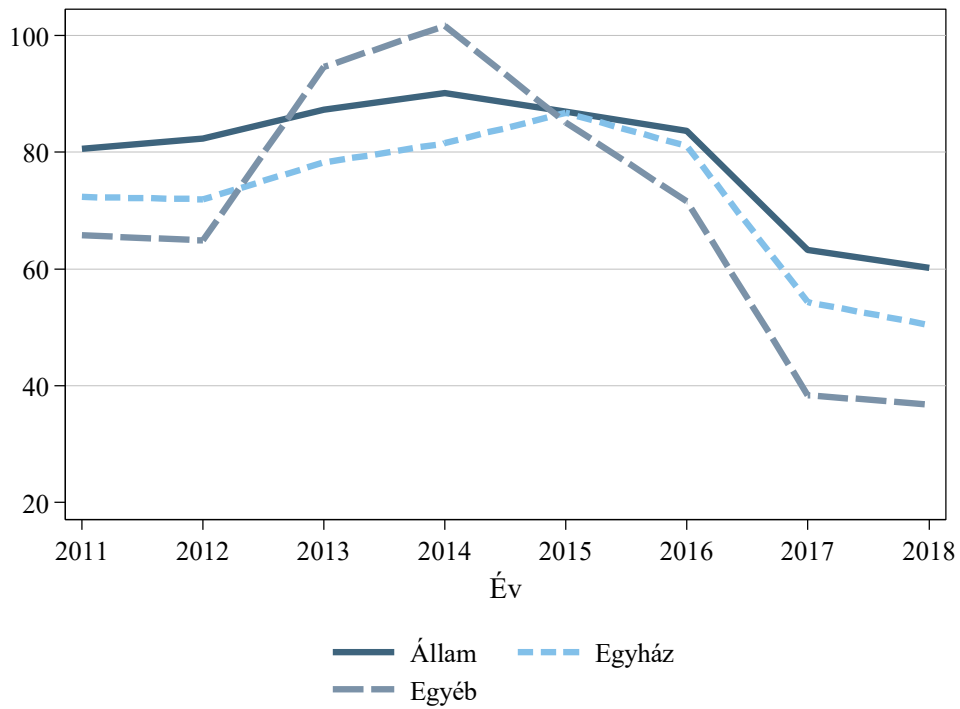
A B2.9. indikátor az állandó helyettesítésre alkalmazott pedagógusokat a tartósan távollévők százalékarányában mutatja. 2016 után valamennyi programtípusban erősen csökkent a helyettesítésre alkalmazott pedagógusok aránya. 2018-ban az óvodákban, általános iskolákban és gimnáziumokban már csak a tartósan távollévők 60 százalékának helyettesítésére foglalkoztattak állandó alkalmazottat, a szakközépiskolákban és szakgimnáziumokban pedig 40 százalék volt ez az arány (B2.9.1 ábra). 2016 után minden fenntartó csökkentette az állandó helyettesítésre alkalmazott pedagógusok arányát, a legnagyobb mértékben az egyéb fenntartású intézmények (B2.9.2 ábra). 2013-ban, 2014-ben még a szegregált iskolák alkalmaztak nagyobb arányban állandó helyettesítőt, majd az arány gyors csökkenésnek indult ezekben az intézményekben is. 2018-ban a szegregált általános iskolákban a tartósan távollévő tanárok 43 százalékát helyettesítették állandó alkalmazottak, a nem szegregált iskolákban 60 százalékukat (B2.9.3 ábra). Jelentősek a területi különbségek megyék szerint, az értékek 40 és 80 százalék között szóródnak (B2.9.4 ábra).

B2.9.1 ábra: Az állandó helyettesítésre alkalmazott tanárok a tartósan távollévők százalékarányában, programtípusok szerint

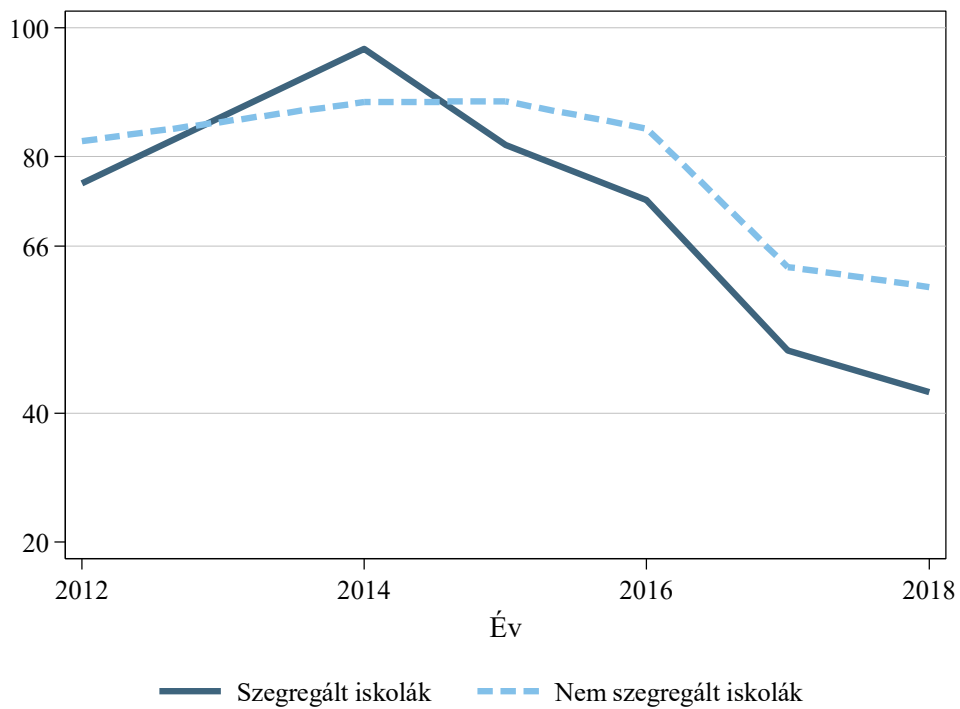

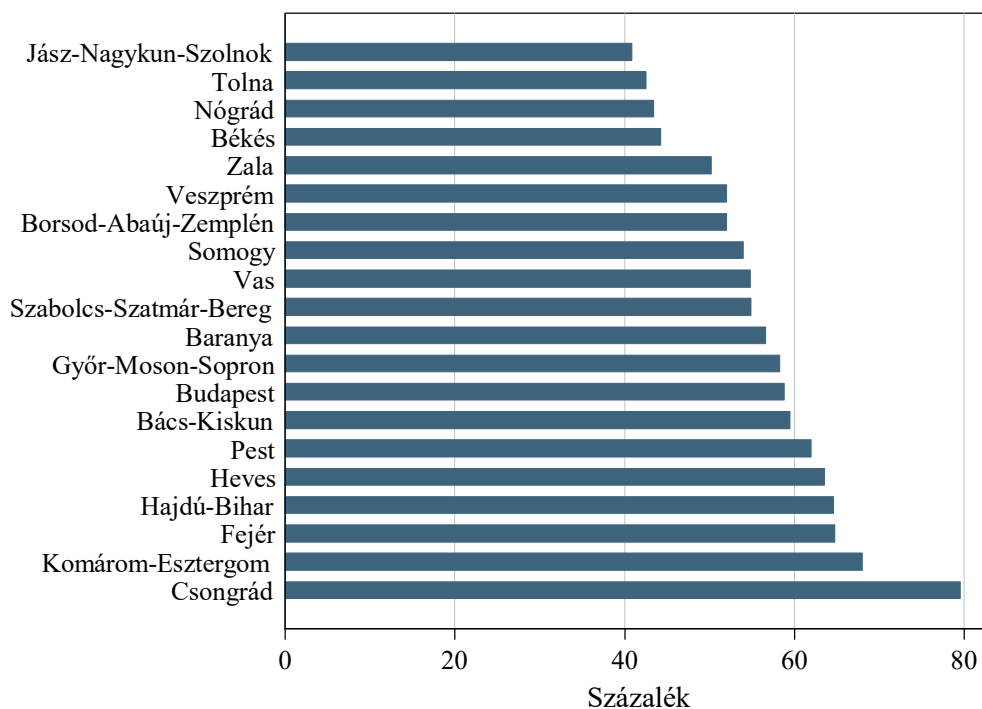
B2.9.2 ábra: Az állandó helyettesítésre alkalmazott tanárok a tartósan távollévők százalékában, fenntartók szerint

B2.9.3 ábra: Az állandó helyettesítésre alkalmazott tanárok a tartósan távollévők százalékában, a szegregált és nem szegregált iskolákban

B2.9.4 ábra: Az állandó helyettesítésre alkalmazott tanárok a tartósan távollévők százalékarányában, megyék szerint (2018)

A B2.9. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_9.xlsx

Data of indicator B2.9.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_9_english.xlsx

B2.10. indikátor: Diák-tanár arány

Az egy diákra jutó kiadások mellett a diák-tanár arány (vagyis az egy tanárra jutó diákok száma) a fajlagos oktatási ráfordítások másik alapvető és általánosan használt mutatószáma.

Ez az indikátorcsoport – a kötetben bemutatott indikátorok zömétől eltérően – nemcsak a nappali tagozatos, hanem a teljes közoktatásra vonatkozik. Ennek az az oka, hogy azokban az iskolákban, ahol nappali és nem nappali képzés is folyik, a tanárokat nem lehet egyértelműen az egyik képzési formához rendelni, és így nem lehet külön-külön pontosan kiszámítani a diák-tanár arányt. Mivel azonban a nem nappali tagozatos diákok óraszámát alacsonyabb, ezeket a diákokat kisebb súllyal szerepeltetjük a számított diák-tanár arányban.¹¹

Hasonló problémák merülnek fel a programtípusok szerinti diák-tanár arány meghatározásakor. Azokban az iskolákban, ahol többféle programban is folyik oktatás, az egyes tanárokat nem lehet egyértelműen egy adott (például gimnáziumi vagy szakközépiskolai) képzéshez rendelni, hiszen adott esetben a tanárok több programban taníthatnak. Az oktatásstatisztikai és adminisztratív iskolai szintű adatok a megtartott tanórák száma alapján, többségi elv szerint sorolják a tanárokat az egyes

¹¹ Az esti tagozatos diákokat 0,5-ös, a levelező és egyéb nem nappali tagozatos diákokat pedig 0,2-es szorzóval számoltuk, az oktatási évkönyvek gyakorlatát követve.

programokhoz, ami nem teszi lehetővé a diák-tanár arány pontos kiszámítását az egyes programtípusokban. Ezért ezt a mutatót az óvodákra és az iskolák két típusára vonatkozóan közöljük. Az *óvodai* programok jól elkülöníthetők. Az iskolák között megkülönböztetjük a tiszta profilú általános iskolákat, ahol nem folyik középfokú képzés (a B2.10. indikátor esetében ezek az *általános iskolák*), illetve a középfokú képzést nyújtó iskolákat, beleértve azokat is, ahol általános iskolai oktatás is folyik (a B2.10. indikátor esetében ezek a *középfokú iskolák*). Az alábbiakban erre a három típusra vonatkozóan mutatjuk be a diák-tanár arányt. Kiegészítésképpen röviden kitérünk a programtípusok szerinti bontásra is, de ezek értékelésekor figyelembe kell venni a fent említett pontatlanságokat.

A diák-tanár arány kiszámításánál a rész munkaidős és óraadó tanárok számát teljes munkaidős tanári létszámra számítottuk át.¹² Az értékek megállapításakor a tartósan távollévő tanárokat is figyelembe vettük, de 2011-től kezdve az összefoglaló adatok esetében bemutatjuk a tartósan távollévők és helyettesítők számával korrigált diák-tanár arányt is.¹³ A tartósan távollévő tanárok arányának alakulását a már ismertetett B2.8. indikátor foglalja össze. A tartósan távollévők pótlására az iskolák helyettesítő tanárokat alkalmaznak. Az adatok azt mutatják, hogy a helyettesítő tanárok száma valamivel alacsonyabb, mint a tartósan távollévőké. Mivel a helyettesítőkre vonatkozóan csak 2011 után állnak rendelkezésre adatok, ezért a korrekciót a korábbi évekre nem lehet elvégezni.

A B2.10.1 ábra oktatási szint szerint mutatja be a diák-tanár arányt a 2003 és 2018 közötti időszakban. Ez az érték az általános iskolákban valamivel alacsonyabb, mint az óvodákban. Korábban a középfokú iskolákban jutott a legtöbb diák egy tanárra, de 2018-ban a középfokú iskolák átlaga elérte az óvodák átlagát.

Az óvodákban 2003 és 2011 között egyenletesen nőtt az arány, azaz egyre több gyermek jutott egy óvodapedagógusra. Az általános és középiskolai oktatásban 2007 körül csekély növekedés történt. 2011 után megfordultak a korábbi tendenciák; mindhárom oktatási szinten jelentősen csökkent a diák-tanár arány. A csökkenés a középfokú iskolákban volt a legnagyobb mértékű: míg 2011-ben 12 diák jutott egy tanárra, 2018-ban már kevesebb mint 10 és fél. A középfokú iskolák diák-tanár aránya így a vizsgált időszak végére megközelítette az általános iskolákban mért értéket. Az általános iskolákban 10-nél kevesebb diák jut egy tanárra.

A tartósan távollévőket tartalmazó és a távollévőkkel és helyettesítőikkel korrigált arányok az óvodák és az általános iskolák esetében 2016-ig lényegében azonos értékeket mutattak, azaz a tartósan távollévőket azonos számú helyettesítő pótolta. A középfokú iskolák, illetve 2017-től az óvodák és általános iskolák esetében a korrigált diák-tanár arányok valamivel magasabbak, ami arra utal, hogy a helyettesítést kisebb létszámmal oldják meg az intézmények. A különbségek azonban még a középfokú iskolák esetében sem nagyok, és a kétféle módon számított indikátor azonos trendeket mutat, ami azt jelzi, hogy a teljes időszakra bemutatott trendek valószínűleg nem változnának számottevően akkor sem, ha a korábbi évekre is kiszámíthatók lennének a pontosabb, korrigált diák-tanár arányok.

---

¹² A rész munkaidős tanárokat 0,5-ös, az óraadókat 0,3-as szorzóval számítottuk át teljes munkaidős létszámra, az oktatási évkönyvek gyakorlatát követve.

¹³ Ebben az esetben a teljes tanári létszámból levontuk a tartósan távollévők, és hozzáadtuk az őket helyettesítő létszámát, feltételezve, hogy mindkét csoport teljes munkaidősben dolgozó tanárokból áll.

Az egyes oktatási szinteken belül is jelentős különbségek figyelhetők meg a diák-tanár arány alakulásában. Az általános iskolákban 2016-ig az alsó tagozaton jutott több diák egy tanárra, 2017-től azonban a trend megfordult, a felső tagozaton magasabb a mutató értéke (B2.10.2 ábra).

A középfokú iskolákban is jelentősen megváltoztak a programtípusok közötti különbségek. Míg korábban a gimnáziumokban volt a legalacsonyabb a mutató értéke, az utóbbi években a szaggimnáziumokban jut a legkevesebb diák egy tanárra; 2018-ban 9,5 volt szemben a szakközépiskolák és gimnáziumok 11,5-ös átlagával.

A diák-tanár arány 2012 utáni csökkenése mögött oktatási szintenként és programtípusonként más-más folyamatok húzódnak meg. Az általános iskolákban a diákok létszáma lényegében változatlan maradt ezekben az években, a tanároké azonban növekedett.¹⁴ Ezzel szemben a középfokú oktatásban, különösen a szakképző iskolákban számottevően csökkent a diákok összlétszáma, de ezt nem követte a tanárok létszámának arányos csökkenése.¹⁵ A szakképző iskolákban a diákok számának csökkenése részben a képzési idő lerövidítéséből adódott (hiszen csökkent az évfolyamok száma). Ugyanakkor az is szerepet játszhatott a diák-tanár arány változásában a szakképző programokban, hogy 2015 után az állami iskolákban folyó szakképzés a Nemzetgazdasági Minisztérium fenntartásába került. Ezzel csökkent az ún. vegyes profilú (azaz többféle programtípusban képzést nyújtó) iskolák száma, és ezáltal azoknak a tanároknak a száma is, akik több programtípusban is tanítanak, és akiket az oktatásstatisztika a tanórák többsége alapján rendel egyik vagy másik programtípushoz.

Az utóbbi években változtak az intézményfenntartó típusa szerinti különbségek is (B2.10.3 ábra). 2012 előtt az egyházi iskolákban kevesebb diák jutott egy tanárra, mint az állami és önkormányzati iskolákban. Az utóbbi években ez megfordult, magasabb a diák-tanár arány az egyházi iskolákban, különösen a középfokú iskolákban.

Az alapítványi és egyéb magánfenntartású általános iskolákban 2003 óta folyamatosan nő a diák-tanár arány, és 2018-ban már csak kismértékben maradt el az állami iskolákétól. A középfokú iskolák esetében a legutóbbi évekig a magániskolákban jutott a legtöbb diák egy tanárra. 2012 után azonban meredeken csökkent az arány, és 2016-ra elérte az egyházi iskolákra jellemző értéket.

Végül érdemes röviden kitérni a településtípus szerinti különbségekre is, ezeket mutatja be a B2.10.4 ábra. Fontos kiemelni, hogy a településmérettel összefüggő méretgazdaságosság csak részben érvényesül a diák-tanár arányban. Az általános iskolák esetében a községekben, ahogyan várható, átlagosan kevesebb diák jut egy tanárra, mint a nagyobb városokban, Budapestet leszámítva. Budapesten különösen alacsony a diák-tanár arány az óvodák és az iskolák esetében is. Ugyanakkor az általános iskolák esetében egyedül Budapesten nőtt a diák-tanár arány az utóbbi években, és 2018-ban már meghaladta a községekre jellemző szintet.

Az óvodák esetében hasonló tendenciákat figyelhetünk meg minden településtípusban, de a településtípusok szerinti különbségek csökkentek. 2016-ban a kisebb és nagyobb városok, illetve a falvak átlagos értékei között már nem volt eltérés, Budapesten valamivel alacsonyabb volt a diák-tanár

---

¹⁴ Lásd az Emberi Erőforrások Minisztériuma által 2017-ben kiadott *Köznevelési statisztikai évkönyv 2015/2016* adatait.

¹⁵ Lásd az Emberi Erőforrások Minisztériuma által 2017-ben kiadott *Köznevelési statisztikai évkönyv 2015/2016* adatait.

arány, de a különbség feleakkora mértékű volt, mint a kétezres évek elején. Az utóbbi években újra nőttek a településtípus szerinti különbségek, mivel Budapesten változatlanul alacsony maradt a diák-tanár arány, miközben a többi településtípusban emelkedett.

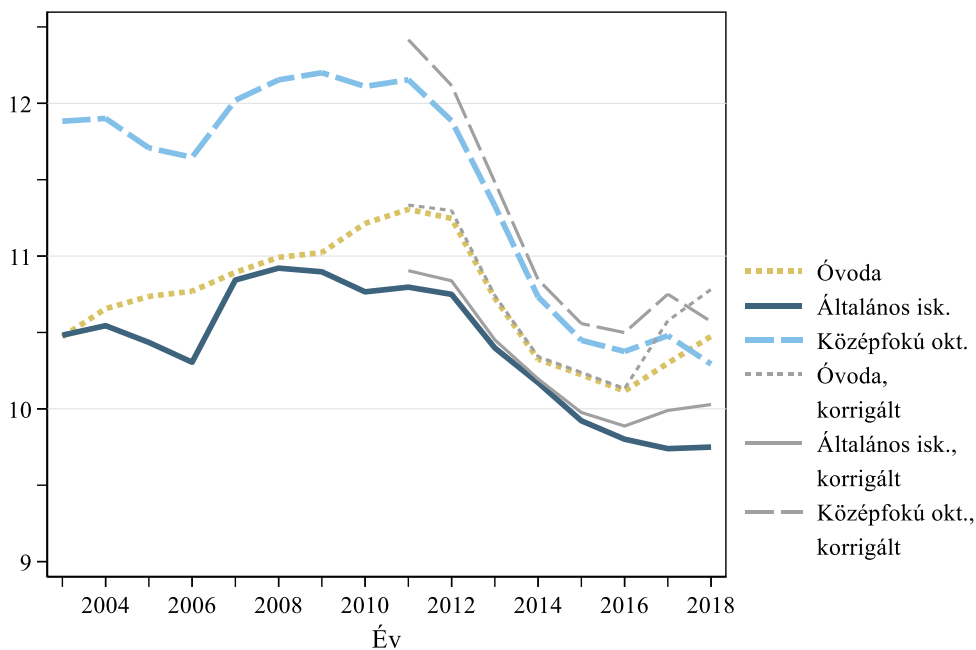
Az általános iskolák esetében a községekben csökkent a legnagyobb ütemben a diák-tanár arány 2012 után, 2018-ra már csak 9 diák jutott egy tanárra, míg a fővárosban 9 és fél, a vidéki városokban pedig több mint 10.

A középfokú iskolák esetében a legjelentősebb változás az, hogy a kétezres évek elején Budapesten nőtt a diák-tanár arány, és 2012-re elérte a vidéki városokra jellemző értéket.

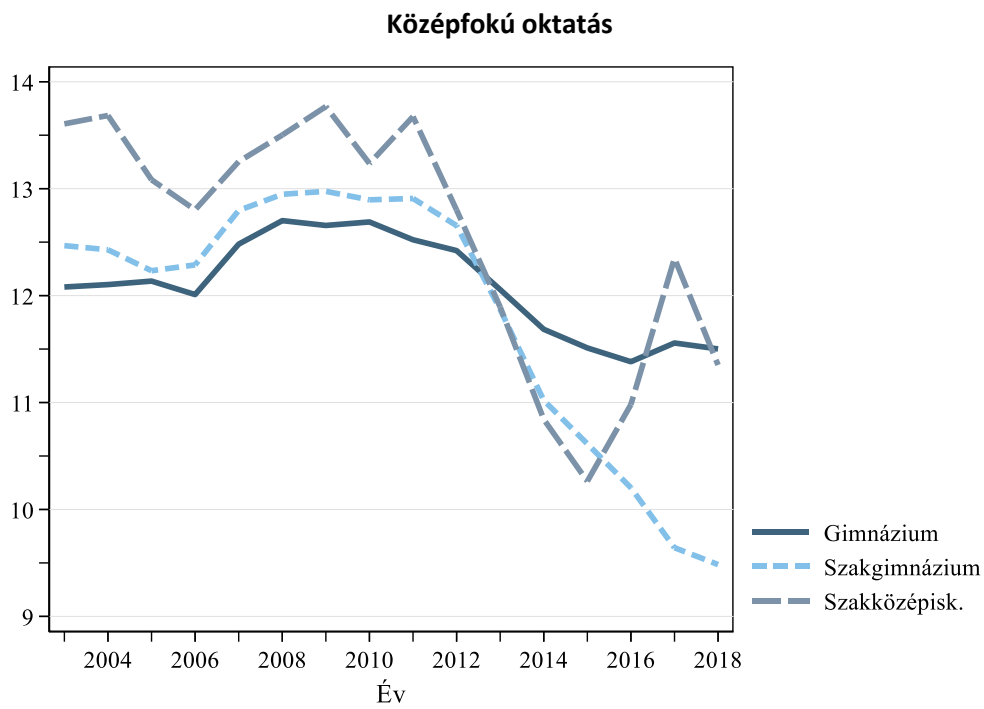
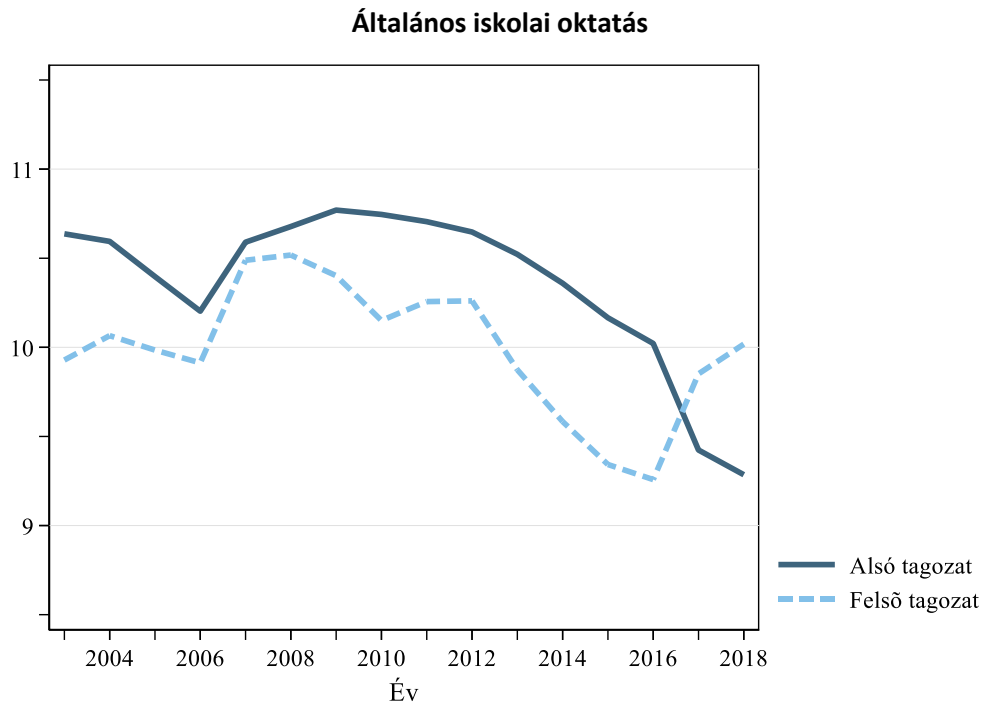
Végül érdemes a diák-tanár arányt a szegregált és nem szegregált általános iskolákban is összehasonlítani (B2.10.5 ábra). Azokban a szegregált (diákokat magas arányban oktató) általános iskolákban, ahol nincsen külön SNI oktatási program, átlagosan kevesebb diák jut egy tanárra, mint a nem szegregált iskolákban (a mutató értéke 2018-ban 9,4, illetve 10 volt). Ez a különbség az utóbbi években növekedett. A két csoport közötti eltérés az iskolamérettel, illetve az ezt részben meghatározó településmérettel is összefügg, részben ebből adódik, hiszen a falvakban magasabb a szegregált iskolák aránya.

A külön SNI-programot működtető intézmények esetében a diák-tanár arány a szegregált és nem szegregált iskolákban lényegében azonos, és mindkét csoportban jelentősen csökkent az utóbbi évtizedben. Ez feltehetően összefügg az SNI diákok integrált oktatásának bővülésével, ami egyrészt csökkentette a tanulók létszámát a külön SNI-programot működtető általános iskolákban, másrészt megváltoztatta a diákság összetételét is (megnőtt a súlyosabb problémákkal küzdő diákok aránya).

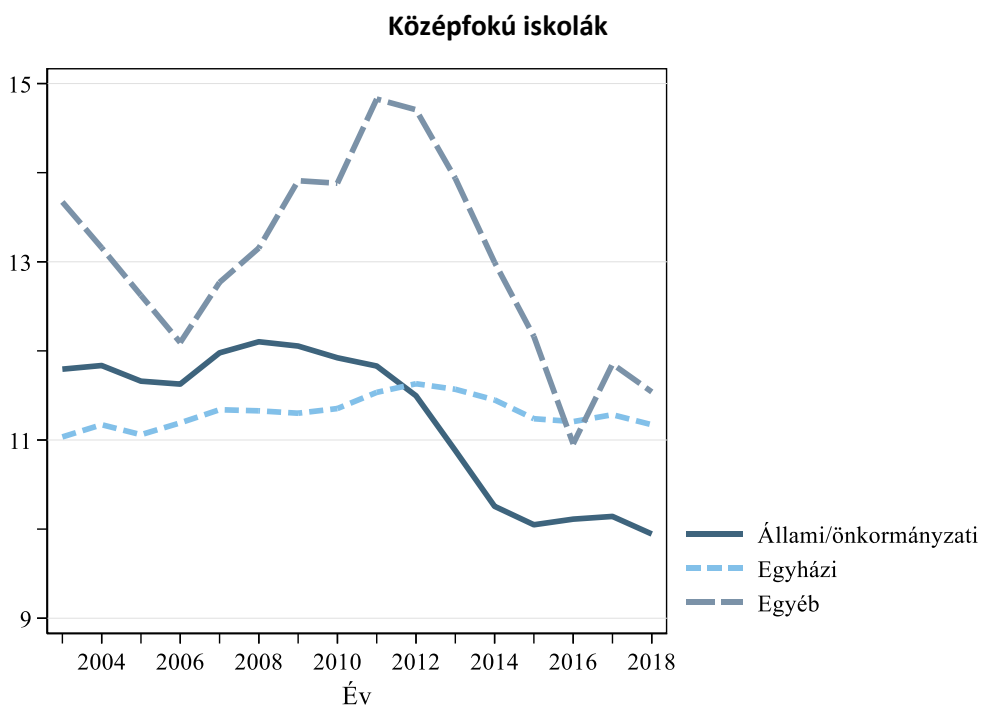
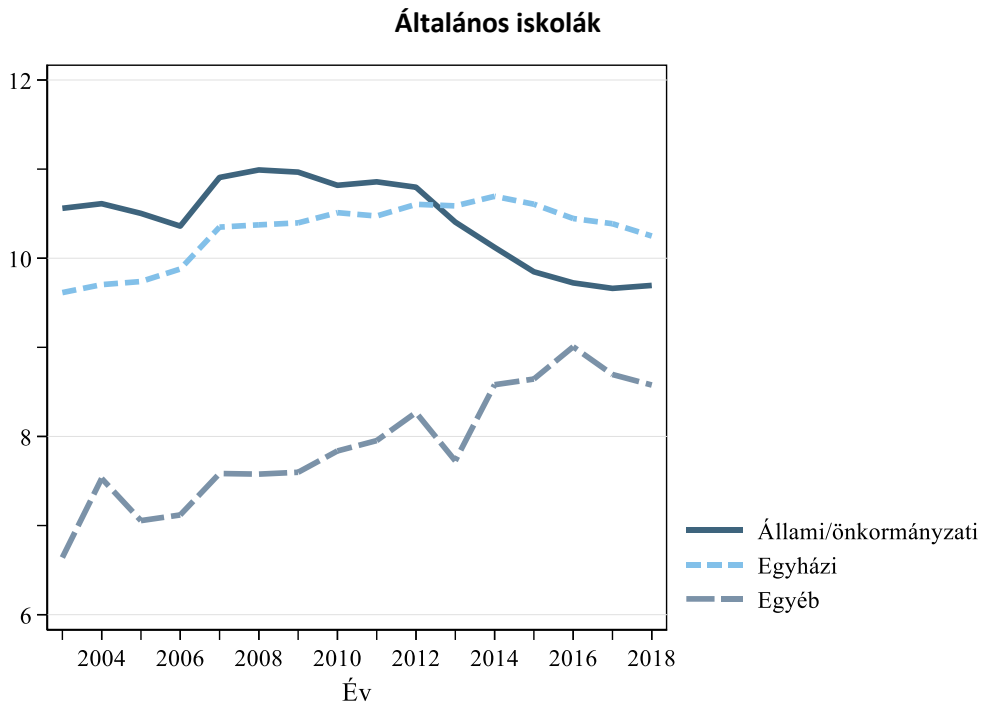
B2.10.1 ábra: Diák-tanár arány oktatási szint szerint

B2.10.2 ábra: Diák-tanár arány oktatási szint és programtípus szerint

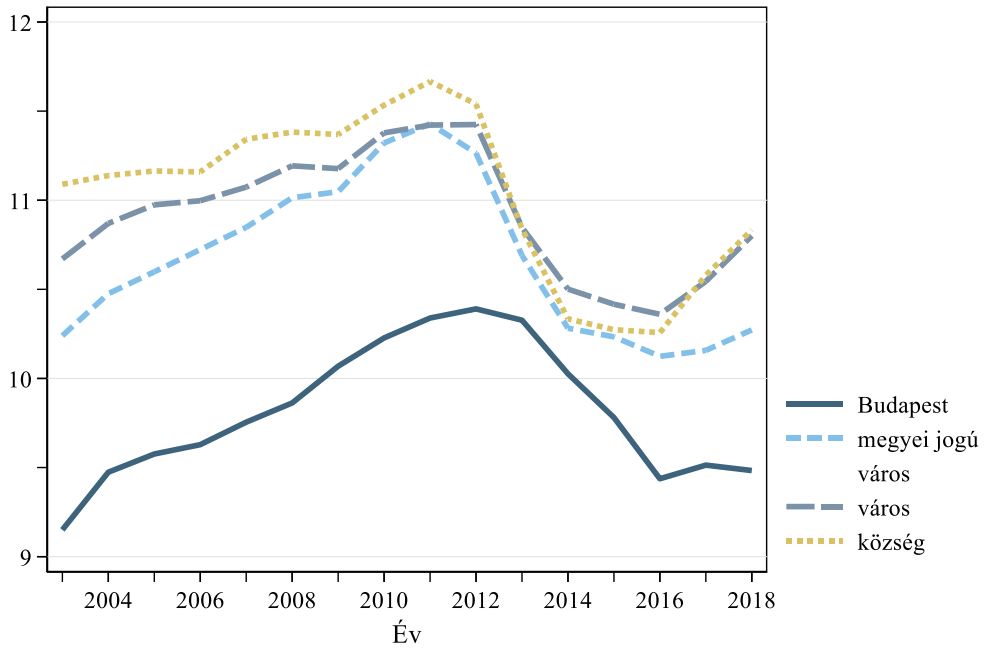

B2.10.3 ábra: Diák-tanár arány oktatási szint és az intézményfenntartó típusa szerint

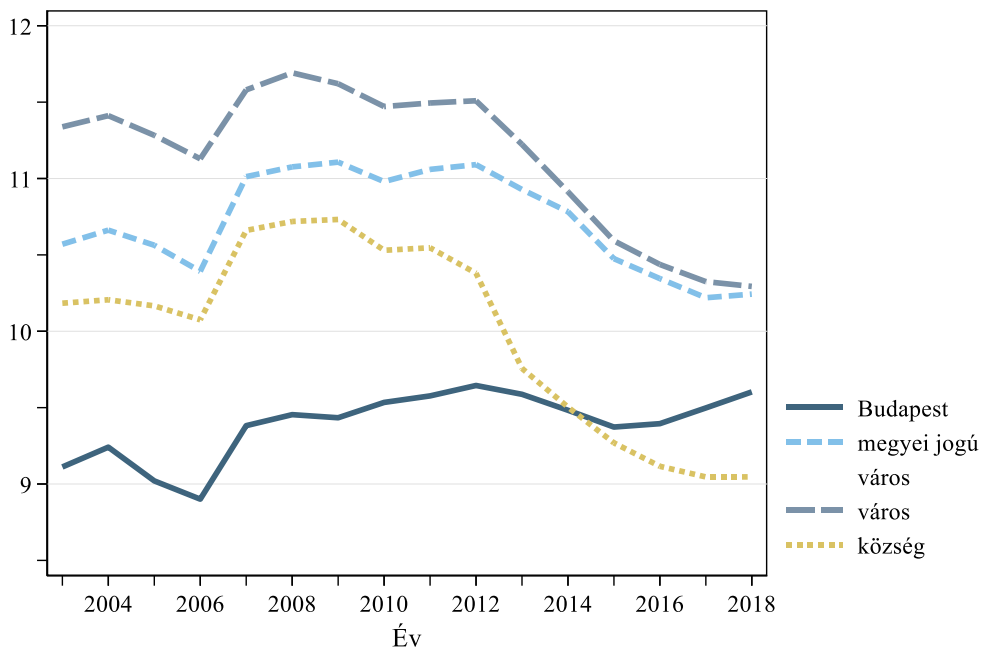

B2.10.4 ábra: Diák-tanár arány oktatási szint és településtípus szerint

Óvodák

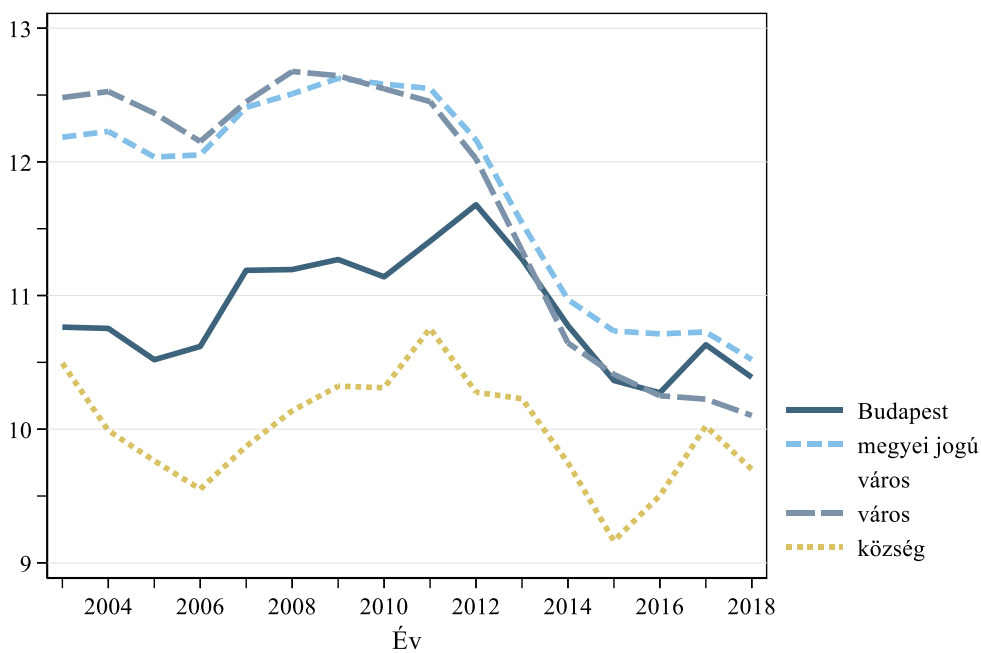

Általános iskolák

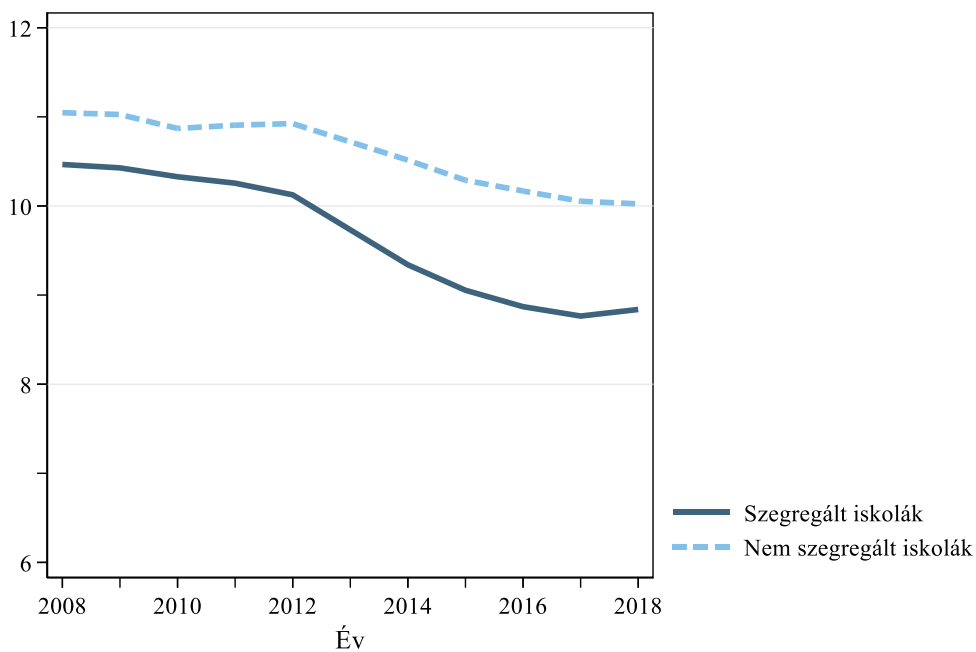

Középfokú iskolák

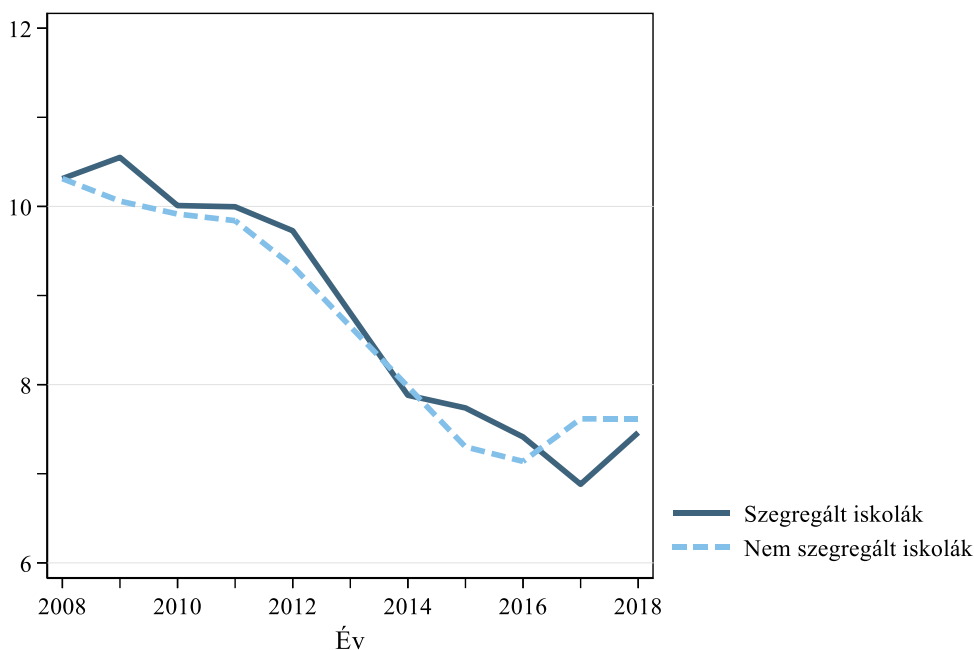

B2.10.5 ábra: Diák-tanár arány a szegregált és nem szegregált általános iskolákban (2008–2018)

Általános iskolák külön SNI oktatási program nélkül

Általános iskolák külön SNI oktatási programmal

A B2.10. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_10.xlsx

Data of indicator B2.10.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_10_english.xlsx

Egyéb segítő foglalkoztatottak

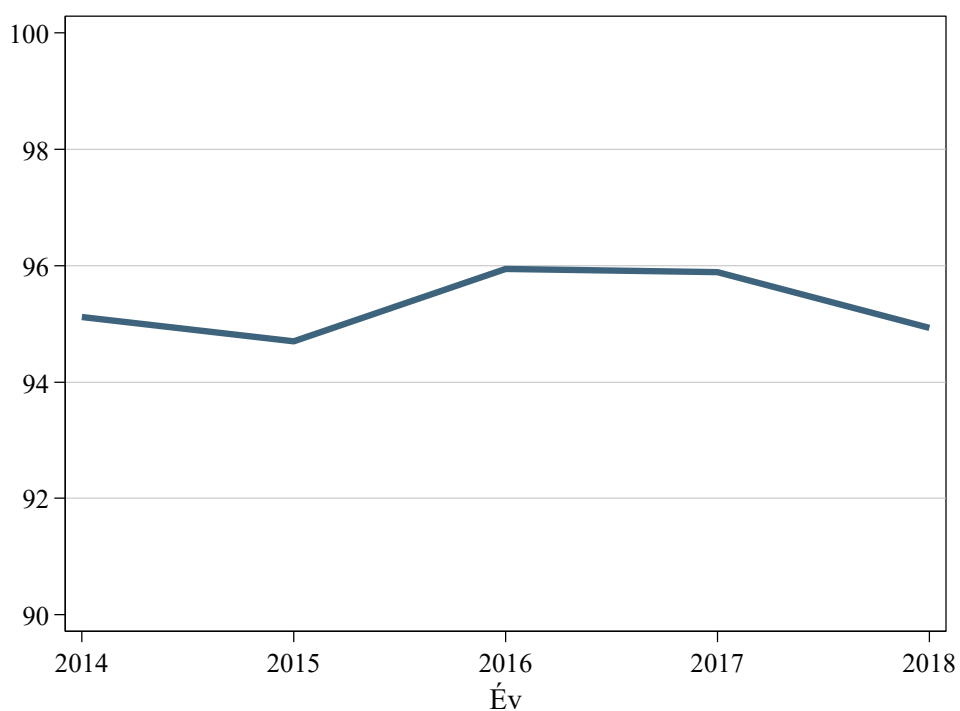
B2.11. indikátor: A pedagógiai munkát segítő alkalmazottak aránya

A B2.11. indikátor azt mutatja be, hogy milyen mértékben foglalkoztatnak az iskolák a tanári munkát közvetlenül segítő alkalmazottakat. A pedagógiai munkát segítő foglalkozásokhoz a következőket soroltuk: dajka, gondozónő, pedagógiai asszisztens, szabadidő-szervező. Az indikátoroknál nem különböztettük meg a teljes és részmunkaidős alkalmazottakat, mivel azt kívántuk mérni, hogy van-e egyáltalán hozzáférésük a tanulóknak a pedagógiai munkát segítő által nyújtott szolgáltatásokhoz az iskolákban.

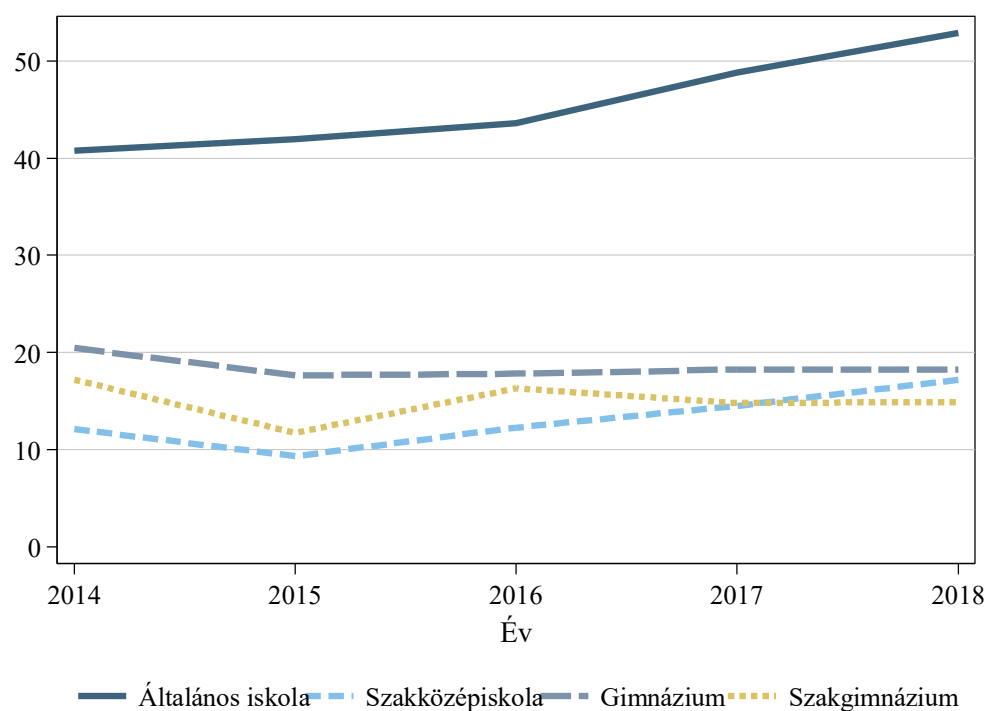
Pedagógiai munkát segítő alkalmazottat az óvodák több mint 90 százaléka foglalkoztat, mivel nagy részük alkalmaz dajkát (B2.11.1 ábra). Azon általános iskolák aránya, ahol ilyen munkatársak dolgoztak, 2014 és 2018 között 41-ről 57 százalékra nőtt. Ugyanezekben az években a szakközépiskolákban 12-ről 18 százalékra nőtt az arány. A gimnáziumok és szakgimnáziumok esetében viszont csökkent a pedagógiai munkát segítő alkalmazottakat foglalkoztató intézmények aránya, az előbbieken 20-ról 18, az utóbbiakban 17-ről 14 százalékra (B2.11.2 ábra).

Az állami fenntartású intézmények között minden programtípusban nagyobb arányban vannak olyan intézmények, melyek foglalkoztatnak pedagógiai munkát közvetlenül segítő dolgozókat. Az egyéb fenntartású intézmények között a legkisebb az ilyen munkatársakat alkalmazók aránya (B2.11.3–B2.11.7 ábra).

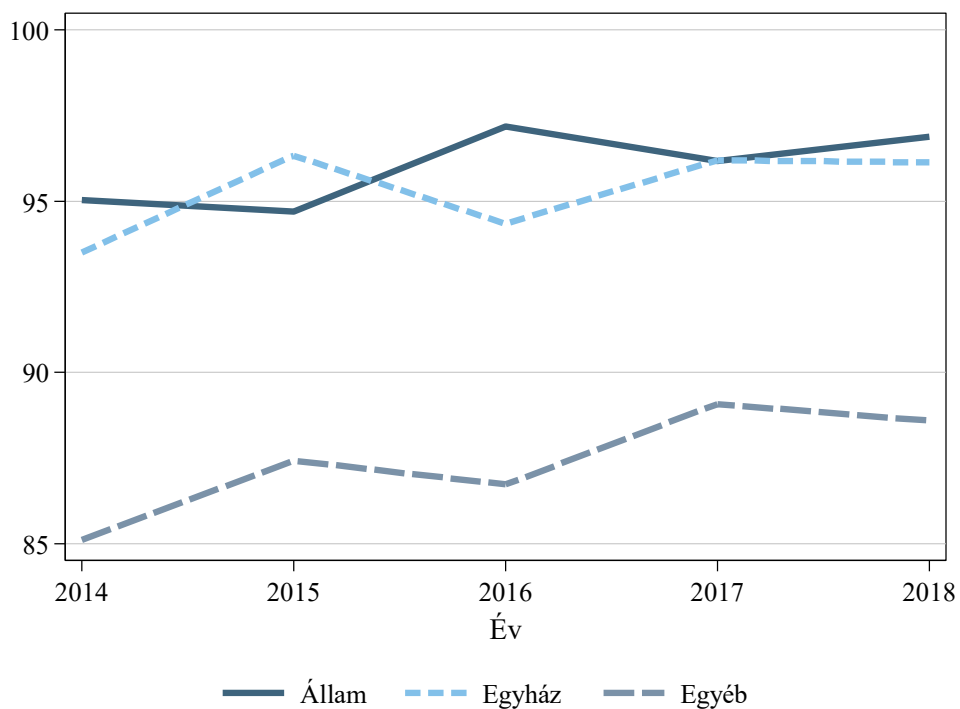
B2.11.1 ábra: A pedagógiai munkát segítő alkalmazottat foglalkoztató intézmények százalékaránya az óvodák között

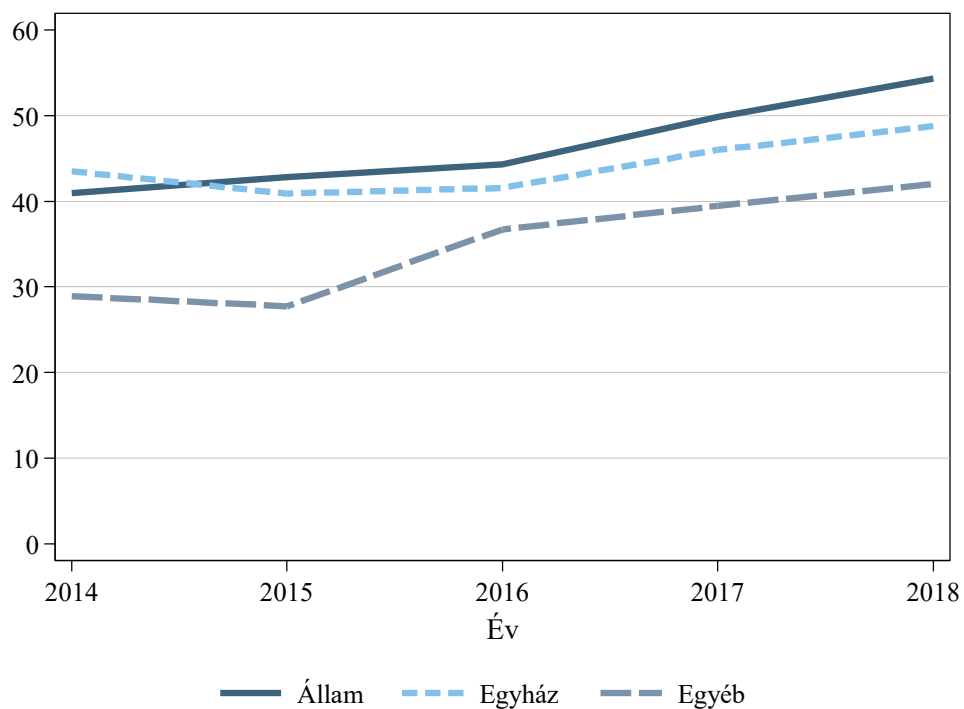
B2.11.2 ábra: A pedagógiai munkát segítő alkalmazottat foglalkoztató intézmények százalékaránya programtípusok szerint

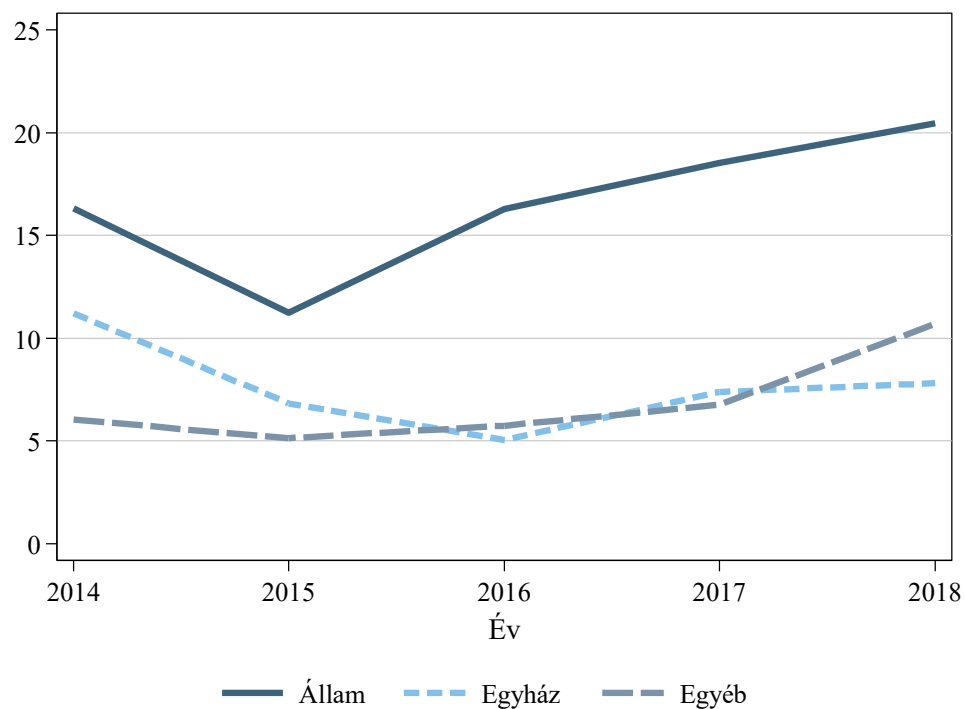
B2.11.3 ábra: A pedagógiai munkát segítő alkalmazottat foglalkoztató intézmények százalékaránya az óvodák között fenntartó szerint

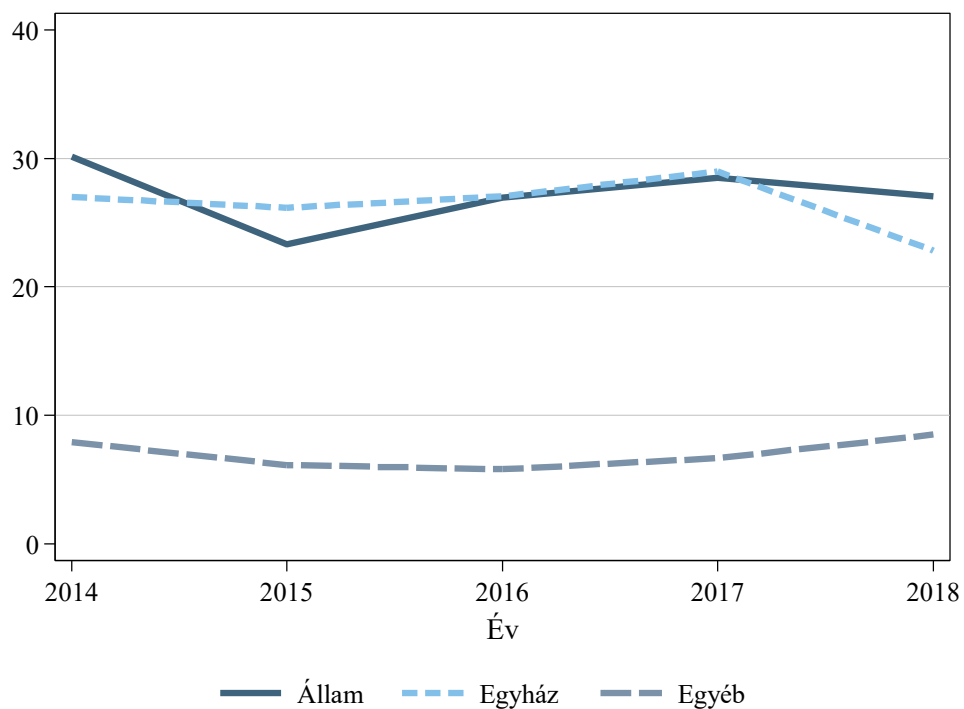
B2.11.4 ábra: A pedagógiai munkát segítő alkalmazottat foglalkoztató intézmények százalékaránya az általános iskolák között fenntartó szerint

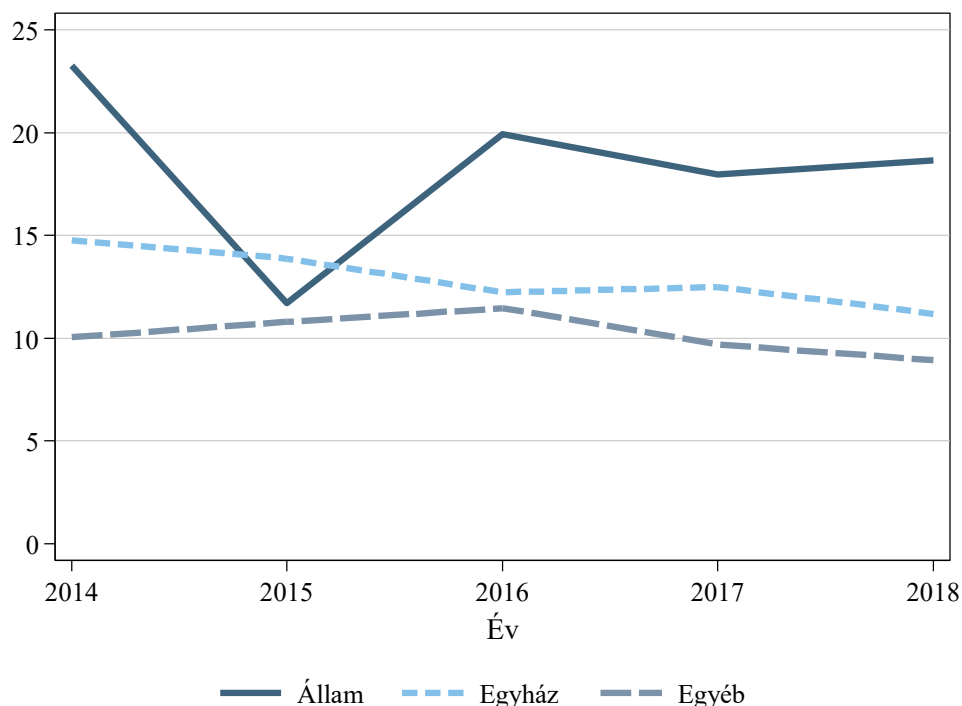
B2.11.5 ábra: A pedagógiai munkát segítő alkalmazottat foglalkoztató intézmények százalékaránya a szakközépiskolák között fenntartó szerint

B2.11.6 ábra: A pedagógiai munkát segítő alkalmazottat foglalkoztató intézmények százalékaránya a gimnáziumok között fenntartó szerint

B2.11.7 ábra: A pedagógiai munkát segítő alkalmazottat foglalkoztató intézmények százalékaránya a szakgimnáziumok között fenntartó szerint

A B2.11. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_11.xlsx

Data of indicator B2.11.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_11_english.xlsx

A tanárok kereseti helyzete

A B2.12–B2.14. indikátorok a tanárok relatív kereseti helyzetéről adnak képet. Ezek az indikátorok a tanári kereseteket az azonos végzettségű egyéb diplomások keresetével vetik össze. A B2.14. indikátor nemzetközi összehasonlításban mutatja be a tanárok egyéb diplomásokhoz viszonyított kereseti helyzetét. A keresetek az éves teljes bruttó keresetet jelentik, tehát az alpbér mellett az összes rendszeres vagy nem rendszeres pótlékot, jutalmat és egyéb kereseti elemeket is tartalmazzák. *A B2.12. és B2.13. indikátorokat egyelőre nem tudtuk frissíteni a 2017. évi kiadáshoz képest, mivel a kutatói közösség még nem kapta meg a számítások alapjául szolgáló adatokat. Az indikátorokat az online kiadványban frissíteni fogjuk, amint rendelkezésre állnak az adatok.* Annak érdekében, hogy mégis képet tudjunk nyújtani arról, hogyan változott a tanárok relatív kereseti helyzete az utolsó években, a korábbinál többféle bontásban mutatjuk be a B2.14. indikátort az OECD-adatok alapján, melyeket a nemzetközi gazdasági szervezet az egyes tagországok statisztikai adatszolgáltatóitól gyűjt össze, így a magyarországitól is.

B2.12. indikátor: A szakképzett pedagógusok relatív keresete

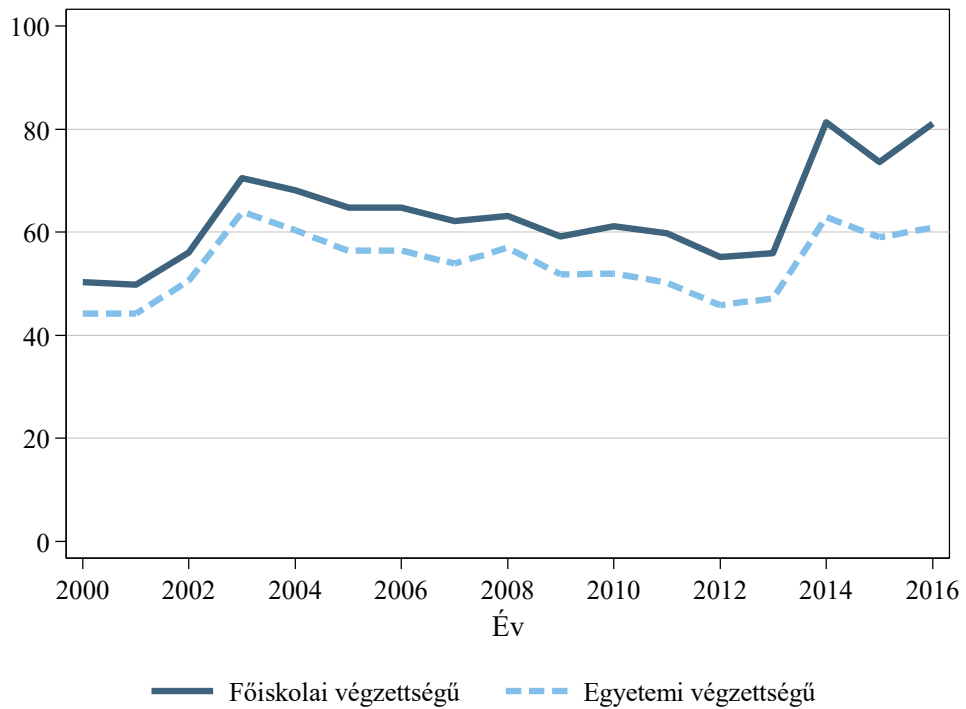
Az indikátor nem frissült a 2017. évi kiadáshoz képest.

A B2.12. indikátor a szakképzett pedagógusok bruttó átlagkeresetét hasonlítja össze az egyéb foglalkozásokban dolgozó diplomások bruttó átlagkeresetével. Az indikátor iskolai végzettség szerinti bontásban vizsgálja a tanárok relatív kereseti helyzetét, tehát a főiskolai végzettségű pedagógusok bruttó átlagkeresetét a főiskolai végzettségű egyéb munkakörben dolgozók bruttó átlagkeresetének arányában, az egyetemi végzettségű pedagógusok bruttó átlagkeresetét az egyetemi végzettségű egyéb munkakörben dolgozók bruttó átlagkeresetének arányában mutatja.

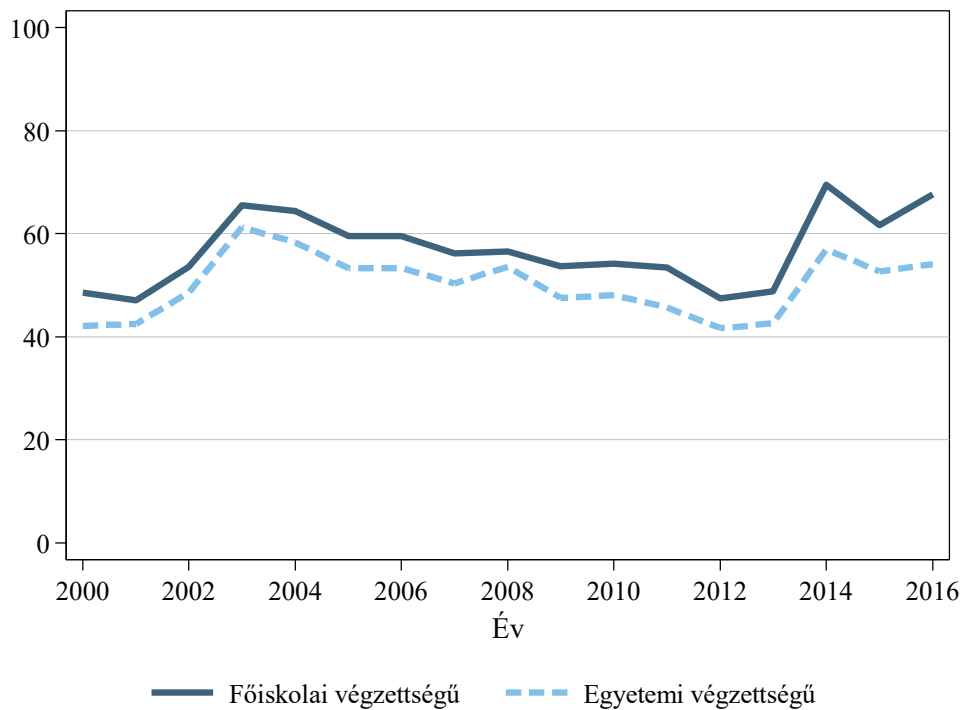
A főiskolai végzettségű pedagógusok relatív kereseti helyzete jobb az egyéb munkakörökben dolgozó főiskolai végzettségűekhez képest, mint az egyetemi végzettségűeké. Mindkét csoport relatív kereseti helyzete jelentősen javult 2001 és 2003 között, az átlagosan 50 százalékos közalkalmazotti alapbéremelést követően: 2003-ban a főiskolai végzettségű tanárok keresete a főiskolai végzettségű egyéb munkakörben dolgozók keresetének 71, az egyetemi végzettségű pedagógusok keresete az egyetemi végzettségű egyéb munkakörben dolgozók keresetének 64 százaléka volt. Ezt követően 2013-ig romlott a pedagógusok relatív kereseti helyzete. 2013-ban a főiskolai végzettségű tanárok az egyéb főiskolai végzettségűek bérének 56, az egyetemi végzettségű tanárok az egyéb egyetemi végzettségűek bérének 47 százalékát keresték. 2014-ben újabb nagyarányú pedagógusbér-emelésre került sor, a főiskolai végzettségű tanárok a főiskolai végzettségű más foglalkozásúak keresetének 81, az egyetemi végzettségű tanárok az egyetemi végzettségű más foglalkozásúak keresetének 63 százalékára zárkóztak fel (B2.12.1 ábra).

A férfi pedagógusok az egyéb diplomás férfiakhoz képest rosszabb helyzetben vannak, mint a női pedagógusok az egyéb diplomás nőkhöz képest (B2.12.2 és B2.12.3 ábra). A pályakezdő (0–5 év gyakorlati idejű) pedagógusok keresetét a pályakezdő egyéb munkakörökben foglalkoztatott diplomások keresetével összevetve azt látjuk, hogy 2016-ban a pályakezdő pedagógusok relatív kereseti helyzete nagyon hasonló volt az összes pedagógus relatív kereseti helyzetéhez, de a relatív kereseti helyzet változása eltérő volt az összes pedagógus és a pályakezdők esetében. 2016-ban a főiskolai végzettségű pályakezdő pedagógusok az egyéb főiskolai végzettségű pályakezdők bérének 82 százalékát, az egyetemi végzettségű pedagógusok az egyéb egyetemi végzettségű pályakezdők bérének 67 százalékát keresték. A 2014. évi béremelés nyomán viszont a pályakezdő tanárok relatív keresetének növekedése kisebb volt, mint az összes pedagógus relatív keresetének növekedése, mivel a megelőző időszakban, 2003 és 2013 között a pályakezdő, különösen a főiskolai végzettségű pedagógusok relatív kereseti helyzete kevésbé romlott, mint az összes pedagógusé (B2.12.4 ábra).

B2.12.1 ábra: A szakképzett pedagógusok keresete az azonos végzettségű, egyéb munkakörben dolgozó diplomások keresetének százalékarányában

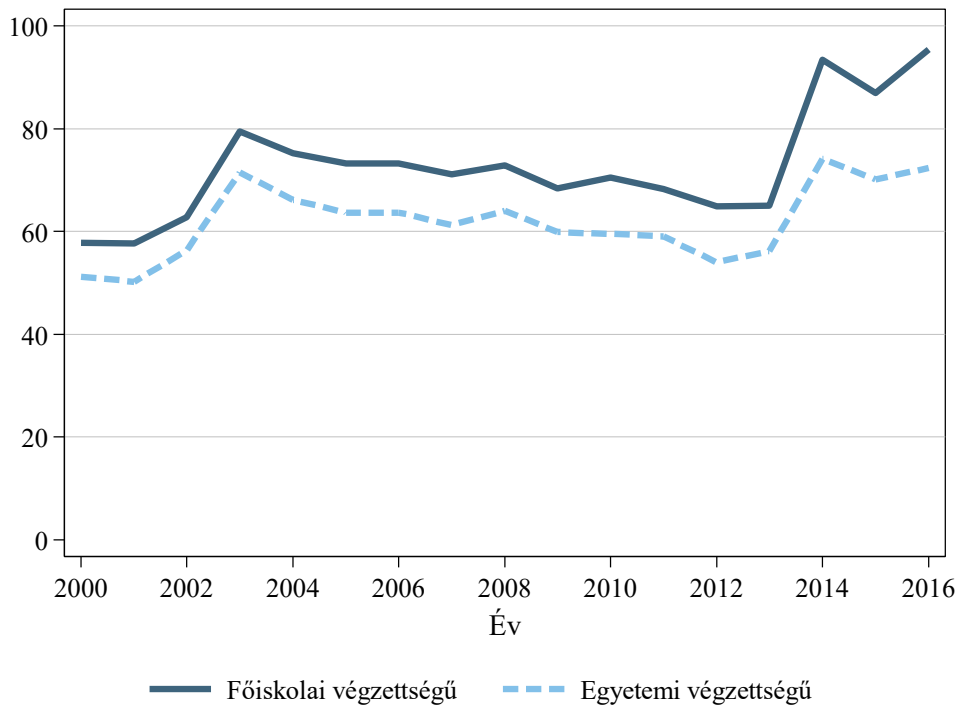

B2.12.2 ábra: A szakképzett pedagógusok keresete az azonos végzettségű, egyéb munkakörben dolgozó diplomások keresetének százalékarányában, férfiak

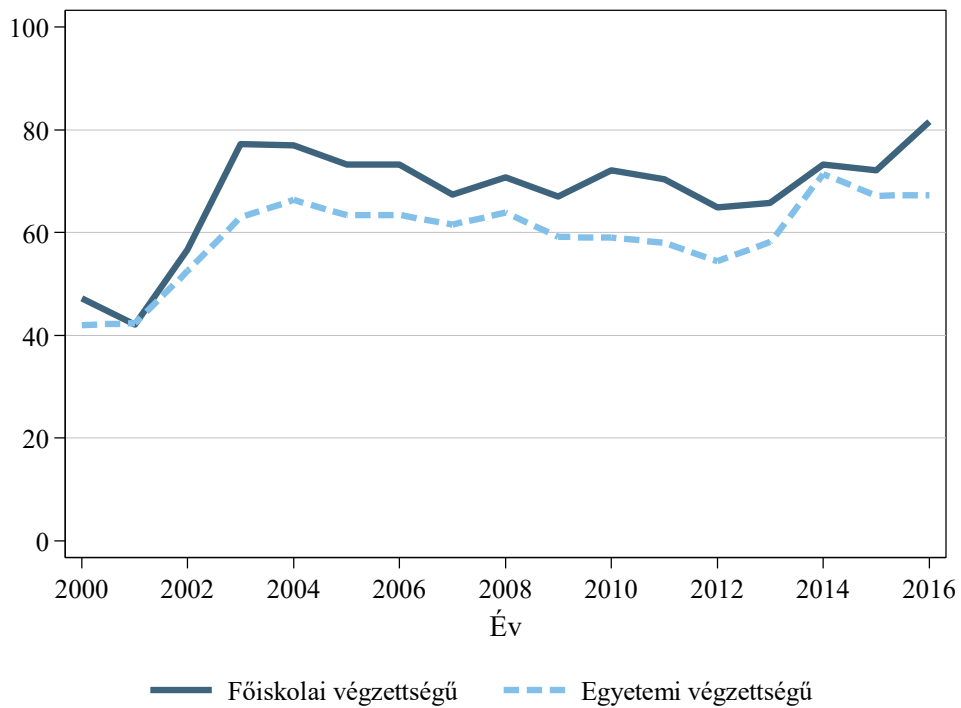

B2.12.3 ábra: A szakképzett pedagógusok keresete az azonos végzettségű, egyéb munkakörben dolgozó diplomások keresetének százalékarányában, nők

B2.12.4 ábra: A pályakezdő pedagógusok keresete az azonos végzettségű, egyéb munkakörben dolgozó pályakezdő diplomások keresetének százalékarányában

A B2.12. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_12.xlsx

Data of indicator B2.12.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_12_english.xlsx

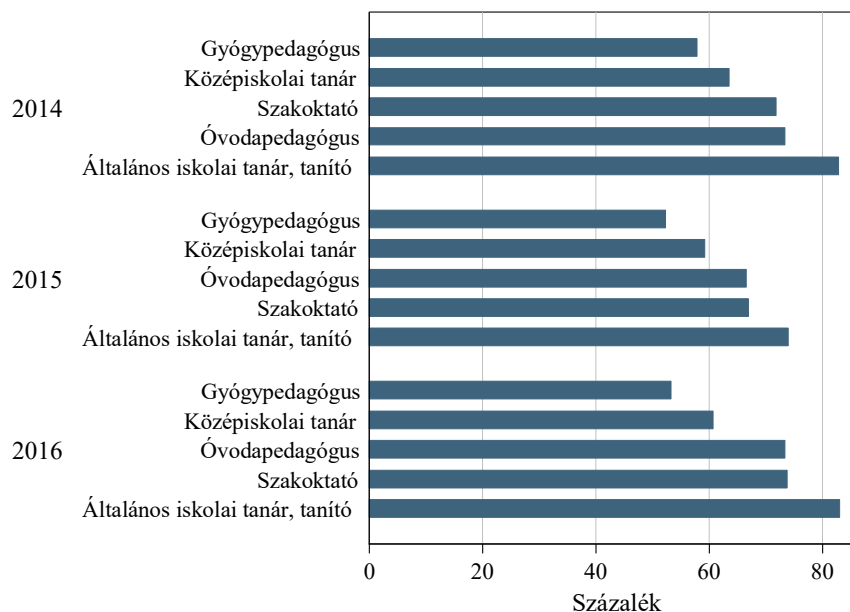
B2.13. indikátor: Az egyes szakképzett pedagógusfoglalkozásokban dolgozók relatív keresete

Az indikátor nem frissült a 2017. évi kiadáshoz képest.

A B2.13. indikátor az egyes pedagógusfoglalkozásokban dolgozók átlagos keresetét veti össze az azonos végzettségű egyéb diplomások keresetével. Tehát az óvónők, tanítók, általános iskolai tanárok és szakoktatók átlagos keresetét a főiskolai (vagy BA) végzettségű egyéb munkakörökben dolgozók átlagos keresetével hasonlítja össze, míg a középiskolai tanárok és gyógypedagógusok átlagos keresetét az egyetemi (vagy MA) végzettségű egyéb munkakörökben dolgozókéval.

2013 és 2016 között a gyógypedagógusok és a középiskolai tanárok kereseti lemaradása volt a legnagyobb. 2016-ban a gyógypedagógusok az azonos végzettségű egyéb diplomások bérének 53, a középiskolai tanárok 61 százalékát keresték. A pedagógusok között az általános iskolai tanár, illetve tanító foglalkozásban dolgozók voltak a legkedvezőbb helyzetben, 2016-ban keresetük elérte az ugyanolyan végzettségű egyéb munkakörben dolgozók keresetének 83 százalékát (B2.13.1 ábra).

B2.13.1 ábra: Az egyes szakképzett pedagógusfoglalkozásokban dolgozók keresete az azonos végzettségű, egyéb munkakörben dolgozó diplomások keresetének százalékarányában

A B2.13. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_13.xlsx

Data of indicator B2.13.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_13_english.xlsx

B2.14. indikátor: A szakképzett pedagógusok relatív keresete nemzetközi összehasonlításban

A B2.14. indikátor azt mutatja, hogy az európai országokban a pedagógusoknak, illetve ezen belül a pályakezdő tanároknak (25–34 évesek) mekkora a tényleges keresetük a velük azonos életkorú felsőfokú végzettségűek keresetének arányában. Az indikátor lehetőséget ad arra, hogy az európai

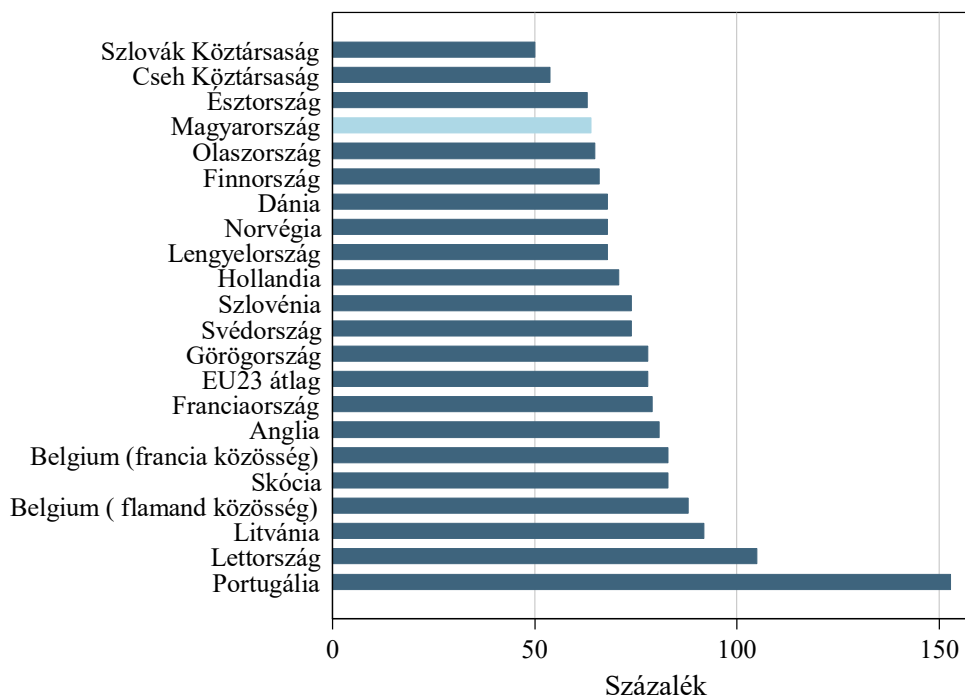
országokkal összevetve vizsgálja a magyar pedagógusok relatív kereseti helyzetét. A nemzetközi szervezetek (OECD, Eurostat) az elmúlt néhány évben kezdtek adatokat gyűjteni a tanárok tényleges keresetéről, korábban a besorolás szerinti bérükről gyűjtöttek adatokat. Ez torzította a nemzetközi összehasonlítás eredményeit, mivel a különböző országokban a besorolási bér és a tényleges kereset eltérő mértékben különböznek egymástól. Van, ahol a kettő között alig van különbség, mivel a besorolási béren kívül a pedagógusok nem vagy alig kapnak egyéb juttatást, máshol a pótlékok, egyéb juttatások aránya magas, ezért a besorolási bér és a tényleges bér nagyobb mértékben térnek el egymástól. Az összehasonlítást a rendelkezésre álló legutóbbi, 2017. évi adatok felhasználásával mutatjuk be.

2017-ben a magyar pedagógusok relatív kereseti helyzete valamennyi oktatási szinten lényegesen rosszabb volt, mint az európai átlag, és csak három ország volt mögöttünk a rangsorban a 25–64 éves pedagógusokat tekintve (B2.14.1–B2.14.4 ábra).

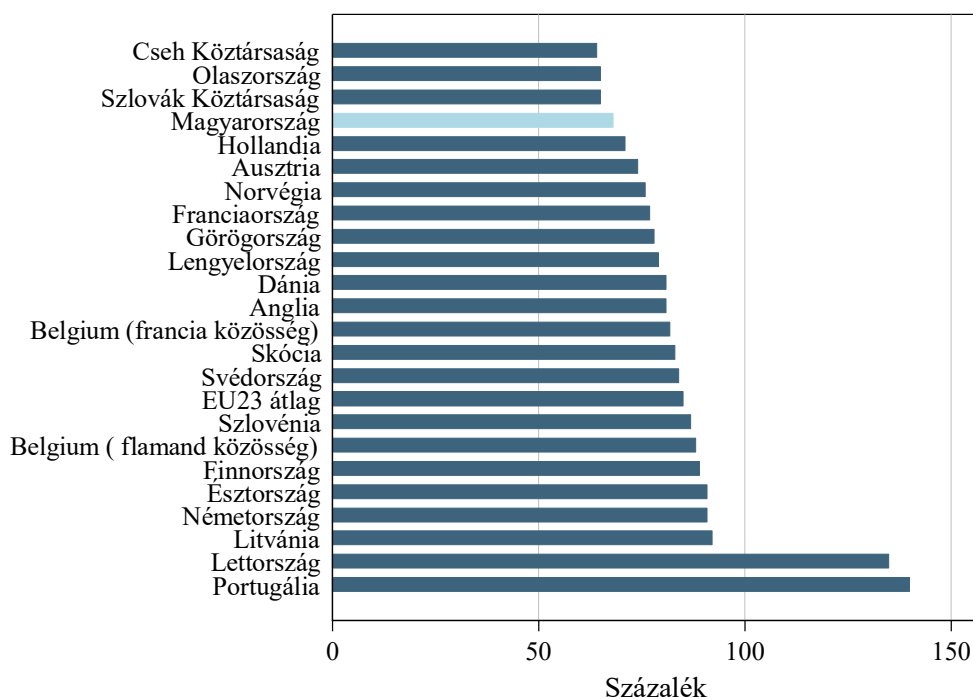
Nemek szerint vizsgálva a pedagógusok keresetét az azonos életkorú és nemű felsőfokú végzettségűek arányában azt látjuk, hogy a magyar férfi tanárok relatív kereseti helyzete rosszabb, mint a nőké. A 25–64 éves férfi pedagógusok relatív kereseti helyzete az alsó középfokú szinten, tehát az általános iskola felső tagozatán az európai országok között a legrosszabb, a felső középfokú szinten (középiskolákban) pedig a második legrosszabb. Az alsó és felső középfokú oktatásban dolgozó 25–64 éves nő pedagógusok relatív kereseti helyzete a harmadik legrosszabb Európában (B2.14.5–B2.14.8 ábrák).

A pályakezdő tanárok relatív kereseti helyzete hatással lehet arra, hogy a tanárképzésből kikerülő tanárként helyezkednek-e el, illetve a tanári pályán maradnak-e. Az óvodákban és alsó tagozaton dolgozó 25–34 éves magyar pedagógusok keresete a legalacsonyabb az azonos életkorú felsőfokú végzettségűek keresetéhez képest azon európai országok között, melyekről rendelkezésre állnak adatok (a 25–34 éves pedagógusok relatív keresetéről kevesebb ország közölt adatot, mint a 25–64 évesekéről.) Az általános iskola 5–8. évfolyamán és a középiskolában dolgozó tanárok keresete pedig a második legalacsonyabb Európában (B2.14.9–B2.14.12 ábrák).

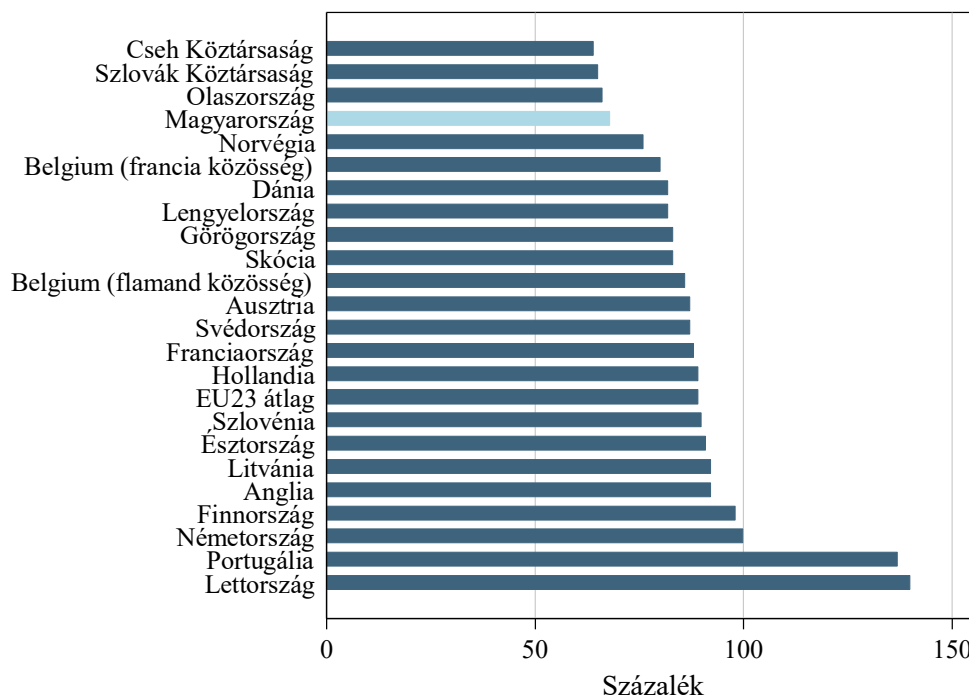
B2.14.1 ábra: Az (ISCED 0) iskola előtti (óvodai) szinten dolgozó pedagógusok tényleges keresete a felsőfokú végzettségűek keresetének százalékarányában az európai országokban, 25–64 évesek (2017)

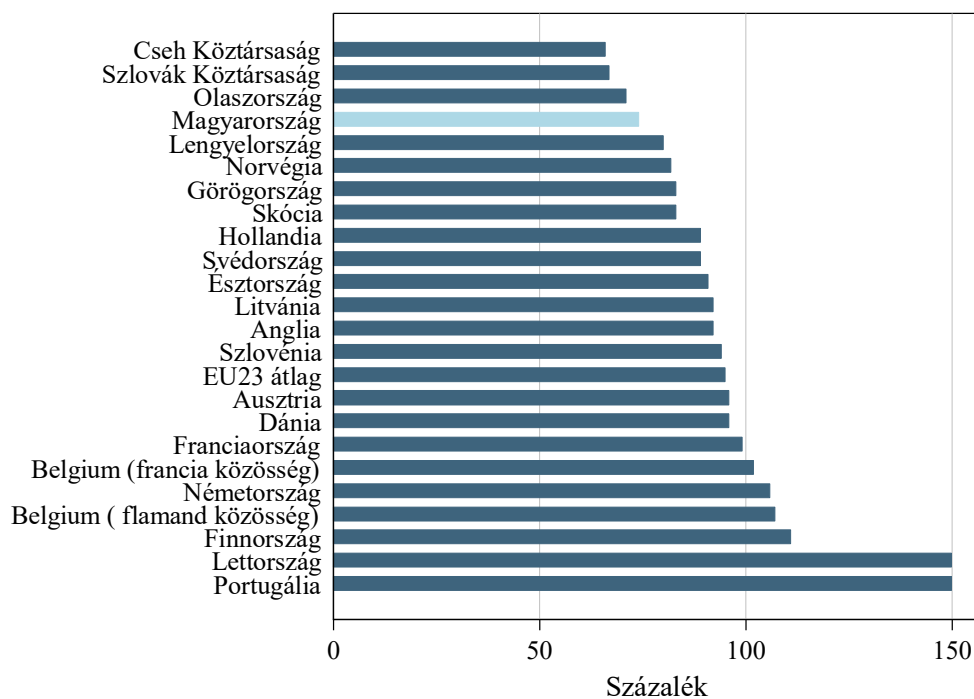
B2.14.2 ábra: Az (ISCED 1) alapfokú (alsó tagozat) szinten dolgozó pedagógusok tényleges keresete a felsőfokú végzettségűek keresetének százalékarányában az európai országokban, 25–64 évesek (2017)

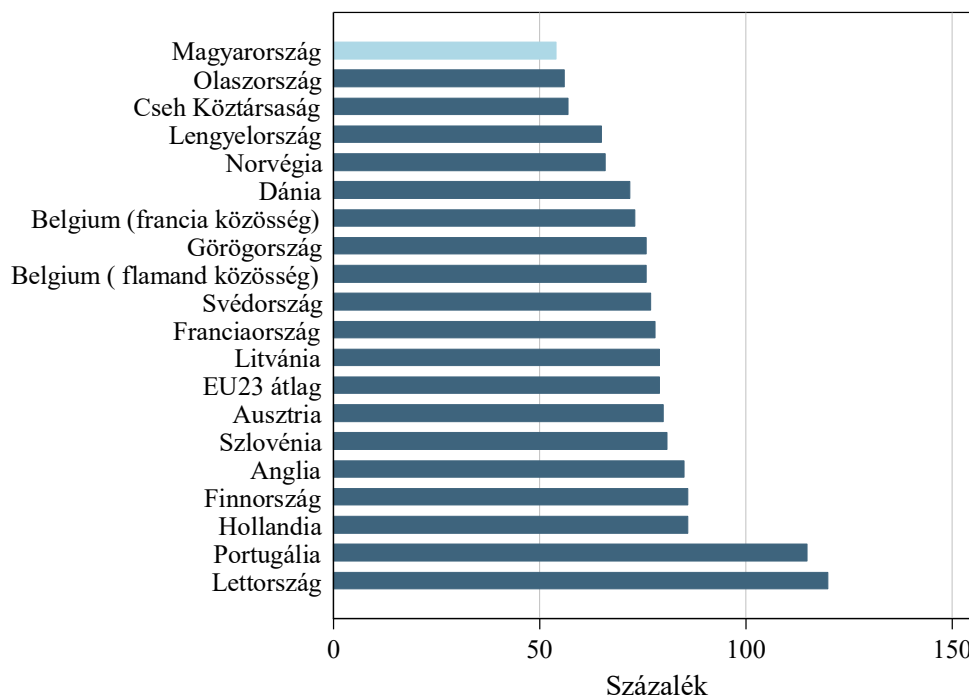
B2.14.3 ábra: Az (ISCED 2) alsó középfokú (felső tagozat) szinten dolgozó pedagógusok tényleges keresete a felsőfokú végzettségűek keresetének százalékában az európai országokban, 25–64 évesek (2017)

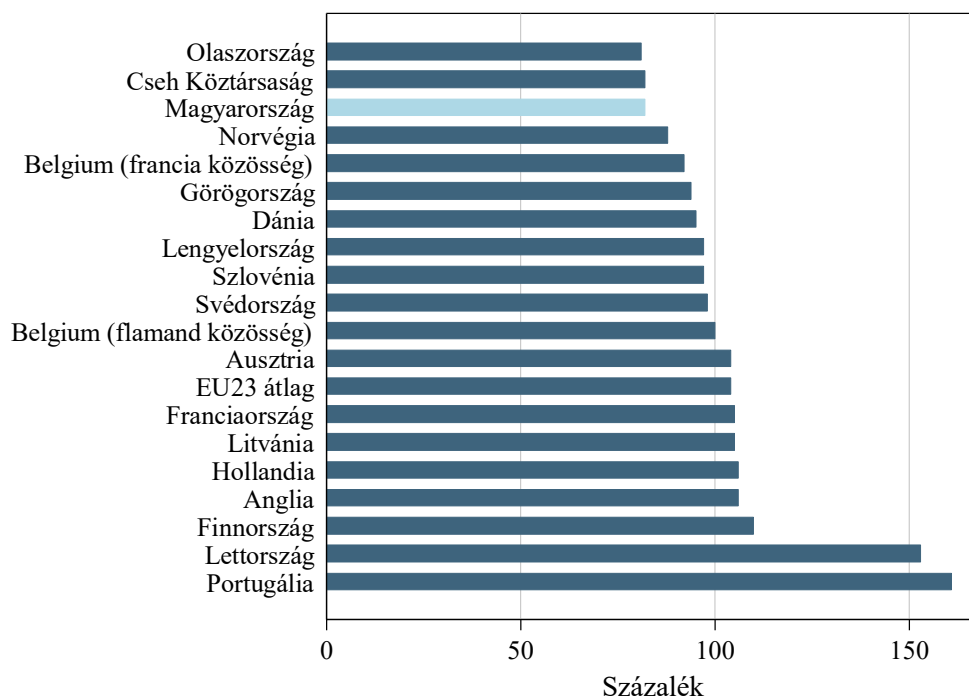
B2.14.4 ábra: Az (ISCED 3) felső középfokú (középiskolai) szinten dolgozó pedagógusok tényleges keresete a felsőfokú végzettségűek keresetének százalékában az európai országokban, 25–64 évesek (2017)

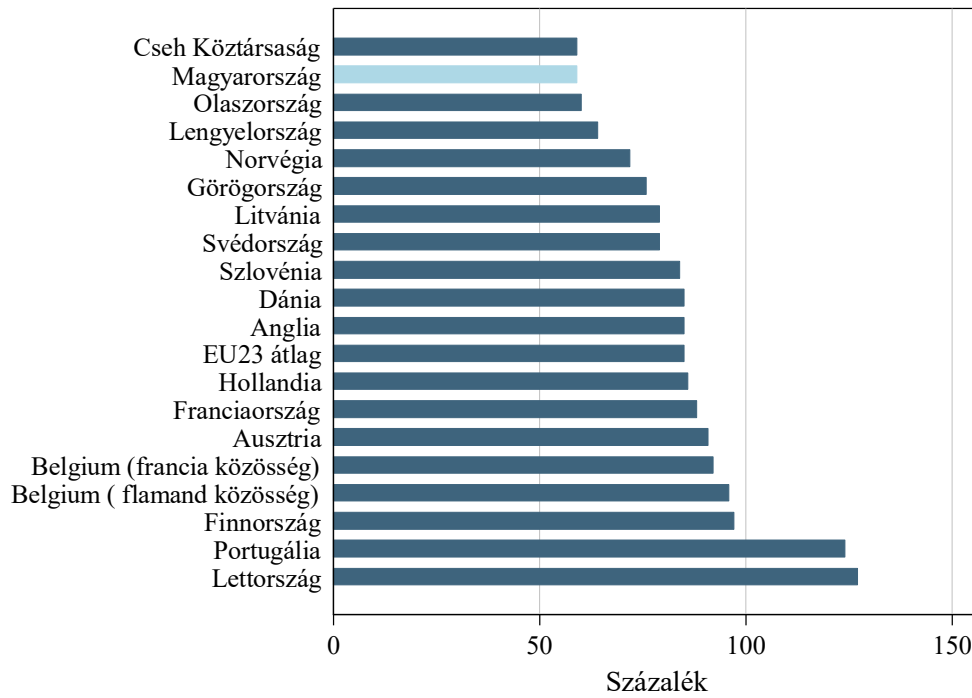
B2.14.5 ábra: Az (ISCED 2) alsó középfokú (felső tagozat) szinten dolgozó pedagógusok tényleges keresete a felsőfokú végzettségűek keresetének százalékárányában az európai országokban, 25–64 évesek (2017) FÉRFIAK

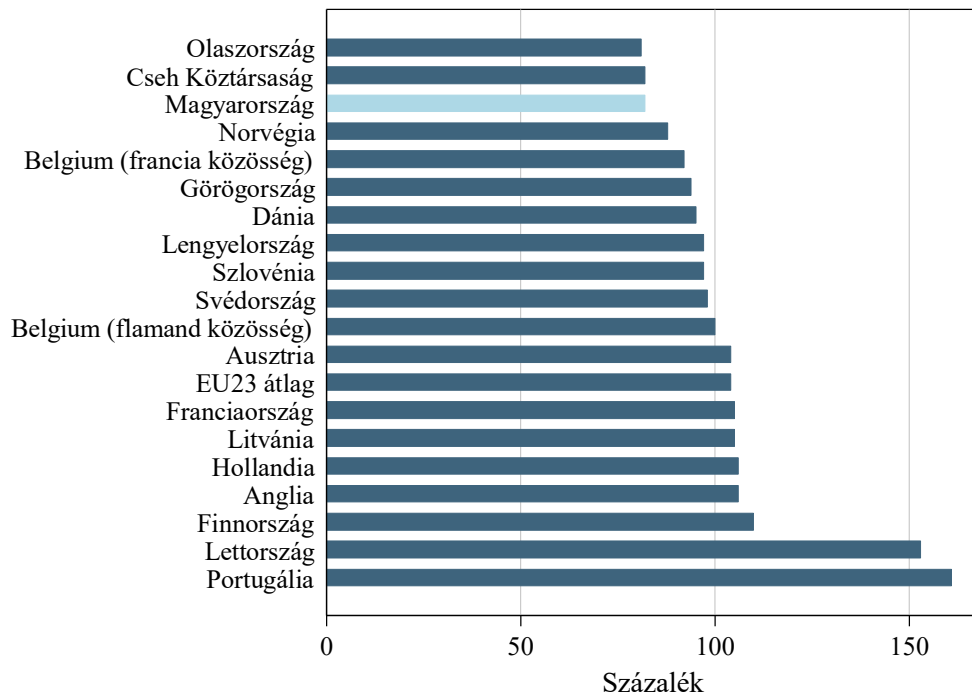
B2.14.6 ábra: Az (ISCED 2) alsó középfokú (felső tagozat) szinten dolgozó pedagógusok tényleges keresete a felsőfokú végzettségűek keresetének százalékárányában az európai országokban, 25–64 évesek (2017) NŐK

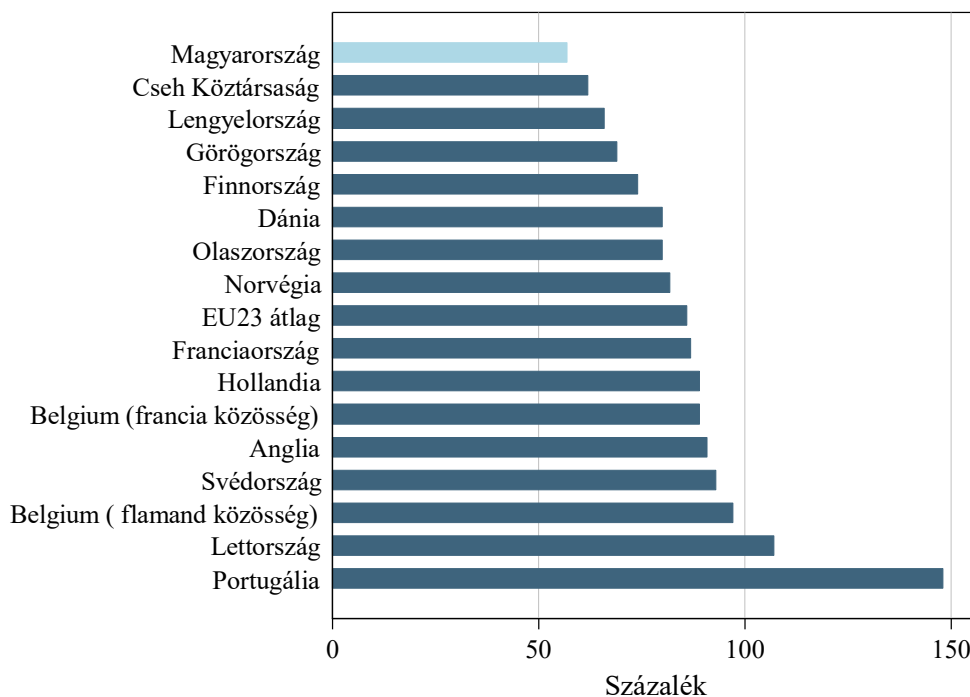
B2.14.7 ábra: Az (ISCED 3) felső középfokú (középfokú) szinten dolgozó pedagógusok tényleges keresete a felsőfokú végzettségűek keresetének százalékában az európai országokban, 25–64 évesek (2017) FÉRFIAK

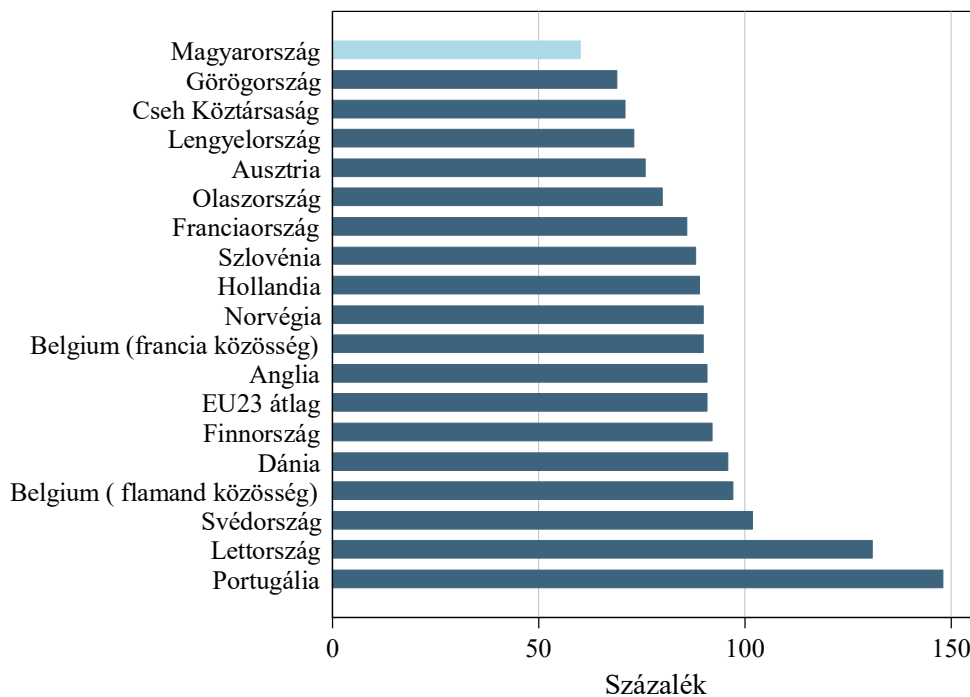
B2.14.8 ábra: Az (ISCED 3) felső középfokú (középfokú) szinten dolgozó pedagógusok tényleges keresete a felsőfokú végzettségűek keresetének százalékában az európai országokban, 25–64 évesek (2017) NŐK

B2.14.9 ábra: Az (ISCED 0) iskola előtti (óvodai) szinten dolgozó pedagógusok tényleges keresete a felsőfokú végzettségűek keresetének százalékában az európai országokban, 25–34 évesek (2017)

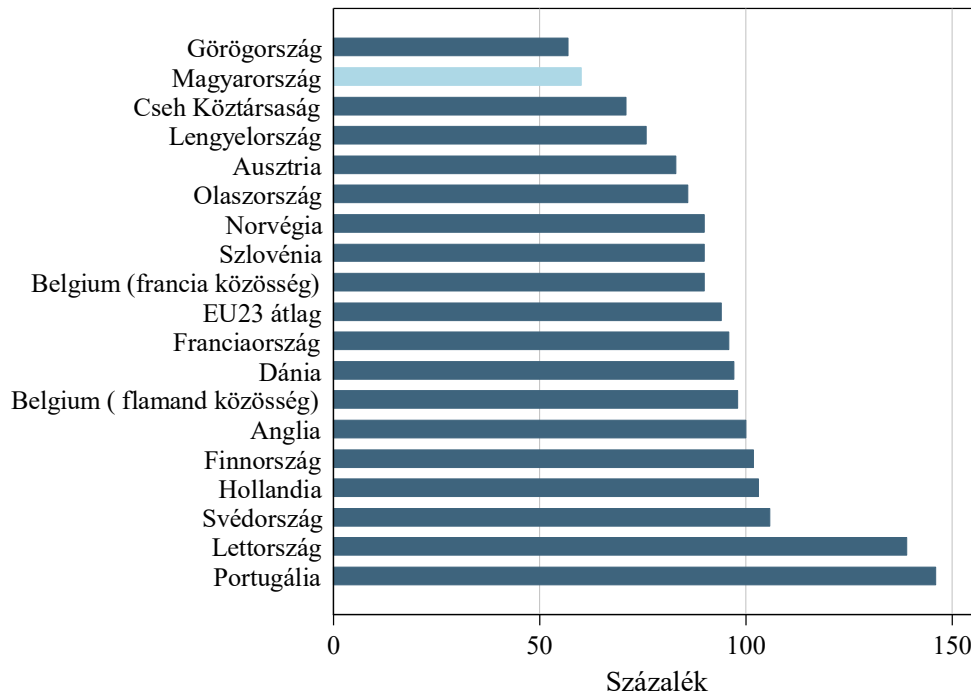

B2.14.10 ábra: Az (ISCED 1) alacsony (alsó tagozat) szinten dolgozó pedagógusok tényleges keresete a felsőfokú végzettségűek keresetének százalékában az európai országokban, 25–34 évesek (2017)

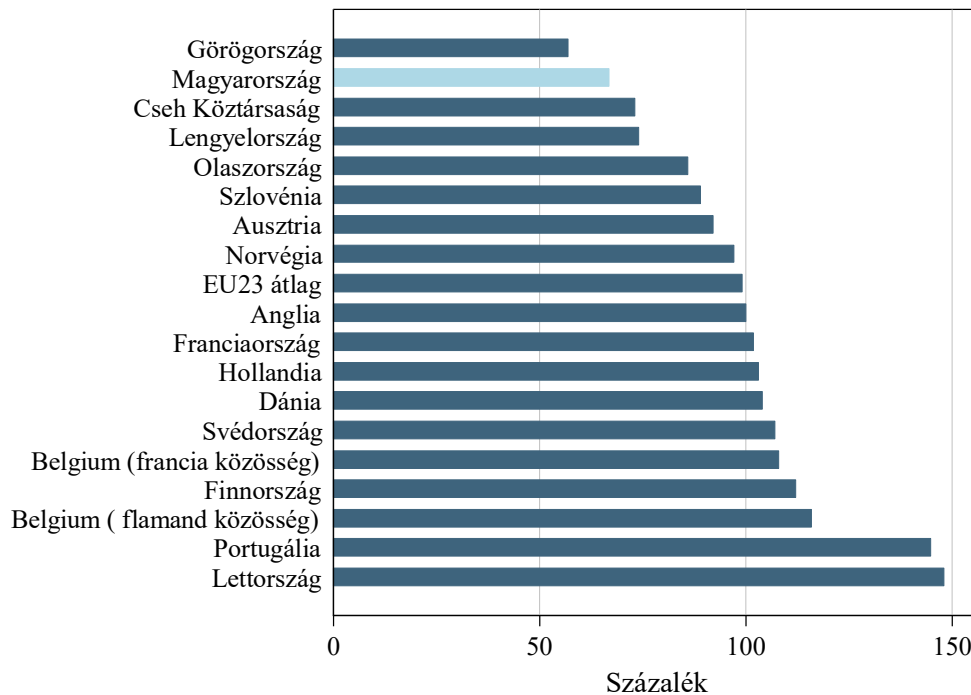

B2.14.11 ábra: Az (ISCED 2) alsó középfokú (felső tagozat) szinten dolgozó pedagógusok tényleges keresete a felsőfokú végzettségűek keresetének százalékában az európai országokban, 25–34 évesek (2017)

B2.14.12 ábra: Az (ISCED 3) felső középfokú (középiskolai) szinten dolgozó pedagógusok tényleges keresete a felsőfokú végzettségűek keresetének százalékában az európai országokban, 25–34 évesek (2017)

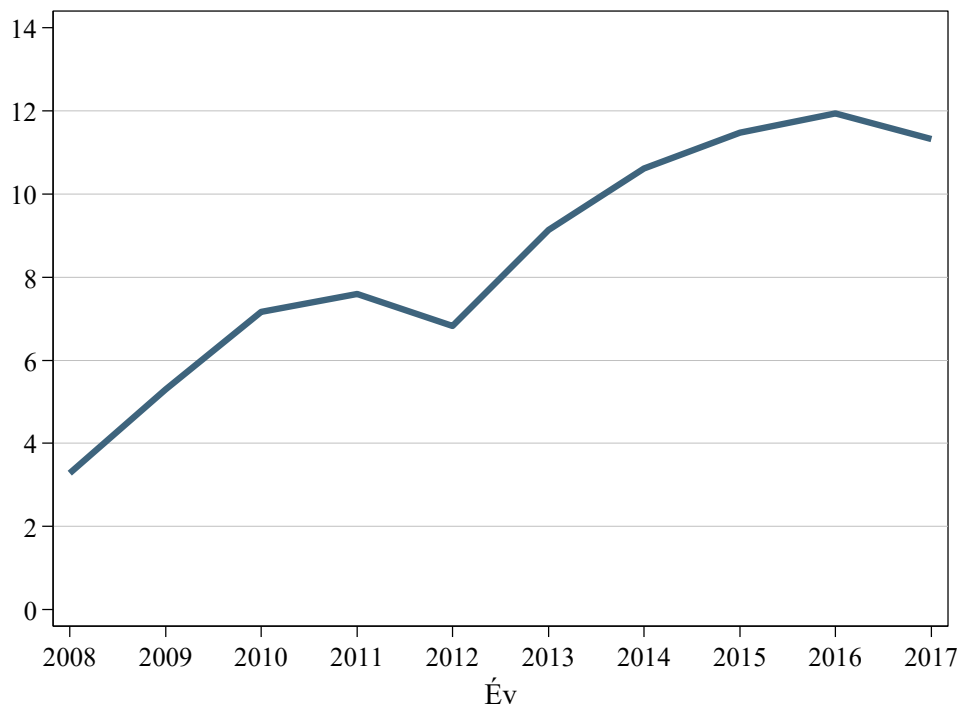
A B2.14. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_14.xlsx

Data of indicator B2.14.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_14_english.xlsx

B2.15. indikátor: A tanárképzésre jelentkezettek aránya az összes felsőfokú jelentkezésen belül

A B2.15. indikátor azt mutatja, hogy a felsőoktatási továbbtanulásra beadott összes jelentkezés közül mekkora volt a tanárképzésre beadott jelentkezések aránya. A tanárképzésre jelentkezettek aránya a tanári pályához vezető út első pontján a szelekciós folyamatokról nyújt információt. Minél nagyobb hányada jelentkezik a felsőoktatásba jelentkezőknek pedagógusképzésre, annál inkább tudnak válogatni a tanárképző intézmények a jelentkezők közül. 2008 és 2016 között egy egyszerű megtorpanás mellett folyamatosan nőtt a tanárképzésre jelentkezők aránya. 2016 és 2017 között nem nőtt tovább az arány (B2.15.1 ábra).

B2.15.1 ábra: A tanárképzésre jelentkezettek százalékaránya az összes felsőfokú jelentkezésen belül

A B2.15. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_15.xlsx

Data of indicator B2.15.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_15_english.xlsx

B2.16. indikátor: A tanárképzésre felvettek relatív tanulmányi eredményei

A B2.16. indikátor azt mutatja be, hogy milyen szinten van és hogyan változott a tanárképzésre felvettek tanulmányi eredménye a nem tanárképzésre, hanem egyéb felsőoktatási szakokra felvettek tanulmányi eredményéhez képest. Az indikátor lehetőséget ad a pedagógusképzésre felvettek egyéb felvettekhez viszonyított képességeinek vizsgálatára.

A tanulmányi eredményt a többletpontok nélkül, az úgynevezett „hozott pontokkal” mértük. A hozott pontszám a felvételiző középiskolai osztályzatai, valamint az érettségi vizsgatárgyak százalékos eredményeinek átlaga alapján áll össze.¹⁶ A felsőoktatási felvételin emellett többletpontokat is lehet kapni, ezeket nem vettük figyelembe, mivel többféle jogcímen adhatók,¹⁷ és ezeknek csak egy része van összefüggésben a felvételiző képességeivel.

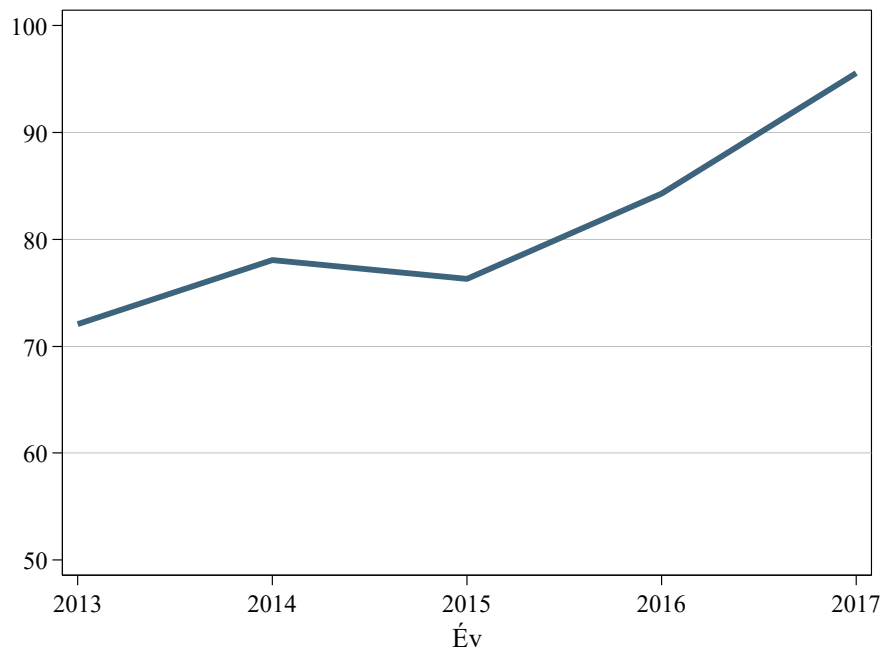
A B2.16.1 ábra a tanárképzésre felvettek relatív tanulmányi eredményeinek 2013 és 2017 közötti változását mutatja. Bár a tanárképzésre felvettek tanulmányi eredményei a teljes időszakban elmaradnak a többi felvett tanulmányi eredményeitől – vagyis a tanárképzésre rosszabb képességű diákok kerülnek be, mint az egyéb szakokra –, a két csoport közötti különbség csökkent. 2013-ban a tanárképzésre felvettek hozott pontszáma még csak a többi felvett hozott pontszámának 75 százalékát érte el, 2017-ben már megközelítette a más szakokra felvettek hozott pontszámának átlagát. A felzárkózásban valószínűleg fontos szerepet játszott, hogy a nem tanárképzési szakokon folyamatosan csökkent a felvett hallgatók száma, vagyis egyre kevésbé tudtak alternatív képzésterületet választani az érettségizők.

---

¹⁶ A hozott tanulmányi pontszám a következőképpen áll össze. Egyik fele a jelentkező középiskolai osztályzataiból, másik fele pedig az érettségi vizsgatárgyak százalékos eredményeinek átlagából adódik. Maximum 100 pont adható a következő öt tárgyból az utolsó két végzett évfolyam év végi osztályzatainak összegére: magyar nyelv és irodalom (évenként a két osztályzat átlaga), történelem, matematika, egy legalább két évig tanult választott idegen nyelv, egy legalább két évig tanult választott természettudományos tantárgy vagy két legalább egy évig tanult választott természettudományos tárgy. Ugyancsak 100 pont adható az érettségi eredményekre. A négy kötelező (magyar nyelv és irodalom, történelem, matematika, idegen nyelv, illetve idegen nyelv érettségi vizsgatárgy hiánya esetén egyéb érettségi vizsgatárgy) és egy szabadon választott érettségi vizsgatárgy legjobb százalékos eredményeinek átlagát egész számra kerekítve áll össze a hozott pontszám másik fele.

¹⁷ A következő jogcímenek lehet többletpontokat szerezni: nyelvtudás, emelt szintű érettségi, bizonyos országos tanulmányi versenyeken elért helyezések, OKJ-szakképesítés, sporteredmény, szociális helyzet, fogyatékos, gyermekgondozás.

B2.16.1 ábra: A tanárképzésre felvettek átlagos hozott pontszáma az egyéb szakokra felvettek átlagos hozott pontszámának arányában

A B2.16. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_16.xlsx

Data of indicator B2.16.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/B2_16_english.xlsx

C) Folyamatindikátorok

C1. Hozzáférés és részvétel

A hozzáférést és a részvételt jellemző indikátorok első csoportja (C1.1. és C1.2.) azt mutatja be, hogy az egyes korcsoportokban a népesség milyen arányban vesz részt a nappali rendszerű közoktatásban. A második indikátorcsoport (C1.3–C1.10.) a közoktatási intézményekhez helyben – a gyerekek lakóhelyén – való hozzáférés korlátait írja le. A harmadik indikátorcsoport (C1.11. és C1.12.) a tanulók területi mobilitásáról nyújt képet.

Az óvodáskorú és középiskolás korú népesség részvétele a közoktatásban

A C1.1. és C1.2. indikátorok azt mutatják be, hogy az általános iskolás kor előtt és azt követően a gyerekek hány százaléka vesz részt a közoktatásban. Az általános iskolás korosztályban, 7 és 14 év között a részvétel gyakorlatilag teljes körű, ezért ezt itt nem vizsgáljuk. Az óvodás- és középiskolás korú népesség egy része azonban, mivel erre a tankötelezettségi szabályok is lehetőséget adnak, nem vesz részt a közoktatásban.

C1.1. indikátor: Az óvodáskorú népesség részvétele az óvodai ellátásban

A C1.1. indikátor arról ad képet, hogy az óvodáskorú népesség mekkora hányada vesz részt a nappali rendszerű közoktatásban az őszi félév kezdetén. A 3–6 éves népesség részvételi arányát koréves bontásban mutatja be.¹⁸

2010 után jelentősen, több mint 10 százalékponttal megnőtt a 3 évesek óvodai részvételi aránya; 2018-ra meghaladta a 85 százalékot (C1.1.1 ábra). Ez közel teljes körű részvételt jelent, ha figyelembe vesszük azt, hogy az év végén 3 éves népesség egy része, a novemberben és decemberben születettek, októberben (az intézményi statisztikai adatok felvételének idején) még nem érte el ezt a kort. Ezzel párhuzamosan a 6 évesek részvétele 2010 és 2014 között hozzávetőlegesen ugyanennyivel csökkent, 2014 után ugyanakkor újra növekedni kezdett.

Ezek a változások döntően az óvodai részvételre és a beiskolázásra vonatkozó törvényi szabályozás változásainak hatását tükrözik. Érdeemes megemlíteni, hogy a korábbi iskolába lépésnek köszönhetően az óvodai ellátás kiterjesztése úgy valósulhatott meg a 3 évesek körében, hogy a férőhelyek számát összességében csak csekély mértékben kellett növelni.

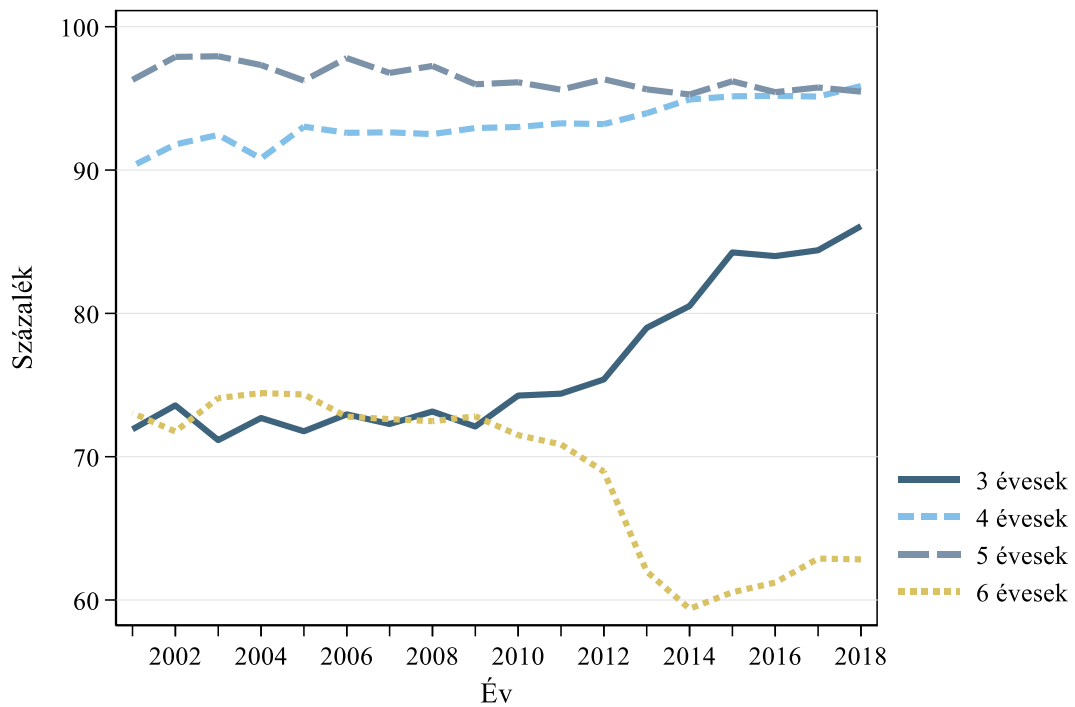
A fiúk és a lányok körében hasonló tendenciák figyelhetők meg, csak a 3 és 6 évesek esetében van különbség (C1.1.2 ábra). 3 éves korban a fiúk körében valamivel alacsonyabb a részvétel, később kezdik az óvodát, mint a lányok, de a kétezres évek első feléhez mérten ez a különbség valamelyest csökkent. 6 éves korban fordított a helyzet. A lányok között a vizsgált időszakban mindvégig 7–10 százalékponttal

---

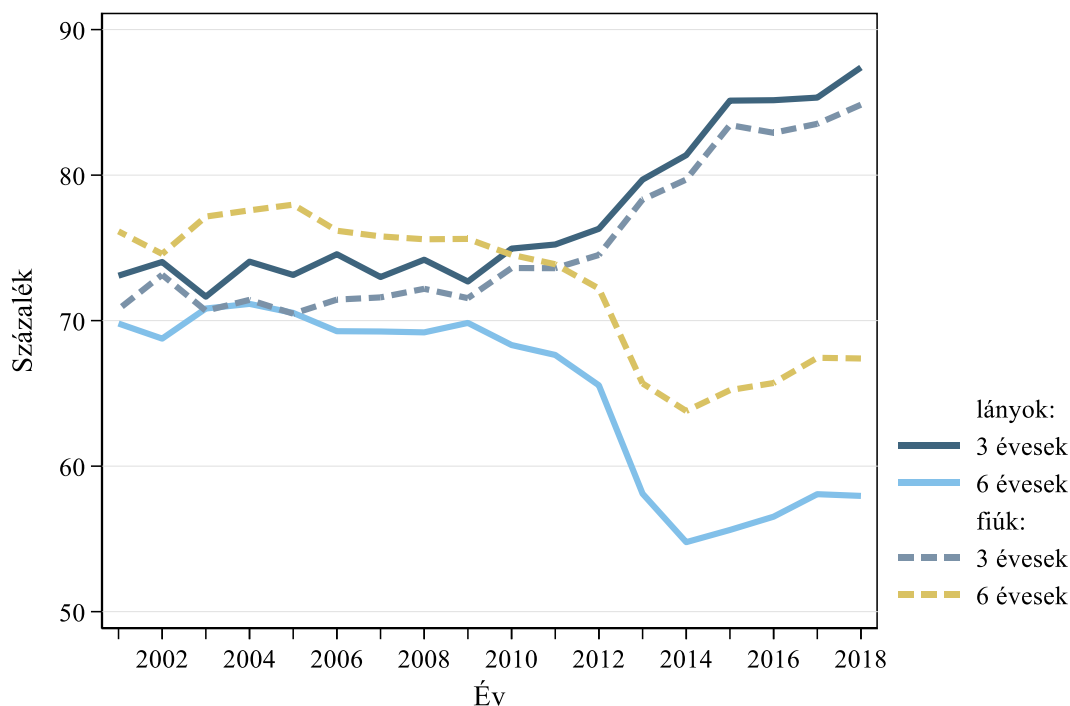
¹⁸ A korévek az adott évben december 31-ig betöltött életkort jelölik. Így például a hatévesek egy része az őszi félév kezdetén még nem töltötte be a hatodik életévét.

alacsonyabb volt az óvodai részvétel aránya az átlagosan korábbi iskolakezdés eredményeként. 2012 után, amikor a 6 évesek részvétele csökkenni kezdett, valamelyest nőtt a nemek szerinti különbség: a lányok között nagyobb mértékben nőtt a 6 évesen iskolába menők aránya, mint a fiúk között.

C1.1.1 ábra: Az óvodáskorú népesség részvételi aránya az óvodai ellátásban korévenként

C1.1.2 ábra: Az óvodáskorú népesség részvételi aránya az óvodai ellátásban korévenként és nemek szerint, 3 és 6 évesek

A C1.1. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C1_1.xlsx

Data of indicator C1.1.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C1_1_english.xlsx

C1.2. indikátor: A középiskolás korú népesség részvétele a közoktatásban

Az indikátor arról nyújt képet, hogy a középiskolás korú népesség hány százaléka vesz részt a nappali rendszerű közoktatásban az őszi félév kezdetén. A 15–23 éves népesség részvételi arányát koréves bontásban mutatja be.¹⁹ Az indikátor átfogó képet ad arról, hogy a diákok milyen életkorban lépnek ki a közoktatásból. Közvetve információt nyújt a korai iskolaelhagyók arányáról, illetve a közoktatásban eltöltött időtartam változásáról. Ugyanakkor fontos hangsúlyozni, hogy 18 évesen és a magasabb korévek esetében a közoktatásban részt nem vevők egyre nagyobb hányada középfokú végzettséggel lép ki az oktatási rendszerből, kisebb részük lemorzsolódó. A részvételi indikátor esetében nem tudunk különbséget tenni e két csoport között. 17 éves kor alatt azonban lényegében senki sem szerez végzettséget, itt a részvételi arányban a lemorzsolódás hatása jelenik meg.

A középiskolás korúak között a 16–21 évesek részvételi aránya a kétezres évek első évtizedében folyamatosan növekedett (C1.2.1 ábra). Ez a tendencia 2010 után megfordult, a részvételi arányok csökkenni kezdtek. A 17, 18, 19 és 20 évesek esetében a részvételi arány több mint 10 százalékponttal esett vissza 2011 és 2018 között. Kisebb mértékű, de még mindig jelentős visszaesés figyelhető meg a

¹⁹ A korévek az adott évben december 31-ig betöltött életkort jelölik. Így például a 17 évesek egy része az őszi félév kezdetén még nem töltötte be a 17. életévét.

16 évesek esetében. Ráadásul a 17 és 18 évesek körében a csökkenés nagyobb mértékű a nappali tagozaton, mint összességében; azaz valamelyest nőtt a felnőttoktatásban tanulók részaránya.

Ez a csökkenés döntően feltehetőleg több fontos oktatáspolitikai változás hatását tükrözi. Egyfelől a tankötelezettségi korhatár 18-ról 16 évre csökkent a 2012 őszi középiskolai oktatásba belépő korosztálytól kezdve.²⁰ Ugyanakkor rövidebb lett a képzési idő is a szakközépiskolákban és a szakgimnáziumokban. Míg korábban 4 évig tartott a képzés a szakiskolákban, ezt a 2010/11-es tanévtől kezdve fokozatosan felváltotta a 3 éves képzési rend. Ebben a tanévben jelent meg a 3 éves úgynevezett előrehozott szakképzési forma, amelynek bevezetéséről az intézmények és fenntartók dönthettek. Ez egyre népszerűbbé vált, végül a 2013/14-es tanévtől megszűnt a 4 éves szakiskolai képzés, és kötelezővé vált a 3 éves képzési forma. Végül a Híd programok megjelenése is hatással lehetett a részvétel alakulására.

A képzés időtartama a szakgimnáziumokban is rövidebb, mint a korábbi szakközépiskolai rendszerben, melyben a 4 éves általános képzést követően iratkoztak be a diákok az 1 vagy 2 éves szakképzést nyújtó programokra. Ezzel szemben a jelenlegi rendszerben a diákok a 12. évfolyam végére az érettségi mellett szakképzettséget is szereznek.

A részvételi arányok tendenciáiban csekély különbségek vannak a nemek között (C1.2.2 ábra). 2011-ig a 18–20 évesek körében valamivel magasabb volt a részvételi arány a fiúk körében, ezután lényegében eltűnt a fiúk és lányok közötti különbség, feltehetően a szakképző programok csökkenő képzési idejének hatására, ami nagyobb mértékben érintette a fiúkat.

A részvételi arányokat programtípusonként tekintve jól látható, hogy legnagyobb mértékben a szakközépiskolákban (a korábbi szakiskolákban) tanulók részaránya csökkent 2011 és 2018 között (C1.2.3 ábra). Ez nem meglepő, hiszen ezt a programtípust érintette a képzési idő lerövidítése és a lemorzsolódás, azaz a tankötelezettségi korhatár csökkentésének hatása is döntően ebben az iskolatípusban jelentkezik.²¹ Ugyanakkor a szakgimnáziumokban tanulók aránya is csökkent, miközben a gimnáziumban tanulók részaránya 2002 és 2011, illetve 2011 és 2018 között is növekedett.

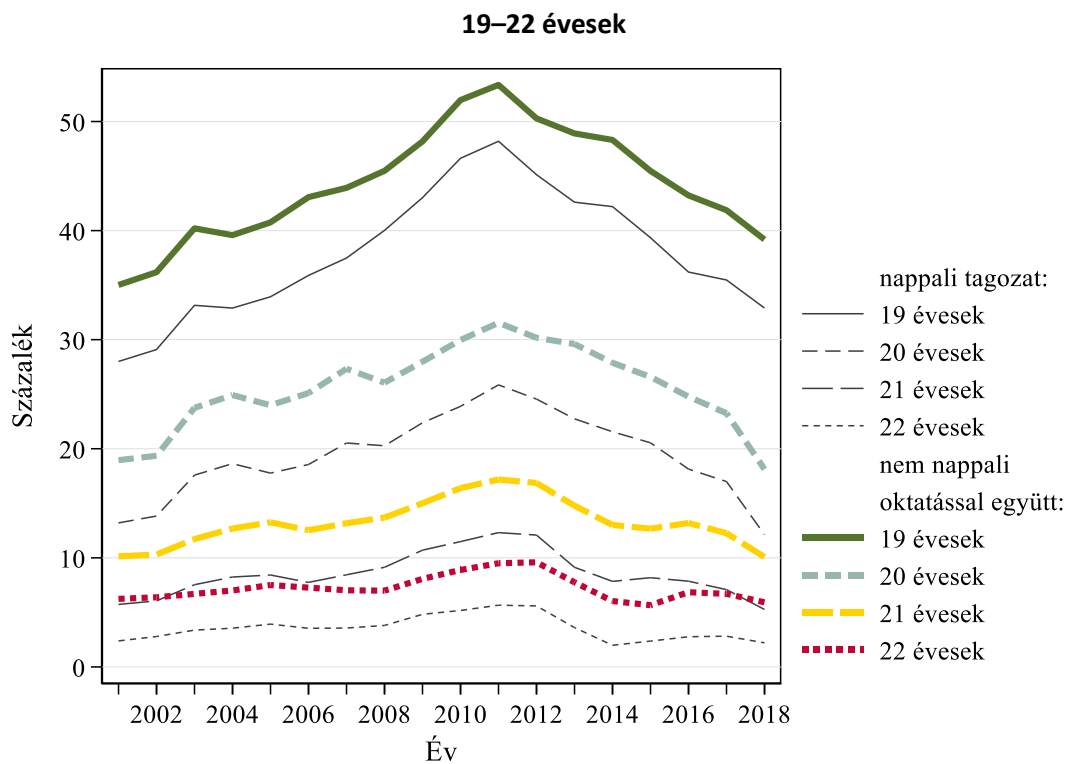
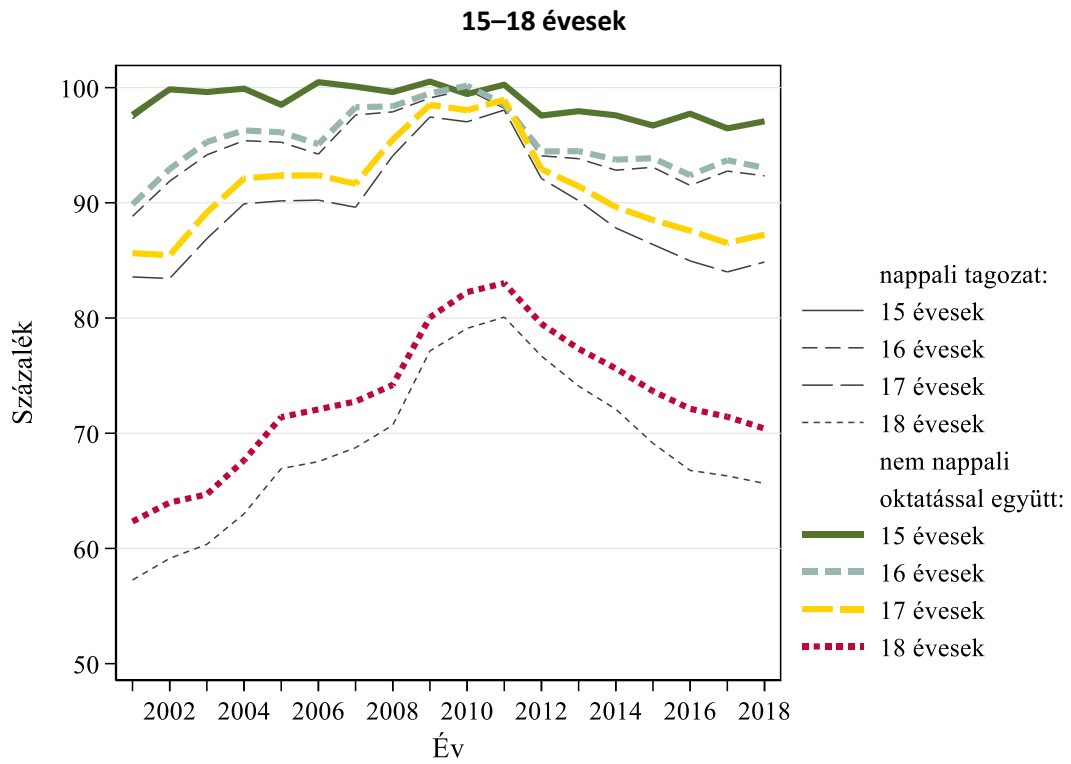
---

²⁰ Akik 2011-ben vagy hamarabb kezdték meg középiskolai tanulmányaikat, azokra továbbra is a 18 éves korhatár vonatkozott. A korábbi szabályozás szerint a tankötelezettség annak a tanévnek a végéig tartott, amelynek során a diák elérte a 18 éves kort. Az új szabályozás szerint a tankötelezettség a 16. életév betöltéséig tart.

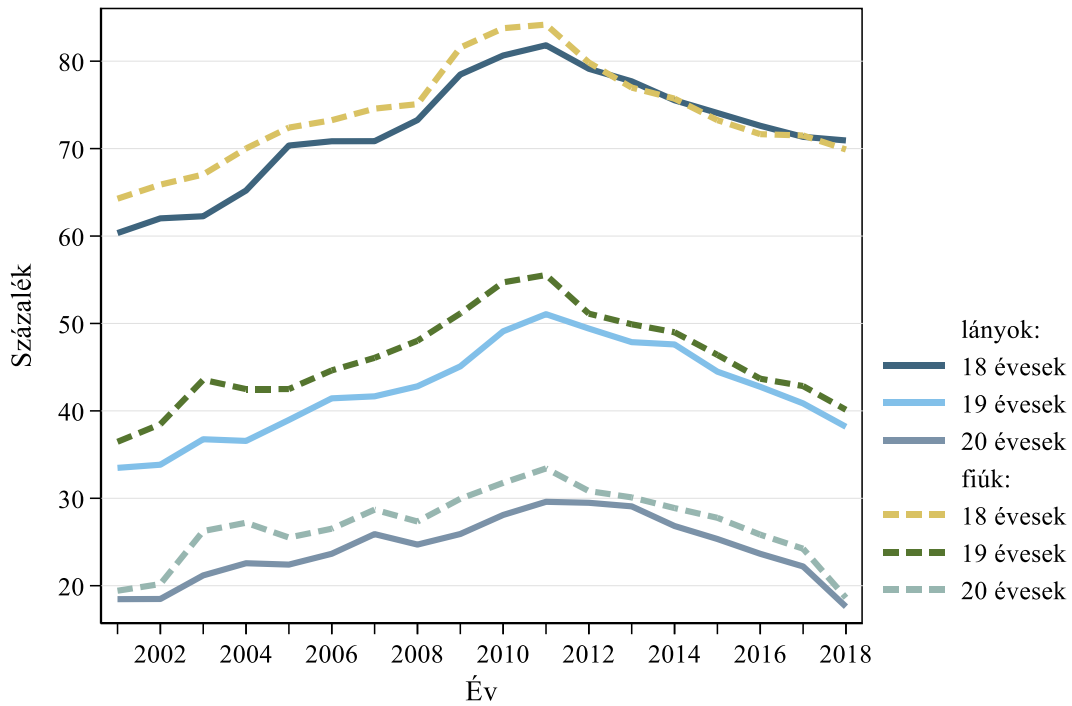
²¹ A Híd programban tanuló diákok is a szakközépiskola típusnál szerepelnek.

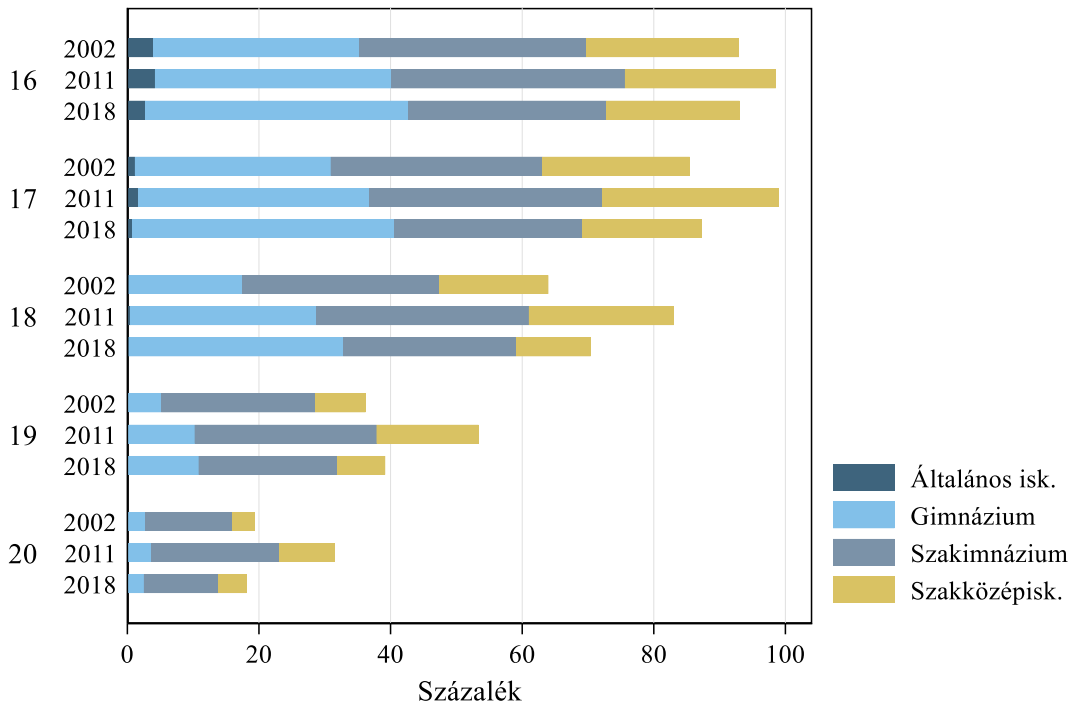
C1.2.1 ábra: A középiskolás korú népesség részvételi aránya a közoktatásban korévenként

C1.2.2 ábra: A középiskolás korú népesség részvételi aránya a közoktatásban korévenként és nemenként, 18–20 évesek

C1.2.3 ábra: A középiskolás korú népesség részvételi aránya a közoktatásban korévenként és programtípusonként, 16–20 évesek

A C1.2. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C1_2.xlsx

Data of indicator C1.2.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C1_2_english.xlsx

Hozzáférés az óvodai, általános iskolai és középiskolai oktatáshoz a lakóhelyen

A C1.3–C1.10. indikátorcsoport a közoktatási intézményekhez helyben – a gyerekek lakóhelyén – való hozzáférés korlátait jellemzi. A C1.3–C1.6. indikátorok mindhárom oktatási szint esetében bemutatják egyfelől az óvoda és iskola nélküli települések, középiskola nélküli kistérségek, másfelől az ott lakó gyerekek arányát.²² A C1.7–C1.10. indikátorok azon települések, kistérségek és az ott élő iskoláskorú népesség arányát mutatják, ahol kizárólag nem állami fenntartású óvoda, illetve iskola működik.²³

C1.3. indikátor: Az óvoda és általános iskola nélküli települések aránya

Az indikátor arról ad képet, hogy mekkora azoknak a településeknek az aránya, ahol nincsen óvodai ellátás vagy általános iskolai oktatás. Alsó és felső tagozatos bontásban mutatja be az általános iskolához való helyi hozzáférést, mivel a települések egy részében csak alsó tagozaton folyik az oktatás.

Az indikátor alakulása azt mutatja, hogy az óvoda és általános iskola nélküli települések aránya 2008 után csekély mértékben emelkedett évről évre (C1.3. ábra). 2015-ben a települések több mint felében nem volt felső tagozatos oktatás, míg az óvodai ellátás a települések 30 százalékában nem elérhető helyben.

C1.4. indikátor: Az óvoda és általános iskola nélküli településeken élő óvodás- és általános iskolás korú népesség aránya

Ez az indikátor az óvoda, illetve általános iskola nélküli településeken élő, azaz a lakóhelyükön óvodai ellátáshoz és alapfokú oktatáshoz biztosan hozzá nem férő gyerekek arányát mutatja a 3–5, illetve a 6–13 évesek között. Az indikátor alsó és felső tagozatos bontásban mutatja be az általános iskolához való helyi hozzáférést, mivel a települések egy részében csak alsó tagozaton folyik az oktatás.

Az oktatási szolgáltatásokat helyben nélkülöző települések részarányával szemben az itt élő óvodás- és iskoláskorú népesség aránya nem növekedett az utóbbi években (C1.4.1 ábra). A 3–5 évesek valamivel több mint 2 százaléka él óvoda nélküli településen, a 6–13 éveseknek pedig kevesebb mint 5 százaléka lakik olyan településen, ahol nincsen alsó tagozatos oktatás. A felső tagozat nélküli településeken élő iskoláskorú népesség aránya 2017-ben 7 százalék felett volt. Az óvoda és általános iskola nélküli települések részaránya csekély mértékben nőtt 2007 után, ugyanakkor, mivel csökkenő népességű falvakról van szó, az itt élő gyerekek aránya lényegében változatlan.

Az óvoda és iskola nélküli településeken élők aránya jelentős területi különbségeket mutat (C1.4.2 ábra). Négy megyében az iskoláskorú gyerekek több mint 17 százaléka él olyan településen, ahol nincs

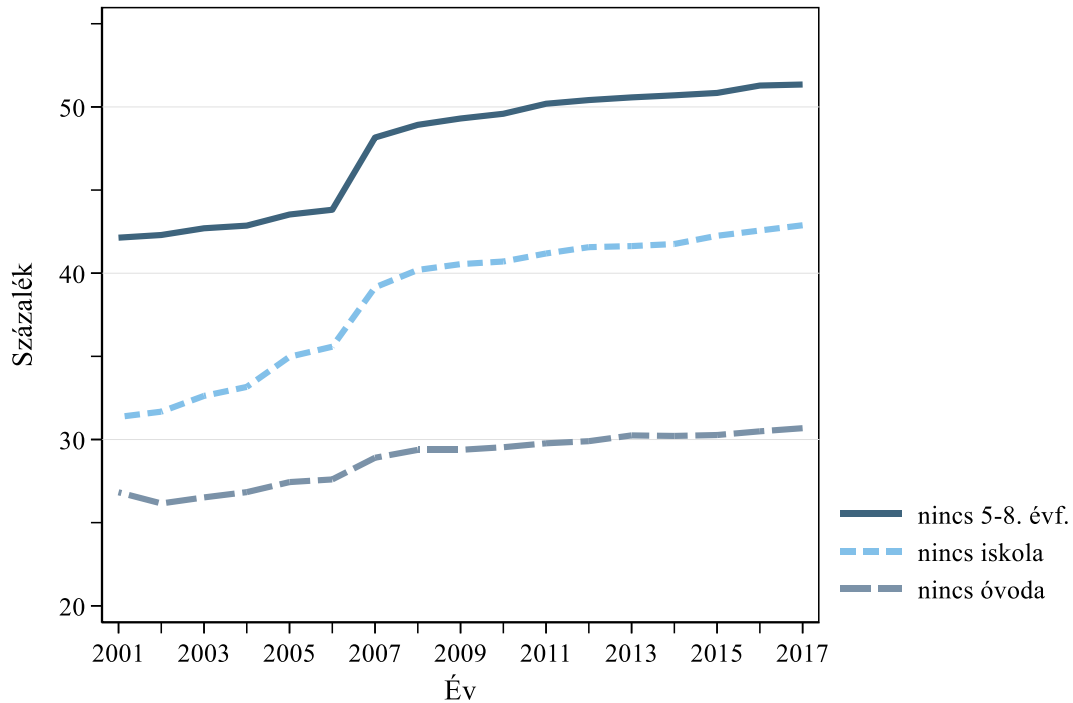
---

²² Azokról a településekről van szó, ahol helyben nem elérhető az óvodai ellátás, illetve az iskolai oktatás, azaz nem működik óvodai, illetve iskolai feladatellátási hely.

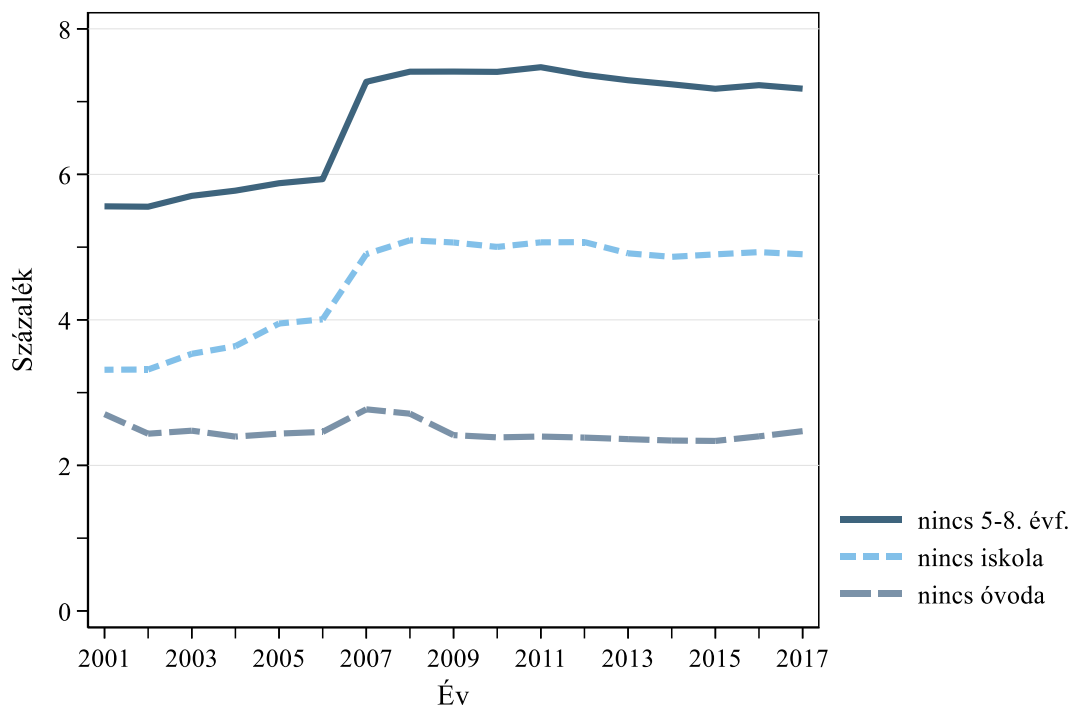
²³ Az indikátorok kiszámításánál az állandó lakóhely szerinti népességet és a január elsején betöltött életkor szerinti korcsoportokat vettük figyelembe.

alsó tagozatos iskolai oktatás, és az óvoda nélküli településeken élők aránya is meghaladja a 10 százalékot.

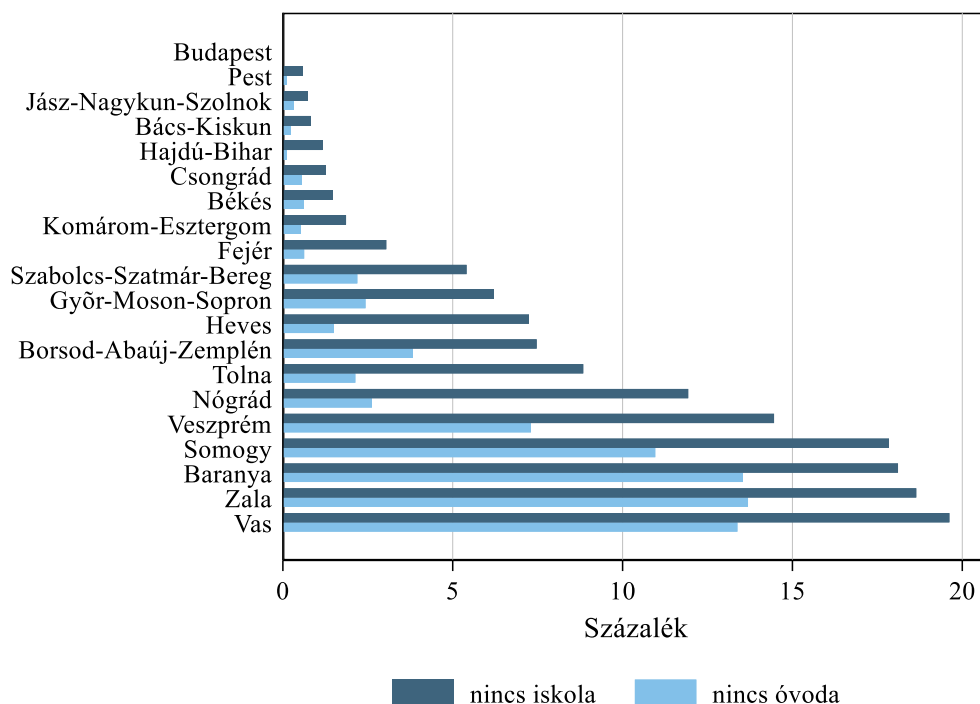
C1.3. ábra: Az óvoda és általános iskola nélküli települések százalékaránya

C1.4.1 ábra: Az óvoda és általános iskola nélküli településeken élő óvodás- és iskoláskorú népesség százalékaránya

C1.4.2 ábra: Az óvoda és általános iskola nélküli településeken élő óvodás- és iskoláskorú népesség százalékaránya megyénként (2017)

A C1.3. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C1_3.xlsx

A C1.4. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C1_4.xlsx

Data of indicator C1.3.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C1_3_english.xlsx

Data of indicator C1.4.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C1_4_english.xlsx

C1.5. indikátor: A középfokú iskola nélküli kistérségek aránya

Ez az indikátor azt mutatja meg, hogy mekkora azoknak a kistérségeknek az aránya, ahol nincs középfokú oktatás.²⁴ Mivel a középiskolák szinte kizárólag városokban működnek, hozzáférhetőségüket a lakóhely környezetében nem települési, hanem kistérségi szinten adjuk meg. Azt feltételezzük, hogy a kistérségeken belül jellemzően viszonylag kevesebb, a kistérségek között pedig jellemzően több a lakóhely és az iskola közötti utazási idő.

A középfokú oktatáshoz való hozzáférés szűkebben értelmezve azt jelenti, hogy a lakóhely környékén mindhárom programtípus (gimnázium, szakközépiskola és szakiskola) elérhető, míg tágabban azt, hogy legalább egy a három közül. Emellett az indikátor külön-külön is bemutatja a három programtípus elérhetőségét a lakóhely kistérségében.

Az indikátor alakulása azt mutatja, hogy 2011 után valamelyest nőtt azoknak a kistérségeknek az aránya, ahol nem érhető el mindhárom középfokú programtípus (C1.5. ábra). 10 alatt van azoknak a kistérségeknek a száma (5 százalék), ahol egyik programtípusban sem érhető el középfokú oktatás, míg

²⁴ A számítások során a KSH 175-ös kistérségi beosztását vettük alapul.

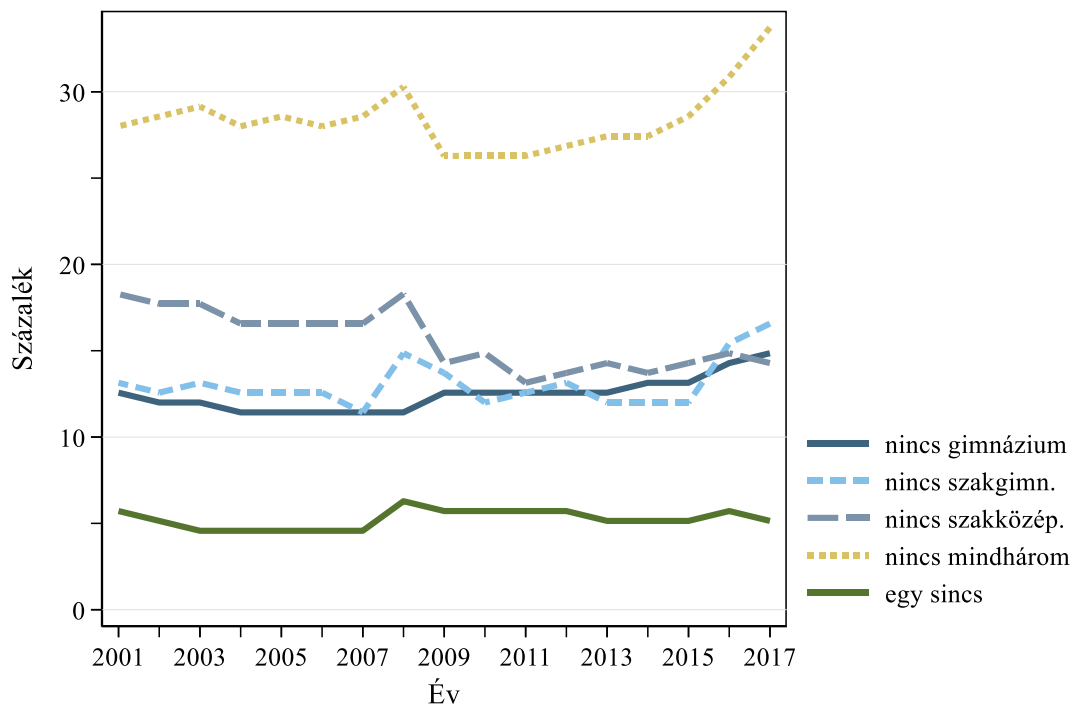
a kistérségek egyharmadában a három programtípus valamelyike hiányzik. Az utóbbi években a szakgimnáziumi és kisebb mértékben a gimnáziumi programok helyi elérhetősége csökkent.

C1.6. indikátor: A középfokú iskola nélküli kistérségekben élő 14–17 éves népesség aránya

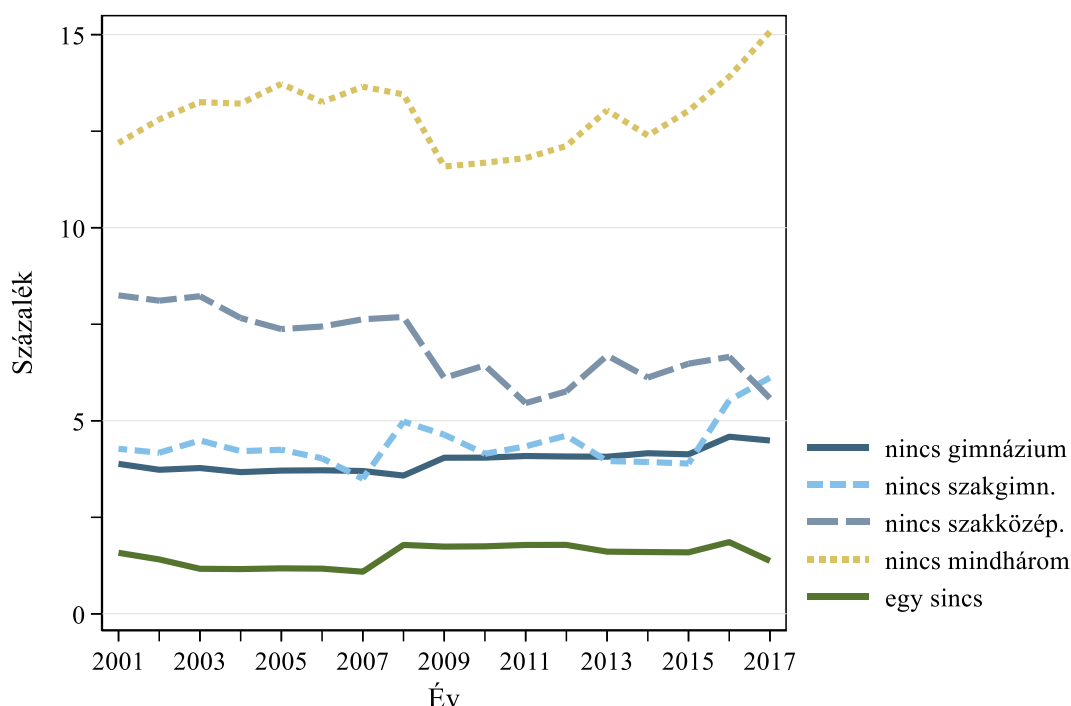
Az indikátor a középfokú iskola nélküli kistérségekben élő, azaz a lakóhelyükön középfokú oktatáshoz biztosan hozzá nem férő gyerekek arányát mutatja a 14–17 évesek között.

Arról ad képet, hogy csekély, 2 százalék körüli azoknak a 14–17 éves fiataloknak az aránya, akik olyan kistérségben élnek, ahol semmilyen középfokú iskola nem működik (C1.6. ábra). Ugyanakkor azoknak az aránya, akiknek lakóhelye környezetében nem érhető el mindhárom programtípus, 2017-ben elérte a 15 százalékot. Leggyakrabban a szakgimnáziumi és szakközépiskolai képzéshez kell távolabbra utazniuk a diákoknak.

C1.5. ábra: A középfokú iskola nélküli kistérségek százalékaránya

C1.6. ábra: A közép fokú iskola nélküli kistérségekben élő 14–17 éves népesség százalékaránya

A C1.5. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C1_5.xlsx

A C1.6. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C1_6.xlsx

Data of indicator C1.5.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C1_5_english.xlsx

Data of indicator C1.6.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C1_6_english.xlsx

C1.7. indikátor: A kizárólag nem állami fenntartású óvodával és általános iskolával rendelkező települések aránya

Az indikátor azt mutatja be, hogy mekkora azoknak a településeknek az aránya, ahol van óvodai ellátás, illetve általános iskolai oktatás, de állami fenntartású szolgáltatás nem érhető el. Ezekben a településeken az óvoda, illetve az iskola jellemzően egyházi fenntartású. Az indikátor alsó és felső tagozatos bontásban mutatja be az általános iskolához való helyi hozzáférést, mivel a települések egy részében csak alsó tagozaton folyik az oktatás.

Az indikátor alakulása azt mutatja, hogy 2007-ben, majd 2010 és 2013 között jelentősen nőtt ezeknek a településeknek az aránya, és ez a növekedés, kisebb mértékben ugyan, de 2016–17-ben is folytatódott (C1.7. ábra). 2017-ben a települések több mint 5 százalékában kizárólag nem állami iskola működött, az óvodák esetében ez az arány 2,5 százalék körüli.

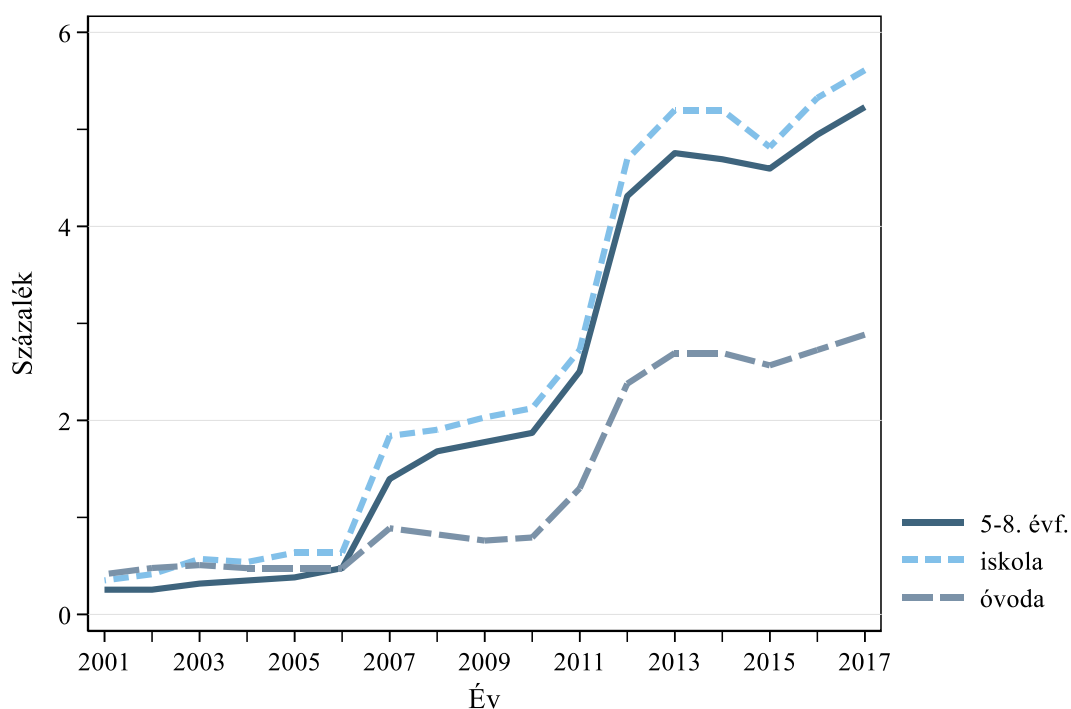
C1.8. indikátor: A kizárólag nem állami fenntartású óvodával és általános iskolával rendelkező településeken élő óvodás- és iskoláskorú népesség aránya

Az indikátor azt mutatja be, hogy mekkora az olyan településeken élő óvodás-, illetve iskoláskorú népesség aránya, ahol van óvodai ellátás, illetve általános iskolai oktatás, de állami fenntartású szolgáltatás nem érhető el.

A települések arányához hasonlóan itt is jelentős növekedést figyelhetünk meg 2010 és 2013 között (C1.8.1 ábra). 2017-ben a 6–13 éves népesség közel 3,5 százaléka élt olyan településen, ahol csak nem állami fenntartású általános iskola működött. Az óvodáskorú népesség esetében ez az arány 1,5 százalék körüli.

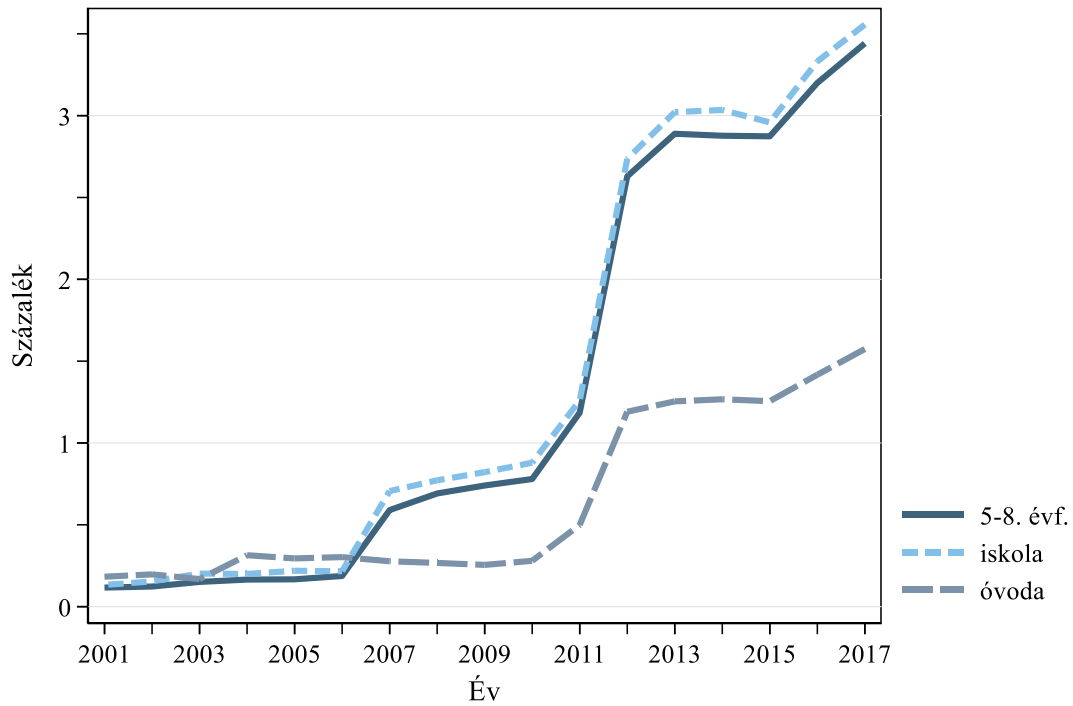
Ugyanakkor jelentősek a területi különbségek, ahogyan az indikátor 2017-es értékét megyénként bemutató C1.8.2 ábrán látható. A kizárólag nem állami óvodával rendelkező településeken élők aránya négy megyében számottevő: Jász-Nagykun-Szolnok, Csongrád, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Békés megyében ez az érték 4 és 8 százalék közötti. Az általános iskolák esetében még nagyobbak a különbségek. Heves és Jász-Nagykun-Szolnok megyében az iskoláskorú gyerekek közel egytizede olyan településen él, ahol csak nem állami iskola működik. 5 további megyében 6 és 8 százalék közötti ez az arány.

C1.7. ábra: A csak nem állami óvodával és általános iskolával rendelkező települések százalékaránya

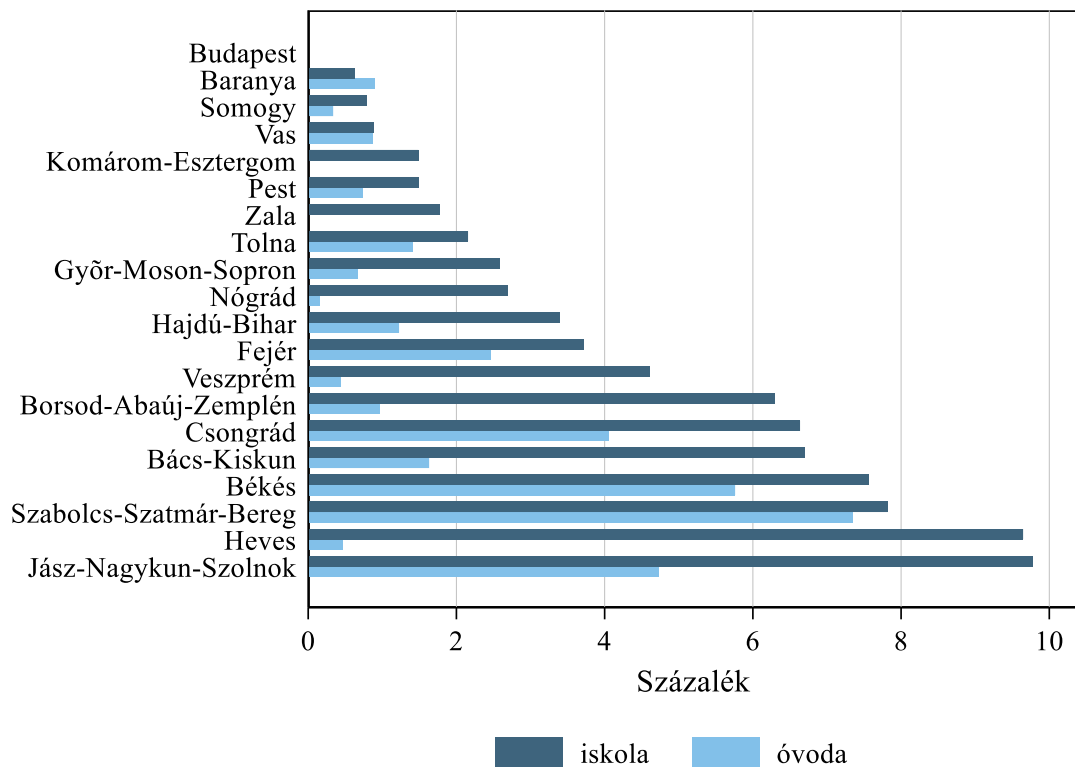

C1.8.1 ábra: A csak nem állami óvodával és általános iskolával rendelkező településeken élő óvodás- és iskoláskorú népesség százalékaránya

C1.8.2 ábra: A csak nem állami óvodával és általános iskolával rendelkező településeken élő óvodás- és iskoláskorú népesség százalékaránya megyénként (2017)

A C1.7. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C1_7.xlsx

A C1.8. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C1_8.xlsx

Data of indicator C1.7.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C1_7_english.xlsx

Data of indicator C1.8.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C1_8_english.xlsx

C1.9. indikátor: A kizárólag nem állami fenntartású középfokú iskolával rendelkező kistérségek aránya

Az indikátor azt mutatja be, hogy mekkora azoknak a kistérségeknek az aránya, ahol van középfokú oktatás, de állami fenntartású szolgáltatás nem érhető el.²⁵

Az indikátor alakulása azt mutatja, hogy 2011-től jelentősen nőtt ezeknek a kistérségeknek az aránya (C1.9. ábra). 2017-ben a települések 12 százalékában legalább az egyik középfokú iskolatípus esetében csak nem állami iskola működött. Az iskolatípusokat külön tekintve a gimnáziumok és szakgimnáziumok esetében a legmagasabb az arány.

C1.10. indikátor: A kizárólag nem állami fenntartású középfokú iskolával rendelkező kistérségekben élő középiskolás korú népesség aránya

Az indikátor azt mutatja be, hogy mekkora az olyan kistérségekben élő középiskolás korú népesség aránya, ahol van középfokú oktatás, de állami fenntartású szolgáltatás nem érhető el.

Az indikátor hasonló tendenciákat mutat, mint a csak nem állami középfokú iskolával rendelkező kistérségek aránya, de az érintett népesség aránya valamivel alacsonyabb (C1.10.1 ábra). 2017-ben a 14–17 évesek közel 9 százaléka lakott olyan kistérségben, ahol legalább az egyik programtípus esetében csak nem állami iskola volt elérhető.

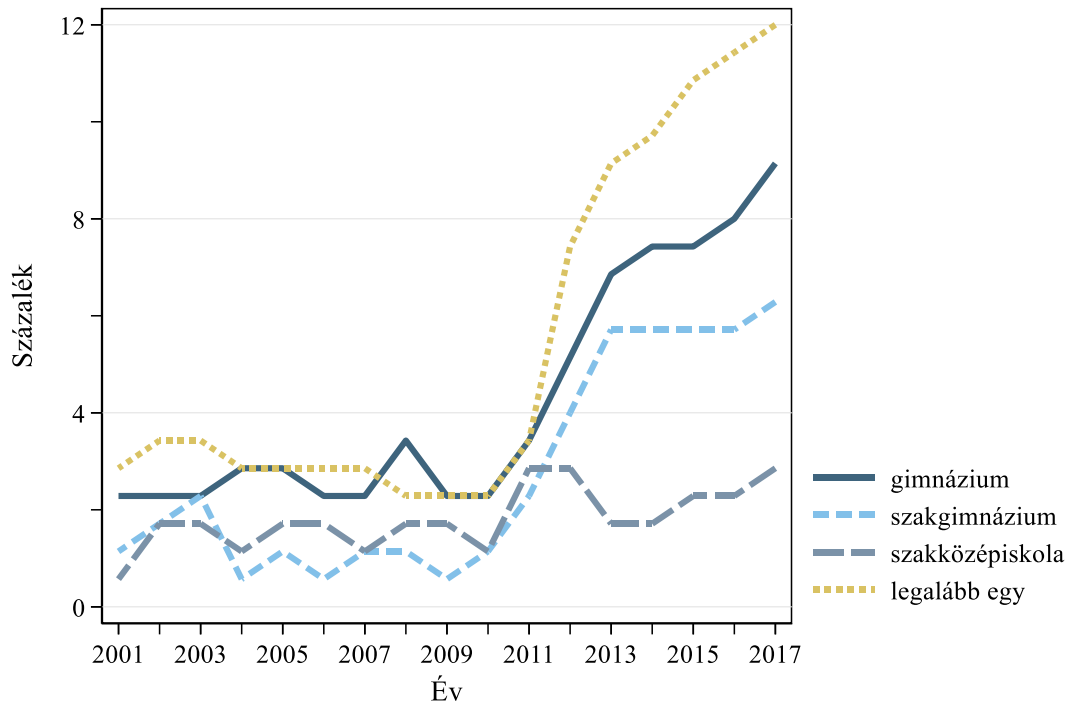
Programtípusonként tekintve a gimnázium esetében a legmagasabb az arány, 6 százalék.

A megyék közötti különbségek jelentős mértékűek (C1.10.2 ábra). A gimnáziumokat tekintve öt megyében haladja meg ez az érték a 10 százalékot, közülük kettőben, Borsod-Abaúj-Zemplén és Bács-Kiskun megyében minden ötödik középiskolás korú olyan kistérségben él, ahol csak nem állami fenntartású gimnázium működik. A szakgimnáziumok esetében hasonlóan magas az arány Tolna megyében.

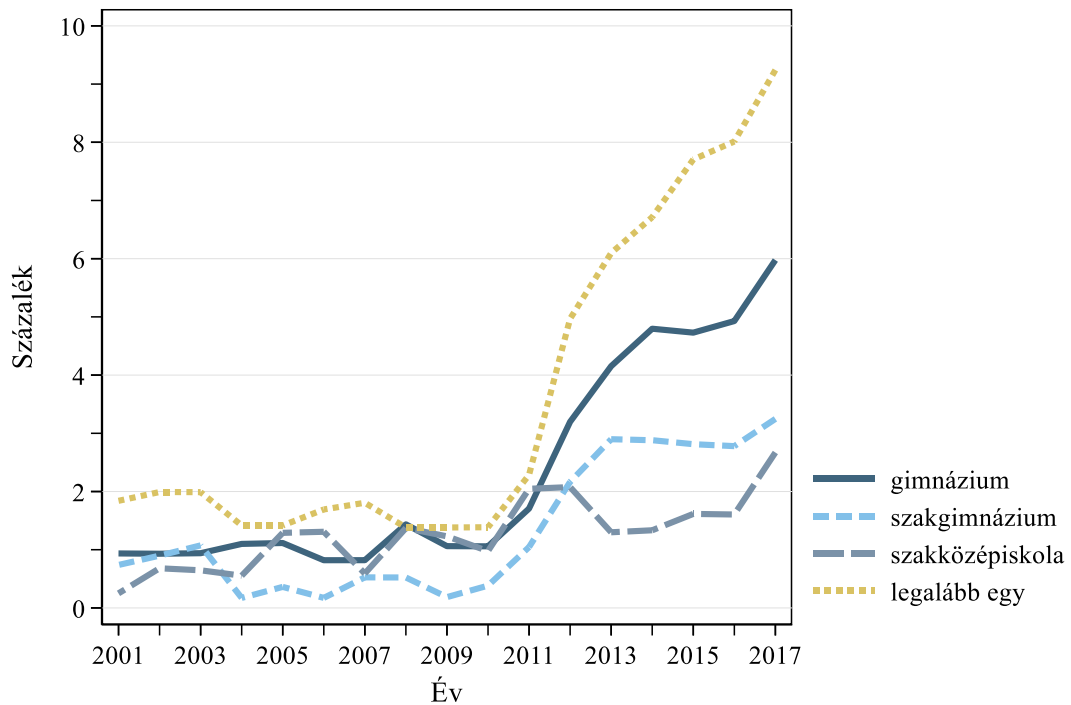
---

²⁵ A számítások során a KSH 175-ös kistérségi beosztását vettük alapul.

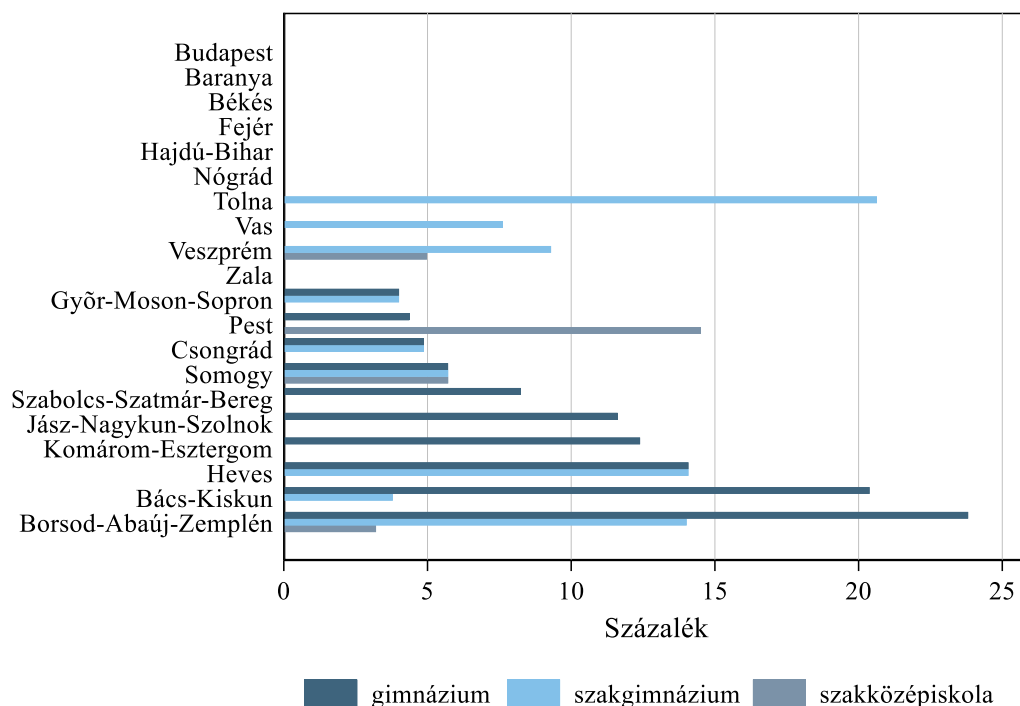
C1.9. ábra: A csak nem állami középfokú iskolával rendelkező kistérségek százalékaránya

C1.10.1 ábra: A csak nem állami középfokú iskolával rendelkező kistérségekben élő középiskolás korú népesség százalékaránya

C1.10.2 ábra: A csak nem állami középfokú iskolával rendelkező kistérségekben élő középiskolás korú népesség százalékaránya megyénként (2017)

A C1.9. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C1_9.xlsx

A C1.10. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C1_10.xlsx

Data of indicator C1.9.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C1_9_english.xlsx

Data of indicator C1.10.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C1_10_english.xlsx

A diákok területi mobilitása

A C1.11. és a C1.12. indikátorok a diákok területi mobilitását jellemzik. Azt mutatják be, hogy a diákok milyen arányban tanulnak a lakóhelyüktől eltérő településen, bejáróként vagy kollégistaként.

C1.11. indikátor: A bejáró diákok aránya

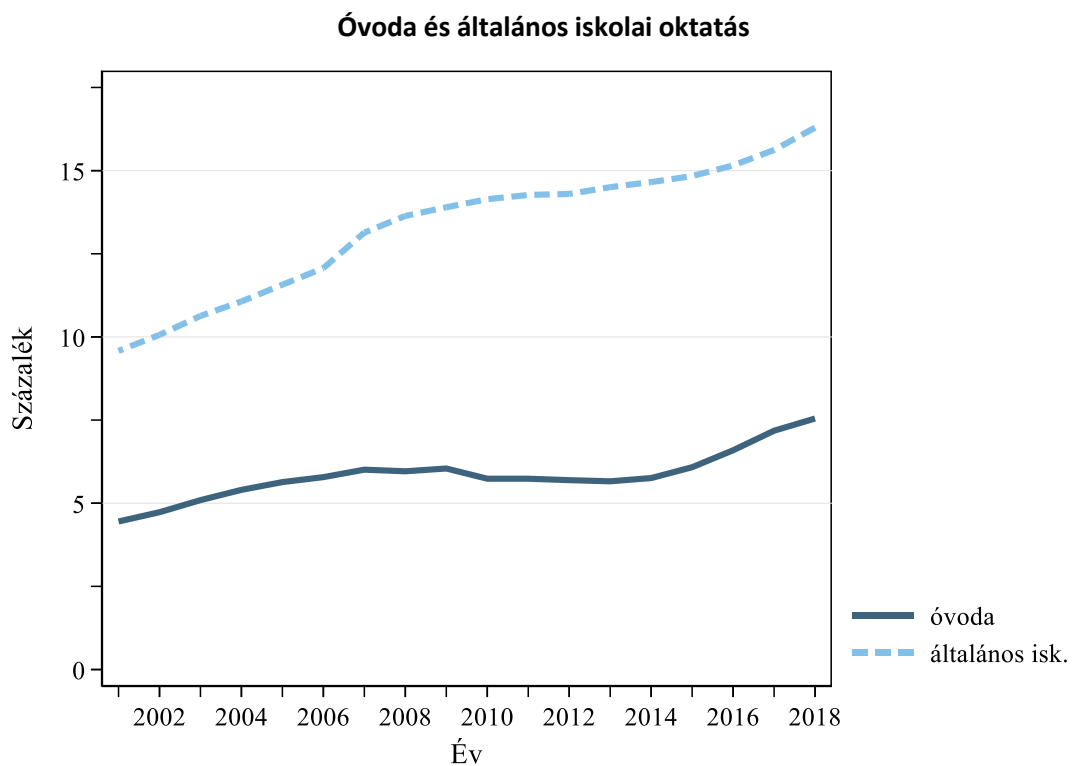
Ez az indikátor azt mutatja meg, hogy mekkora azoknak a diákoknak az aránya, akik nem az állandó lakóhelyükön vagy tartózkodási helyükön járnak iskolába.

A bejáró diákok aránya a középfokú oktatásban a legmagasabb, de az általános iskolások és az óvodások között sem elhanyagolható mértékű (C1.11. ábra). Középfokon 2018-ban majdnem minden második diák (45 százalék) bejáró volt. A gimnazisták egyharmada, a szakgimnáziumban tanulók fele, a szakközépiskolásoknak pedig a 60 százaléka nem a lakóhelyén tanult.

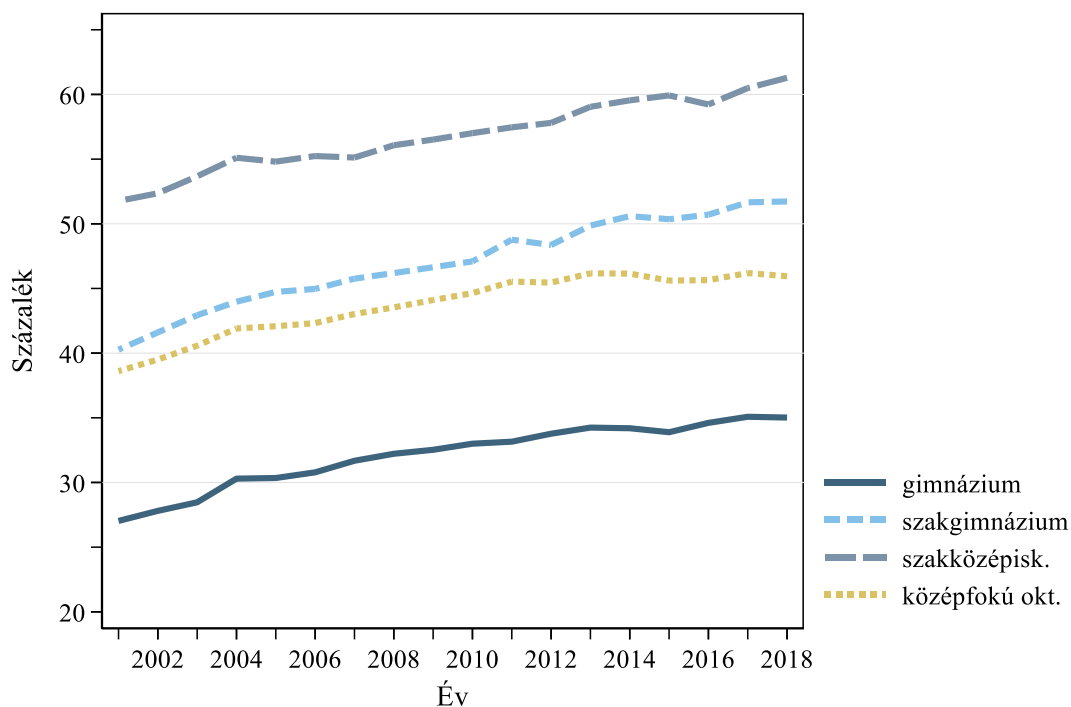
Az általános iskolások között ez az arány 2018-ra elérte a 16 százalékot, az óvodások között pedig 7 százalék feletti. Összességében úgy tűnik, hogy hozzávetőlegesen kétszer annyi diák tanul más településen, mint akinek a lakóhelyén nincs általános iskola vagy óvoda.

Az időbeli változások azt mutatják, hogy a bejárók aránya 2001 és 2018 között egyenletesen nőtt a közép- és az általános iskolások között is, az utóbbi esetben a másfélszeresére. Eközben – ahogy a C1.4. indikátornál fentebb láttuk – 2007 után az általános iskola nélküli településeken élők aránya nem nőtt (C1.4. ábra). A bejáró diákok arányának növekedése mögött tehát feltehetően nem a hozzáférési problémák, inkább az iskolaválasztási döntések változásai állnak.

C1.11. ábra: A bejáró diákok százalékaránya oktatási szint és programtípus szerint

Középfokú oktatás

A C1.11. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C1_11.xlsx

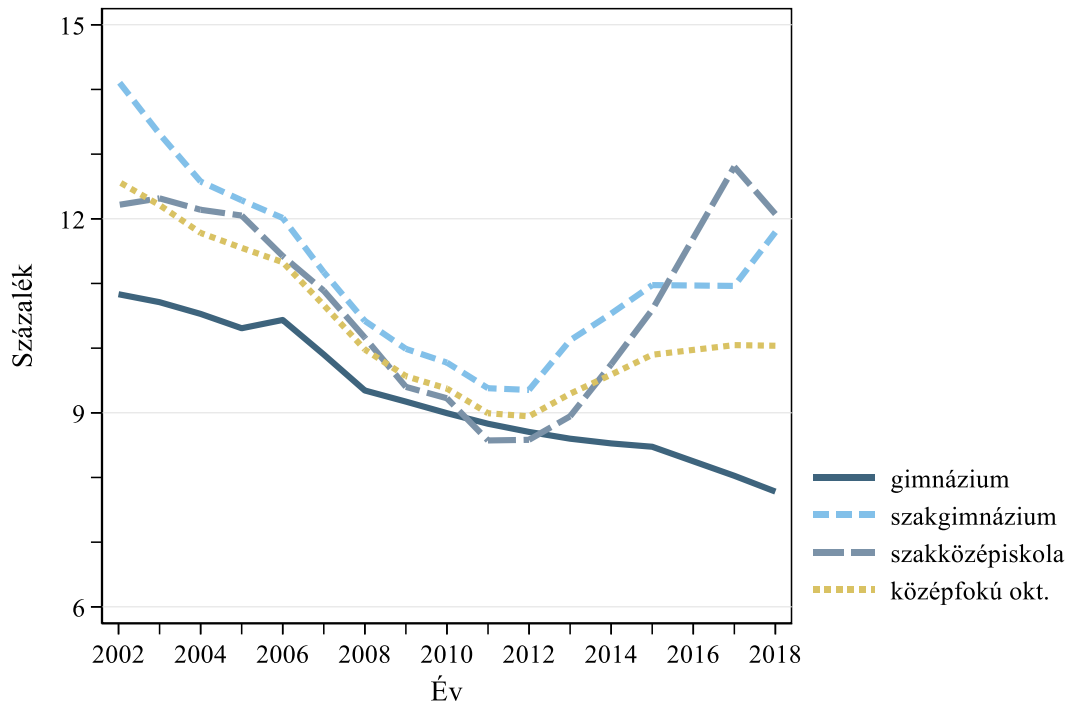
Data of indicator C1.11.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C1_11_english.xlsx

C1.12. indikátor: A kollégista diákok aránya

Ez az indikátorcsoport azt mutatja meg, hogy mekkora a kollégiumban lakó diákok aránya a nappali tagozaton tanulók körében.

A kollégisták aránya a középfokú oktatásban 2018-ban összességében 10 százalék körül alakult (C1.12. ábra). Az időbeli összehasonlítás azt mutatja, hogy a kollégisták aránya jelentősen csökkent 2002 és 2012 között. Az utóbbi években a szakgimnáziumokban tanulók és a szakközépiskolások között nőtt a kollégisták aránya, a gimnazisták esetében pedig csökkent. Az általános iskolások kevesebb mint 1 százaléka kollégista.

C1.12. ábra: A kollégista diákok százalékaránya a középfokú oktatásban programtípusonként

Megjegyzés: a 2016-os értékeket adatproblémák miatt kihagytuk.

A C1.12. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C1_12.xlsx

Data of indicator C1.12.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C1_12_english.xlsx

C2. Továbbhaladás és lemorzsolódás

A továbbhaladást és lemorzsolódást leíró indikátorcsoport azt mutatja be, hogy az egyes oktatási szinteken és programtípusokban milyen gyakori az évisméltés, milyen az általános iskola utáni jelentkezések és továbbtanulók megoszlása a három középfokú programtípusban, és milyen mértékű a lemorzsolódás.

Az évisméltők aránya a közoktatásban

A C2.1. és C2.2. indikátorok azt mutatják be, hogy milyen mértékű az évisméltés a közoktatásban a különböző oktatási szinteken és programtípusokban.

C2.1. indikátor: Az évisméltő diákok aránya

Ez az indikátor azt mutatja meg, hogy egy-egy tanévben milyen gyakorisággal fordul elő, mennyire jellemző az évisméltés. Az egyes oktatási szinteken az indikátor az évisméltésnek az évfolyamok szerinti adatokból számított átlagos előfordulását mutatja az adott tanévben. Például az évisméltő diákok aránya az alsó tagozaton az 1., 2., 3. és 4. évfolyamos évisméltési arányok átlaga az adott tanévben.

Az évisméltés nagyon eltérő mértékű az egyes oktatási szinteken és programtípusokban (C2.1.1 ábra).²⁶ Az általános iskolai oktatásban 2010 körül 2 százalék felett volt az évisméltési arány a felső tagozaton, az alsó tagozaton körülbelül 3 tized százalékponnyival alacsonyabb. Az alsó tagozaton 2001 és 2018 között csökkenő tendencia figyelhető meg. A felső tagozaton csak az utóbbi néhány évben jelentkezett ez a csökkenő trend, ugyanakkor a csökkenés nagyobb mértékű volt, és 2018-ra az alsó és felső tagozatos évisméltési arány kiegyenlítődött.

A középfokú oktatásban 2018-ban összességében 3 százalék körüli volt az évisméltési arány, az általános iskolai érték közel kétszerese. A programtípusok közötti különbségek azonban igen jelentősek. Míg a gimnáziumokban 2018-ra az évisméltési arány 1 százalék alá esett, a szakgimnáziumokban 3, a szakközépiskolákban 7 százalék körüli értékek jellemzőek. A tendenciák a három programtípus esetében hasonlóak. A szakközépiskolákban 2007 és 2012 között ugrásszerűen emelkedett, lényegében megkétszereződött az évisméltési arány, majd 2013-tól gyors csökkenés következett be. Hasonló változások mentek végbe a szakgimnáziumokban és a gimnáziumokban is, de ezek sokkal kisebb mértékűek voltak. Az, hogy az évisméltési arány mindhárom programtípusban csökkenő tendenciát mutat, arra utal, hogy ez nem kizárólag a tankötelezettségi korhatár csökkentésének következménye (hiszen az döntően a szakközépiskolai lemorzsolódást érintette).

Érdekes változások figyelhetők meg a nemek közötti különbségekben is (C2.1.2 ábra). Összességében az évisméltés nagyobb mértékű a fiúk körében, de a nemek közötti különbségek mértéke

---

²⁶ Itt most nem különböztetjük meg a 6/8 évfolyamos gimnáziumi és az általános iskolai képzést a felső tagozaton; mindkettőt a felső tagozat kategóriába soroljuk, illetve néhol az egyszerűség kedvéért összefoglalóan általános iskolai képzésként hivatkozunk rájuk.

egyértelműen csökkent 2010 után. 2018-ra a szakgimnáziumokban a lányok lényegében „utolérték” a fiúkat, a szakközépiskolákban pedig „le is körözték” őket; nagyobb arányban ismételnék évet, mint a fiúk. A szakközépiskolai oktatásban ehhez hozzájárulhatott a tankötelezettségi szabályok és a lemorzsolódási arányok változása is, de a többi programtípusban ez aligha magyarázhatja a különbségek szűkülését. Mindezzel együtt a középfokú oktatásban összességében még mindig több fiú ismételné évet az összetételhatás miatt, vagyis azért, mert a fiúk nagyobb arányban tanulnak magasabb bukási arányú szakközépiskolában, mint a lányok.

Jelentős különbségek figyelhetők meg a HHH diákokat nagy arányban, szegregáltan oktató és a nem szegregált általános iskolák között is (C2.1.3 ábra). A nem kizárólag speciális nevelési igényű (SNI) tanulókat oktató programokat tekintve a szegregált iskolákban 5-6 százalékos, míg a nem szegregált iskolákban átlagosan 1 százalékos volt az évismétlési arány 2018-ban. Ráadásul a két iskolacsoport közötti különbség folyamatosan nőtt: a szegregált csoportban emelkedett, a nem szegregált csoportban csökkent az évismétlések aránya.

Az általános iskolákban az SNI oktatási programokban lényegesen magasabb az évismétlési arány, de ezen belül is magasabb a HHH diákokat nagy arányban, szegregáltan oktató iskolákban (C2.1.3 ábra, alsó panel). A szegregált és nem szegregált iskolák közötti különbség különösen magas az alsó tagozaton.

Az évismétlési arány évfolyamonként is eltérő, elsősorban a középfokú oktatásban. Mindhárom programtípusban a kezdő évfolyamon a legmagasabb az évismétlési arány, a magasabb évfolyamokon pedig egyre alacsonyabb (C2.1.4 ábra). A szakközépiskolákban a 9. évfolyamon a teljes vizsgált időszakban 10 százalék feletti volt az évismétlés aránya, 2018-ban a diákok 14 százaléka ismételt tanévet, míg a felsőbb évfolyamokon az arány nem haladta meg az 5 százalékot.²⁷ Ehhez a különbséghez hozzájárulhat a jelentős lemorzsolódási arány is; a kilencedikben tanévismétlésre kényszerülők egy része feltehetően már nem vesz részt a képzésben a felsőbb évfolyamokon, és így nem is ismételné évet.

A szakgimnáziumokban és a gimnáziumokban is hasonló jellegű, de kisebb mértékű különbségeket figyelhetünk meg.

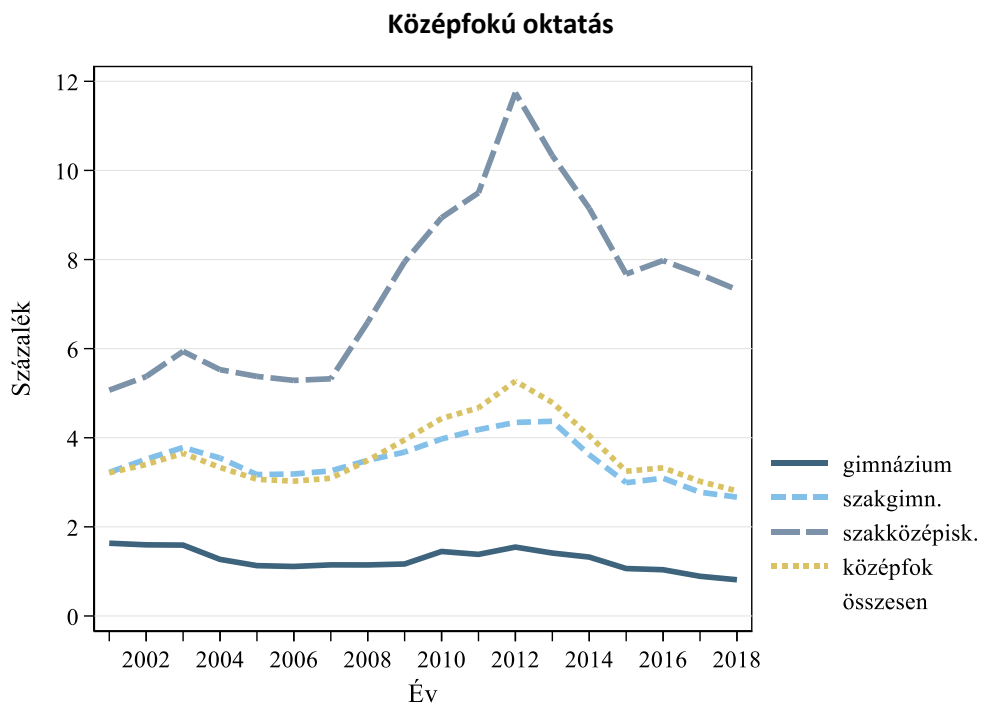
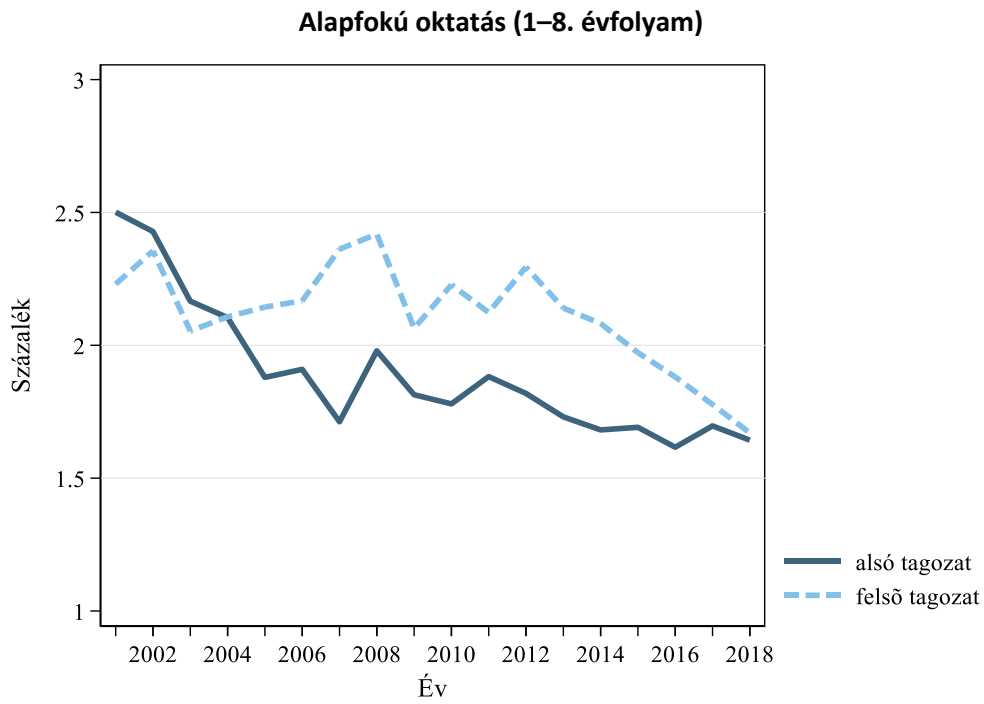
Az indikátor értékében jelentősek a területi különbségek is (C2.1.5 ábra). Az általános iskolák felső tagozatát tekintve az észak-magyarországi és az észak-alföldi megyékben a leggyakoribb az évismétlés, ezen belül is kiugróan nagy mértékű Borsod-Abaúj-Zemplén és Nógrád megyében. A legalacsonyabb és a legmagasabb évismétlési arányú megyék között a különbség három-négyszeres.

A területi különbségek a szakközépiskolai évismétlési arányokban is számottevőek; 2018-ban Nógrád, Hajdú-Bihar, Zala, Csongrád és Somogy megyében volt a legmagasabb az indikátor értéke (C2.1.6 ábra).

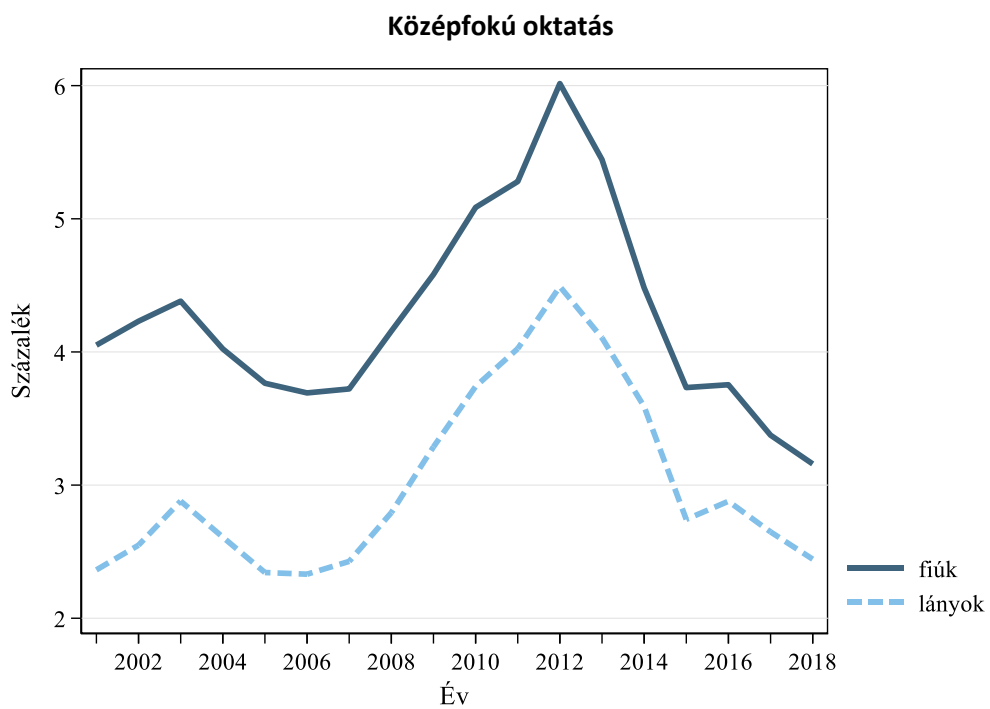
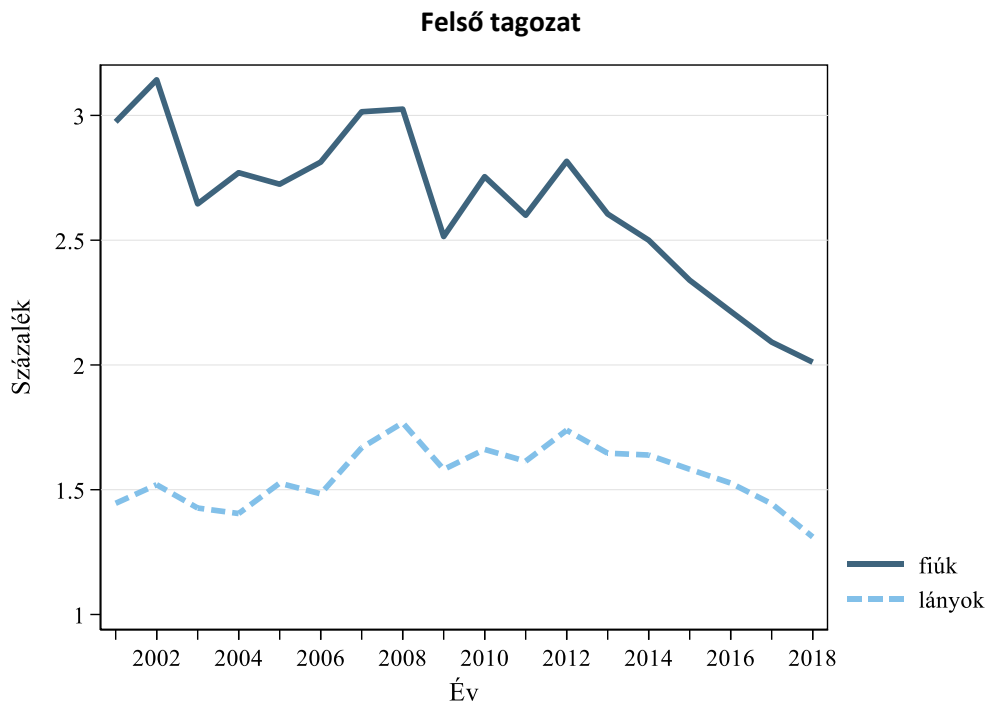
---

²⁷ Mivel a szakközépiskolai (korábbi nevén szakiskolai, még korábban szakmunkásképző) képzés hossza a vizsgált időszakban előbb 3-ról 4 évre nőtt, majd újra 3 évre csökkent, a 11. és 12. évfolyamok adatait összevonva közöljük.

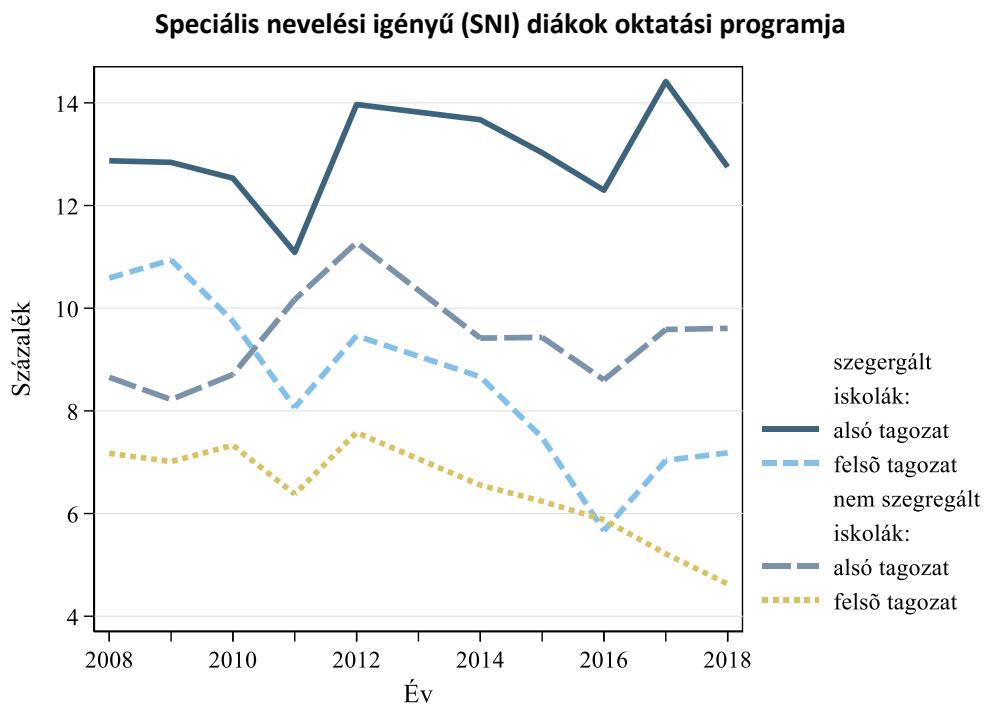
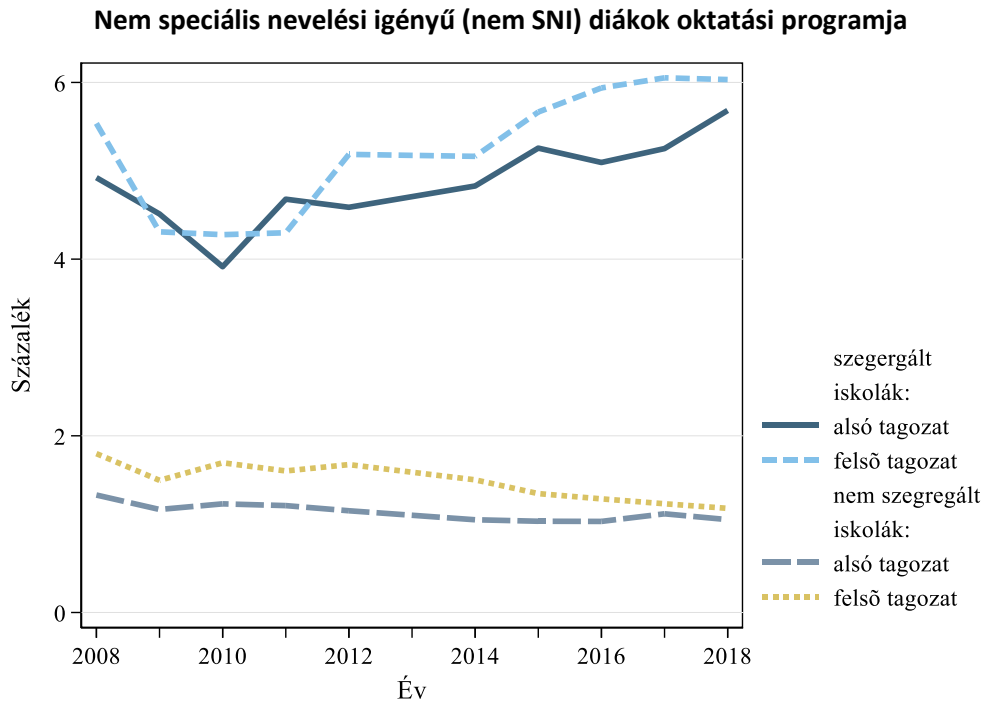
C2.1.1 ábra: Az évismétlő diákok százalékaránya oktatási szint és programtípus szerint

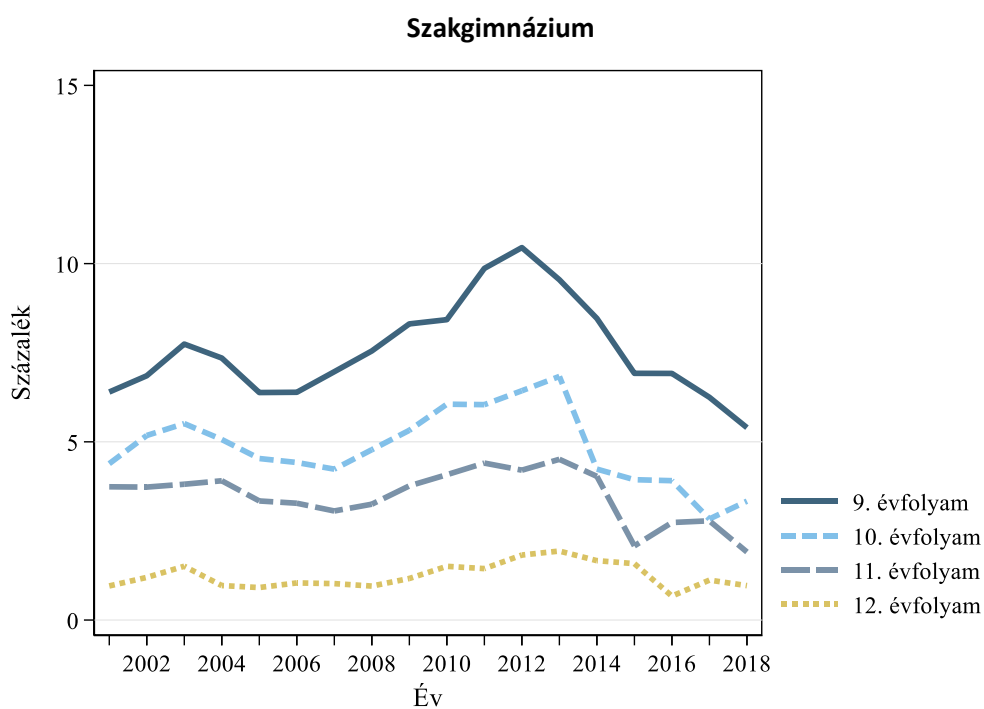
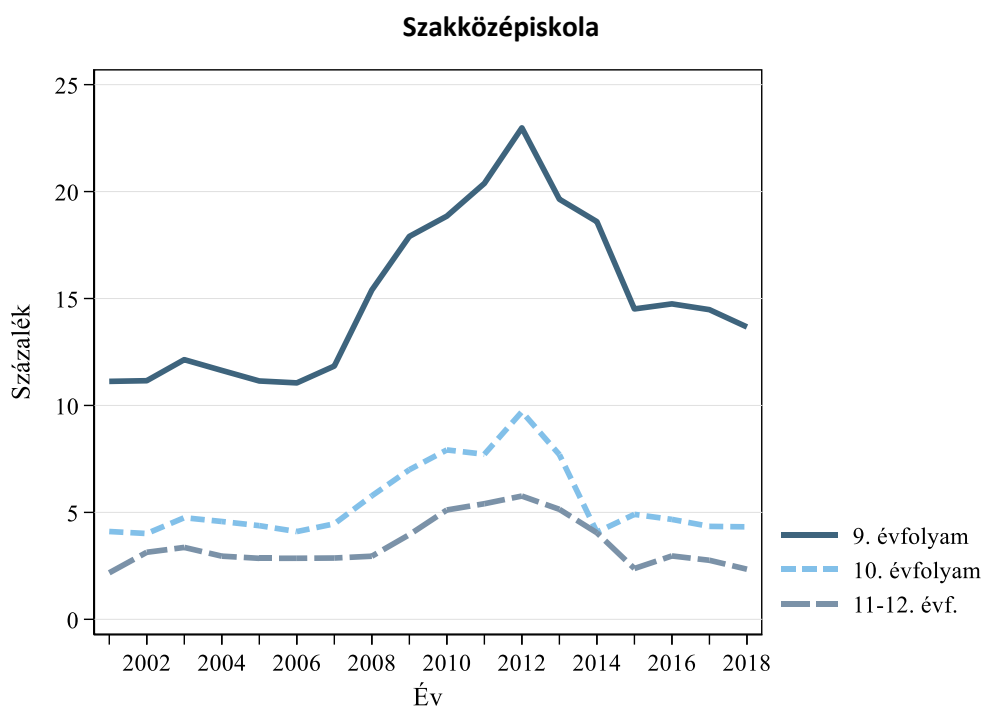
C2.1.2 ábra: Az évismétlő diákok százalékaránya oktatási szint és nemek szerint

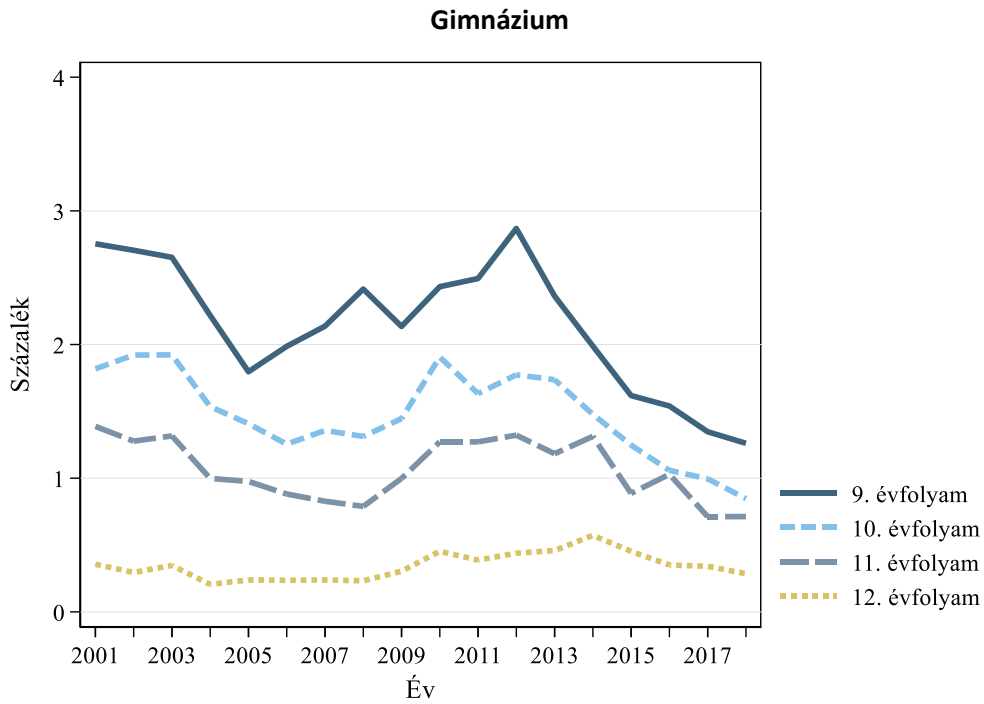

C2.1.3 ábra: Az évismételő diákok százalékaránya a szegregált és nem szegregált általános iskolákban

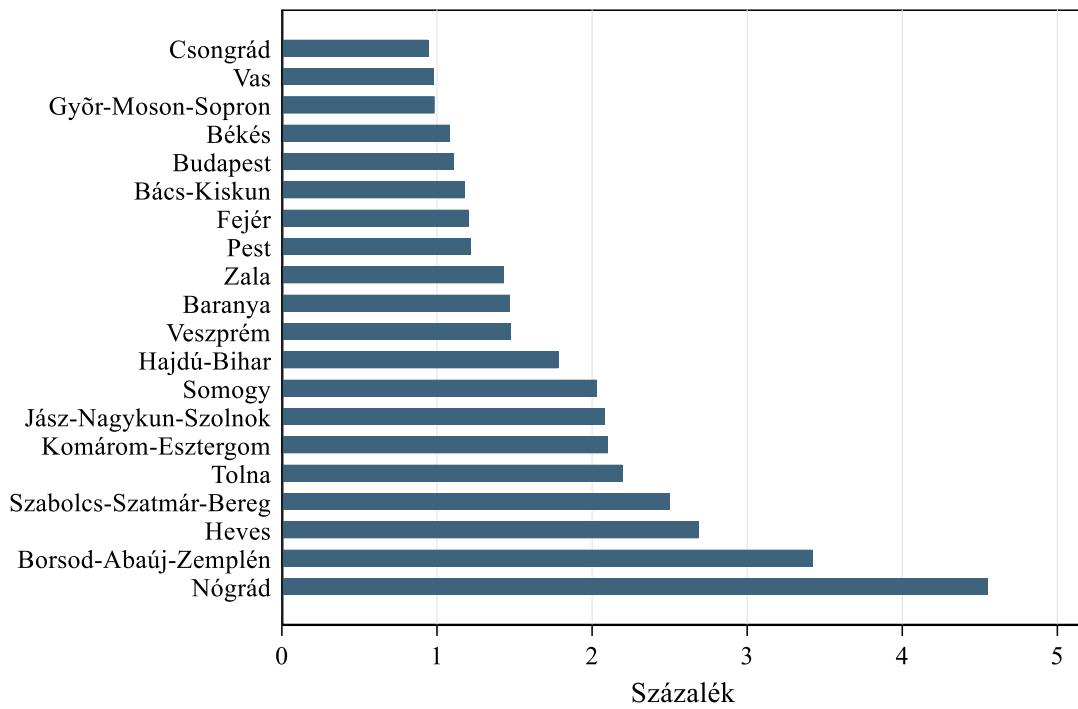

C2.1.4 ábra: Az évismétlő diákok százalékaránya a szakközépiskolákban és szakgimnáziumokban évfolyamonként

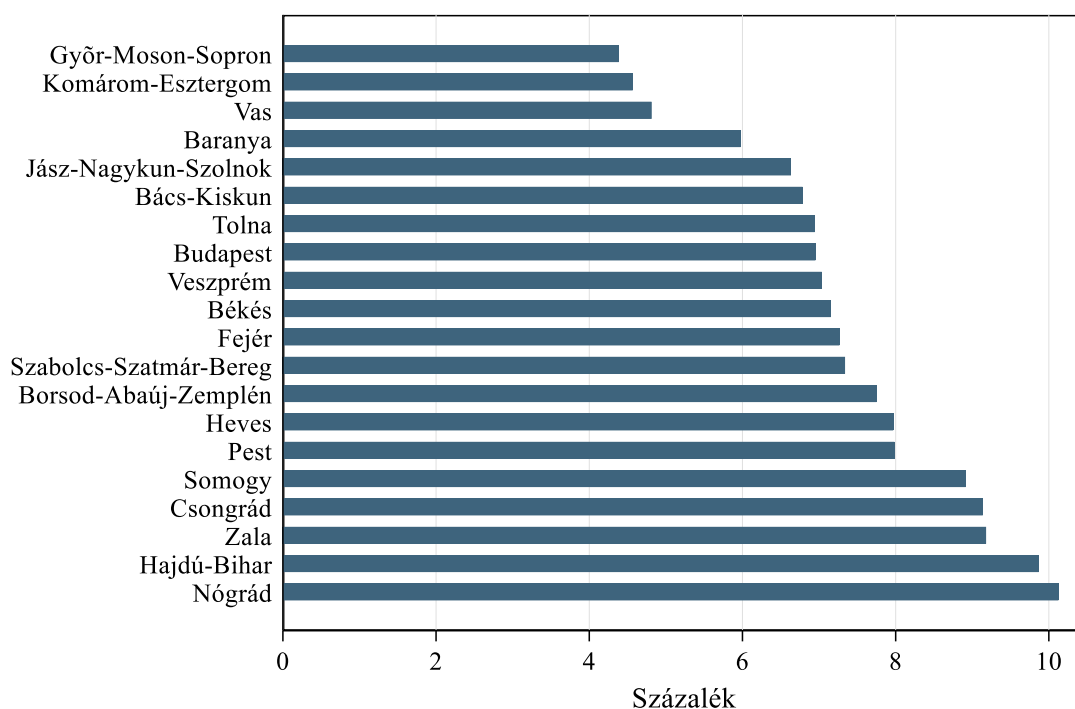

C2.1.5 ábra: Az évismétlő diákok százalékaránya a felső tagozaton megyénként (2018)

C2.1.6 ábra: Az évismétlő diákok százalékaránya a szakközépiskolákban megyénként (2018)

A C2.1. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C2_1.xlsx

Data of indicator C2.1.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C2_1_english.xlsx

C2.2. indikátor: A legalább egyszer vagy többször évet ismételt diákok aránya a 8. és a 10. évfolyamon

Ez az indikátor azt mutatja meg, hogy a diákok mekkora része kényszerült legalább egyszer évismétlésre bármikor korábbi iskolai pályafutása során, a 8., illetve a 10. évfolyam előtt.²⁸ Míg tehát a C2.1. indikátor arról ad képet, hogy mennyire jellemző az évismétlés évfolyamonként, oktatási szintenként vagy programtípusok szerint, a C2.2. indikátor arról ad információt, hogy közoktatásbeli pályafutásuk során a diákok milyen arányban ismételték évet. A kétféle megközelítésre azért van szükség, mert a diákok egy része egynél többször kényszerül évismétlésre.

A 2017-es mérés szerint nyolcadikig a diákok valamivel több mint 5 százaléka ismételt legalább egyszer évet, a tizedik évfolyamon ez az arány kétszeres (C2.2.1 ábra). Azoknak a diákoknak az aránya pedig, akik tizedikig legalább kétszer ismételték évet, 2 százalék körül volt.

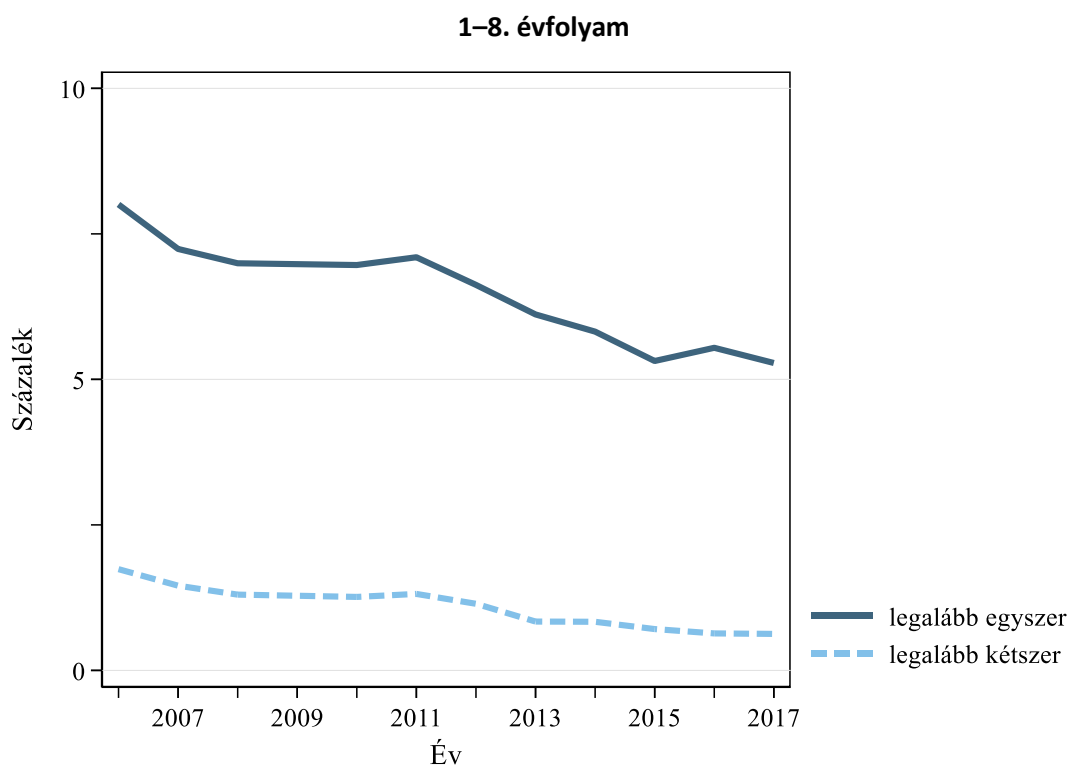
²⁸ Az indikátor célja annak mérése, hogy a diákok egy adott születési vagy iskolába lépési kohorszában milyen arányú az évismétlés a nyolcadik, illetve tizedik osztályig. Az utóbbi esetben például $I(1-10)/N$, ahol I az első és tizedik osztály között évet ismétlők száma, N pedig kohorsz létszáma. Az indikátor kiszámításának alapja az országos kompetenciamérés nyolcadikos és tizedikes tanulói adatbázisa, ahol nem egy kohorszt figyelünk meg, hanem egy kohorsznyi diákot kiegészítve az aktuális tanév évismétlőivel. Amit mérni tudunk tehát, az az $I(1-10)/[N+I(10)]$. Ezáltal a tényleges évismétlési arányokat az indikátor valamelyest alulbecsüli, azonban a tizedikes évismétlési arányok más adatbázisban megfigyelhető értékei mellett (lásd az előző indikátort) ez a torzítás csekély mértékű.

Az általános iskolai képzés végéig egyszer, illetve többször évet ismétlők aránya 2006 és 2015 között csökkenő tendenciát mutatott, és ezután úgy tűnik, ez a csökkenés megállt. A tizedikig évet ismétlők aránya 2010–2016 között lényegében nem változott, 2017-ben csökkent.

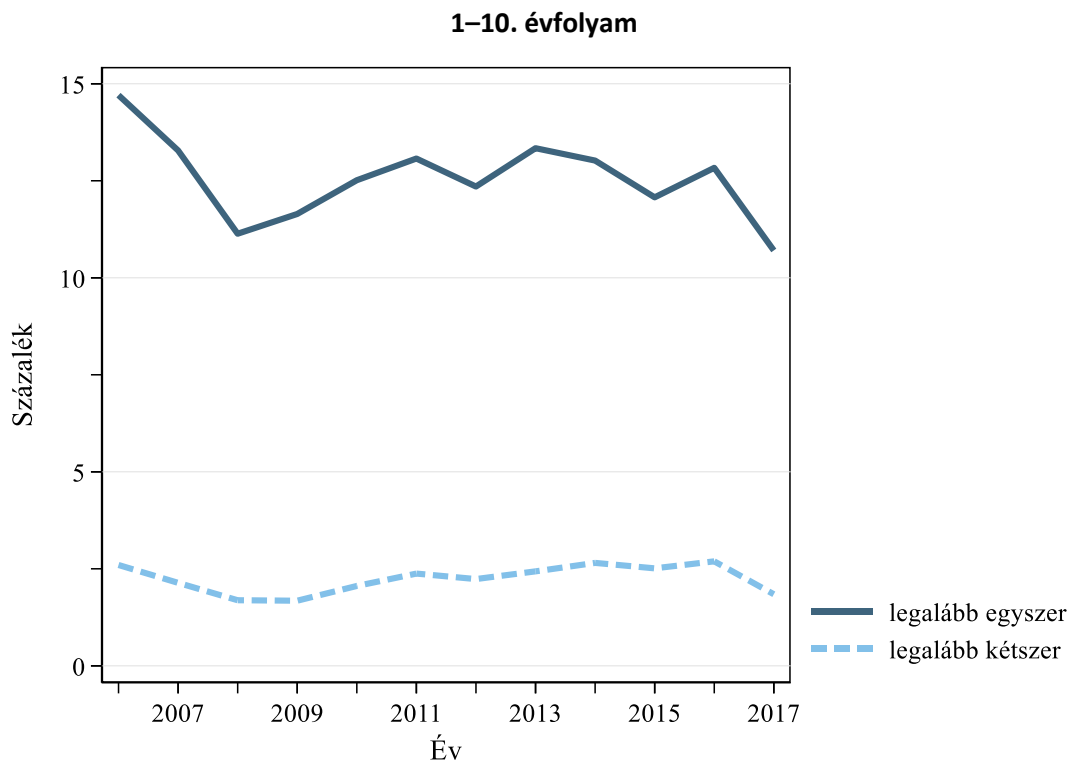
Az indikátor értéke jelentős különbségeket mutat programtípus szerint (C2.2.2 ábra). A 2017-es adatfelvétel szerint a szakközépiskolások közel 30 százaléka ismételt már legalább egyszer évet a tizedik évfolyamig, és minden tizedik diák többszörös évismétlő volt. Érdemes megjegyezni, hogy a tankötelezettségi korhatár csökkentésével bekövetkező növekvő korai lemorzsolódás mérsékelhette az évismétlők arányát középfokon, mégsem valószínű, hogy elsősorban ez áll a megfigyelhető változások mögött, hiszen ennek a hatásnak két-három évvel korábban jelentkeznie kellett volna.

Az évismétlés családi háttér szerinti különbségei is igen jelentősek (C2.2.3 ábra). A 2017-es adatok szerint az általános iskola végére a halmozottan hátrányos helyzetű diákok körében hozzávetőlegesen négyszer akkora az évismétlési arány, mint a nem hátrányos helyzetű diákoknál. A fiúk között minden ötödik halmozottan hátrányos helyzetű már legalább egyszer évet ismételt az általános iskolában, tizedikre ez az arány megközelíti a 25 százalékot. Ugyanakkor a középfokú oktatásban lényegesen megnő a nem HHH diákok évismétlési aránya, ami feltehetően azzal is összefügg, hogy a HHH státusz csak részben, a legsúlyosabb esetekben írja le a kedvezőtlen családi hátteret.

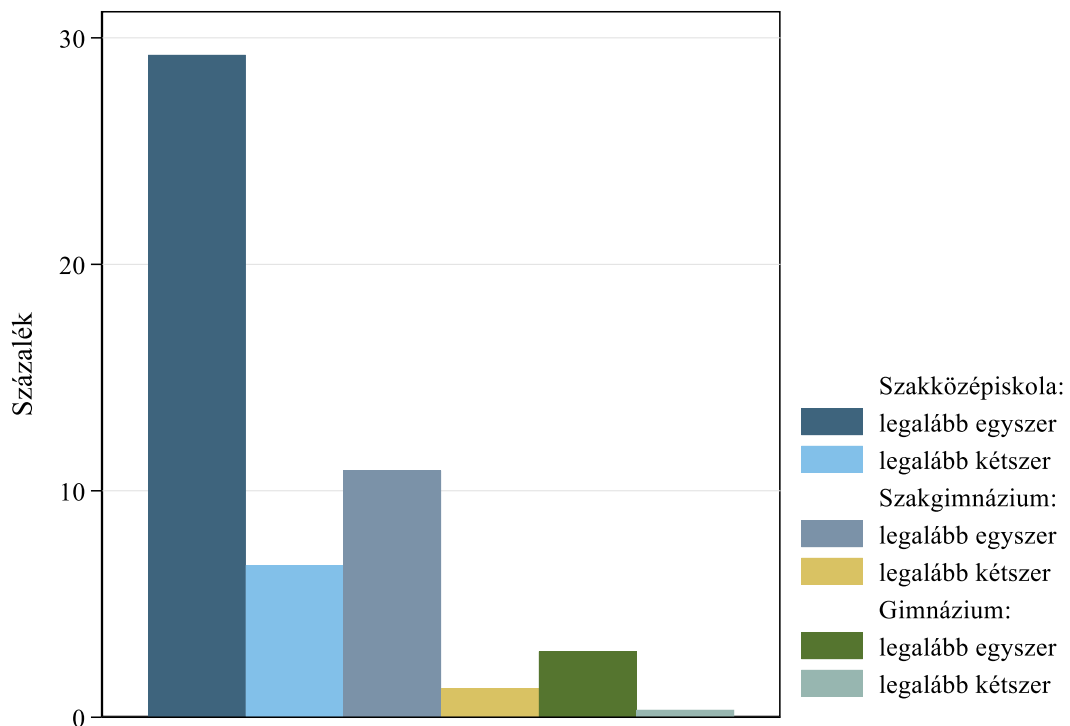
C2.2.1 ábra: A legalább egyszer és kétszer évet ismételt diákok százalékaránya

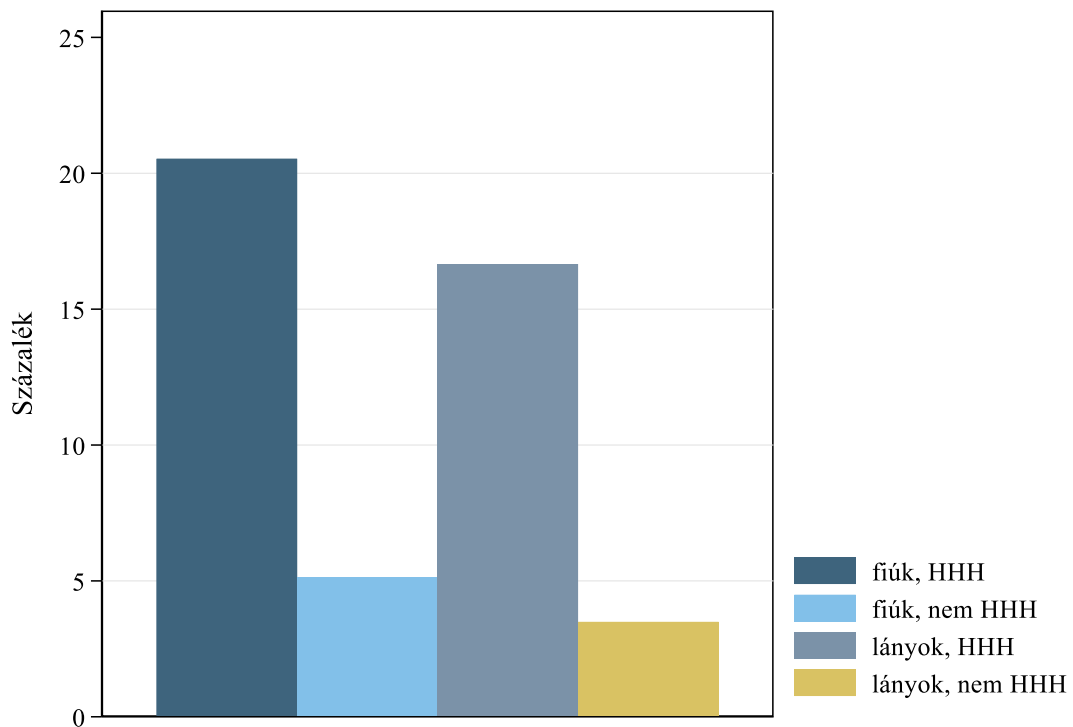

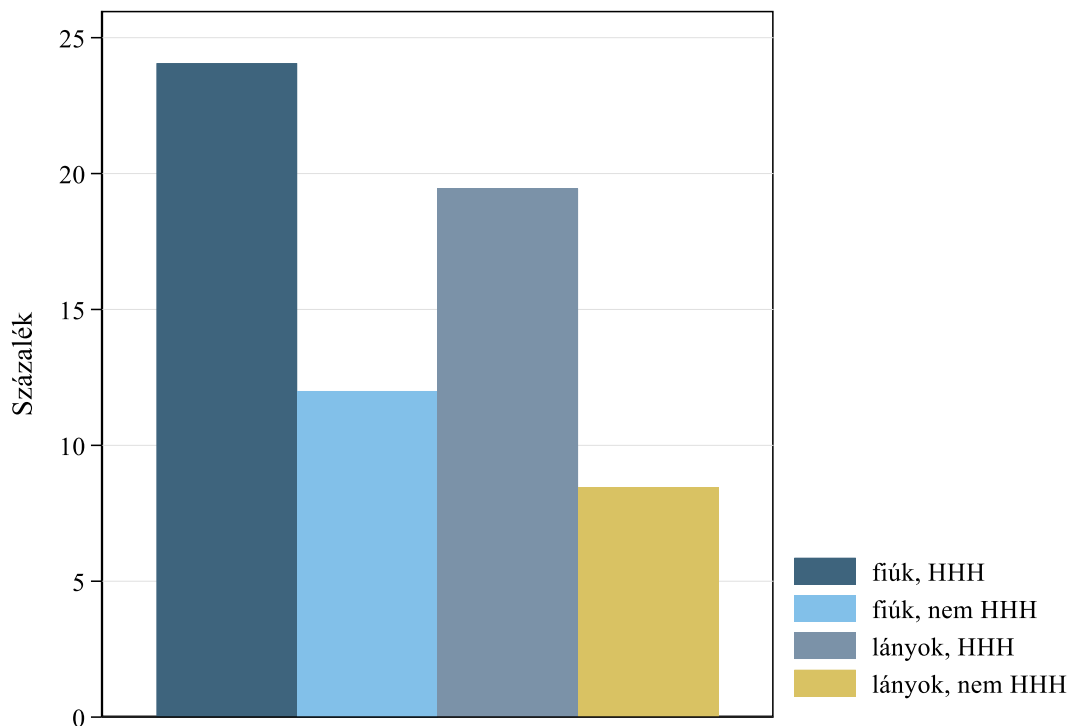
C2.2.2 ábra: Az 1–10. évfolyamokon legalább egyszer és többször évet ismételt diákok százalékaránya programtípus szerint (2017)

**C2.2.3 ábra: A legalább egyszer és kétszer évet ismételt diákok százalékaránya halmozottan hátrányos helyzet és nemek szerint (2017)
1–8. évfolyam**

1–10. évfolyam

A C2.2. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C2_2.xlsx

Data of indicator C2.2.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C2_2_english.xlsx

A középfokú programok kínálata és kereslete

A C2.3. indikátor a középfokú tanintézményekbe való jelentkezésekről, míg a C2.4., C2.5. és C2.6. indikátorok a középfokú képzésre már felvett tanulók programtípus, nem és hátrányos helyzet szerinti megoszlásáról ad képet. A C2.3. és C2.4. indikátorokat újabb adatok hiánya miatt nem tudtuk frissíteni. Ennek okán került be a kötetbe a C2.5. indikátor, amely a középfokú továbbtanulásra való jelentkezéseket tartalmazó KIFIR adatbázis helyett az iskolai szintű KIR-STAT-adatokon alapul. A C2.5. és az előző kötetekben is közölt C2.6. indikátor között a legfőbb különbség az, hogy míg előbbi a hivatalos intézményi szintű oktatásstatisztikán alapul, addig utóbbi az országos kompetenciamérés 10. évfolyamos egyéni szintű adataira támaszkodik, így több bontásban tudjuk közölni az indikátort.

C2.3. indikátor: A középfokú továbbtanulásra jelentkezett tanulók megoszlása az első helyen történt jelentkezés programtípusa szerint²⁹

Az indikátor nem frissült a 2017. évi kiadáshoz képest.

A C2.3. indikátorcsoport azt mutatja, hogy a 2002–2011 közötti időszakban a jelentkezések átlagos rangsoraiban alapvető változások nem történtek, azóta azonban a szakgimnáziumi jelentkezések aránya 41-ről 35 százalékra csökkent, míg a gimnáziumi jelentkezések aránya 34 százalékról 38-ra nőtt.

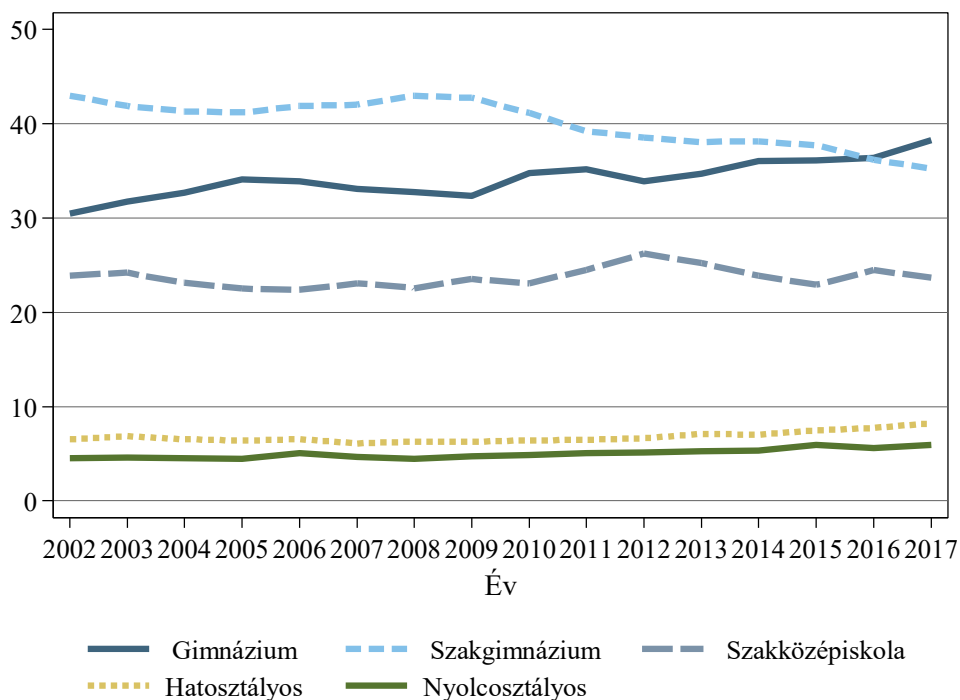
A legtöbb tanuló a vizsgált időszak legnagyobb részében első helyen szakgimnáziumba jelentkezett, ám 2017-ben már többen jelentkeztek négyosztályos gimnáziumba. A többi programtípusba, a szakközépiskolába és a hat-, illetve nyolcosztályos gimnáziumokba történő jelentkezések aránya változatlan. Az előbbi 22–24 százalék körüli, míg az utóbbi 5–7 százalék körüli értéket mutat (C2.3.1 ábra).

A jelentkezés során első helyen megjelölt iskolák programtípusa szerint számottevőek a nemek közötti különbségek. A lányok inkább a négyosztályos gimnáziumokba, illetve szakgimnáziumokba jelentkeznek – bár a vizsgált időszak elejéhez képest az utóbbi években a gimnáziumokat jóval többen választják. Ezzel szemben a fiúk egyértelműen a szakgimnáziumokba jelentkeznek első helyen, míg a szakközépiskolákban, illetve a gimnáziumokban átlagosan azonos arányban kívánnak továbbtanulni. A fiúknál is tapasztalható azonban, hogy a szakgimnáziumokba az elmúlt öt évben folyamatosan egyre kevesebben jelentkeznek első helyen, a gimnáziumi jelentkezések aránya viszont folyamatosan nő. A hat- és nyolcosztályos gimnáziumokba a fiúk és a lányok is hasonló arányban jelentkeztek, bár a lányok ezeket is körülbelül egy százalékkal többen jelölték meg első helyen (C2.3.2 ábra). Csakúgy, mint a gimnáziumi jelentkezéseknél, itt is folyamatos, bár viszonylag mérsékelt emelkedés figyelhető meg a jelentkezők arányában.

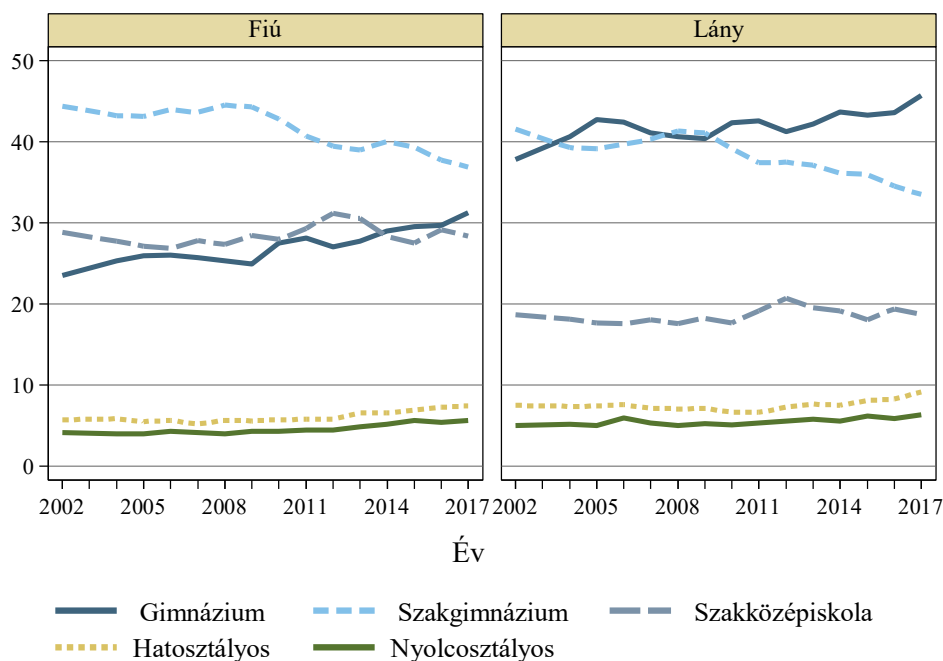
---

²⁹ A négyosztályos gimnáziumi, szakközépiskolai, illetve szakiskolai jelentkezések számát az előző évben 8. évfolyamos tanulók számához viszonyítottuk, míg a hat- és nyolcosztályos gimnáziumi jelentkezések számát az előző évi 6., illetve 4. évfolyamos tanulókéhoz.

C2.3.1 ábra: A középfokú továbbtanulásra jelentkező tanulók százalékos megoszlása az első helyen történt jelentkezés programtípusa szerint

C2.3.2 ábra: A középfokú továbbtanulásra jelentkező tanulók százalékos megoszlása az első helyen történt jelentkezés programtípusa és nemek szerint

A C2.3. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C2_3.xlsx

Data of indicator C2.3.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C2_3_english.xlsx

C2.4. indikátor: A középfokon továbbtanuló diákok megoszlása programtípus szerint

Az indikátor nem frissült a 2017. évi kiadáshoz képest.

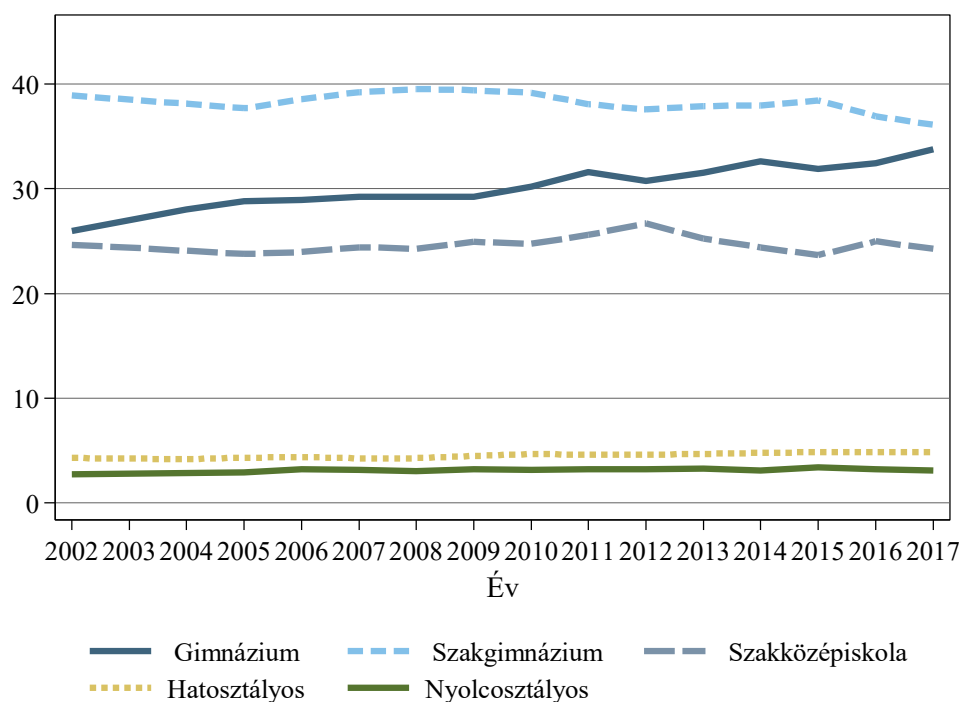
Hasonlóan a jelentkezésekhez, a középiskolákba felvételt nyert tanulók esetében is folyamatos csökkenés figyelhető meg a szakgimnáziumba felvettek arányában, míg a gimnáziumba felvettek arányában hasonló mértékű a növekedés. Programtípusonként vizsgálva a 2002 és 2017 közötti időszakban végig a szakgimnáziumokba vették fel a legtöbb tanulót, majd a sorrendben a gimnáziumok és a szakközépiskolák következnek. A hat-, illetve nyolcosztályos gimnáziumba felvett diákok aránya nem változott jelentősen: 5 százalék alatti, illetve 3 százalék körüli értéket mutatott (C2.4.1 ábra).³⁰

A nemek közti különbségek itt is jelentősek. A lányok közel azonos arányban járnak gimnáziumba és szakgimnáziumba (körülbelül 37 százalék), bár míg a vizsgált időszak elején a szakgimnáziumban továbbtanulók aránya volt magasabb, 2017-re a gimnáziumba járók aránya már nagyjából öt százalékkal haladta meg a szakgimnáziumba járókéét. A fiúk jellemzően szakgimnáziumban tanulnak tovább, és bár a jelentkezések aránya a szakközépiskola és a gimnázium esetében közel azonosan alakult: a vizsgált időszak legnagyobb részében jóval több fiút vettek fel szakközépiskolába, mint gimnáziumba. E két programtípus aránya azonban évről évre közeledett egymáshoz: 2002-ben a szakközépiskolába és a gimnáziumba járó fiúk aránya 10 százalékkal tért el egymástól, 2017-re a különbség 2 százalékra csökkent. A hat- és a nyolcosztályos gimnáziumokba egy százalékkal több lány jár, mint fiú, és a különbség nem változott jelentősen 2002 és 2017 között (C2.4.2 ábra).

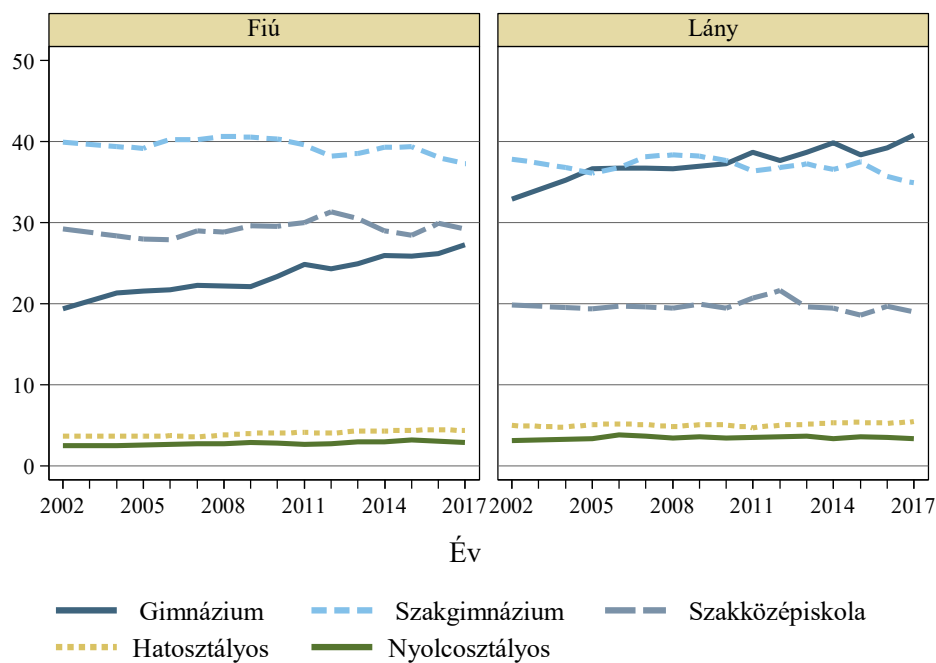
---

³⁰ Az indikátor a felvételi rendszer sajátosságai miatt csak a normál eljárás keretében felvett tanulókról tartalmaz adatokat, a rendkívüli eljárás keretében felvettekről nem.

C2.4.1 ábra: A középfokon továbbtanuló diákok megoszlása programtípus szerint

C2.4.2 ábra: A középfokon továbbtanuló diákok megoszlása programtípus és nemek szerint

A C2.4. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C2_4.xlsx

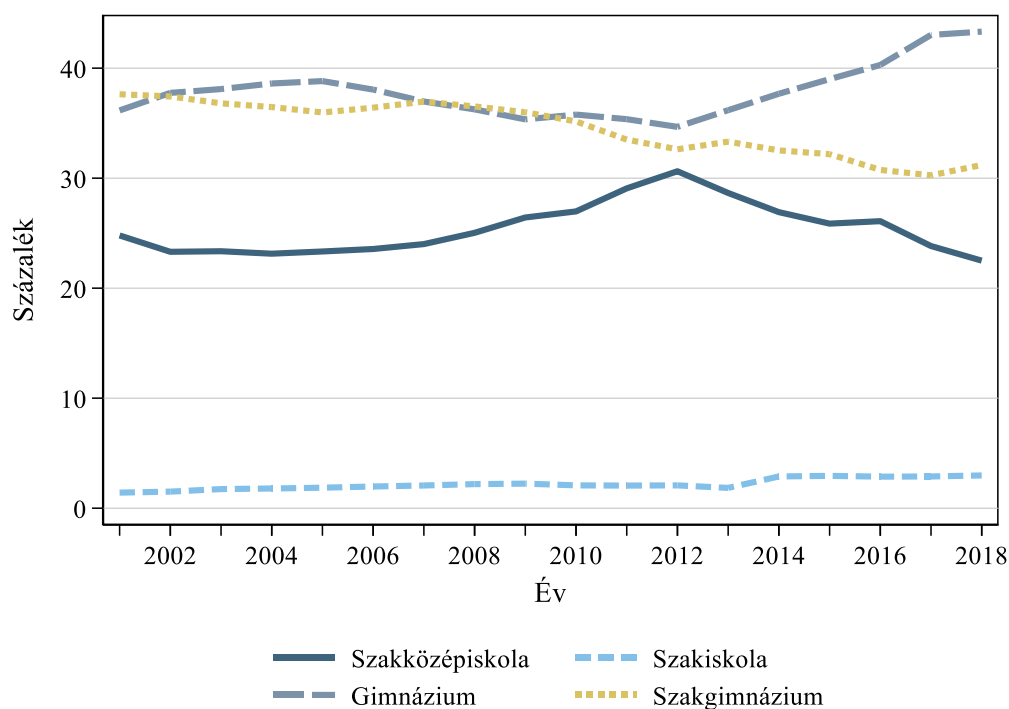
Data of indicator C2.4.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C2_4_english.xlsx

C2.5. indikátor: A középfokon 9. évfolyamra járó tanulók aránya programtípus szerint

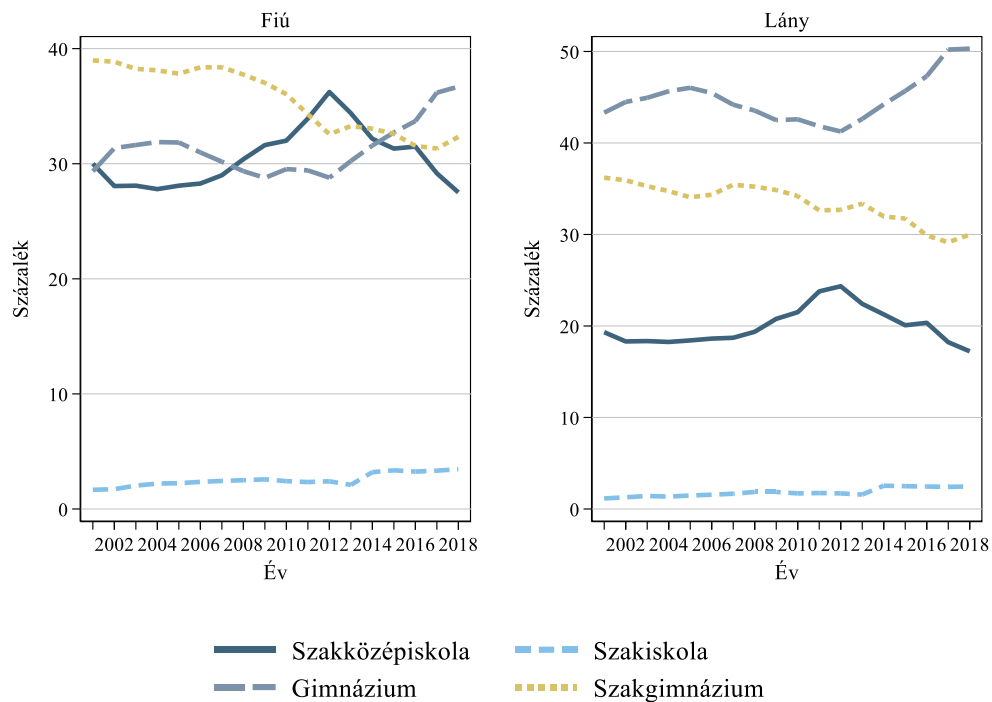
A C2.5.1 ábra a középfokú iskolában 9. évfolyamra járó diákok megoszlását mutatja programtípus szerint, a KIR-STAT iskolai szintű statisztika alapján. Jól látható, hogy az elmúlt években mind a szakközépiskolákba mind a szakközépiskolákba járó tanulók aránya csökkent, miközben a gimnáziumokba járó tanulók aránya emelkedett.

A C2.5.2 ábrán a nemek szerinti bontásban hasonló trendeket figyelhetünk meg mindkét nem esetében. Az ábrán a szintbeli különbségek is jól láthatók: a gimnáziumokba (a 4, 6 és 8 osztályos gimnáziumokba együttvéve) kissé nagyobb arányban járnak a lányok, míg a szakképző intézményekbe, és különösen a szakközépiskolákba sokkal nagyobb arányban járnak a fiúk.

C2.5.1 ábra: A középfokon 9. évfolyamra járó tanulók aránya programtípus szerint

C2.5.2 ábra: A középfokon 9. évfolyamra járó tanulók aránya programtípus és nemek szerint

A C2.5. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C2_5.xlsx

Data of indicator C2.5.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C2_5_english.xlsx

C2.6. indikátor: A középfokon 10. évfolyamra járó tanulók megoszlása programtípus szerint

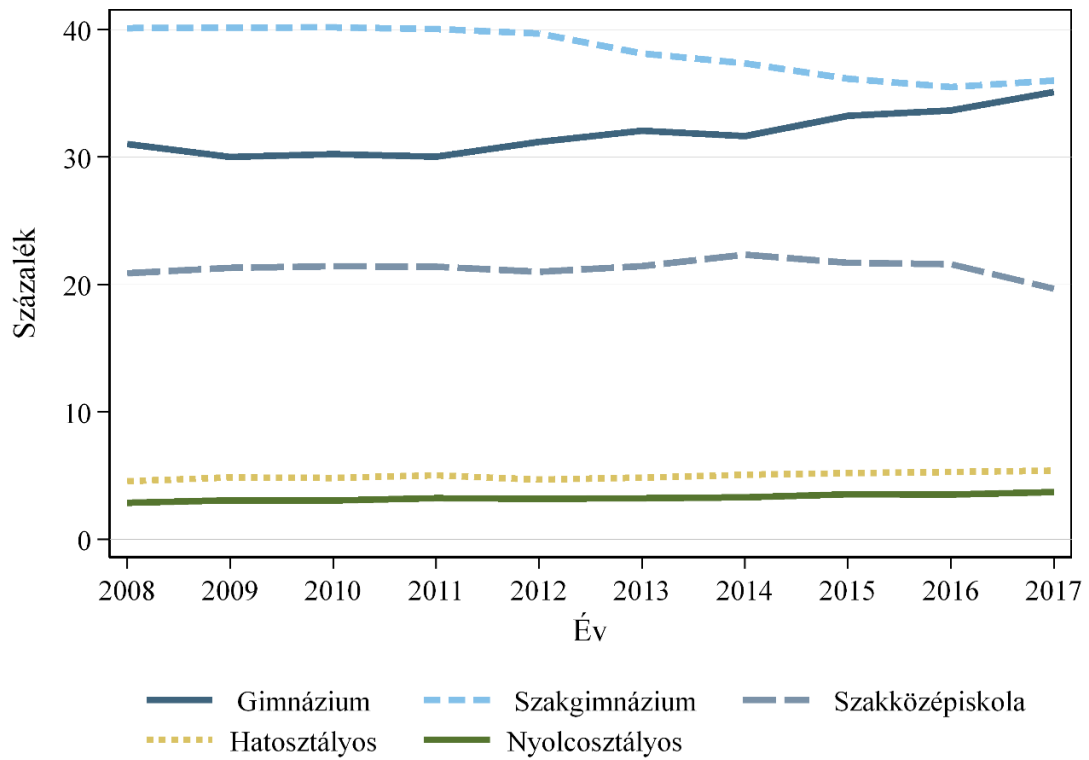
A C2.6.1 ábra a középfokú iskolában 10. évfolyamra járó diákok megoszlását mutatja programtípus szerint, az országos kompetenciamérés adatai alapján. Jól látható, hogy az elmúlt pár évben a szakgimnáziumokban tanulók aránya kissé csökkent, míg a gimnáziumokban tanulóké emelkedett. A szakközépiskolákba, illetve a 6 és a 8 osztályos gimnáziumokba járó diákok aránya nem változott az elmúlt években.

A C2.6.2 ábra ugyanezt a trendet mutatja nemek szerinti bontásban. A szakgimnáziumban tanuló fiúk és lányok aránya egyaránt csökkent, ugyanakkor a gimnáziumba járók aránya mindkét nem körében nőtt. Jól látszik az is, hogy míg a szakgimnáziumokban közel azonos arányban tanulnak fiúk és lányok, a lányok sokkal nagyobb arányban járnak gimnáziumba, míg a fiúk szakközépiskolába. A 6, illetve 8 osztályos gimnáziumban tanulók aránya mindkét nem körében közel azonos.

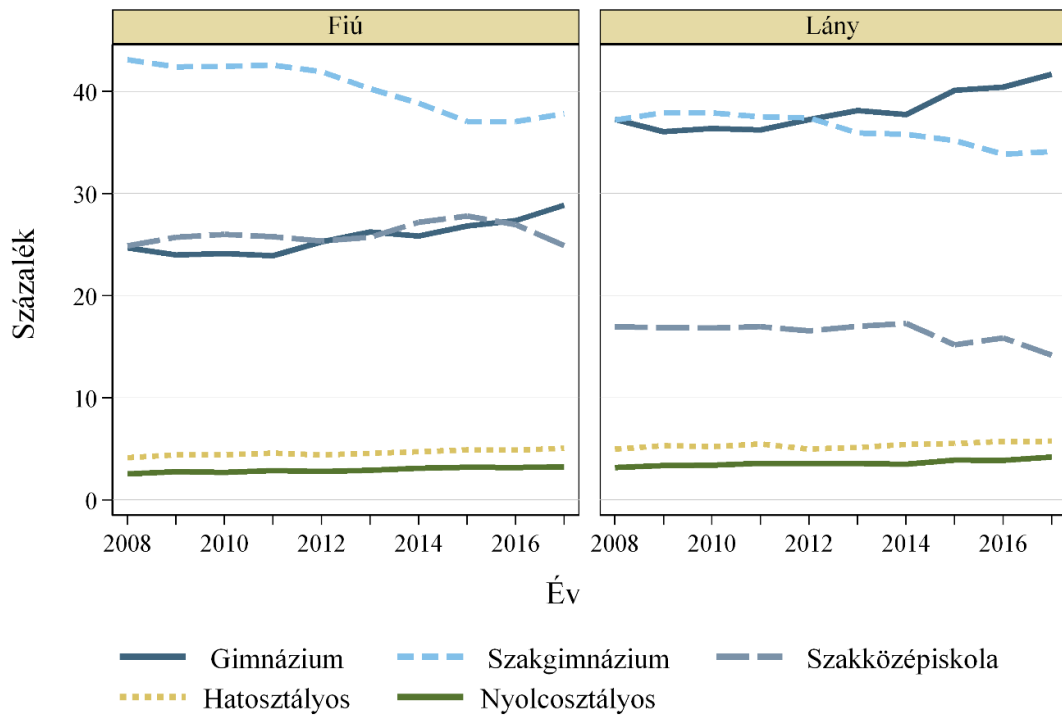
A C2.6.3 ábra halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) és nem HHH diákokra bontva mutatja a 10. évfolyamosok programtípus szerinti megoszlását. Jól látható, hogy a HHH státuszú tanulók több mint fele – 2016-ra már 60 százaléka – szakközépiskolába járt, míg a gimnáziumokban 10 százalék körüli az arányuk, a 6 és 8 osztályos gimnáziumokban pedig elenyésző.

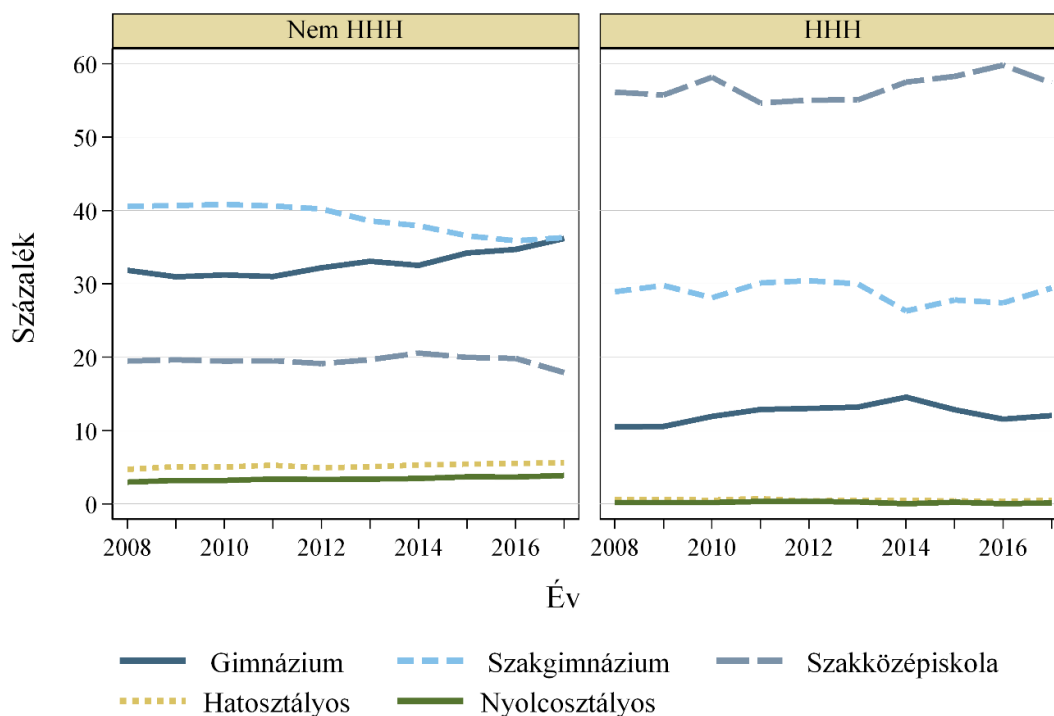
C2.6.1 ábra: A középfokon 10. évfolyamra járó tanulók megoszlása programtípus szerint

C2.6.2 ábra: A középfokon 10. évfolyamra járó tanulók megoszlása programtípus és nemek szerint

C2.6.3 ábra: A középfokon 10. évfolyamra járó tanulók megoszlása programtípus és hátrányos helyzet szerint

A C2.6. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C2_6.xlsx

Data of indicator C2.6.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C2_6_english.xlsx

C2.7. indikátor: A lemorzsolódó diákok aránya

A C2.7. indikátor a lemorzsolódó diákok arányát mutatja be. Az Európai Unió és az Eurostat azokat a 18–24 éveseket tekinti korai iskolaelhagyónak, akiknek nincsen középfokú végzettségük és nem tanulnak iskolarendszerű képzésben.³¹ Valójában a korai iskolaelhagyók arányát egy-egy születési korosztályon belül akkor lehet pontosan kiszámítani, amikor az adott korosztály középiskolai pályafutása már lezárult. A lemorzsolódó diákok itt bemutatott aránya ettől eltérő, de szorosan összefügg a korai iskolaelhagyással és alkalmas az időbeli változások bemutatására.

Az indikátor az általános iskolai és középfokú oktatásból lemorzsolódó diákok részarányát mutatja be a születési kohorsz létszámához mérten. Adott időpontban azokat tekintjük lemorzsolódónak, akik már legalább hat hónapja nem járnak iskolába és nincsen középfokú végzettségük.³² Annak érdekében, hogy a legfrissebb adatokat mutathassuk be, az indikátor értékét minden év decemberére számítottuk ki. Nem tekintjük lemorzsolódónak azokat, akik programtípust vagy iskolát váltanak.

³¹ Ezt a definíciót az EU Oktatási, Ifjúsági, Kulturális és Sportügyi Tanácsa fogadta el 2003-ban (Council conclusions on "Reference levels of European Average Performance in Education and Training (Benchmarks)")

³² Ez a definíció közel áll a Fehérvári Anikó által alkalmazotthoz (Fehérvári Anikó: *Lemorzsolódás és a korai iskolaelhagyás trendjei*, Neveléstudomány 2015/3, pp. 31–47.).

Fontos hangsúlyozni az indikátor korlátait. Mindenekelőtt azt, hogy több okból is magasabb lehet az értéke, mint a korai iskolaelhagyók középiskolai pályafutás után mért aránya. Egyrészt ugyanis a lemorzsolódó diákok egy része később visszatér az iskolába, folytatja tanulmányait. Másrészt a külföldre költöző családok gyermekeit, akik ott folytatják a tanulmányaikat, nem tudjuk azonosítani, így az adatok közt ők is lemorzsolódókként jelennek meg. Végül a diákok egy kis része esetében adatproblémák miatt nem lehet egyértelműen eldönteni, hogy szereztek-e középfokú végzettséget, vagy sem.

Az indikátor értékét a diákok 50 százalékos mintáját tartalmazó adminisztratív adatbázisból számítottuk ki.³³

A C2.7.1 ábra életkor szerint mutatja be a korai iskolaelhagyók arányát év végén a 2013–2017 közötti időszakban. Az életkor a diákok aktuális életkorát jelöli. 2013 után a lemorzsolódók aránya a 17–19 évesek körében nőtt. Ez minden bizonnyal összefügg a tankötelezettségi korhatár 18-ról 16 évre történő csökkentésével. Az új szabály azokra vonatkozik, akik nem kezdték meg a középfokú tanulmányaikat a 2012/13-as tanév előtt. 2013-ban a 16 év feletti diákok már zömmel középiskolába jártak, így a lemorzsolódás növekedése 2014-től figyelhető meg. A 16 évesek esetében nem látunk emelkedést, ami jórészt a lemorzsolódás itt alkalmazott definíciójából fakad: azok a diákok, akik az év második felében születtek, az év végéig nem maradhattak ki már hat hónapja az iskolából, ha a korhatár betöltéséig iskolába jártak. Ráadásul a tanulmányok megszakítása azonnal a korhatár elérésekor vagy röviddel utána kivételesnek tűnik, a kilépés jellemzően később következik be.³⁴

A C2.7.2 ábra életkor és nemek szerint mutatja be a korai iskolaelhagyók arányát. 18 éves korig nincsen jelentős különbség a fiúk és a lányok között, a 19 évesek esetében a fiúk között valamivel magasabb a lemorzsolódók aránya.

A C2.7.3 ábra programtípus és életkor szerint mutatja be a korai iskolaelhagyók arányát. A programtípus itt az adott diák esetében az adatokban egyértelműen azonosítható első középfokú iskolatípust jelöli. A lemorzsolódók aránya csekély a gimnáziumokban (ezért ez a programtípus az ábrán nem szerepel), ugyanakkor magas a szakközépiskolákban továbbtanulók esetében.

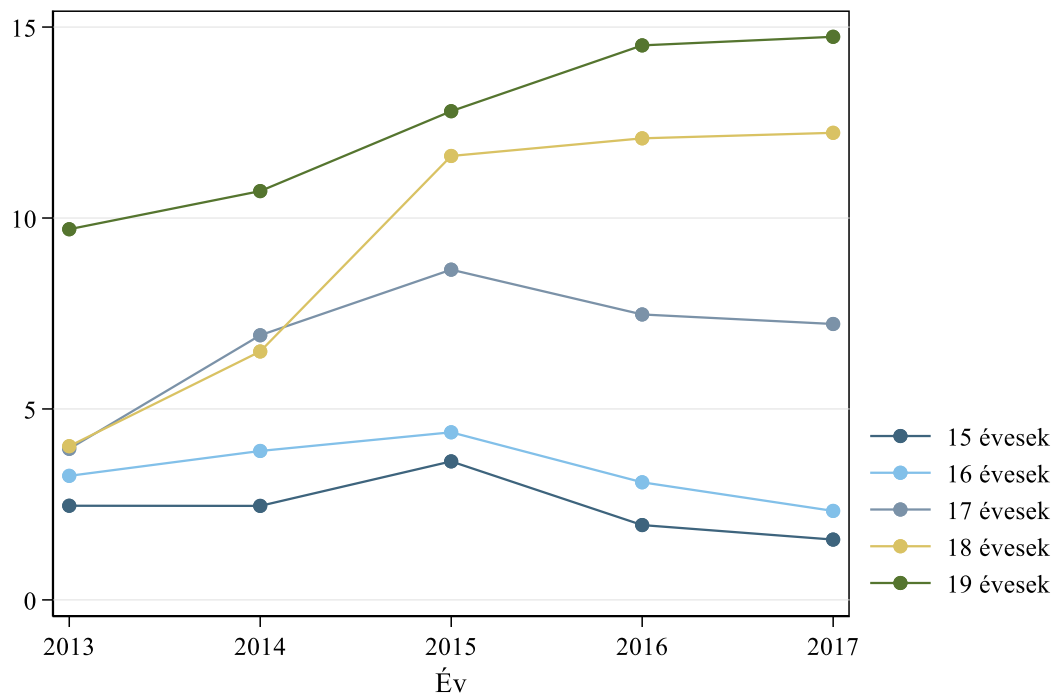
Végül a C2.7.4 ábra életkor és a lakóhely járásának típusa szerint mutatja be a lemorzsolódó diákok arányát. A 17–19 éveseket tekintve a hátrányos helyzetű járásokban hozzávetőlegesen 30 százalékkal magasabb a korai iskolaelhagyók aránya, mint a nem hátrányos helyzetű járásokban. A hátrányos helyzetű járások csoportján belül a fejlesztendő és komplex programmal fejlesztendő járások esetében valamivel még magasabb a lemorzsolódók aránya, e között a két csoport között ugyanakkor nincsen különbség.

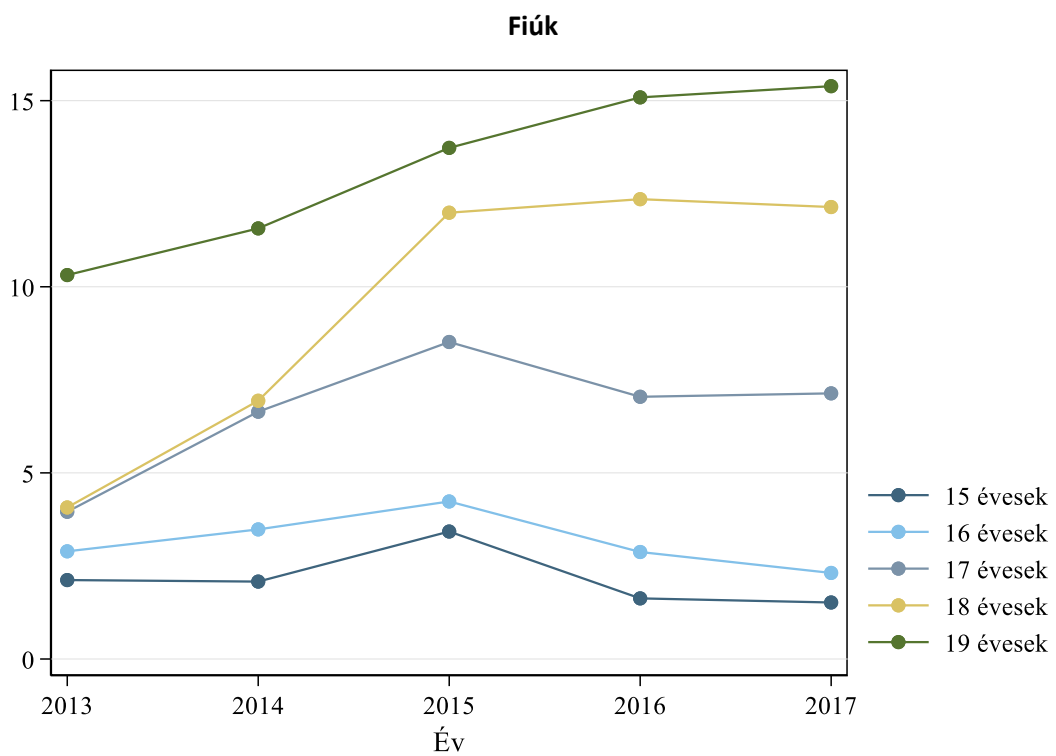
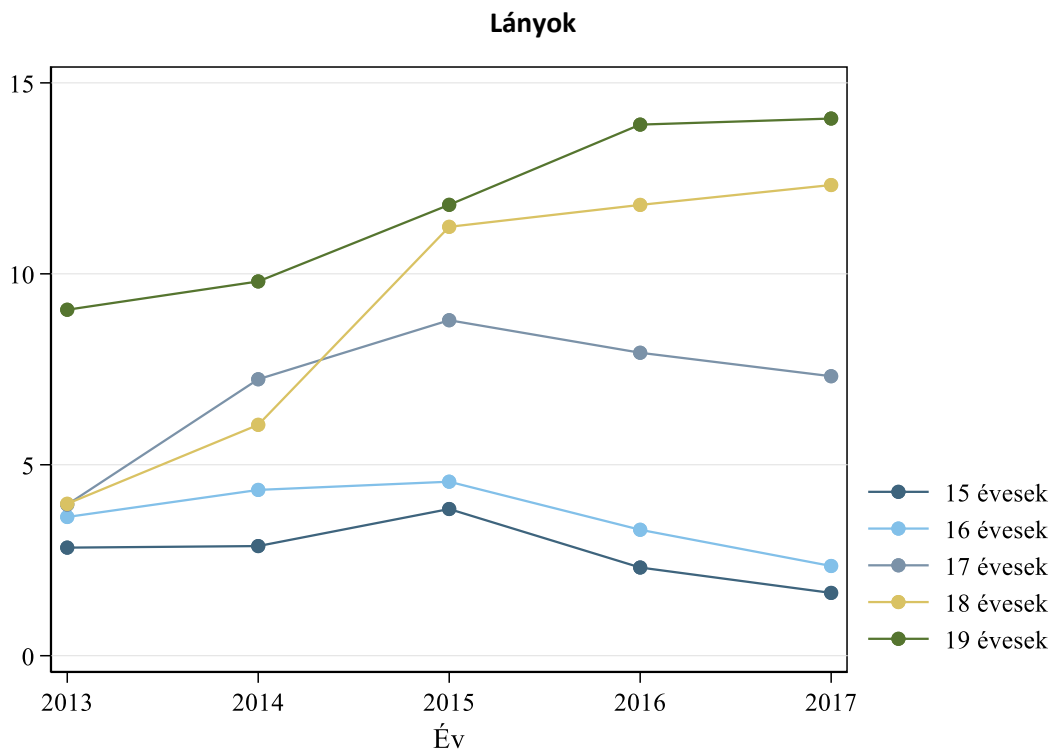
³³ Sebők Anna (2019): *A KRTK Kapcsolt Államigazgatási Paneladatbázisa*. Közgazdasági Szemle, 66/11, pp. 1230–1236.

³⁴ Hermann Zoltán (2019): *A tankötelezettségi korhatár csökkentésének hatása a lemorzsolódásra*, in: *Munkaerőpiaci Tükör 2018*, KRTK, Budapest.

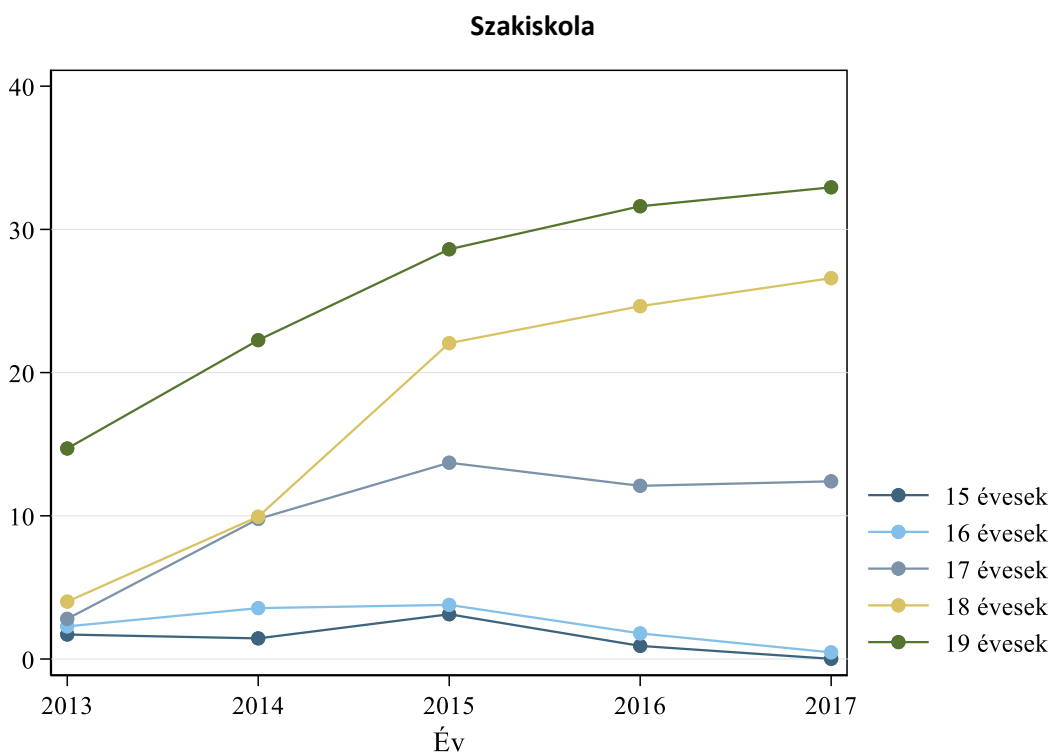
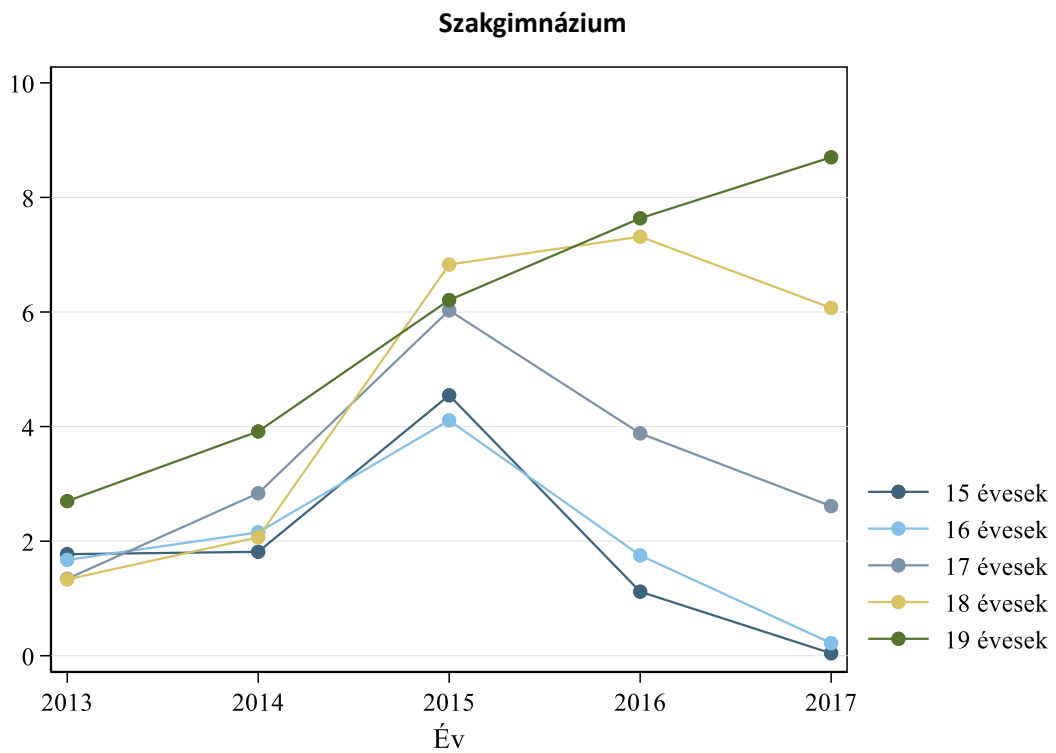
C2.7.1 ábra: A lemorzsolódó diákok százalékaránya életkor szerint

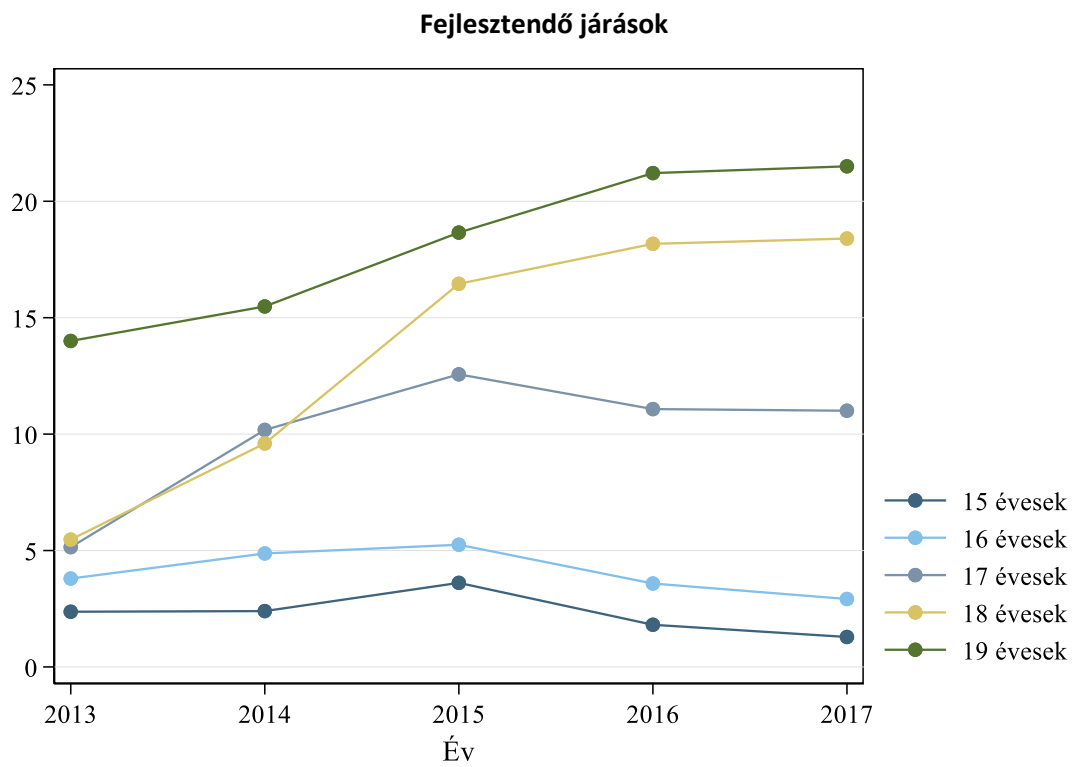
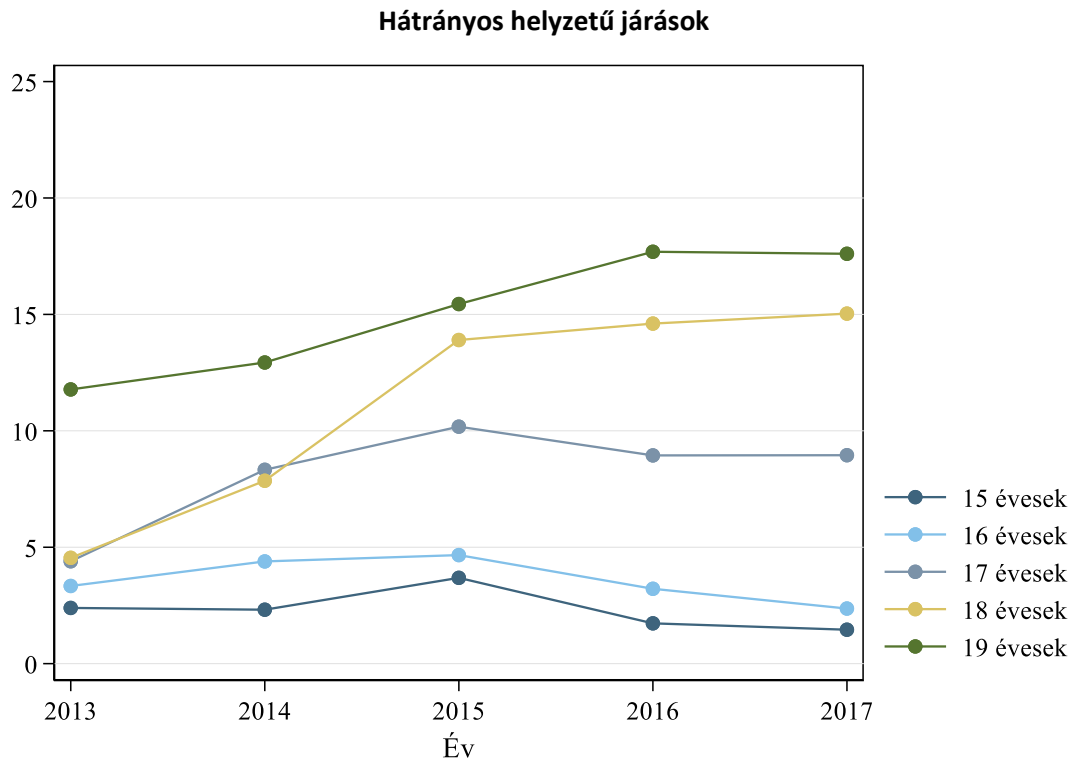
C2.7.2 ábra: A lemorzsolódó diákok százalékaránya életkor és nem szerint

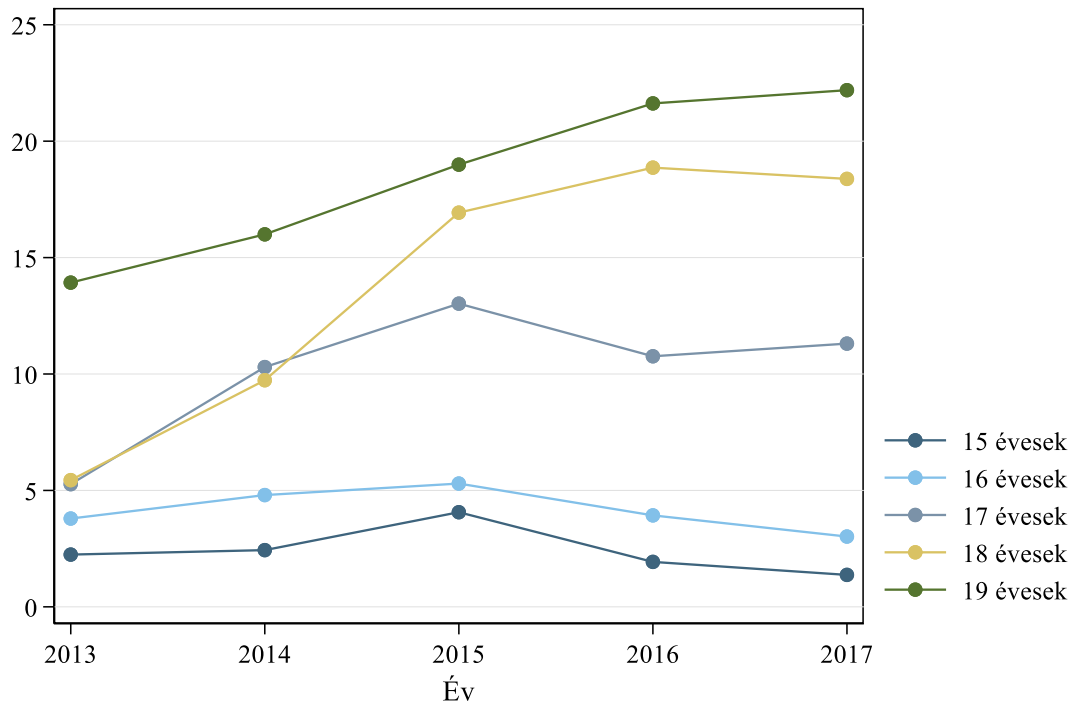
C2.7.3 ábra: A lemorzsolódó diákok százalékaránya életkor és programtípus szerint

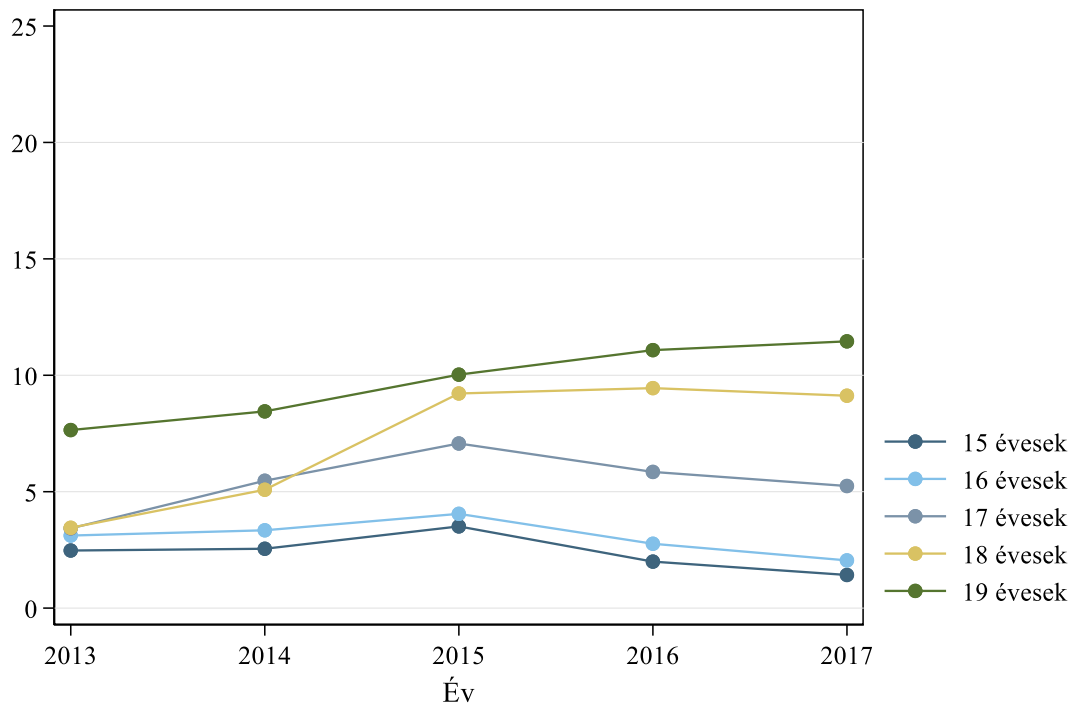
C2.7.4 ábra: A lemorzsolódó diákok százalékaránya életkor és a járás típusa szerint

Komplex programmal fejlesztendő járások

Nem hátrányos helyzetű járások

A C2.7. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/C2_7.xlsx

Data of indicator C2.7.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/C2_7_english.xlsx

C3. Tanulási környezet

A tanulási környezet indikátorai négy nagyobb csoportot foglalnak magukban. Az indikátorok első csoportja az intézményhálózatot mutatja be, a második az egyenlőség témakörét vizsgálja, a harmadik a fizikai környezetet méri fel, míg a negyedik csoport az oktatás minőségének kérdésével foglalkozik.

Az intézményhálózat jellemzői

A következő két indikátor az állami, önkormányzati, egyházi és egyéb fenntartású intézmények arányát, illetve az ezen intézményekben tanulók arányát mutatja be.³⁵ Az intézmények önálló igazgatási szervezetek, amelyek saját alapító okirattal és intézményi OM-azonosítóval rendelkeznek. Az indikátorokat külön számoltuk az óvodákra, az alapfokú képzést végző intézményekre (általános iskolák) és a középfokú képzést végző intézményekre (középsiskolák).

C3.1. indikátor: Az intézmények megoszlása intézményfenntartó szerint

2001 és 2018 között az általános iskolásokat oktató intézmények között 89,5-ről 2 százalékra csökkent az önkormányzati fenntartású intézmények aránya, míg 2,9-ről 76,5 százalékra nőtt az állami fenntartású intézményeké (C3.1.1 ábra). Az önkormányzati–állami fenntartóváltások döntően 2013-ban történtek. Az egyházi fenntartású intézmények aránya 5 százalékról 16,4-re nőtt az alapfokú oktatási intézményeken belül, míg az egyéb fenntartású intézmények aránya 2,6-ről 5,1 százalékra emelkedett. Az egyházi intézmények aránya folyamatosan emelkedett: 2006 és 2009 között 2,7 százalékponttal, 2010 és 2013 között 5,6 százalékponttal, ezt követően 2018-ig további 1,2 százalékponttal.

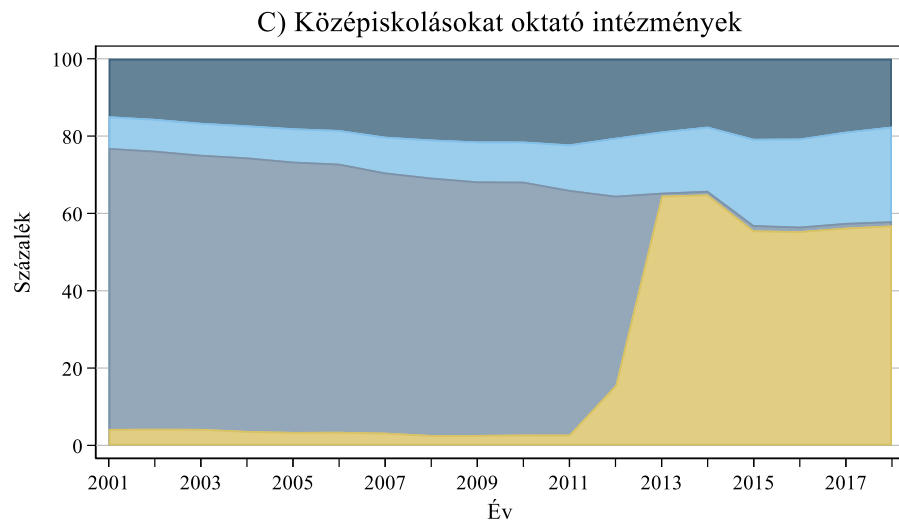
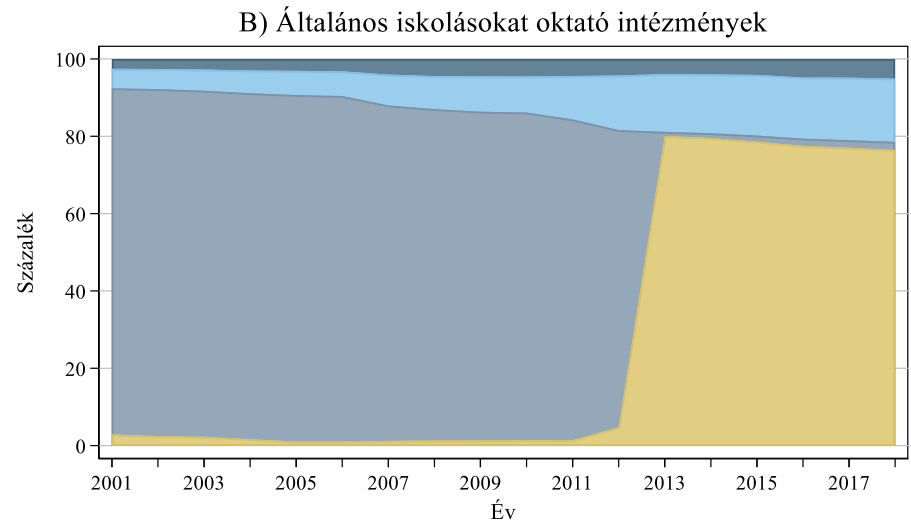
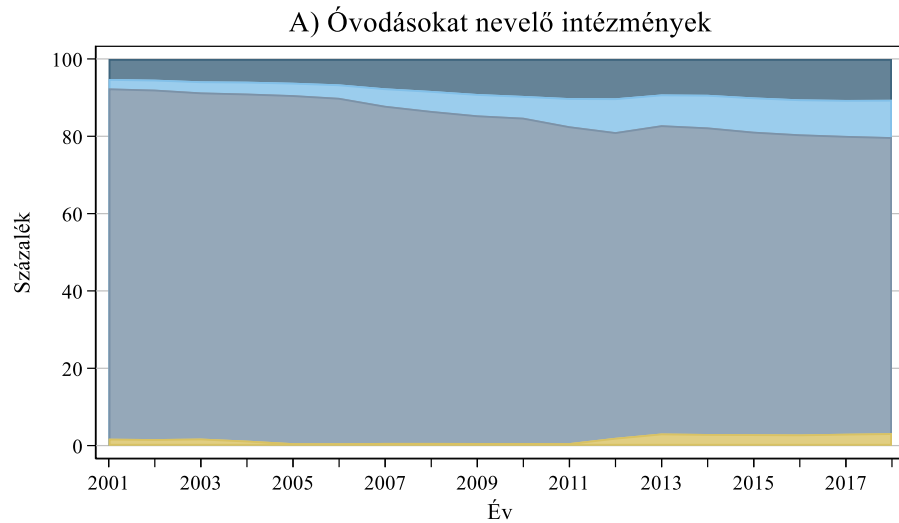
A középfokú képzést nyújtó intézmények esetében hasonló tendenciákat láthatunk. Az állami intézmények aránya 2001-ben 4,3 százalék volt, míg 2018-ban 56,9 százalék, az önkormányzati fenntartású intézmények aránya pedig 72,7-ről 1,1 százalékra csökkent. Az egyházi fenntartású intézmények aránya ugyanebben az időszakban 8,2-ről 24,5 százalékra nőtt; a növekedés jórészt 2011 és 2015 között ment végbe.

Az óvodák esetében a legnagyobb változást az egyházi és egyéb fenntartású intézmények arányának növekedése jelenti. 2001 és 2018 között előbbiek aránya 2,4-ről 9,7 százalékra, míg utóbbiak aránya 5,2-ről 10,6 százalékra nőtt.

---

³⁵ Állami intézményfenntartónak az államot és a felsőoktatási intézményeket tekintettük. Az önkormányzati intézményfenntartók közé soroltuk a települési önkormányzatokat, a megyéket, a fővárost, az önkormányzati társulásokat és a kisebbségi önkormányzatokat.

C3.1.1 ábra: Az intézmények megoszlása intézményfenntartó szerint

A C3.1. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_1.xlsx

Data of indicator C3.1.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_1_english.xlsx

C3.2. indikátor: A tanulók megoszlása intézményfenntartó szerint

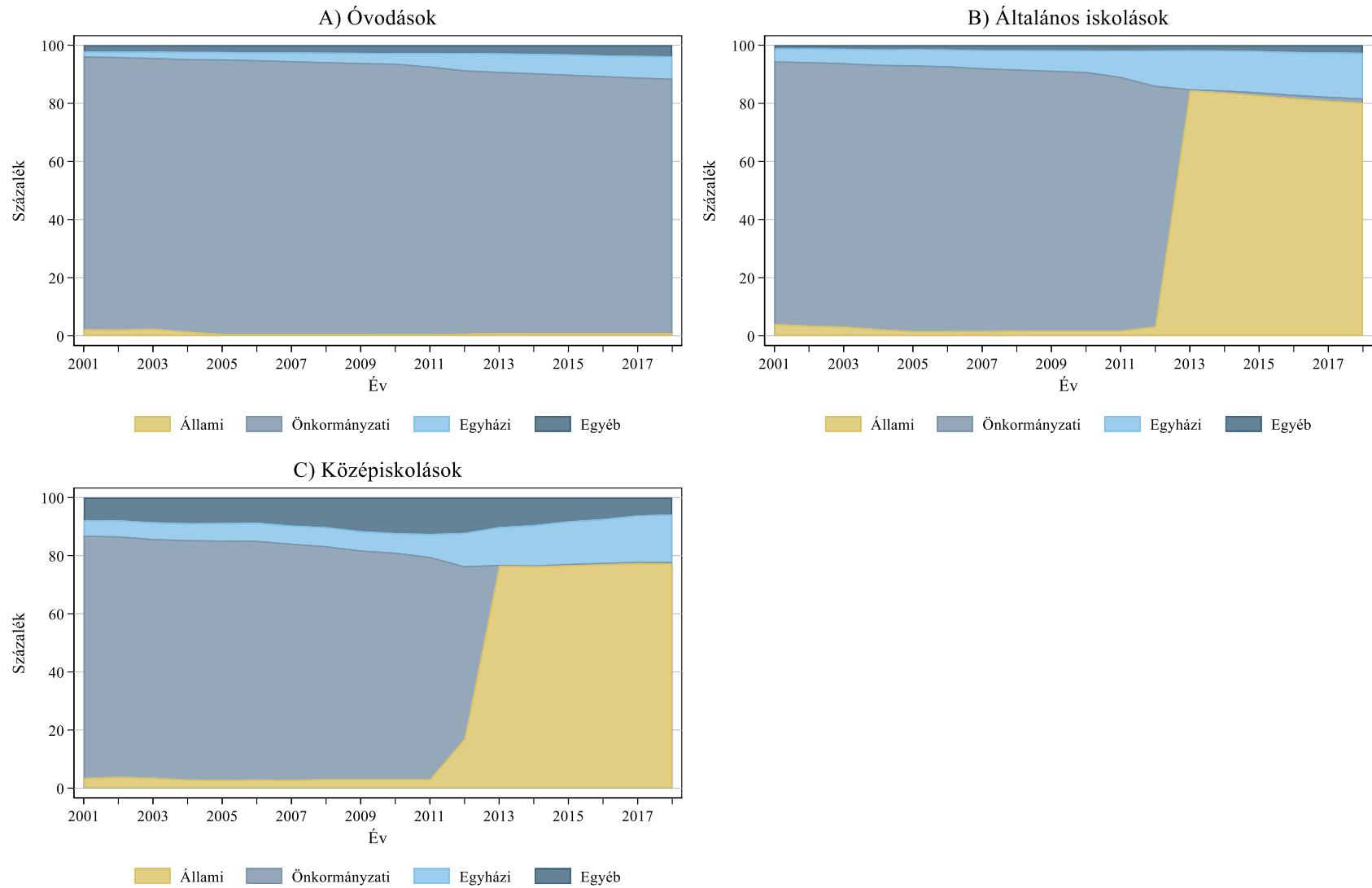
A fentiekhez hasonló változásokat mutat a tanulók intézményfenntartó szerinti megoszlása is. 2018-ban az általános iskolások jelentős része (80,2 százalék) állami fenntartású intézményben tanult (C3.2.1 ábra). Az egyházi intézményekben tanulók aránya 2001 és 2016 között a három és félszeresére emelkedett (4,5-ről 15,6 százalékra). Az „egyéb” fenntartású intézményekben tanulók aránya 1,1 százalékról 2,6-ra nőtt.

A középiskolások esetében 2001 és 2018 között az egyházi fenntartású intézményben tanulók aránya jelentősen növekedett: 5,3-ról 16,4 százalékra (C3.2.1 ábra). Az „egyéb” fenntartású intézményekben tanulók aránya 2011-ig nőtt (7,8-ről 12,5 százalékra), majd fokozatosan a 2001-es érték alá csökkent.

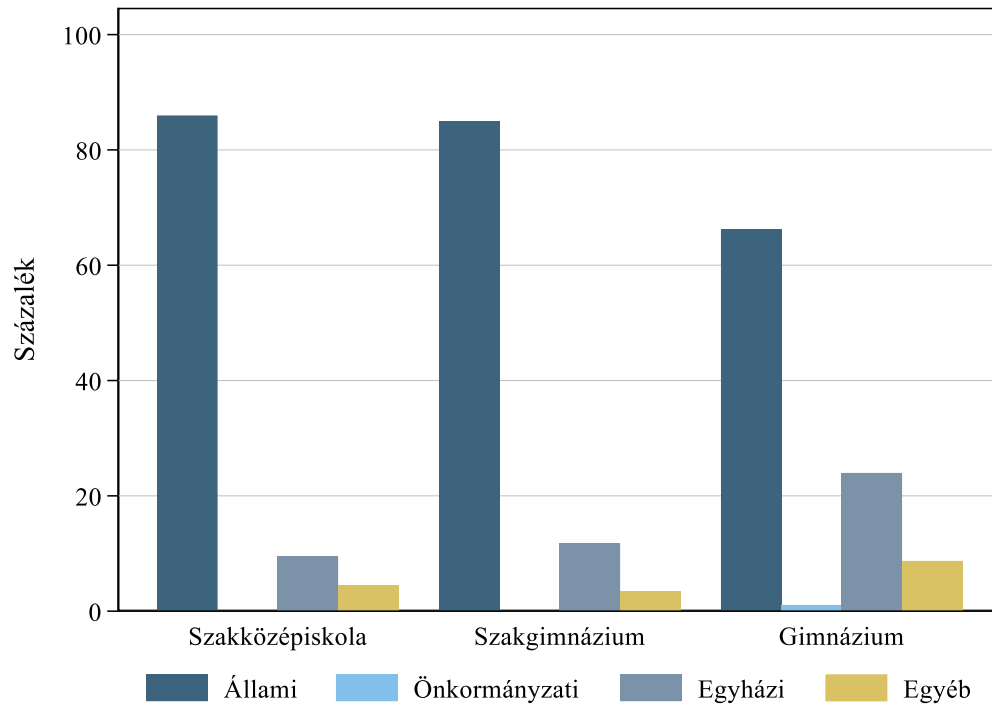
Programtípusonként vizsgálva a középiskolás tanulók intézményfenntartó szerinti megoszlását azt látjuk, hogy 2018-ban a gimnazisták között volt a legmagasabb az egyházi intézményben tanulók aránya (24 százalék), és a legalacsonyabb az állami vagy önkormányzati intézményben tanulók aránya (66,1 százalék) (C3.2.2 ábra). A szakközépiskolások és szakgimnazisták között nem mutatkozik érdemi különbség.

A megyék közötti különbségeket vizsgálva azt állapíthatjuk meg, hogy az egyházi intézményekben tanulók aránya minden programszinten jellemzően a keleti régiókban magasabb az átlagosnál (C3.2.3 ábra). Az „egyéb” fenntartójú intézményekben tanulók aránya pedig Budapesten a legmagasabb, legalábbis az óvodások és általános iskolások között.

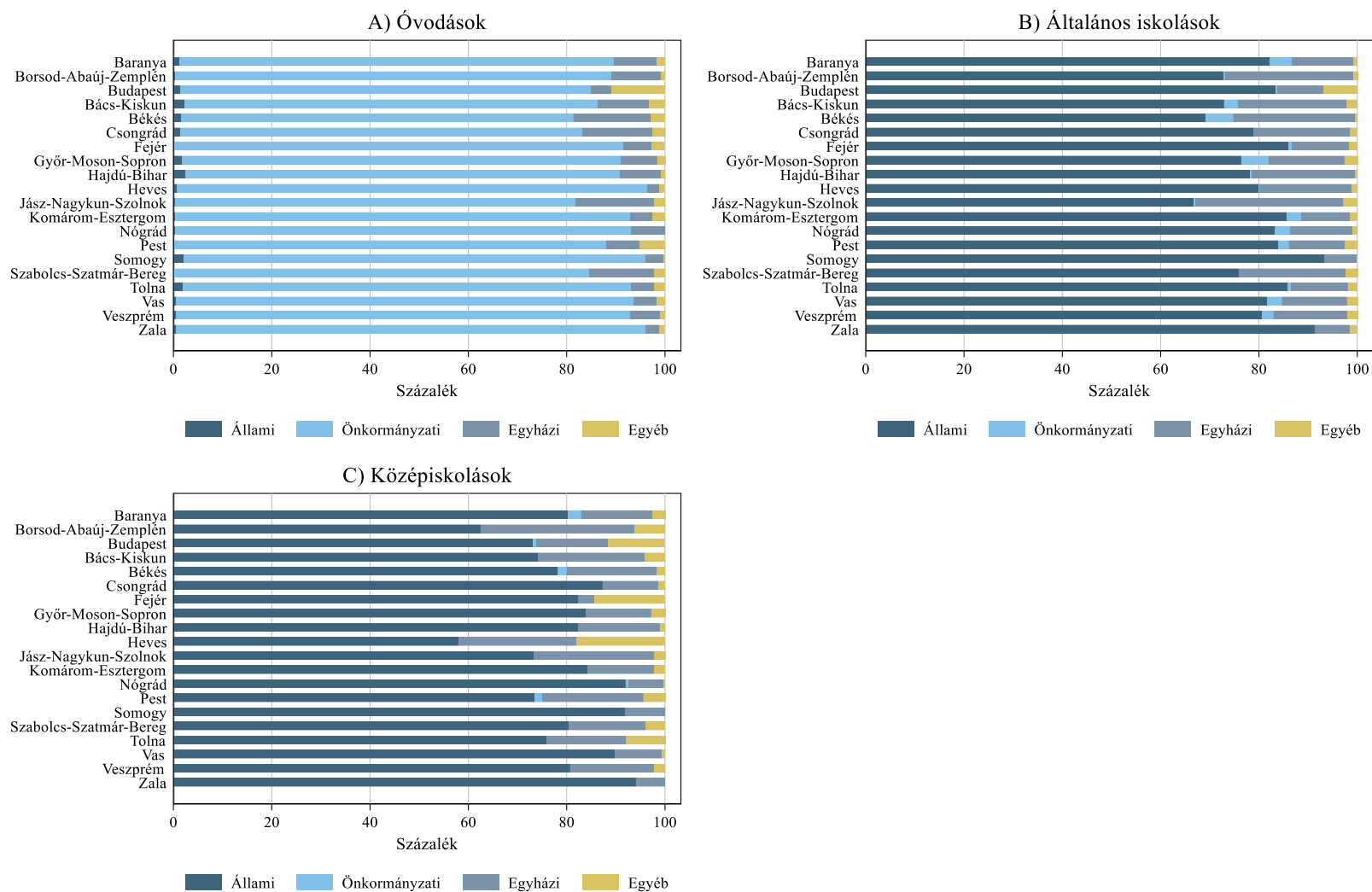
C3.2.1 ábra: A tanulók megoszlása intézményfenntartó szerint

C3.2.2 ábra: A középiskolás tanulók aránya intézményfenntartó szerint, programtípusonként (2018)

C3.2.3 ábra: A tanulók megoszlása intézményfenntartó szerint, megyénként (2018)

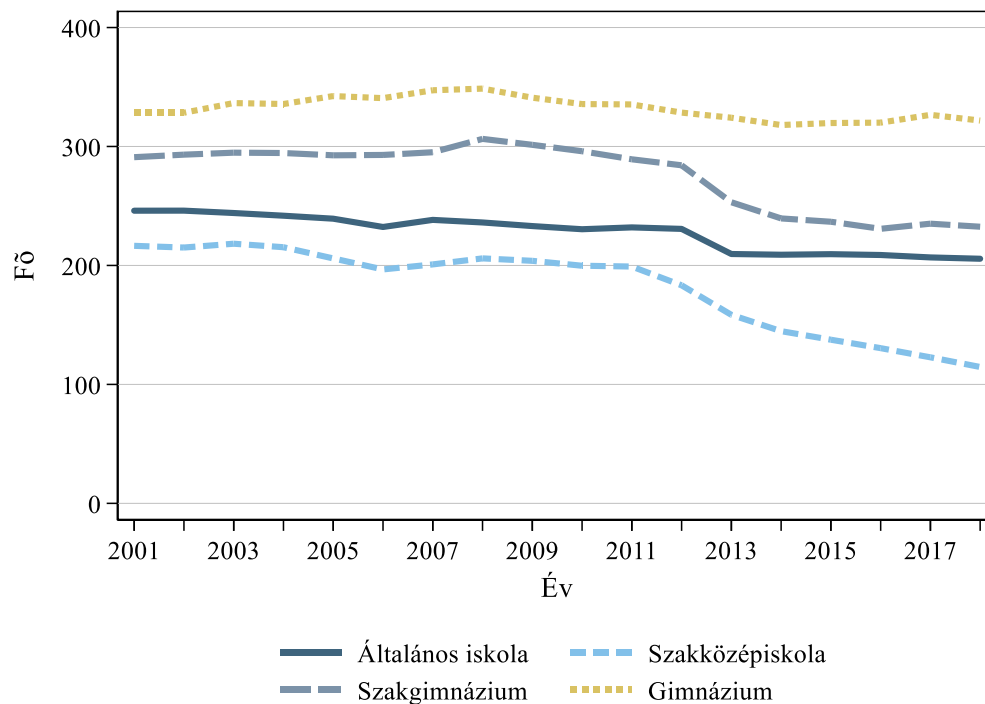
A C3.2. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_2.xlsx

Data of indicator C3.2.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_2_english.xlsx

C3.3. indikátor: Az átlagos tanulói létszám az iskolai programtípusokban

A C3.3. indikátor az egyes programtípusokban tanulók átlagos iskolai (feladatellátási helyen mért) létszámát mutatja. 2001 és 2012 között a négy vizsgált programtípusban (általános iskola, szakközépiskola, szakgimnázium, gimnázium) tanulók átlagos iskolai létszáma jellemzően stabil volt, 2013-ban, illetve az utána következő néhány évben viszont számottevő csökkenést lehetett tapasztalni a legtöbb programtípus esetében (C3.3.1 ábra). Az általános iskolai képzés átlagos tanulói létszáma 22 fővel csökkent 2012 és 2013 között, majd stabil maradt. A szakgimnáziumi képzésen 2012 után két év alatt nagyjából 45 fővel csökkent az átlagos tanulói létszám, majd a következő években csak kismértékben ingadozott. A gimnáziumok esetében hasonló, jelentős mértékű csökkenés nem figyelhető meg. A legnagyobb időbeli változás a szakközépiskolai képzések esetében látható, ahol folyamatos csökkenés eredményeként közel 70 fővel volt alacsonyabb a létszám 2018-ban, mint 2012-ben.

C3.3.1 ábra: Az átlagos tanulói létszám az iskolai programtípusokban

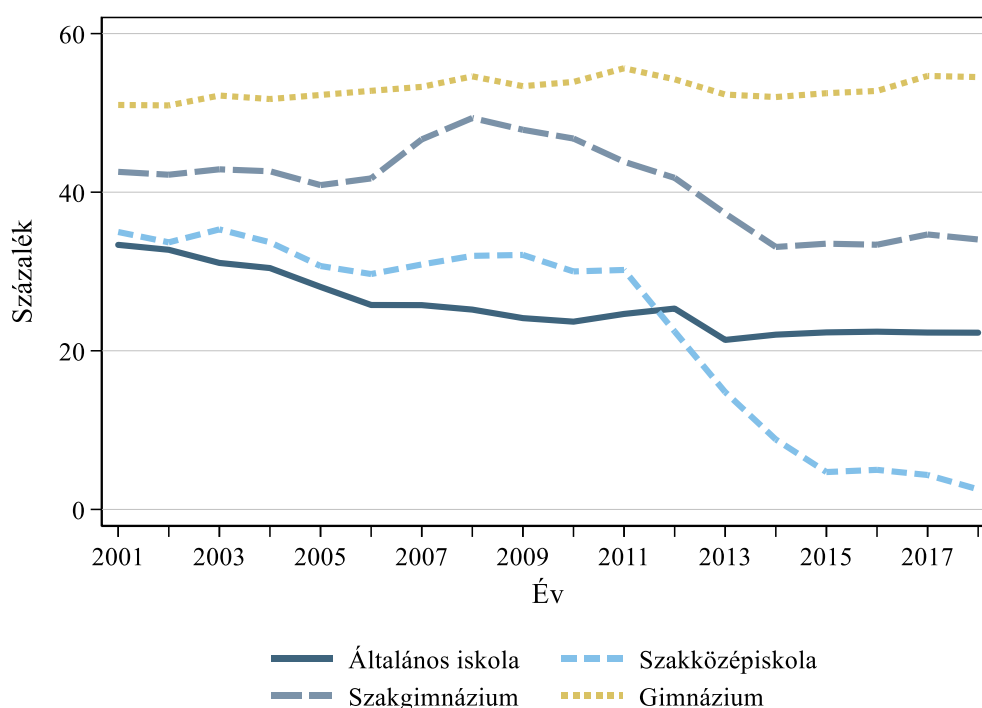
A C3.3. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_3.xlsx

Data of indicator C3.3.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_3_english.xlsx

C3.4. indikátor: Az 500 főnél nagyobb létszámú iskolai képzésben tanulók aránya

Az 500 főnél nagyobb létszámú iskolai képzésben (feladatellátási helyen) tanulók aránya a gimnazisták között a legmagasabb, 50–55 százalék között ingadozott 2001 és 2018 között (C3.4.1 ábra). A szakgimnazisták nagyjából egyharmada tanult 500 főnél nagyobb létszámú iskolai képzés keretében 2018-ban; arányuk 2008 után kezdett csökkenni, de az utóbbi néhány évben stabilizálódott. Az általános iskolások körében 2013-ig csökkent az 500 főnél nagyobb létszámú iskolai képzésben tanulók aránya, 33-ról 21 százalékra, majd utóbbi szinten állandósult. A szakközépiskolások körében a teljes vizsgált időszakban csökkent az 500 főnél nagyobb létszámú iskolai képzésben tanulók aránya, 35-ről 3 százalékra. Ez utóbbi csökkenés döntő része 2011 és 2015 között következett be.

C3.4.1 ábra: Az 500 főnél nagyobb létszámú iskolai képzésben tanulók aránya

A C3.4. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_4.xlsx

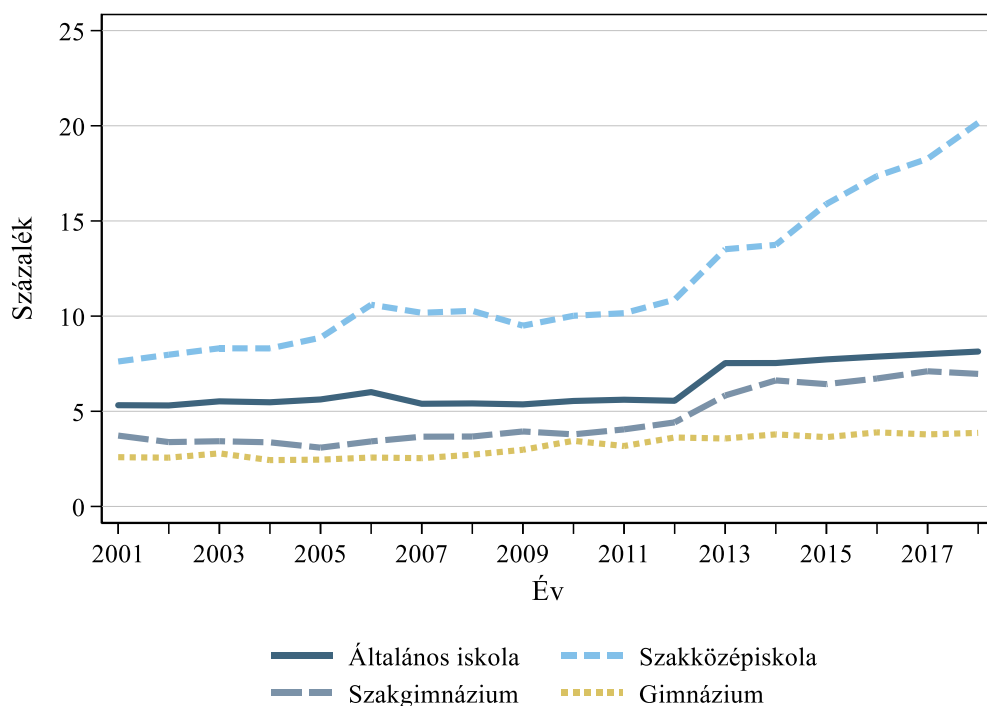
Data of indicator C3.4.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_4_english.xlsx

C3.5. indikátor: A 100 főnél kisebb létszámú iskolai képzésben tanulók aránya

Az indikátor értékei szerint a gimnazisták körében a legalacsonyabb (4 százalék körüli) a 100 főnél kisebb létszámú iskolai képzésben (feladatellátási helyen) tanulók aránya, és ez csak kismértékben nőtt 2001 és 2018 között (C3.5.1 ábra). Az általános iskolások és szakközépiskolák esetében 2012 után nőtt meg az indikátor értéke, a 2001 és 2012 közötti években nem mutatkozott érdemi változás. A vizsgált tizennyolc év alatt végig a szakközépiskolások körében volt a legmagasabb a 100 főnél kisebb tanulói létszámú iskolai képzésben részt vevők aránya, és jelentős növekedés figyelhető meg a 2012 utáni években. 2018-ban már a tanulók 20 százaléka tanult 100 főnél kisebb létszámú iskolai képzésben.

C3.5.1 ábra: A 100 főnél kisebb tanulói létszámú iskolai képzésben tanulók aránya

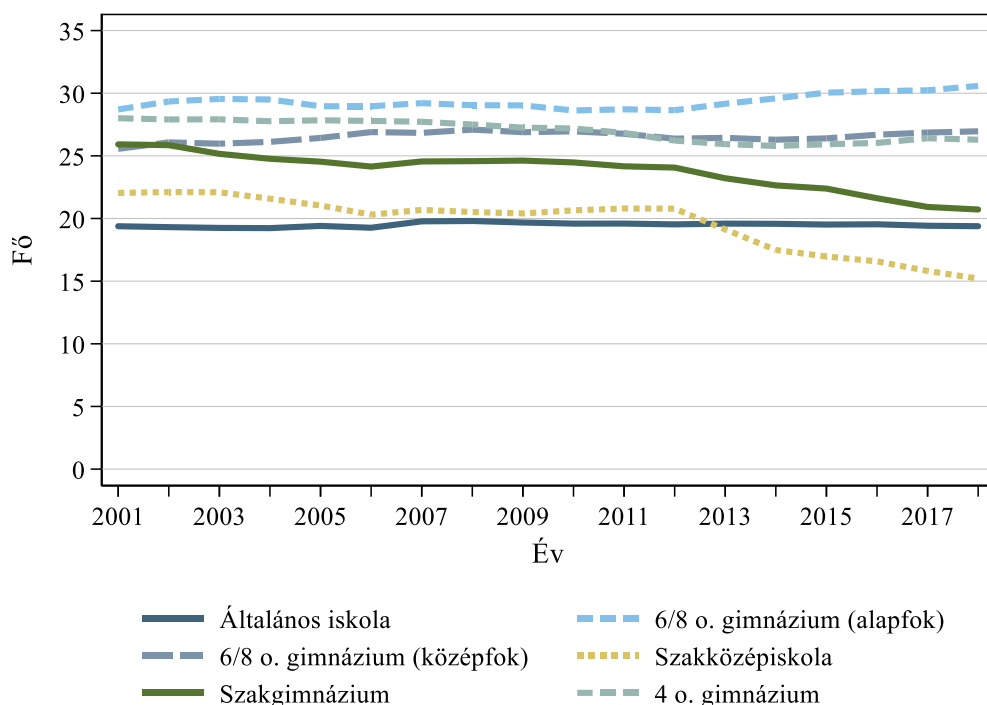
A C3.5. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_5.xlsx

Data of indicator C3.5.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_5_english.xlsx

C3.6. indikátor: Az átlagos osztálylétszám

Az átlagos osztálylétszám a legtöbb programtípus esetében jellemzően stabil volt 2001 és 2018 között, jelentősebb mértékű csökkenés mindössze a szakközépiskolai és szakgimnáziumi képzés esetében látható (C3.6.1 ábra). E két esetben 5–7 fővel csökkent az indikátor értéke a vizsgált tizennyolc év alatt, és e csökkenés döntő része a 2012 utáni években következett be. Az egyes programtípusok között jelentősen eltér az átlagos osztálylétszám. Nagyjából 30 fő az átlagos osztálylétszám a hat-, illetve nyolcosztályos gimnáziumok alapfokú képzési szintjén, míg a hagyományos általános iskolai képzésben átlagosan 19,5 fős osztályokban tanulnak a diákok. A középiskolák közül a 4, illetve 6/8 évfolyamos gimnáziumokban a legmagasabb az átlagos osztálylétszám (26, illetve 27 fő), míg a szakközépiskolákban a legalacsonyabb (15 fő).

C3.6.1 ábra: Az átlagos osztálylétszám programtípusok szerint

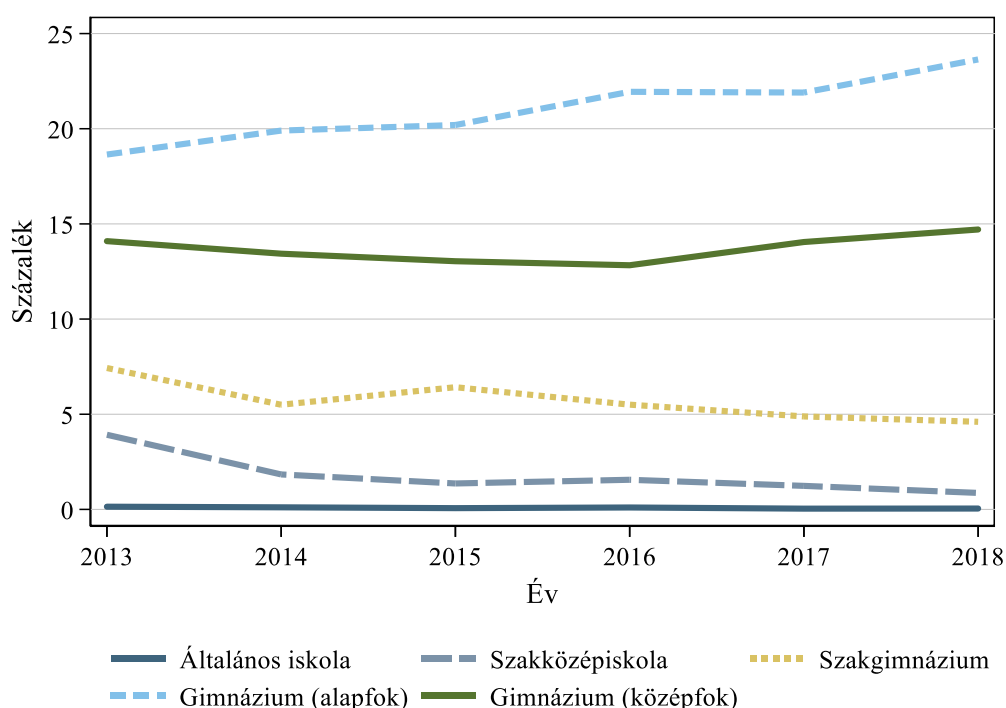
A C3.6. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_6.xlsx

Data of indicator C3.6.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_6_english.xlsx

C3.7. indikátor: A 35 fős vagy nagyobb létszámú osztályok aránya

Az indikátor értéke a gimnáziumi képzés esetében a legmagasabb mind az alapfokú, mind a középfokú oktatási szinten (C3.7.1 ábra). A hat- és nyolcosztályos gimnáziumok alapfokú képzési szintjén az egész vizsgált időszakban nőtt a 35 fős vagy nagyobb létszámú osztályok aránya, közel 24 százalékig. A gimnáziumok középfokú évfolyamain nem változott jelentősen az indikátor értéke a vizsgált hat év során, 2018-ban 14,7 százalék volt. Mind a szakközépiskolai, mind a szakgimnáziumi képzés esetében enyhén csökkenő tendenciát mutat a 35 fős vagy nagyobb létszámú osztályok aránya. 2018-ban az előbbi esetben 0,9, az utóbbi esetben 4,6 százalék volt az indikátor értéke. Az általános iskolai osztályok elenyésző része 35 fős vagy nagyobb létszámú, 2013 és 2018 között mindvégig 0,1 százalék körüli volt ez az arány.

C3.7.1 ábra: A 35 fős vagy nagyobb létszámú osztályok aránya

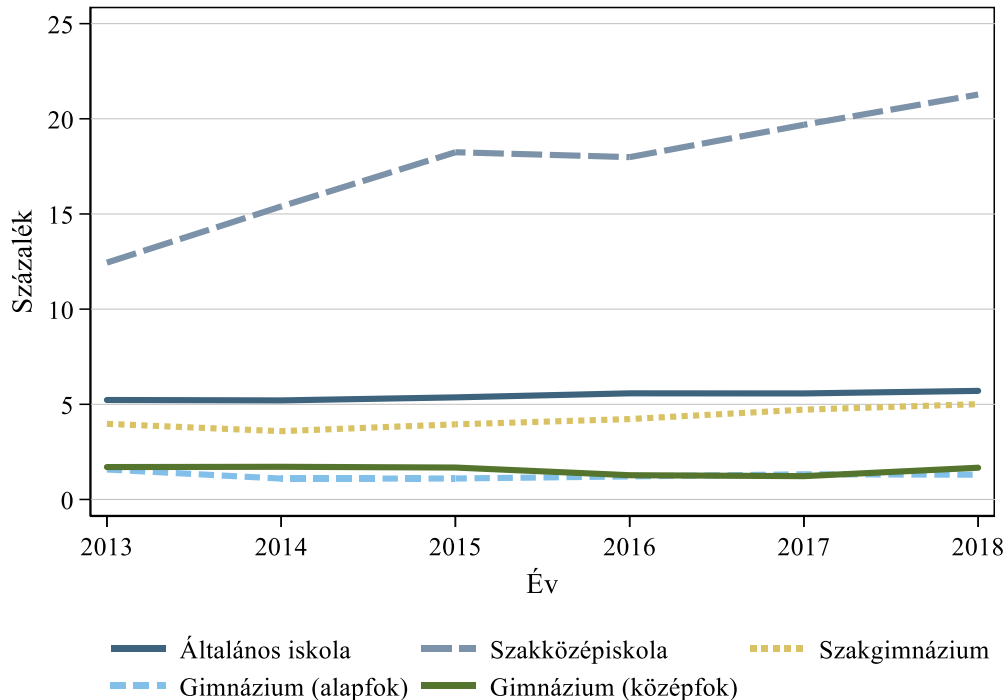
A C3.7. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_7.xlsx

Data of indicator C3.7.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_7_english.xlsx

C3.8. indikátor: A 9 fős vagy kisebb létszámú osztályok aránya

Az indikátor értéke a szakközépiskolai képzés esetében a legmagasabb (21,3 százalék volt 2018-ban), és a vizsgált időszakban végig növekedett (C3.8.1 ábra). A többi programtípus esetében nem történt érdemi változás 2013 és 2018 között. A hagyományos általános iskolai képzésben és a szakgimnáziumok esetében a kis létszámú osztályok aránya 5 százalék körüli. A gimnáziumi képzésben pedig 2 százalék alatti volt a 9 fős vagy kisebb létszámú osztályok aránya az egész vizsgált időszakban.

C3.8.1 ábra: A 9 fős vagy kisebb létszámú osztályok aránya

A C3.8. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_8.xlsx

Data of indicator C3.8.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_8_english.xlsx

Egyenlőség

C3.9. indikátor: Szegregációs index

A szegregációs index az iskolai szegregáció mérésének egyik széles körben használt mutatója. Azt mutatja meg, hogy a kisebbséghez és a többséghez tartozó tanulók közötti lehetséges kontaktusok hány százaléka hiúsul meg az iskolai elkülönülés következtében. Az index magasabb értéke jelentősebb mértékű iskolai elkülönülést jelez, azaz minél magasabb a szegregációs index értéke, annál jellemzőbb az, hogy a kisebbséghez és a többséghez tartozó tanulók más-más iskolába járnak. Az index maximumértéke 100, minimuma 0. Maximumát akkor veszik fel, ha a kisebbséghez tartozó diákok teljes mértékben elkülönítettek, homogén iskolákba járnak, minimumát pedig akkor éri el, ha minden egyes iskolában azonos a kisebbséghez tartozó tanulók aránya.

A kisebbségi státusz három definícióját használjuk a magyarországi szegregációs folyamatok bemutatása során: (i) hátrányos helyzetű (HH), (ii) halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) és (iii) speciális nevelési igényű (SNI) tanuló. A szegregációs indexet az alapfokú (1–8. évfolyamos) képzésben részt vevő tanulók adatai alapján számítjuk, és az iskolák (feladatellátási helyek) közötti szegregációt mérjük.

A kisebbségi státusz meghatározásától függően a szegregációs index eltérő pályát követ 2008 és 2018 között (C3.9.1 ábra). A hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók adatai alapján számított szegregációs index értéke sorrendben 27,7-ről 40,0-ra, illetve 26,6-ről 37,1-re emelkedett ezen időszak alatt. A növekedés egy jelentős része valószínűleg összefügg a hátrányos helyzetű státusz jogi szabályozásában bekövetkező változással. 2013 szeptemberétől ugyanis szigorúbb feltételek mellett történik a HH és a HHH státusz megállapítása. Ennek eredményeként rövid idő alatt jelentősen csökkent a hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya (lásd A2.2. és A2.3. indikátorok). A törvénymódosítás hatására a legkevésbé hátrányos helyzetűek veszítették el a státuszukat, és amennyiben ők nagyobb valószínűséggel jártak olyan iskolákba, ahol az átlagnál magasabb volt a többségi tanulók aránya, akkor a 2013-as szabályváltozás növelhette a szegregációs index értékét, még akkor is, ha az iskolák tanulói összetételében „valódi” változás nem történt. A jogszabályváltozás hatásainak becslésére azonban a KIR-STAT adatai nem alkalmasak, ezért nem állapítható meg, hogy ez mennyiben járult hozzá az index emelkedéséhez. Ugyanakkor 2014 után is enyhe növekedés figyelhető meg a HH és HHH tanulók adatai alapján számított szegregációs indexek értékeiben.

Az SNI tanulók adatai alapján számított szegregációs index jelentősen csökkent 2008 és 2018 között: 36,5-ről 29,1-re. Ez elsősorban abból adódhat, hogy csökkent azon SNI tanulók aránya, akik a kizárólag SNI diákokat oktató iskolákba járnak (lásd C3.16. indikátor).

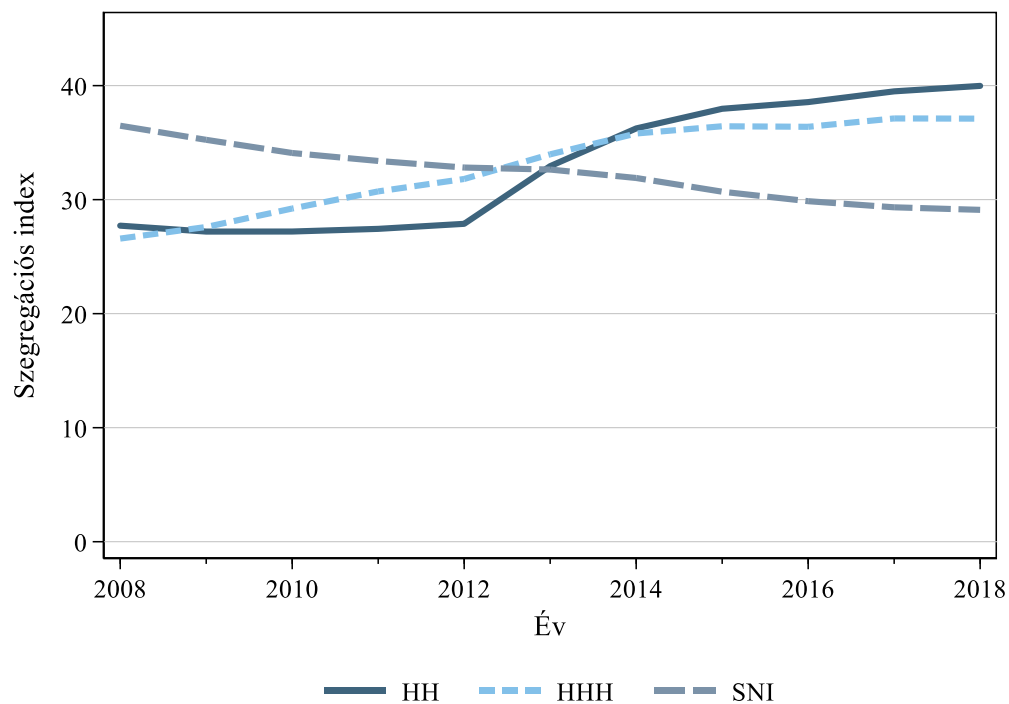
A szegregációs index földrajzi-intézményi szintek szerinti felbontása azt mutatja meg, hogy a különböző szintek eltérő kisebbségi tanulói arányai milyen mértékben járulnak hozzá az egész országra számított szegregációs indexhez. Három földrajzi-intézményi szintet vizsgálunk: (i) járás, (ii) település, (iii) iskola. Az előbbi kettőt jelentősebb mértékben határozhatja meg a lakóhelyi elkülönülés, ugyanakkor a szabad iskolaválasztás is befolyásolhatja őket. Mivel a magasabb szint tanulói arányai erősen befolyásolják az alacsonyabb szint lehetséges tanulói megoszlását, ezért a cél a különböző szintek szegregációjának mérése, kondicionálva a magasabb szint kisebbségi tanulói arányára. Például az iskolák közötti szegregáció iskolai szintnek tulajdonított értéke 0 lenne abban az esetben, ha minden egyes iskolában az iskola településének kisebbségi aránya reprodukálódna, függetlenül attól, hogy az eltérő települések iskoláinak tanulói összetétele nem egyezik meg. A szegregációs index felbontását csak a városokban működő iskolákra végezzük el, mivel a községek csaknem mindegyike egy iskolával rendelkezik, így esetükben a településen belüli iskolák közötti szegregáció nem értelmezhető. Ennek megfelelően a felbontás során kapott értékek összege nem lesz egyenlő az ország összes iskolája alapján számított szegregációs indexszel.

A földrajzi-intézményi szintek szerinti felbontás eredményét a C3.9.2 ábra mutatja. A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók iskolai szegregációja jelentős részben abból adódik, hogy a HH és HHH tanulók aránya számottevően eltér a járások között. A járásokon belüli települések közti különbségek ugyanakkor csak kismértékben járulnak hozzá az iskolai szegregáció mértékéhez. Másképpen fogalmazva, ha a járásokon belül a települések közötti jelenlegi különbségek ki is

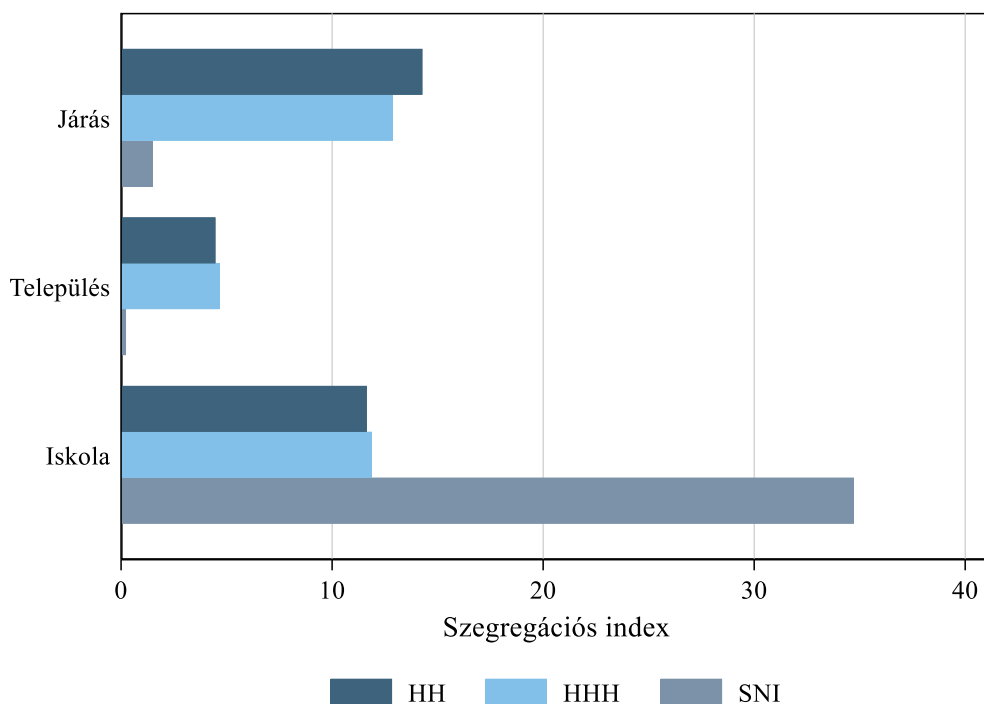
egyenlítődnének, a szegregációs index értéke akkor sem lenne lényegesen alacsonyabb. Az iskolai szint ugyanakkor nem elhanyagolható részét magyarázza a szegregációs indexnek. Vagyis a szegregációs index értékét erősen meghatározza az, hogy a hátrányos és nem hátrányos helyzetű tanulók a településeken belül különböző iskolákba járnak.

Az SNI tanulók adatai alapján számított index felbontása ettől eltérő eredményt ad. A speciális nevelési igényű diákok földrajzi megoszlása lényegesen egyenletesebb, mint a HH és HHH tanulóké, ezért a járás és település szintek csak elenyésző mértékben járulnak hozzá a szegregációs index értékéhez. Döntő hatása a településeken belüli iskolai elkülönülésnek van.

C3.9.1 ábra: Szegregációs index

C3.9.2 ábra: A szegregációs index felbontása (2018)

Megjegyzés: A községi iskolák (feladatellátási helyek) adatai nélkül. A városok iskolái alapján számított szegregációs index értéke a három komponens összegével egyenlő.

A C3.9. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_9.xlsx

Data of indicator C3.9.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_9_english.xlsx

C3.10. indikátor: A magántanulók aránya

A C3.10 indikátor a magántanulók számát a tanév eleji nappali tagozatos tanulói létszámhoz viszonyítva mutatja be. A magántanulókon belül két csoportot különböztetünk meg: (i) a szakértői³⁶ és (ii) a saját, illetve szülői döntés alapján magántanulóvá nyilvánítottakat.

A magántanulók aránya 2004 és 2018 között 0,47 százalékról 0,70 százalékra nőtt (C3.10.1 ábra). Ez a növekedés döntően 2005 és 2008 között következett be, forrása pedig a saját, illetve szülői döntés alapján magántanulóvá nyilvánítottak arányának növekedése volt. Ugyanakkor 2015-től egy újabb enyhén növekvő trend látszik kirajzolódni. A szakértői döntés alapján magántanulóvá nyilvánítottak aránya az időszak egészében stabilan 0,12–0,14 százalék körül alakult.

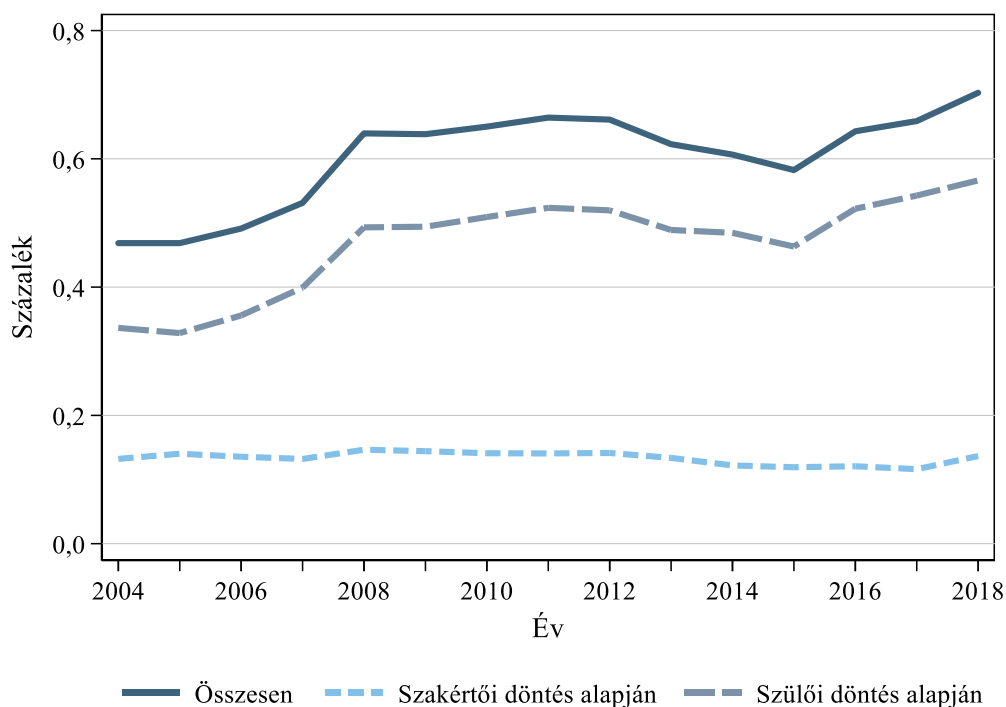
Programtípusok szerint vizsgálva a magántanulók arányát azt láthatjuk, hogy 2018-ban az általános iskolások között volt a legmagasabb az arányuk, 0,88 százalék (C3.10.2 ábra). A középfokú oktatáson belül a gimnáziumban tanulók között volt az átlagosnál magasabb a magántanulók aránya. A

³⁶ Szakértői és rehabilitációs bizottsági, illetve szakorvosi javaslat alapján.

saját/szülői döntés alapján magántanulóvá nyilvánítottak aránya jellemzően lényegesen meghaladta a szakértői döntés alapján magántanulóvá nyilvánítottak arányát minden programtípusban.

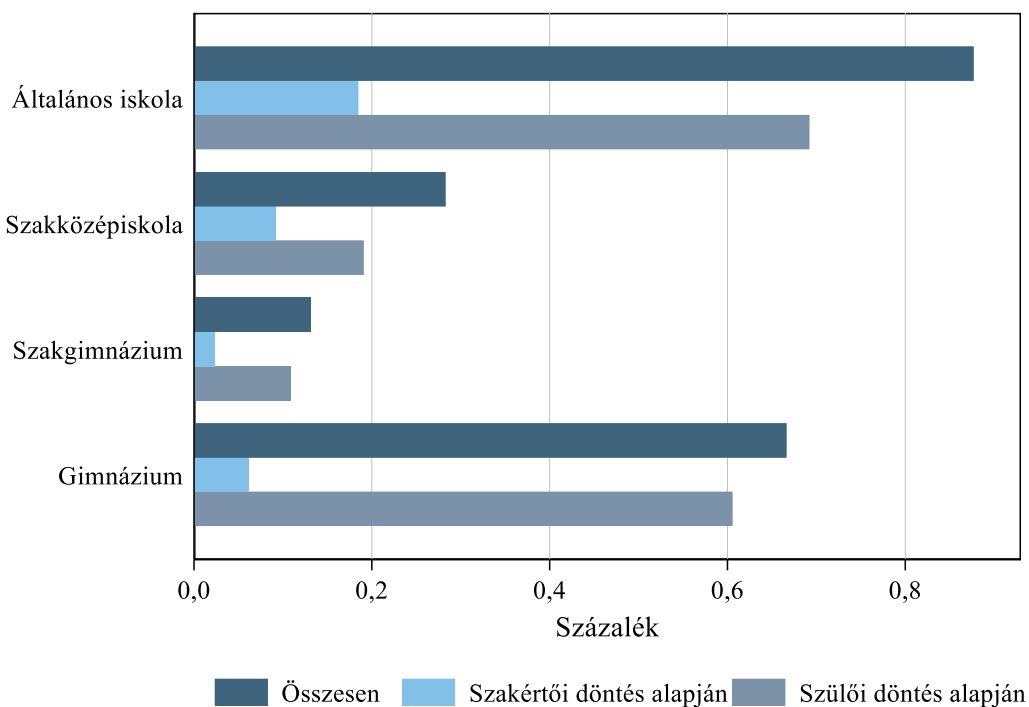
Az általános iskolai tanulók körében 2013-ig fenntartó szerint mérsékelt különbségek mutatkoztak (C3.10.3 ábra). Az állami/önkormányzati és egyéb (nem állami, nem egyházi) kategóriába sorolt intézményekben a tanulók 0,6–0,8 százaléka volt magántanuló, míg az egyházi intézményekben ez az arány 0,3–0,5 körüli volt. Mindhárom fenntartótípuson belül enyhén növekvő tendencia volt megfigyelhető. 2013 után az egyházi intézményekben megváltozott a trend, a magántanulók aránya mérsékelten csökkenni kezdett, míg a másik két fenntartótípus esetében növekedett a magántanulók aránya. Különösen jelentős volt ez a növekedés az egyéb fenntartótípusú (nem állami, nem egyházi) intézményekben.

C3.10.1 ábra: A magántanulók aránya

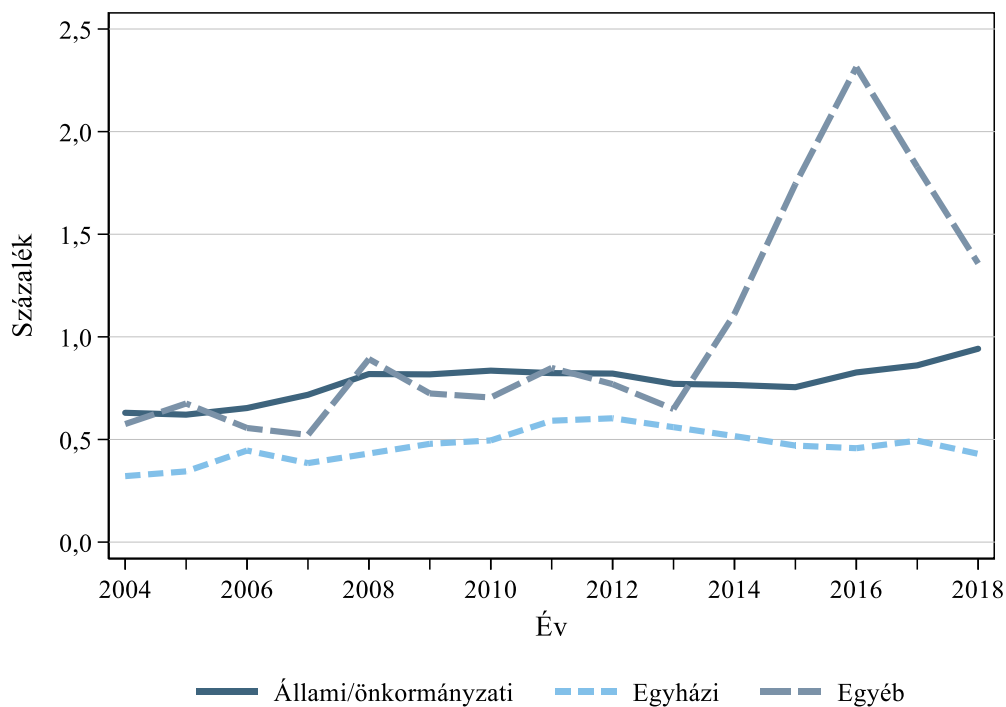

C3.10.2 ábra: A magántanulók aránya programtípus szerint (2018)

Megjegyzés: A 6/8 osztályos gimnáziumokban tanulók a gimnáziumi képzésben szerepelnek.

C3.10.3 ábra: A magántanulók aránya fenntartó szerint, általános iskola (2018)

Megjegyzés: Az általános iskolák tanulói alapján.

A C3.10. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_10.xlsx

Data of indicator C3.10.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_10_english.xlsx

C3.11. indikátor: A 30 vagy több igazolatlan órát hiányzók aránya

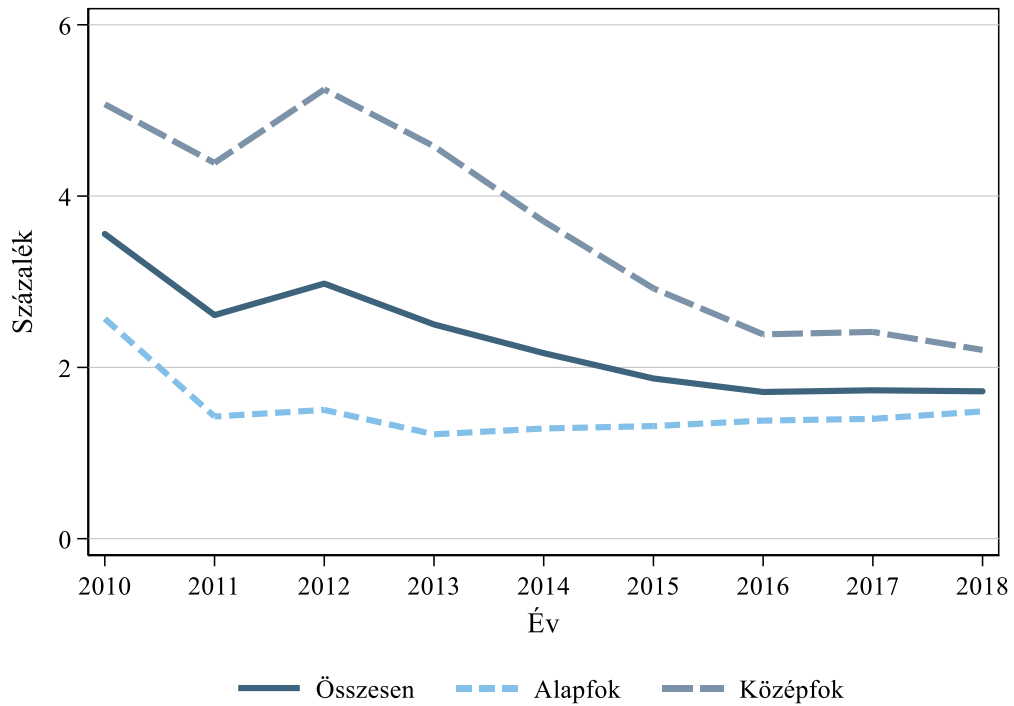
Az indikátor a 30 vagy több igazolatlan órát hiányzó tanulók arányát mutatja az év végi tanulói létszám százalékaként. Ez az arány 2010 és 2016 között 3,6-ról 1,7 százalékra csökkent, azóta változatlan (C3.11.1 ábra). A változás az alapfokon tanulók esetében 2010 és 2011 között volt igazán jelentős. A középfokon tanuló diákok esetében a csökkenés folyamatosabb, az érték a 2010-es 5,1 százalékról 2016-ra 2,4 százalékra esett vissza, és valószínűleg nem független a tanköteles koron túl mulasztás miatt megszűnt tanulói jogviszonyok arányában mért növekedéstől (lásd C3.12. indikátor).

Programtípus szerint vizsgálva a 2018-as adatokat azt látjuk, hogy az alapfokú oktatásban tanulók esetében az általános iskolai képzésben 1,5 százalék a 30 vagy több igazolatlan órát hiányzók aránya, míg a 6, illetve 8 osztályos gimnáziumi képzésekben nullához nagyon közeli (C3.11.2 ábra). A középfokú oktatásban részt vevők esetében a szakközépiskolások 7,6 százalékának van legalább 30 igazolatlan órája, a szakgimnáziumokban tanulók körében 1,7 százalék ez az arány, míg a gimnazisták körében jóval 1 százalék alatti.

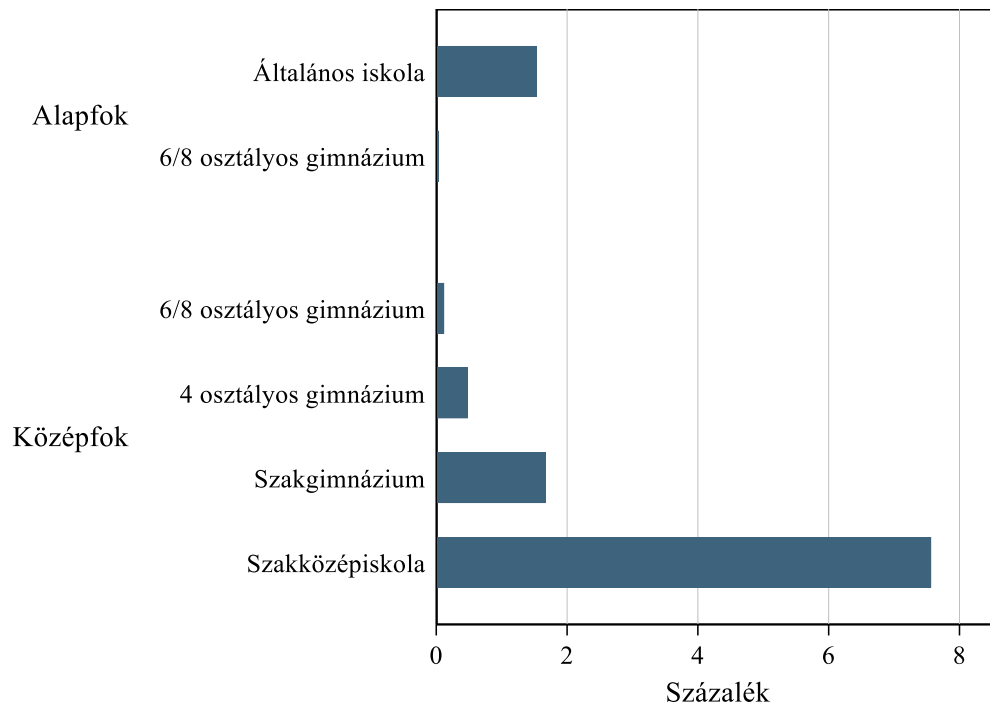
Az indikátor értékében mutatkozó területi különbségek sem elhanyagolható mértékűek (C3.11.3 és C3.11.4 ábra). Mind az alapfokú, mind pedig a középfokú képzés esetében a keleti, illetve az északkeleti megyékben a legmagasabb az indikátor értéke. A 30 vagy több igazolatlan órát hiányzó tanulók aránya az alapfokon tanulók körében öt megyében haladta meg a 2 százalékot, és ezek mind az ország keleti felében találhatóak: Nógrád, Heves, Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Hajdú-Bihar megye. Hasonló területi különbségek láthatók a középiskolás tanulók esetében is.

Évfolyam szerint vizsgálva a 30 vagy több igazolatlan órát hiányzó tanulók arányát azt látjuk, hogy az első négy évfolyam után a nyolcadik osztályig 1-ről 2 százalék körüli értékre növekszik (C3.11.5 ábra). Az indikátor értéke a kilencedik évfolyamban a legmagasabb, ahol a tanulók 4,5 százalékának volt 30 vagy több igazolatlan órája 2018-ban.

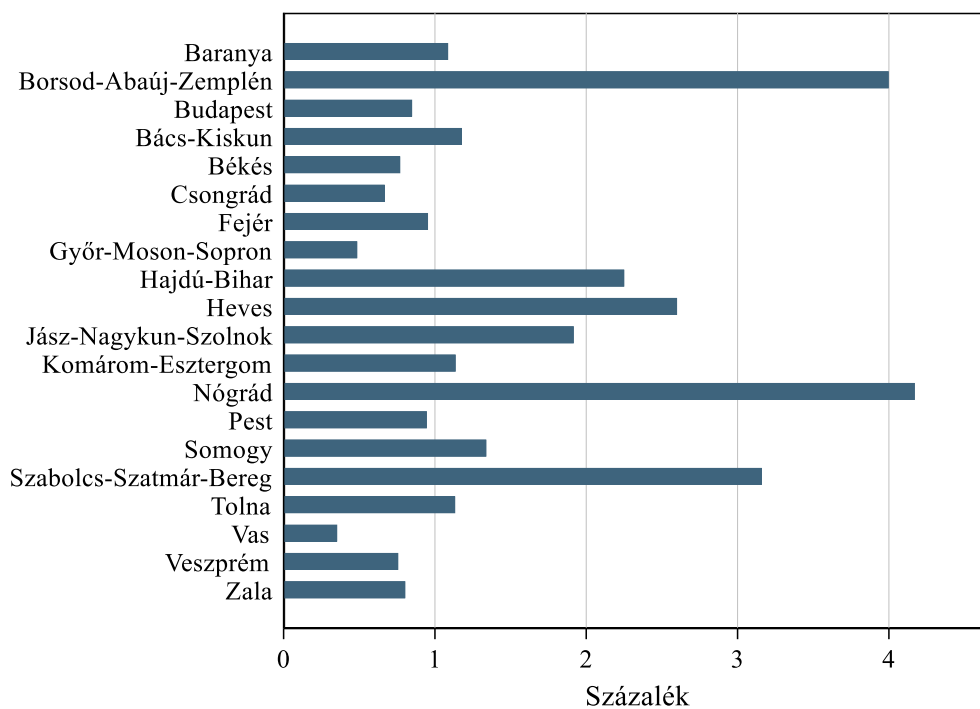
C3.11.1 ábra: A 30 vagy több igazolatlan órát hiányzó tanulók aránya

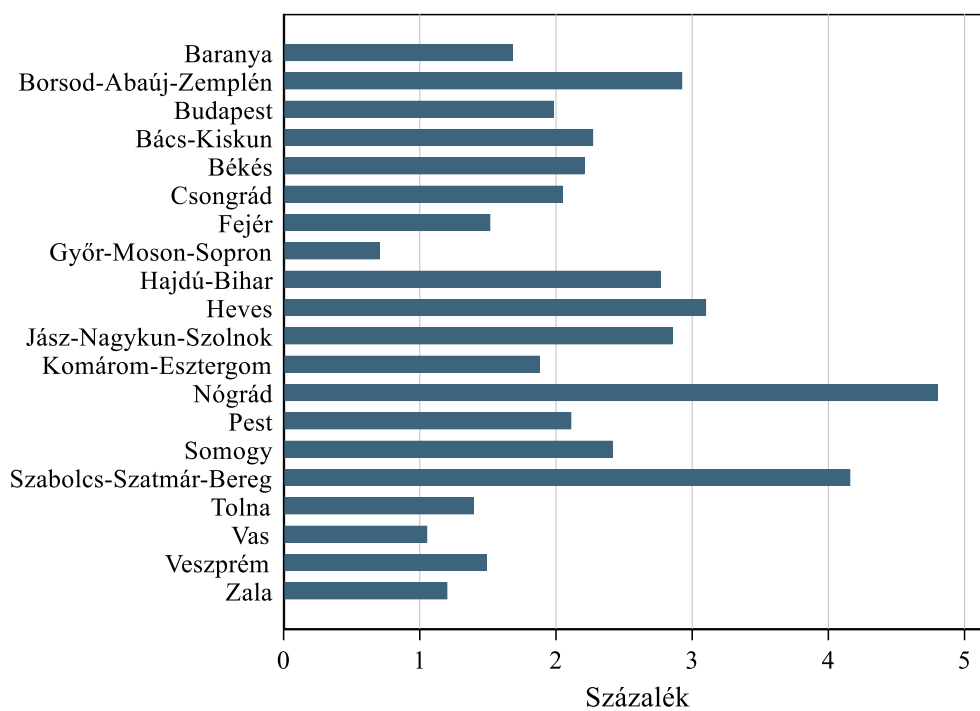
C3.11.2 ábra: A 30 vagy több igazolatlan órát hiányzó tanulók aránya programtípusok szerint (2018)

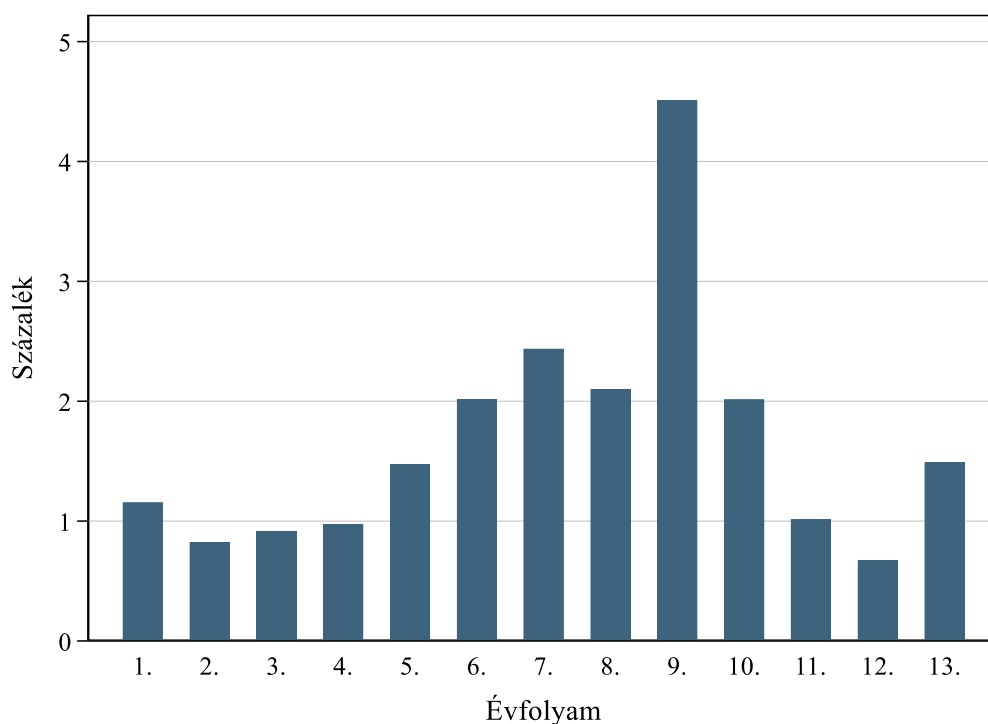
C3.11.3 ábra: A 30 vagy több igazolatlan órát hiányzó tanulók százalékaránya megyék szerint; alapfok (2018)

C3.11.4 ábra: A 30 vagy több igazolatlan órát hiányzó tanulók százalékaránya megyék szerint; középfok (2018)

C3.11.5 ábra: A 30 vagy több igazolatlan órát hiányzó tanulók százalékaránya évfolyam szerint (2018)

A C3.11. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_11.xlsx

Data of indicator C3.11.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_11_english.xlsx

C3.12. indikátor: A tanköteles koron túl mulasztás miatt megszűnt tanulói jogviszonyok aránya

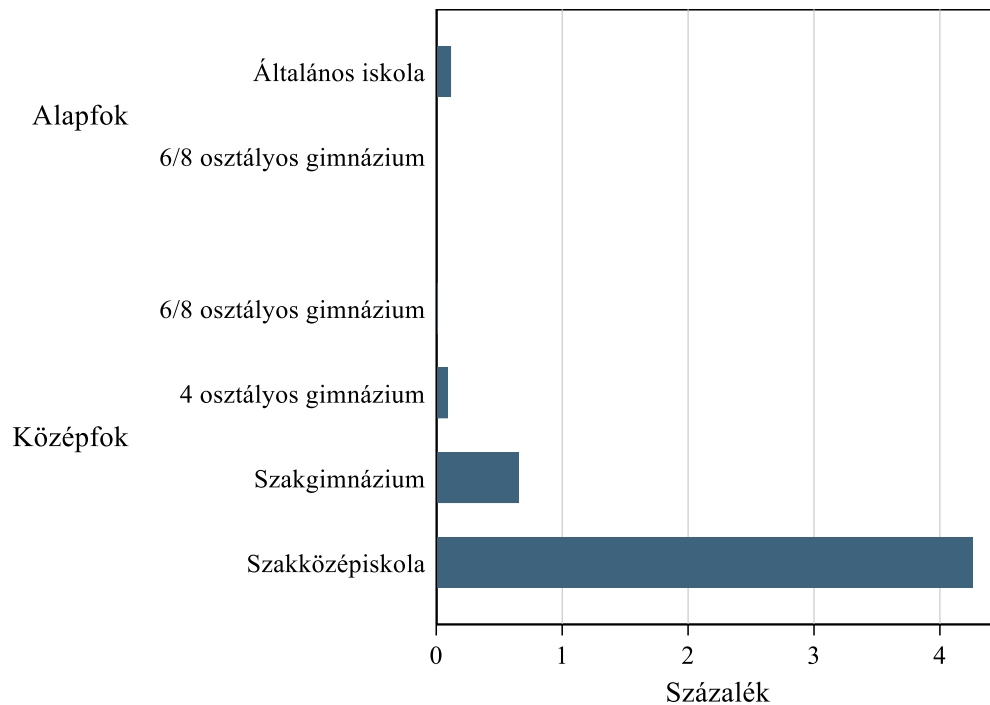
A C3.12. indikátor a tanköteles koron túl mulasztás miatt megszűnt tanulói jogviszonyok százalékarányát méri. Az indikátor az előző tanévre vonatkozik, és az arányt az előző tanév végi tanulói létszámhoz viszonyítva adja meg. Az indikátor értéke 2010 és 2014 között több mint a duplájára nőtt (0,26-ról 0,61 százalékra), de a változás a középfokú oktatás esetében igazán jelentős: a vizsgált időszakban 0,63-ról 1,46 százalékra emelkedett (C3.12.1 ábra). Az arány növekedéséhez jelentősen hozzájárulhatott a tankötelezettségi korhatár 16 évre csökkentése. 2014 és 2018 között az indikátor értéke csökkent, de nem állt vissza a 2010-es évek elején mért értékre: 2018-ban a tanköteles koron túl mulasztás miatt megszűnt tanulói jogviszonyok aránya 0,42 százalék volt (az alapfokú oktatásban 0,11 százalék, míg a középfokú oktatásban 1,06 százalék).

Programtípus szerinti bontásban vizsgálva az indikátort az látszik, hogy 2018-ban a szakközépiskolások körében 4,3 százalék, a szakgimnáziumokban pedig 0,7 százalék volt ez az arány (C3.12.2 ábra). A többi programtípus esetében az indikátor értéke nem haladta meg a 0,1 százalékot. Különösen magas volt a tanköteles koron túl mulasztás miatt megszűnt tanulói jogviszonyok aránya a szakközépiskolák első évfolyamán (9. évfolyam): 6,4 százalék (C3.12.3 ábra).

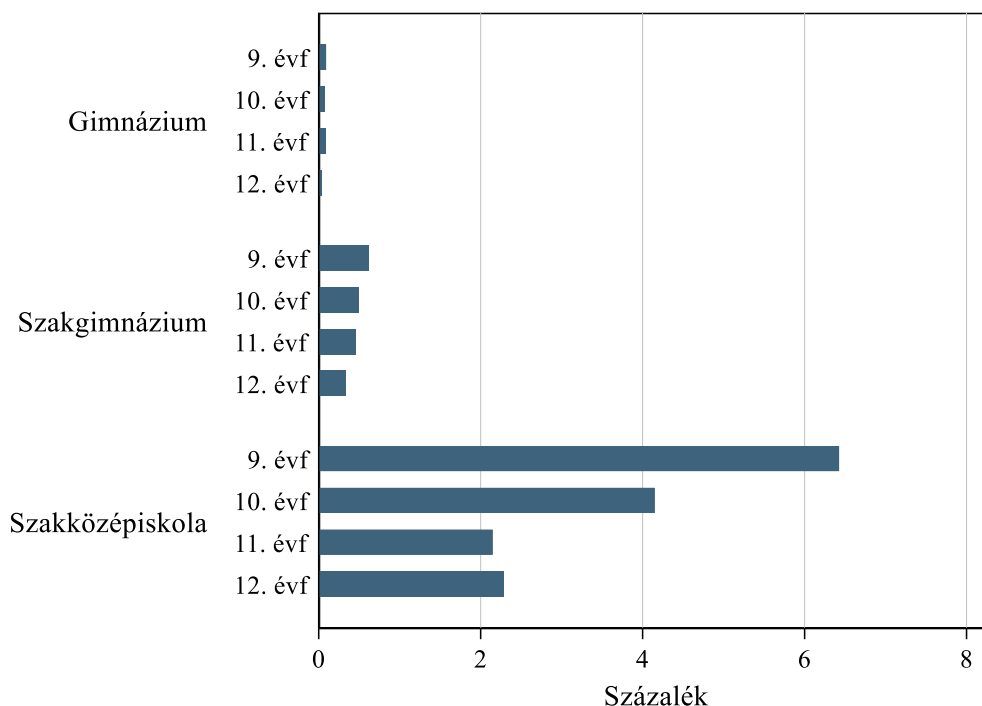
C3.12.1 ábra: A tanköteles koron túl mulasztás miatt megszűnt tanulói jogviszonyok aránya

C3.12.2 ábra: A tanköteles koron túl mulasztás miatt megszűnt tanulói jogviszonyok aránya programtípus szerint (2018)

C3.12.3 ábra: A tanköteles koron túl mulasztás miatt megszűnt tanulói jogviszonyok aránya a 9–12. évfolyamon programtípus szerint (2018)

Megjegyzés: A 6/8 osztályos gimnáziumokban tanulók a gimnáziumi képzésben szerepelnek.

A C3.12. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_12.xlsx

Data of indicator C3.12.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_12_english.xlsx

C3.13. indikátor: A hátrányos és nem hátrányos helyzetű tanulók programtípus szerinti megoszlása a középfokú oktatásban

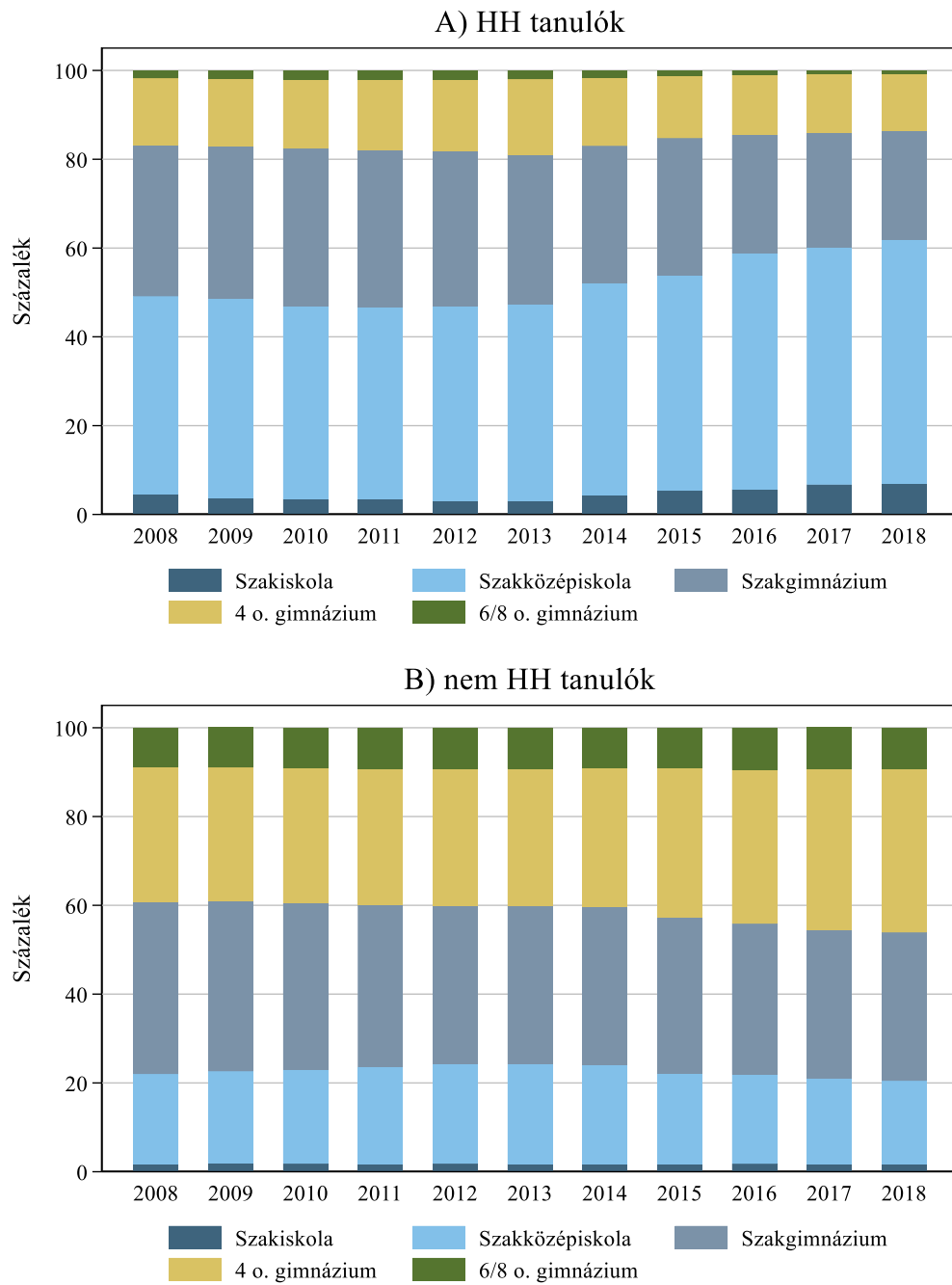
A C3.13. indikátor a középfokú oktatásban részt vevő 9–11. évfolyamos hátrányos és nem hátrányos helyzetű tanulók programtípus szerinti megoszlását mutatja meg. Az indikátor azért ezt a három évfolyamot vizsgálja, mivel a programtípusok képzési ideje eltérő, így a felsőbb évfolyamok bevonása torzítva mutatná azt, hogy egy hátrányos vagy nem hátrányos helyzetű tanuló milyen valószínűséggel tanul az egyes programtípusokban. Ideális esetben egy adott születési évfolyam pályafutását követnének, azonban megfelelő adatok hiányában csak „pillanatfelvétel” segítségével tudjuk vizsgálni a tanulók programtípus szerinti megoszlását, és ehhez minél homogénebb tanulói populáció szükséges. Az indikátor nem vizsgálja azt a kérdést, hogy a középfokon tanulók közül végül ki fejezi be eredményesen a képzést, és nem veszi figyelembe azt sem, hogy a különböző családi és szociális háttérrel rendelkező diákok az alapfokú képzés elvégzését követően eltérő eséllyel fejezik be tanulmányaikat a középiskola megkezdése nélkül. Ennek megfelelően az indikátornak korlátozottabb a célja annál, hogy a hátrányos és nem hátrányos helyzetűek közötti iskolai végzettség szerinti egyenlőtlenséget vizsgálja.

A C3.13.1 ábra a hátrányos és nem hátrányos helyzetű 9–11. évfolyamos középiskolai tanulók programtípus szerinti megoszlását mutatja 2008 és 2018 között. A két csoport megoszlása és a megoszlások időbeli változása között jelentős eltérés mutatkozik. Míg például 2018-ban a nem HH tanulók 9,3 százaléka vett részt 6/8 évfolyamos, 36,8 százaléka pedig 4 évfolyamos gimnáziumi képzésben, addig ezek az arányok a HH tanulók esetében sorrendben 0,8 és 12,8 százalék. A nem HH tanulók közül a szakgimnáziumba járók aránya is meghaladja a hátrányos helyzetűek körében mért értéket. Összességében a nem HH tanulók több mint kétszer nagyobb eséllyel járnak érettségit adó, és három és félszer nagyobb eséllyel általános gimnáziumi képzésre. Az időbeli változásokat vizsgálva az látszik, hogy 2014 előtt viszonylag stabilak voltak a megoszlások, de az utolsó öt évben a HH tanulók körében jelentősen csökkent az érettségit adó képzésre járók aránya (52,7 százalékról 38,1 százalékra). Ezzel egy időben a nem HH tanulók körében nőtt az érettségit adó képzésre, és ezen belül is a gimnáziumba járók aránya.

A HHH és nem HHH tanulókat összevetve még nagyobb a különbség (C3.13.2 ábra). A halmozottan hátrányos helyzetű tanulóknak csupán 30,9 százaléka járt érettségit adó képzésre 2018-ban, szemben a nem HHH tanulók 78,2 százalékos arányával. Továbbá a nem HHH tanulók közel négyszer nagyobb eséllyel vesznek részt általános gimnáziumi képzésen, mint a halmozottan hátrányos helyzetűek. Érdeemes kiemelni azt is, hogy a HHH tanulók közel ötször nagyobb valószínűséggel járnak szakiskolai (korábbi elnevezése: speciális szakiskola) képzésre. Az időbeli változások megegyeznek a HH és nem HH tanulók körében tapasztaltakkal.

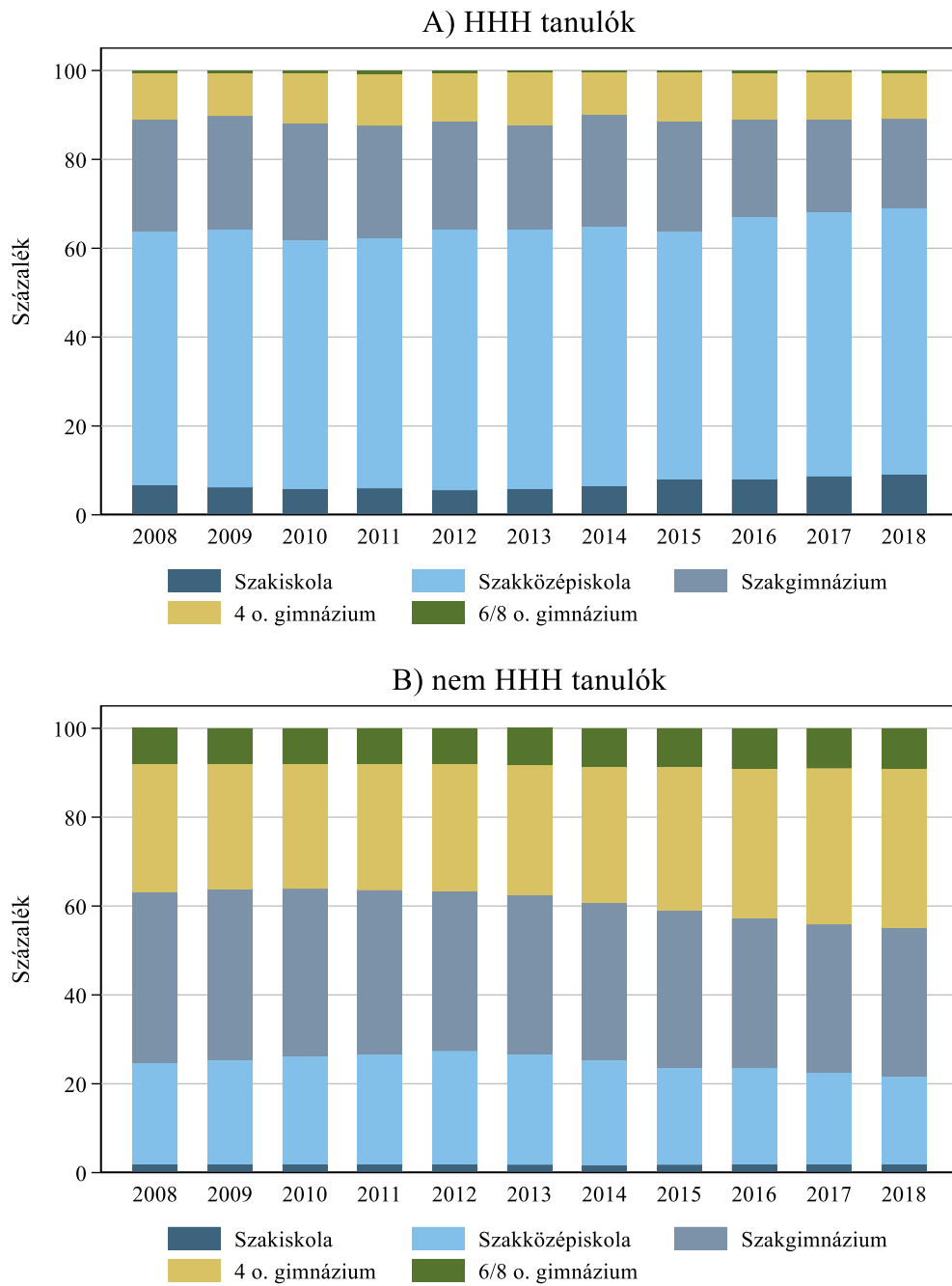

C3.13.1 ábra: A hátrányos és nem hátrányos helyzetű tanulók programtípus szerinti megoszlása

Megjegyzés: Az indikátor esetében külön kategóriaként kezeljük a szakiskolai képzést (korábbi elnevezése: speciális szakiskola).

C3.13.2 ábra: A halmozottan hátrányos és nem halmozottan hátrányos helyzetű tanulók programtípus szerinti megoszlása

Megjegyzés: Az indikátor esetében külön kategóriaként kezeljük a szakiskolai képzést (korábbi elnevezése: speciális szakiskola).

A C3.13. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_13.xlsx

Data of indicator C3.13.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_13_english.xlsx

C3.14. indikátor: A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya a felsőoktatásba jelentkezők között

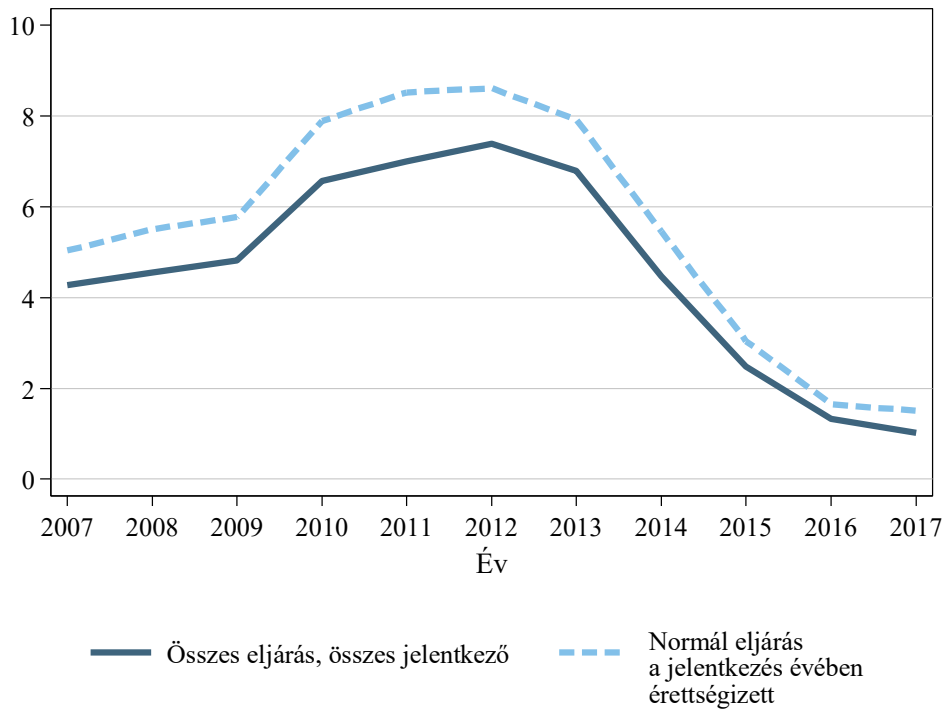
A C3.14. indikátor a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók arányát mutatja a felsőoktatásba jelentkezők körében.

2007–2011-ig a HH és a HHH tanulók növekvő arányban jelentkeztek felsőfokú továbbtanulásra. 2011-ben az összes első végzettségért (vagyis minden felvételi eljárásban, minden munkarend szerinti alapképzésre, osztatlan képzésre vagy felsőfokú szakképzésre) jelentkező között a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya 7 és fél százalék volt, míg azok körében, akik a jelentkezés évében érettségiztek, és az általános eljárásban jelentkeztek a felsőoktatásba, 10 százalék (C3.14.1 ábra).

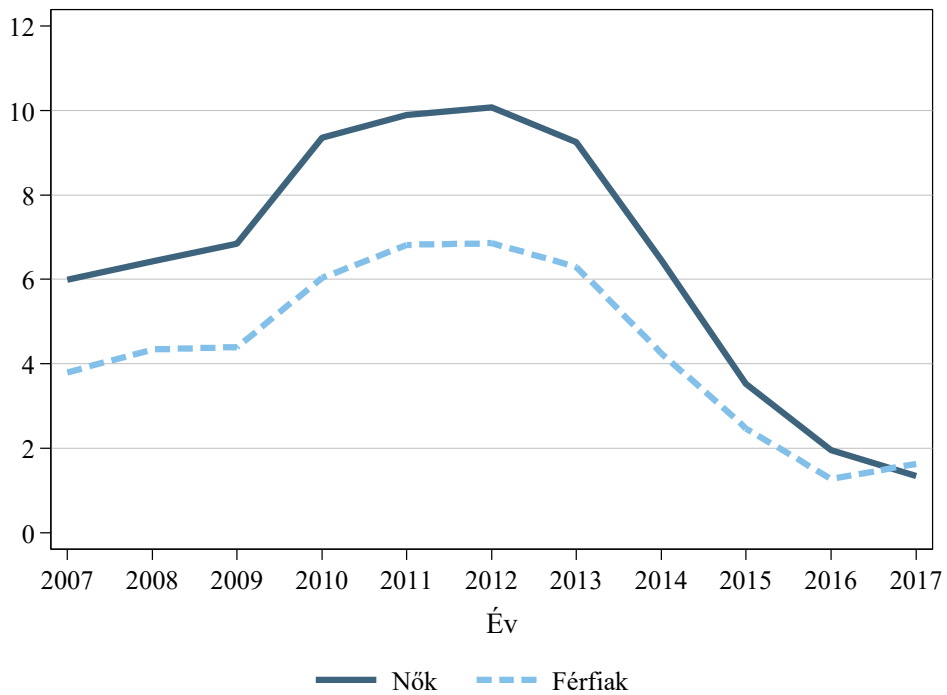
2012 után a jelentkezők körében folyamatosan és nagymértékben csökkent a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya. Az összes jelentkező között 2012–2017-ig 7,4-ről 1 százalékra csökkent a HH és HHH tanulók aránya. Azok körében pedig, akik az általános eljárásban jelentkeztek, és a jelentkezés évében érettségiztek, a 2012-ben mért 10-ről 2017-re szintén 1 százalékra esett vissza (C3.14.1 ábra). A csökkenésben kezdetben feltehetően szerepet játszott, hogy 2013. szeptember 1-jétől megváltoztak a tanulók hátrányos és halmozottan hátrányos kategóriába sorolásának törvényi kritériumai, de mivel az arány ezt követően is meredeken csökkent, ezért a változás nem egyszerűen az átsorolás következménye, hanem a HH és HHH tanulók felsőfokú továbbtanulási szándékainak (lehetőségeinek) drámai csökkenését mutatja.

A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek körében a megfigyelt időszak elején a nők nagyobb arányban jelentkeztek a felsőoktatásba, mint a férfiak, de 2012 után a nők között gyorsabban csökkent az arány, és 2017-re eltűnt a nemek közötti különbség (C3.14.2). A szakgimnáziumokban tanulók körében nagyobb volt a felsőoktatásba jelentkező hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek aránya, aminek részben az a magyarázata, hogy a gimnáziumokba kisebb arányban járnak hátrányos helyzetű tanulók. 2013 után az iskolatípusok közötti különbség is csökkenni kezdett, és 2016–2017-re gyakorlatilag megszűnt (C3.14.3 ábra).

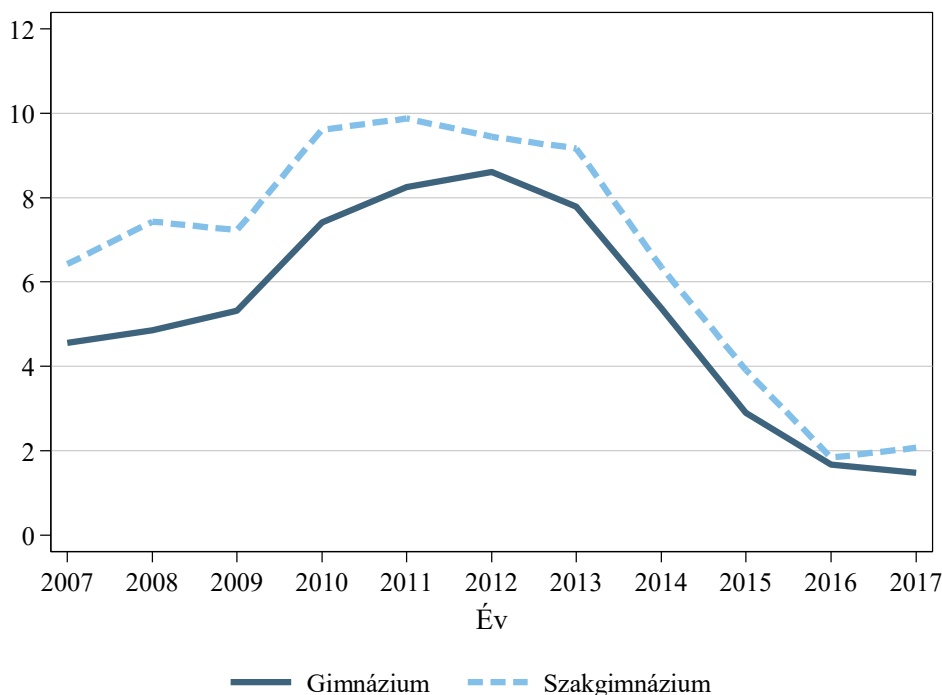
C3.14.1 ábra: A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók százalékaránya a felsőoktatásba jelentkezők között

C3.14.2 ábra: A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók százalékaránya a felsőoktatásba jelentkezők között nemek szerint; általános eljárás, a jelentkezés évében érettségizettek

C3.14.3 ábra: A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók százalékaránya a felsőoktatásba jelentkezők között a középiskola típusa szerint; általános eljárás, a jelentkezés évében érettségizettek

A C3.14. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_14.xlsx

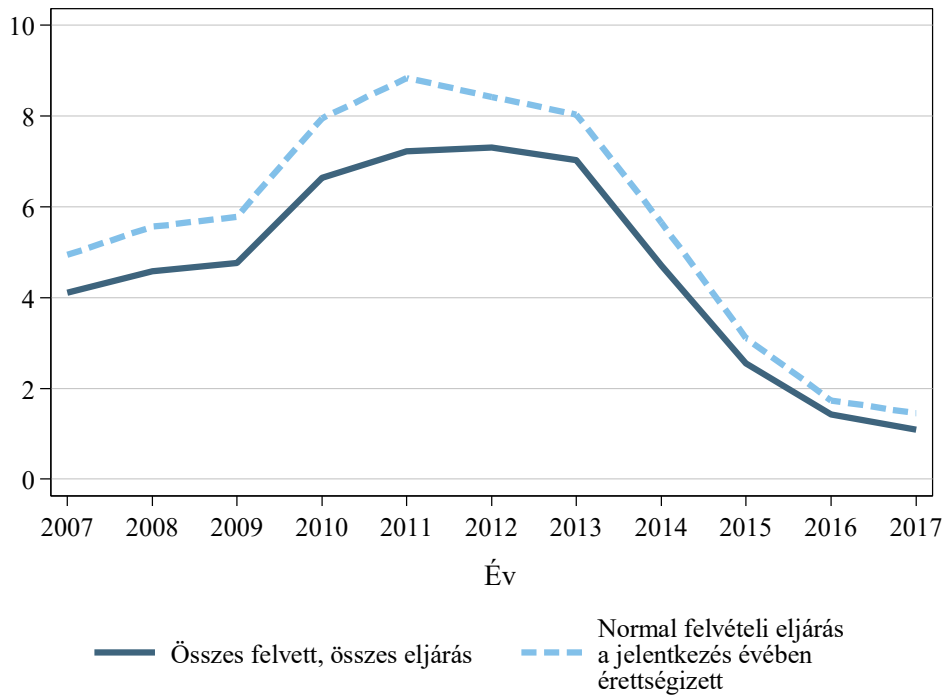
Data of indicator C3.14.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_14_english.xlsx

C3.15. indikátor: A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya a felsőoktatásba felvettek között

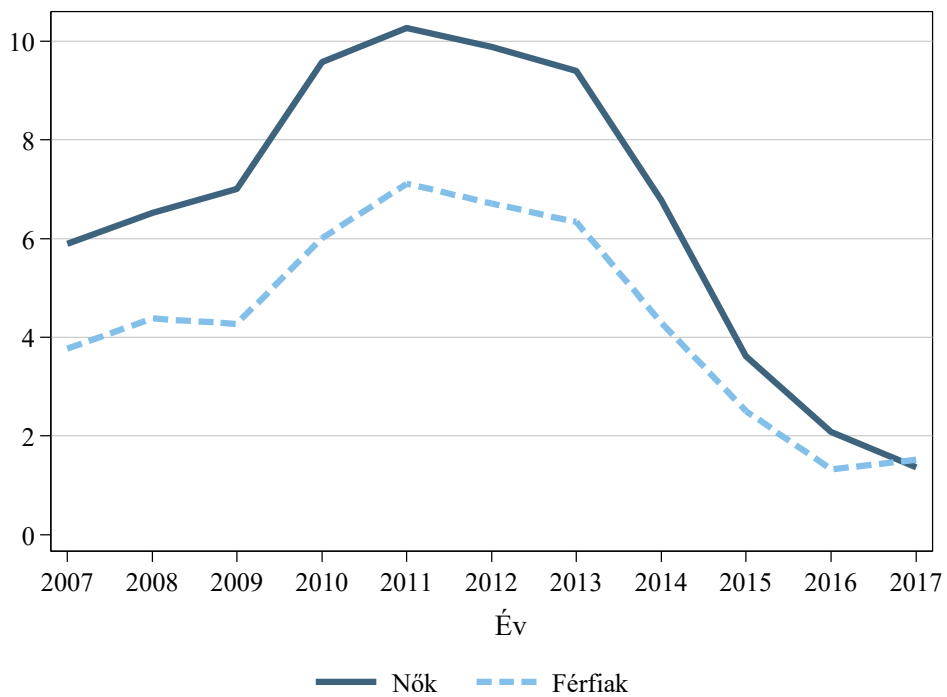
A C3.15. indikátor a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók arányát mutatja a felsőoktatásba felvettek között. Hasonló arányokat és változásokat látunk itt, mint a jelentkezők esetében. A megfigyelt időszak elején, 2007 és 2012 között, nőtt a felsőoktatásba felvett HH és HHH tanulók aránya, majd 2013 után rendkívül nagy mértékű csökkenést látunk (C3.15.1 ábra). Az összes felsőoktatásba felvett között 2012–2017-ig 7,4-ről 1 százalékra csökkent a HH és HHH tanulók aránya. Azok körében pedig, akik az általános eljárásban jelentkeztek, és a jelentkezés évében érettségiztek, a 2012-ben mért 10-ről 2017-re 1 százalékra csökkent az arány (C3.15.1 ábra).

A vizsgált időszak elején nagyobb arányban kerültek be a felsőoktatásba hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű nők, mint férfiak, de 2013 után gyorsabban csökkent a felsőoktatásba felvett HH és HHH tanulók aránya a nők között, 2016–2017-re pedig eltűnt a nemek közötti különbség (C3.15.2 ábra). Hasonlóan eltűnt a középiskola típusa szerinti különbség is 2016–2017-re. Míg korábban nagyobb arányban kerültek be a felsőoktatásba szakgimnáziumban érettségizett hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű fiatalok, mint gimnáziumban érettségizettek, 2016–2017-re ez a különbség eltűnt (C3.15.3 ábra).

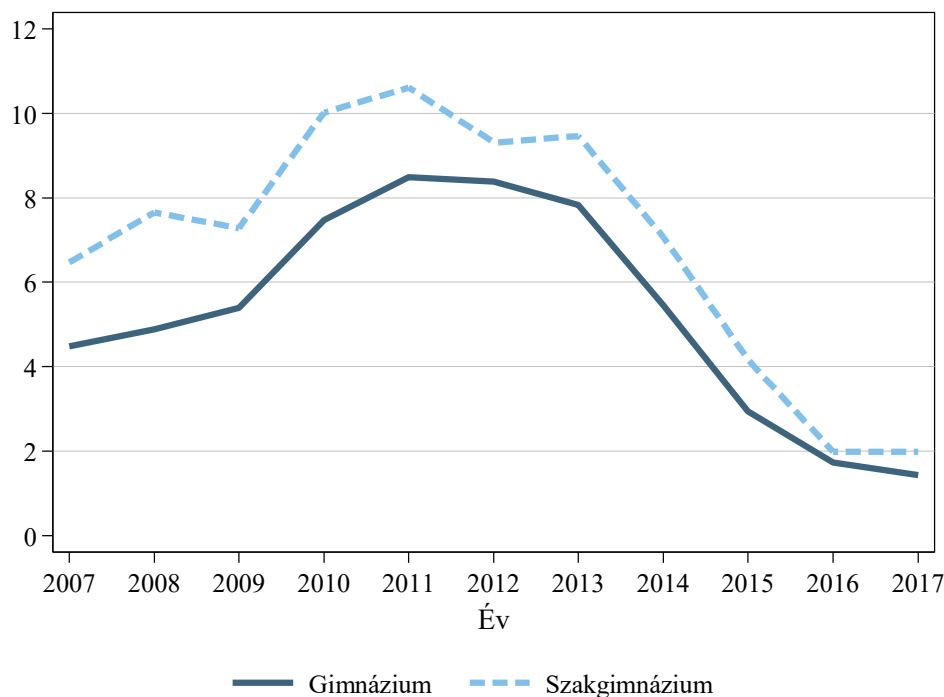
C3.15.1 ábra: A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók százalékaránya a felsőoktatásba felvettek között

C3.15.2 ábra: A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók százalékaránya a felsőoktatásba felvettek között nemek szerint; általános eljárás, a jelentkezés évében érettségizettek

C3.15.3 ábra: A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók százalékaránya a felsőoktatásba felvettek között a középiskola típusa szerint; általános eljárás, a jelentkezés évében érettségizettek

A C3.15. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_15.xlsx

Data of indicator C3.15.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_15_english.xlsx

C3.16. indikátor: Az integráltan és gyógypedagógiai tanterv szerint oktatott speciális nevelési igényű (SNI) tanulók aránya

Az integráltan oktatott SNI tanulókat a többi diákkal együtt tanítják, míg a gyógypedagógiai tanterv szerint oktatott SNI diákok külön gyógypedagógiai tanterv szerint működő iskolában, tagozaton vagy osztályban tanulnak.

Az integráltan oktatott speciális nevelési igényű tanulók aránya 2001 és 2018 között 0,7-ről 4,9 százalékára nőtt. A gyógypedagógiai tanterv szerint oktatott SNI tanulók aránya ugyanakkor 3-ról 2 százalékra csökkent a vizsgált időszakban (C3.16.1 ábra), mely érték 2013 óta lényegében változatlan.

Az alapfokú képzés keretében a hagyományos általános iskolákban 2018-ban 5,4 százalék volt az integráltan oktatott SNI tanulók aránya, a gyógypedagógiai tanterv szerint oktatottaké pedig 2,2 százalék (C3.16.2 ábra). A hat-, illetve nyolcosztályos gimnáziumokban alapfokú tanulmányaikat folytatók között elvétve találni gyógypedagógiai tanterv szerint oktatott SNI tanulót, míg 0,8 százalékos értéket mutatott az integráltan tanított SNI tanulók aránya. Középfokon a gyógypedagógiai tanterv szerint oktatott SNI tanulók aránya gyakorlatilag 0 százalék volt az érettségit adó képzéseken (a szaggimnáziumokban és a gimnáziumokban), míg a szakközépiskolások körében 9,4 százalék, ugyanakkor ez szinte teljes mértékben a (speciális) szakiskolák tanulóit fedte le. Az integráltan oktatott

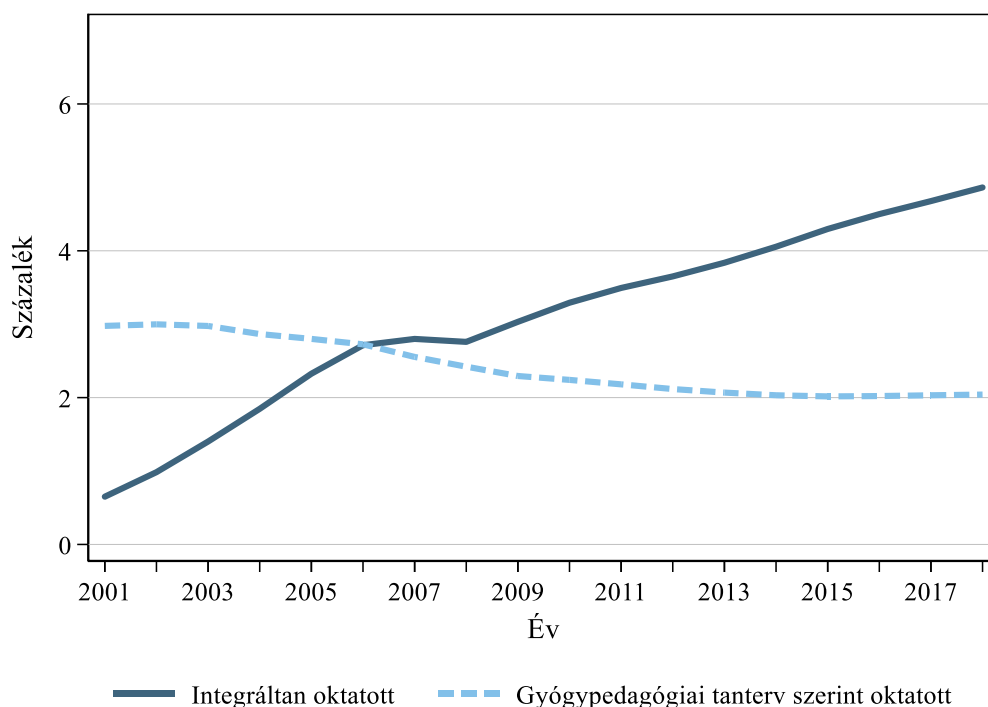
SNI tanulók aránya 10 százalék volt a szakközépiskolákban, 3,8 százalék a szakgimnáziumokban, és 2 százalék alatti a 4, illetve 6/8 osztályos gimnáziumokban.

Évfolyamok szerint vizsgálva az indikátor értékeit azt látjuk, hogy az integráltan oktatott SNI tanulók aránya az 1–5. évfolyamig nő, majd stagnál, végül a 8. és 9. évfolyam között jelentősen visszaesik (C3.16.3 ábra). A gyógypedagógiai tanterv szerint oktatott SNI tanulók aránya lényegesen stabilabb az első nyolc évfolyamon, majd a 9. évfolyamra 0,7 százalékponttal megugrik, ezt követően pedig erősen csökken.

Az alapfokú képzésben tanulók között az egyházi intézményekben találjuk a legkisebb arányban mind az integráltan, mind pedig a gyógypedagógiai tanterv szerint oktatott SNI tanulókat (C3.16.4 ábra). A gyógypedagógiai tanterv szerint oktatott SNI tanulók aránya az állami/önkormányzati és egyéb (nem állami/önkormányzati, nem egyházi) fenntartású intézményekben hasonló, míg az integráltan oktatott SNI tanulók aránya az egyéb fenntartású iskolákban kissé magasabb.

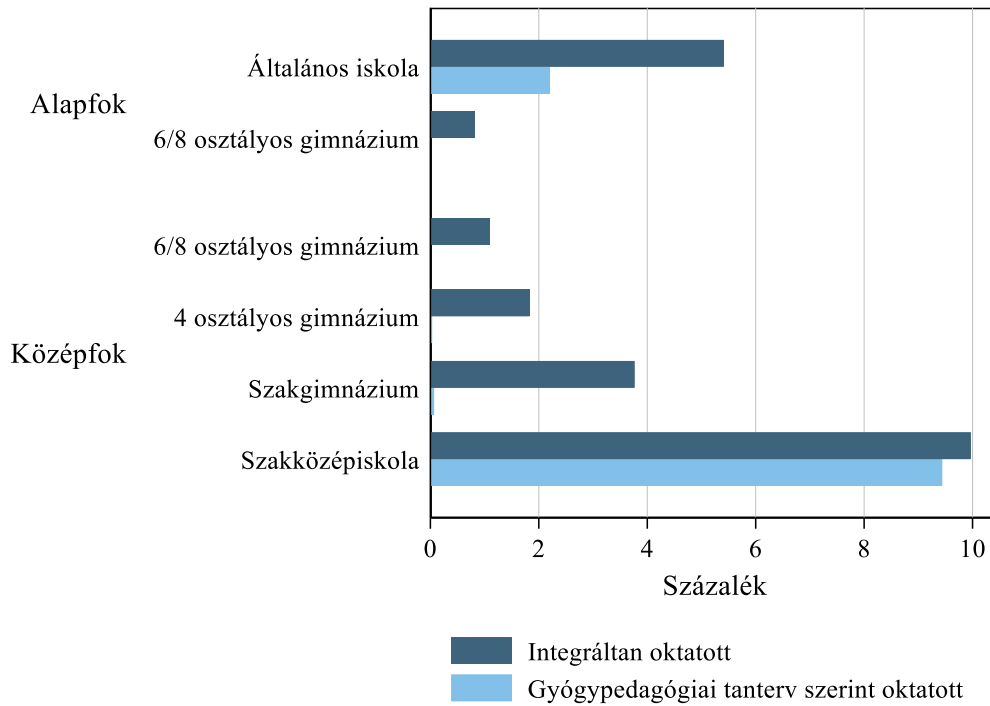
Megyék szerint vizsgálva az integráltan és gyógypedagógiai tanterv szerint oktatott speciális nevelési igényű tanulók arányát az alapfokú képzésben részt vevők között azt látjuk, hogy az integráltan tanított SNI tanulók aránya a nyugati és az alföldi megyékben a legmagasabb, míg az északkeleti és középső régiókban a legalacsonyabb (C3.16.5 ábra). A gyógypedagógiai tanterv szerint oktatott SNI tanulók arányában hasonló jellegű, de kisebb mértékű eltérések látszanak.

C3.16.1 ábra: Az integráltan és gyógypedagógiai tanterv szerint oktatott SNI tanulók aránya

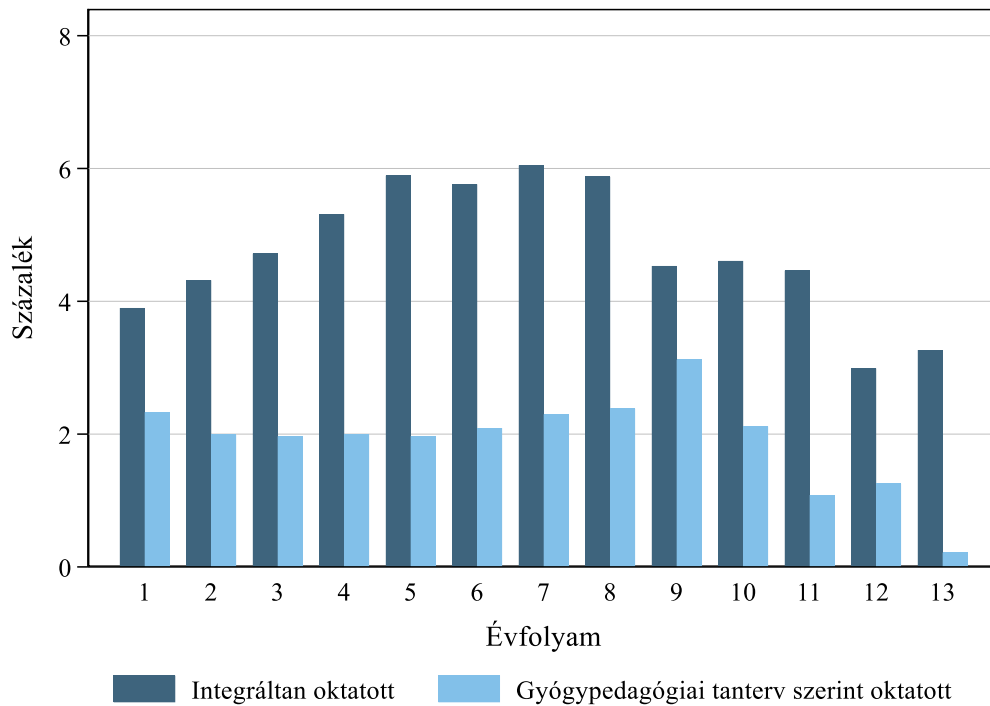

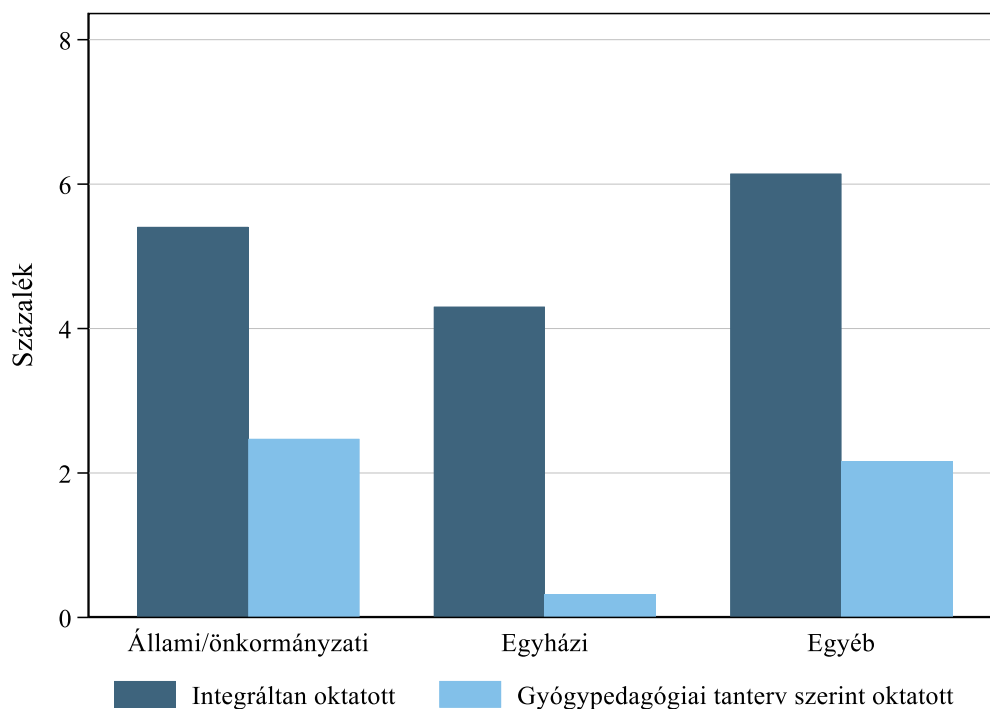
C3.16.2 ábra: Az integráltan és gyógypedagógiai tanterv szerint oktatott SNI tanulók aránya programtípus szerint (2018)

C3.16.3 ábra: Az integráltan és gyógypedagógiai tanterv szerint oktatott SNI tanulók aránya évfolyam szerint (2018)

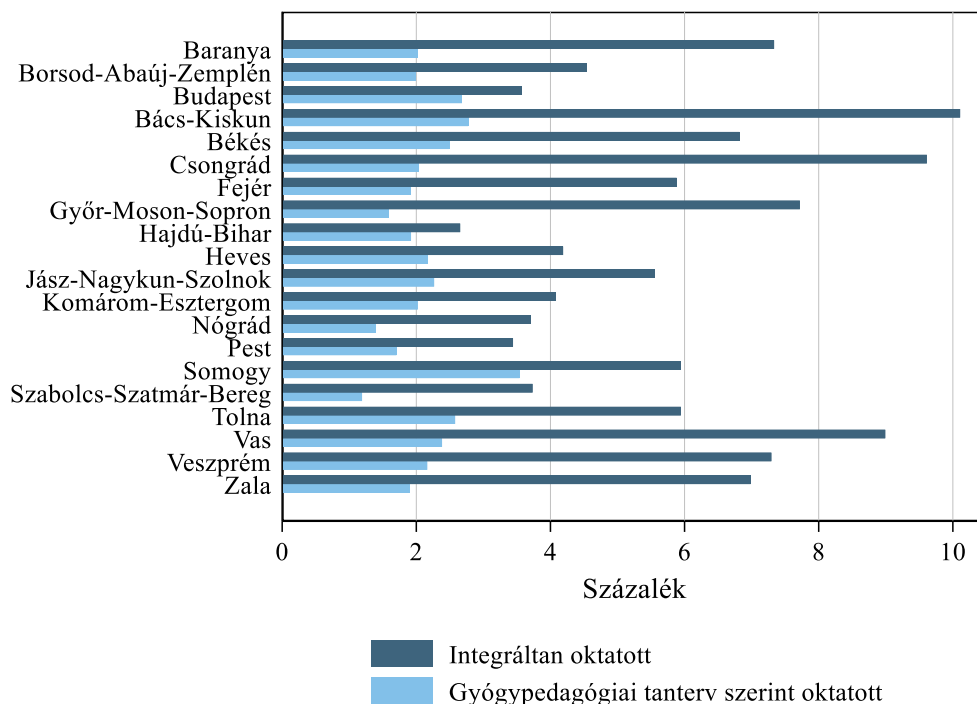

C3.16.4 ábra: Az integráltan és gyógypedagógiai tanterv szerint oktatott SNI tanulók aránya intézményfenntartó szerint; alapfok (2018)

Megjegyzés: Az alapfokú (1–8. évfolyam) képzésen tanulók.

C3.16.5 ábra: Az integráltan és gyógypedagógiai tanterv szerint oktatott SNI tanulók aránya megyék szerint; alapfok (2018)

Megjegyzés: Az alapfokú (1–8. évfolyam) képzésen tanulók.

A C3.16. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_16.xlsx

Data of indicator C3.16.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_16_english.xlsx

C3.17. indikátor: Tesztpontszám-különbség a legfeljebb alapfokú és a legalább középfokú végzettséggel rendelkező anyák gyermekei között (PISA-felmérés)

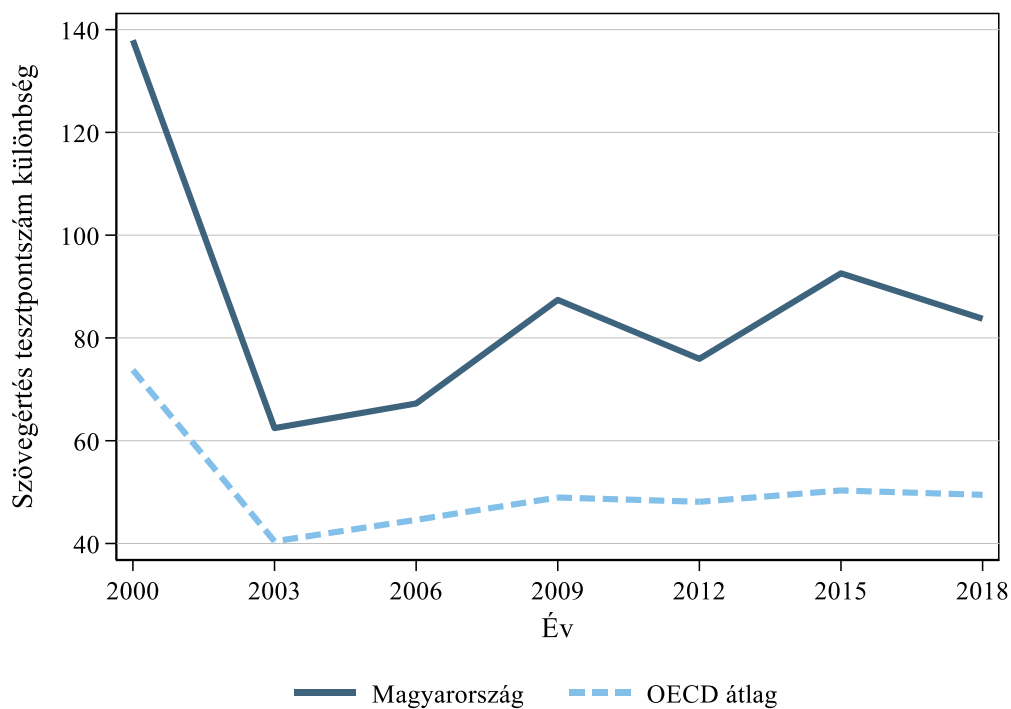
Az OECD PISA-felmérése nemcsak azt teszi lehetővé, hogy a különböző országokat összehasonlítva vizsgáljuk az oktatás eredményességét, de a tanulói kérdőívek segítségével az oktatási rendszer egyenlőtlenségéről is képet kaphatunk. A C3.17. indikátor a legalább középfokú (minimum ISCED 3) és a legfeljebb alapfokú (maximum ISCED 2) végzettségű anyák gyermekeinek tesztpontszám-különbségét mutatja. Minél nagyobb a különbség, vagyis minél jobb eredményt érnek el a teszteken a magasabb végzettségű anyák gyermekei az alacsonyabb végzettségű anyák gyermekeihez képest, annál nagyobb az esélyegyenlőtlenség az adott oktatási rendszerben.

Az alábbi C3.17.1–C3.17.3 ábrák a magyar oktatási rendszer esélyegyenlőtlenségét hasonlítják az OECD-országok átlagához a szövegértési, matematikai és természettudományi tesztek eredményei alapján. A C3.17.4–C3.17.6 ábrák pedig az egyes országok esélyegyenlőtlenségi indexeit mutatják évenkénti bontásban.

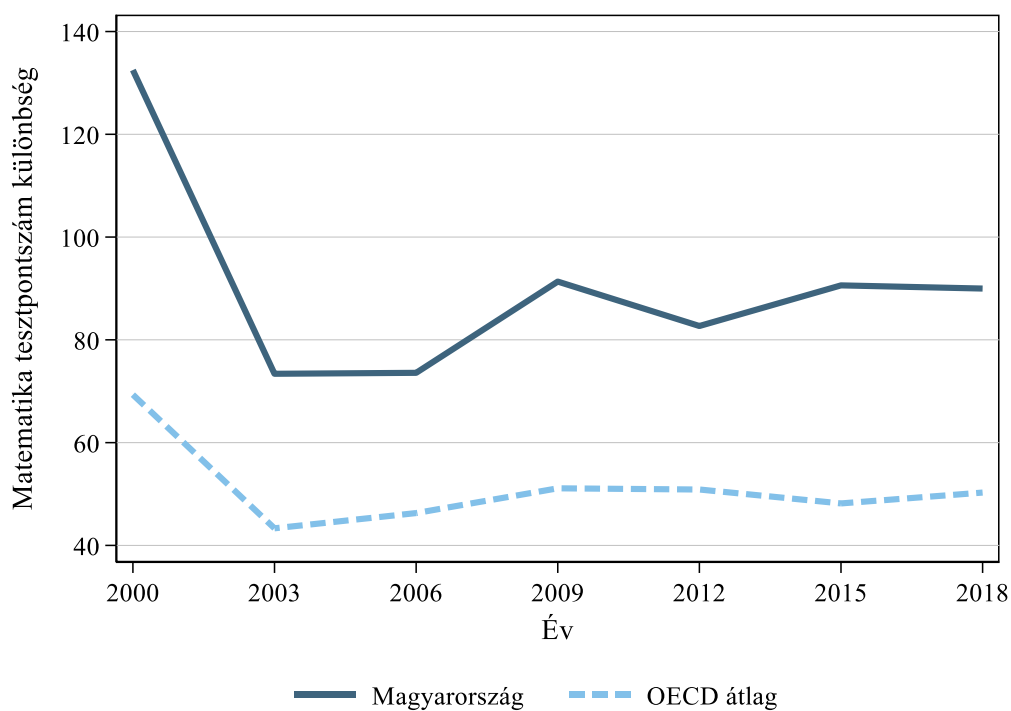
Jól látható, hogy a vizsgált időszakban a magyar oktatási rendszer esélyegyenlőtlenség szempontjából minden évben és minden mérési területen az OECD-átlag feletti értékeket mutatott. Vagyis a magyar oktatási rendszer esélyegyenlőtlensége sokkal nagyobb, mint az átlagos OECD-országé. Például 2018-ban szövegértés területén egy magasabb végzettségű magyar anya gyermeke 90 ponttal jobb eredményt ért el, mint egy alacsony végzettségűé. Ez majdnem duplája az OECD-átlagnak, ami 2018-ban 50 pont volt. Ha figyelembe vesszük, hogy a PISA-felmérés tesztpontszámait úgy állapítják meg, hogy átlaguk 500 és szórásuk 100 legyen, azt lehet mondani, hogy Magyarországon a magasabb végzettségű anyák gyermekei majdnem egy szórással jobb eredményt értek el 2018-ban szövegértésből, mint az alacsonyabb végzettségű anyák gyermekei. A tesztpontszám-különbség évenként és mérési területenként változik, de sehol sem kisebb, mint 20 pont, azaz egyötöd szórás.

Az egyes OECD-országok sorrendjét mutató C3.17.4–C3.17.6 ábrákból jól látható, hogy Magyarország ezen esélyegyenlőtlenségi mutatót tekintve rendszerint „dobogós” helyre került, de mindig az „első” öt helyezett között volt. Mindezek alapján ki lehet jelenteni, hogy a magyar oktatási rendszer esélyegyenlőtlensége az OECD-országok körében kiemelkedően magas.

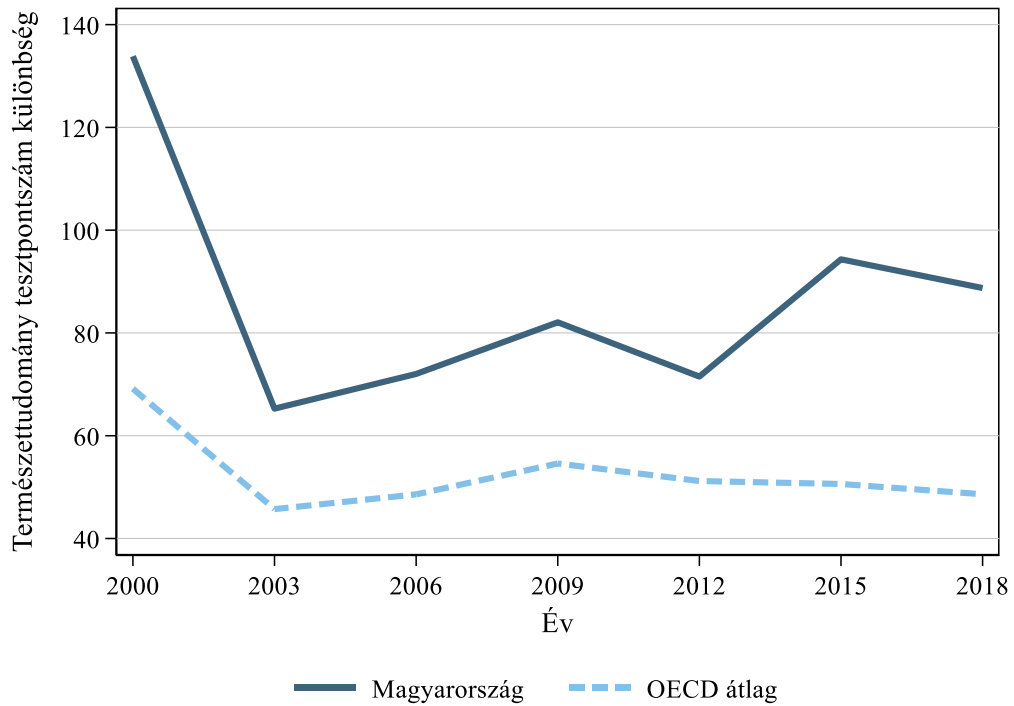
C3.17.1 ábra: Tesztpontszám-különbség a legfeljebb alapfokú és a legalább középfokú végzettséggel rendelkező anyák gyermekei között, szövegértés (PISA-felmérés)

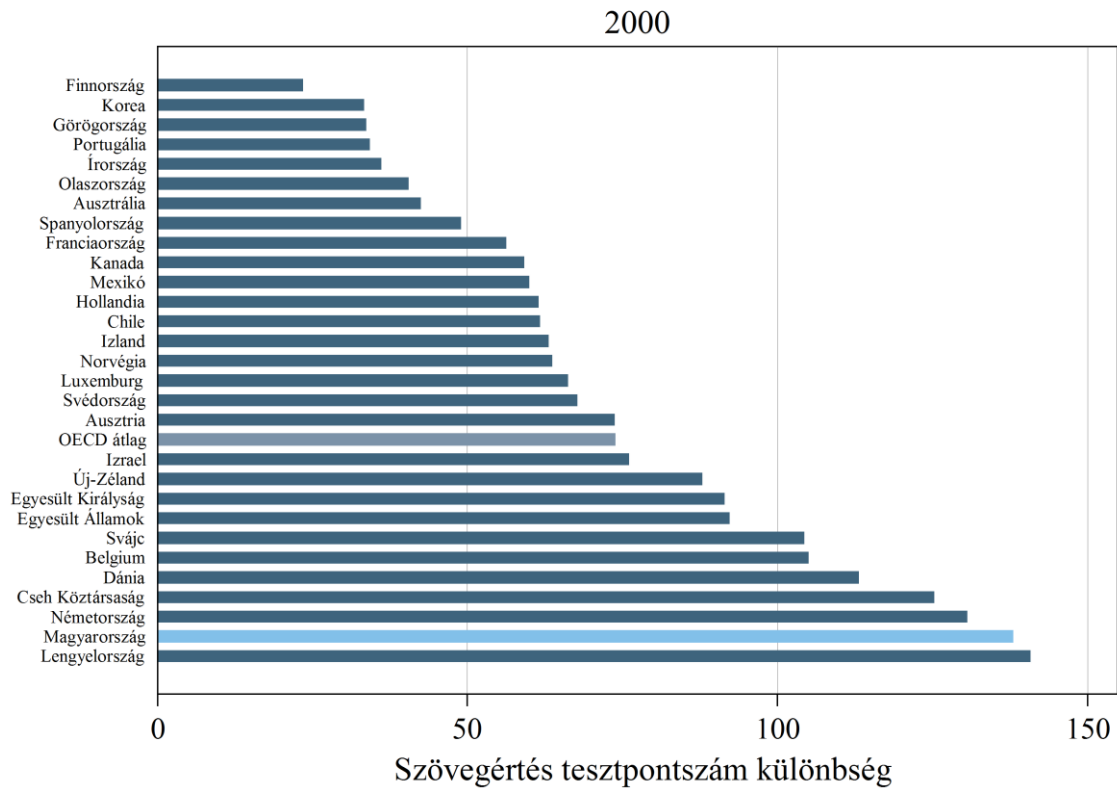
C3.17.2 ábra: Tesztpontszám-különbség a legfeljebb alapfokú és a legalább középfokú végzettséggel rendelkező anyák gyermekei között, matematika (PISA-felmérés)

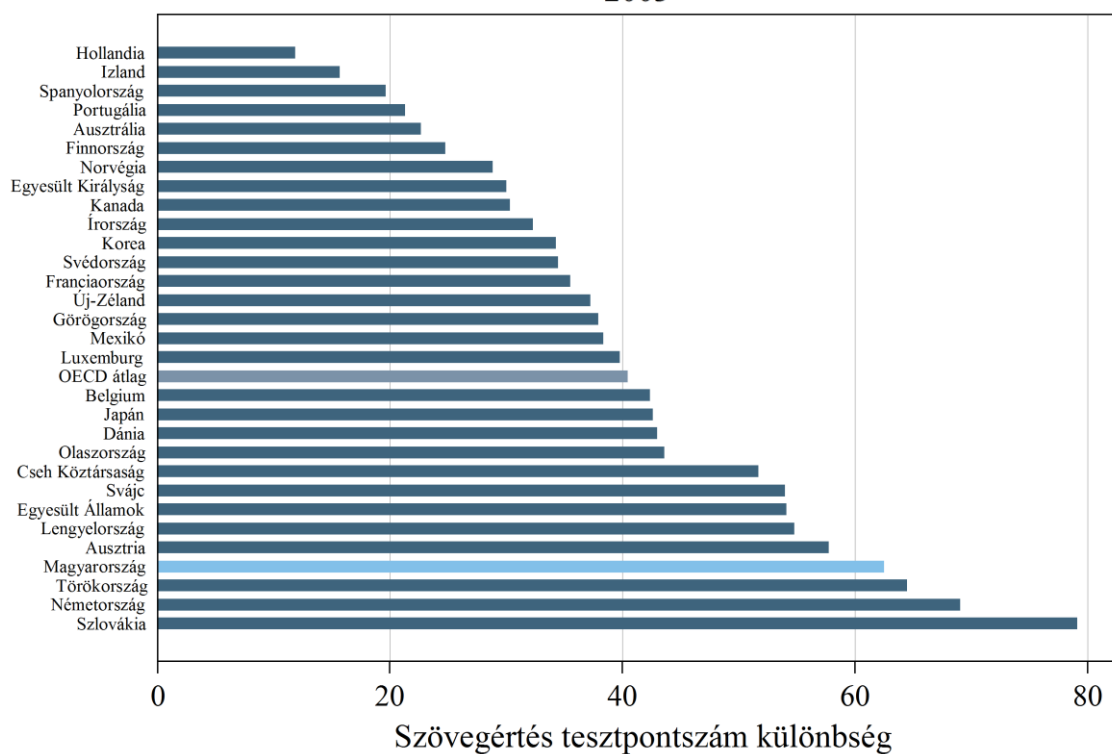
C3.17.3 ábra: Tesztpontszám-különbség a legfeljebb alapfokú és a legalább középfokú végzettséggel rendelkező anyák gyermekei között, természettudomány (PISA-felmérés)

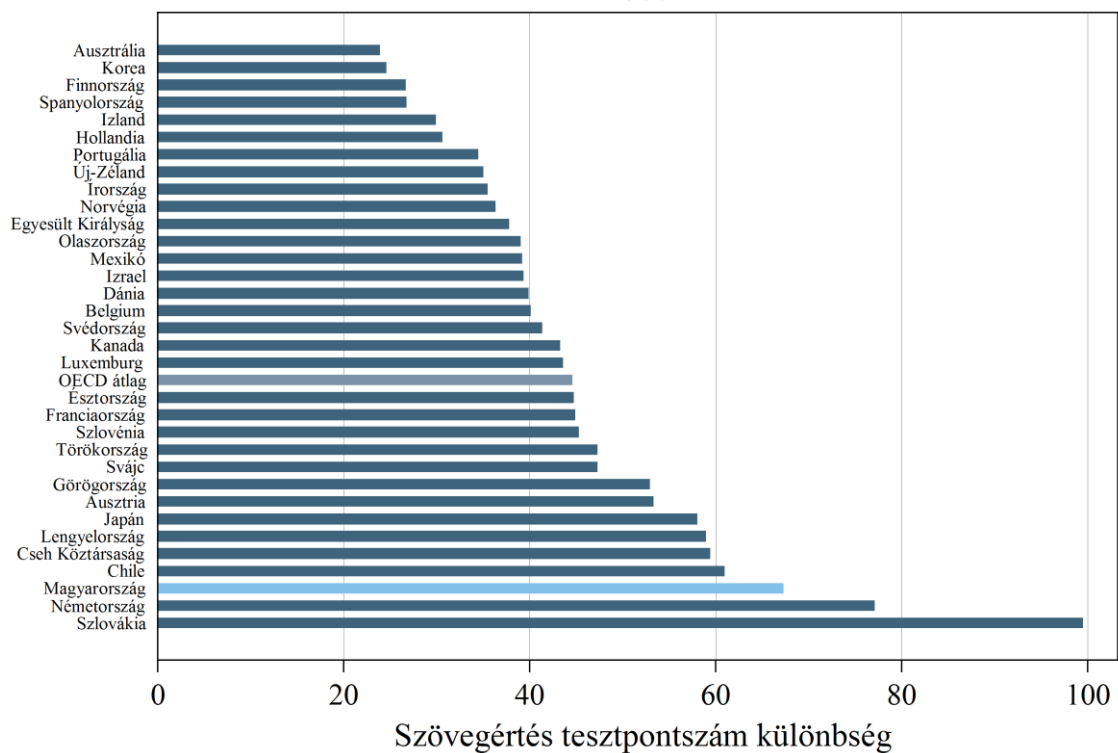
C.17.4 ábra: Tesztpontszám-különbség a legfeljebb alapfokú és a legalább középfokú végzettséggel rendelkező anyák gyermekei között országonként és évenként, szövegértés (PISA-felmérés)

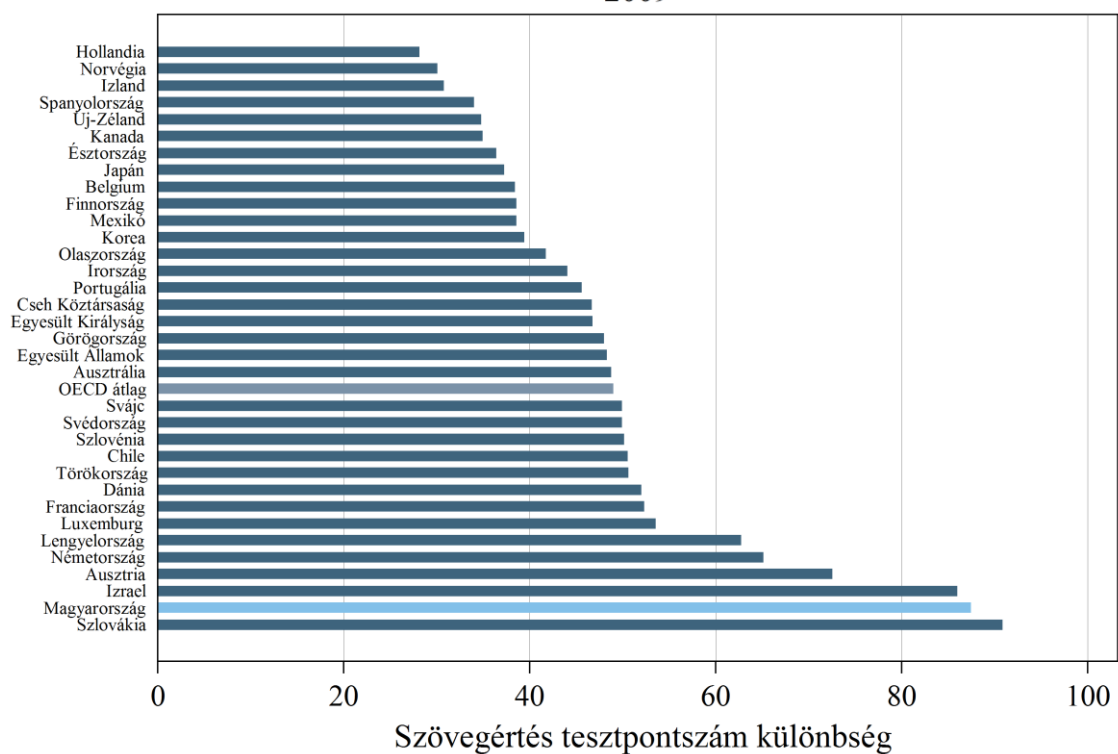
2003

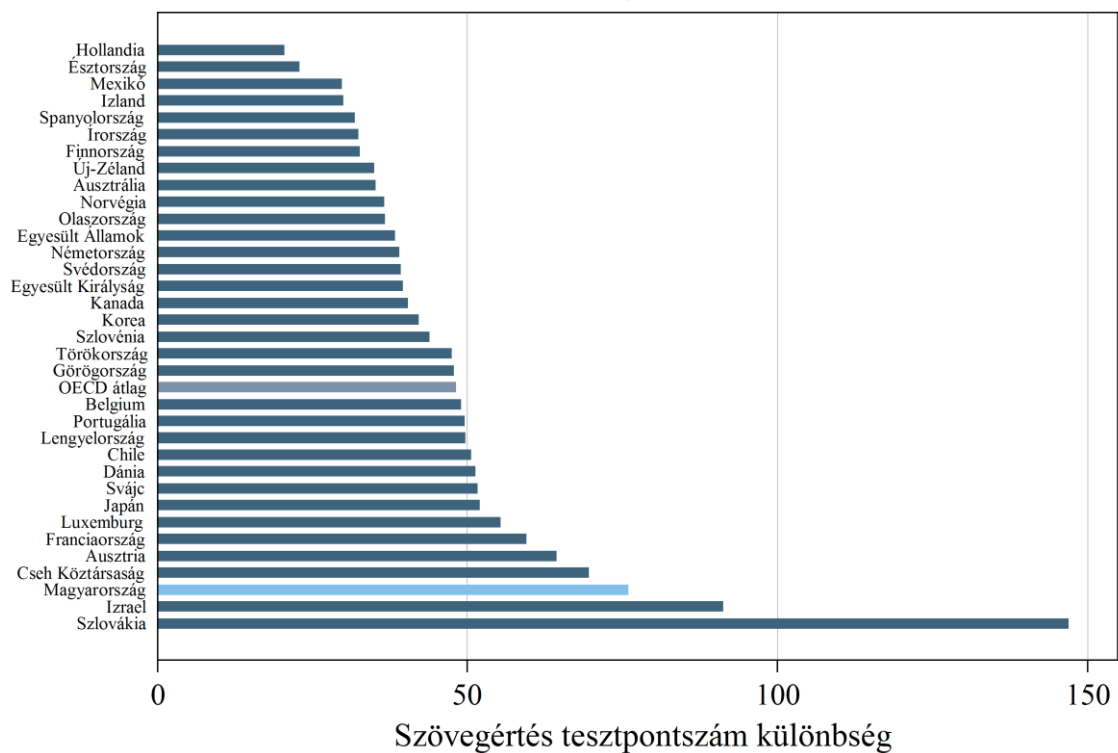
2006

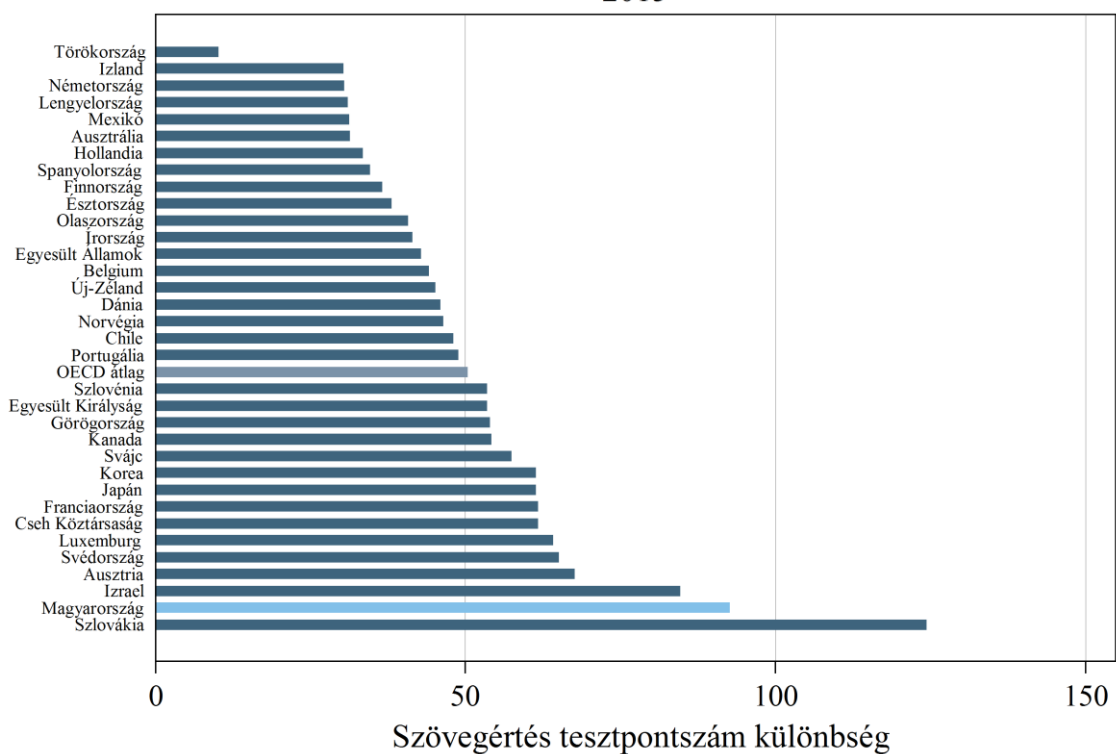
2009

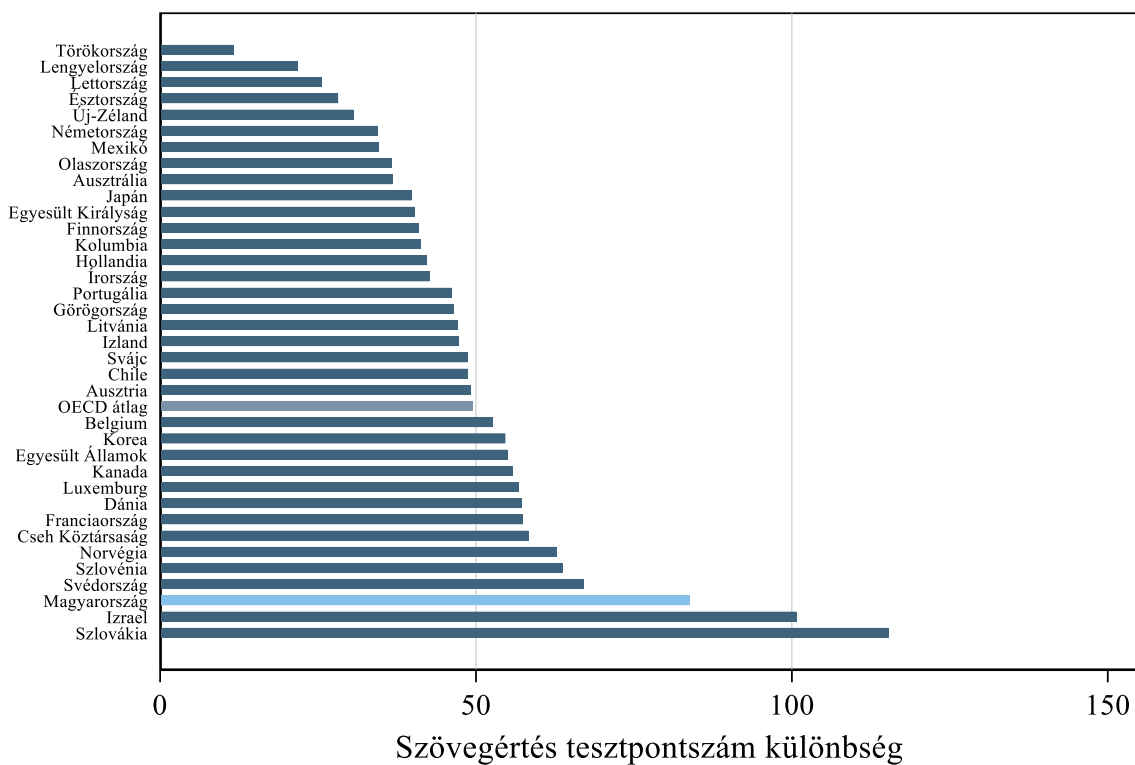
2012

2015

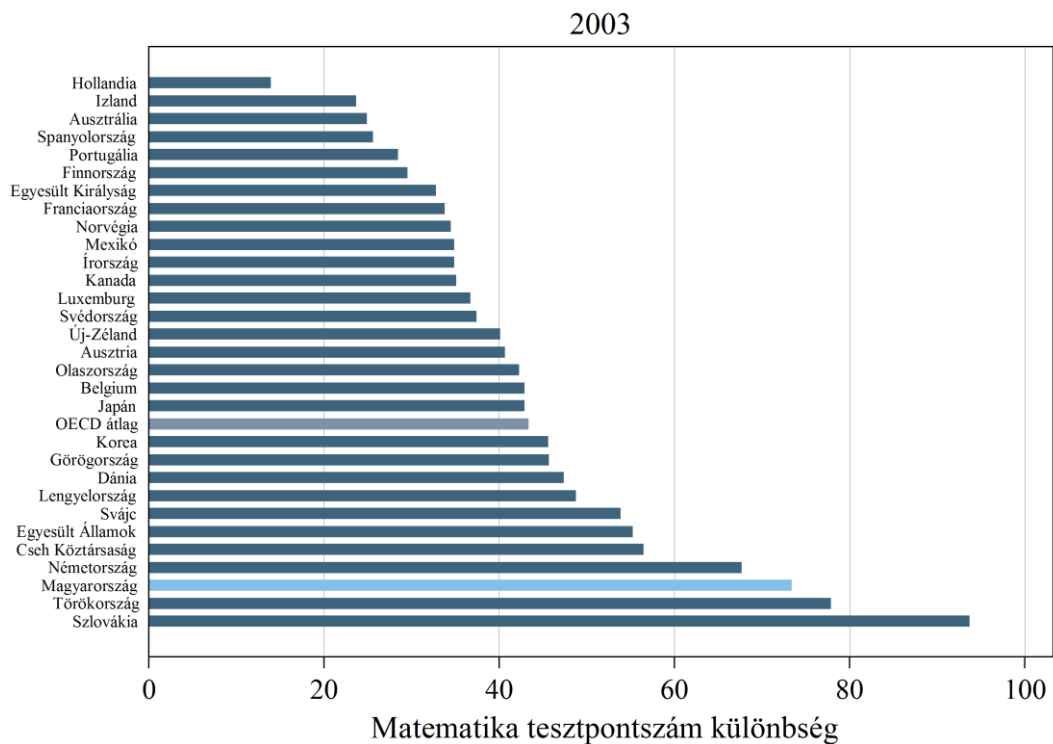
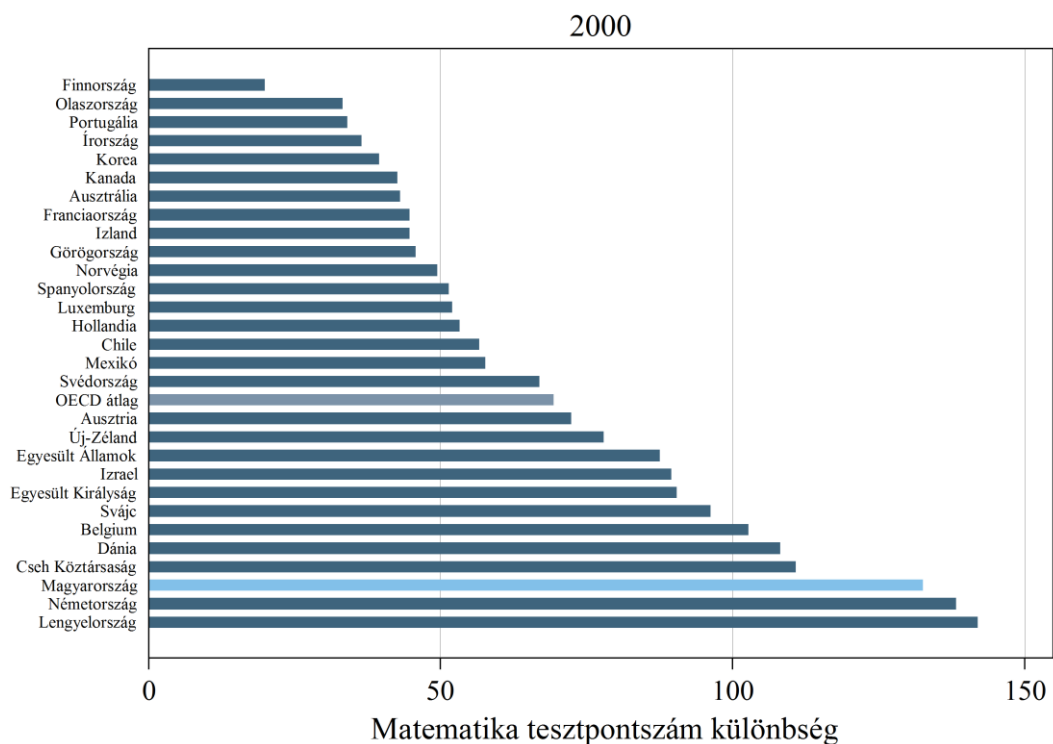

2018

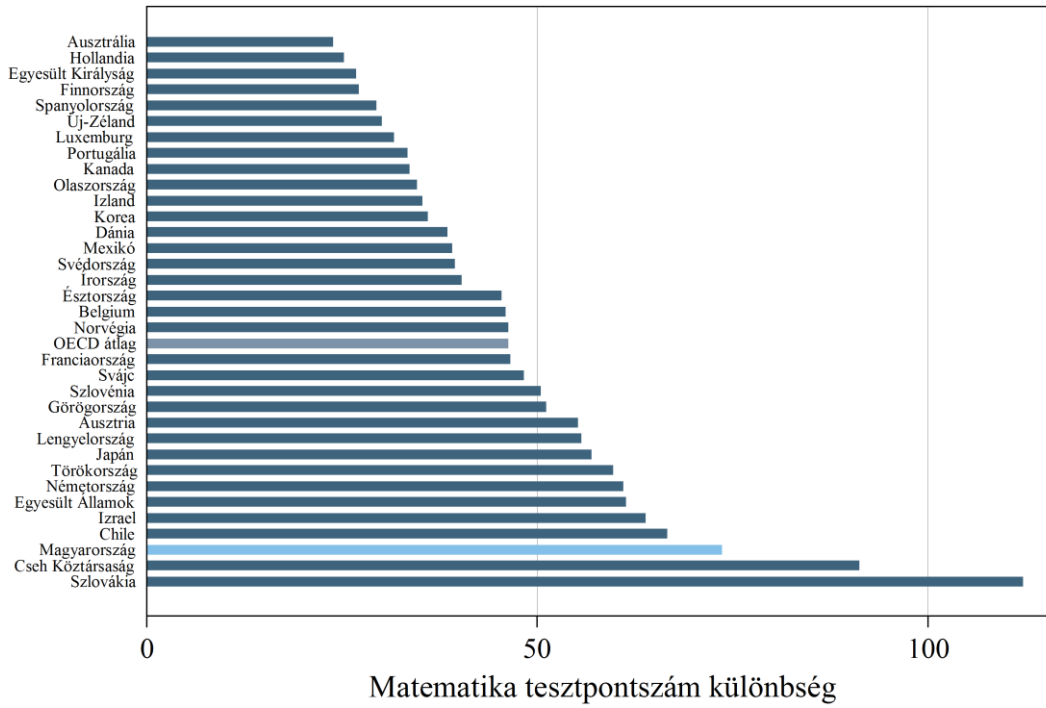

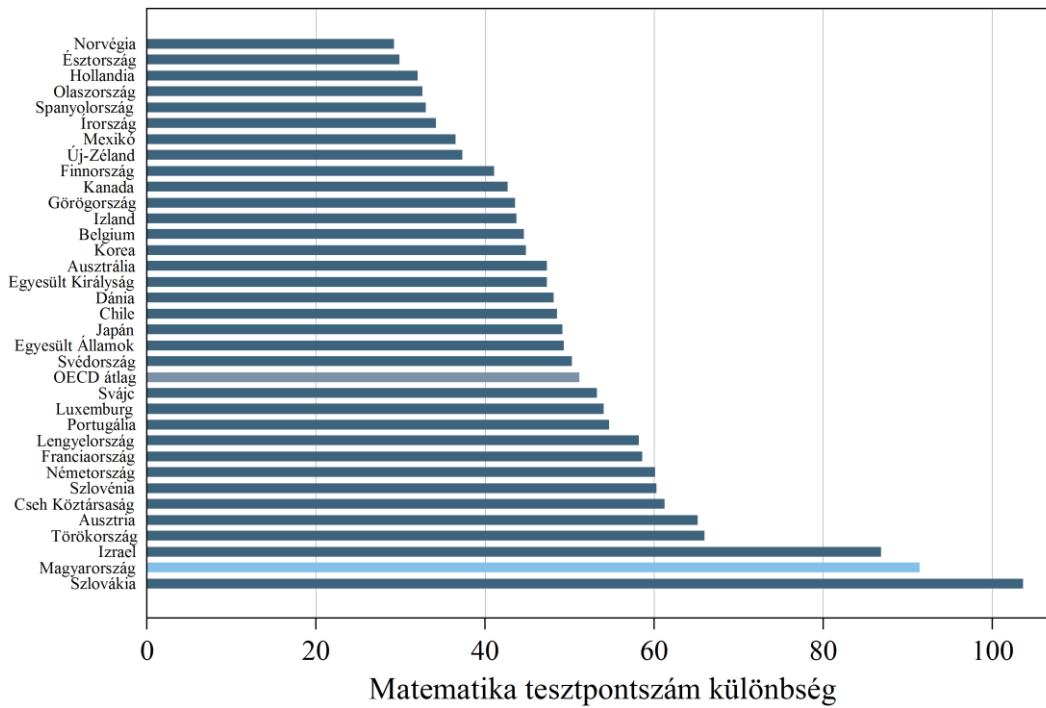
C3.17.5 ábra: Tesztpontszám-különbség a legfeljebb alapfokú és a legalább középfokú végzettséggel rendelkező anyák gyermekei között országoként és évenként, matematika (PISA-felmérés)

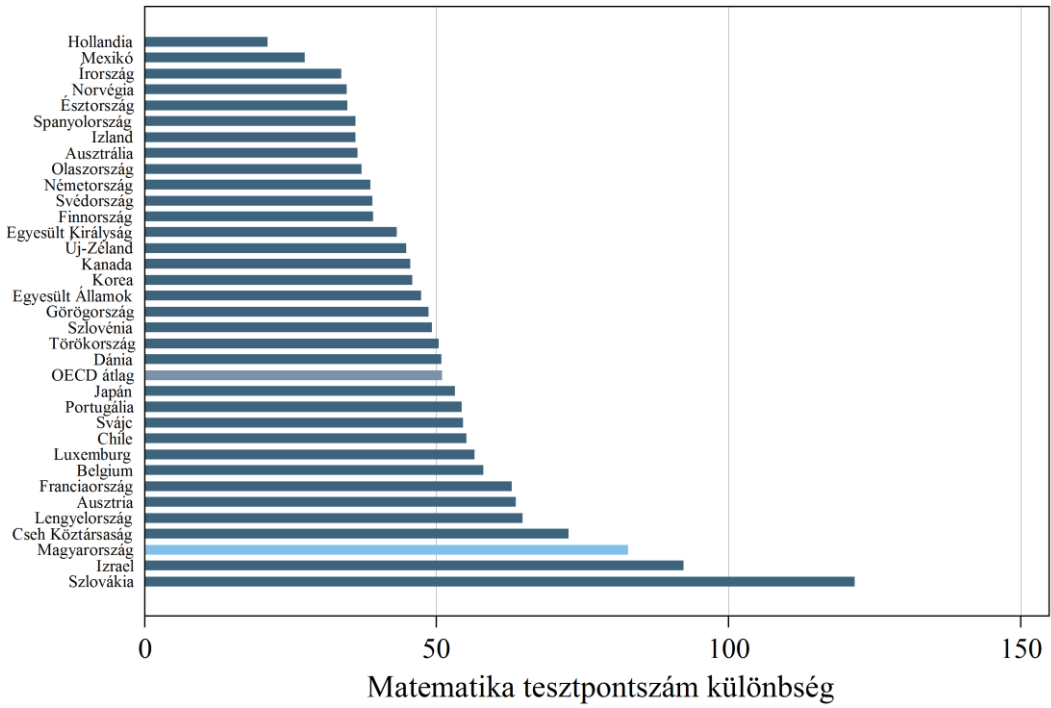
2006

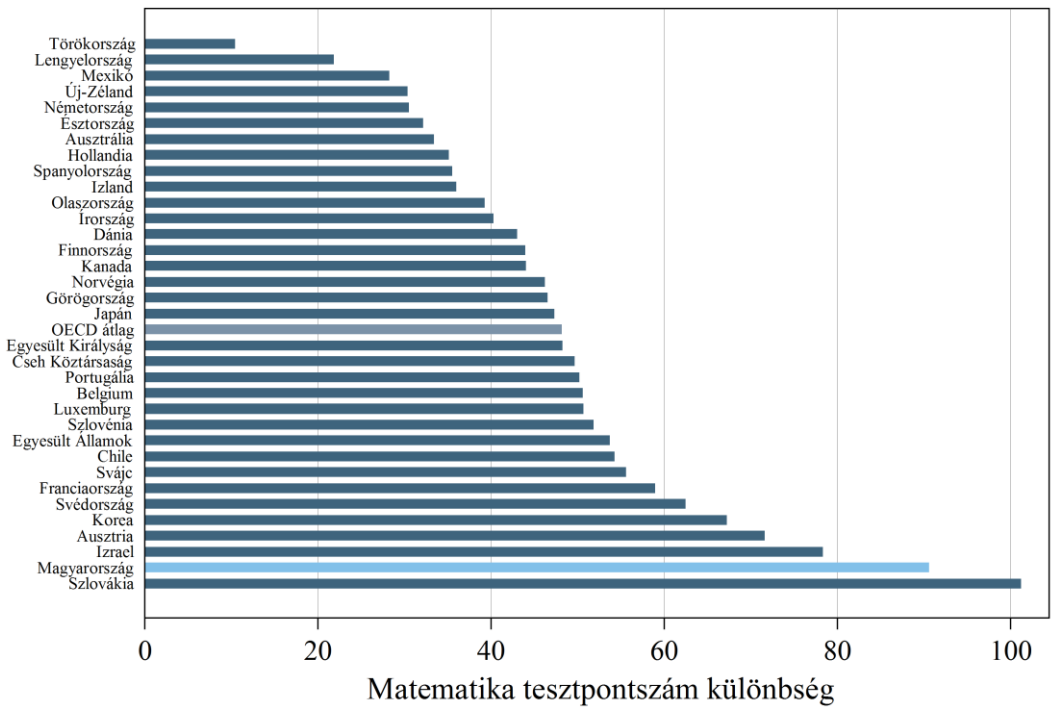
2009

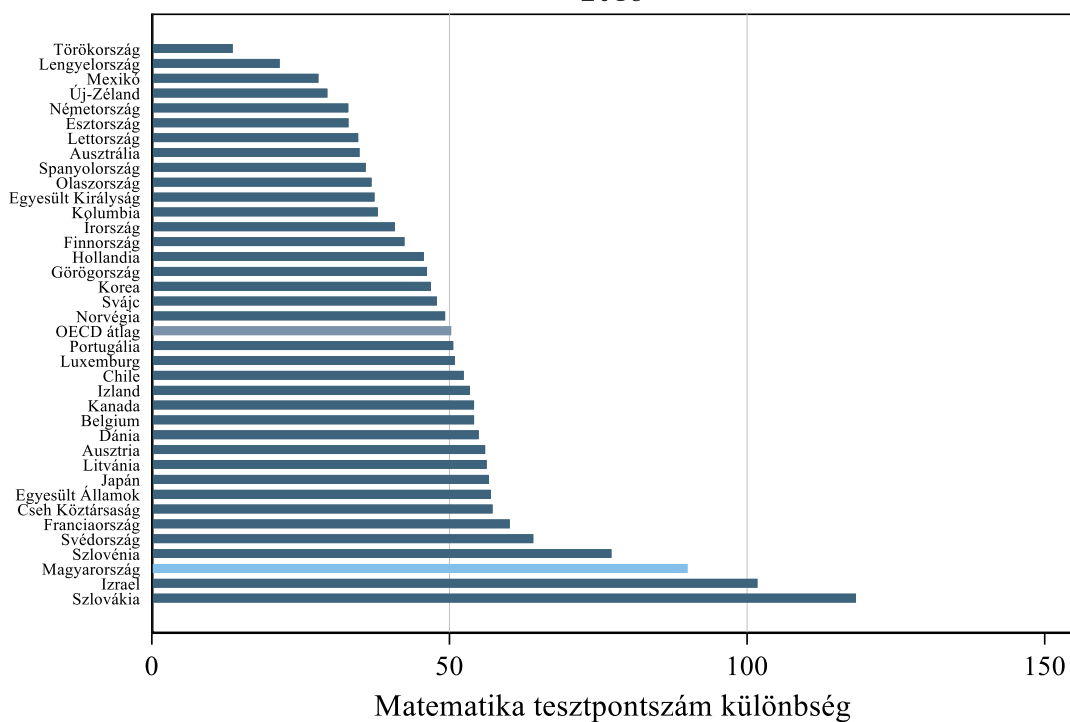
2012

2015

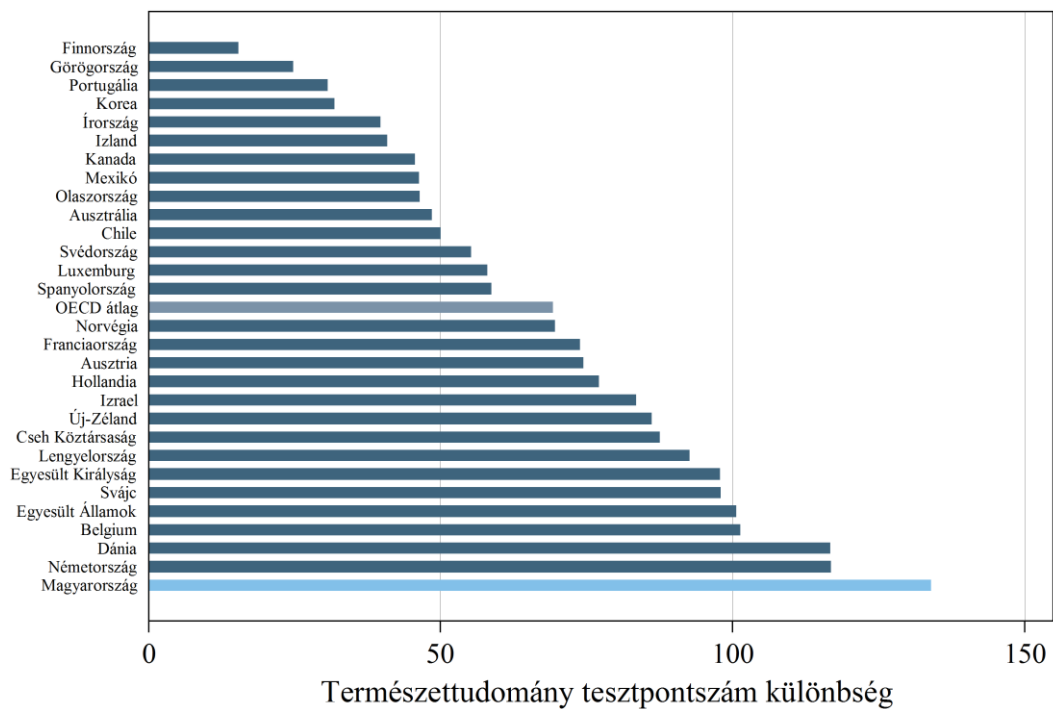

2018

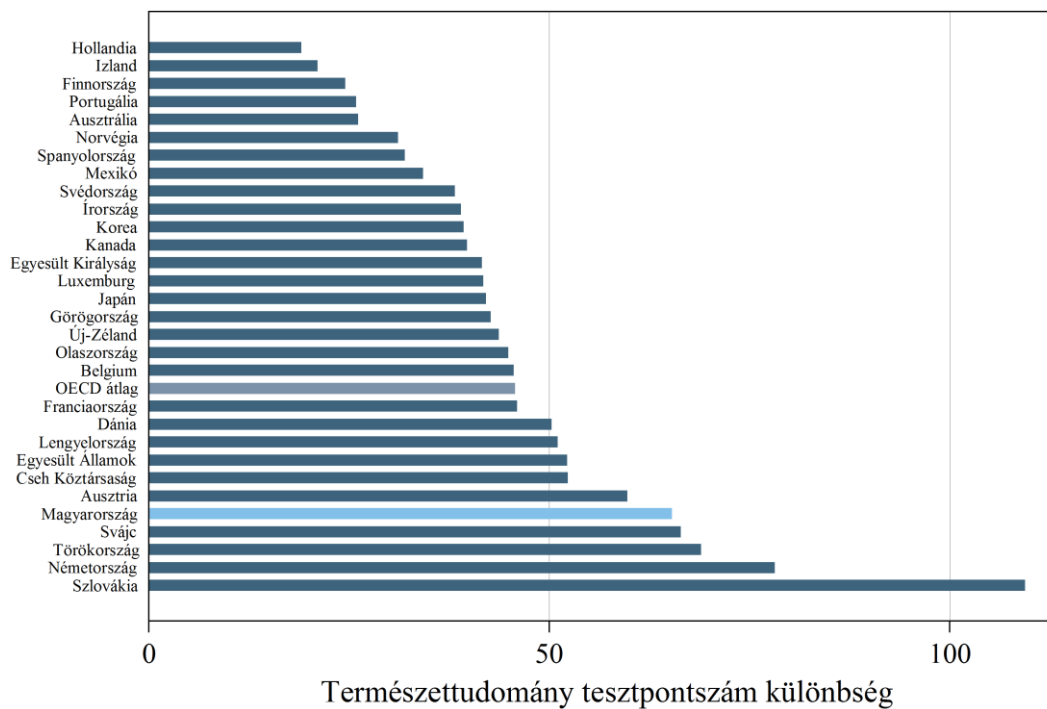

C3.17.6 ábra: Tesztpontszám-különbség a legfeljebb alapfokú és a legalább középfokú végzettséggel rendelkező anyák gyermekei között országonként és évenként, természettudomány (PISA-felmérés)

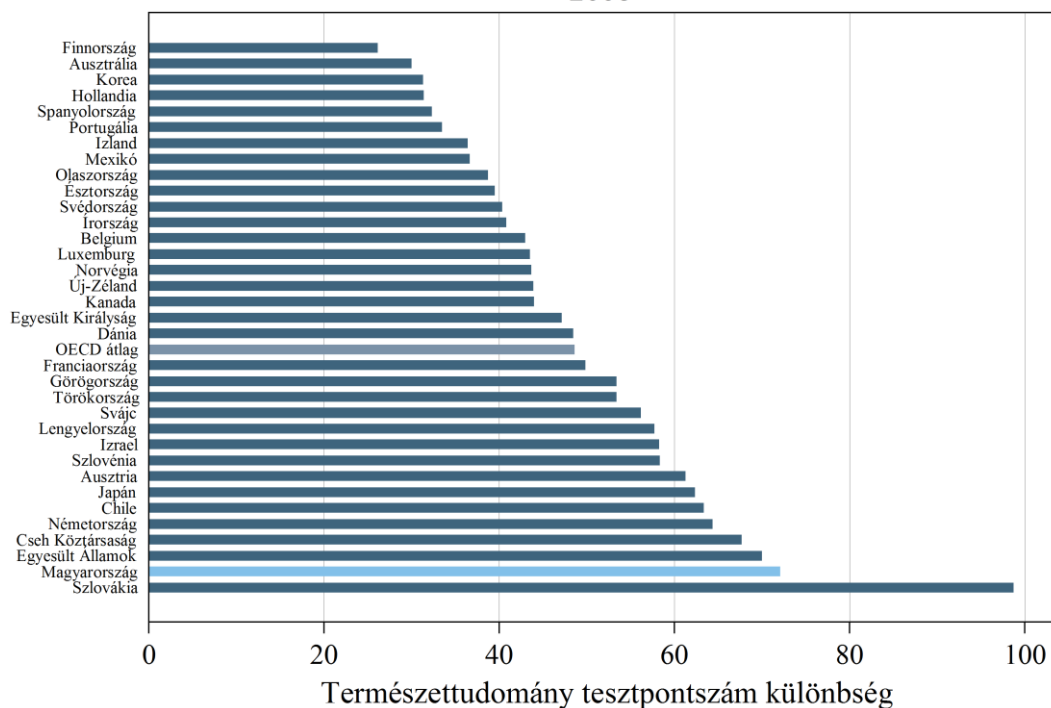
2000

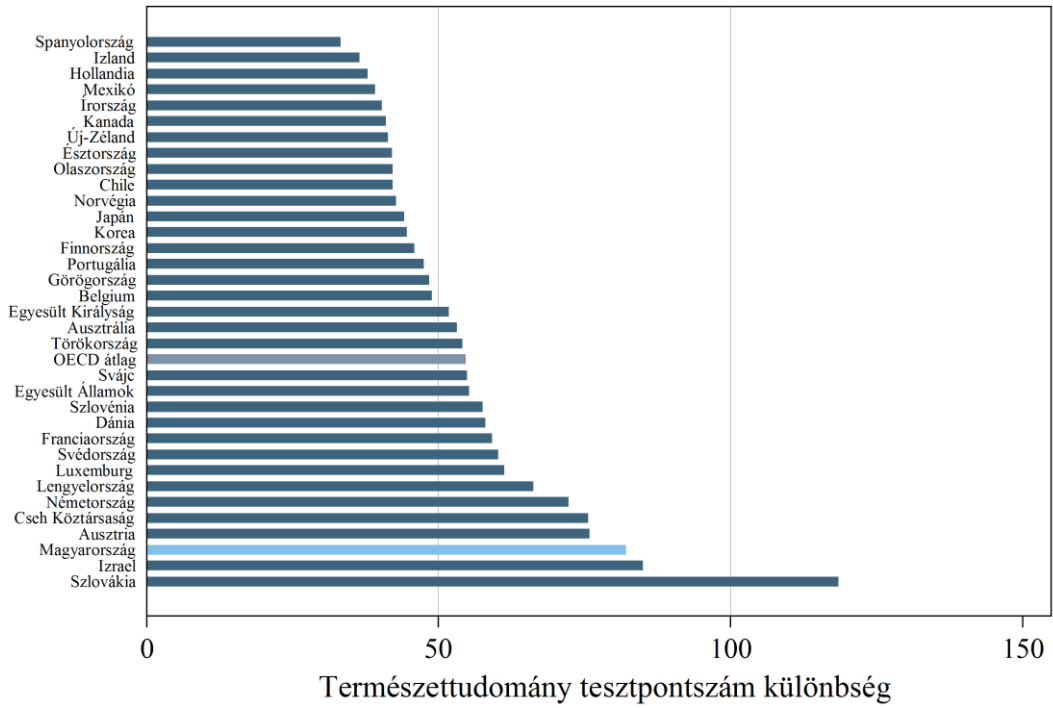
2003

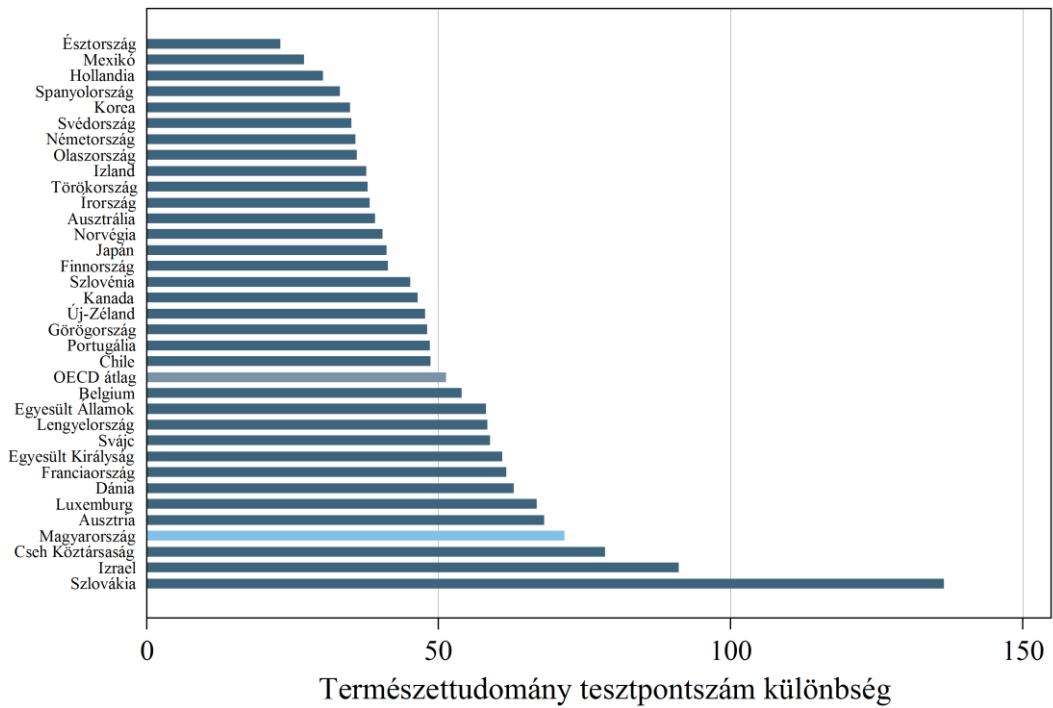
2006

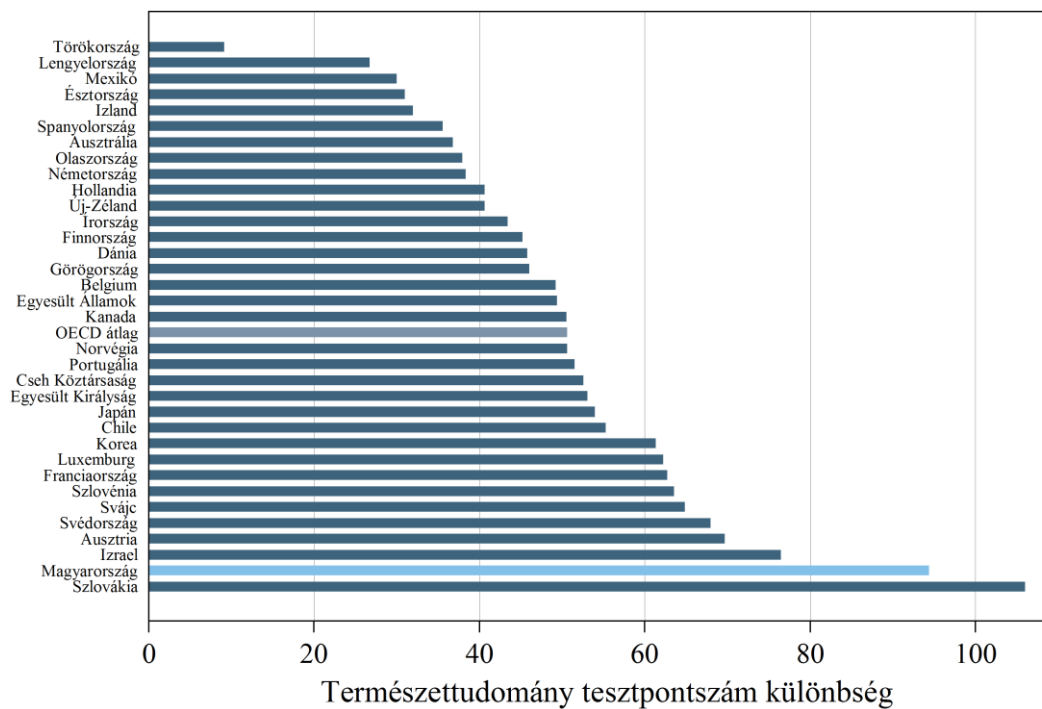
2009

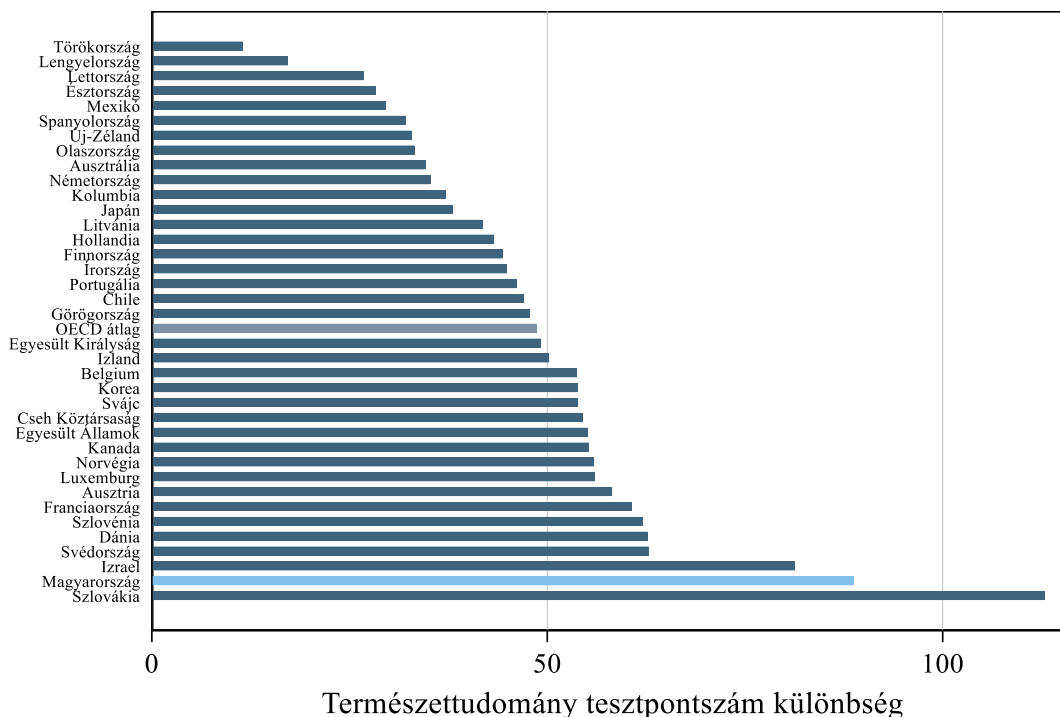
2012

2015

2018

A C3.17. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_17.xlsx

Data of indicator C3.17.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_17_english.xlsx

Fizikai környezet

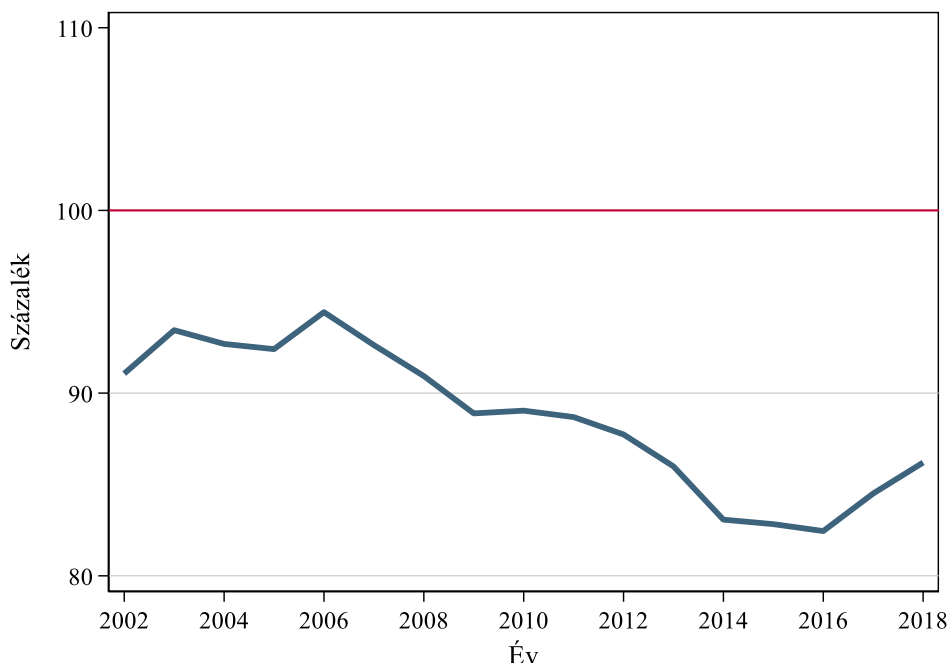
A fizikai környezetet leíró indikátorok a közoktatási rendszer olyan lényeges fizikai jellemzőiről adnak képet, amelyek alapvetően befolyásolhatják a nevelés, illetve a tanulás-tanítás folyamatát. Az óvodai férőhelyek esetleges hiánya vagy a szükségtermék nagy aránya akadályozhatja, a számítógépek, az internet, illetve a modern technológia hozzáférhetősége pedig feltehetően elősegíti a hatékonyabb nevelést, tanítást és tanulást.

C3.18. indikátor: Az egy férőhelyre jutó óvodások aránya

C3.18. indikátor értékei alapján jól látható, hogy országos szinten nincs jelentős férőhelyhiány (C3.18.1 ábra). Ez azonban nem jelenti azt, hogy egyes régiókon vagy településeken belül ne okozott, okozhatott volna gondot a kevés óvodai férőhely. A vizsgált időszak elején csak Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében volt 100 százaléknál nagyobb az egy férőhelyre jutó óvodások száma, bár a vizsgált időszakban Pest megyében és Jász-Nagykun-Szolnok megyében is voltak olyan évek, amikor 100 százalék feletti volt a férőhely-kihasználtság (C3.18.2 ábra – a piros vonal az országos átlagot mutatja).

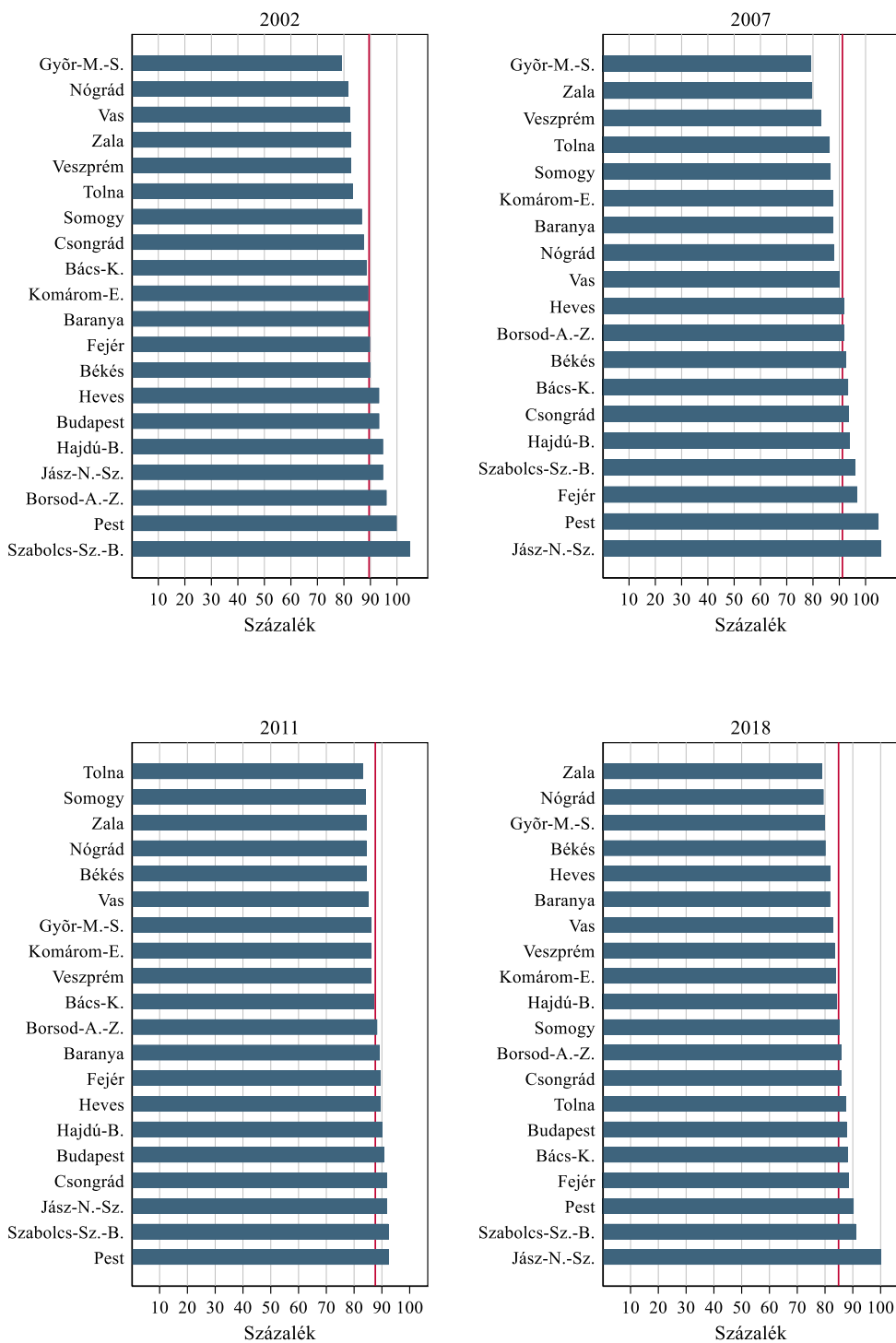
Országos átlagban az óvodai férőhelyek kihasználtsága sohasem haladta meg a 100 százalékot: 2002 és 2008 között 90 százalék feletti értéket mutatott, majd a 2008 utáni időszakban jóval 90 százalék alá esett. A településtípus szerinti bontásból (C3.18.3 ábra) látható, hogy a 2000-es évek közepén különösen a városokban fordulhatott elő férőhelyhiány, de a megyeszékhelyeken és Budapesten is 100 százalék körüli volt a kihasználtság. A falvakban – nagy átlagban – a férőhely-kihasználtság sohasem haladta meg a 90 százalékot; ez azonban nem jelenti azt, hogy ne lett volna olyan település, ahol nem működött óvoda (C3.18.3 ábra; lásd még C1.3. indikátor).

C3.18.1 ábra: Az egy férőhelyre jutó óvodások aránya

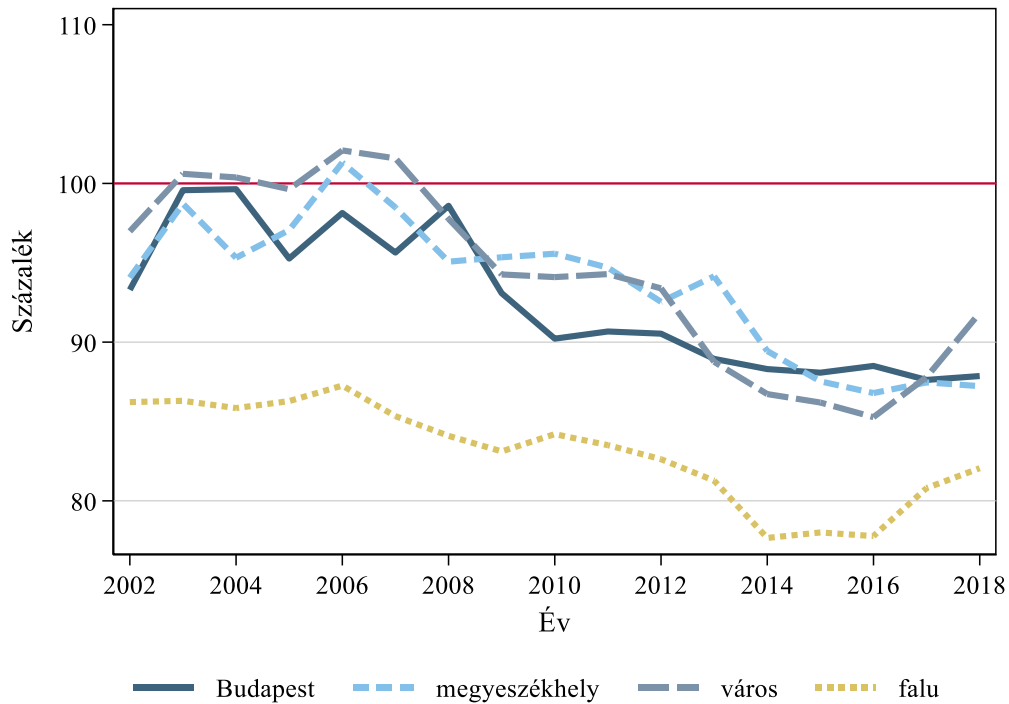

C3.18.2 ábra: Az egy férőhelyre jutó óvodások aránya megyénként

C3.18.3 ábra: Az egy férőhelyre jutó óvodások aránya, településtípus szerint

A C3.18. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_18.xlsx

Data of indicator C3.18.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_18_english.xlsx

C3.19. indikátor: A szükségtermet is használó iskolák aránya

A C3.19.1 ábra az országos átlagot mutatja; jól látható, hogy a szükségtermeteket³⁷ is használó iskolák aránya jelentősen csökkent a 2001 és 2018 közötti időszakban. Azokban az oktatási intézményekben, ahol általános iskola is működött, a szükségtermet aránya 2001-ben még 25 százalék feletti volt, de 2016-ra ez az érték 13 százalék körülire csökkent. A középfokú iskolát is működtető intézmények kevésbé voltak rászorulva szükségtermet használatára.³⁸ A vizsgált időszakban arányuk 15 százalék körüliről 2015-re ennek a felére csökkent, bár az elmúlt néhány évben kissé emelkedett.

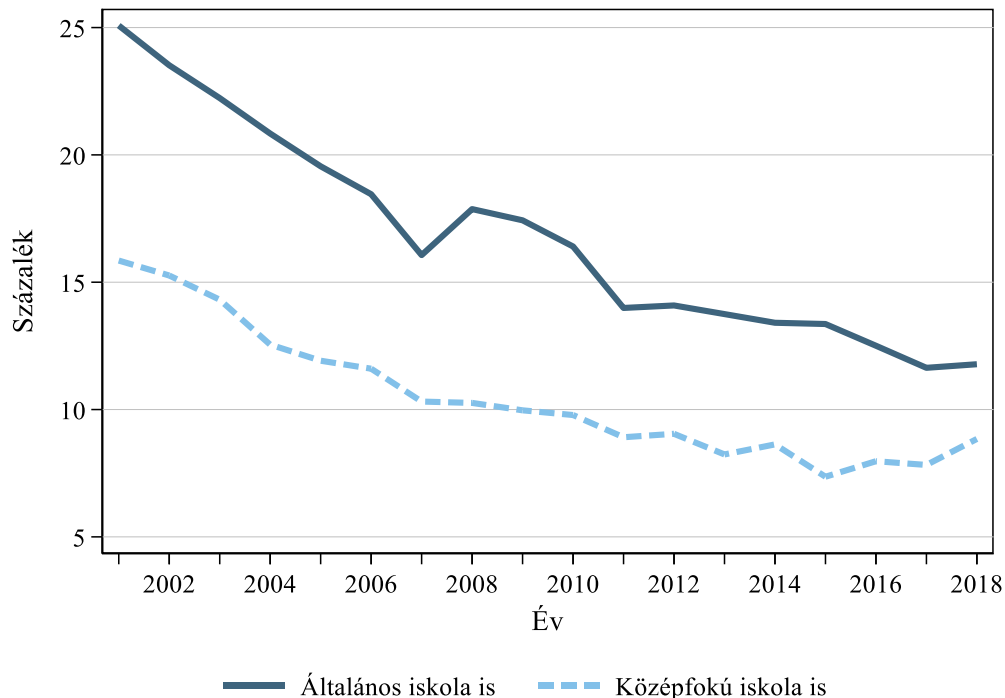
A C3.19.2 ábra számottevő területi eltéréseket mutat. Míg Budapesten összességében sem az általános iskolát is működtető, sem a középfokú iskolát is működtető tanintézmények között nem volt nagyobb 20 százaléknál a szükségtermet is használók aránya, sőt ez az érték az időszak végére 10 százalékra csökkent, addig a vizsgált időszak elején a Pest megyei településeken az általános iskolát is működtető intézmények 40 százaléka, illetve az időszak végére is több mint negyede használt szükségtermet. De

³⁷ Szükségterem az az osztályterem, amelyik vagy alapterülete vagy hiányos felszerelése, vagy nem megfelelő világítása, vagy egyéb munkaegészségügyi ok miatt nem felel meg a nevelési-oktatási célokra.

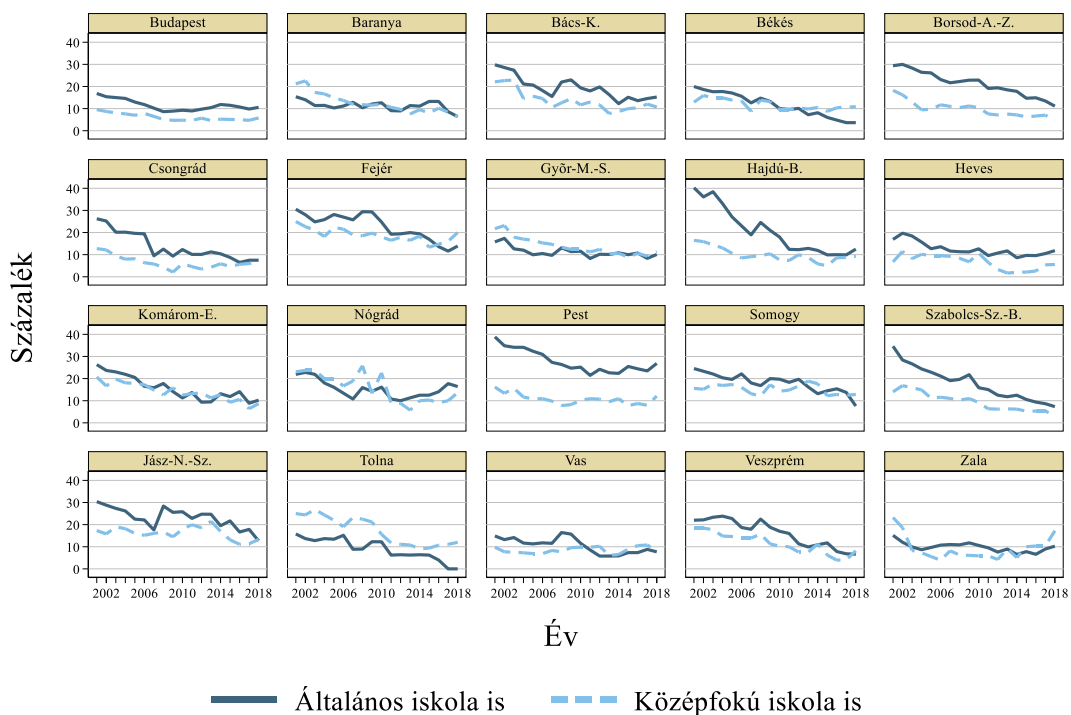
³⁸ Mivel a termék (tanterem, tornaterem, szükségterem stb.) az iskolához, és nem az iskolatípushoz vannak rendelve, ezért az iskolákat típusonként csak általános iskolát is működtető, illetve középfokú iskolát is működtető tanintézményekre tudtuk bontani. Így azok az iskolák, ahol mind általános, mind középfokú oktatás folyik, a bontás mindkét kategóriájában szerepelnek.

például Borsod-Abaúj-Zemplén, Fejér, Hajdú-Bihar vagy Jász-Nagykun-Szolnok megyében is nagyobb gondot okozhatott a teremhiány, főleg az időszak elején, mint Vas vagy Zala megyében.

C3.19.1 ábra: A szükségtermet is használó iskolák aránya

C3.19.2 ábra: A szükségtermet is használó iskolák aránya megyénként

A C3.19. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_19.xlsx

Data of indicator C3.19.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_19_english.xlsx

C3.20. indikátor: Az egy számítógépre jutó tanulók száma

A C3.20.1 és C3.20.2 ábrák az egy számítógépre jutó tanulók számát programtípusonként, illetve településtípusonként mutatják. Ez a mutató a vizsgált időszak során átlagosan csökkent. Míg a 2000-es évek első felében – iskolatípustól függően – 10–20 diák jutott egy számítógépre, addig 2010 után már csak 5–10. Ugyanakkor a gimnáziumokban ez a szám a vizsgált időszak minden évében magasabb volt (C3.20.1 ábra). Településtípus szerinti bontásban is láthatók különbségek: a falusi, többségében kisebb méretű iskolákban 7–15 tanuló jutott egy számítógépre, míg a nagyobb iskolákat működtető városokban ez a szám 10–20 fő körül mozgott (C3.20.2 ábra).

C3.21. indikátor: Internet-hozzáférésű tantermek aránya

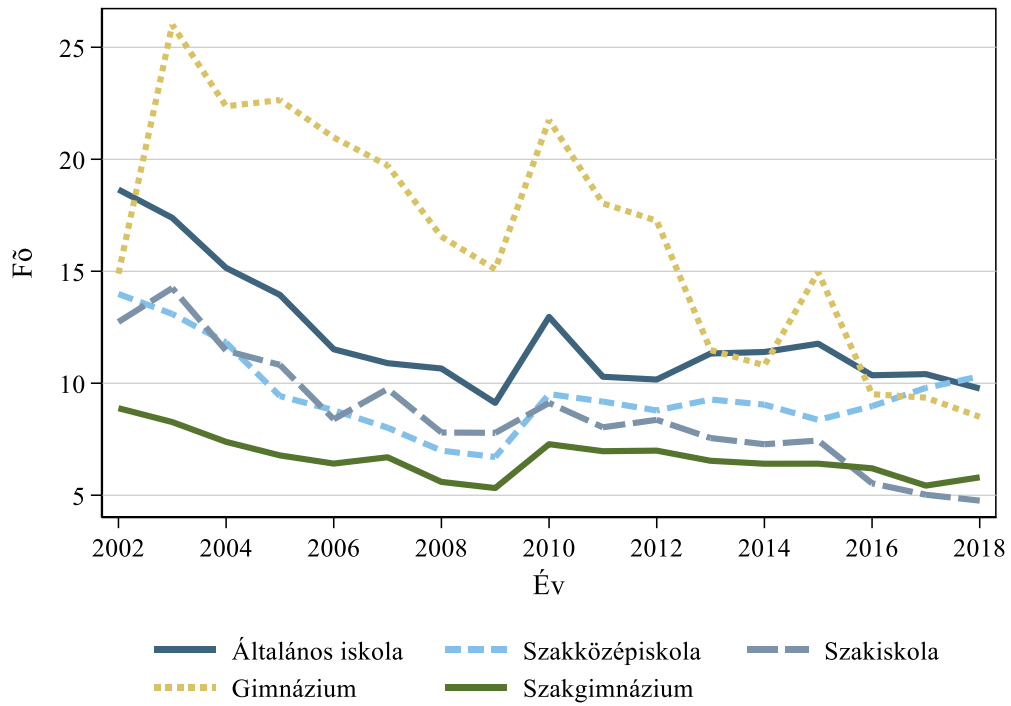
A C3.21.1 és C3.21.2 ábrák az internet-hozzáférésű tantermek arányát programtípusonként, illetve településtípusonként mutatják. A számítógépek elérhetőségének növekedésével együtt nőtt az internet térnyerése is az iskolákban. 2007 és 2018 között az internet-hozzáférésű tantermek aránya megduplázódott. A legnagyobb arányban a szakgimnáziumokban elérhető az internet, az indikátor értéke a kezdeti 47 százalékról folyamatosan emelkedve 2018-ra meghaladta a 90 százalékot; de a szakiskolák tantermeinek körülbelül 70 százalékában is volt már internet 2018-ra (C3.21.1 ábra).

Az általános iskolák esetében az internet-hozzáférésű tantermek településtípus szerinti bontása azt mutatja, hogy csak Budapesten eltérő az internet elterjedési üteme. Míg 2007–2010-ig a fővárosban volt a legtöbb általános iskolai tanteremben elérhető az internet, 2011-től a többi településtípusban magasabb volt ez az arány (C3.21.2 ábra).

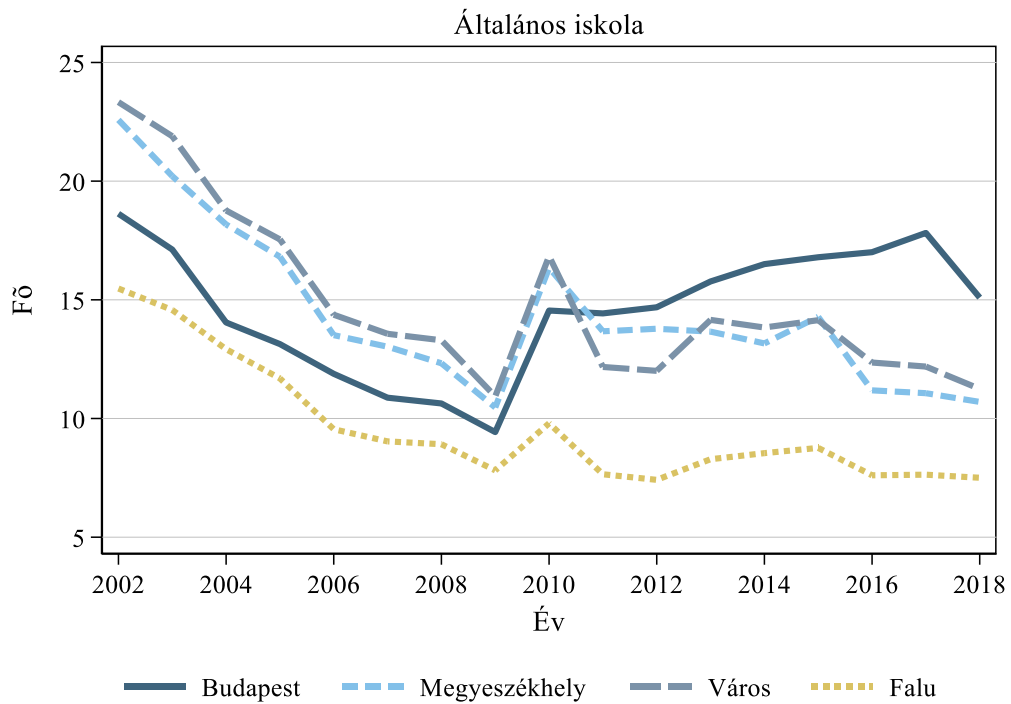
C3.22. indikátor: Interaktív táblával felszerelt tantermek aránya

A C3.22.1 és C3.22.2 ábrák az interaktív táblával felszerelt tantermek arányát mutatják programtípusonként és településtípusonként. Az interaktív táblák 2007, de különösen 2010 után terjedtek el jelentős ütemben. Míg a vizsgált időszak elején az iskolák 5–10 százalékban volt interaktív tábla, addig 2018-ra már 40–50 százalékuk rendelkezett ilyen taneszközzel. Különösen az általános iskolák ellátottsága nőtt: 2010 és 2011 között majdnem 30 százalékkal emelkedett azon tantermek aránya, ahol volt interaktív tábla (C3.22.1 ábra). Ez a kiugró növekedés elsősorban a falusi, városi és megyeszékhelyi iskolák felszerelésének tudható be, Budapesten az interaktív táblák beszerzése folyamatos volt (C3.22.2 ábra).

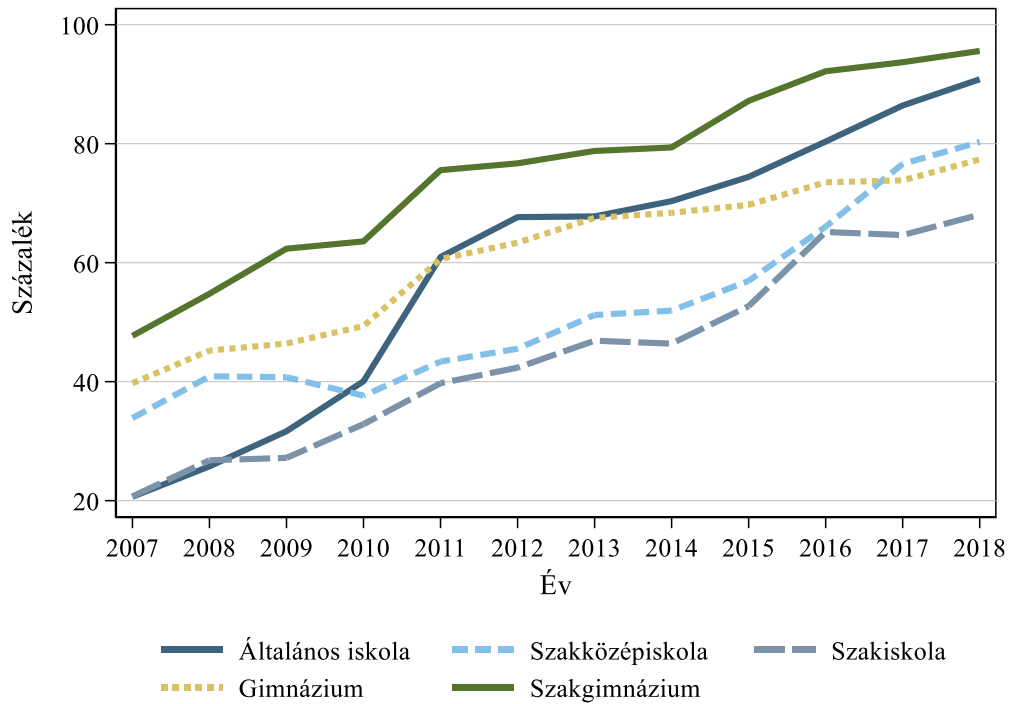
C3.20.1 ábra: Az egy számítógépre jutó tanulók száma programtípusonként

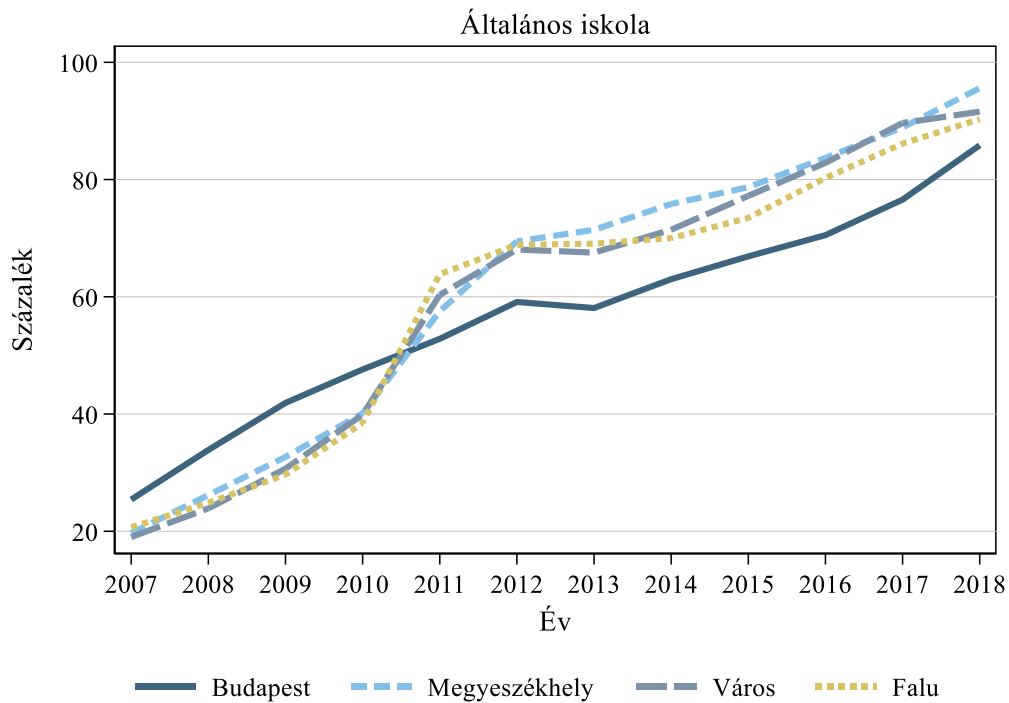
C3.20.2 ábra: Az egy számítógépre jutó tanulók száma, településtípusonként, általános iskola

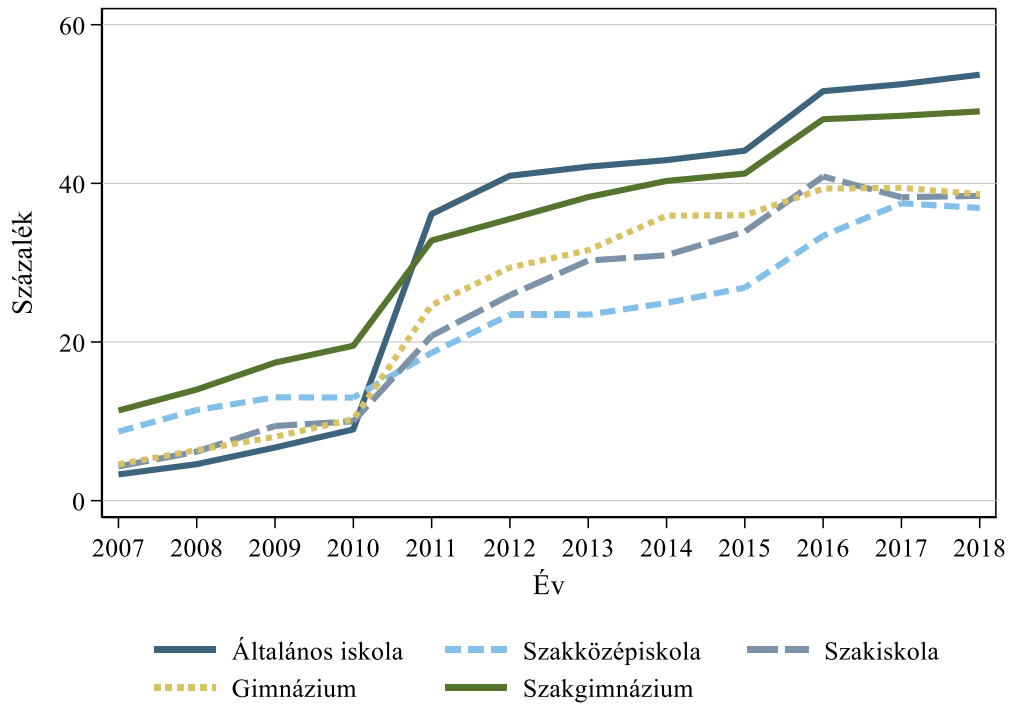
C3.21.1 ábra: Az internet-hozzáférésű tantermek aránya, programtípusonként

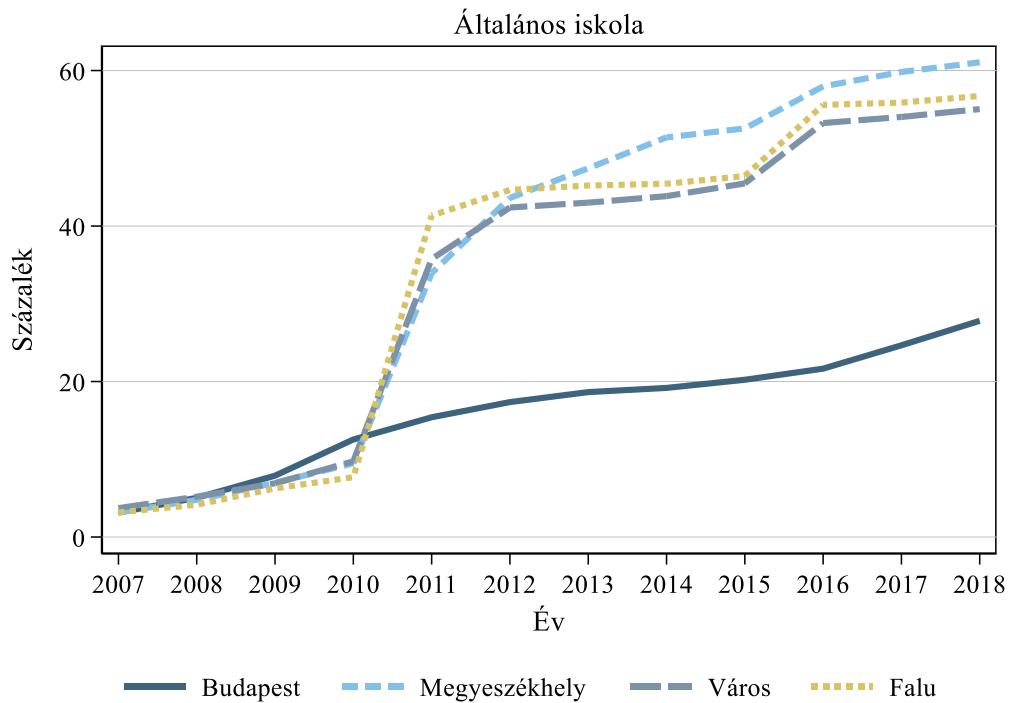
C3.21.2 ábra: Az internet-hozzáférésű tantermek aránya településtípusonként, általános iskola

C3.22.1 ábra: Az interaktív táblával felszerelt tantermek aránya programtípusonként

C3.22.2 ábra: Az interaktív táblával felszerelt tantermek aránya településtípusonként, általános iskola

A C3.20. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_20.xlsx

A C3.21. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_21.xlsx

A C3.22. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_22.xlsx

Data of indicator C3.20.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_20_english.xlsx

Data of indicator C3.21.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_21_english.xlsx

Data of indicator C3.22.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_22_english.xlsx

Oktatási minőség

C3.23. indikátor: Az egyes szaktárgyakat szakos képesítés nélkül tanítók aránya

A C3.23. indikátor azoknak a tanároknak az arányát mutatja, akik megfelelő képesítés nélkül tanítanak. A nem megfelelő képesítés a szaktárgyak esetében azt jelenti, hogy ezek a tanárok úgy tanítanak egy szaktárgyat, hogy nincs a tanított szakra képesítésük, tehát lehet, hogy pedagógiai képesítéssel rendelkeznek, de más szaktárgyból.

A közoktatás egészében (az általános iskolai, szakközépiskolai, gimnáziumi és szakgimnáziumi programokban együtt) 2016 után rendkívüli mértékben megnőtt az egyes tárgyakat képesítés nélkül tanítók aránya. A legnagyobb mértékben a természettudományi tárgyakat tanító tanárok között növekedett a tárgyat szakos képesítés nélkül oktatók aránya, de az összes szakos tárgy esetében is átlagosan kétszeresére nőtt az arány két év alatt, 2016 és 2018 között (D3.23.1 ábra).

Programtípusok szerint vizsgálva az indikátor értékét azt látjuk, hogy a szakközépiskolákban kiemelkedő volt az általános képzést adó (tehát a szakmai tárgyak nélküli) szaktárgyakat szakos képesítés nélkül tanítók arányának növekedése. 2016 és 2018 között kevesebb mint 2 százalékról csaknem 8 százalékra nőtt az arány, de a többi programtípus esetében is igen jelentős növekedést lehetett megfigyelni (D3.23.2 ábra).

Szaktárgyanként vizsgálva a képesítés nélküli tanárok arányának változását programtípusonként a következőt látjuk: matematikából, a természettudományi tárgyakból, idegen nyelvből és az összes általános ismereteket adó szaktárgyból is a szakközépiskolákban kiugróan nőtt a tárgyakat képesítés nélkül tanítók aránya, de csaknem ugyanilyen mértékben emelkedett az általános iskolákban is, és valamennyi programtípusban jelentős növekedés látható az utolsó két évben (C3.23.3–C3.23.5 ábra). A szakközépiskolákban és a szakgimnáziumokban extrém módon megnőtt a szakmai tárgyakat megfelelő képesítés nélkül tanítók aránya 2016 és 2017 között, majd a rá következő évben az arány hirtelen a felére csökkent. A számottevő csökkenés ellenére is 2018-ban a szakmai tárgyakat tanítók 8 százaléka oktatót képesítés nélkül a szakközépiskolákban, szemben a 2016-ban mért 2 százalékkal, és a szakgimnáziumokban a szakmai tárgyakat tanítók 7 százalékanak nem volt megfelelő képesítése, szemben a 2016-ban megfigyelt kevesebb mint 1 százalékkal (C3.23.6 ábra).

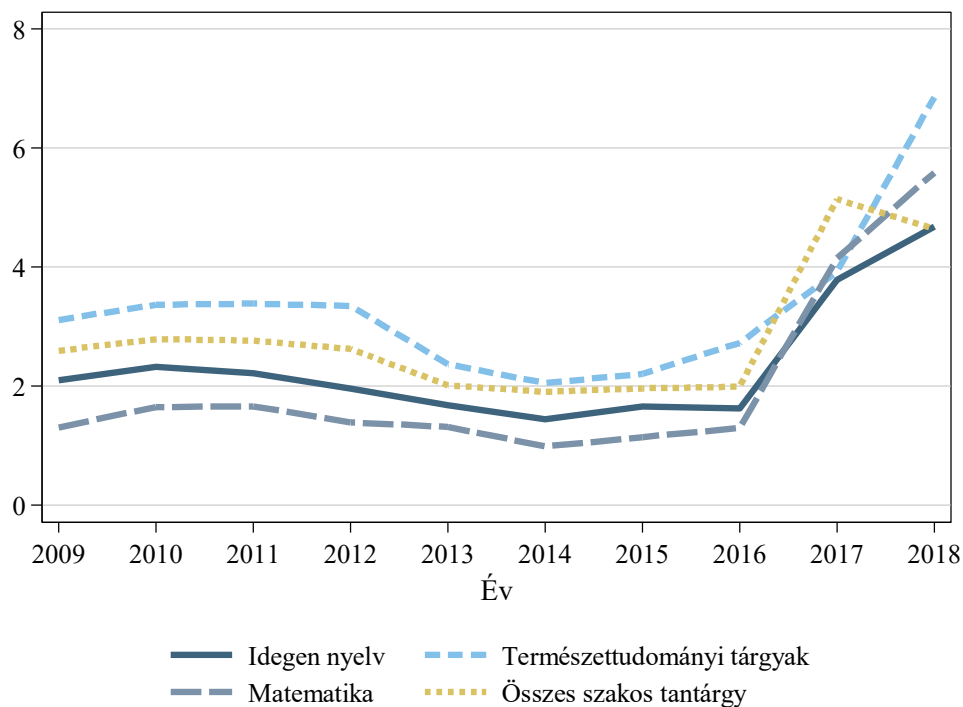
A szegregált iskolákban az egész vizsgált időszakban jóval nagyobb arányban tanítottak megfelelő képesítés nélkül a tanárok, mint a nem szegregált iskolákban. 2018-ban a szegregált általános iskolákban a szaktárgyakat oktatók átlagosan 12 százaléka nem rendelkezett megfelelő képesítéssel, a nem szegregált iskolákban 4 százalék volt az arány (D3.23.7 ábra).

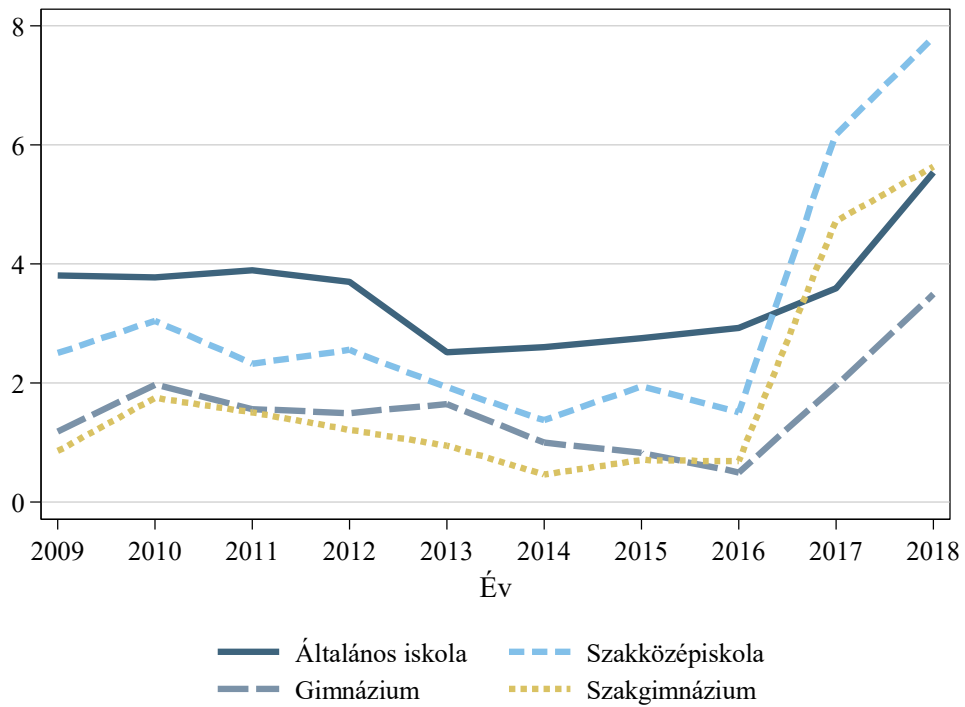
2016 és 2018 között valamennyi iskolafenntartónál, valamennyi tárgy esetében növekedett a megfelelő képesítés nélkül tanító pedagógusok aránya. A legnagyobb növekedést az egyéb fenntartású iskolákban figyelhetjük meg. 2018-ra minden megfigyelt tárgy esetében az egyéb fenntartású iskolákban volt a legnagyobb a képesítés nélkül tanítók aránya, és az egyházi iskolákban volt a legkisebb (C3.23.8–C2.23.12 ábra).

Az indikátor értékében nagyon jelentős területi különbségeket figyelhetünk meg: Nógrád megyében kiemelkedően magas az arány, míg Budapesten a legalacsonyabb, jóval átlag alatti (C3.23.13 ábra).

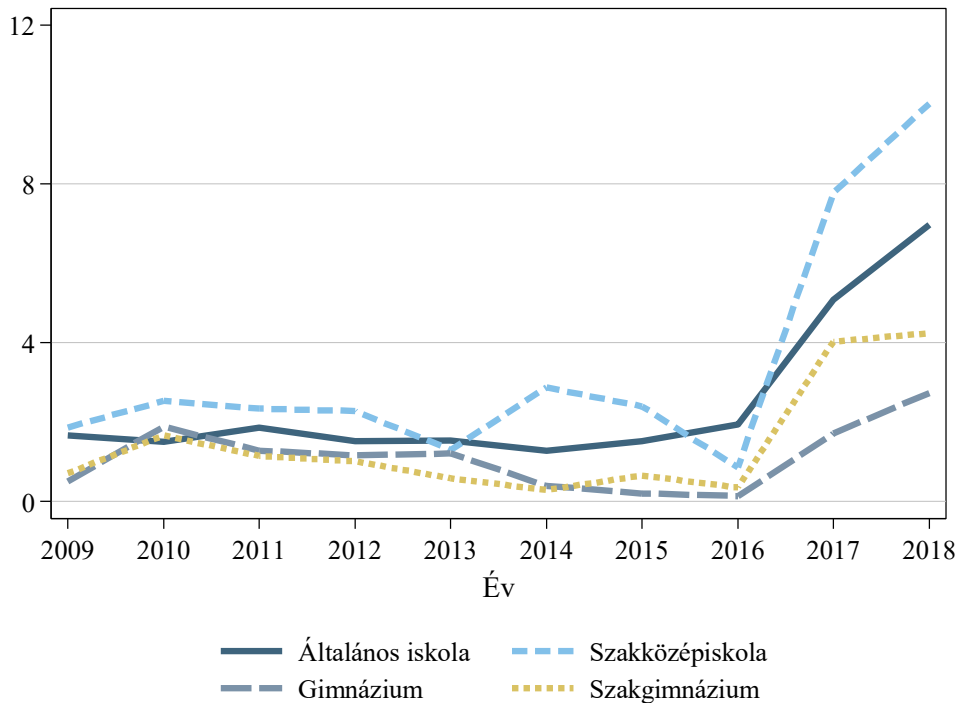
C3.23.1 ábra: Az egyes szaktárgyakat szakos képesítés nélkül tanítók százalékaránya tárgyak szerint

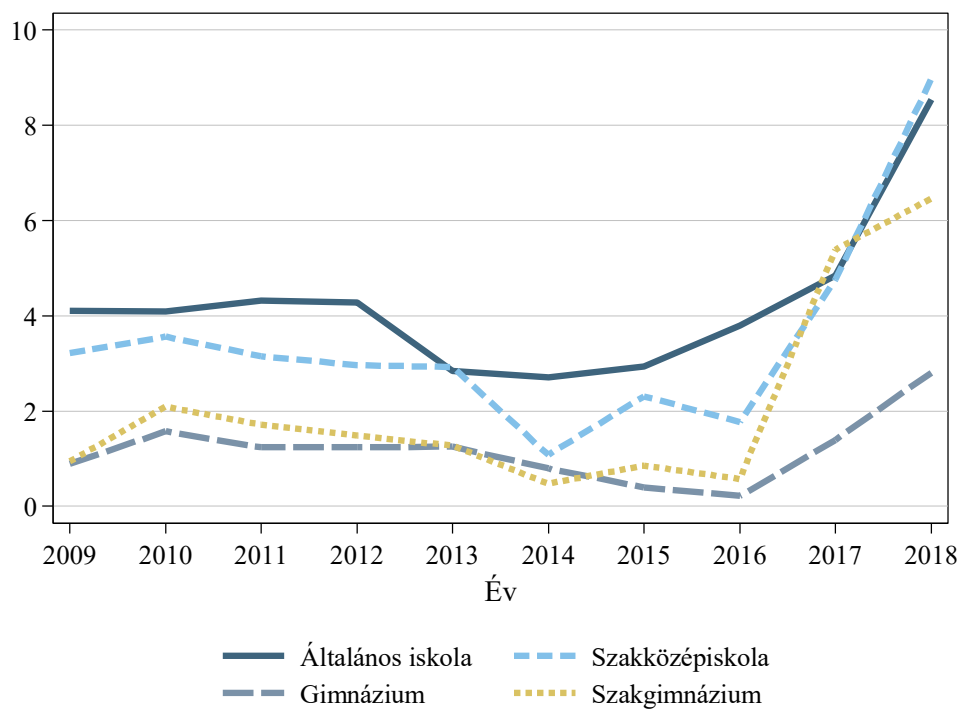
C3.23.2 ábra: Az egyes szaktárgyakat szakos képesítés nélkül tanítók százalékaránya programtípusonként (szakmai tárgyak nélkül)

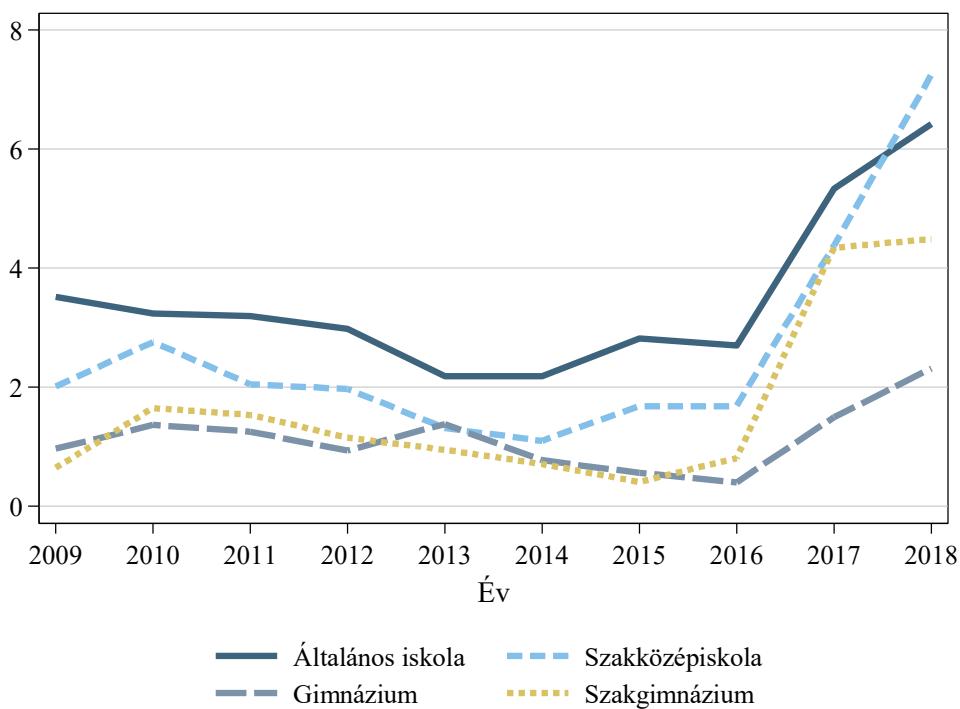
C3.23.3 ábra: A matematikát szakos képesítés nélkül tanítók százalékaránya programtípusonként

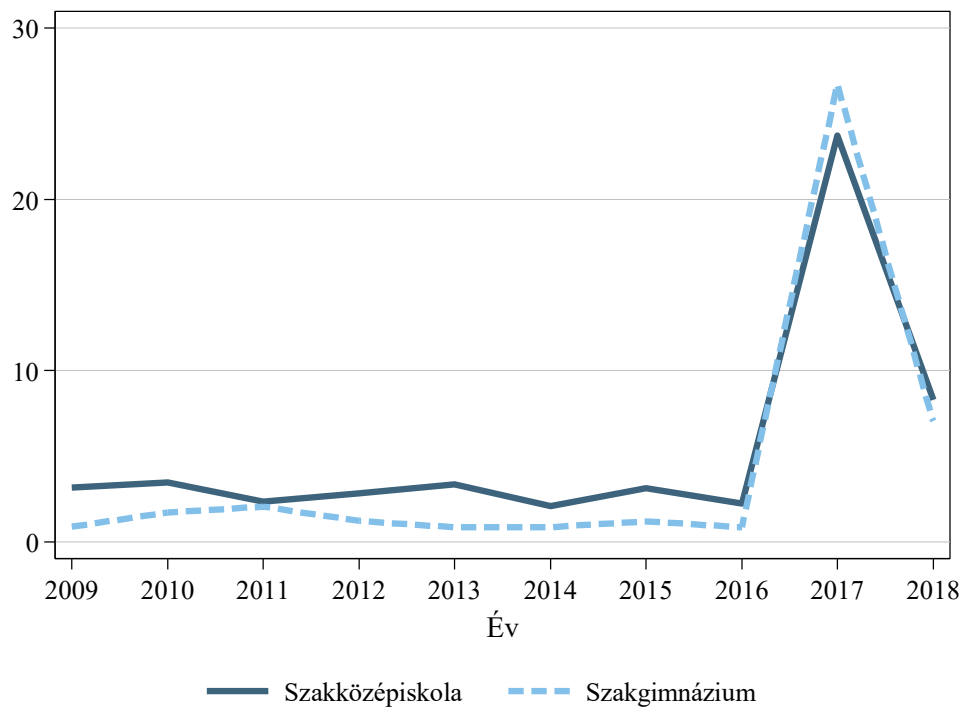
C3.23.4 ábra: A természettudományi szaktárgyakat szakos képesítés nélkül tanítók százalékaránya programtípusonként

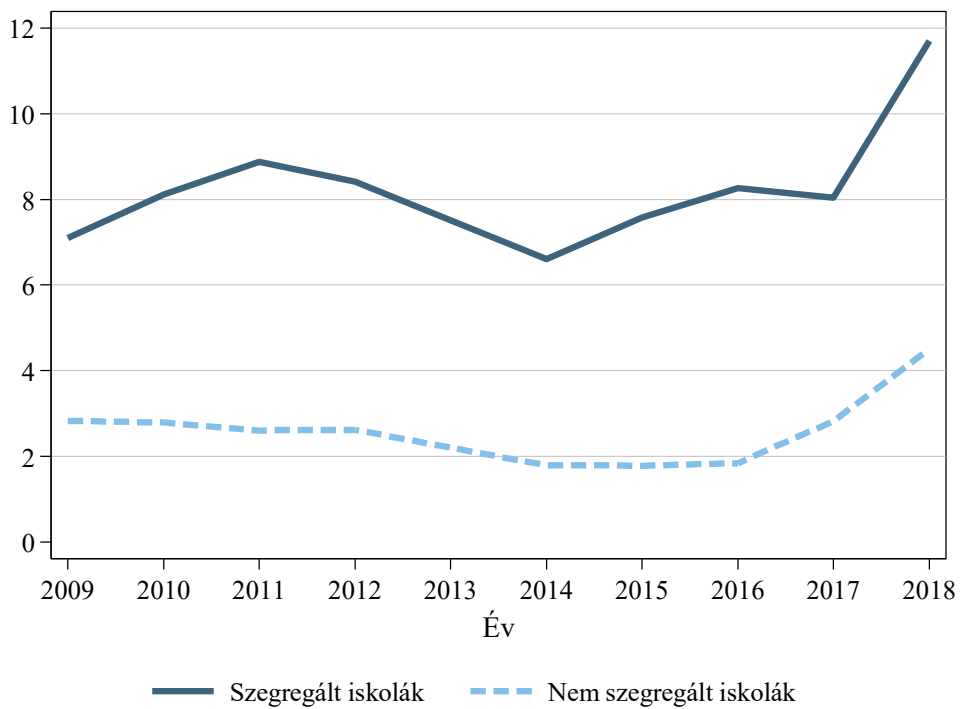
C3.23.5 ábra: Az idegen nyelvet szakos képesítés nélkül tanítók százalékaránya programtípusonként

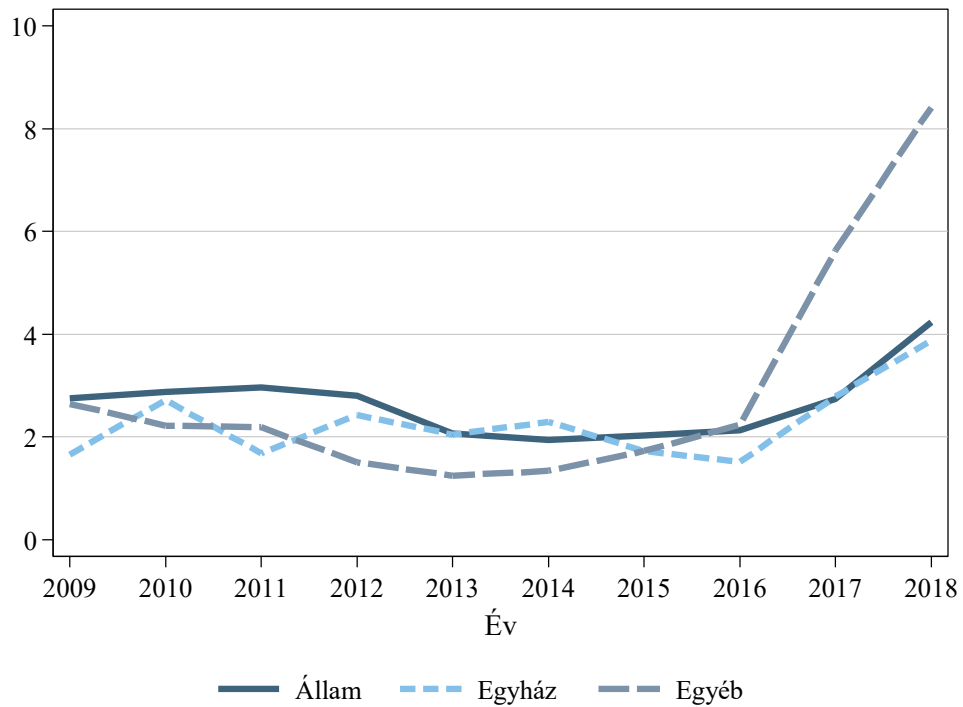
C3.23.6 ábra: A szakmai tárgyat képesítés nélkül tanítók százalékaránya programtípusonként

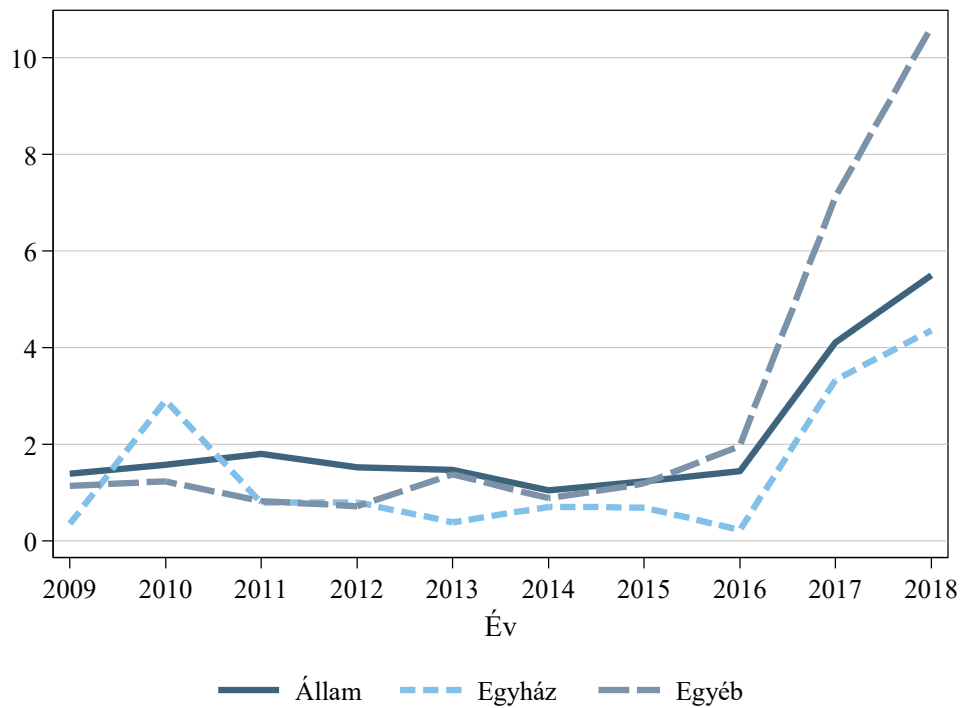
C3.23.7 ábra: Az egyes szaktárgyakat képesítés nélkül tanítók százalékaránya a szegregált és nem szegregált általános iskolákban

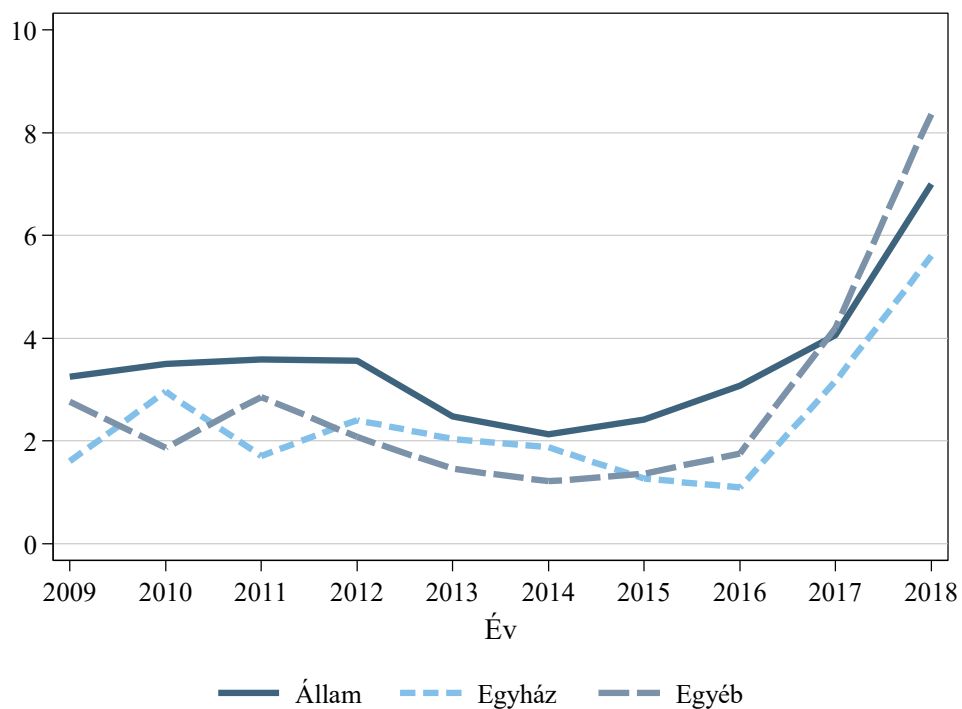
C3.23.8 ábra: Az egyes szaktárgyakat szakos képesítés nélkül tanítók százalékaránya fenntartók szerint, összes szakos tanár (szakmai tárgyak nélkül)

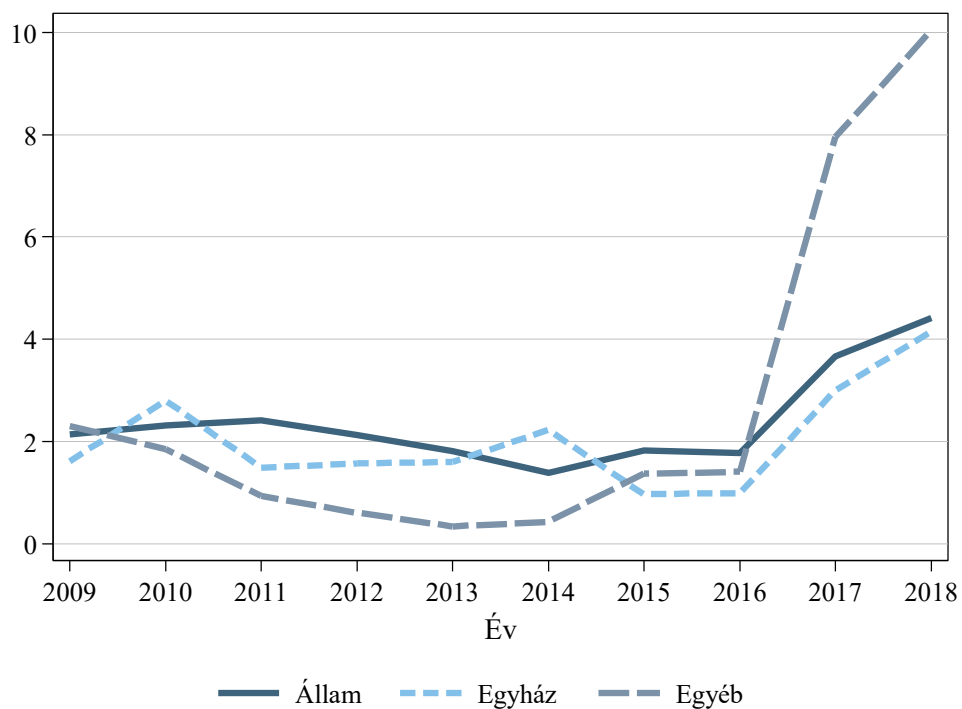
C3.23.9 ábra: Az egyes szaktárgyakat szakos képesítés nélkül tanítók százalékaránya fenntartók szerint; matematika

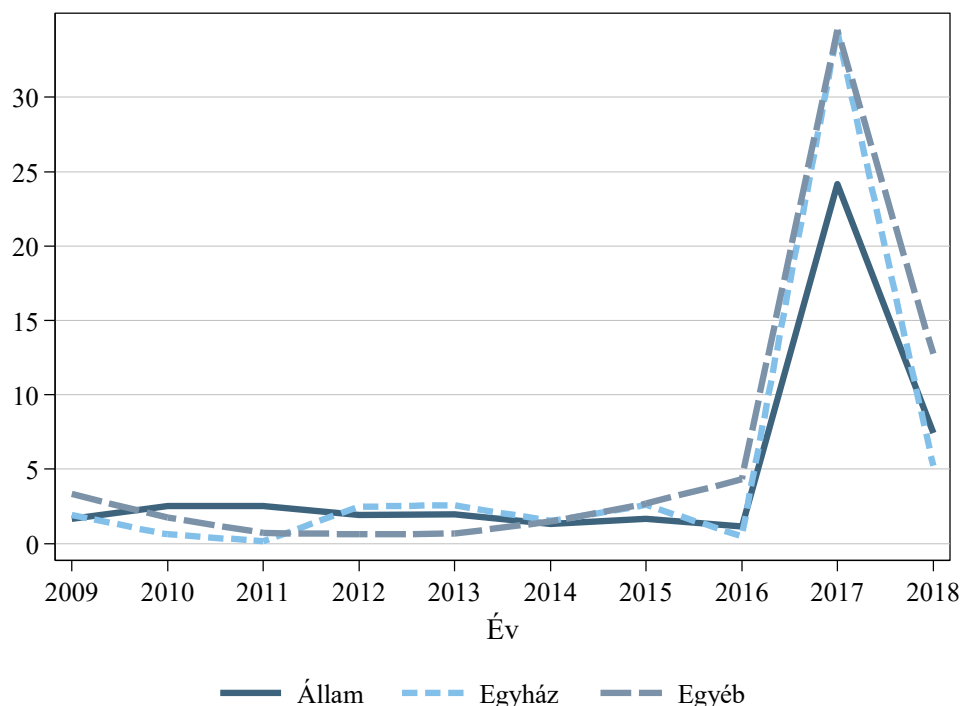
C3.23.10 ábra: Az egyes szaktárgyakat szakos képesítés nélkül tanítók százalékaránya fenntartók szerint; természettudomány

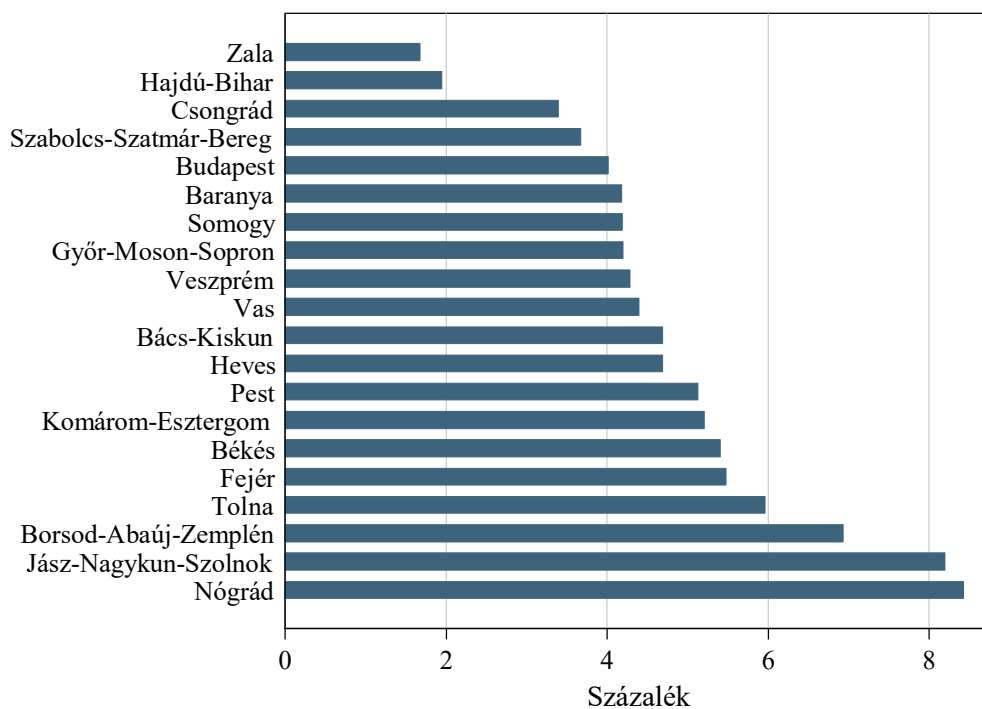
C3.23.11 ábra: Az egyes szaktárgyakat szakos képesítés nélkül tanítók százalékaránya fenntartók szerint; idegen nyelv

C3.23.12 ábra: Az egyes szaktárgyakat szakos képesítés nélkül tanítók százalékaránya fenntartók szerint; szakmai tárgyak

C3.23.13 ábra: Az egyes szaktárgyakat szakos képesítés nélkül tanítók százalékaránya megyék szerint

A C3.23. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_23.xlsx

Data of indicator C3.23.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_23_english.xlsx

C3.24. indikátor: A heti három-négy, illetve öt vagy több órában idegen nyelvet tanulók aránya

Az idegen nyelvek közül az angol, a német, a francia, az olasz és a spanyol esetében mutatjuk be a heti három-négy, illetve öt vagy több órában tanulók arányát.³⁹ Az alapfokú képzésekben a heti három-négy, illetve öt vagy több órában nyelvet tanulók aránya csak az angol és a német esetében számottevő (C3.24.1 ábra). A hat-, illetve nyolcosztályos gimnáziumok alapfokú évfolyamaira járók körében az idegen nyelvet intenzíven (legalább öt órában) tanulók aránya lényegesen magasabb, mint a hagyományos általános iskolai képzésben tanulók körében. Az angol nyelv esetében például kétszeres a különbség közöttük (17 százalék, illetve 8,2 százalék). Emellett a heti három-négy órában nyelvet tanulók aránya is lényegesen magasabb a hat-, illetve nyolcosztályos gimnáziumokban.

A középfokú képzésekben tanulók között is nagy különbségek mutatkoznak (C3.24.2 ábra). A szakközépiskolások körében igen alacsony az angolt legalább heti öt órában tanulók aránya: 4,6 százalék. Ezzel szemben például az angol nyelvet intenzíven (legalább öt órában) tanulók aránya a gimnazisták között 34,1, a szakgimnazisták között pedig 12,1 százalék. Emellett a szakközépiskolások körében az idegen nyelvet három-négy órában tanulók aránya is különösen alacsony. Az angolul három-négy órában tanulók aránya 17,4 százalék, míg az érettségire adó képzésen ugyanez az arány 55 és 60 százalék közötti. Francia, olasz vagy spanyol nyelvet szinte kizárólag a gimnáziumi képzés keretében tanulnak a diákok.

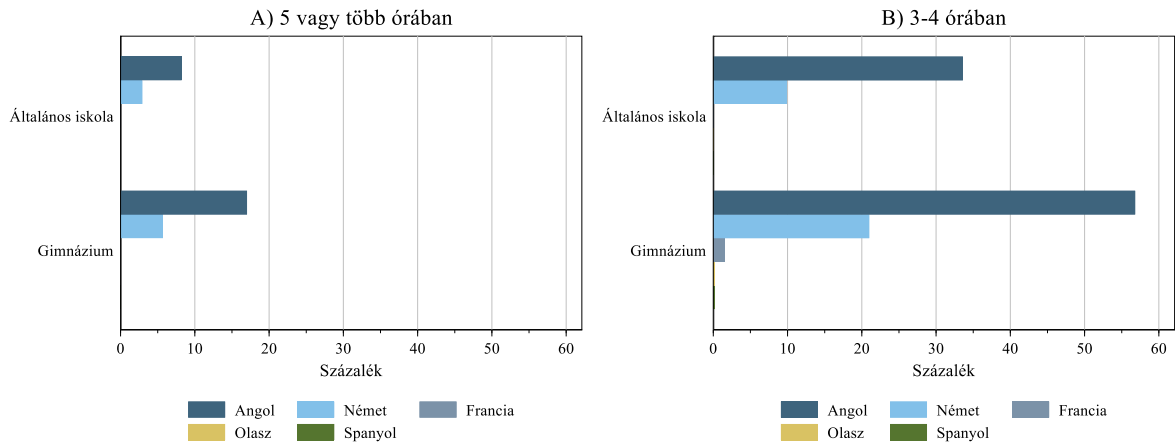
Az alapfokú képzésben (a HHH tanulók magas arányával jellemezhető) szegregált iskolák esetében alacsonyabb mind az angolul három-négy órában, mind az öt vagy több órában tanulók aránya, azonban az igazán jelentős különbség az angolt intenzíven tanulók arányában mutatkozik (C3.24.3 ábra). Összességében az angolul legalább három órában tanulók aránya 43,7 százalék a nem szegregált iskolákban, míg 34,9 százalék a szegregált iskolákban. A németül legalább heti öt órában tanulók aránya a szegregált iskolákban kisebb, míg a németül három-négy órában tanulók aránya a nem szegregált iskolákban alacsonyabb.

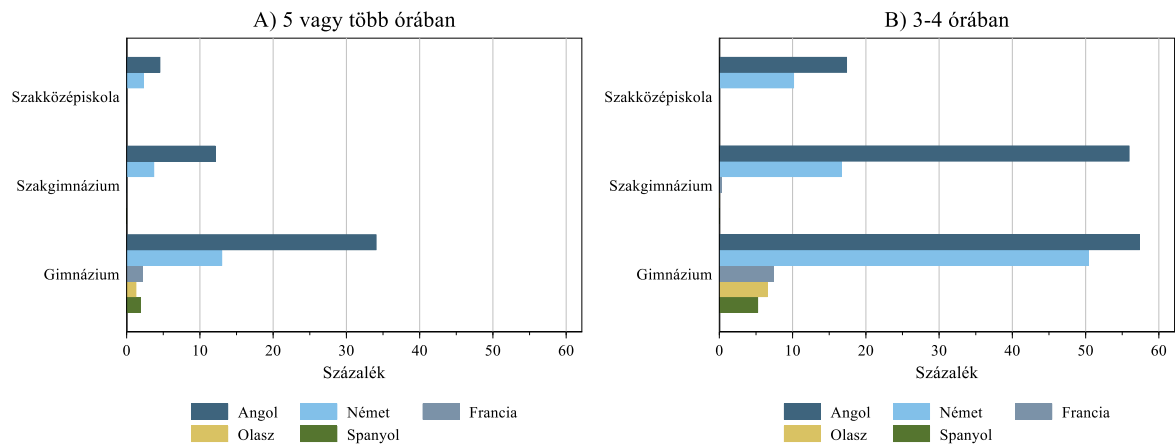
³⁹ A két tanítási nyelvű képzésen tanulókat és a nyelvi előkészítőre járókat az adott nyelvet heti 5 vagy több órában tanulók közé számítottuk.

C3.24.1 ábra: A heti három-négy, illetve öt vagy több órában idegen nyelvet tanulók aránya, alapfokú képzés (2018)

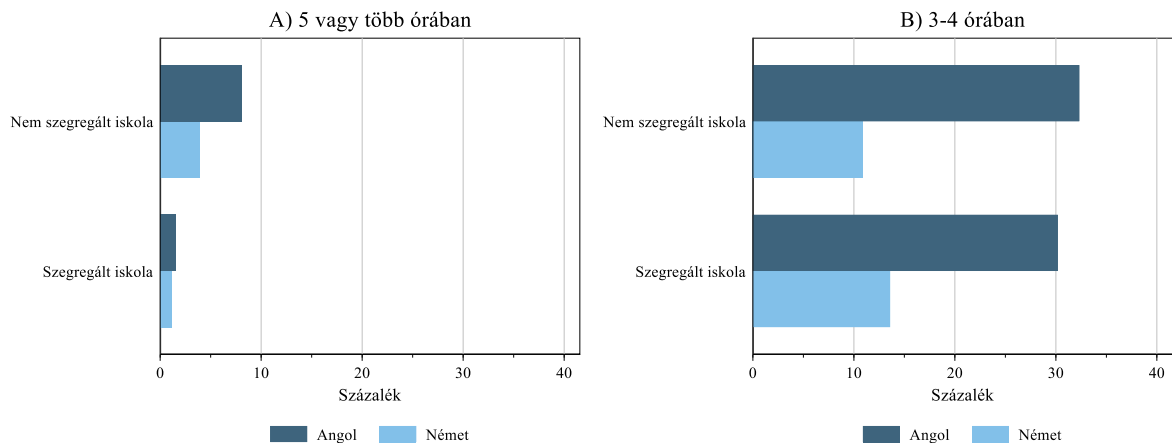

C3.24.2 ábra: A heti három-négy, illetve öt vagy több órában idegen nyelvet tanulók aránya, középfokú képzés (2018)

Megjegyzés: A 6 és 8 osztályos, illetve a 4 osztályos gimnáziumokban tanulók egységesen a gimnáziumi képzésnél szerepelnek.

C3.24.3 ábra: A heti három-négy, illetve öt vagy több órában idegen nyelvet tanulók aránya iskolatípus szerint, alapfokú képzés (2018)

Megjegyzés: A szegregált iskolák a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya alapján definiáltak. A francia, olasz vagy spanyol nyelven tanulók aránya elenyésző, ezért ezeket nem jelenítjük meg.

A C3.24. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_24.xlsx

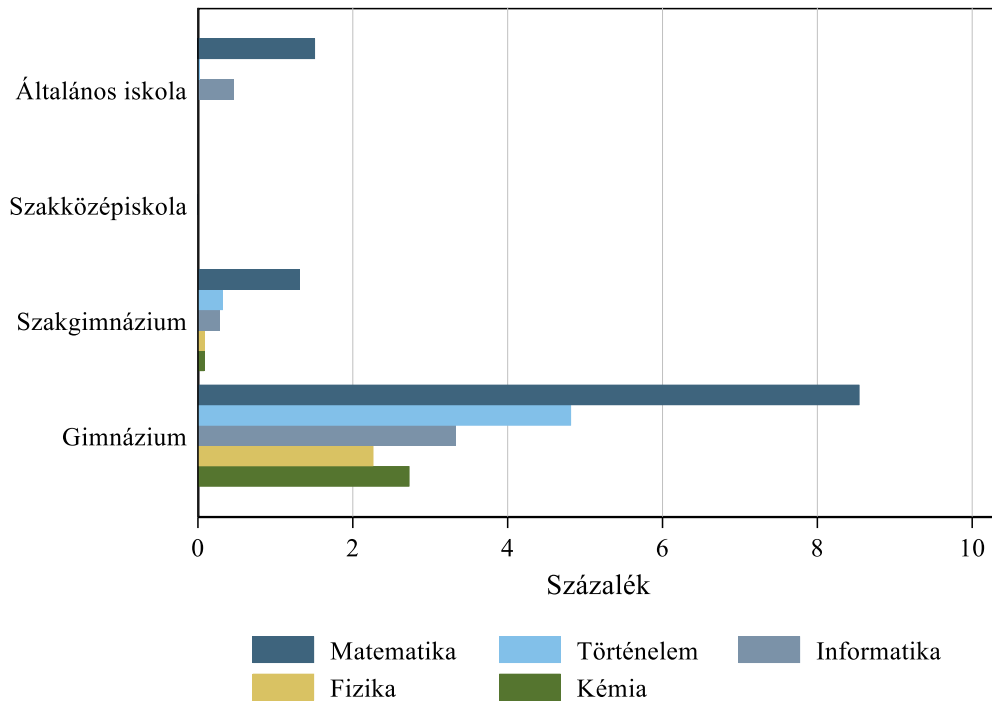
Data of indicator C3.24.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_24_english.xlsx

C3.25. indikátor: Az emelt szintű oktatásban részt vevő tanulók aránya

Az emelt szintű oktatásban részt vevők arányát tantárgyanként vizsgáljuk.⁴⁰ A kiválasztott tárgyak a következők: matematika, történelem, informatika, fizika és kémia. Minden egyes tantárgy esetében a gimnazisták körében találjuk a legnagyobb arányban az emelt szintű oktatásban részt vevőket (C3.25.1 ábra). A szakközépiskolások közül gyakorlatilag senki sem részesült emelt szintű oktatásban, de a szakgimnazisták között is lényegesen alacsonyabb volt az indikátor értéke, mint a gimnazistáknál.

⁴⁰ Emelt szintű képzés: meghatározott tantárgy ismeretanyagának a helyi tanterv szerinti magasabb követelményekkel történő oktatása.

C3.25.1 ábra: Az emelt szintű oktatásban részt vevő tanulók aránya (2018)

Megjegyzés: A 6/8 osztályos gimnáziumokban tanulók a gimnáziumi képzésben szerepelnek.

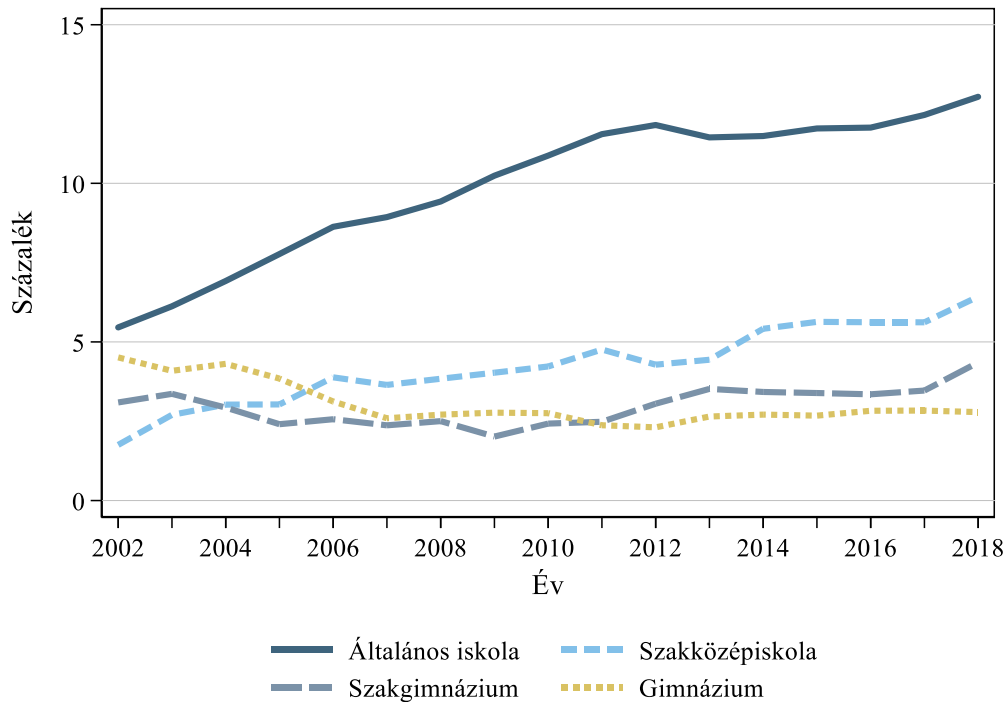
A C3.25. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_25.xlsx

Data of indicator C3.25.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_25_english.xlsx

C3.26. indikátor: A fejlesztő foglalkozásban részt vevő tanulók aránya

2002 és 2018 között az általános iskolai képzésben tanulók körében a fejlesztő foglalkozásban részt vevők aránya 5,5 százalékról 12,7 százalékra nőtt (C3.26.1 ábra). A szakközépiskolai, szakgimnáziumi és gimnáziumi képzésekben a vizsgált időszakban végig lényegesen alacsonyabban mozgott az indikátor értéke. A leginkább számottevő változás a szakközépiskolákban figyelhető meg, ahol egyre nő a fejlesztő foglalkozásban részt vevő tanulók aránya.

C3.26.1 ábra: A fejlesztő foglalkozásban részt vevő tanulók aránya

Megjegyzés: A 6/8 osztályos gimnáziumokban tanulók a gimnáziumi képzésben szerepelnek.

A C3.26. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_26.xlsx

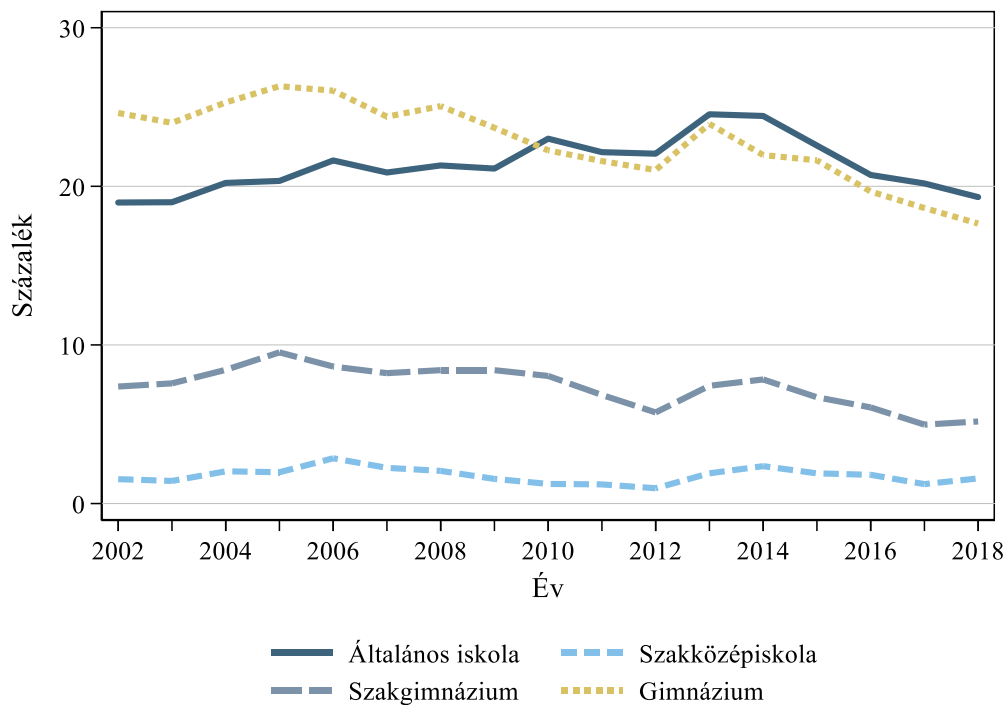
Data of indicator C3.26.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_26_english.xlsx

C3.27. indikátor: A tehetséggondozásban részt vevő tanulók aránya

A C3.27. indikátor a tehetséggondozásban részt vevő tanulók arányát mutatja be programtípusonként.⁴¹ Az indikátor értéke a 2002 és 2018 közötti időszakban a szakközépiskolákban és a szakgimnáziumokban alapvetően stabil, de alacsony volt. A szakközépiskolások körében a vizsgált időszak egészében 2 százalék alatt maradt. Az általános iskolások körében 2013-ig kissé nőtt az indikátor értéke, 19,0 százalékról 24,5-re, majd csökkenni kezdett, egészen a 2018-ban mért 19,3 százalékig. A gimnazisták körében a vizsgált időszakban mindvégig enyhén csökkenő tendencia figyelhető meg, 2002-ben 24,6 százalékuk vett részt tehetséggondozásban, míg 2018-ban 17,7 százalékuk (C3.27.1 ábra).

⁴¹ Tehetséggondozás: a tantervi keretben tartott (emelt szintű) pluszórák (például az alapóraszám fölötti nyelvórák, matematikaórák), amelyeket nem mindenki vesz igénybe.

C3.27.1 ábra: A tehetséggondozásban részt vevő tanulók aránya

Megjegyzés: A 6/8 osztályos gimnáziumokban tanulók a gimnáziumi képzésben szerepelnek.

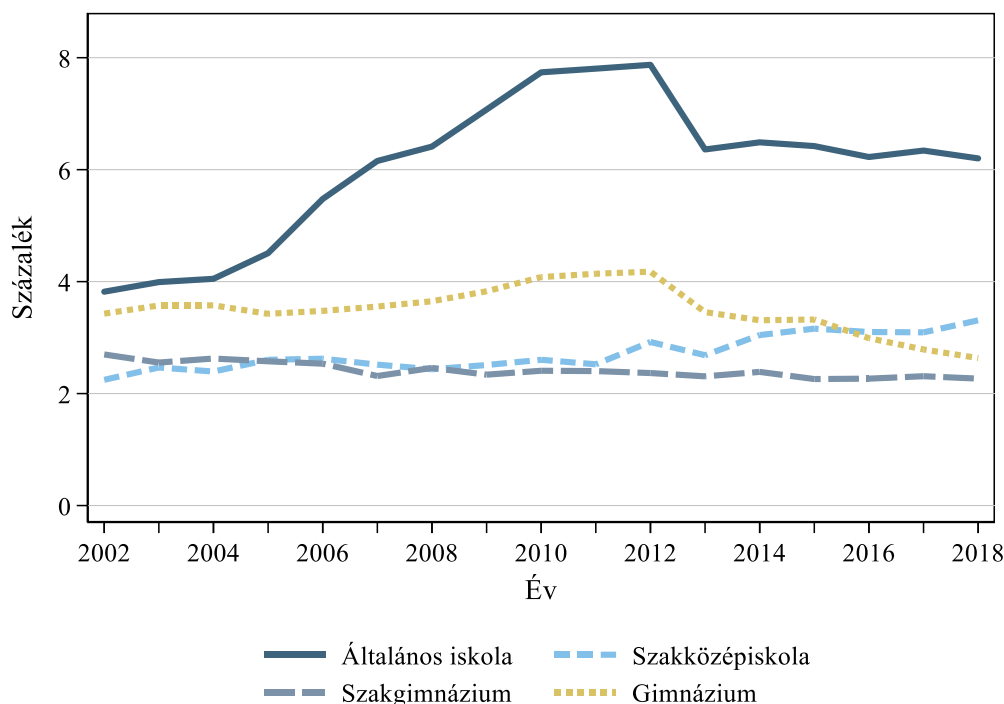
A C3.27. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_27.xlsx

Data of indicator C3.27.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_27_english.xlsx

C3.28. indikátor: A gyógytestnevelésben részt vevő tanulók aránya

A 2002 és 2018 közötti adatokat vizsgálva az látszik, hogy a szakgimnáziumi tanulók körében alig változott a gyógytestnevelésben részt vevők aránya, míg a szakközépiskolások körében enyhe növekedés figyelhető meg (C3.28.1 ábra). A gimnazisták körében is csekély mértékben növekedett 2012-ig, majd visszaesett a gyógytornára járók aránya. Hasonló tendencia figyelhető meg az általános iskolások körében is: a 2002-ben mért 3,8-ról 2012-ig 7,9 százalékra nőtt az indikátor értéke, majd 2012 után egy év alatt 1,5 százalékponttal esett vissza, azóta stabil.

C3.28.1 ábra: A gyógytestnevelésben részt vevő tanulók aránya

Megjegyzés: A 6/8 osztályos gimnáziumokban tanulók a gimnáziumi képzésben szerepelnek.

A C3.28. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_28.xlsx

Data of indicator C3.28.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_28_english.xlsx

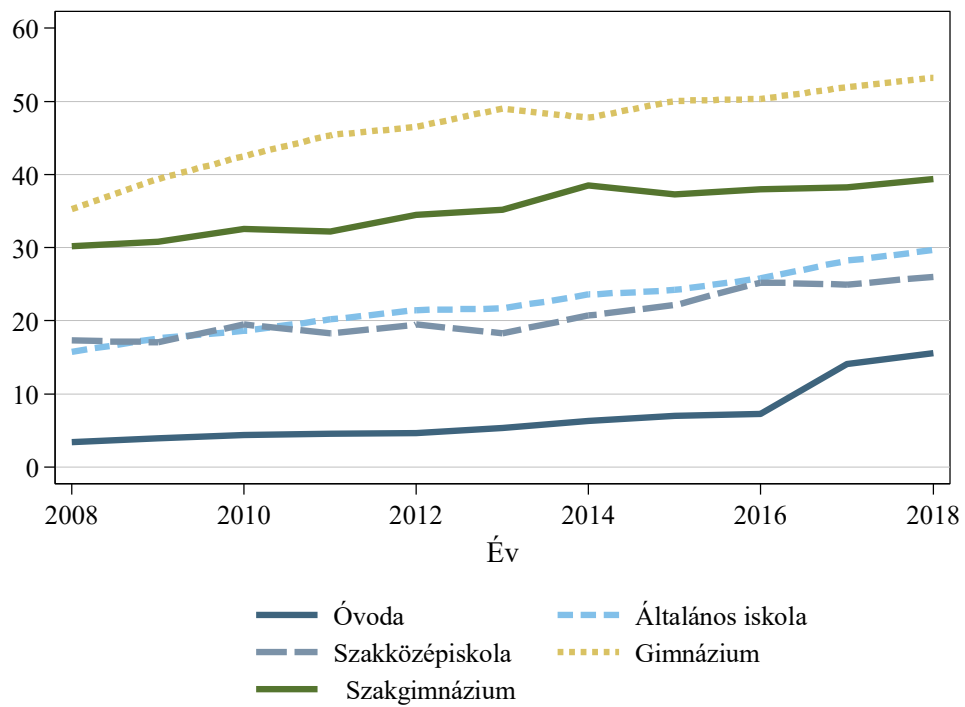
C3.29. indikátor: Az idegennyelv-tudással rendelkező tanárok aránya

A C3.29. indikátor az idegennyelv-tudással rendelkező pedagógusok arányát mutatja. Ez az arány az óvodákban, az általános iskolákban és a gimnáziumokban folyamatosan nőtt 2008 és 2018 között. A szakközépiskolákban 2016-ban, a szakgimnáziumokban pedig 2014-ben szakadt meg a növekedés. 2018-ban az óvodapedagógusok 16, az általános iskolában tanítók 30, a szakközépiskolai tanárok 26, a gimnáziumi tanárok 53 és a szakgimnáziumi tanárok 39 százaléka beszélt idegen nyelven (C3.29.1 ábra).

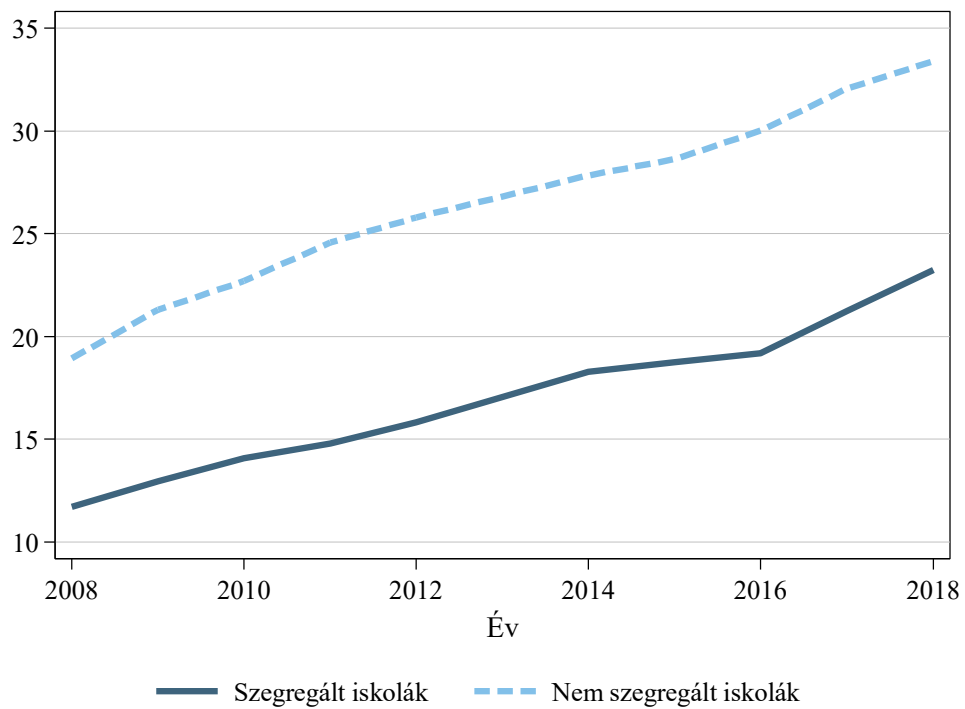
A szegregált általános iskolákban nagyjából 10 százalékponttal alacsonyabb volt az idegen nyelvet beszélő tanárok aránya, mint a nem szegregáltakban (C2.29.2 ábra)

Fenntartók szerint számottevő különbségeket látunk (C3.29.3–C3.29.7 ábra). Az óvodák, a szakközépiskolák és a szakgimnáziumok esetében az állami intézményekben a legalacsonyabb az arány. Az általános iskolák esetében az egyházi intézményekben beszélnek a legkisebb arányban idegen nyelvet a tanárok. A gimnáziumok esetében pedig az állami intézményekben a legmagasabb az arány.

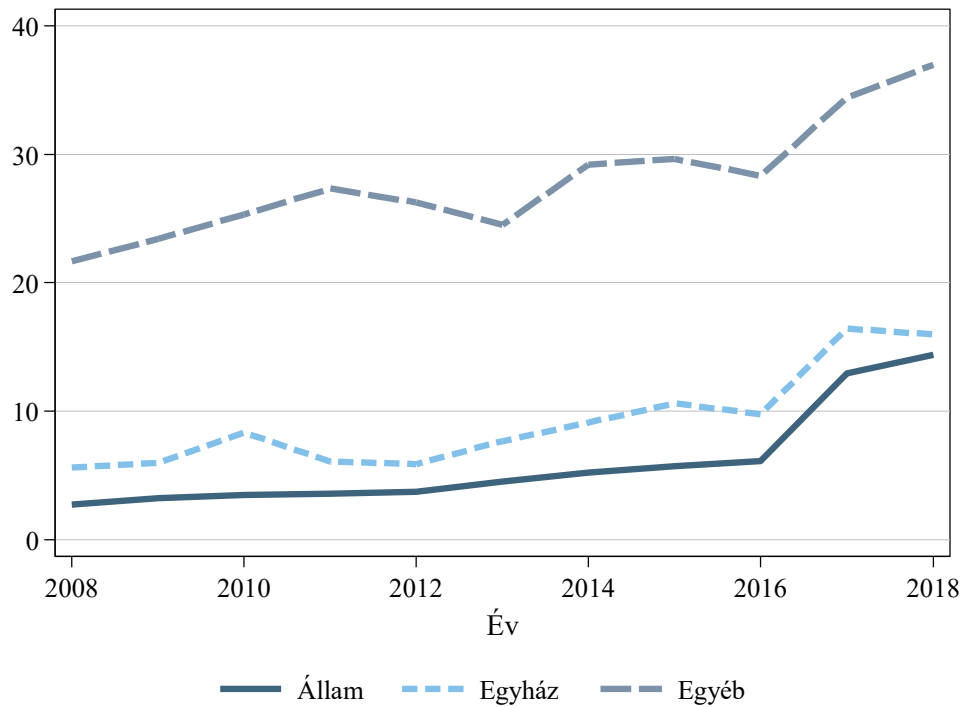
C3.29.1 ábra: Az idegennyelv-tudással rendelkező tanárok százalékaránya programtípusonként

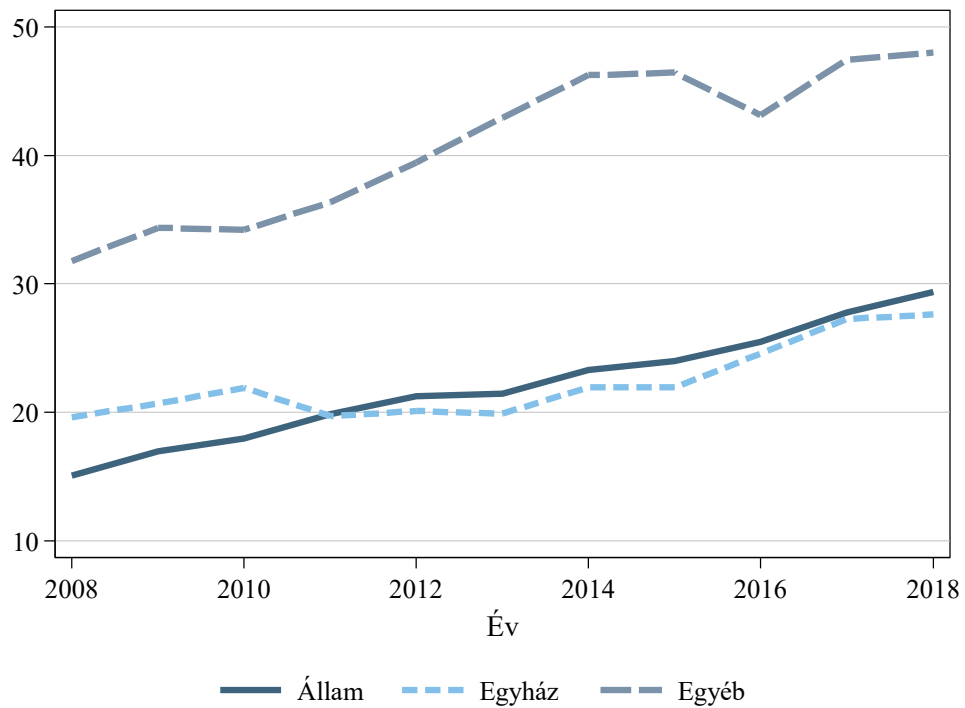
C3.29.2 ábra: Az idegennyelv-tudással rendelkező tanárok százalékaránya a szegregált és nem szegregált általános iskolákban

C3.29.3 ábra: Az idegennyelv-tudással rendelkező tanárok százalékaránya fenntartók szerint az óvodákban

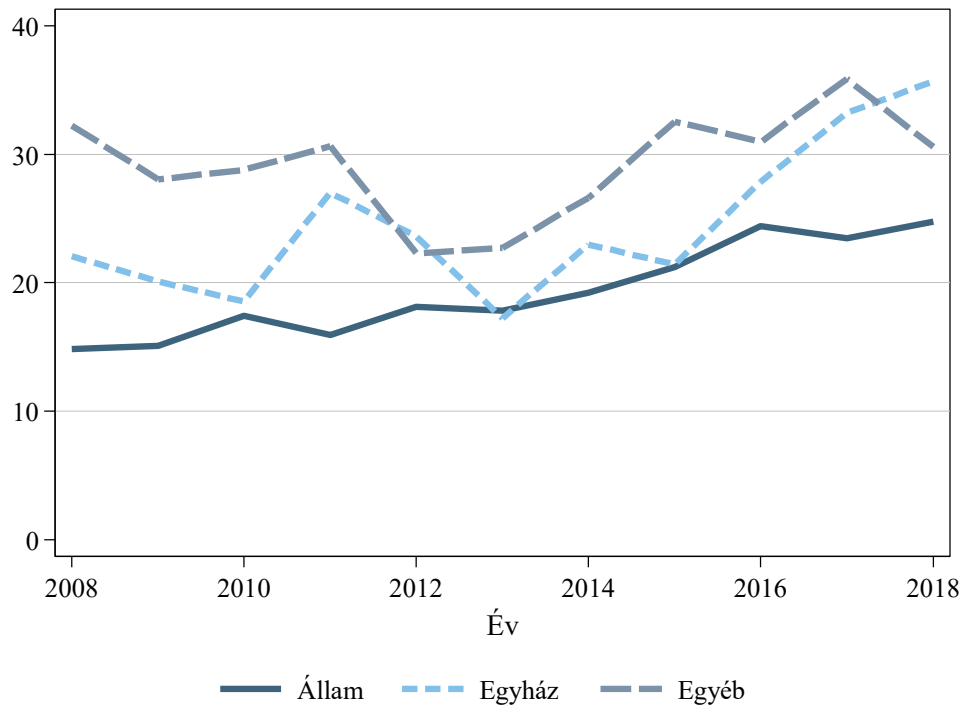

C3.29.4 ábra: Az idegennyelv-tudással rendelkező tanárok százalékaránya fenntartók szerint az általános iskolákban

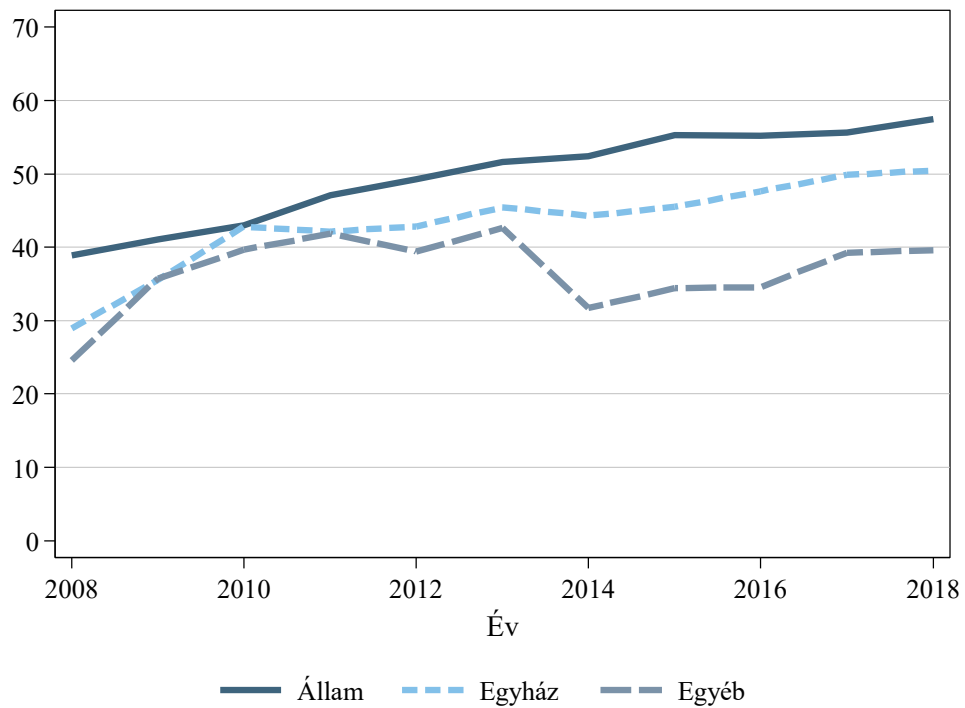

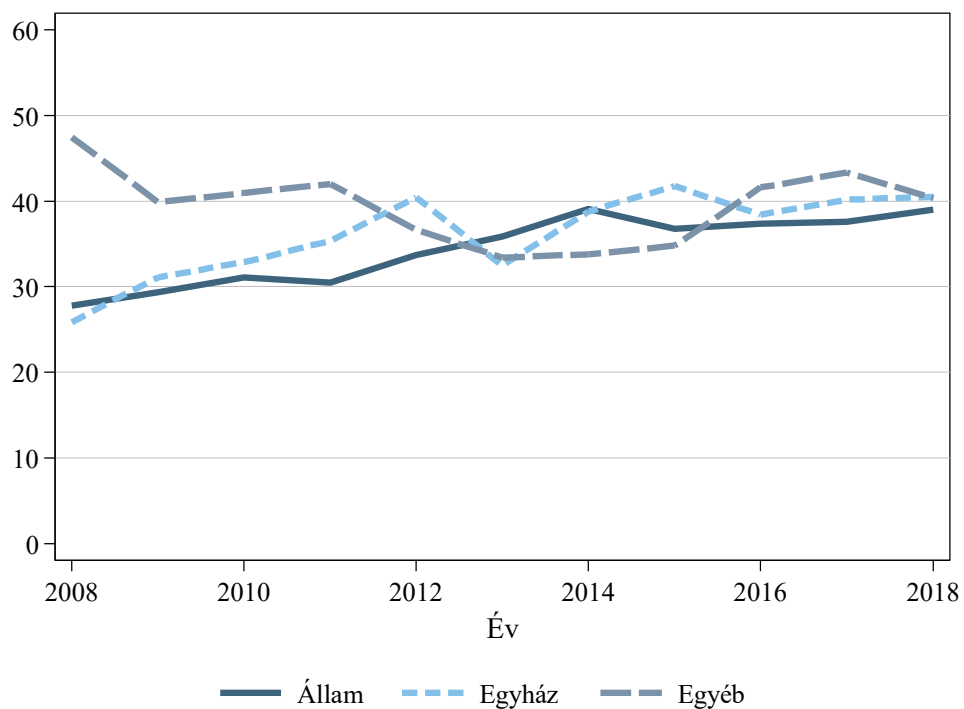
C3.29.5 ábra: Az idegennyelv-tudással rendelkező tanárok százalékaránya fenntartók szerint a szakközépiskolákban

C3.29.6 ábra: Az idegennyelv-tudással rendelkező tanárok százalékaránya fenntartók szerint a gimnáziumokban

C3.29.7. ábra: Az idegennyelv-tudással rendelkező tanárok százalékaránya fenntartók szerint a szakgimnáziumokban

A C3.29. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_29.xlsx

Data of indicator C3.29.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/C3_29_english.xlsx

D) Eredmények

Az oktatás eredményeit mérő indikátorok első csoportja a közoktatás közvetlen céljainak megvalósulását, a *belső eredményeket*, a tanulási teljesítményeket méri; a második csoportja pedig az iskolarendszeren túlmutató hatásokat, az oktatás *külső eredményeit* írja le, az iskolázás hatását a munkaerőpiaci sikerességre, az átmenetet a tanulásból a munkába. Az indikátorcsoport néhány indikátorát nem tudtuk frissíteni a 2017. évi kiadáshoz képest, mivel nem álltak rendelkezésre az ehhez szükséges adatok, néhány indikátor esetében pedig csak egy évvel tudtuk meghosszabbítani az idősorokat, ugyancsak adathiány miatt. Amennyiben a szükséges adatok rendelkezésre állnak majd, az online kiadásban azonnal frissíteni fogjuk az indikátorokat.

D1. Belső eredmények

A belső eredményeket mérő indikátorok a tanulási eredmények alakulását írják le.

Az első indikátorcsoport a tanulók átlagos teljesítményét mutatja. Tekintettel arra, hogy a nemzetközi standardizált mérések eredményeit háromévenként vagy ritkábban közlik, illetve a magyar sajtóban is kellő visszhangot kapnak, a nemzetközi mérésekből számolt átlagos eredményeket nem közöljük. Az évenként végzett országos kompetenciamérés (OKM) standardizált pontszámai azonban általában sokkal kisebb hangsúlyt kapnak a médiában, így az országos eredmények alakulását, illetve ezek bontásait közöljük. Az országos kompetenciamérés, hasonlóan a nemzetközi mérésekhez, a tanulók szövegértési és matematikai kompetenciáit méri fel évenként és bontások szerint összehasonlítható, standardizált módon.

A második indikátorcsoport a gyengén teljesítő tanulók arányát mutatja különböző bontásokban. Bár minden mérés másként definiálja, összességében azt a tanulót lehet gyengén teljesítőnek nevezni, aki a legalapvetőbb szövegértési, matematikai, természettudományi ismereteknek sincs a birtokában, aki számára az adott területen a legegyszerűbb feladatok megoldása is nehézségekbe ütközik.

A harmadik indikátorcsoport a jól teljesítő tanulók arányszámaikat tartalmazza. A jól teljesítő tanulók azok, akik a teljesítményskála tetején helyezkednek el; akik számára kihívást csak a legnehezebb feladatok jelentik az adott mérésben. E két utóbbi indikátorcsoport a rendelkezésre álló hazai és nemzetközi standardizált méréseken is alapul. Míg a hazai mérések lehetőséget teremtenek részletesebb, tanulócsoportok közti összevetésekre is, a nemzetközi mérések az idősoros, illetve a többi országgal való összehasonlításra adnak lehetőséget.

A negyedik indikátorcsoport a tanulók számára közvetlenül nagyobb tétellel járó felsőfokú továbbtanulásról nyújt áttekintést. Ezen belül a nyelvvizsga létére, illetve a jelentkezési és felvételi arányokra vonatkoznak az indikátorok.

Az első, második és harmadik indikátorcsoport számszerűsítéséhez az országos kompetenciamérés egyéni szintű kutatói adatbázisát használtuk. A második és harmadik indikátorcsoportéhoz emellett az *OECD Programme for International Student Assessment (PISA)* egyéni szintű kutatói adatbázisát is felhasználtuk. Az országos kompetenciamérést évenként és nagyobb mintán végzik, így országon belül

megbízhatóbb adatokkal szolgál, míg a PISA-felmérés nemzetközi összevetésre ad lehetőséget. A negyedik indikátorcsoporthoz a FELVI felvételi adatbázisát, illetve az érettségi adatbázist használtuk fel.

Tekintettel arra, hogy a kötet megírásának időpontjában az országos kompetenciamérés és a FELVI adatai, illetve az érettségi adatbázis csak 2017-ig állt a rendelkezésünkre, így ezeket az indikátorokat csak eddig az évig frissítettük.

Átlagos teljesítmény

D1.1. indikátor: Átlagos teljesítmény, országos kompetenciamérés, szövegértés és matematika

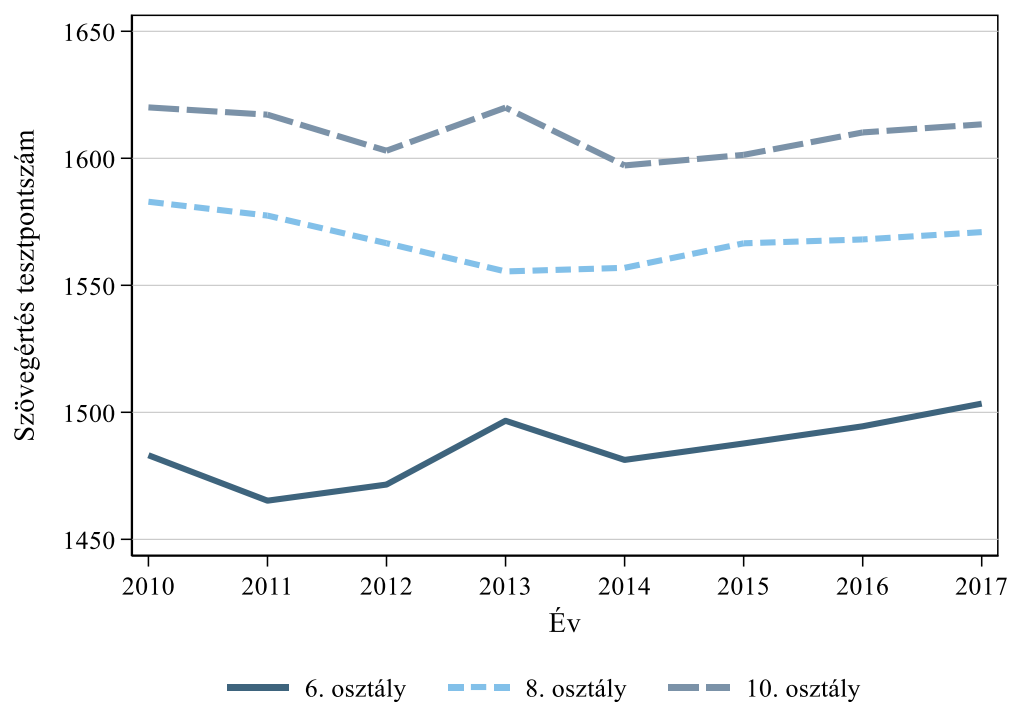
A D1.1.1.1 és a D1.1.1.2 ábra azt mutatja, hogy az elmúlt években jelentősen nem változott az egyes évfolyamok átlagos teljesítménye, de a 6. évfolyamos tanulók szövegértési eredménye az elmúlt években némi javulást mutat. Nem meglepő módon a 6. évfolyamos tanulók átlagosan sokkal gyengébben teljesítenek mind szövegértésből, mind matematikából, mint a 8. évfolyamosok, és ez utóbbiak pedig 10. évfolyamos társaiknál teljesítenek gyengébben. A 6. és 8. évfolyam közti különbségek matematikából sokkal nagyobbak, mint szövegértésből: míg matematikából körülbelül 100 pontos a különbség, szövegértésből kicsit több mint 50. A 8. és 10. évfolyam közti különbségek azonban szövegértésből nagyobbak: míg matematikából alig 10-20 pontnyi az átlagos különbség, szövegértésből majdnem 50 pontnyi. Vagyis úgy tűnik, hogy míg szövegértés terén inkább egyenletesen fejlődnek a tanulók a négy év alatt, addig matematikából a 6. és 8. évfolyam közt nagyobb az ugrás.

A D1.1.2.1 és a D1.1.2.2 ábrák a nemek közötti különbségeket mutatják. Míg a lányok szövegértésből teljesítenek jobban, mint a fiúk, addig a fiúk matematikából jobbak. A lányok előnye azonban nagyobb szövegértésből, mint a fiúk matematikából. Továbbá feltűnő, hogy míg a fiúk szövegértésből és matematikából is minden évfolyamban fejlődnek, addig a lányok csak szövegértésből fejlődnek jelentősen a 8. és 10. évfolyam közt, míg matematikából alig.

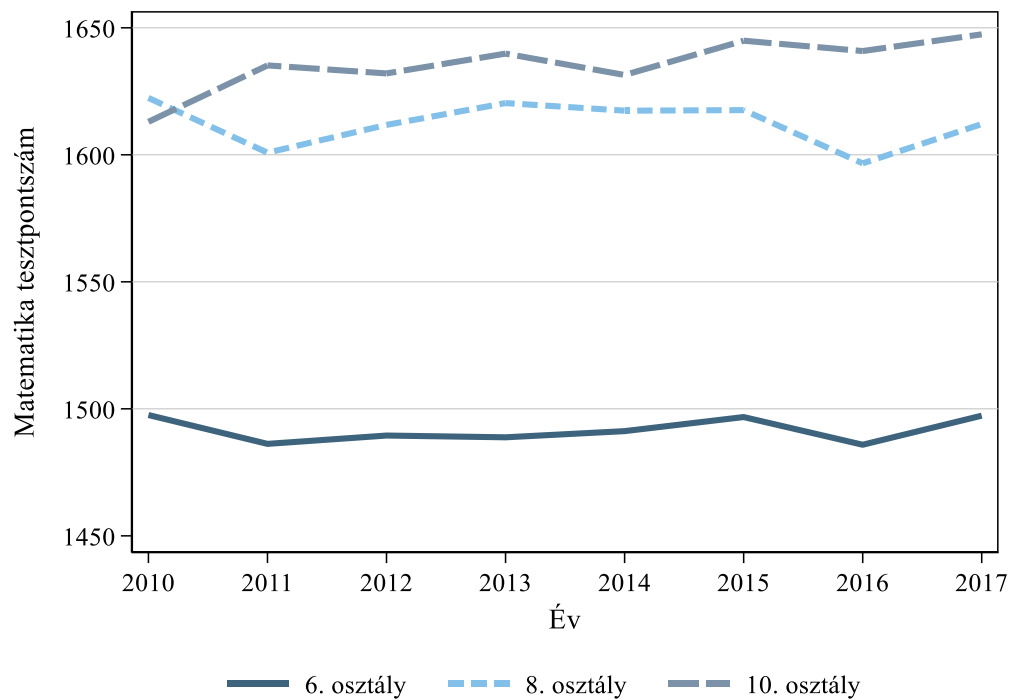
A D1.1.3.1 és D1.1.3.2 ábrák a halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) és a nem HHH tanulók közti különbségeket mutatják szövegértésből és matematikából. Jól láthatóan a HHH tanulók minden évfolyamon sokkal rosszabbul teljesítenek, mint nem HHH társaik. A különbség körülbelül egy szórásnyi (kb. 200 pont) mind szövegértésből, mind matematikából. Ez a különbség olyan nagy, hogy a 10. évfolyamos HHH tanulók rosszabbul teljesítenek, mint a 6. évfolyamos nem HHH tanulók. Ráadásul a HHH tanulók átlagos tesztpontszáma matematikából a 8. és 10. évfolyam között egyáltalán nem növekszik.

A D1.1.4.1 és D1.1.4.2 ábrákon a programtípusok közti különbségek láthatók. Ezek a különbségek nyilvánvalóak: az oktatási rendszer szelekcióját jól mutatja, hogy a szakközépiskolába járó 10. évfolyamos tanulók rosszabbul teljesítenek, mint az átlagos 6. évfolyamos tanulók, mind matematikából, mind szövegértésből, illetve hogy egy 6. évfolyamos gimnazista jobban teljesít, mint egy átlagos 8. évfolyamos általános iskolás.

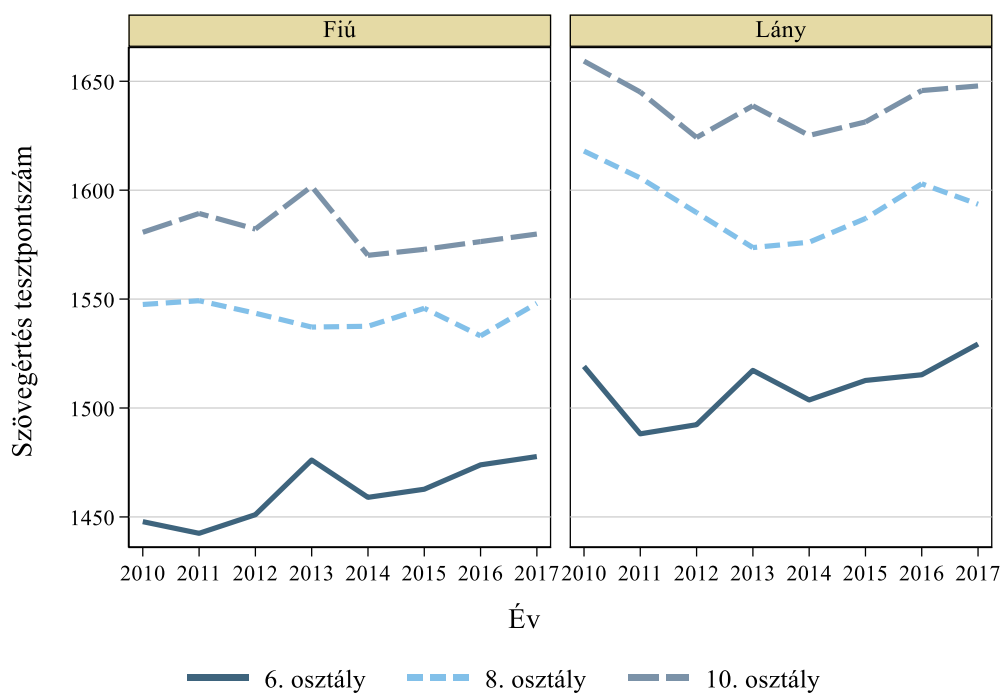
D1.1.1.1 ábra: Átlagos teljesítmény szövegértésből, országos kompetenciamérés

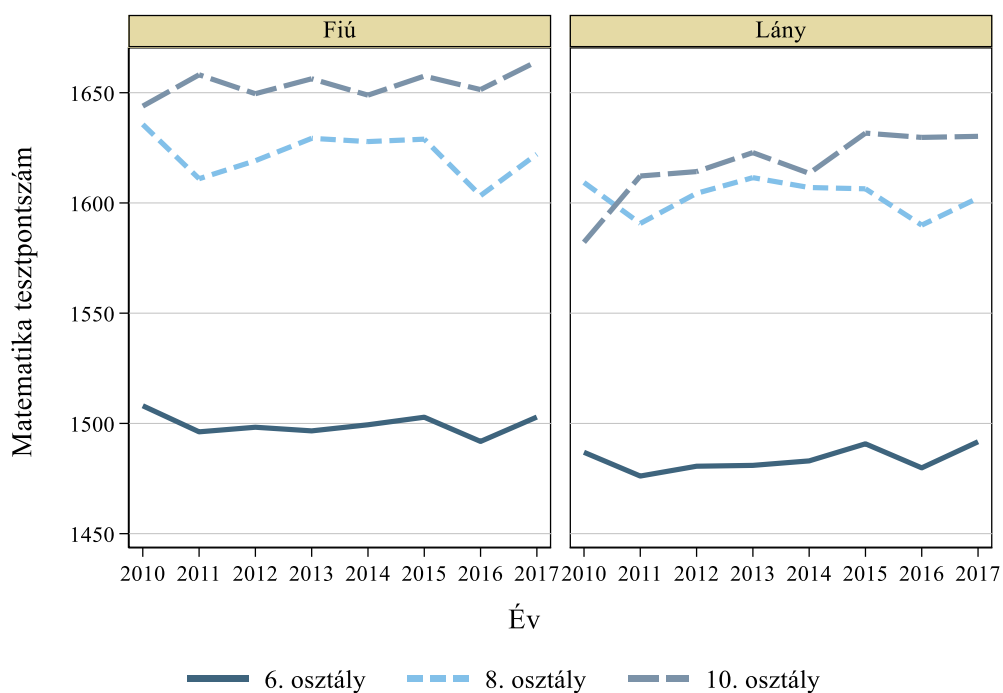
D1.1.1.2 ábra: Átlagos teljesítmény matematikából, országos kompetenciamérés

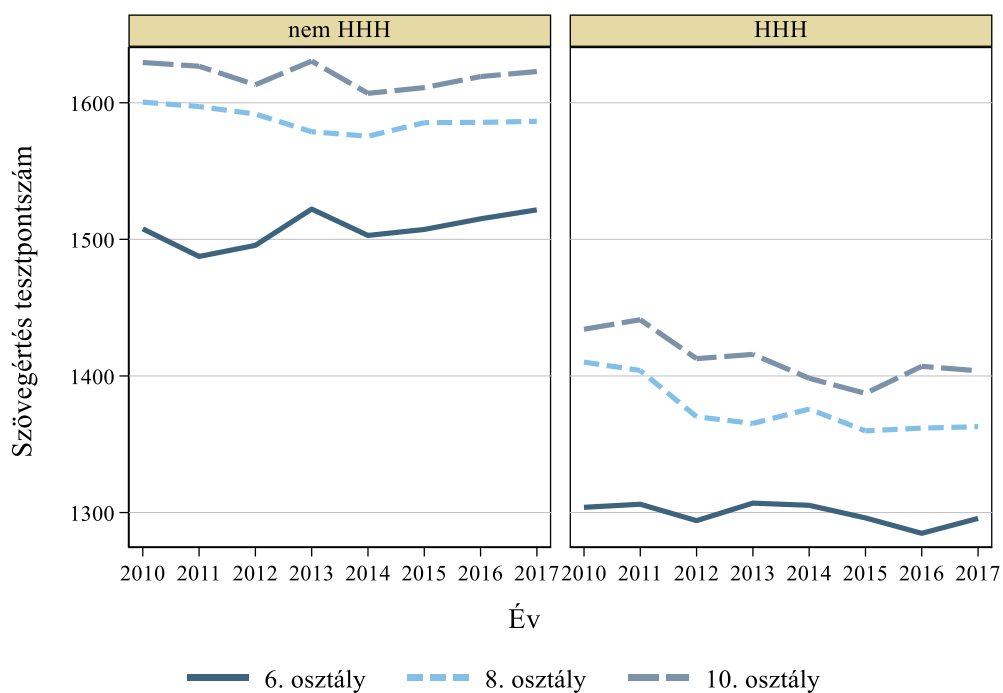
D1.1.2.1 ábra: Átlagos teljesítmény szövegértésből, országos kompetenciamérés, nemek szerinti átlag

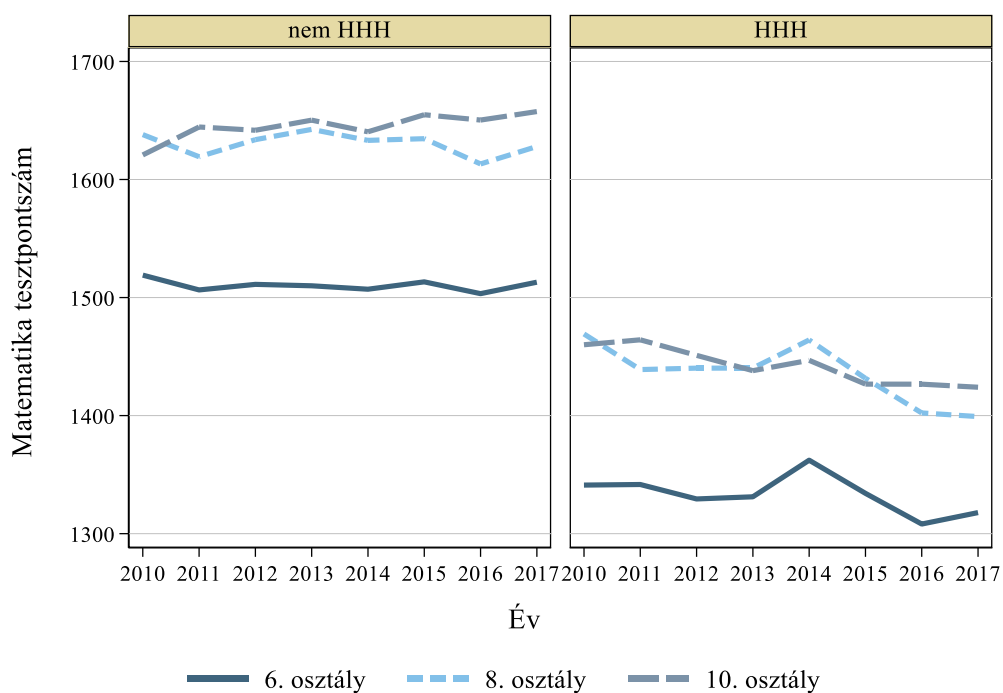
D1.1.2.2 ábra: Átlagos teljesítmény matematikából, országos kompetenciamérés, nemek szerinti átlag

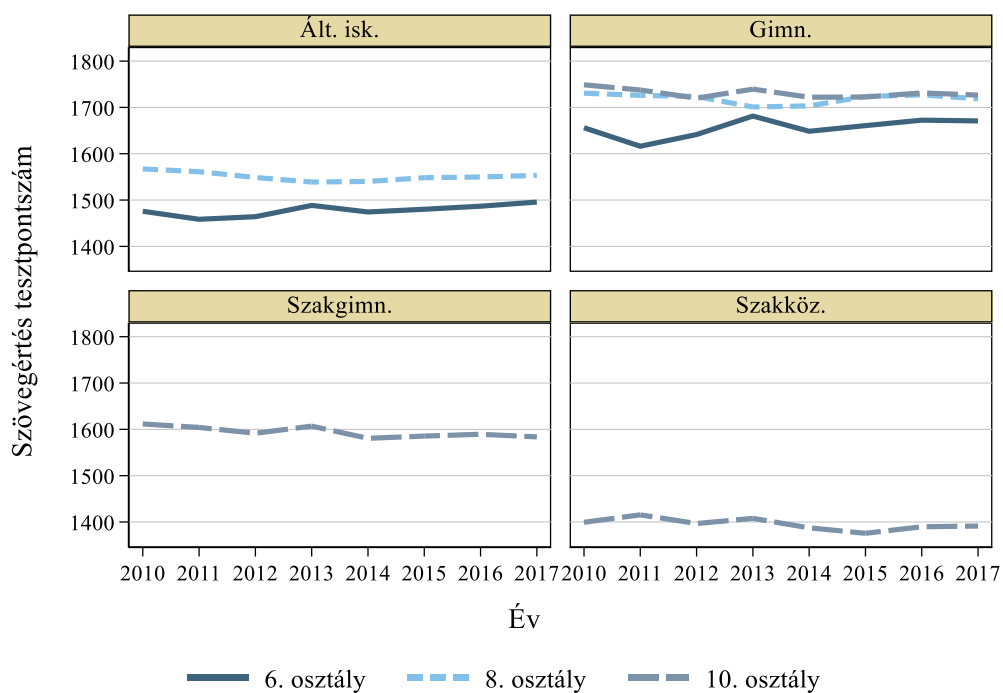
D1.1.3.1 ábra: Átlagos teljesítmény szövegértésből, országos kompetenciamérés, HHH státus szerinti átlag

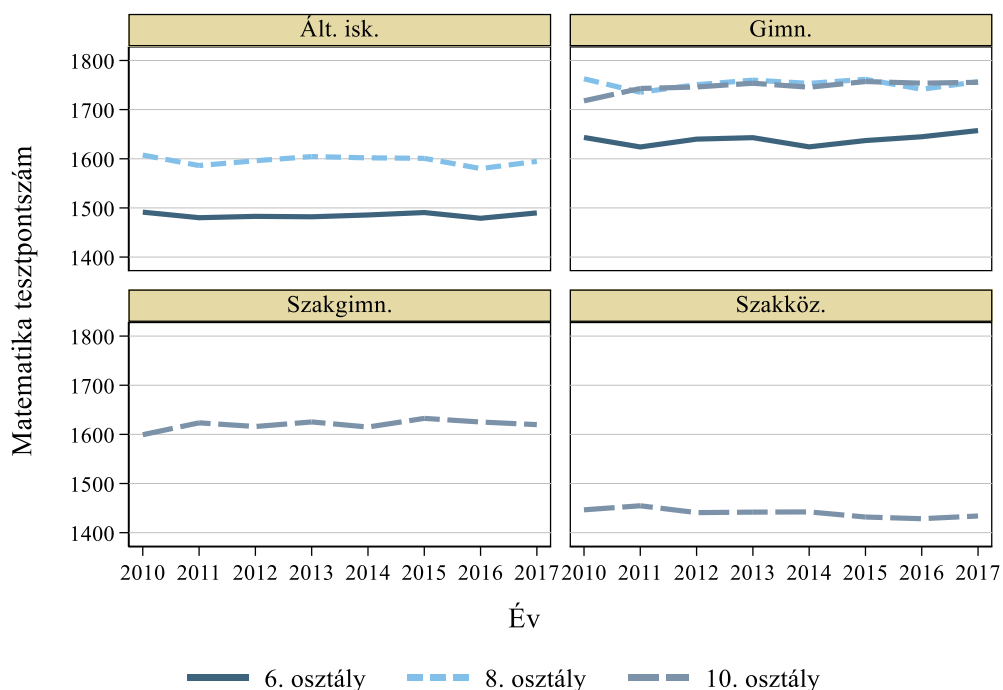
D1.1.3.2 ábra: Átlagos teljesítmény matematikából, országos kompetenciamérés, HHH státus szerinti átlag

D1.1.4.1 ábra: Átlagos teljesítmény szövegértésből, országos kompetenciamérés, programtípusok szerinti átlag

D1.1.4.2 ábra: Átlagos teljesítmény matematikából, országos kompetenciamérés, programtípusok szerinti átlag

A D1.1. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D1_1.xlsx

Data of indicator D1.1.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D1_1_english.xlsx

A gyengén teljesítő tanulók aránya

D1.2. indikátor: A gyengén teljesítők aránya, országos kompetenciamérés, szövegértés és matematika

Az országos kompetenciamérés tesztpontszáma alapján minden tanulót az összesen nyolc szint egyikére sorolnak (0–7. szint). Gyengén teljesítő tanulónak azt tekintjük, aki a 2. szint alatt teljesít, azaz a 0. vagy az 1. szinten van.⁴²

A gyengén teljesítő tanulókra a *szövegértés* mérési területén az jellemző, hogy legfeljebb a szövegben kiemelt vagy többször előforduló információ visszakeresésére, az elbeszélés alapvető tér- és időbeli körülményeinek kikövetkeztetésére, a szöveg két tartalmi eleme közötti egyszerű kapcsolat felismerésére és a szövegben explicit módon megfogalmazott fő gondolatmenet vagy téma, illetve alkalmi szókapcsolat jelentésének felismerésére képesek. Ennél magasabb szintű szövegértési képességekkel nem rendelkeznek.

A *matematika* területén gyengén teljesítők jellemzője: csak arra képesek, hogy legfeljebb ismerős, főként konkrét matematikai feladatokban, gyakran kontextus nélküli helyzetben feltett matematikai kérdéseket válaszoljanak meg; egyértelmű, jól körülírt és minden szükséges információt tartalmazó feladatokat oldjanak meg; közvetlen utasításokat követve hajtsanak végre rutinszerű eljárásokat, és csak olyan lépéseket végezzenek el, amelyek a feladat kontextusából nyilvánvalóan következnek. Ennél magasabb szintű matematikai gondolkodásra nem képesek.

A D1.2. indikátor és ennek bontásai szövegértésből és matematikából mutatják a 2. szint alatt teljesítő tanulók arányát. Az alábbi ábrákból és az online elérhető táblázatokból látható, hogy a gyengén teljesítő tanulók aránya az évek során egyik mérési területen sem igen változott, bár némi ingadozás azért tapasztalható. A két kompetenciaterület nem közvetlenül összehasonlítható, ám az egyértelműen kitűnik, hogy matematikából nagyobb arányban teljesítenek gyengén, mint szövegértésből.

Szövegértésből a 6. évfolyamon a gyengén teljesítők arányának nagyon enyhe csökkenése látható az évek során *országos átlagban*, de ez az érték a 2010-es 10-ről 2017-re is csak 8 százalékgig csökkent. A 8. évfolyamon ezzel szemben 2013-ig emelkedés, majd stagnálás mutatkozik. A 2010-es 3,7-ről 2013-ra 5 százalékra nőtt a gyengén teljesítő tanulók aránya, és 2017-ben is 4 százalék körül volt. A 10. évfolyamon a szint 2,8 és 3,8 százalék között mozog (D1.2.1.1 ábra). Matematikából a trendek nagyon hasonlóak (D1.2.1.2 ábra). A 6. évfolyamon egészen 2015-ig csökkenés volt tapasztalható, de 2016-ra ismét nőtt valamelyest a gyengén teljesítők aránya, majd visszacsökkent, hasonlóan, mint a 8. évfolyamon. A 10. évfolyamos gyengén teljesítő tanulók arányában szinte semmilyen változás nem látható.

Az évfolyamok között azonban a gyengén teljesítők arányának stabil csökkenése tapasztalható mindkét szakterületen. Szövegértésből a 6. évfolyamon tanulók több mint 10 százaléka gyengén teljesít, a 10. évfolyamra azonban ez az arány 2,8-3,8 százalék körüli értékre csökken. Matematikából is jól érzékelhető a gyengén teljesítők arányának évfolyamok közötti stabil csökkenése. Míg a 6. évfolyamon

---

⁴² Lásd: Változások az országos kompetenciamérés skáláiban

http://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/meresek/orszmer2010/valt_orszmer_skala_110228.pdf

majd' minden ötödik-hatodik tanuló képtelen magasabb szintű matematikai műveletek végrehajtására, a 10. évfolyamra ez az arány 5 százalék körülire csökken.

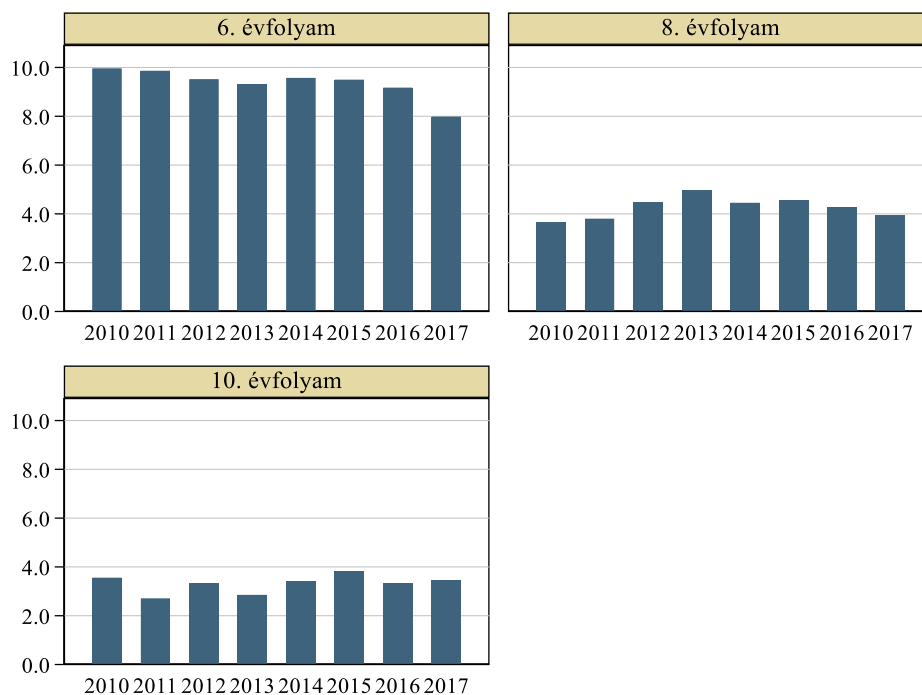
A *nemek közötti* különbségeket a D1.2.2.1 és D1.2.2.2 ábrák mutatják. A legfeltűnőbb, hogy szövegértésből a lányok sokkal kisebb arányban teljesítenek gyengén, mint a fiúk. Míg a 6. évfolyamon a fiúk 13-15 százaléka gyengén teljesít, addig a lányoknak csak 7-8 százaléka. Jól látható azonban, hogy ez a különbség az évek során folyamatosan csökken. A fiúk és a lányok közötti különbség 2010-ben a 6. évfolyamon még 8 százalékpont volt, 2013-ra azonban 3,5-re csökkent, majd kissé ismét emelkedni kezdett. Ez a folyamat minden évfolyamon észlelhető, de a 6. évfolyamon a legmarkánsabban. Szemben a szövegértéssel, a matematika területén gyengén teljesítők aránya nem különbözik jelentősen a nemek között. Ez a vizsgált évfolyamokra és minden vizsgált évre egyaránt érvényes.

A D1.2.3.1 és D1.2.3.2 ábrák a halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) és a nem hátrányos helyzetű tanulók összevetését mutatják. A két tanulócsoporthoz közti eltérés minden évfolyamon drasztikus: a 6. évfolyamon a HHH tanulók több mint 30 százaléka gyengén teljesít szövegértésből, és közel fele matematikából. A szövegértést tekintve ez az arány a 10. évfolyamra egyik évben sem csökkent 10 százalék alá, de 2015-re megközelítette a 20 százalékot. Matematikából 20 és 30 százalék körül mozog. Szövegértésből az évek során a HHH és nem HHH tanulók közti különbség az időszak elején stagnált, de az utolsó években egyre nagyobb lett, aminek legfőbb oka a HHH tanulók eredményeinek romlása.

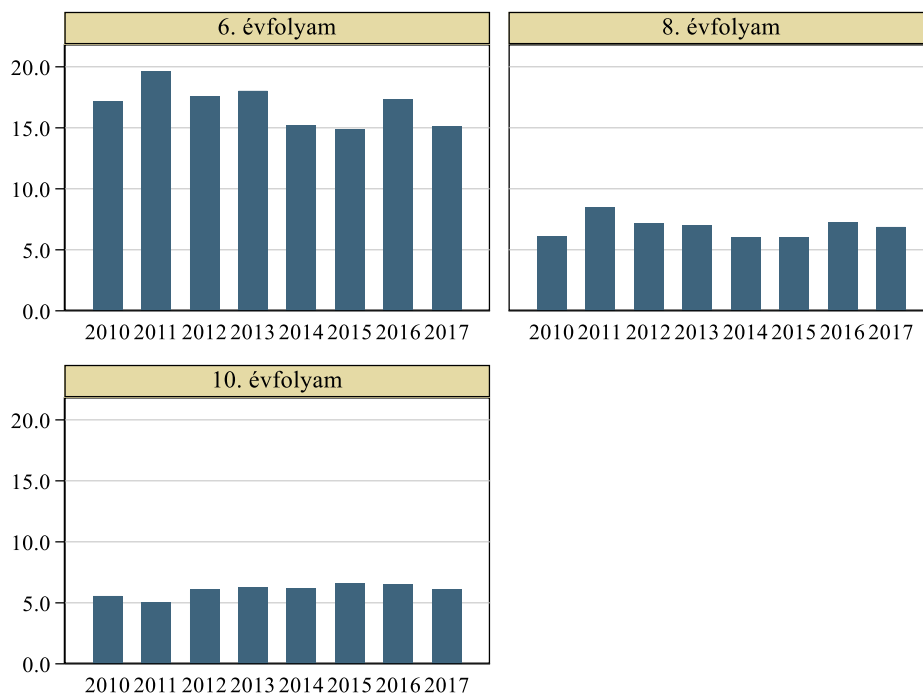
A gimnáziumokban – és különösen a 6., illetve 8. évfolyamon is működő 6, illetve 8 évfolyamos gimnáziumokban – elenyésző a gyengén teljesítők aránya. Ezzel szemben a szakközépiskolás tanulók közül még a 10. évfolyamon is 10, sőt 2015-ben 15 százaléknál is többen teljesítettek gyengén szövegértésből, és 2012-től több mint minden ötödik tanuló matematikából. Vagyis a 10. évfolyamos szakiskolások az átlagos 6. évfolyamos tanulók szintjén teljesítenek ennek a mutatóknak az alapján (D1.2.4.1 és a D1.2.4.1 ábra).

Míg szövegértésből Budapesten már a 6. évfolyamon, illetve matematikából a 8. évfolyamon is 5 százalék alatt van a gyengén teljesítők átlagos aránya, addig Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében még a 10. évfolyamon is bőven 5 százalék feletti volt ez az érték. Ugyanezen megyékben, továbbá Jász-Nagykun-Szolnok és Nógrád megyében a 6. évfolyamon nagyon magas, 15 százalék feletti a gyengén teljesítők aránya. Matematikából tipikusan a nyugati megyék teljesítenek átlagosan jól. A megyék felében azonban a 10. évfolyamra sem csökken a gyengén teljesítők aránya 5 százalék alá. Jelentős évenkénti elmozdulások nincsenek (D1.2.5.1 és D1.2.5.2 ábra).

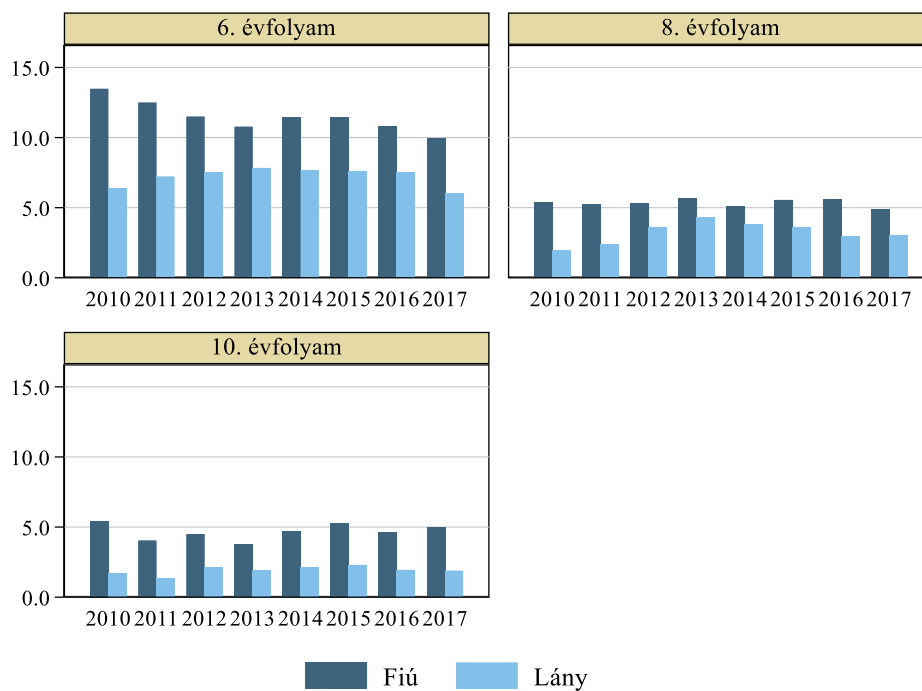
D1.2.1.1 ábra: A gyengén teljesítő tanulók százalékaránya az egyes évfolyamokon az egyes években, országos kompetenciamérés, szövegértés, országos átlag

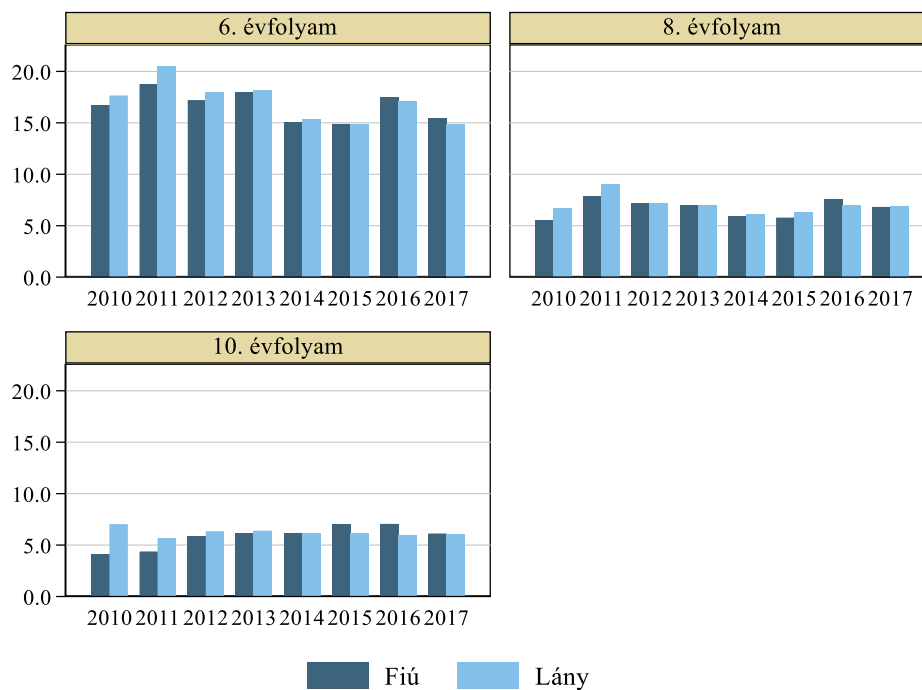
D1.2.1.2 ábra: A gyengén teljesítő tanulók százalékaránya az egyes évfolyamokon az egyes években, országos kompetenciamérés, matematika, országos átlag

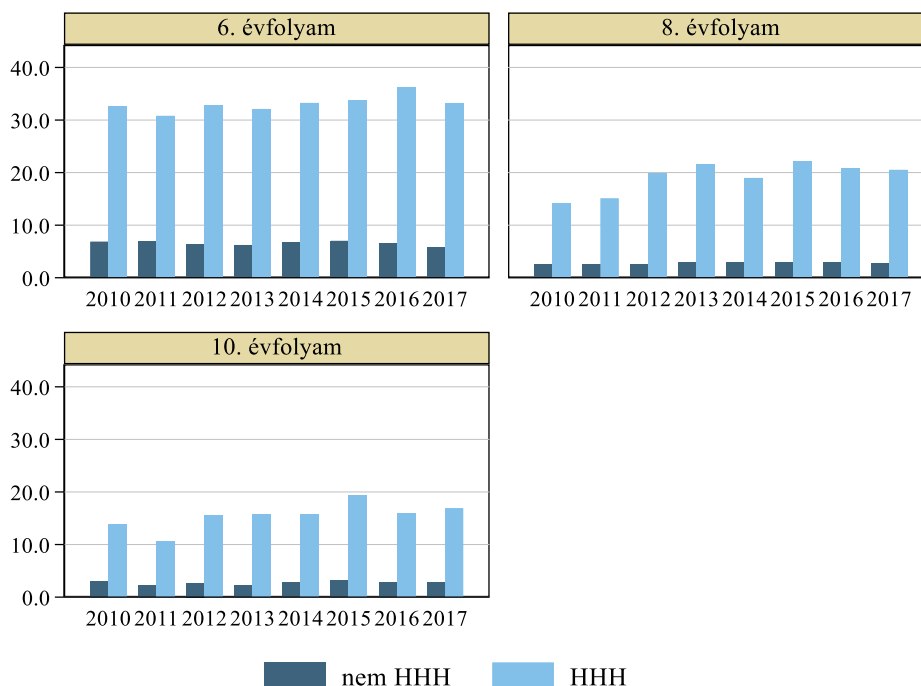
D1.2.2.1 ábra: A gyengén teljesítő tanulók százalékaránya az egyes évfolyamokon az egyes években, országos kompetenciamérés, szövegértés, nemek szerint

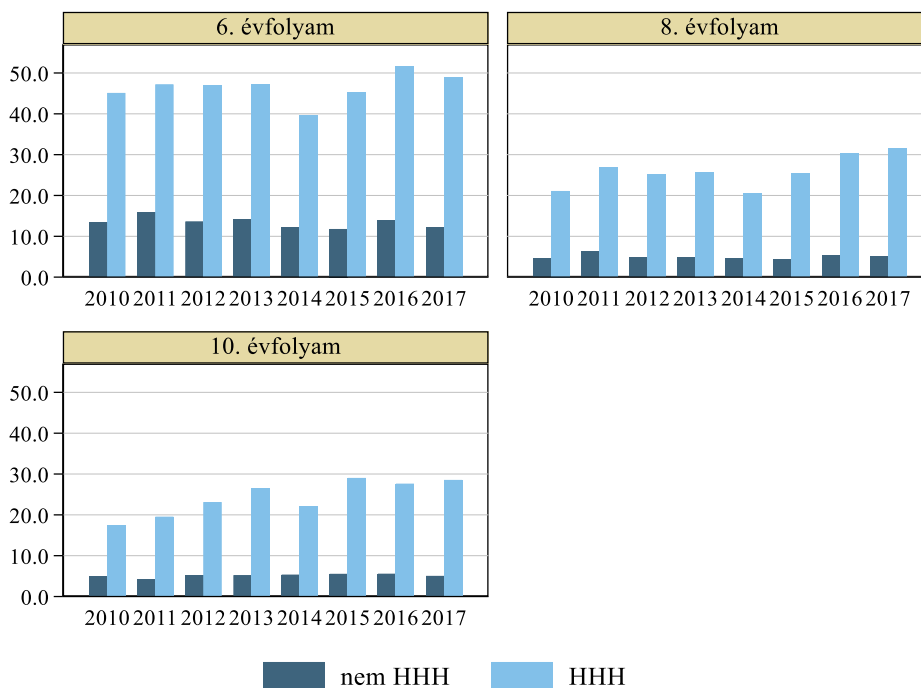
D1.2.2.2 ábra: A gyengén teljesítő tanulók százalékaránya az egyes évfolyamokon az egyes években, országos kompetenciamérés, matematika, nemek szerint

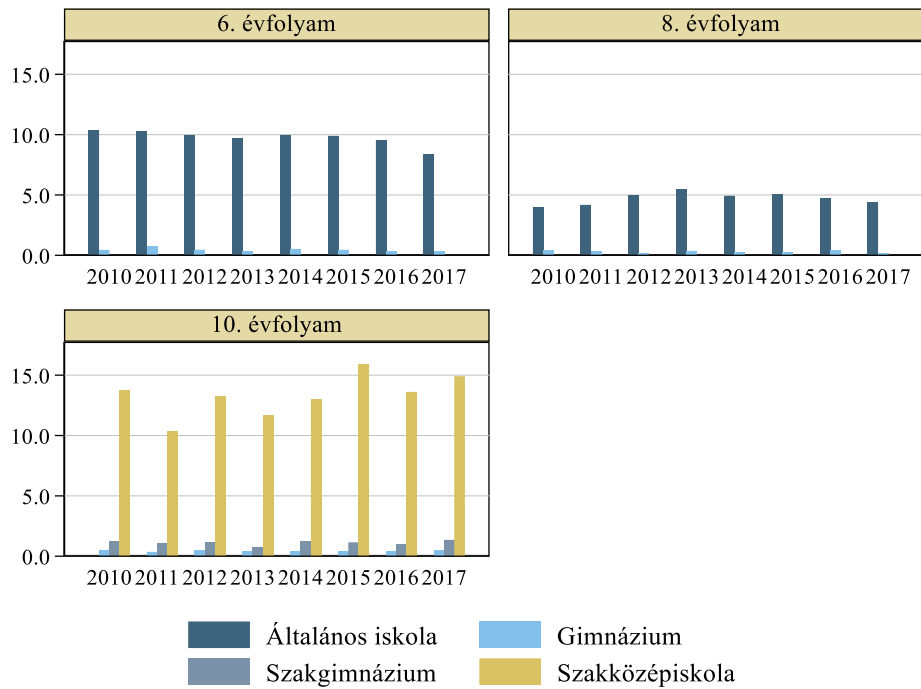
D1.2.3.1 ábra: A gyengén teljesítő tanulók százalékaránya az egyes évfolyamokon az egyes években, országos kompetenciamérés, szövegértés, HHH státus szerint

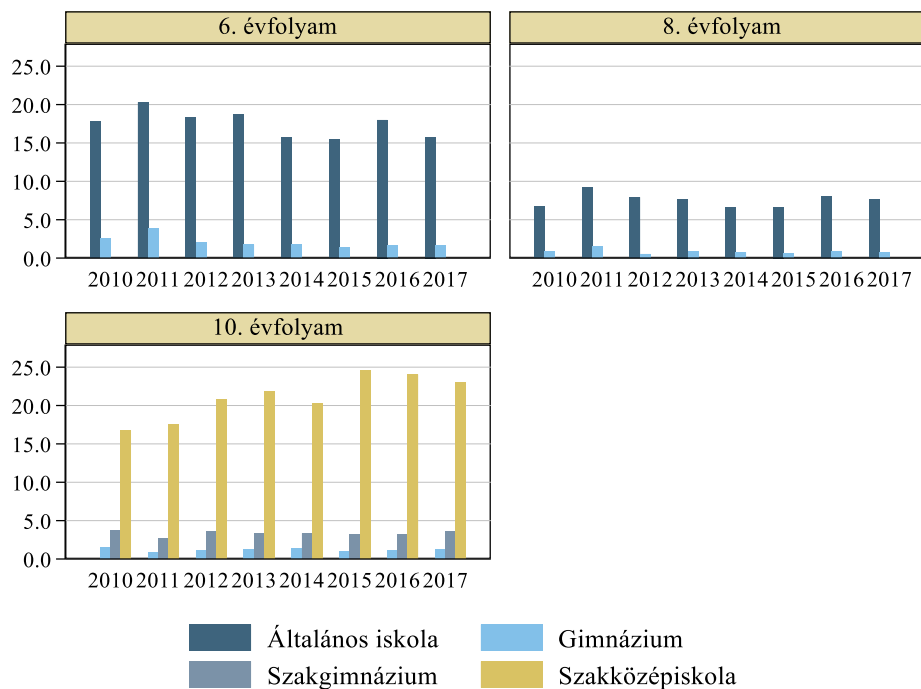
D1.2.3.2 ábra: A gyengén teljesítő tanulók százalékaránya az egyes évfolyamokon az egyes években, országos kompetenciamérés, matematika, HHH státus szerint

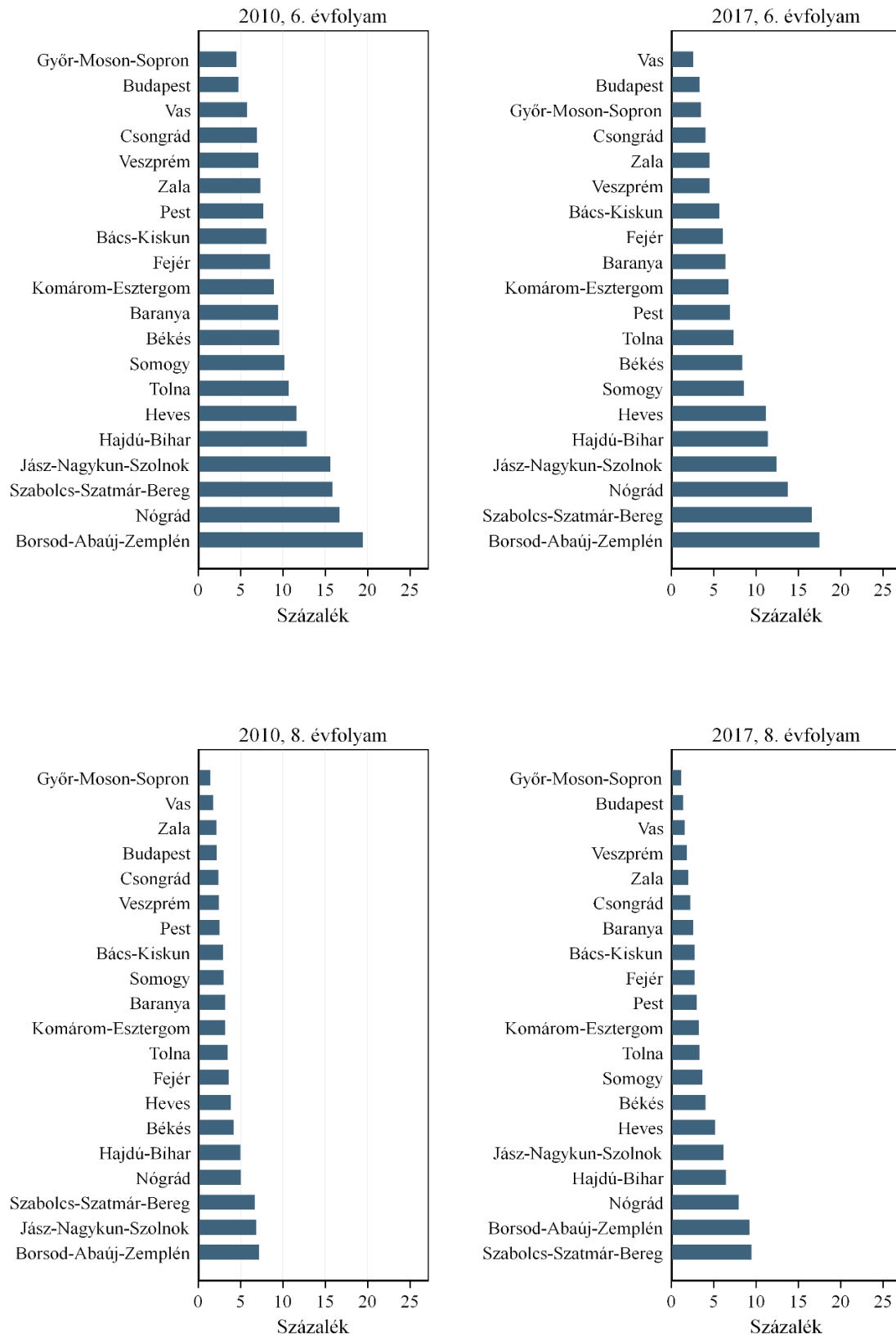
D1.2.4.1 ábra: A gyengén teljesítő tanulók százalékaránya az egyes évfolyamokon az egyes években, országos kompetenciamérés, szövegértés, programtípusonként

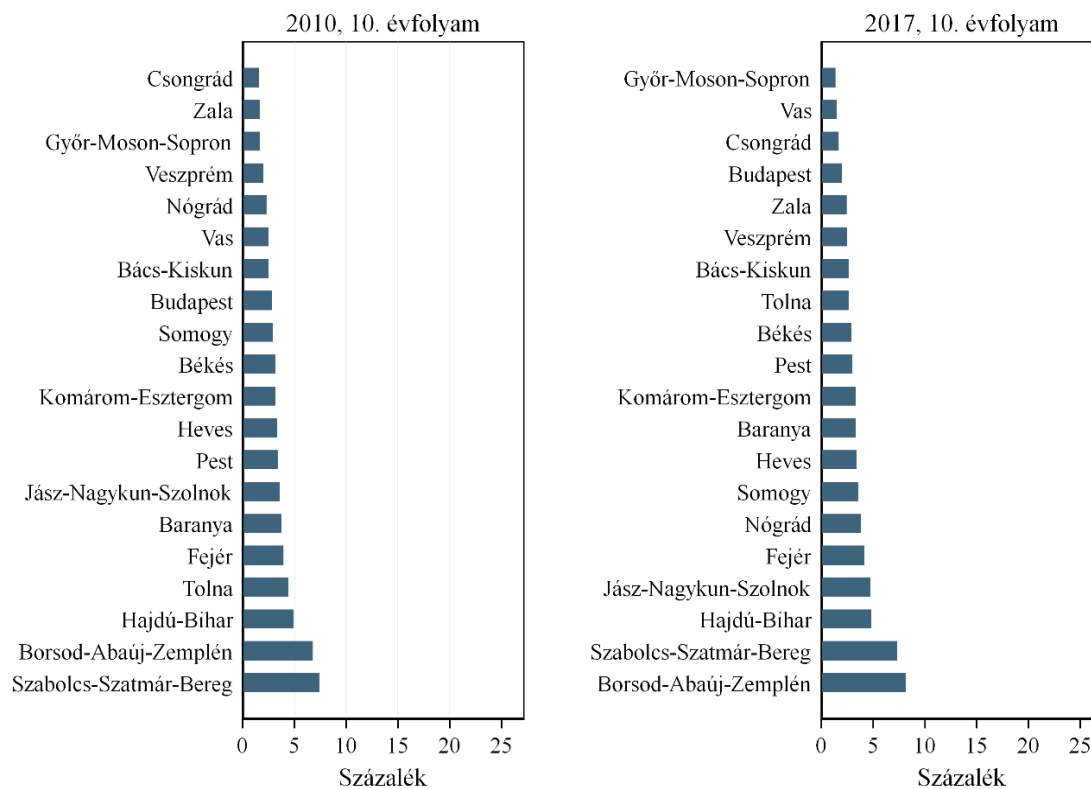

D1.2.4.2 ábra: A gyengén teljesítő tanulók százalékaránya az egyes évfolyamokon az egyes években, országos kompetenciamérés, matematika, programtípusonként

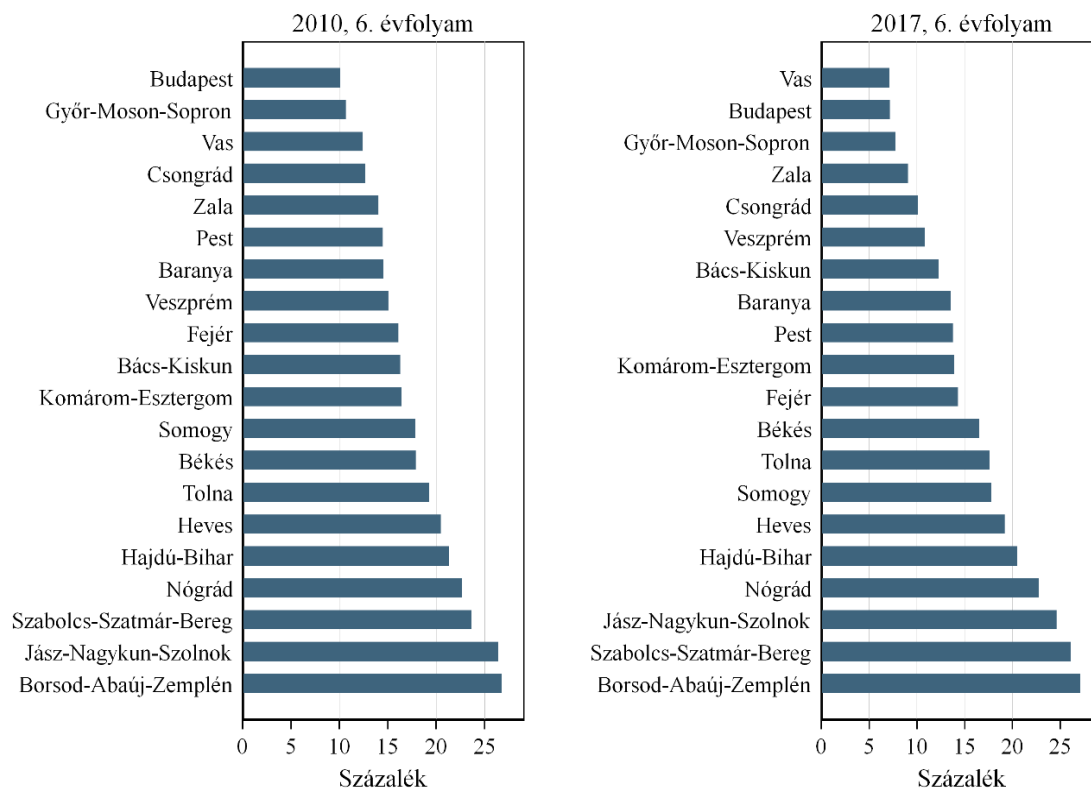

D1.2.5.1 ábra: A gyengén teljesítő tanulók aránya az egyes évfolyamokon az egyes években, országos kompetenciamérés, szövegértés, megyénként (6., 8., 10. évfolyam)

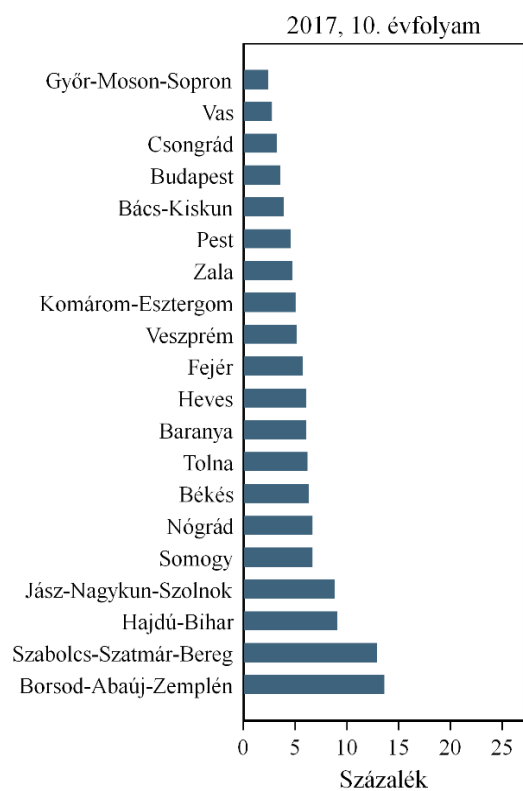
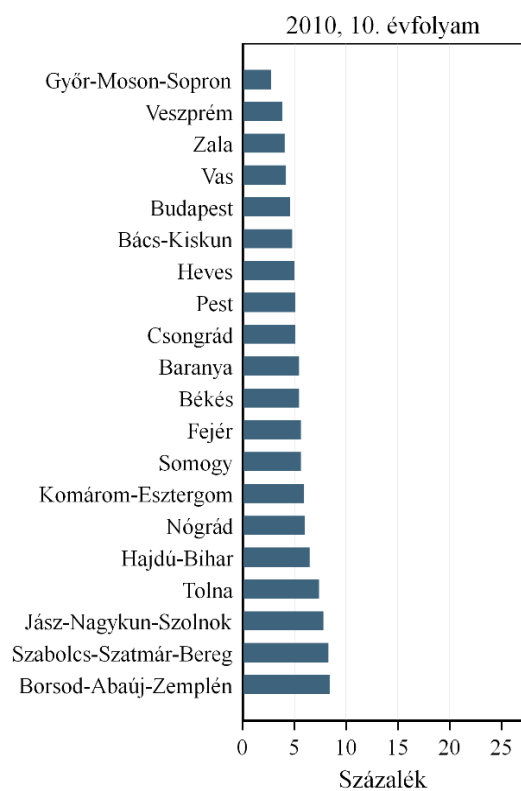
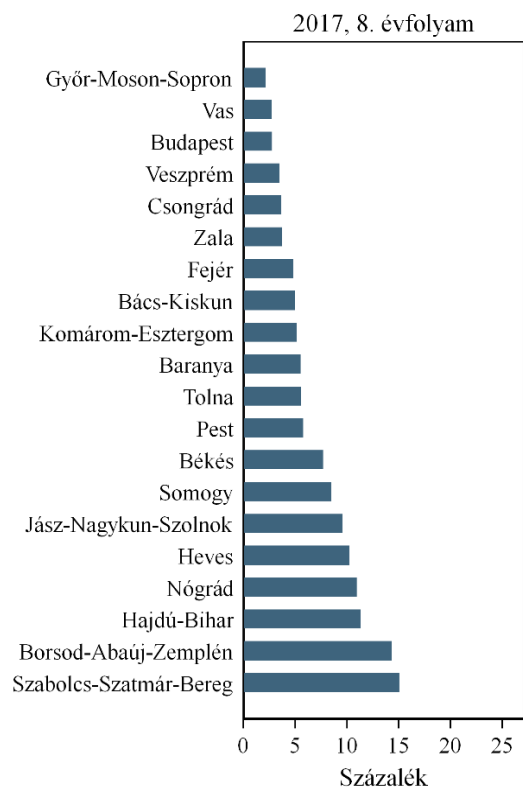
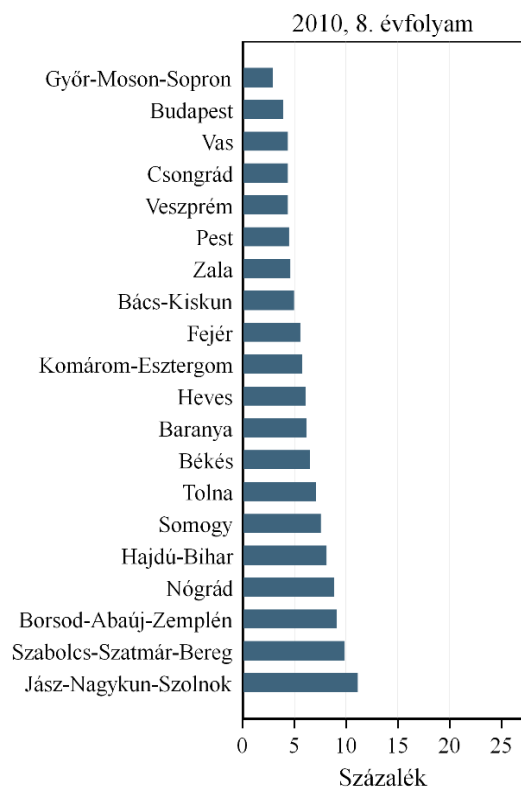

D1.2.5.2 ábra: A gyengén teljesítő tanulók aránya az egyes évfolyamokon az egyes években, országos kompetenciamérés, matematika, megyénként (6., 8., 10. évfolyam)

A D1.2. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D1_2.xlsx

Data of indicator D1.2.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D1_2_english.xlsx

D1.3. indikátor: A gyengén teljesítők aránya, PISA-felmérés, szövegértés és matematika

Az OECD Programme for International Student Assessment (PISA) felmérése keretében 2000 óta háromévente vizsgálják világszerte a tanulók alkalmazott matematikai és természettudományi tudását, szövegértési képességeit. A mérés nem a tanított tananyagra, hanem elsősorban a mindennapokban is használható tudásra, a képességekre vagy kompetenciákra fókuszál. Nem egy adott évfolyamot, hanem a 15 éves korosztályt vizsgálja. Az OECD PISA-felmérésében a tesztpontszámok alapján minden tanulót összesen hat szintre sorolnak (1–6. szintig). Gyengén teljesítőnek itt is azt tekintjük, aki a 2. szint alatt teljesít, azaz az 1. szinten van.⁴³

A PISA-felmérés szövegértési részében a 2. szint alatt teljesítő diákok csak a szövegértés legszükségesebb szintjén állnak, vagy még azon sem. Az 1. szinten lévő diák képes kikeresni a szövegből egy vagy több különálló, explicit módon leírt információt; képes felismerni egy már ismert szöveg legfontosabb mondanóját vagy a szerző mondanivalóját; képes összekötni egy, a szövegben explicit módon megjelenő információt egy egyszerű, hétköznapi információval. Jellemzően ez az információ egyértelműen megjelenik a szövegben, és nincs mellette más ezzel párhuzamos információ. Az ezen a szinten teljesítő tanulók a feladatokat akkor tudják végrehajtani, ha az direkt módon utasítja őket a releváns információk összekapcsolására.

Matematikából a gyengén teljesítő diákok csak a legalapvetőbb műveleteket képesek elvégezni, illetve ezeknek mindennapi használatára csak minimális szinten képesek. Az 1. szinten lévő diákok olyan kérdések megválaszolására képesek csupán, amelyek számukra ismerősek, minden releváns információ a rendelkezésükre áll, és a kérdések egyértelműek. Akkor képesek megfelelően azonosítani az információt és a rutinfeladatot végrehajtani, ha az instrukciók egyértelműek, és közvetlenül az adott kérdéshez tartoznak. Olyan feladatok végrehajtására képesek, amelyek majdnem mindig nyilvánvalóan következnek az adott instrukcióból.

A D1.3. indikátor és éves bontása az 1. szintre besorolt tanulók arányát mutatja szövegértésből és matematikából. A D1.3. ábraszorozatból és az online elérhető táblázatokból látható, hogy a magyarországi eredmények a 2000-es évek első évtizedében mindkét mérési területen az OECD-átlag körül mozogtak, majd 2012 után jelentősen elmaradtak attól (D1.3.1 ábra), sőt míg a gyengén teljesítő magyar diákok aránya 2012 óta folyamatosan nő, 2015 és 2018 között az OECD-átlag már csökkenni kezdett. Sajnos a 2000-es PISA-felmérésben még nem számoltak szinteket a matematikai tesztpontszámhoz, így ezeket nem tudjuk közölni.

A D1.3.2 ábra azt mutatja, hogy a szövegértés területén a 2000-es felmérés szerint még 22,7 százalék volt az 1. szinten teljesítő tanulók aránya, ami 3,5 százalékkal magasabb, mint az az évi OECD-átlag. Ez az arány 2009-ig fokozatosan csökkent. 2003-ban és 2006-ban 20,5 százalék körül mozgott, majd 2009-re 17,6 százalékra esett. 2012-ben visszaemelkedett a 2003. és 2006. évi szintre, 2015-re 27 százalékra nőtt, végül 2018-ban 25,2-re mérséklődött. 2003 és a 2009 között a matematikából gyengén teljesítő 15 éves tanulók aránya nem változott: mindhárom felmérés szerint 21–23 százalék között alakult.

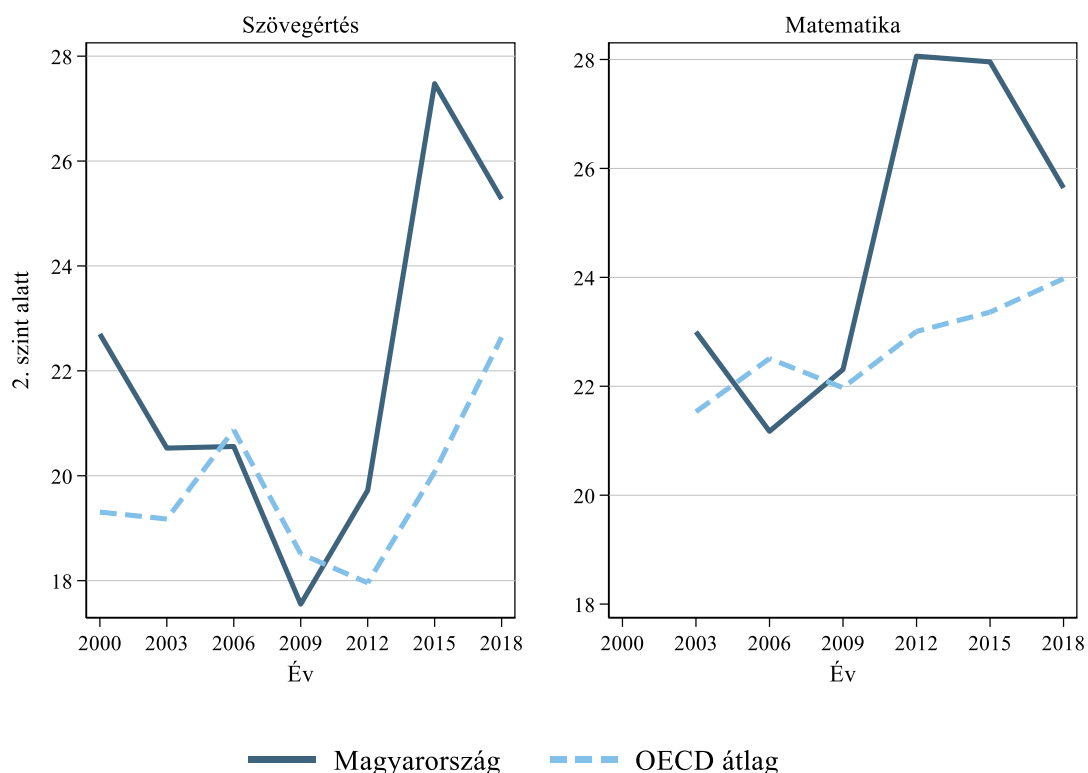
⁴³ Lásd: PISA 2018 Results: What Students Know and Can Do, Volume I. 5. fejezet.

2012-re azonban 28,1 százalékra ugrott, és 2015-ben is hasonló értéket mutatott, míg 2018-ra 25,6 százalékra csökkent (vagyis minden negyedik magyar tanuló gyengén teljesít matematikából).

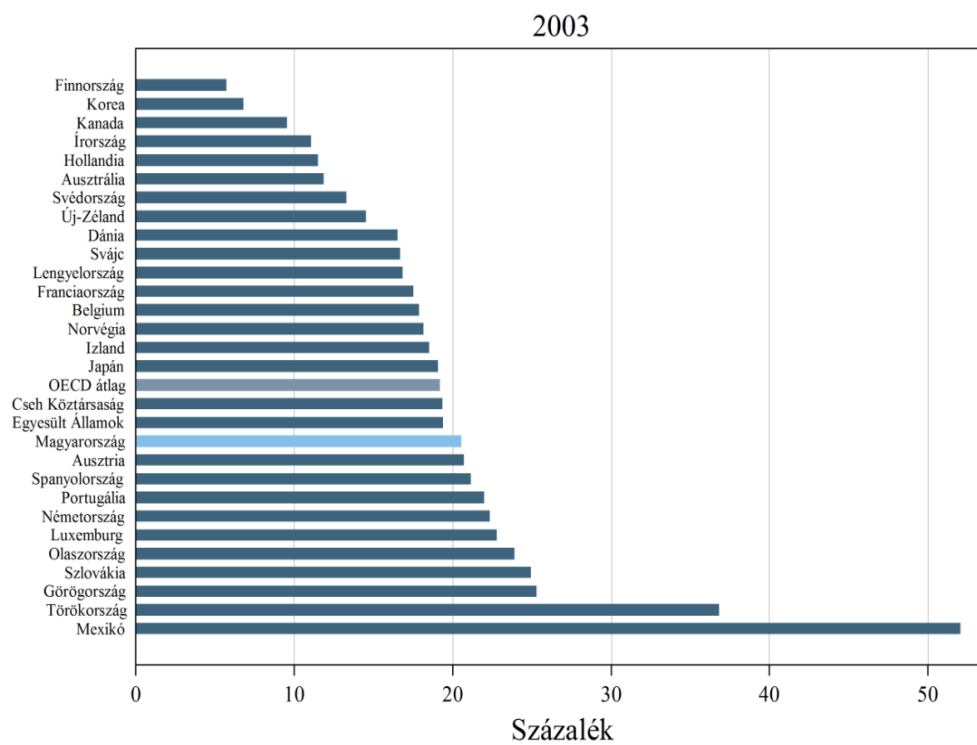
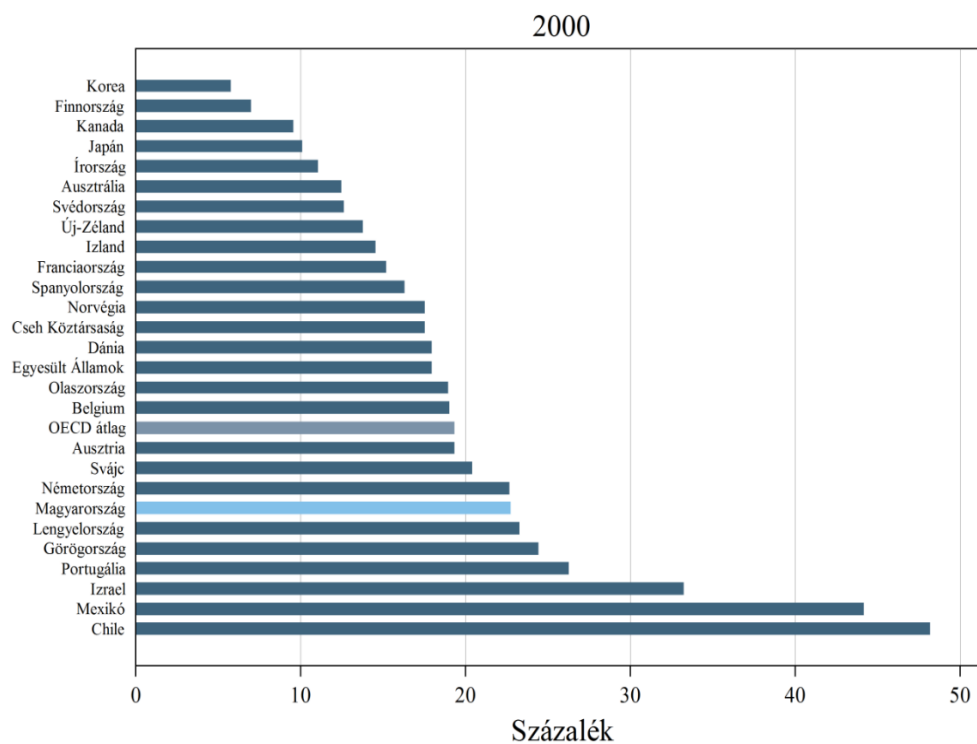
Szövegértésből a gyengén teljesítő tanulók aránya Magyarországon csak 2009-ben volt kisebb, mint az OECD adott évi átlaga. A környező országok közül Szlovákia és Szlovénia statisztikai kissé a magyarországi alatt vannak, míg Lengyelország minden évben jobb eredményeket ért el. A Cseh Köztársaság épp ellenkező utat járt be, mint Magyarország: a 2000-es OECD-átlagnál jobb értékek után rendre rosszabb eredményeket mutatott, majd 2012-re a trend visszafordult, és ismét javulást mutat, bár nem jelentőset.

Matematikából (D1.3.3 ábra) a 2003-as felmérés szerint a gyengén teljesítő tanulók aránya 1,5 százalékkal volt csupán magasabb Magyarországon, mint az OECD-országok átlaga. A 23 százalékos eredmény azonban így is azt jelenti, hogy a 15 éves tanulók több mint 20 százalékának matematikai műveltsége alacsony szintű volt. Ráadásul az OECD-átlagot jelentős mértékben megnövelik a „kiugró értékek”: Törökországban, Chilében, Mexikóban, Izraelben és Görögországban a gyengén teljesítő tanulók aránya bőven 30 százalék felett mozgott. A PISA-felmérésben részt vevő OECD-tagállamok közül Magyarország 2012-től már a lista vége felé helyezkedett el. A környező országok közül mindegyik jobb eredményeket ért el nálunk, bár Szlovákia csak egy „helyezéssel” került elénk. Míg Szlovákiában csak alig kevesebb a gyengén teljesítő diák, Csehországban, Ausztriában és Lengyelországban jóval kisebb az arányuk, mint Magyarországon.

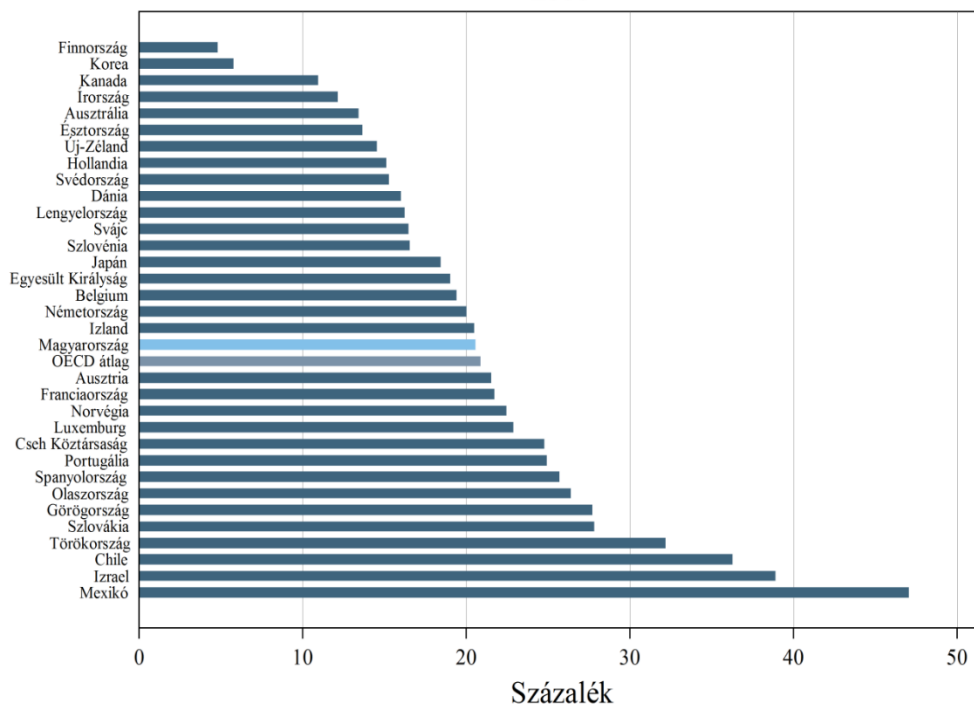
D1.3.1 ábra: A gyengén teljesítő tanulók százalékaránya Magyarországon, PISA-felmérés, szövegértés és matematika

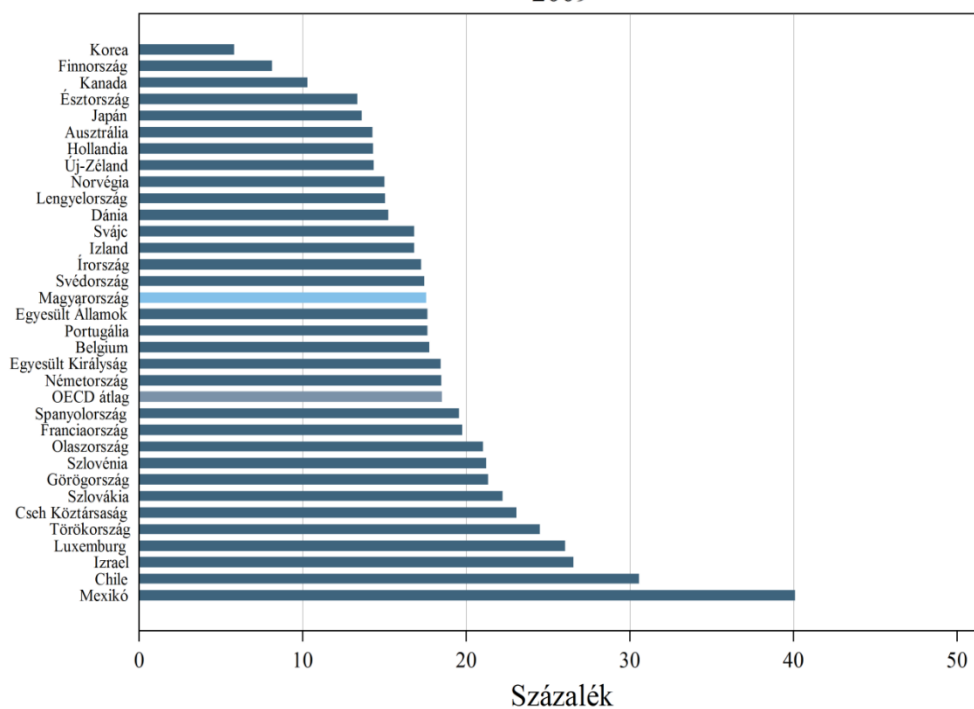
D1.3.2 ábra: A gyengén teljesítő tanulók százalékaránya az egyes országokban, PISA-felmérés, szövegértés

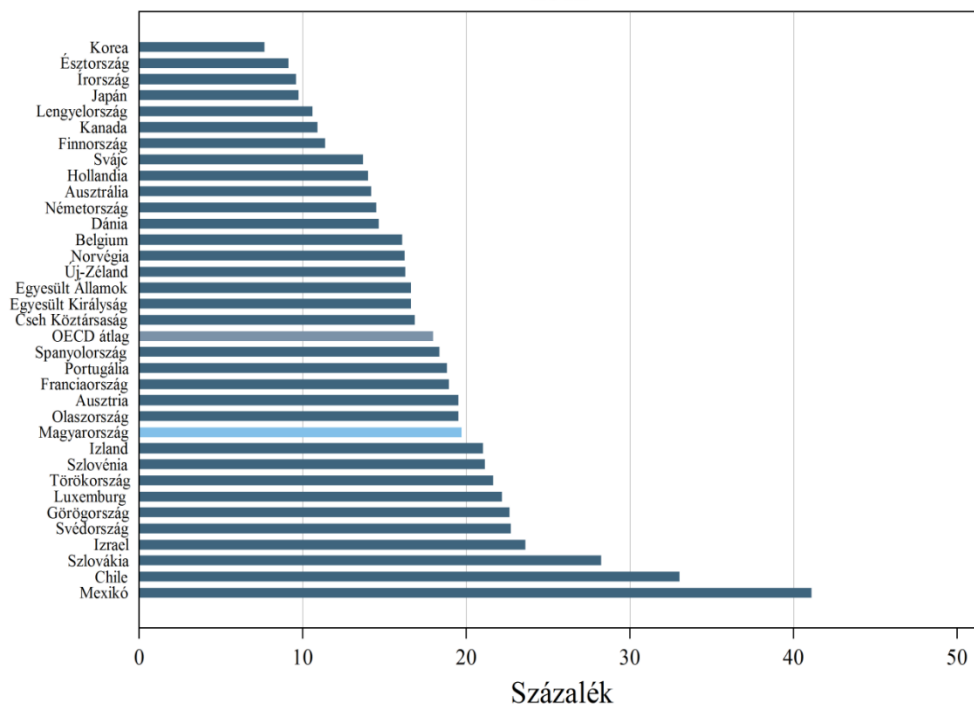
2006

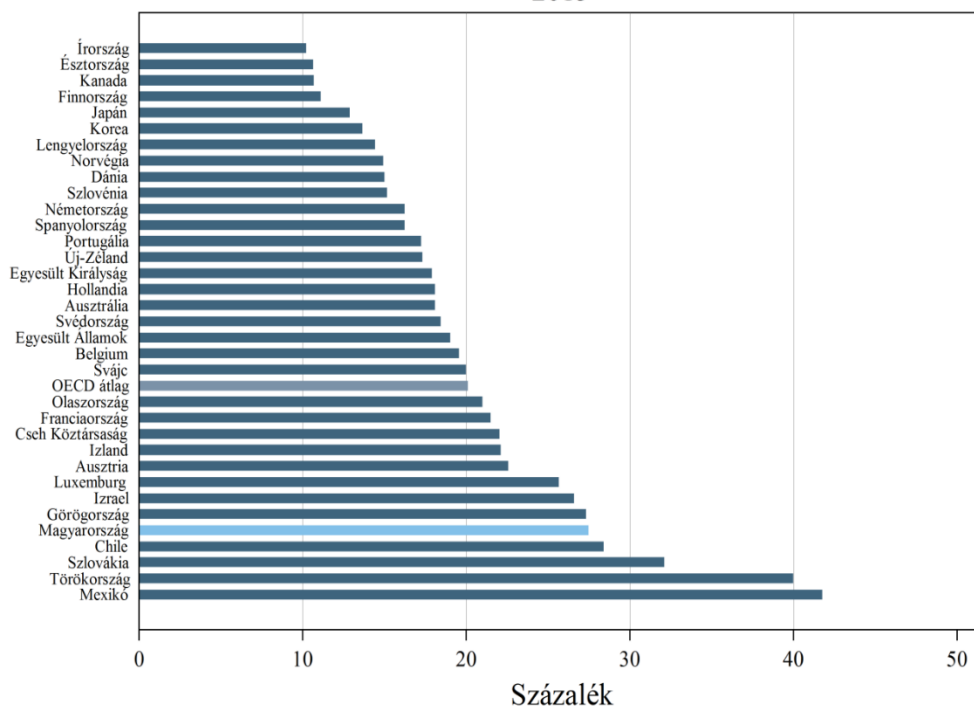
2009

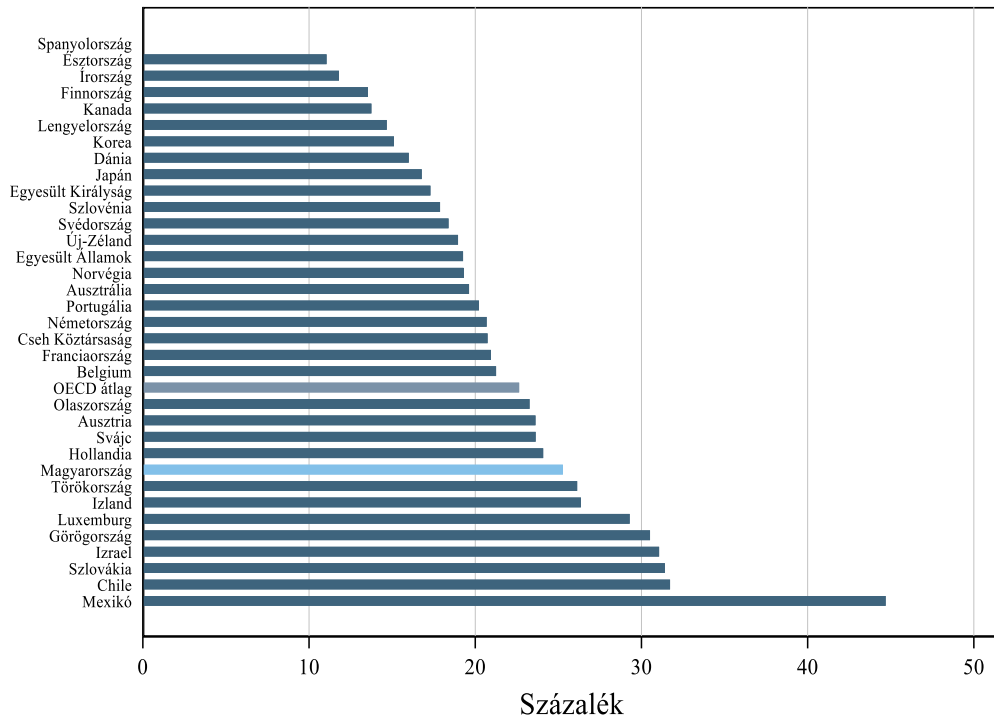
2012

2015

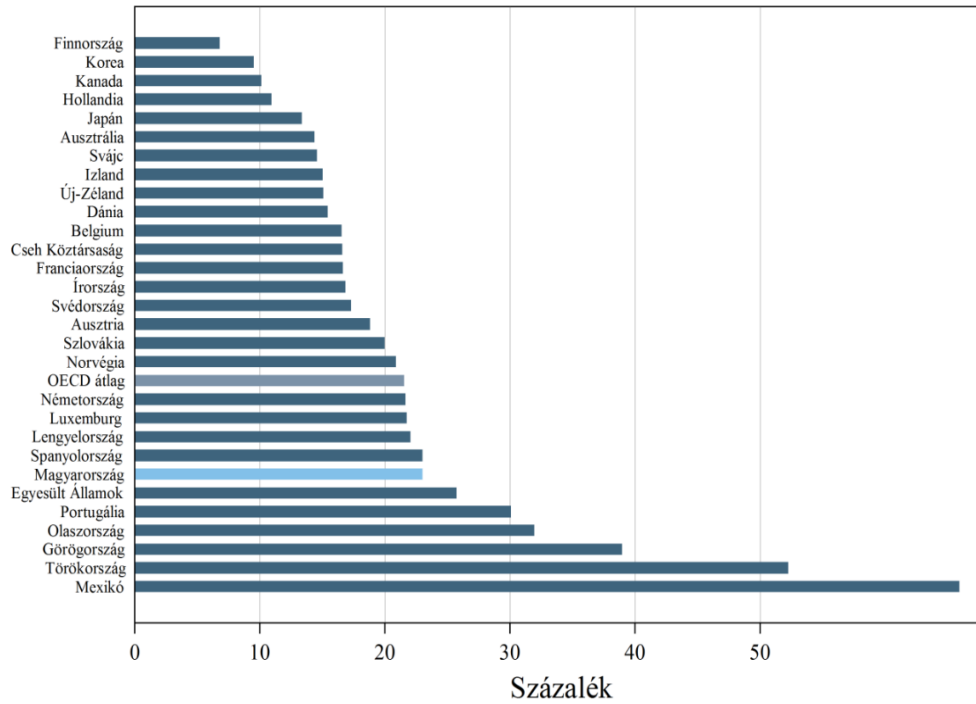

2018

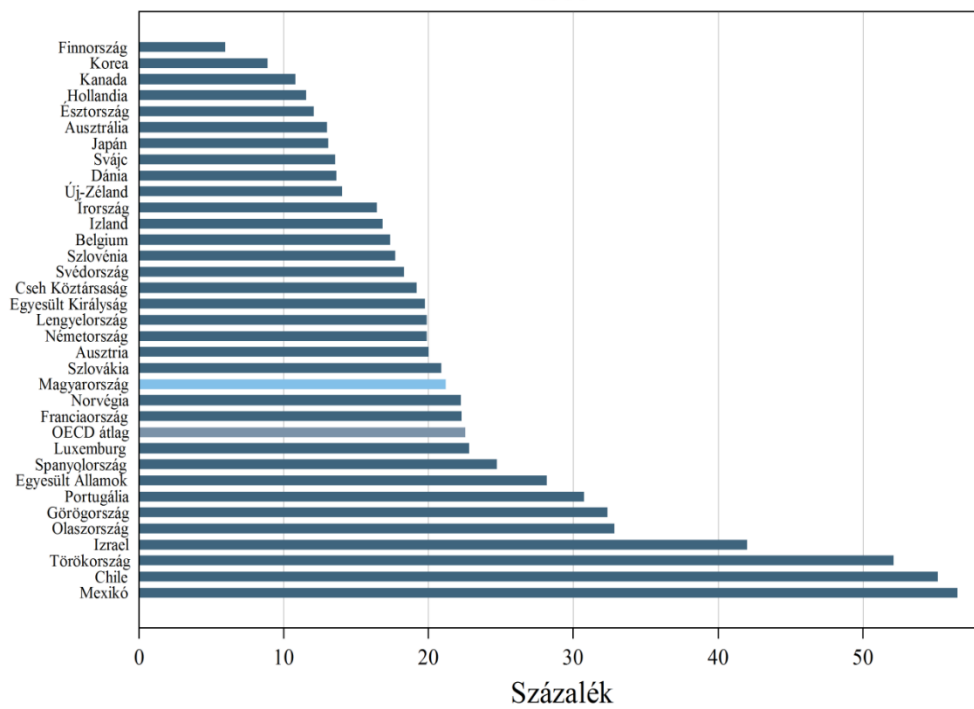

D1.3.3 ábra: A gyengén teljesítő tanulók százalékaránya az egyes országokban, PISA-felmérés, matematika

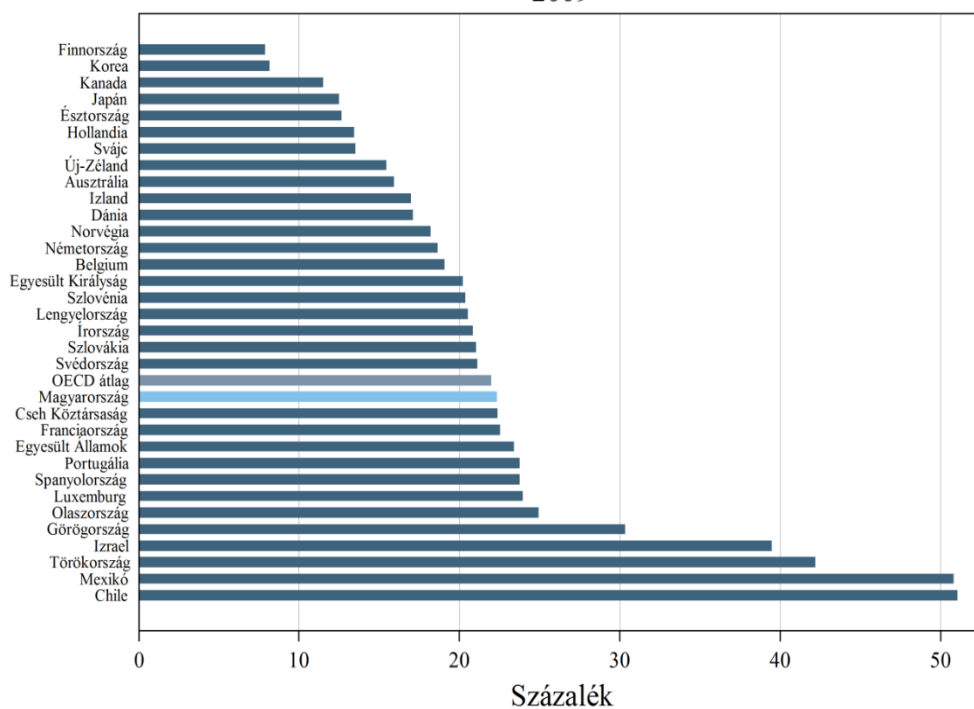
2003

2006

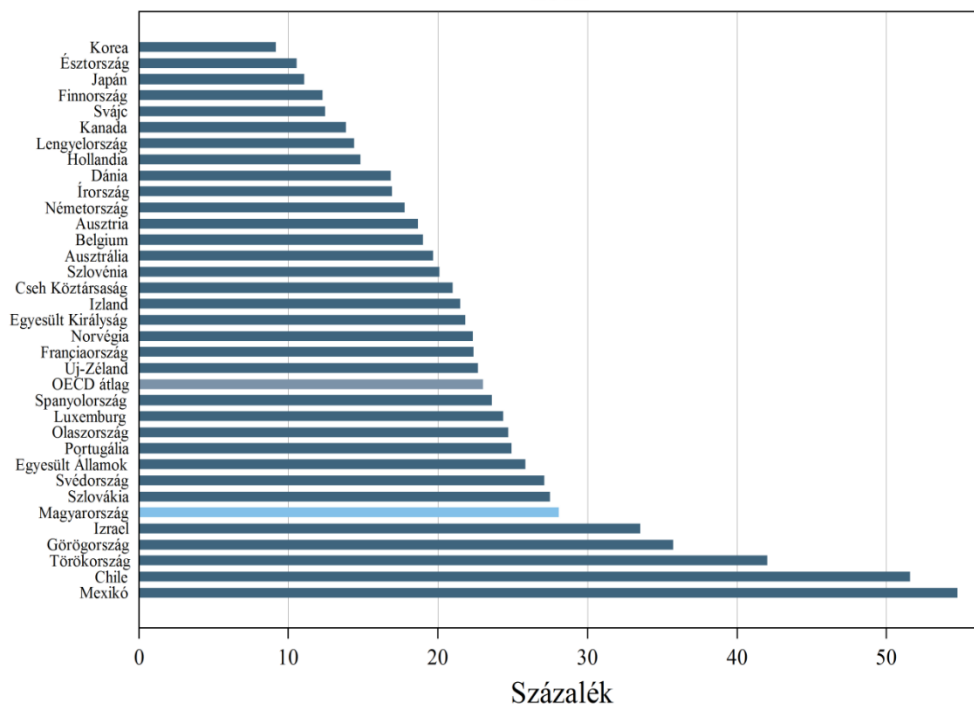

2009

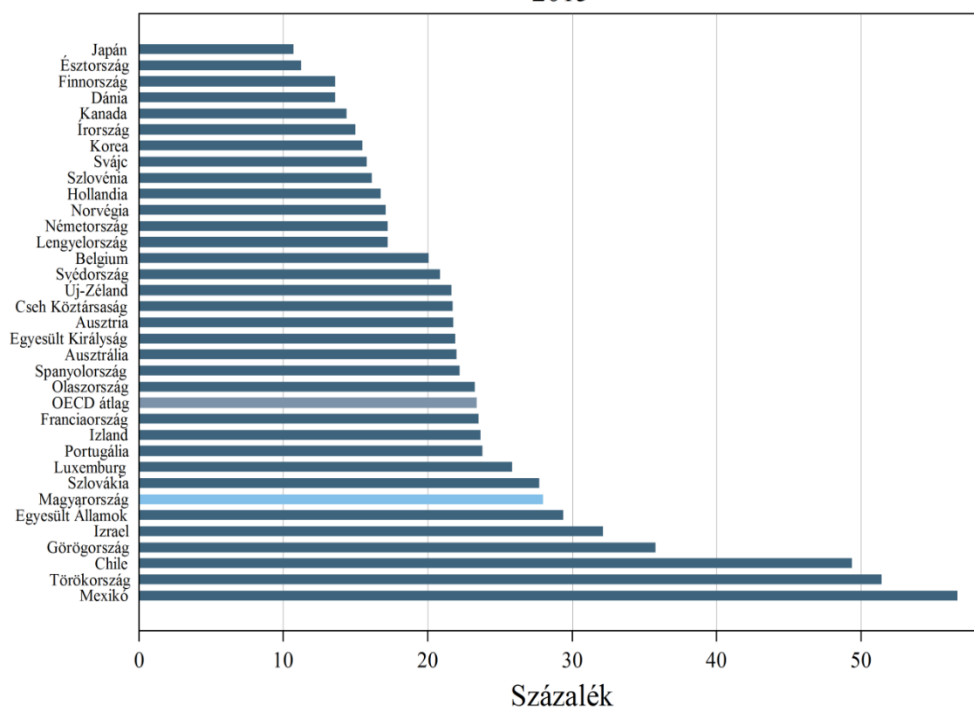

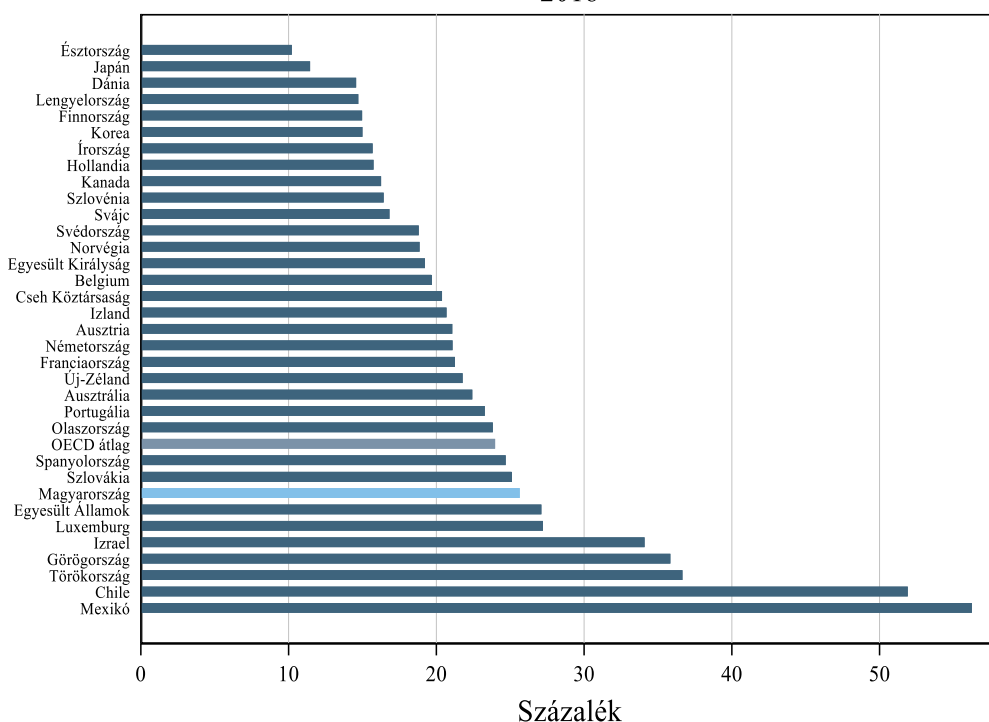
2012

2015

2018

A D1.3. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D1_3.xlsx

Data of indicator D1.3.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D1_3_english.xlsx

A jól teljesítő tanulók aránya

D1.4. indikátor: A jól teljesítők aránya, országos kompetenciamérés, szövegértés és matematika

Az országos kompetenciamérésben tesztpontszáma alapján jól teljesítő tanulónak azt tekintjük, aki – a 0–7.-ig terjedő nyolc szint közül – az 5. szint felett teljesít, azaz a 6. vagy a 7. szinten van.⁴⁴

A szövegértés területén jól teljesítő tanulókra az jellemző, hogy képesek legalább egy meghatározott szempont alapján, a szövegben (vagy több szövegben) szereplő információk és kategóriák kapcsolatrendszerét átlátva a mélyen beágyazott információk azonosítására és összekapcsolására; impliciten megfogalmazott információk azonosítására a figyelmet erősen elvonó tartalmi elemek között eligazodva; az ellentmondás felismerésére egy szereplő viselkedésében; a szöveg egységei közötti tartalmi megfelelés meglátására; a szövegváltozatok közös elemeinek felismerésére; a szöveg tartalmi elemei közötti kijelentés–érv viszony felismerésére, a probléma–megoldás viszony magyarázatára; a szövegben alkalmazott speciális jelrendszerek működésének magyarázatára; a kétértelműség vagy szójáték nyelvi alapjainak magyarázatára; a szöveg stiláris vagy tartalmi jellemzőinek egy adott céllal

⁴⁴ Lásd: Változások az országos kompetenciamérés skáláiban

http://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/meresek/orszmer2010/valt_orszmer_skala_110228.pdf

való megváltoztatásával kapcsolatos állásfoglalásra; az olvasó előismereteire alapozó figyelemfelhívó jellegű címadás felismerésére. Vagyis magas szintén képesek szöveget értelmezni és képezni.

A matematikából jól teljesítő tanulók kompetenciáik segítségével képesek újszerű, komolyabb értelmezést igénylő szövegkörnyezetben megjelenő, önálló stratégiával megoldható többlépéses feladatok elvégzésére; modellalkotásra összetett problémaszituációban; a modell alkalmazhatósági feltételeinek meghatározására, majd annak helyes alkalmazására; a modellekhez kapcsolódó összetett problémák lehetséges megoldási módjainak kiválasztására, összehasonlítására és értékelésére; a kiválasztott megoldási stratégia és matematikai módszer értékelésére, az elvégzett lépések végrehajtására. Széles körű és magas szintű gondolkodási és érvelési képességeik, készségeik vannak. Különböző adatmegjelenítéseket, szimbolikus és formális leírásokat és problémamegjelenítéseket nagy biztonsággal tudnak értelmezni és kezelni.

A D1.4. indikátor és ennek bontásai az 5. szint felett teljesítő tanulók arányát mutatják szövegértésből és matematikából.

A D1.4.1.1 és D1.4.1.2 ábrákból látható, hogy a jól teljesítő tanulók aránya az évek során csak kicsit változott, de az egyes évfolyamokon eltérő módon. Míg a 6. évfolyamon 2013-ban volt a legtöbb a jól teljesítő tanuló, addig a 8. évfolyamon épp akkor a legkevesebb. A 10. évfolyamon először enyhe csökkenés, majd növekedés volt tapasztalható.

Az évfolyamok összevetésével kitűnik, hogy a jól teljesítő tanulók aránya a 6. osztályos szinthez képest a 10. osztályra több mint háromszorosára nőtt. Bár a két kompetenciaterület nem hasonlítható össze közvetlenül, jól látható, hogy matematikából sokkal kisebb a jól teljesítő tanulók aránya, mint a szövegértés területén. Matematikából 2010 óta a 10. évfolyamon nőtt meg valamelyest az országos kompetenciamérés alapján 6–7. szintre sorolt tanulók aránya, körülbelül 5-6 százalékkal. Azonban itt is látható az évfolyamok között a jól teljesítők arányának stabil növekedése. Míg a 6. évfolyamon 5 százaléknál is jóval kisebb volt ez az érték, a 8. évfolyamra 10 százalék fölé, a 10. évfolyamra pedig 15 százalék körülire nőtt.

A D1.4.2.1 és D1.4.2.2 ábrák a nemek közti különbséget mutatják szövegértésből és matematikából. A szövegértésben a lányok sokkal nagyobb arányban teljesítenek jól, mint a fiúk. A különbségek a 6. évfolyamon a legkisebbek, de a 8. és 10. évfolyamra jelentősen megnőnek. Átlagosan 6-7 százalékkal több lány teljesít jól szövegértésből, mint fiú. Szemben a szövegértéssel, a matematika területén viszont a fiúk közül több a jól teljesítő. A két nem közötti különbség évfolyamról évfolyamra egyre növekszik. Míg a 6. osztályban a fiúk közül csak 1-2 százalékponttal többen teljesítenek jól, a 10. osztályban akár 7 százalékpontos is lehet az eltérés.

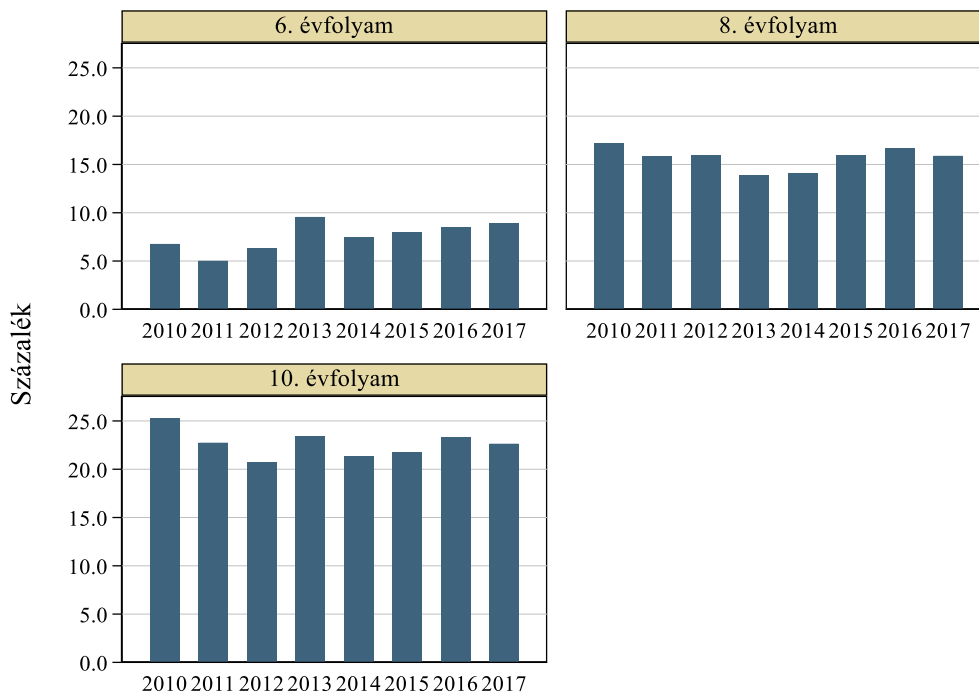
A D1.4.3.1 és D1.4.3.2 ábrákon a halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) és a nem hátrányos helyzetű tanulók összevetését láthatjuk. A két csoport közötti különbségek legfőképpen a szövegértés terén óriásiak, de matematikából is jelentősek. A 6. évfolyamon gyakorlatilag alig van jól teljesítő HHH tanuló, de a 10. évfolyamra is csupán 3-4 százalékuk teljesít jól szövegértésből, és 2 százalékuk matematikából. Ráadásul a két csoport közti különbség az évek során növekedett is, különösen a 10. évfolyamon, matematikából.

A D1.4.4.1 és D1.4.4.2 ábrák a jól teljesítők programtípus szerinti bontását mutatják. Jól látható, hogy a gimnáziumokban, és különösen a 6., illetve 8. évfolyamon is működő 6, illetve 8 évfolyamos gimnáziumokban jelentős a jól teljesítők aránya. A 8. évfolyamon a gimnáziumokban jól teljesítő

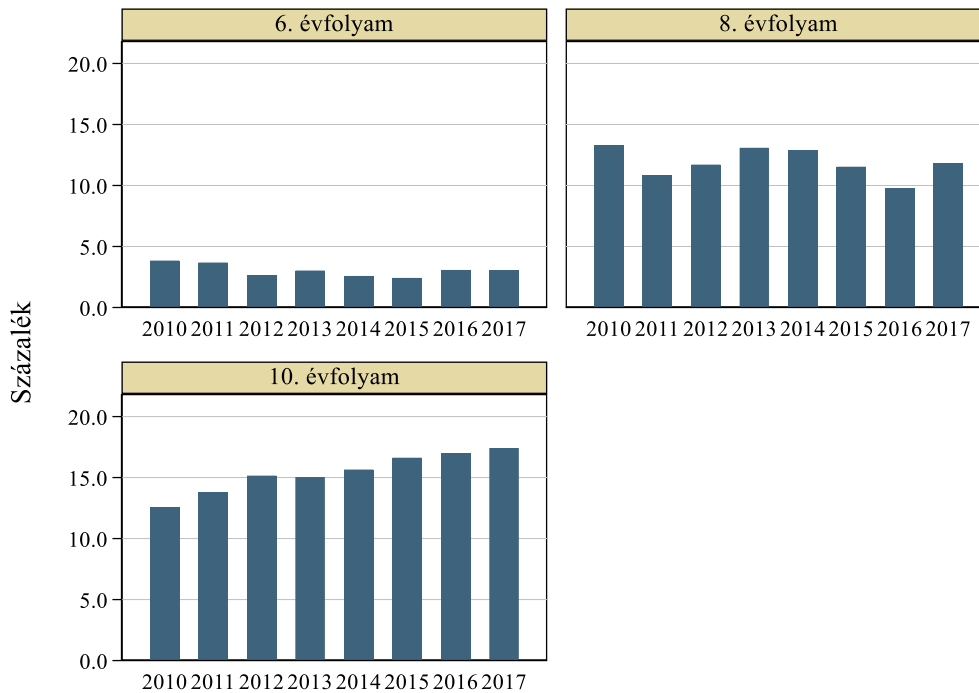
tanulók aránya szövegértésből egy-egy évben a 40 százalékot is meghaladja, míg matematikából 30 százalék körüli. Ez csupán a 6, illetve 8 osztályos gimnáziumokban tanuló diákok teljesítményét mutatja. A 10. évfolyamra csak hajszálnyival emelkedik ez az arány. Ennek az az oka, hogy ebben az esetben már a hagyományos 4 osztályos gimnáziumok is belekerültek a mintába, amelyek „lehúzzák” a 6 és 8 osztályos gimnáziumok statisztikáit. A szakközépiskolások közül azonban csak elvétve találni jól teljesítő diákokat: arányuk 1 százalék alatt van, vagyis egy átlagos 10. évfolyamos szakközépiskolás kisebb valószínűséggel jól teljesítő tanuló, mint egy átlagos 6. évfolyamos általános iskolás.

A D1.4.5.1 és D1.4.5.2 ábrák a jól teljesítő diákok megyénkénti megoszlását mutatják. Jól látható, hogy mind szövegértésből, mind matematikából minden évfolyamon tipikusan a fővárosi, illetve a nyugati megyék tanulói teljesítenek jól. Budapest minden évfolyamon, mindkét területen kiemelkedően magas értékeket mutat.

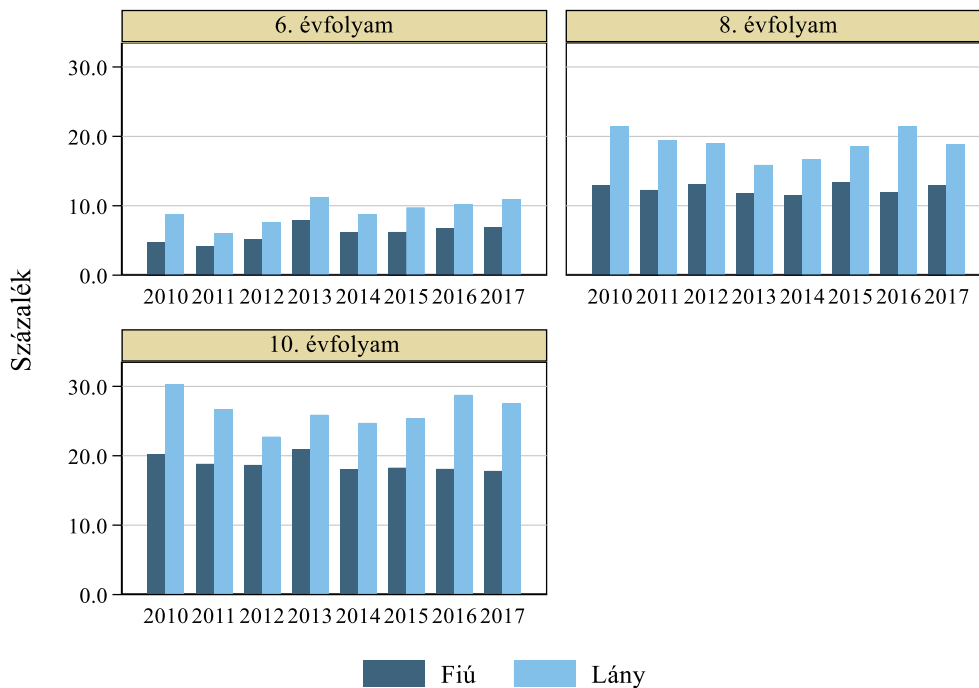
D1.4.1.1 ábra: A jól teljesítő tanulók százalékaránya az egyes évfolyamokon az egyes években, országos kompetenciamérés, szövegértés, országos átlag

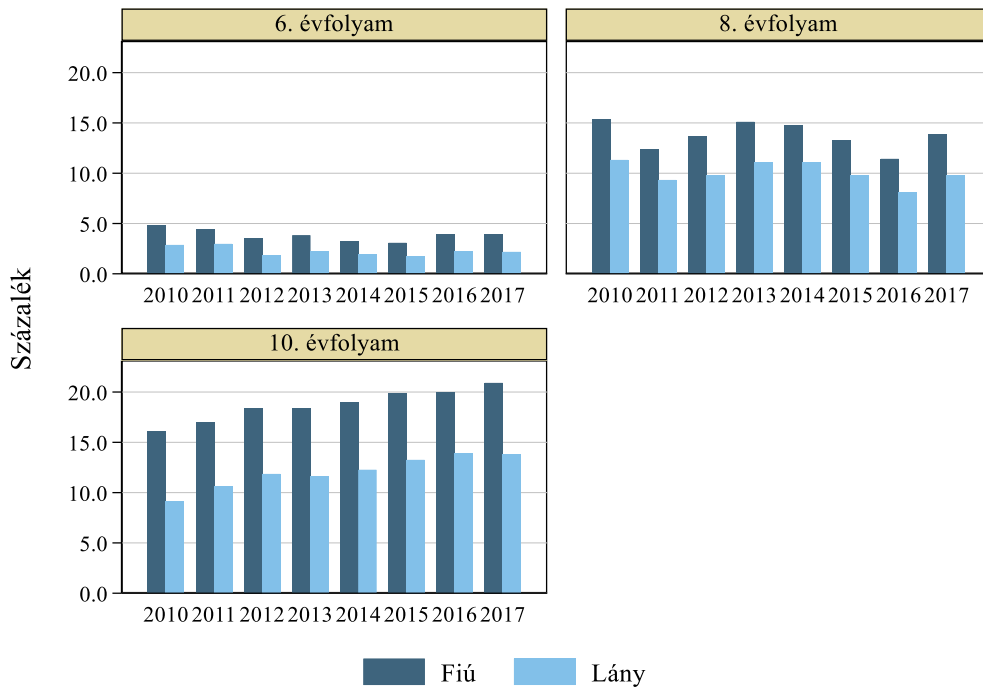
D1.4.1.2 ábra: A jól teljesítő tanulók aránya az egyes évfolyamokon az egyes években, országos kompetenciamérés, matematika, országos átlag

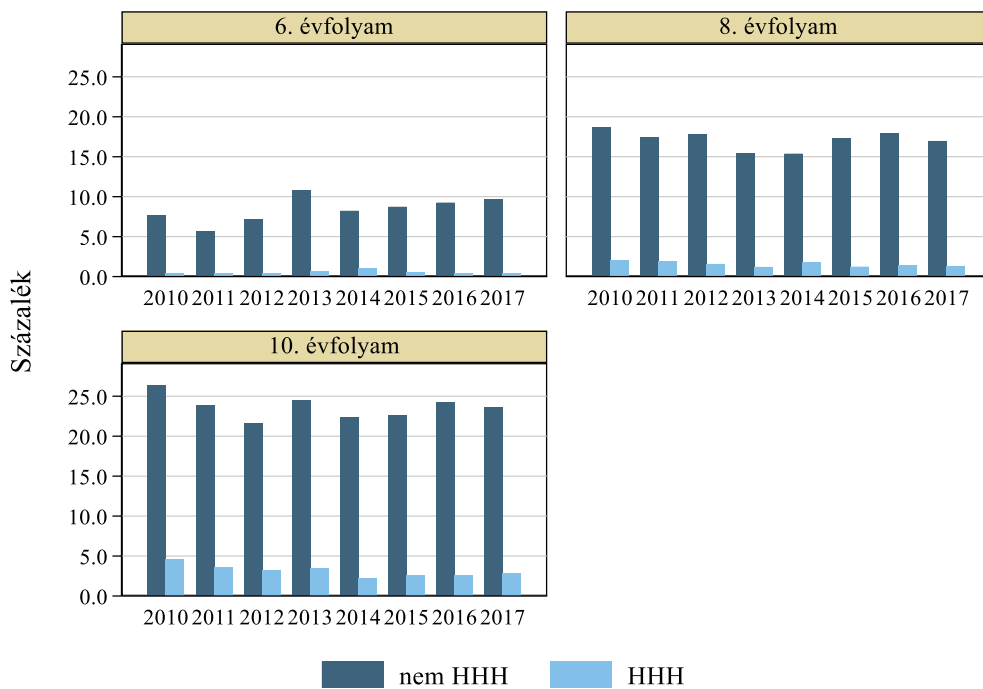
D1.4.2.1 ábra: A jól teljesítő tanulók százalékaránya az egyes évfolyamokon az egyes években, országos kompetenciamérés, szövegértés, nemek szerint

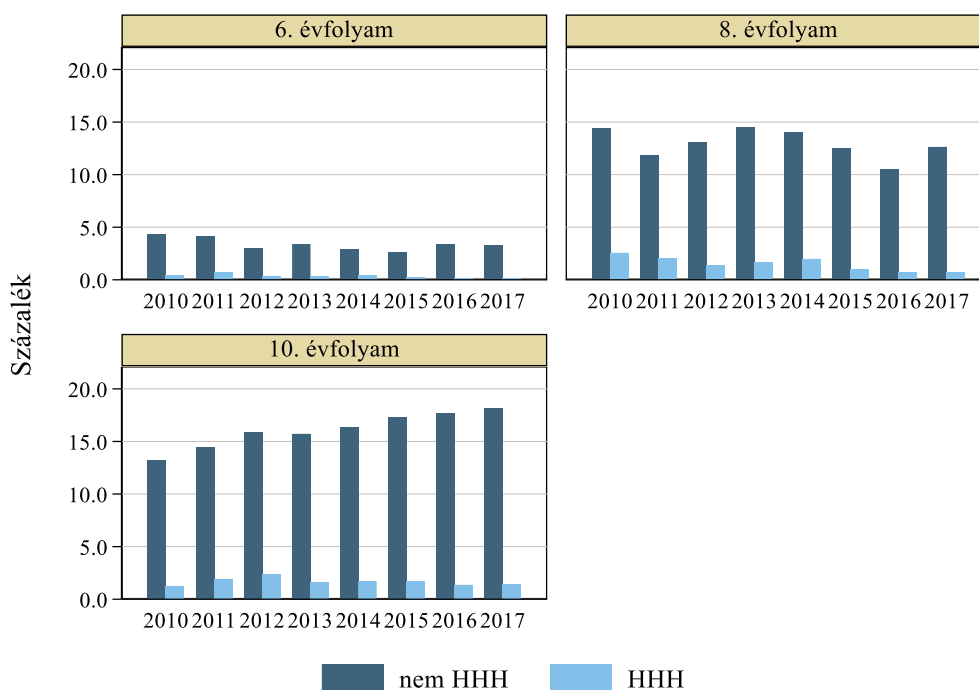
D1.4.2.2 ábra: A jól teljesítő tanulók százalékaránya az egyes évfolyamokon az egyes években, országos kompetenciamérés, matematika, nemek szerint

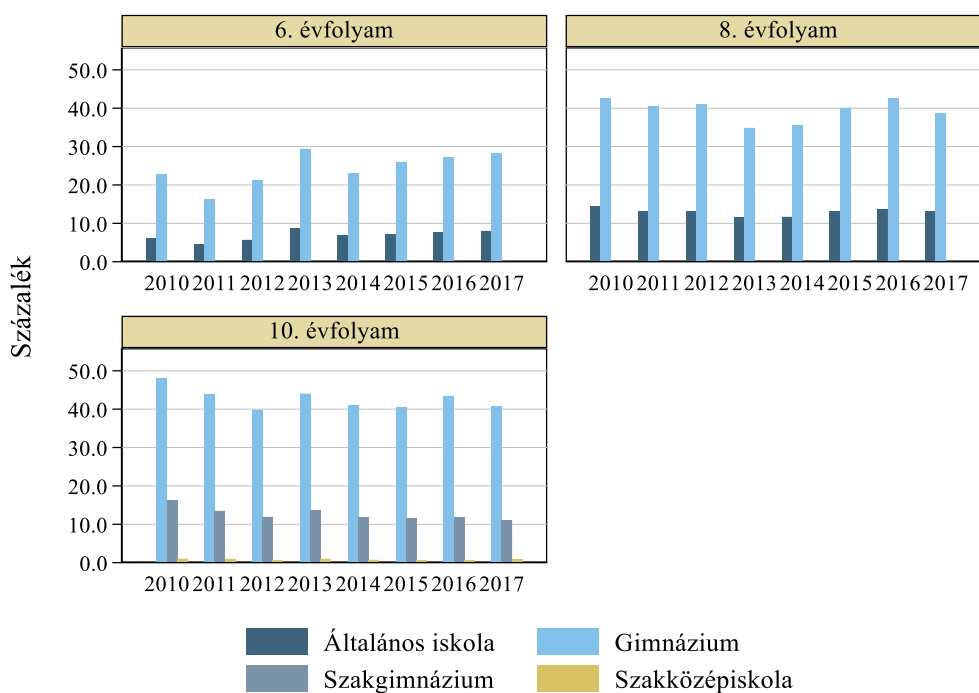
D1.4.3.1 ábra: A jól teljesítő tanulók aránya az egyes évfolyamokon az egyes években, országos kompetenciamérés, szövegértés, HHH státus szerint

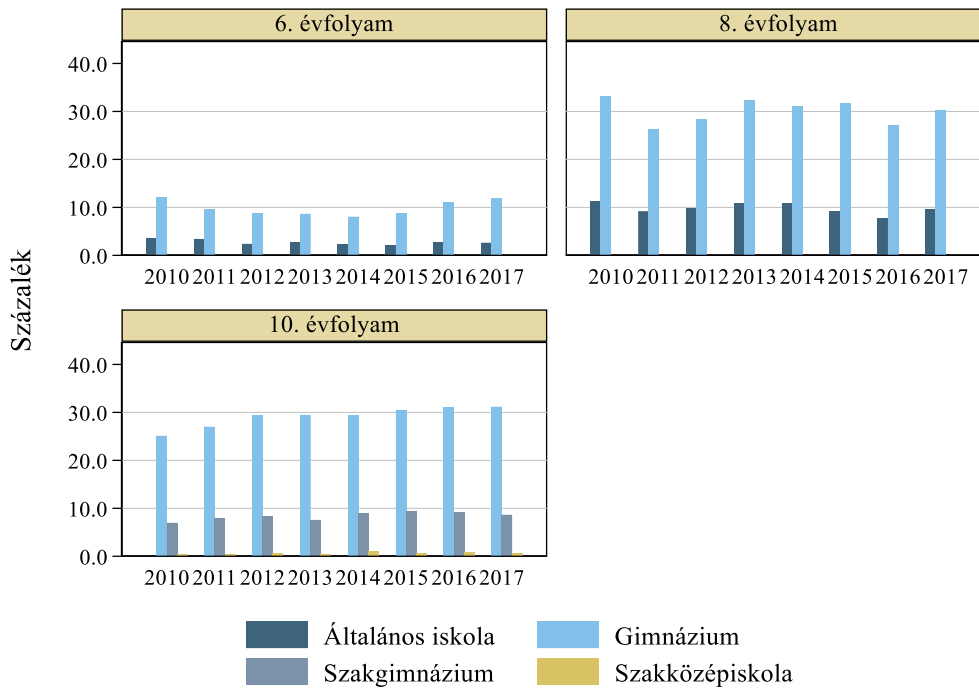
D1.4.3.2 ábra: A jól teljesítő tanulók százalékaránya az egyes évfolyamokon az egyes években, országos kompetenciamérés, matematika, HHH státus szerint

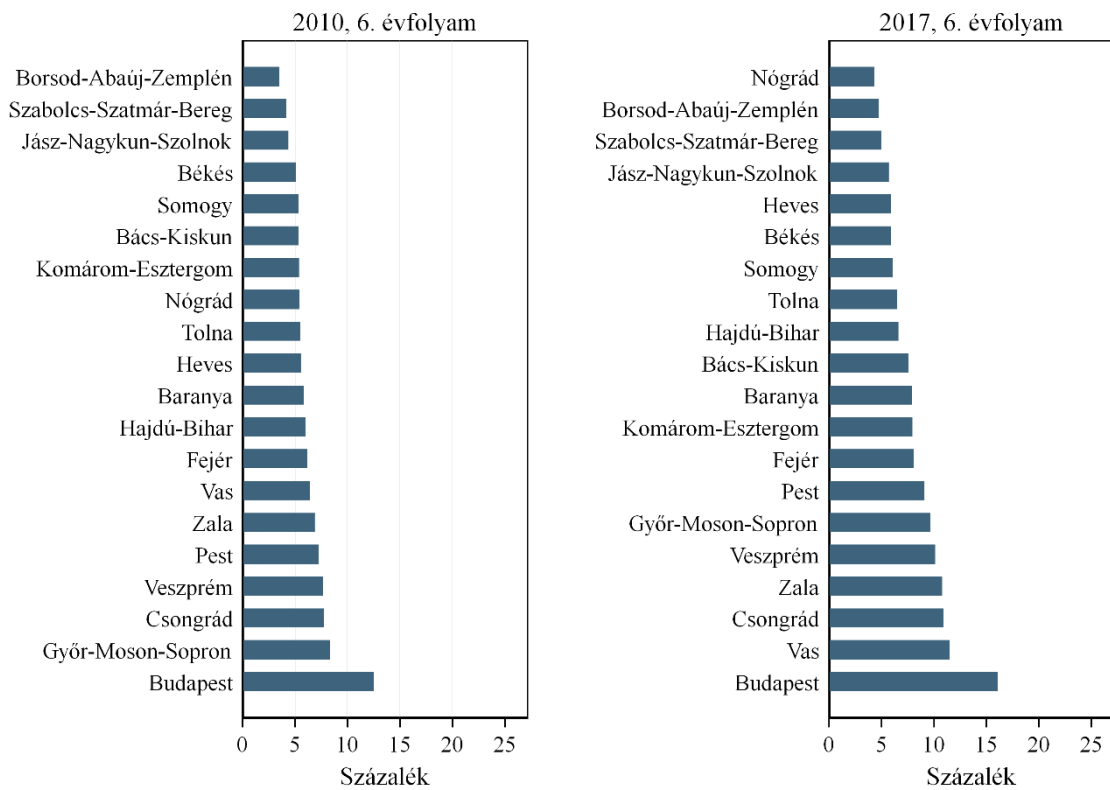
D1.4.4.1 ábra: A jól teljesítő tanulók százalékaránya az egyes évfolyamokon az egyes években, országos kompetenciamérés, szövegértés, programtípusonként

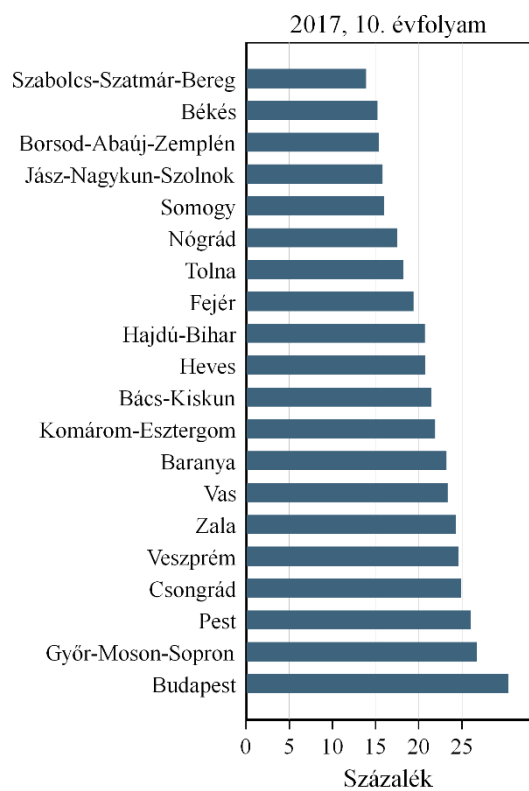
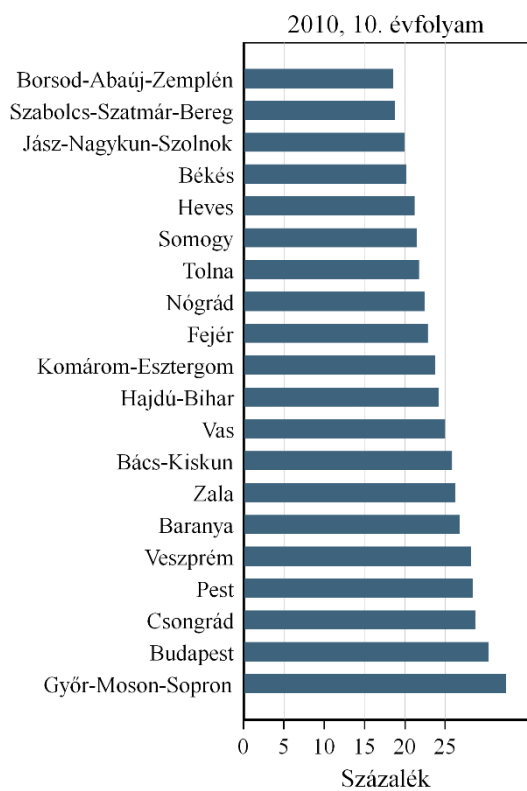
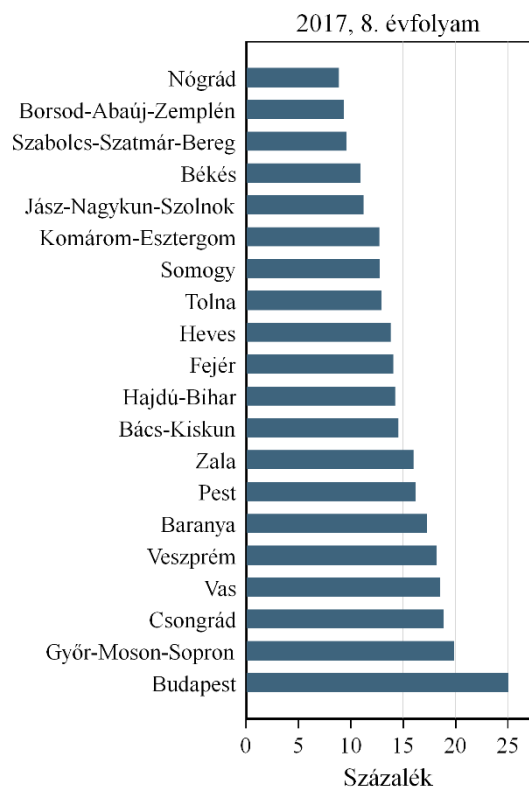
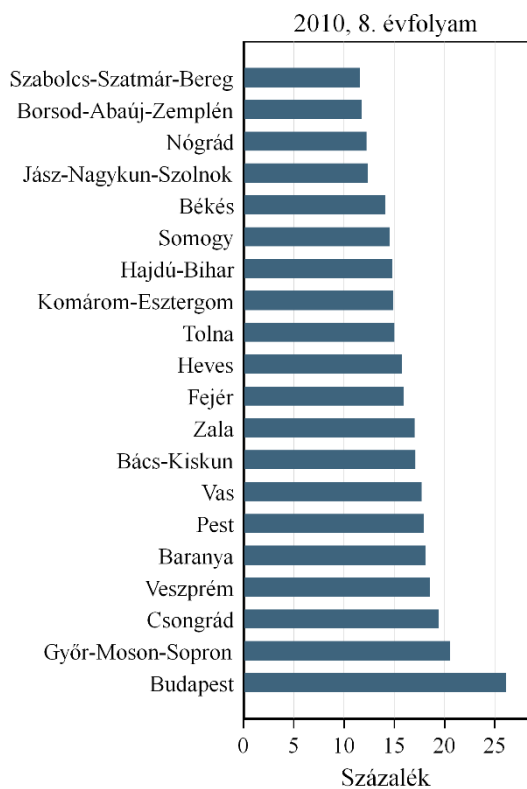
D1.4.4.2 ábra: A jól teljesítő tanulók százalékaránya az egyes évfolyamokon az egyes években, országos kompetenciamérés, matematika, programtípusonként

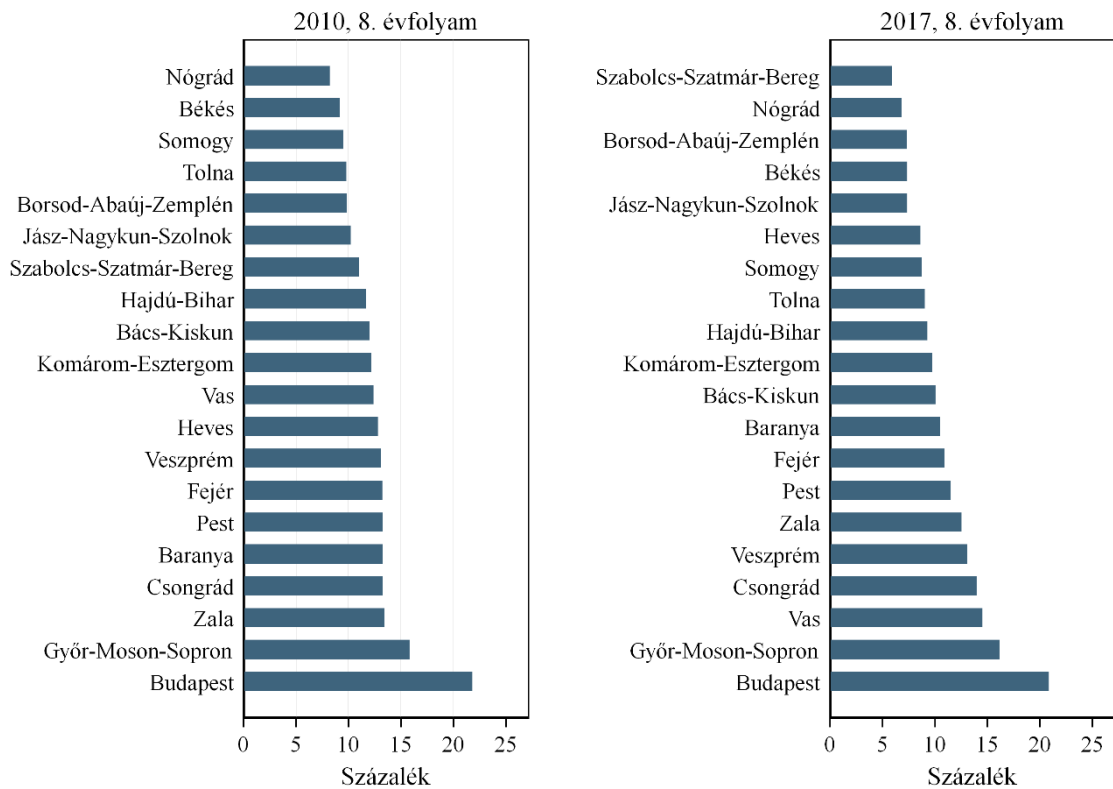
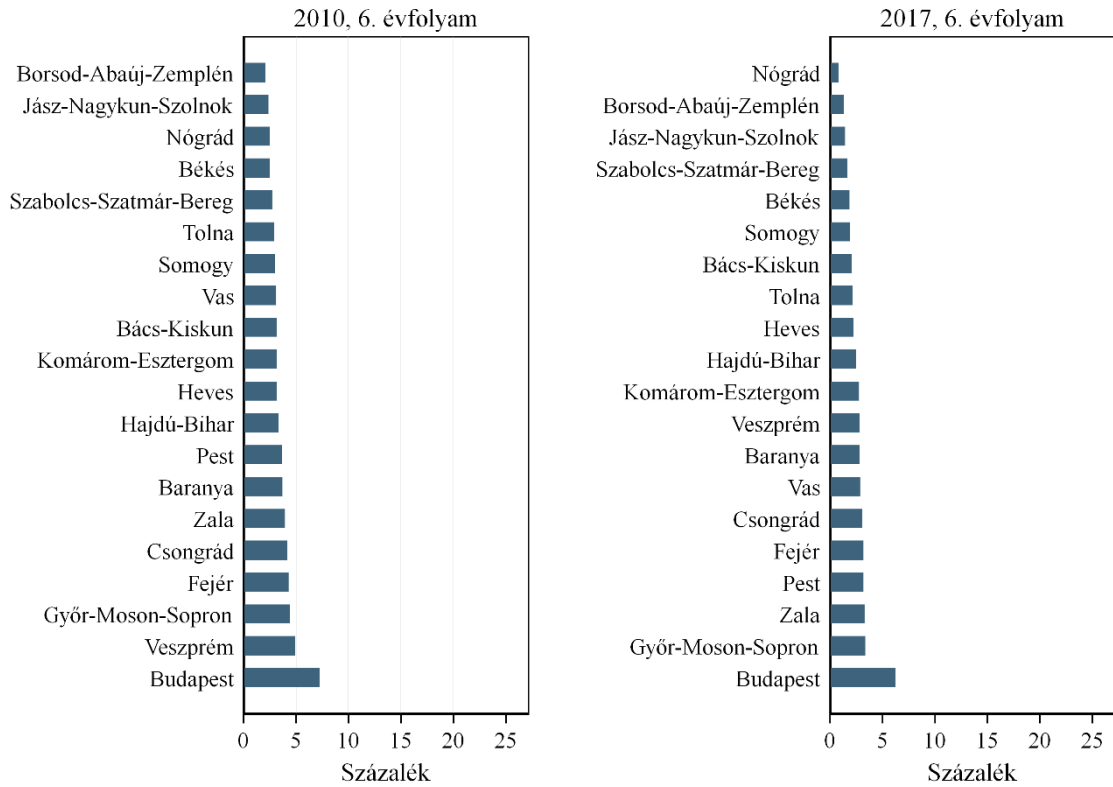
D1.4.5.1 ábra: A jól teljesítő tanulók aránya az egyes évfolyamokon az egyes években, szövegértés, országos kompetenciamérés, megyénként (6., 8., 10. évfolyam)

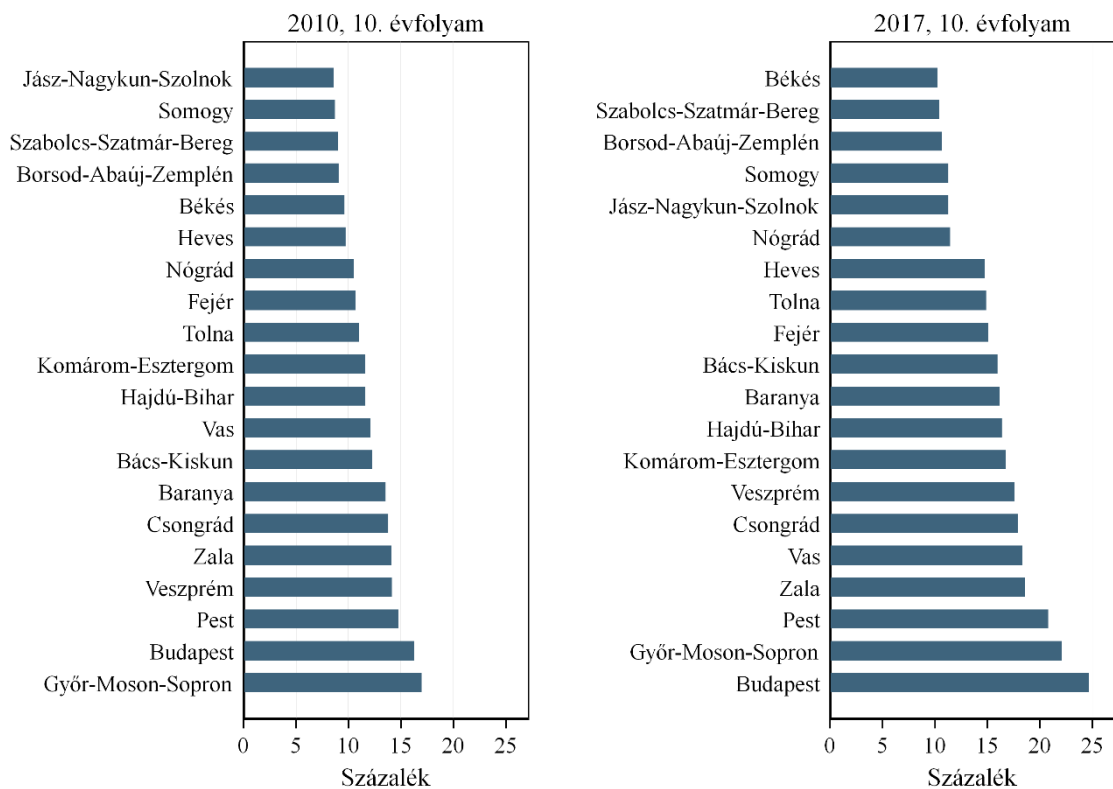

D1.4.5.2 ábra: A jól teljesítő tanulók aránya az egyes évfolyamokon az egyes években, országos kompetenciamérés, matematika, megyénként (6., 8., 10. évfolyam)

A D1.4. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D1_4.xlsx

Data of indicator D1.4.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D1_4_english.xlsx

D1.5. indikátor: A jól teljesítők aránya, PISA-felmérés, szövegértés és matematika

Az OECD PISA-felmérésében a tesztpontszámok alapján minden tanulót az összesen hat szint valamelyikére sorolnak (1–6. szintig). Jól teljesítő tanulónak itt azt tekintjük, aki az 5. vagy a 6. szinten van.⁴⁵

Az 5. vagy a legfelső, 6. szinten teljesítő tanulók szövegértési képességei kiválóak. Képesek egyszerre több következtetés levonására; információk részletes és precíz megfogalmazására, illetve összevetésükre előzetesen ismeretlen szöveg alapján. Képesek az előzetesen ismeretlen szövegben elrejtett információkat felismerni; előzetesen ismeretlen fogalmakat azonosítani, jelentésüket kitalálni, absztrakt kategóriákat alkotni. Képesek előzetesen ismeretlen, komplex szöveget kritikailag megközelíteni, a szöveg alapján hipotéziseket felállítani, illetve továbbgondolni.

A PISA-felmérésen jól teljesítő tanulók matematikai tudásukat magas szinten alkalmazzák a hétköznapokban is. Képesek modelleket felépíteni és alkalmazni, felismerik a korlátokat, és meg tudnak fogalmazni feltevéseket. Komplex problémákat oldanak meg, stratégiákat választanak ki,

⁴⁵ Lásd: PISA 2012 Results: What Students Know and Can Do Student Performance in Mathematics, Reading and Science, Volume I. <http://www.oecd.org/pisa/keyfindings/pisa-2012-results-volume-i.pdf>; Figure I.4.8, 1.2.21.

hasonlítanak össze és értékelnek. Képesek stratégiaileg gondolkodni és dolgozni. Jól kifejlett gondolkodási és érvelési képességgel rendelkeznek. Tudnak reflektálni saját munkájukra, elő tudják adni és meg tudják védeni saját interpretációikat.

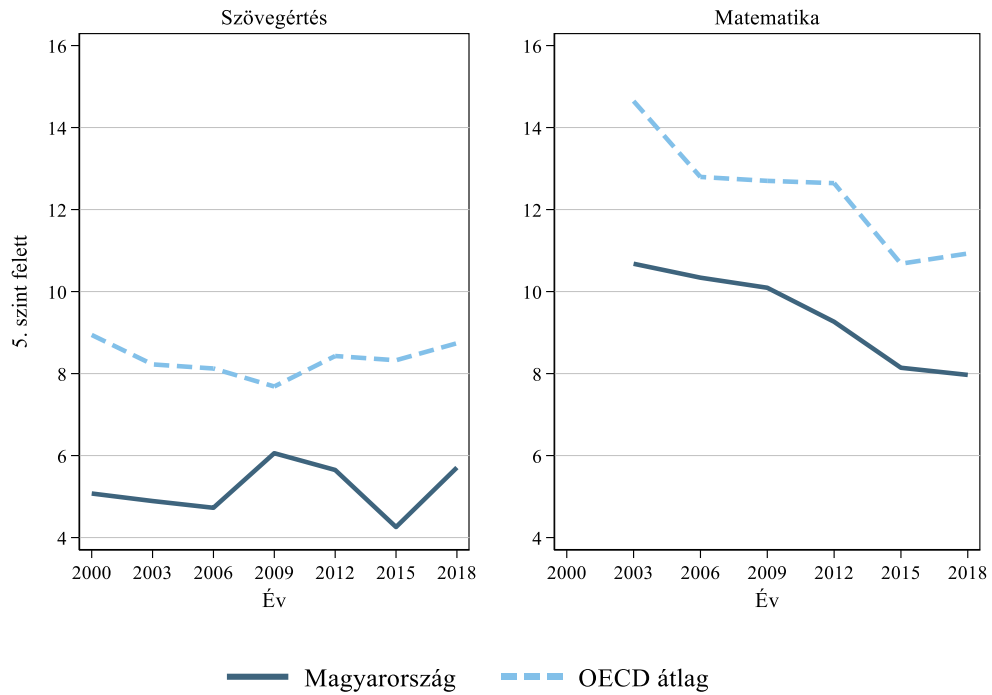
A D1.5. indikátorok a PISA-felmérés szerinti 5–6. szinten lévő tanulók arányát mutatják szövegértésből és matematikából. A D1.5.1 ábrán látható, hogy Magyarországon a 15 éves jól teljesítő tanulók aránya, szemben a gyengén teljesítő tanulókéval, az elmúlt évtizedben messze az OECD-átlag alatt maradt mindkét mérési területen.

Míg az átlagos OECD-országban a diákok 8 százaléka teljesít jól szövegértésből, azaz 100-ból minden 12. tanuló az 5. vagy 6. szinten van, addig Magyarországon ez az arány 5 százalék körül mozgott az elmúlt évtizedben. Ezzel Magyarország a PISA-felmérés rangsorában az OECD-országok utolsó negyedében helyezkedik el.

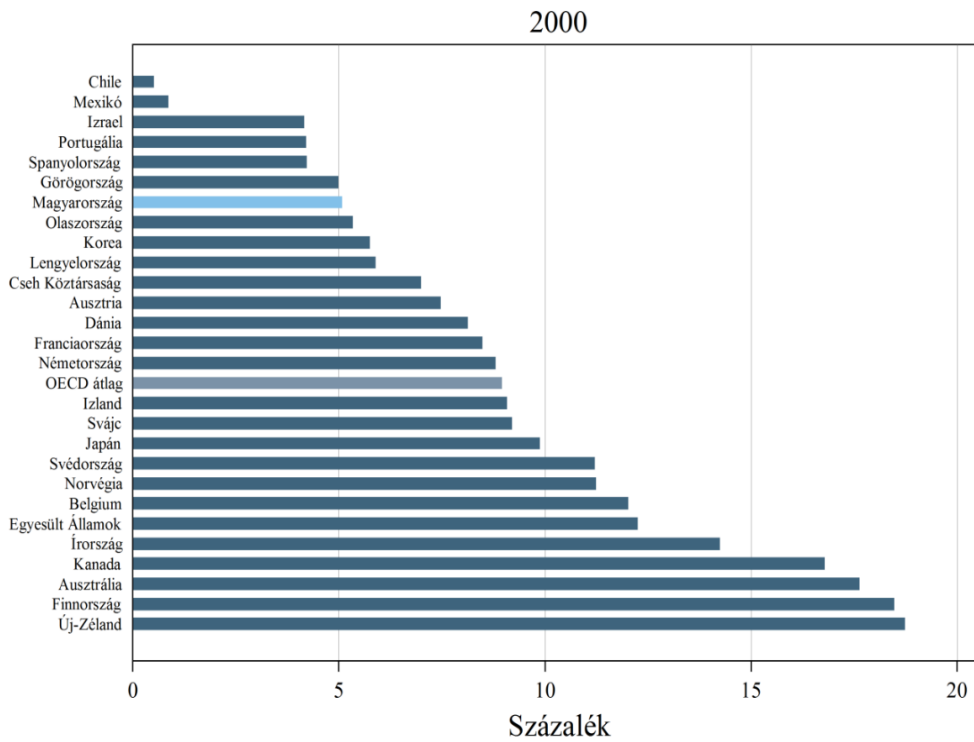
Matematikából is hasonló a kép. Míg az átlagos OECD-országban a tanulók 13 százaléka teljesít jól a teszteken, Magyarországon ez az arány 10 százalék körül mozgott az elmúlt évtizedben. Csakúgy, mint az OECD-országok átlagában, Magyarországon is folyamatos csökkenést mutat a jól teljesítők aránya. Míg 2000-ben a tanulók 10,7 százaléka volt a PISA-felmérés szerinti 5–6. szinten, addig 2003-ra 10,3, 2018-ra pedig 8 százalékra csökkent ez az arány.

A D1.5.2 és D1.5.3 ábrák az egyes országokhoz viszonyítva mutatják Magyarországnak a PISA-felmérés szerinti rangsorban elfoglalt helyét. A környező országokkal összevetve a szövegértésből jól teljesítő magyar tanulók aránya átlagosnak tekinthető, de matematikából elmarad ettől. Szövegértésből a szlovák és a szlovén eredmények is a magyarhoz hasonlóak, sőt a 2009-es és a 2012-es felméréseken a cseh és az osztrák tanulók sem teljesítettek jobban. Matematikából azonban az utóbbi méréseken a lengyel, a cseh és az osztrák tanulók is jóval nagyobb arányban teljesítettek az 5–6. szinten, mint a magyarok. Lengyelországban mindkét mérési területen jobbak az eredmények.

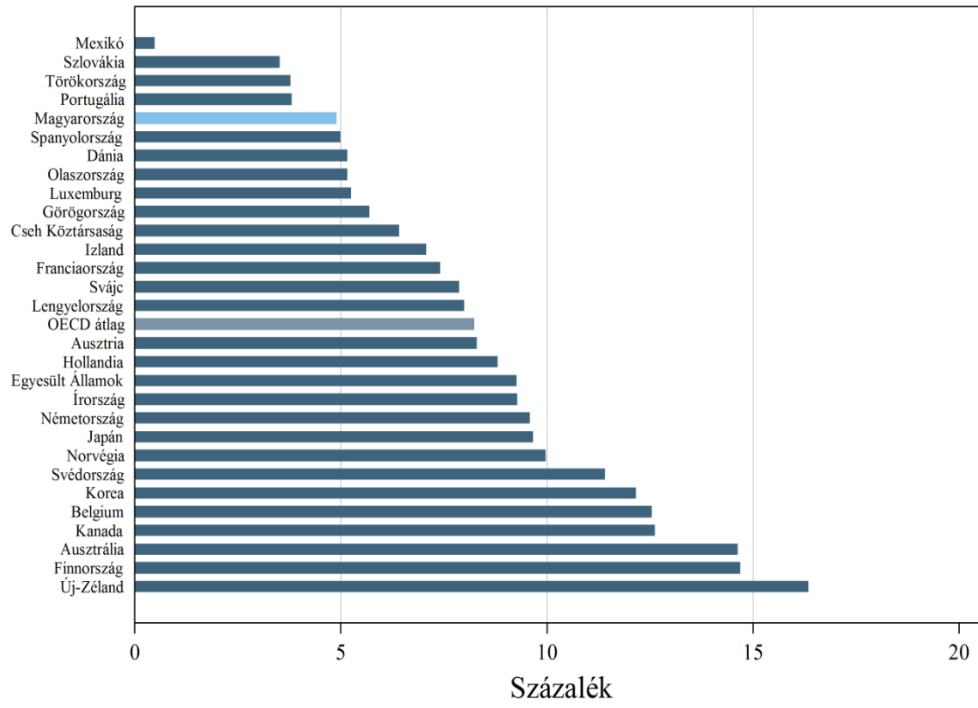
D1.5.1 ábra: A jól teljesítő tanulók százalékaránya Magyarországon az OECD-átlaghoz viszonyítva, PISA-felmérés, szövegértés és matematika

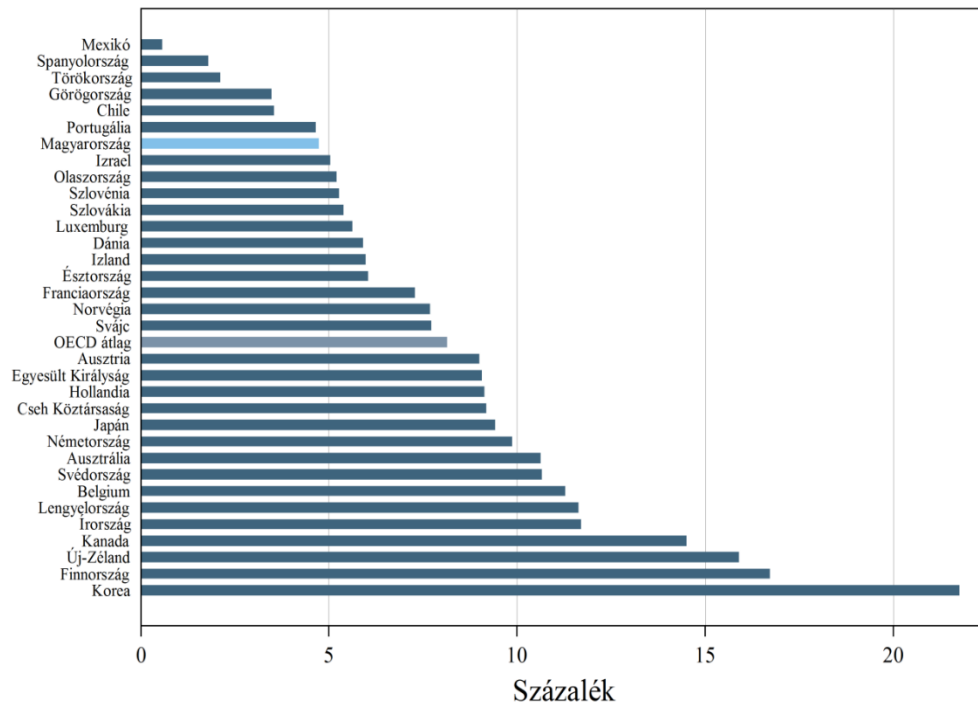
D1.5.2 ábra: A jól teljesítő tanulók százalékaránya az egyes országokban, PISA-felmérés, szövegértés

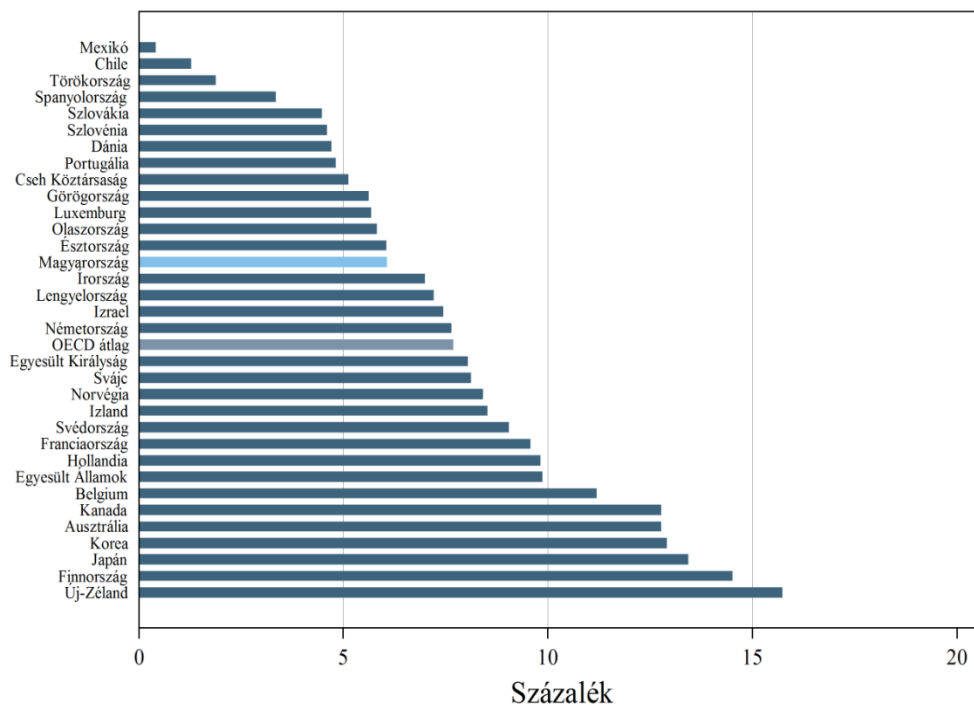
2003

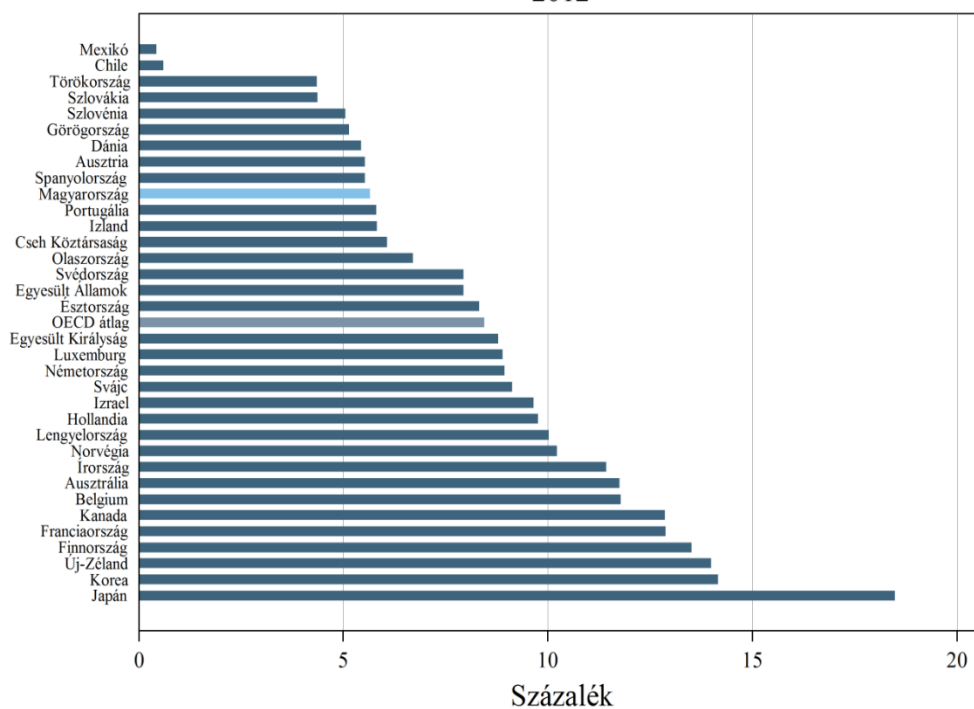
2006

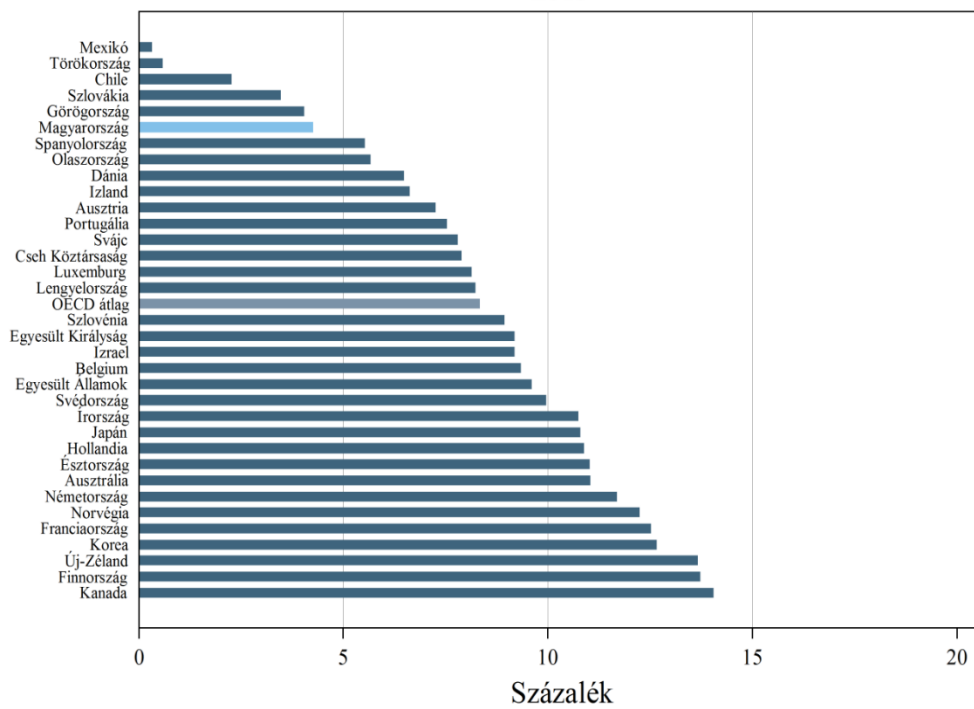
2009

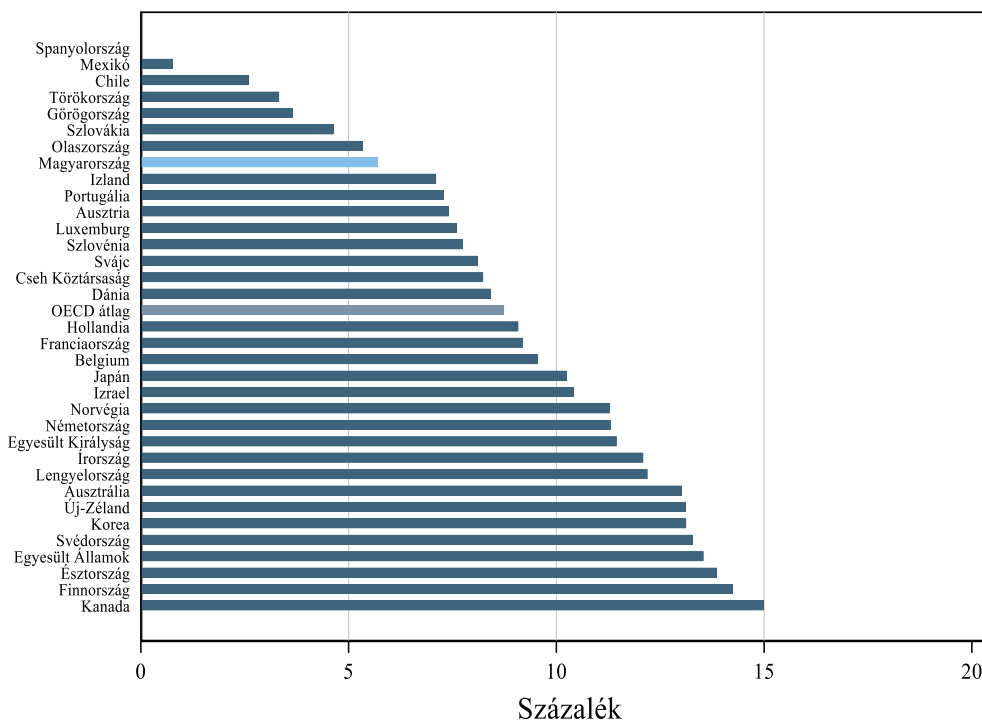
2012

2015

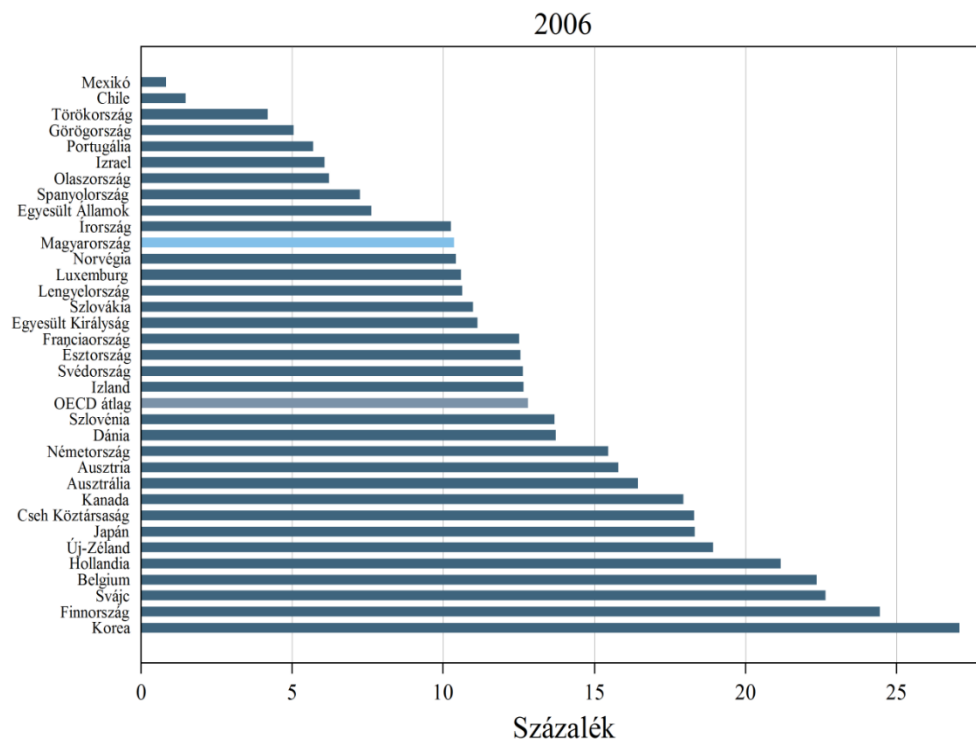
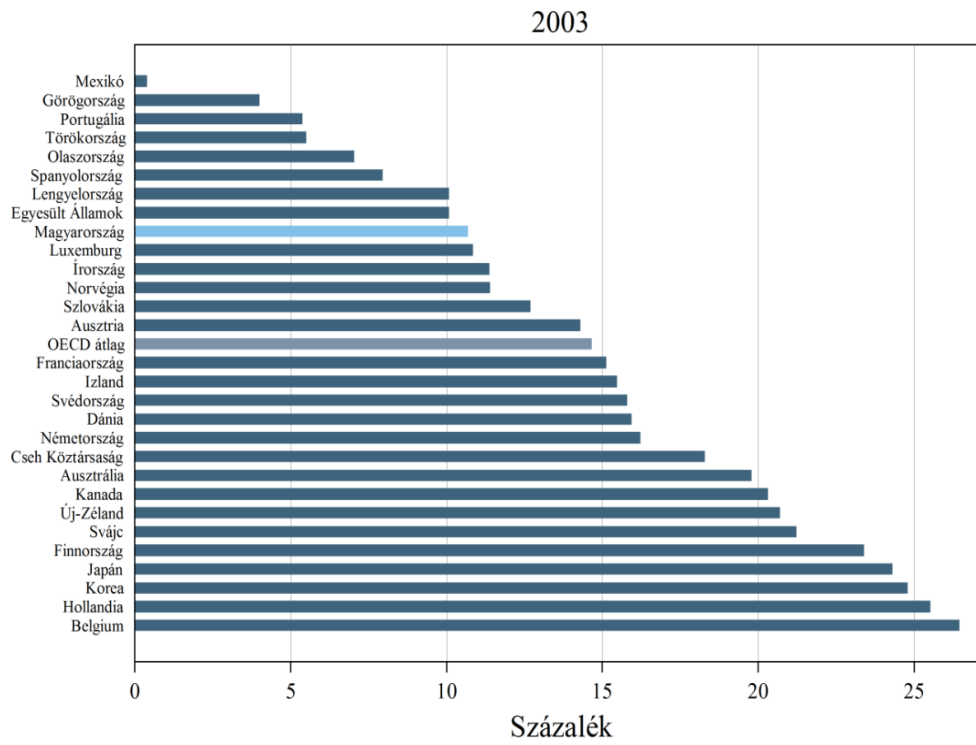

2018

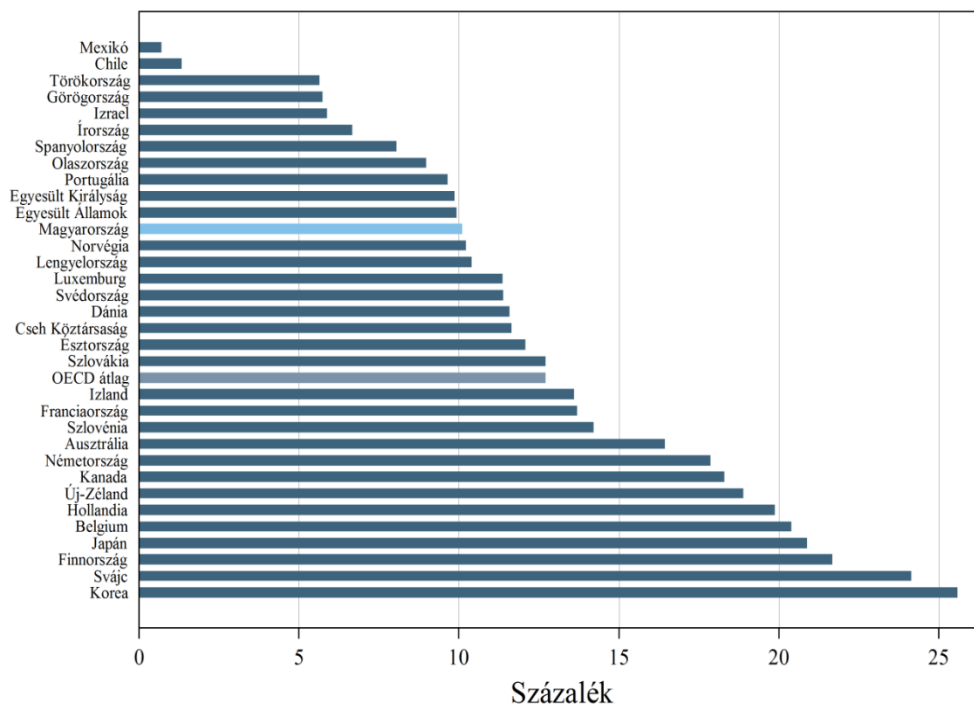

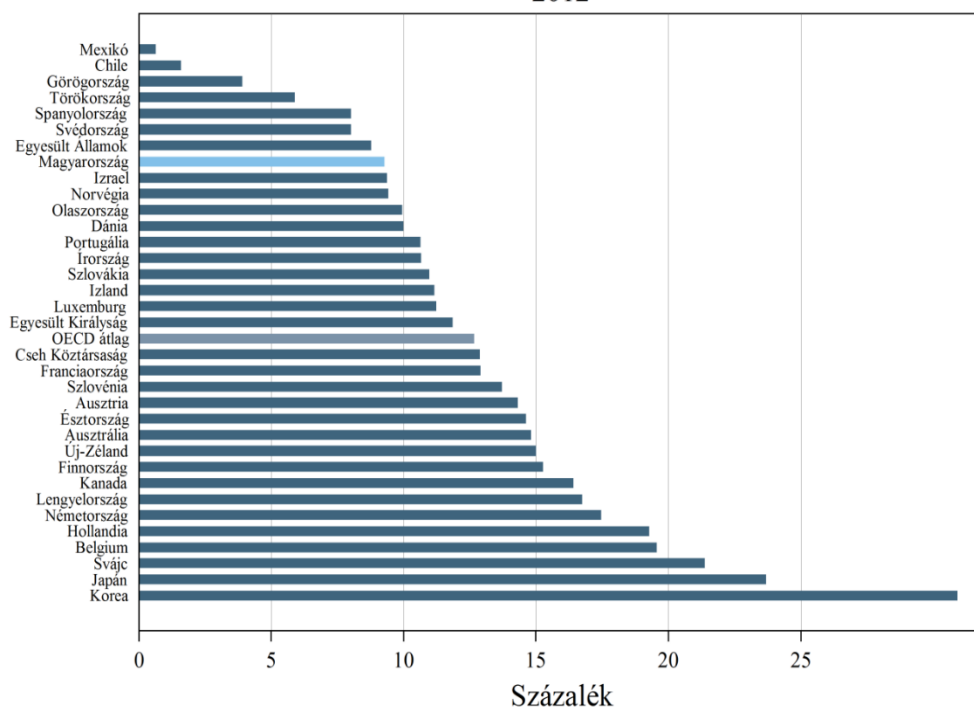
D1.5.3 ábra: A jól teljesítő tanulók százalékaránya az egyes országokban, PISA-felmérés, matematika

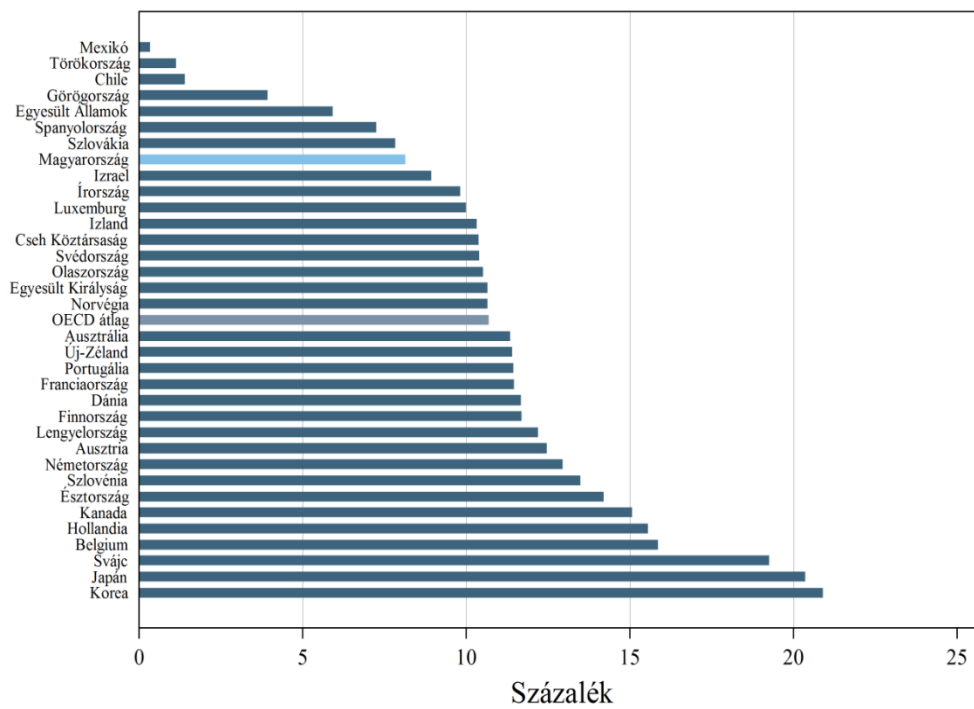
2009

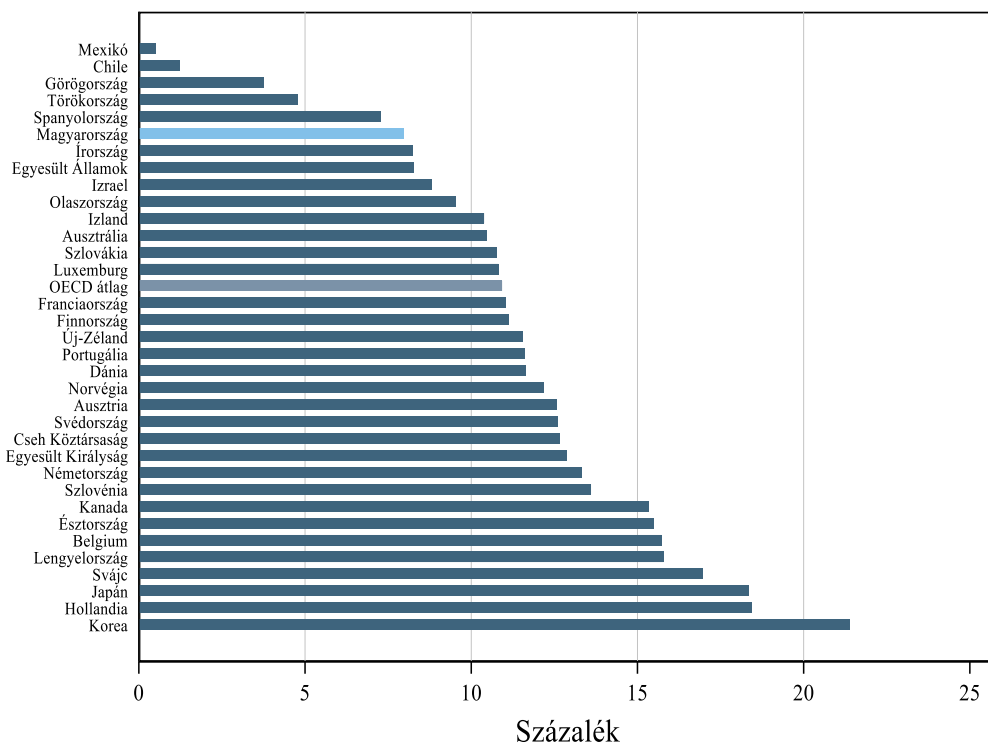
2012

2015

2018

A D1.5. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D1_5.xlsx

Data of indicator D1.5.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D1_5_english.xlsx

D.1.6. indikátor: A kiemelkedő teljesítményű iskolák aránya

A D.1.6. indikátor a kiemelkedő teljesítményű iskolák arányát mutatja be az iskolák egyes csoportjaiban. A kiemelkedő teljesítmény az iskolai eredményesség egyfajta egyszerű mutatója, amely az iskolák vizsgált csoportjai között bizonyos minőségi különbségeket mutat: a kiemelkedően eredményes pedagógiai munka és iskolavezetés eltérő gyakoriságát.

A kiemelkedő teljesítményt az országos kompetenciamérés adatai alapján az Oktatási Hivatal definiálta a hatodikos, nyolcadikos és tizedikes diákok matematika- és szövegértés-teszteredményei alapján. Minden iskolára statisztikai módszerekkel megbecsülték a diákok korábbi (nyolcadik osztályban a hatodikos, tizedikben a nyolcadikos) teszteredményei alapján a várható teszteredmények értékét. Az az iskola kapott kiemelkedő minősítést, ahol a diákok tényleges átlagteljesítménye jelentősen meghaladta a várható eredményt.⁴⁶ Hogy mekkora eltérés számít jelentősnek, azt egy önkényesen meghatározott küszöbérték szabja meg, így az indikátor szintje, azaz a kiemelkedő teljesítményű iskolák aránya összességében nem informatív, csak az iskolák csoportjai közötti összehasonlítást tudjuk értelmezni.

A kiváló teljesítményt iskolai telephelyekre vonatkozóan állapították meg, azaz egy több tagintézménnyel vagy telephellyel rendelkező iskola esetében előfordulhat, hogy az egyik telephely teljesítménye kiemelkedő, míg egy másiké átlagos vagy éppen átlag alatti. Így itt a szegregált és nem szegregált iskolákat is telephelyi szinten definiáljuk, a kompetenciamérés egyéni adatai alapján.⁴⁷ A kiemelkedő iskolák részarányát 2016-ra és 2017-re (a 2015/16-os és 2016/17-es tanévre) vonatkozóan mutatjuk be.⁴⁸

Fontos megjegyezni, hogy a standardizált tesztpontszámok, csakúgy, mint az ezekre épülő kiemelkedő teljesítmény minősítés, nem mentesek a mérési hibától, így az eredményeket óvatosan kell értékelnünk. A mérési hiba jelentőségét mutatja az is, hogy a kiemelkedő teljesítmény perzisztenciája nagyon alacsony. A 2016-ban vagy 2017-ben kiemelkedő teljesítményű általános iskoláknak csak a fele, a középiskoláknak pedig a kétötöde ért el kiemelkedő minősítést legalább kétszer öt éven belül, és csak egy töredékük nyerte el ezt a minősítést két egymást követő tanévben.

Ugyanakkor az iskolák csoportjai közötti összehasonlítás hasonló képet mutat akkor is, ha csak az öt év alatt legalább kétszer a listára kerülő iskolákat tekintjük kiemelkedőnek.

---

⁴⁶ Az Oktatási Hivatal egy másik megközelítésre épülő listát is közzétesz, ahol a várt teljesítményt nem a korábbi teszteredmény, hanem a diákok családi háttere alapján becsülik meg. Az így definiált minősítést itt nem vesszük figyelembe, két okból. Egyrészt ez alapján nem összehasonlítható a szegregált és a nem szegregált iskolák teljesítménye, hiszen az iskolai összetétel hatását kiszűrve az eltérő összetételű általános iskolák között nem várható különbség. Másrészt nem alkalmas ez a mutató a középfokú programtípusok közötti összehasonlításra sem, mivel nem veszi figyelembe az általános iskolai teljesítmény szerinti szelekciót; azaz a diákok eltérő kiinduló szintjét a középiskolába lépéskor.

⁴⁷ A korábbi definícióhoz hasonlóan szegregált iskolának tekintünk egy iskolai telephelyet, ha a HHH diákok aránya eléri a 25 százalékot. Ugyanakkor ezt itt az általános iskolákban a 6. és 8. évfolyamos, középfokon a 10. évfolyamos diákok esetében mérjük, míg az általános definíciónk az összes évfolyamot figyelembe veszi.

⁴⁸ A kiemelkedő teljesítményű iskolák listáját az Oktatási Hivatal állította össze és tette közzé 2015–2018-ra. 2015-ben a lista iskolákat nevezett meg, csak 2016-tól tartalmaz iskolai telephelyeket. 2018-tól – az egyéni kompetenciamérési adatok hiányában – nem tudjuk a szegregált iskolák fenti definícióját a kompetenciamérésbeli telephelyekre alkalmazni.

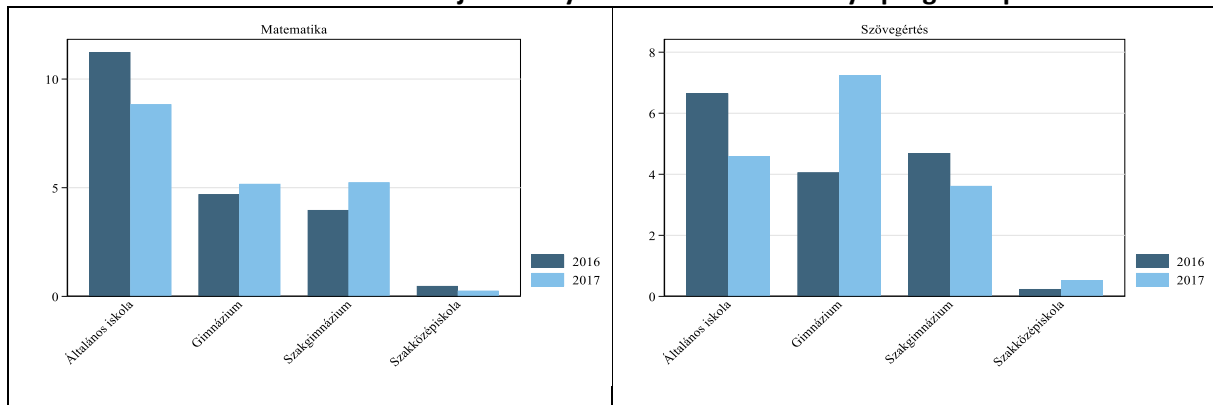
Az D.1.6.1 ábra programtípusonként mutatja be a kiemelkedő teljesítményű iskolák részarányát. Az arány az általános iskolák körében valamivel magasabb, mint középfokon, különösen a matematikát tekintve. A középiskolák között a gimnáziumok és szakgimnáziumok esetében hasonlóak az arányok, a szakközépiskolákban viszont csak elvétve akad kiemelkedő teljesítményű iskola.

Érdemes megjegyezni, hogy a matematika és a szövegértés terén elért kiemelkedő teljesítmény nem feltétlenül jár együtt; az összes kiemelkedő iskolának mindössze egyötöde került fel mindkét listára.

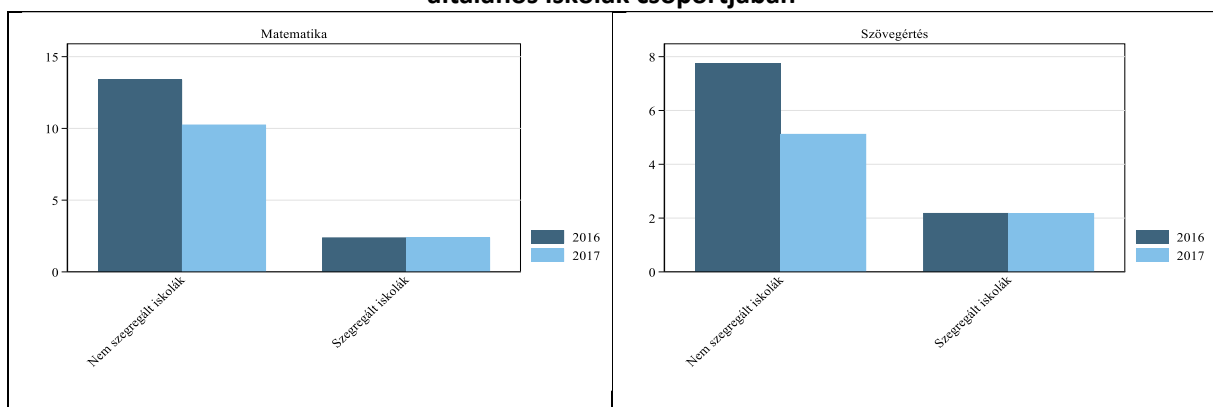
A D.1.6.2 ábra a szegregált és nem szegregált általános iskolák arányait mutatja be. A különbség jelentős mértékű, a nem szegregált csoportban a kiemelkedő teljesítményű iskolák aránya 3–5-szöröse a szegregált iskolákénak.

A D.1.6.3 ábra az oktatási szint és a fenntartó típusa szerinti arányokat mutatja. A kiemelkedő teljesítmény hasonló arányban fordul elő az állami és az egyházi iskolákban. Az alapítványi és egyéb fenntartású iskolák csoportjában alacsonyabb a kiemelkedő teljesítmény aránya.

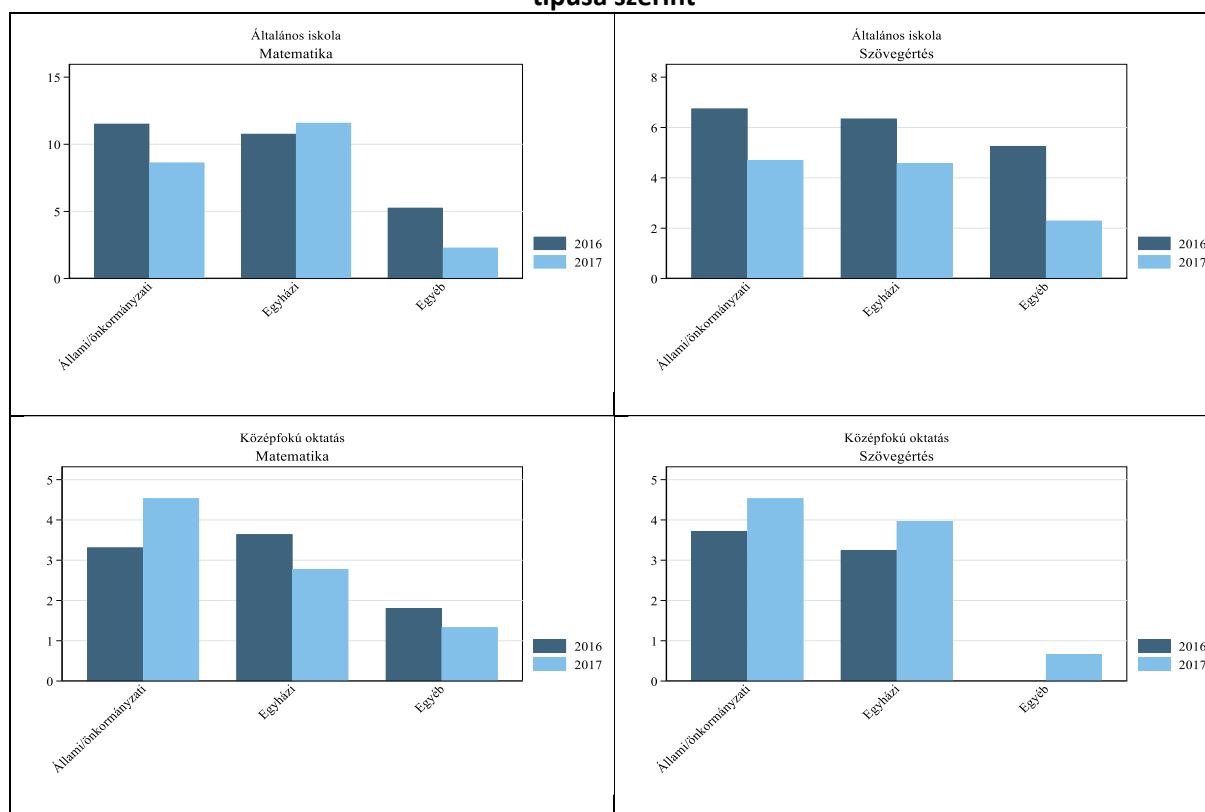
D.1.6.1 ábra: A kiemelkedő teljesítményű iskolák százalékaránya programtípus szerint

D.1.6.2 ábra: A kiemelkedő teljesítményű iskolák százalékaránya a szegregált és nem szegregált általános iskolák csoportjában

D.1.6.3 ábra: A kiemelkedő teljesítményű iskolák százalékaránya oktatási szint és a fenntartó típusa szerint

A D1.6. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D1_6.xlsx

Data of indicator D1.6.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D1_6_english.xlsx

Felsőfokú továbbtanulás

D1.7. indikátor: A legalább egy középfokú nyelvizsgálóval rendelkezők aránya a felsőoktatásba jelentkezők közül

A D1.7. indikátor azt mutatja, hogy a felsőoktatásba jelentkezők mekkora hányadának volt legalább egy B2 típusú nyelvizsgálója a jelentkezéskor. Ez az indikátor a középfokú nyelvtanítás eredményességét tükrözi, de emellett azért is tarthat számot érdeklődésre, mert a felsőoktatás tervezett új felvételi szabályozása szerint 2020-tól csak azok nyerhettek volna felvételt a felsőoktatásba, akiknek legalább egy B2 típusú nyelvizsgálójuk van.⁴⁹ A tervezett szabályozás hatályba léptetését 2019 novemberében elhalasztották, de az indikátor bemutatja, hogy várhatóan hogyan változna a felsőoktatási jelentkezések száma, ha életbe lépne.

A D1.7.1 ábra azt mutatja, hogy az összes felvételi eljárásban (általános felvételi eljárás, pótfelvételi eljárás, keresztféléves eljárás) az alapképzésre és a felsőfokú szakképzésre (tehát az első végzettség megszerzésére) jelentkezők mekkora hányadának volt legalább egy B2 típusú nyelvizsgálója, valamint,

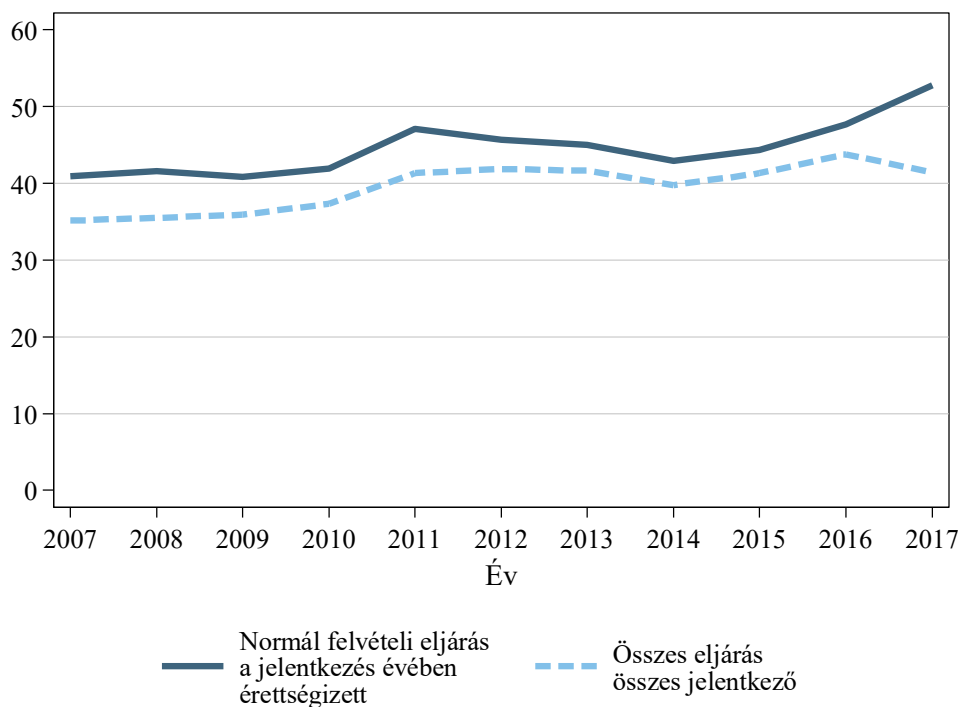
⁴⁹ A felsőoktatási felvételi eljárásról szóló 423/2012. (XII. 29.) Korm. rendelet 23. § (3) bekezdés a) pontja.

hogy mekkora a nyelvvizsgával rendelkezők aránya azok között, akik a jelentkezés évében érettségiztek, és az általános eljárás keretében jelentkeztek felsőfokú tanulmányokra. 2007 és 2016 között az összes jelentkező körében a nyelvvizsgával rendelkezők aránya 35 százalékról megközelítőleg 44 százalékra nőtt, majd 2016 és 2017 között lecsökkent 41 és fél százalékra. Azok körében, akik a jelentkezés évében érettségiztek és az általános eljárásban adták be jelentkezésüket, ez az arány folyamatosan nőtt 2017-ig, akkor 53 százalék volt.

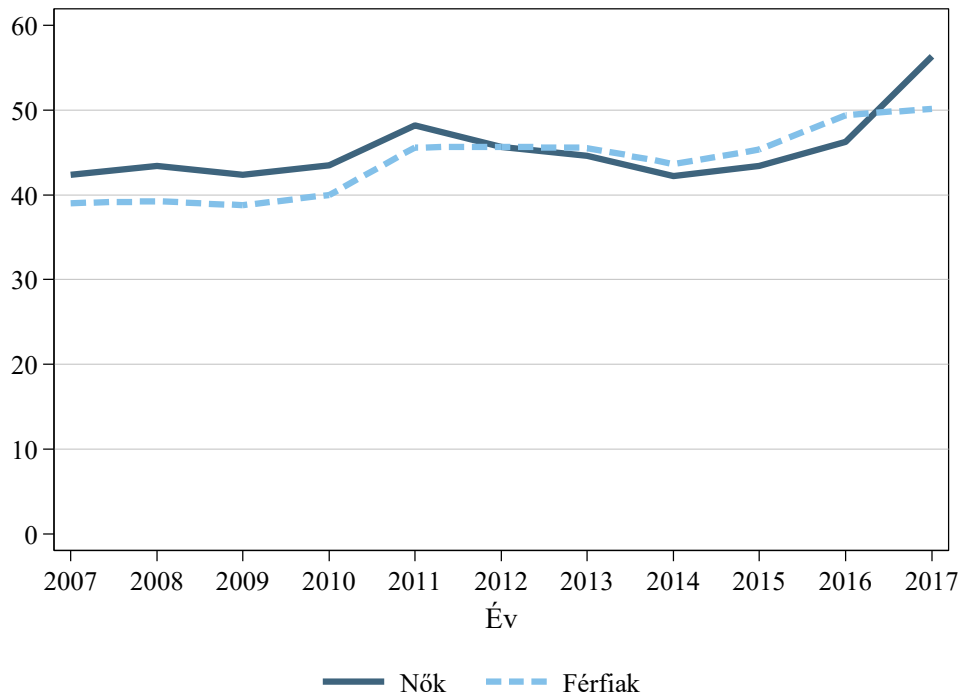
Nemek szerint nem látunk jelentős különbségeket. 2014 után mindkét nem esetében folyamatosan nőtt a nyelvvizsgával rendelkező jelentkezők aránya, de a férfiak körében az utolsó megfigyelt évben, 2017-ben megállt a növekedés (D1.7.2 ábra).

Azon jelentkezők körében, akik gimnáziumban érettségiztek, jóval nagyobb a nyelvvizsgával rendelkezők aránya, mint a szakgimnáziumot végzettek körében, ami a nyelvtanítás eredményességének különbségére hívja fel a figyelmet a két programtípus között. Például azok körében, akik 2017-ben az általános eljárásban adták be jelentkezésüket és a jelentkezés évében, gimnáziumban érettségiztek, 57 százalék rendelkezett nyelvvizsgával, míg a szakgimnáziumban végzők körében ez az arány 27 százalék volt (D1.7.3 ábra).

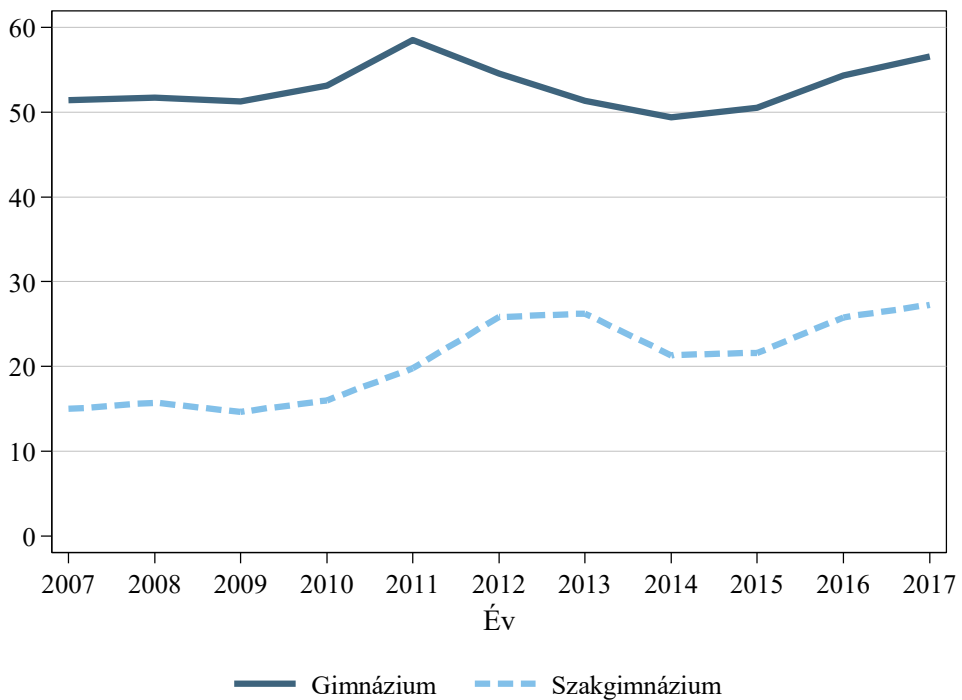
D1.7.1 ábra: A legalább egy középfokú nyelvvizsgával rendelkezők százalékaránya a felsőoktatásba jelentkezők közül

D1.7.2 ábra: A legalább egy középfokú nyelvvizsgával rendelkezők százalékaránya a felsőoktatásba jelentkezők közül, nemek szerint (általános eljárás, a jelentkezés évében érettségizettek)

D1.7.3 ábra: A legalább egy középfokú nyelvvizsgával rendelkezők százalékaránya a felsőoktatásba jelentkezők közül, programtípus szerint (általános eljárás, a jelentkezés évében érettségizettek)

A D1.7. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D1_7.xlsx

Data of indicator D1.7.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D1_7_english.xlsx

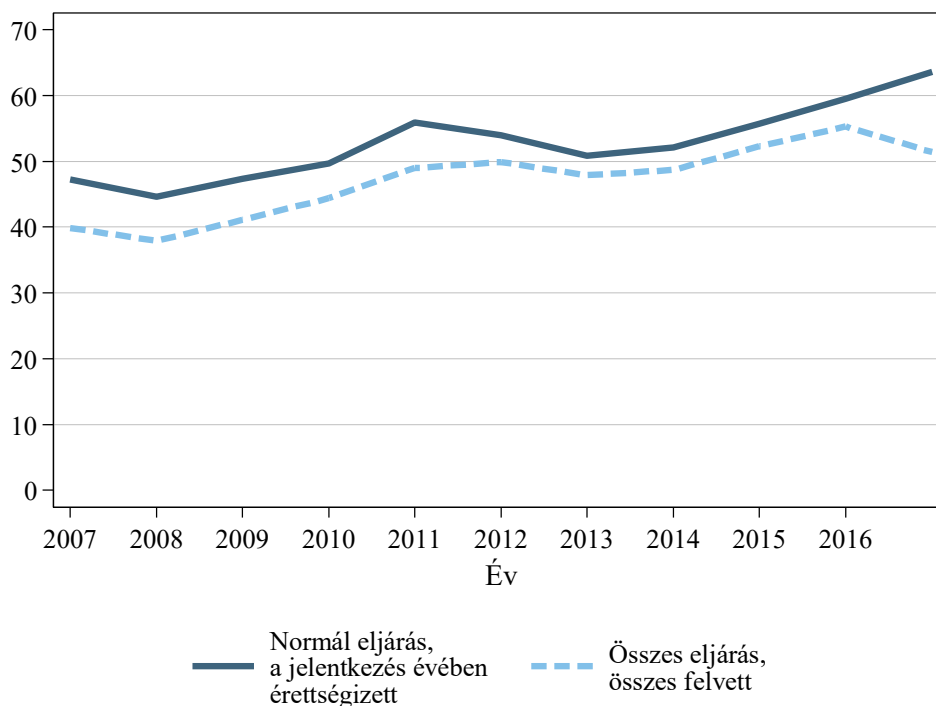

D1.8. indikátor: A legalább egy középfokú nyelvvizsgálóval rendelkezők aránya a felsőoktatásba felvett közt

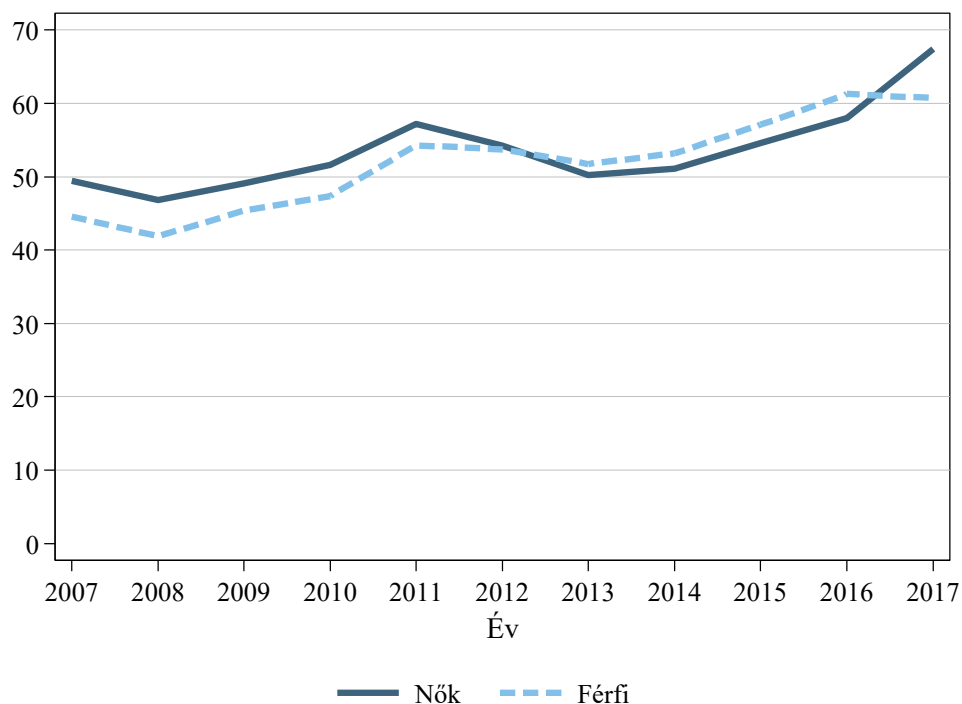
A D1.8. indikátor azt mutatja, hogy a felsőoktatásba felvett mekkora hányadának volt legalább egy B2 típusú nyelvvizsgálója a felvételnél. A felsőoktatásba felvett összes tanuló körében 2007 és 2016 között a nyelvvizsgálóval rendelkezők aránya 40-ről 55 százalékra nőtt, majd 2016 és 2017 között 4 százalékponttal csökkent, 51 százalékra. Azok körében pedig, akik az általános eljárásban jelentkezték, a jelentkezés évében érettségiztek és felvételt nyertek, ez az arány 48-ról 67 százalékra nőtt 2007 és 2017 között (D1.8.1 ábra).

Nemek szerint nem látunk jelentős különbségeket (D1.8.2 ábra). Az időszak elején 2012-ig a felsőoktatásba felvett nők között nagyobb arányban voltak olyanok, akiknek volt legalább egy középfokú nyelvvizsgálójuk, ezt követően a férfiak megelőzték a nőket ezt az indikátort tekintve. 2017-ben a felsőoktatásba felvett férfiak között megtorpant a nyelvvizsgálóval rendelkezők arányának növekedése. Ugyanebben az évben programtípus szerint a felsőoktatásba felvett közt a gimnáziumban végzők 65 százalékának, míg a szakköznevelőben végzők 42 százalékának volt nyelvvizsgálója (D1.8.3 ábra).

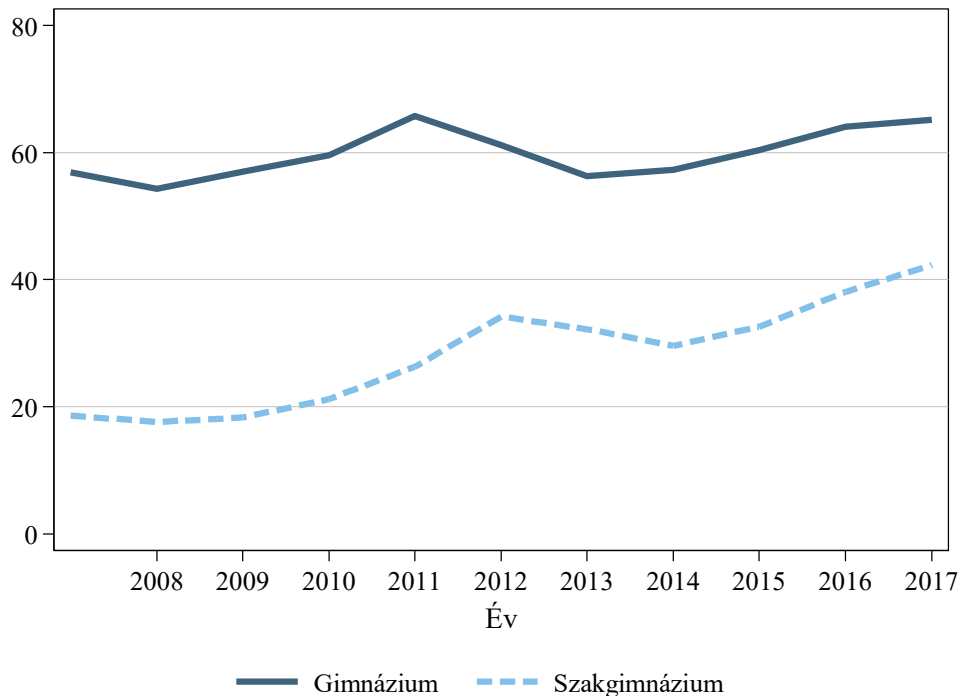
D1.8.1 ábra: A legalább egy középfokú nyelvvizsgálóval rendelkezők százalékaránya a felsőoktatásba felvett közt

D1.8.2 ábra: A legalább egy középfokú nyelvvizsgálóval rendelkezők százalékaránya a felsőoktatásba felvettek közül, nemek szerint (általános eljárás, a jelentkezés évében érettségizettek)

D1.8.3 ábra: A legalább egy középfokú nyelvvizsgálóval rendelkezők százalékaránya a felsőoktatásba felvettek közül, programtípus szerint (általános eljárás, a jelentkezés évében érettségizettek)

A D1.8. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D1_8.xlsx

Data of indicator D1.8.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D1_8_english.xlsx

D1.9. indikátor: A felvettek aránya a felsőoktatásba jelentkezők közül

A D1.9. indikátorok az összes jelentkező (nemcsak az adott évben érettségizettek, hanem az összes továbbtanulni szándékozó, aki valamelyik felsőoktatási intézménybe legalább egy jelentkezést leadott) közül azokat mutatják, akiket a jelentkezés évében valamelyik felsőoktatási szak alap- vagy osztatlan képzésére felvettek. Ez az indikátorcsoport egyfajta „sikerességmutatónak” is tekinthető.

A D1.9.1 ábrán látható, hogy az alapképzésre felvettek aránya 2007 után (a bolognai rendszer bevezetését követően) 80–85 százalék volt, majd 2009 után 70–75 százalékra esett vissza, ezt követően 2013-ig, a keretszámok drasztikus csökkentéséig növekedett, végül 2014 és 2017 között körülbelül 70 százalékon stabilizálódott. Az osztatlan képzésre jelentkező és a közülük felvett tanulók aránya a vizsgált időszakban hasonló, de kisebb amplitúdójú mozgásokat mutatott.

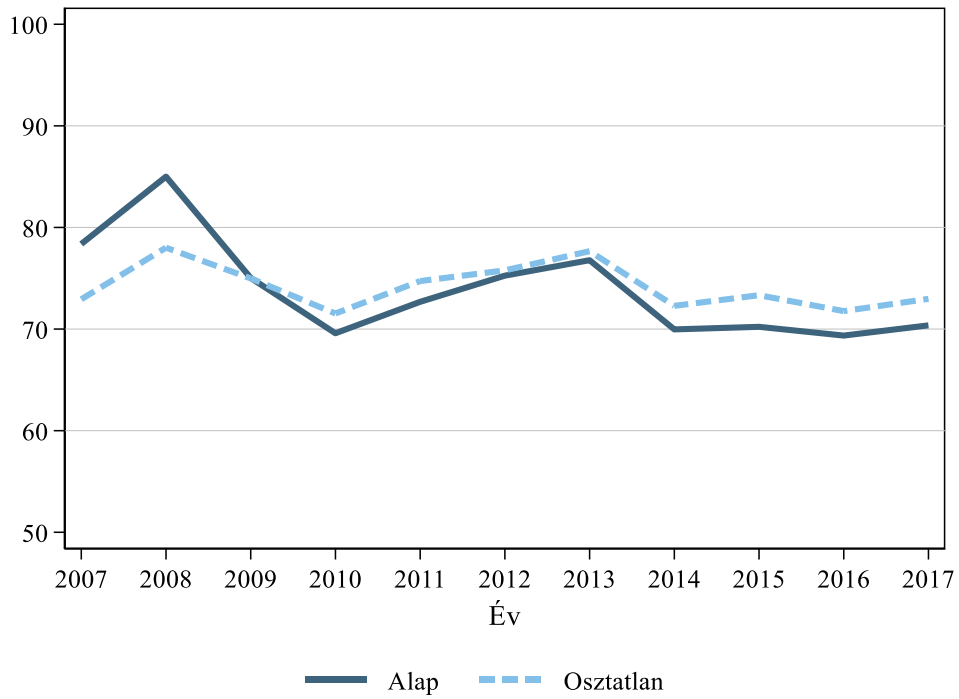
A D1.9.2 ábra azt mutatja, hogy az alapképzésen belüli visszaesés – a 2008-as évet leszámítva – különösen a költségtérítéssel hallgatók arányának csökkenése miatt történt. Míg 2007-ben a költségtérítéssel képzésre jelentkezők több mint 90 százalékát felvették, addig 2013-ra ez az arány mind az alap-, mind az osztatlan képzésben 80 százalék alá esett, vagyis egyre nehezebb volt a költségtérítéssel szakokra bekerülni. Alapképzésben 2013-ban már több jelentkezőt vettek fel az államilag finanszírozott, mint a költségtérítéssel helyekre, bár ez a trend visszafordult, és 2015–2017 között ismét könnyebb volt bekerülni a költségtérítéssel helyekre.

Nemek közötti különbségeket nemigen lehet kimutatni (D1.9.3 ábra). Programtípusok szerint viszont jelentős különbség mutatkozik: a felsőoktatási intézményekbe felvettek aránya 10–15 százalékkal magasabb a gimnáziumban érettségizők körében, mint a szakgimnáziumban végző tanulók körében (D1.9.4 ábra).⁵⁰

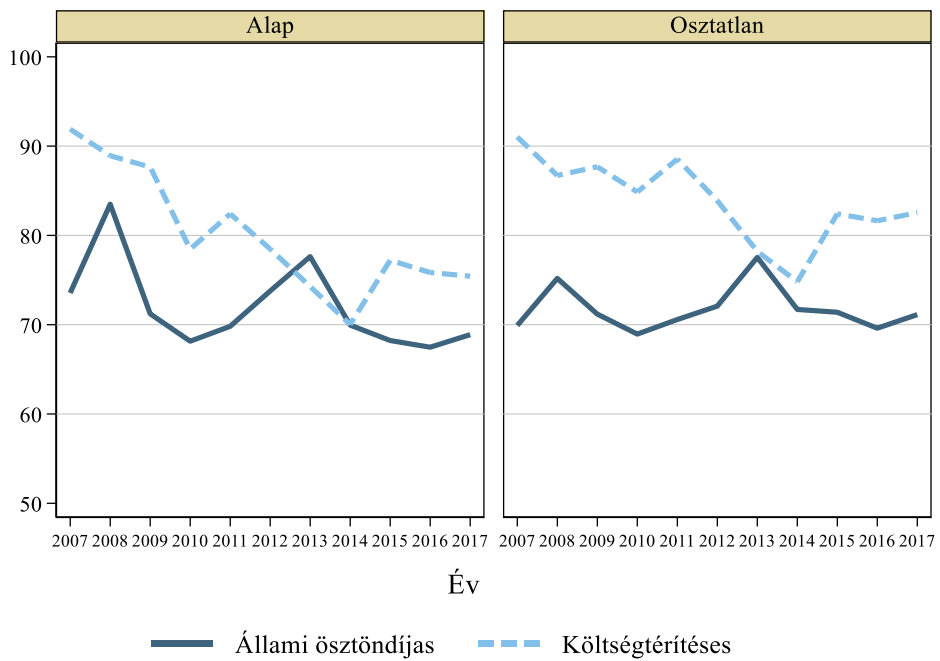
---

⁵⁰ Az „egyéb középiskola” típusba – a felhasznált adminisztratív adatbázis kategorizálását megtartva – a dolgozók középiskolája, a külföldi középiskolák (akik külföldön szereztek a középfokú végzettségüket) és a külföldi rendszerű középiskolák tartoznak. Lásd az indikátorok adattábláit.

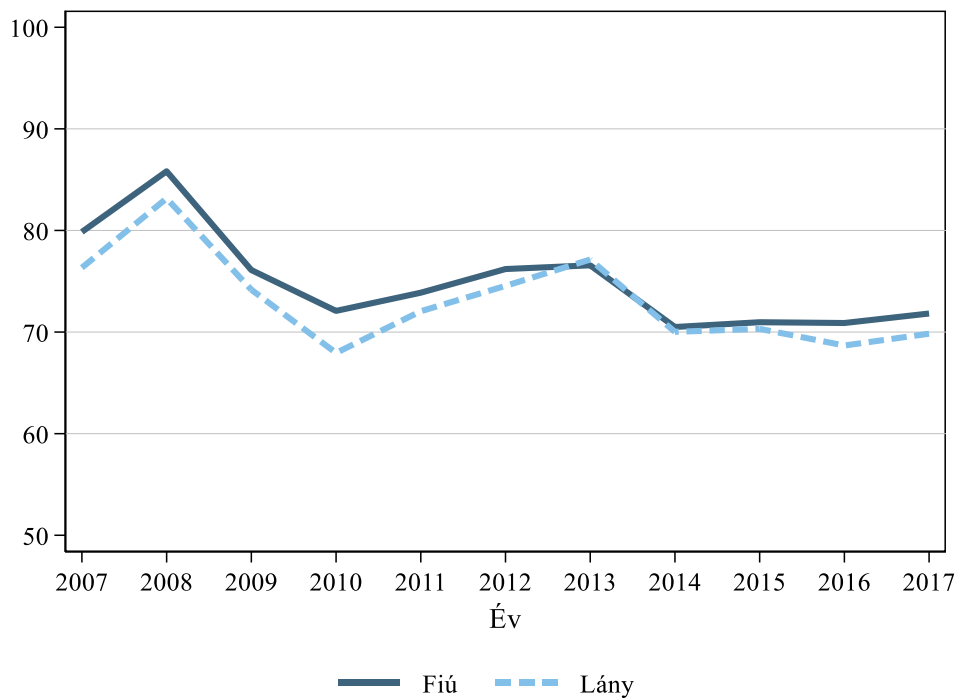
D1.9.1 ábra: A felvettek aránya a felsőoktatásba jelentkezők közül

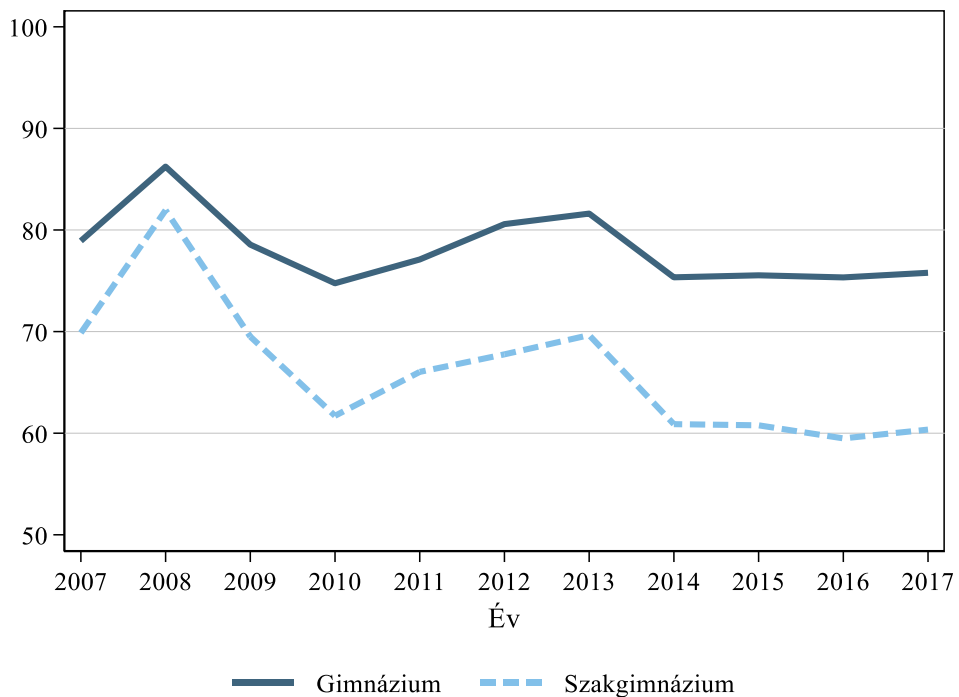
D1.9.2 ábra: A felvettek aránya a felsőoktatásba jelentkezők közül, finanszírozási forma szerint

D1.9.3 ábra: A felvettek aránya a felsőoktatásba jelentkezők közül, nemek szerint

D1.9.4 ábra: A felvettek aránya a felsőoktatásba jelentkezők közül, programtípus szerint

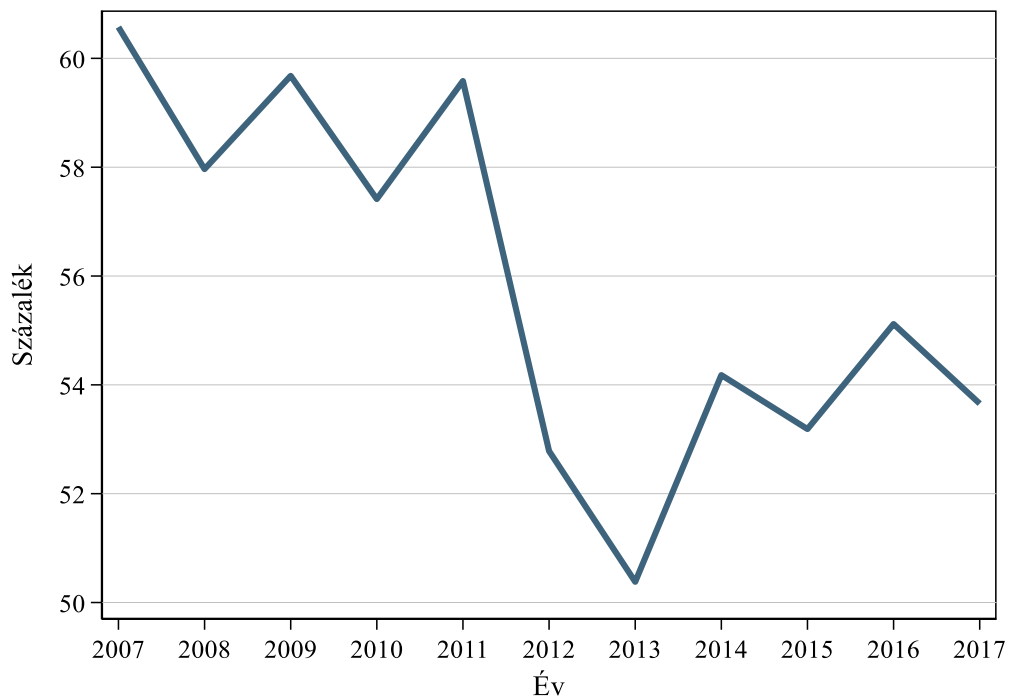
A D1.9. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D1_9.xlsx

Data of indicator D1.9.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D1_9_english.xlsx

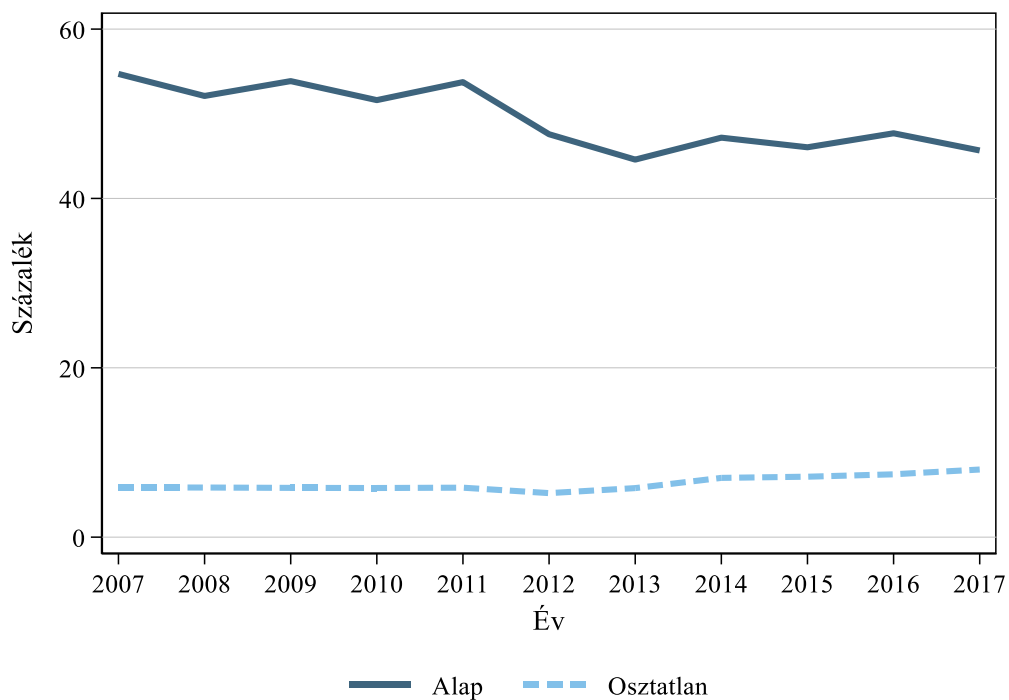
D1.10. indikátor: A felsőoktatásba jelentkezők aránya az adott évben érettségizettek közül

A D1.10. indikátorcsoport az adott évben érettségizett felsőoktatási továbbtanulásra jelentkező tanulók arányát mutatja. Azt a tanulót tekintjük adott évben érettségizettnek, aki az adott évben legalább egy „rendes” (tehát nem beszámított, előrehozott, ismétlő, javító, pótló vagy szintemelő) és eredményes (tehát nem egyes osztályzatú) érettségit tett. A D1.10.1 ábrán látható, hogy a jelentkezési arányok a vizsgált időszak elején számottevően nem változtak, de a 2011 utáni két évben egy jelentősebb, 8 százalékpont feletti visszaesés mutatkozik, amit egy 6 százalékos emelkedés követ. A jelentkezések aránya feltehetőleg összefüggésben áll a felvételi keretszámok alakulásával. Az érettségizett tanulók túlnyomó többsége alapképzésre jelentkezett, míg 5 százaléknál kicsit többen osztatlan képzésre (D1.10.2 ábra). A fiúk és lányok közti különbségek nem változtak jelentősen az évek során, de arányaiban egy pár százalékponttal kevesebb fiú szeretne továbbtanulni, mint lány (D1.10.3 ábra).

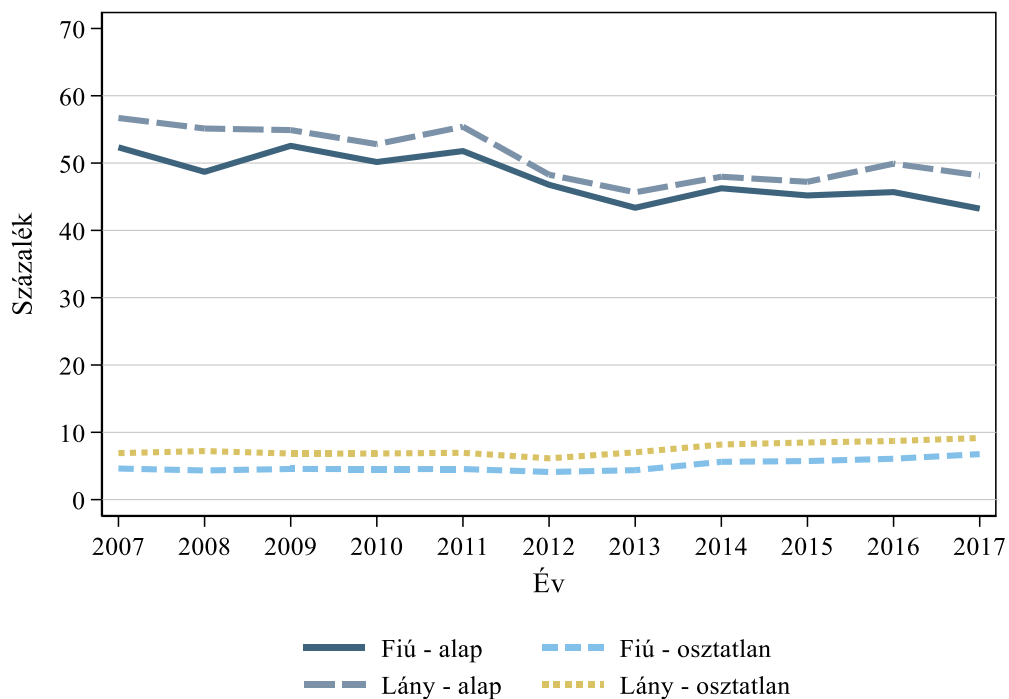
D1.10.1 ábra: A felsőoktatásba jelentkezők aránya az adott évben érettségizettek közül

D1.10.2 ábra: A felsőoktatásba jelentkezők aránya az adott évben érettségizettek közül, a program szintje szerint

D1.10.3 ábra: A felsőoktatásba jelentkezők aránya az adott évben érettségizettek közül, nemek és a program szintje szerint

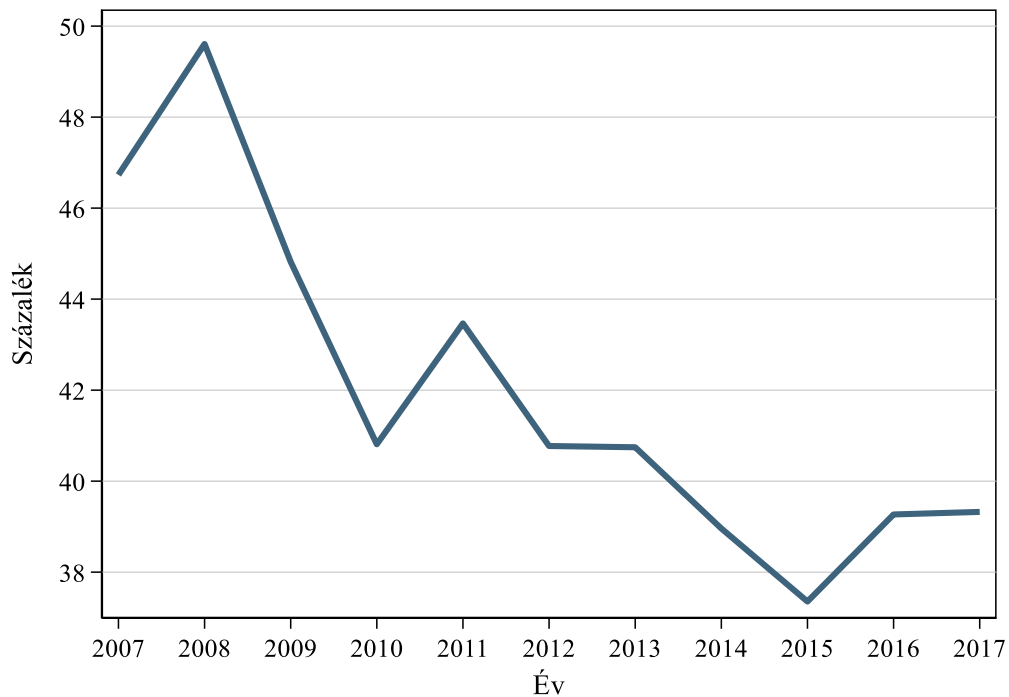
A D1.10. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D1_10.xlsx

Data of indicator D1.10.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D1_10_english.xlsx

D1.11. indikátor: A felsőoktatásba felvettek aránya az adott évben érettségizettek közül

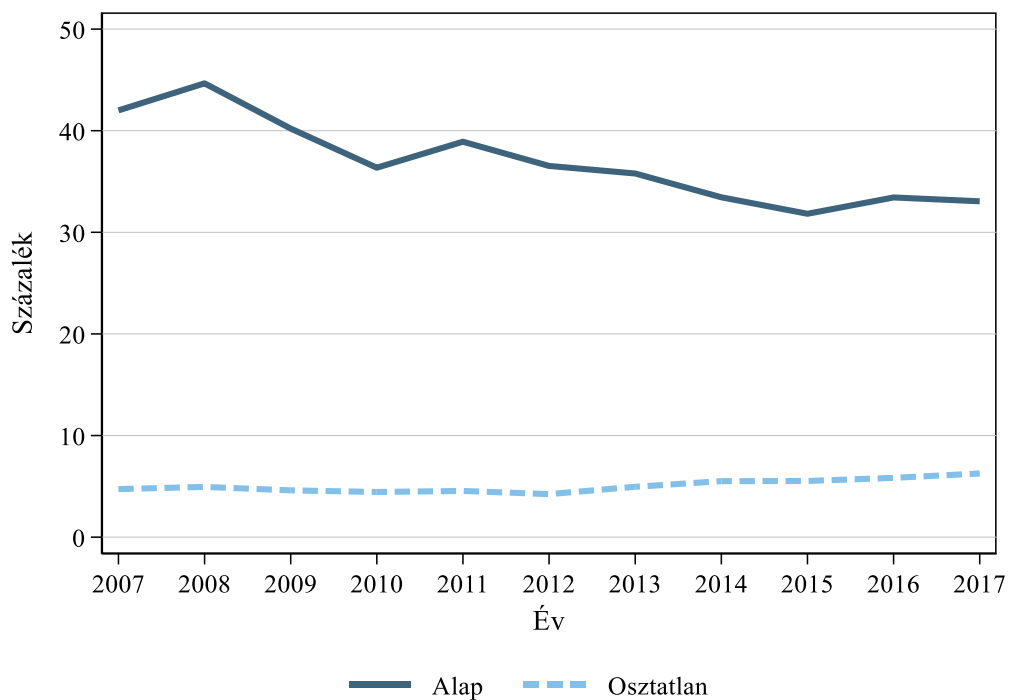
Az adott évben legalább egy „rendes” (tehát nem előrehozott, ismétlő, javító, pótló vagy szintemelő) és eredményes érettségit tett tanulók közül a bolognai rendszer bevezetése után a jelentkezők átlagosan kicsit kevesebb mint 50 százalékát vették fel a felsőoktatási intézményekbe. Ez az arány a 2008-as 49 százalékos csúcsról 2015-ig kisebb megszakításokkal lassú ütemben csökkent. 2015-ben az ugyanabban az évben érettségizett tanulóknak már alig több mint 37 százaléka nyert felvételt, 2016-ra 39 százalék fölé emelkedett az arány. 2017-re a tanulók átlagosan harmadát vették fel alapképzésre, míg osztatlan képzésre körülbelül 5 százalékukat. A fiúk és a lányok között nincsenek jelentős eltérések: különösen 2009 után mindkét nem képviselői ugyanolyan eséllyel kerültek be a felsőoktatásba, bár osztatlan képzésre egy-két százalékkal több lány nyert felvételt.

D1.11.1 ábra: A felsőoktatásba felvettek aránya az adott évben érettségizettek közül

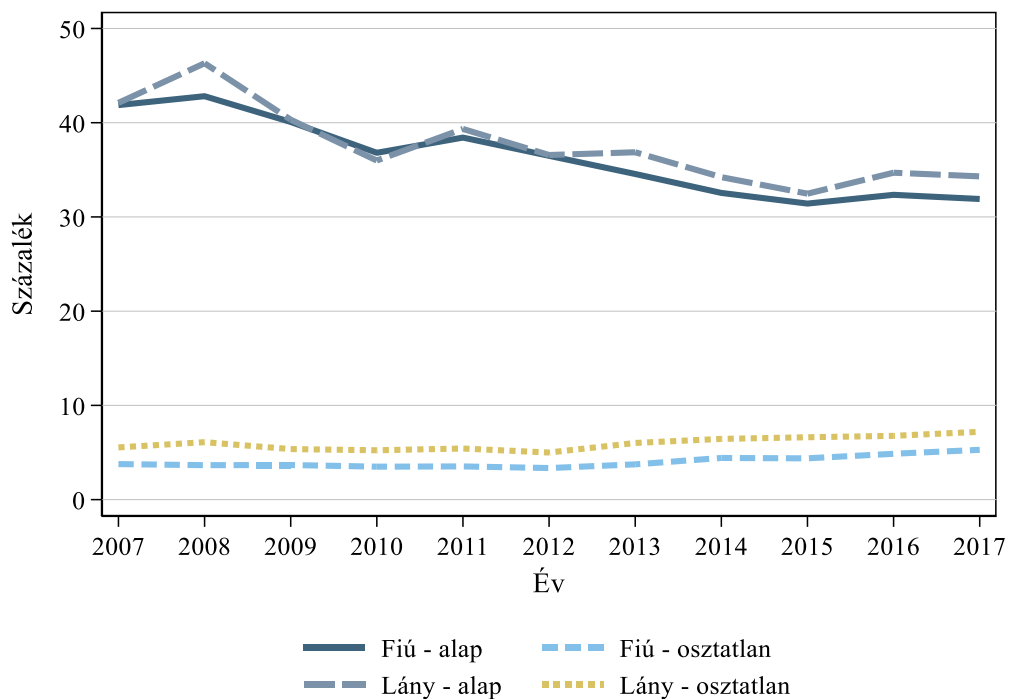

D1.11.2 ábra: A felsőoktatásba felvettek aránya az adott évben érettségizettek közül, a képzés szintje szerint

D1.11.3 ábra: A felsőoktatásba felvettek aránya az adott évben érettségizettek közül, nemek szerint

A D1.11. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D1_11.xlsx

Data of indicator D1.11.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D1_11_english.xlsx

D2. Külső eredmények

A közoktatási rendszer külső eredményeit leíró D2. indikátorcsoport azt mutatja be, hogy a fiatalok milyen végzettséggel hagyják el az iskolarendszert és lépnek ki a munkaerőpiacra, találnak-e állást az iskolarendszertől kilépve, milyen helyzetbe kerülnek a munkaerőpiacon, mennyit keresnek, mekkora iskolai végzettségük kereseti hozzáadéka.

A D2.1. indikátor a munkanélküliek, a D2.2. indikátor a foglalkoztatottak, a D2.3. indikátor pedig a közmunkások arányát mutatja be a 16–19, 20–24 és 25–29 évesek között. A jelen kötetben használt korcsoport-besorolással visszatérünk az indikátorrendszer első, 2015. évi első kiadásában használt korcsoport-besoroláshoz. Az előző, 2017. évi kiadásban a 16–19 évesek helyett a 15–19 évesekre számoltuk ki az indikátorok értékeit, mivel a nemzetközi kiadványok, például az Eurostat kiadványai is ezt a korcsoportot használják, és szeretnénk volna megkönnyíteni a nemzetközi összehasonlítást. Ugyanakkor az érdeklődő olvasó megtalálhatja az Eurostat kiadványaiban a 15–19 évesekre vonatkozó magyarországi adatokat is. Mivel a tankötelezettségi korhatár jelenleg 16 év Magyarországon, a 15–19 évesekre számított értékek tompítva mutatják be az iskolarendszertől kikerülő munkaerőpiaci helyzetére vonatkozó változásokat, hiszen a 15 évesek még tanulnak. Ezért tértünk vissza a 16–19 éves korcsoport vizsgálatára. (A 16–19 évesekre számított értékeket az adattáblázatban visszamenőleg is bemutatjuk.)

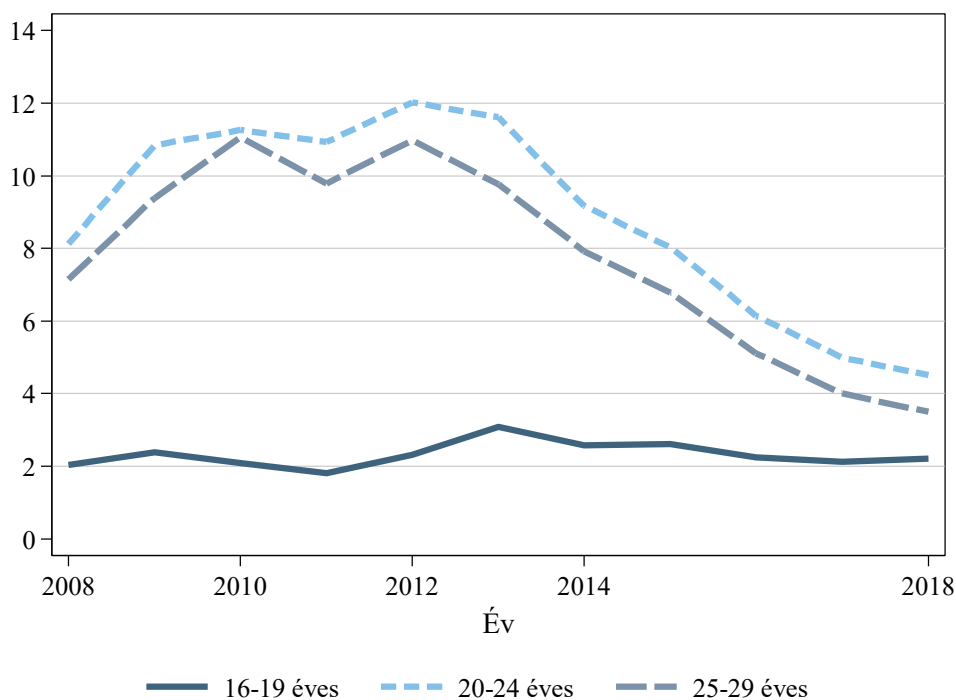
A D2.4. indikátor a későbbi munkaerőpiaci sikeresség szempontjából legveszélyeztetettebb csoport, a se nem dolgozó, se nem tanuló fiatalok arányának változását írja le. A D2.5. indikátor pedig a korai iskolaelhagyók arányát vizsgálja. Korai iskolaelhagyónak – az Eurostat besorolását követve – azokat a 18–24 éves fiatalokat tekintjük, akik legfeljebb általános iskolai (ISCED2) iskolai végzettséggel rendelkeznek, és a megfigyelést megelőző négy hétben sem iskolarendszerű, sem iskolarendszeren kívüli oktatásban, képzésben nem vettek részt. (A szünidejüket töltő diákok nem tartoznak a korai iskolaelhagyók közé.) A D2.6. indikátor azt mutatja be, hogy a 20–24 évesek legmagasabb iskolai végzettségüket tekintve hogyan oszlanak meg a legfeljebb általános iskola, szakközépiskola, érettségi, illetve felsőfok végzettségi csoportok között. A D2.7. és a D2.8. indikátor a különböző iskolai végzettséggel elérhető kereseteket vizsgálja. A D2.7. indikátor a végzettség szerinti mediánkereseteket mutatja a fiatal korcsoportokban, a D2.8. indikátor pedig az iskolai végzettség keresetekben mért hozzáadékát méri. *A két utolsó, a kereseteket vizsgáló indikátort egyelőre nem tudtuk frissíteni a 2017. évi kiadáshoz képest, mivel a kutatói közösség még nem kapta meg a számítások alapjául szolgáló adatokat. Az indikátorokat az online kiadványban frissíteni fogjuk, ahogy rendelkezésre állnak az adatok.*

D2.1. indikátor: A munkanélküli fiatalok aránya

A D2.1. indikátor a munkanélküliek százalékarányát írja le a fiatal korcsoportokban. Nem a munkanélküliségi rátát mutatja, mely a munkanélküliek számát az aktív népesség számához, tehát a munkaerőpiacon jelen lévő, a foglalkoztatott és munkanélküli népesség számához viszonyítja, hanem azt vizsgálja, hogy egy adott korcsoport teljes népességén belül mekkora a munkanélküliek aránya.

A munkanélküli 20–24 és 25–29 éves fiatalok aránya 2012 után folyamatosan csökkent, 2012 és 2018 között megfeleződött e két korcsoportban. A legfiatalabbak, a 16–18 évesek között volt a legkisebb a munkanélküliek aránya, mivel az e korcsoporthoz tartozók többsége még tanul. A 16–18 évesek között a munkanélküliek aránya a 2011-ben megfigyelt 1,5 százalékról 2017-ig 2,1 százalékra nőtt, majd 2018-ban kismértékben csökkent. A legfiatalabb korcsoportban a munkanélküliségi arány változása – más tényezők hatása mellett – valószínűleg összefüggött a tankötelezettségi szabályok változásaival (D2.1.1 ábra).

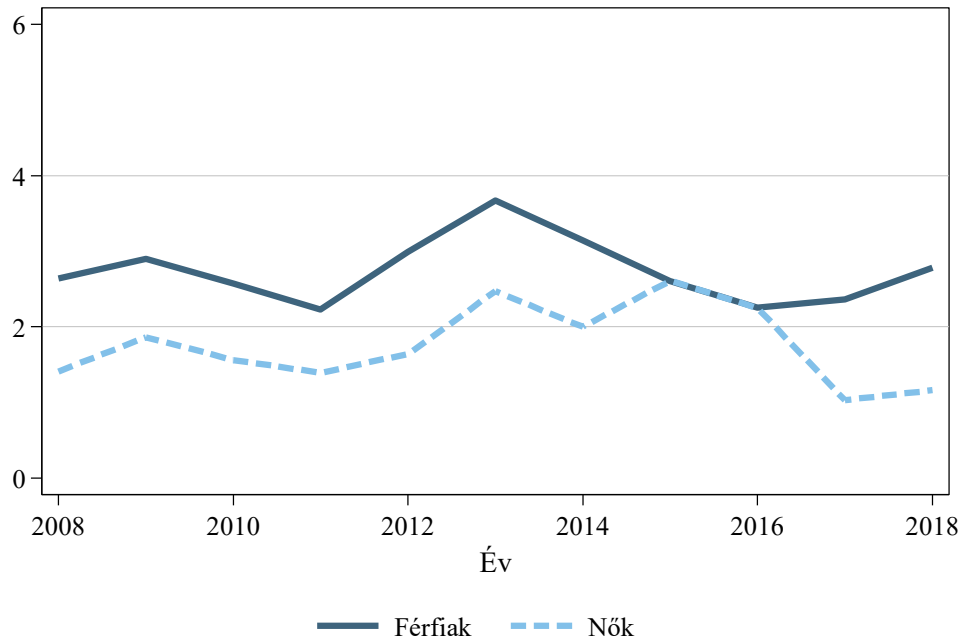
D2.1.1 ábra: A munkanélküli fiatalok százalékaránya korcsoportok szerint

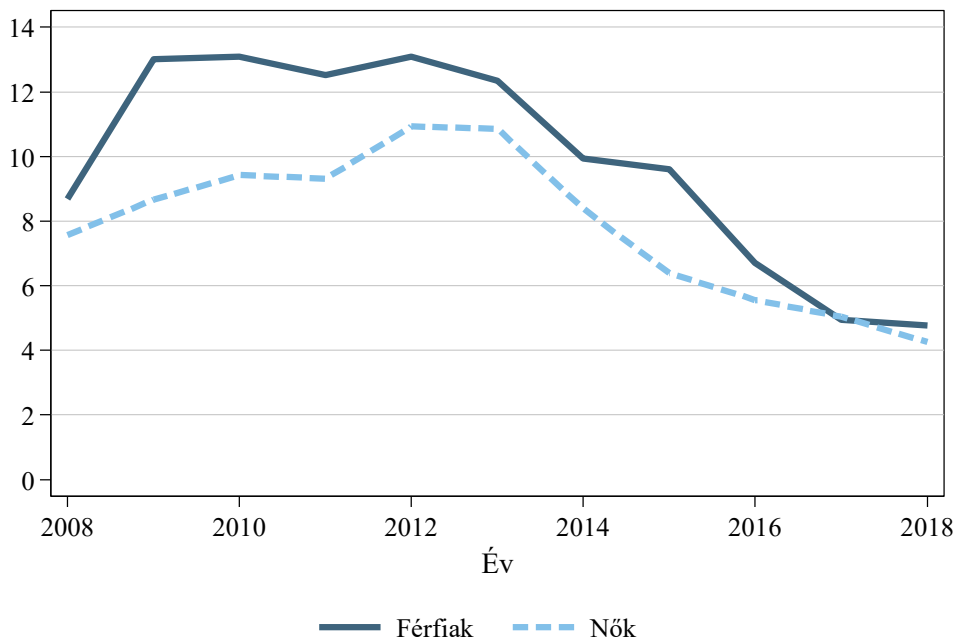
Nemek szerint vizsgálva az arány változásait (D2.1.2, D2.1.3 és D2.1.3 ábra) azt látjuk, hogy a férfiak között mindhárom korcsoportban nagyobb volt a munkanélküliek aránya, mint a nők között, kivételt jelentett a 25–29 éves korcsoport 2017-ben és 2018-ban. A legfiatalabbak között, a 16–19 éves korcsoportban a két nem közötti különbség előbb csökkent, majd növekedni kezdett 2016 után, hasonlóan a 20–24 évesekhez.

Jelentős területi különbségek figyelhetők meg a munkanélküli fiatalok arányát tekintve. 2018-ban a 16–19 évesek körében kiemelkedett Baranya megye, ahol az e korcsoporthoz tartozók 8,5 százaléka volt munkanélküli, de Szabolcs-Szatmár-Bereg és Jász-Nagykun-Szolnok megyében is csaknem 5 százalék volt az arányuk, míg más megyékben (például Győr-Moson-Sopron, Csongrád, Bács-Kiskun) alig volt munkanélküli a 16–19 évesek között (D2.1.5 ábra). A 20–24 évesek körében kiugróan magas a munkanélküliek aránya Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (D2.1.6 ábra), a 25–29 évesek körében pedig Baranya megyében (D2.1.6 ábra).

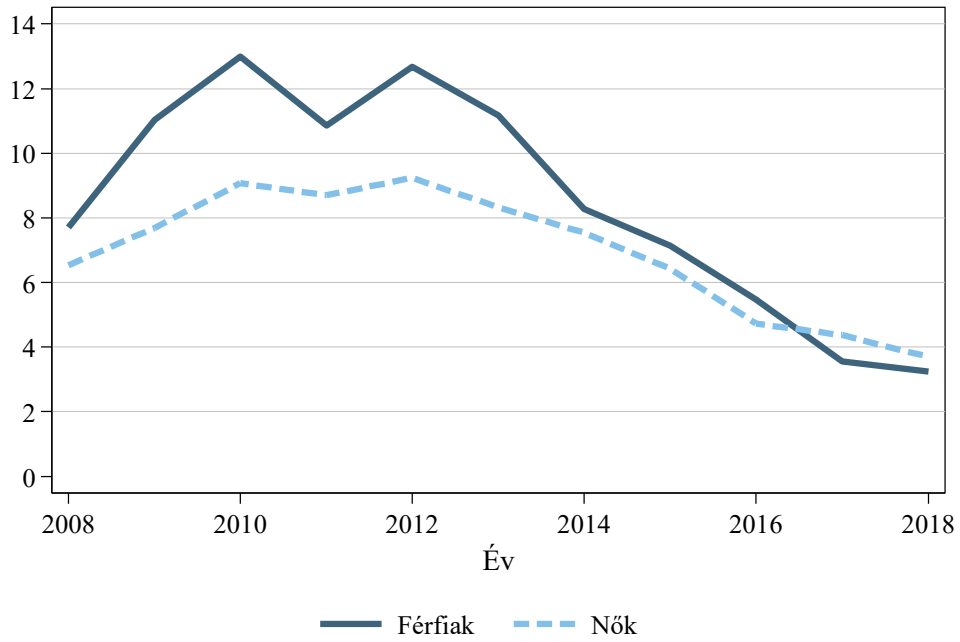
D2.1.2 ábra: A munkanélküli fiatalok százalékaránya nemek szerint, 16–19 évesek

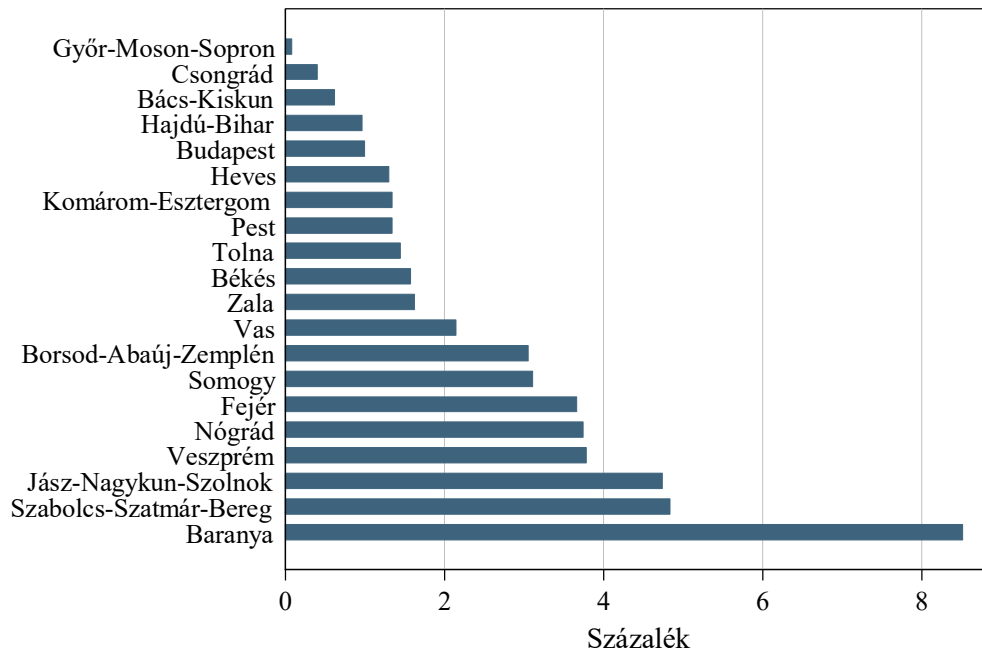
D2.1.3 ábra: A munkanélküli fiatalok százalékaránya nemek szerint, 20–24 évesek

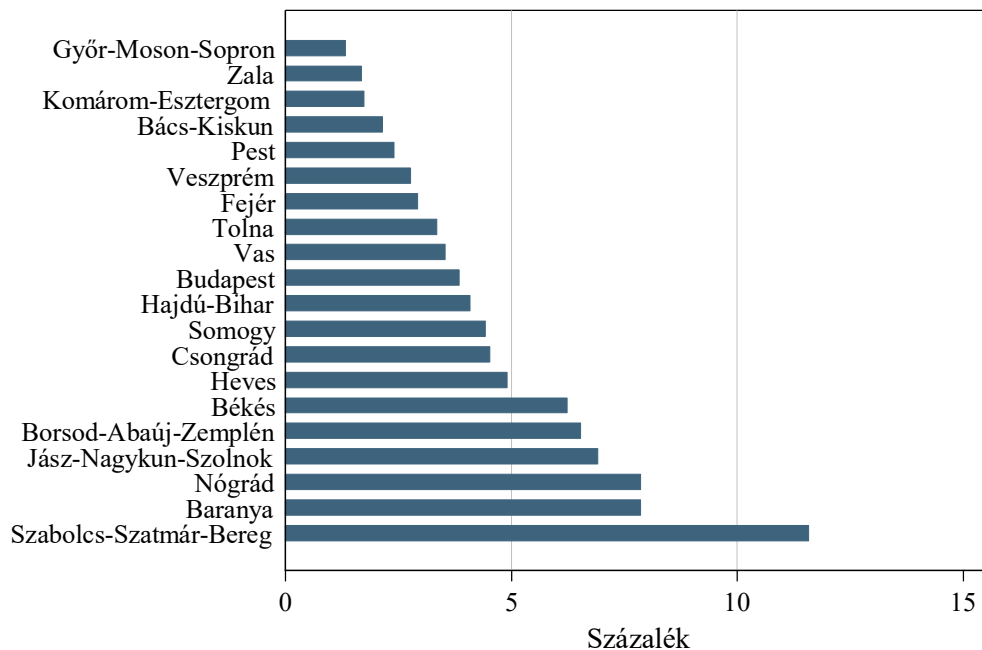
D2.1.4 ábra: A munkanélküli fiatalok százalékaránya nemek szerint, 25–29 évesek

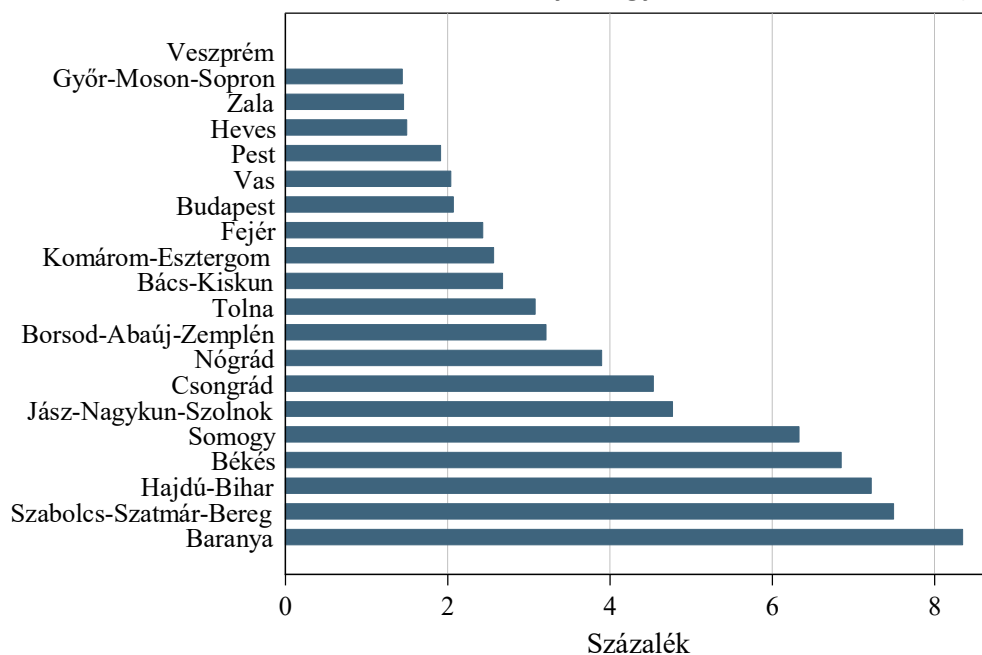
D2.1.5 ábra: A munkanélküli fiatalok százalékaránya megyék szerint, 16–19 évesek (2018)

D2.1.6 ábra: A munkanélküli fiatalok százalékaránya megyék szerint, 20–24 évesek (2018)

D2.1.7 ábra: A munkanélküli fiatalok százalékaránya megyék szerint, 25–29 évesek (2018)

A D2.1. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/D2_1.xlsx

Data of indicator D2.1.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/D2_1_english.xlsx

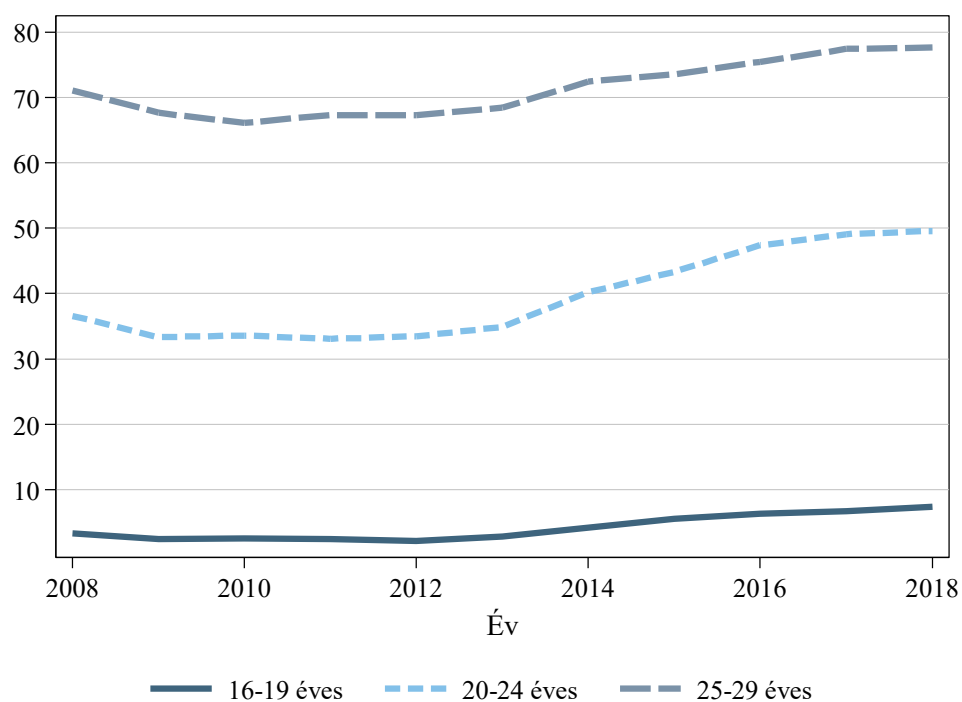
D2.2. indikátor: A foglalkoztatott fiatalok aránya

A D2.2. indikátor a foglalkoztatott fiatalok arányát mutatja be. A 16–19 évesek között a legalacsonyabb az arány, mivel az e korcsoportba tartozók többsége még nappali tagozaton tanul. 2012 után a 16–19

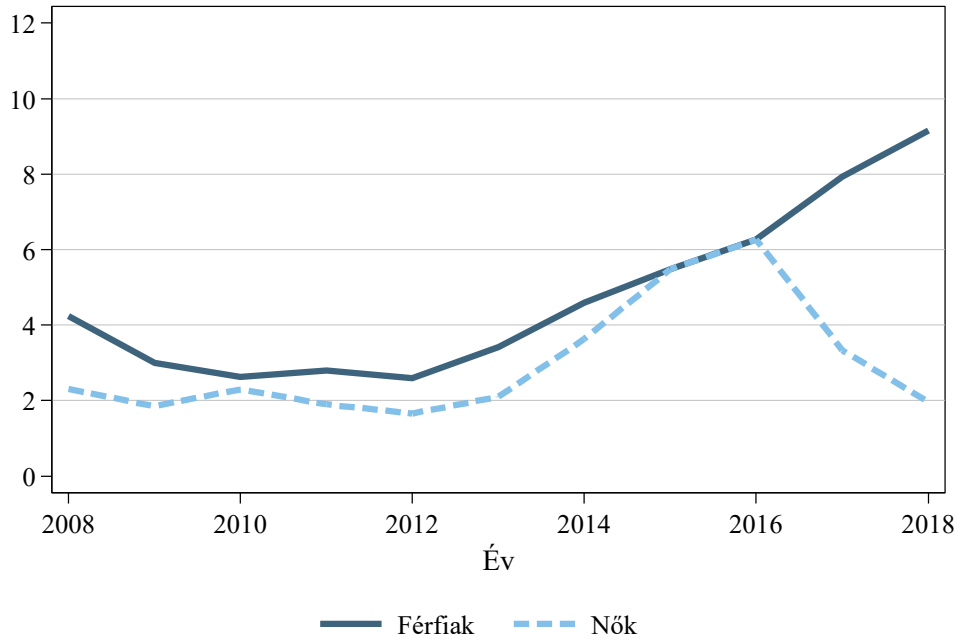
éves korcsoportban 2,1-ről 7,4 százalékra nőtt a foglalkoztatottak aránya, ami jelentős növekedés (D2.2.1 ábra). A 20–24 és a 25–29 évesek körében is folyamatosan nőtt a foglalkoztatottak aránya, bár 2017 és 2018 között a növekedés üteme csökkent (D2.2.1 ábra). A férfiak foglalkoztatási aránya mindhárom korcsoportban nagyobb, mint a nőké (D2.2.2, D2.2.3 és D2.2.4 ábra). A legfiatalabbak, a 16–19 évesek körében 2016 után nagyon megnőttek a nemek közötti különbségek. 2018-ban a 16–18 éves férfiak 9 százaléka volt foglalkoztatott, míg az ugyanilyen korú nőknek csak 2 százaléka (D2.2.2 ábra).

Megyéenként vizsgálva az indikátor jelentős különbségeket mutat. 2018-ban a 16–19 évesek között kiugróan magas volt a foglalkoztatási arány Győr-Moson-Sopron megyében, és nagyon alacsony Csongrád megyében (D2.2.5 ábra). A 20–24 évesek körében ugyanebben az évben Nógrád és Komárom-Esztergom megyében volt a legmagasabb az arány, a legalacsonyabb pedig Csongrád megyében (D2.2.6 ábra). A 25–29 évesek között Zala megyében volt a legnagyobb, Tolna megyében pedig a legkisebb az arány 2018-ban (D2.2.7 ábra).

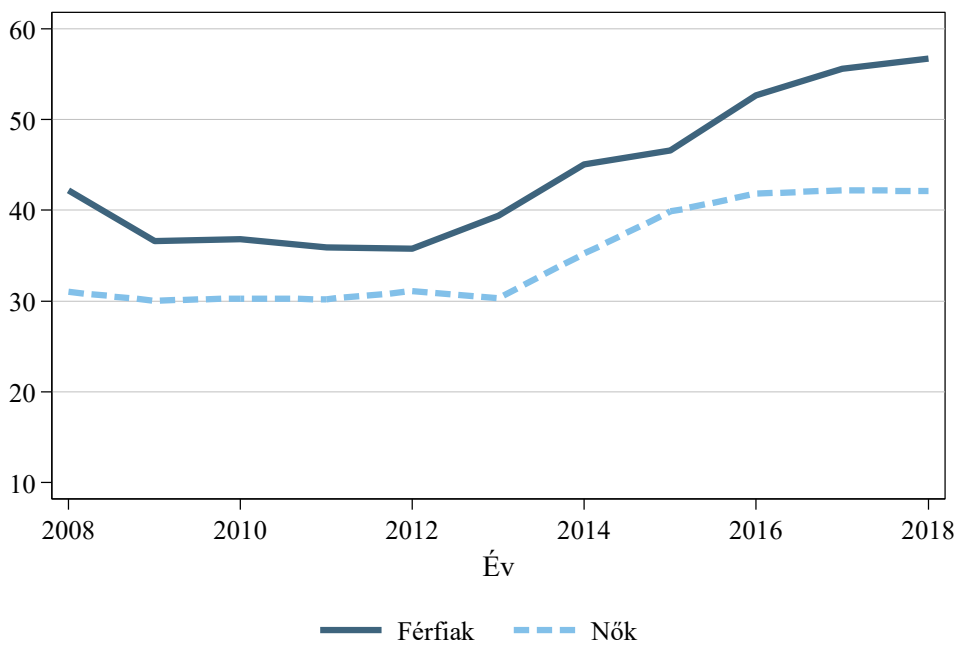
D2.2.1 ábra: A foglalkoztatott fiatalok százalékaránya korcsoportok szerint

D2.2.2 ábra: A foglalkoztatott fiatalok százalékaránya nemek szerint, 16–19 évesek

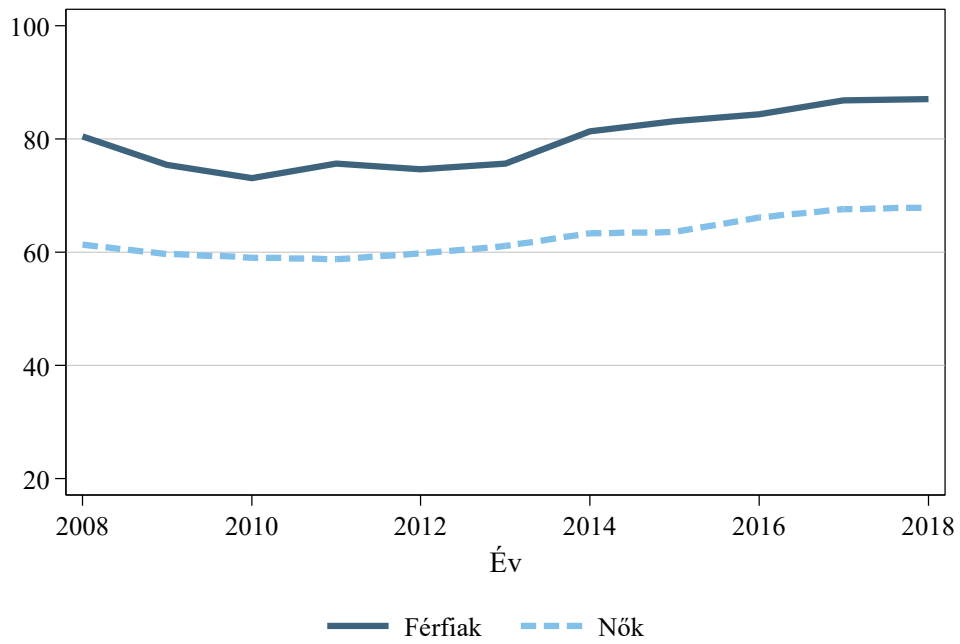

D2.2.3 ábra: A foglalkoztatott fiatalok százalékaránya nemek szerint, 20–24 évesek

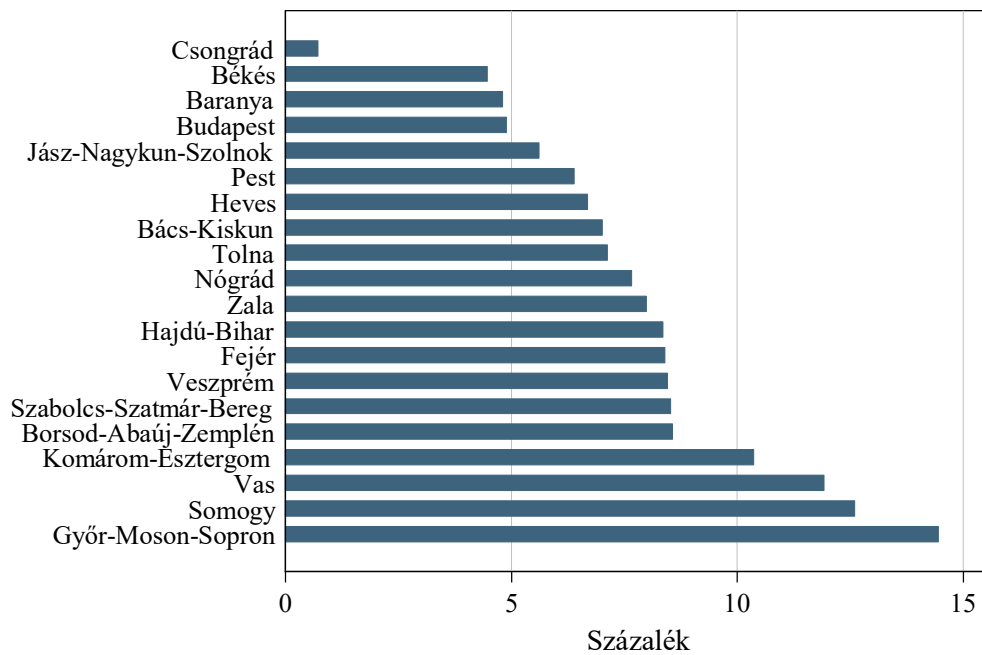

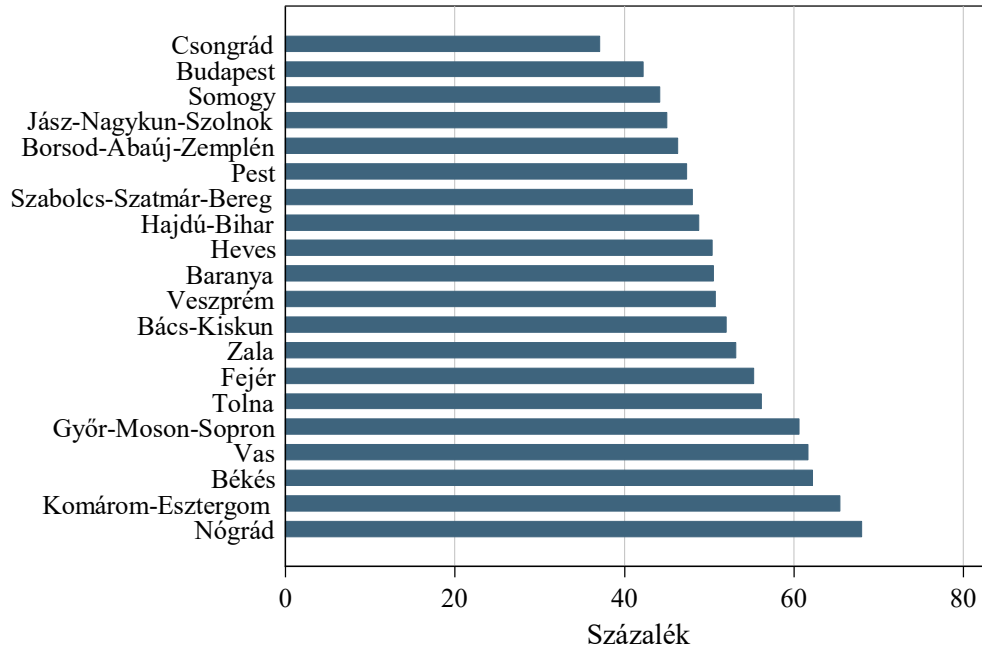
D2.2.4 ábra: A foglalkoztatott fiatalok százalékaránya nemek szerint, 25–29 évesek

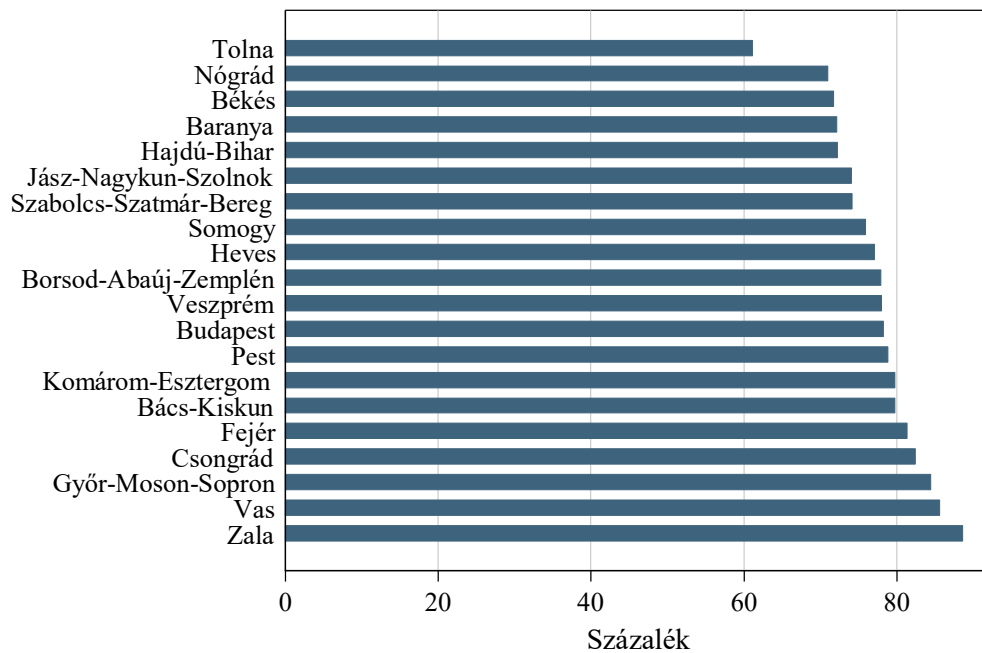
D2.2.5 ábra: A foglalkoztatott fiatalok százalékaránya megyék szerint, 16–19 évesek (2018)

D2.2.6 ábra: A foglalkoztatott fiatalok százalékaránya megyék szerint, 20–24 évesek (2018)

D2.2.7 ábra: A foglalkoztatott fiatalok százalékaránya megyék szerint, 25–29 évesek (2018)

A D2.2. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/D2_2.xlsx

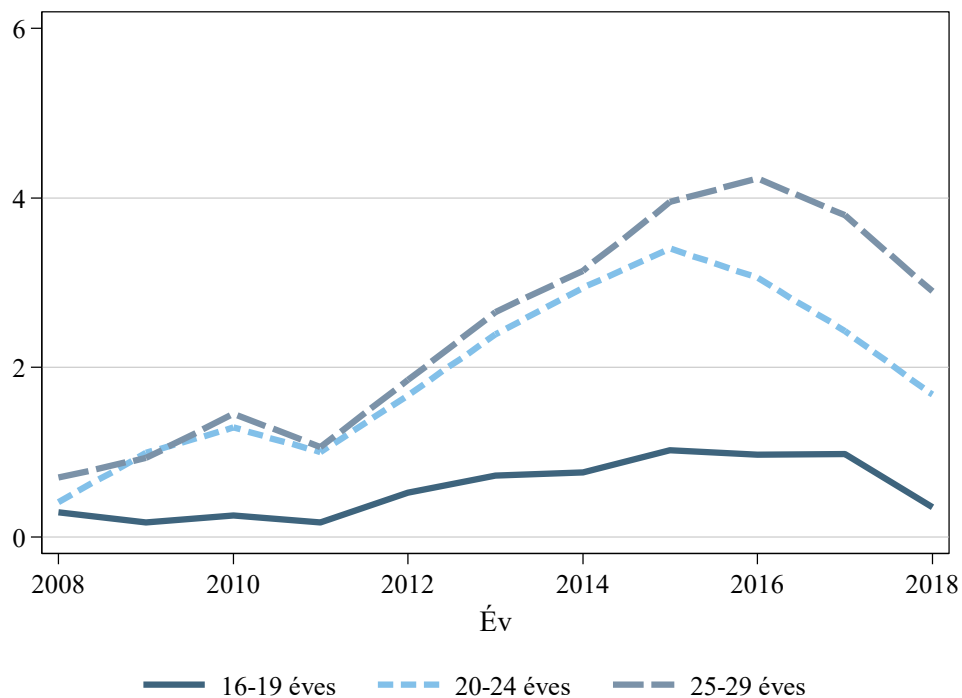
Data of indicator D2.2.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/D2_2_english.xlsx

D2.3. indikátor: A közmunkás fiatalok aránya

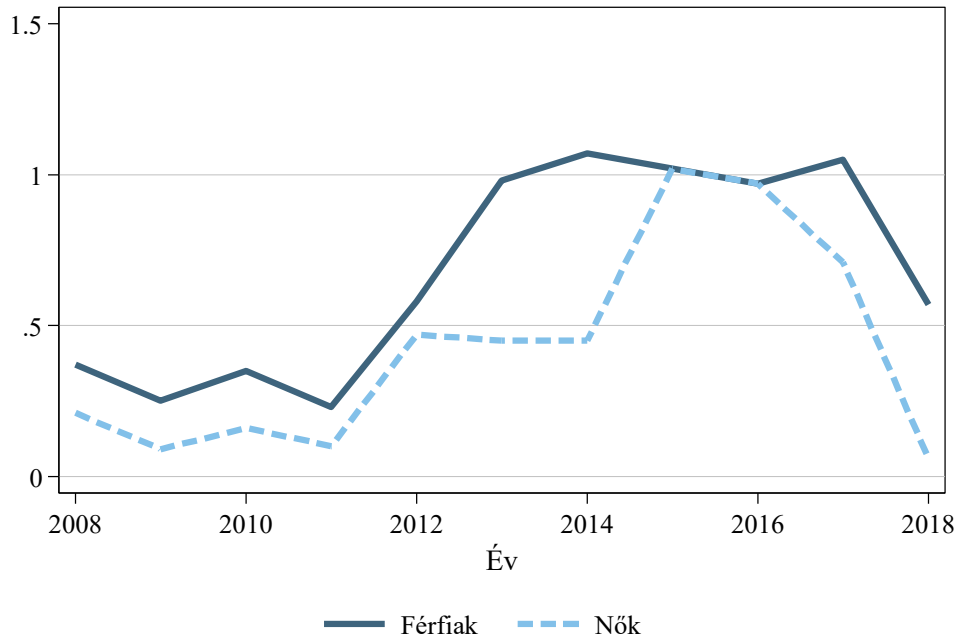
A foglalkoztatott fiatalok egy része közmunkásként dolgozik. A D2.3. indikátor azt mutatja, hogy az adott korcsoportban milyen arányban dolgoznak közmunkásként a fiatalok. 2011 után valamennyi

korcsoportban számottevő növekedést látunk, majd az utolsó években – a közmunkaprogramok korlátozása nyomán – csökkenni kezdett az arány. 2018-ban a 16–19 évesek kevesebb mint fél százaléka, a 20–24 évesek 1,7 százaléka, a 25–29 éveseknek pedig a 3 százaléka dolgozott közmunkásként (D2.3.1 ábra.) A férfiak esetében mindhárom korcsoportban nagyobb az arány, mint a nőknél (D2.3.2., D2.3.3 és D2.3.4 ábra). Nagyon jelentős területi különbségek figyelhetők meg. A 16–19 éves korcsoportban a megyék egy részében nincs közmunkás a fiatalok között. Heves megyében viszont az ugyanehhez a korcsoporthoz tartozók több mint 2 százaléka dolgozott közmunkásként 2018-ban (D2.3.5 ábra). A 20–24 évesek között Szabolcs-Szatmár-Bereg és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 5,5 százalék körüli, Békés megyében pedig 4,5 százalék körüli az arány (D2.3.6 ábra). A 25–29 évesek körében kiugróan magas, 11 százaléknál is nagyobb az arány Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (D2.3.7 ábra).

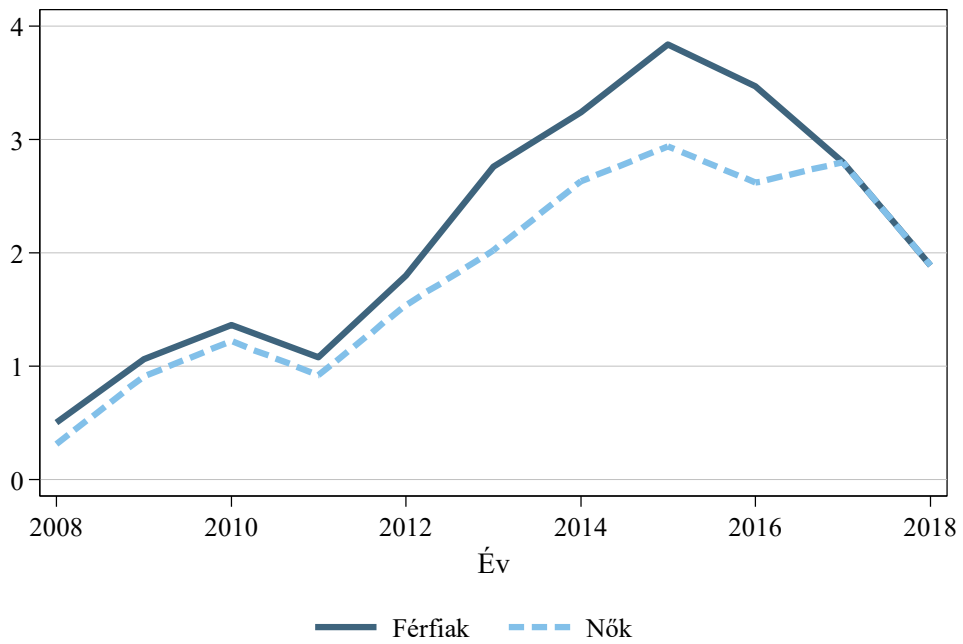
D2.3.1 ábra: A közmunkás fiatalok százalékaránya korcsoportok szerint

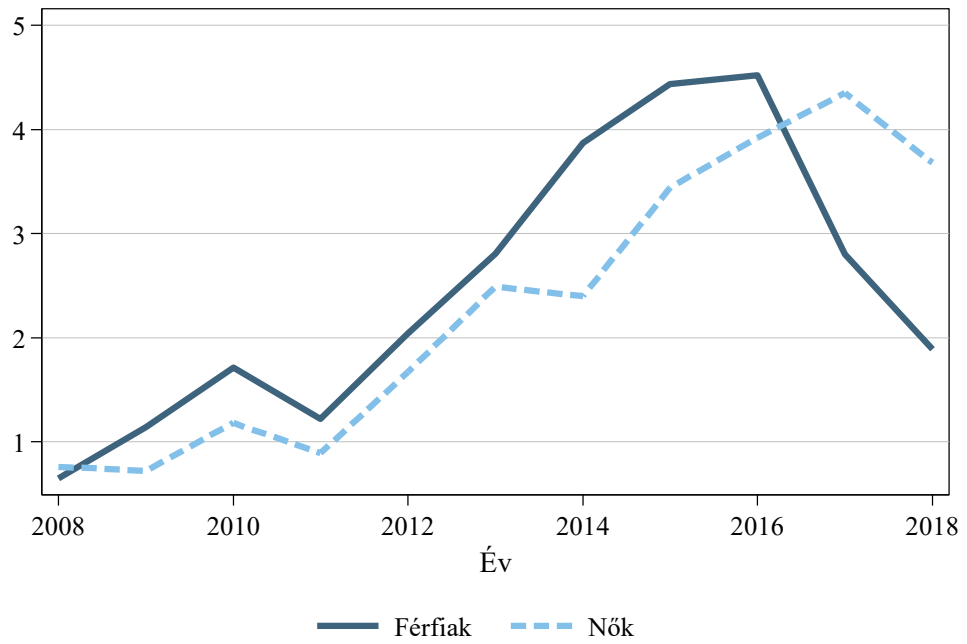
D2.3.2 ábra: A közmunkás fiatalok százalékaránya nemek szerint, 16–19 évesek

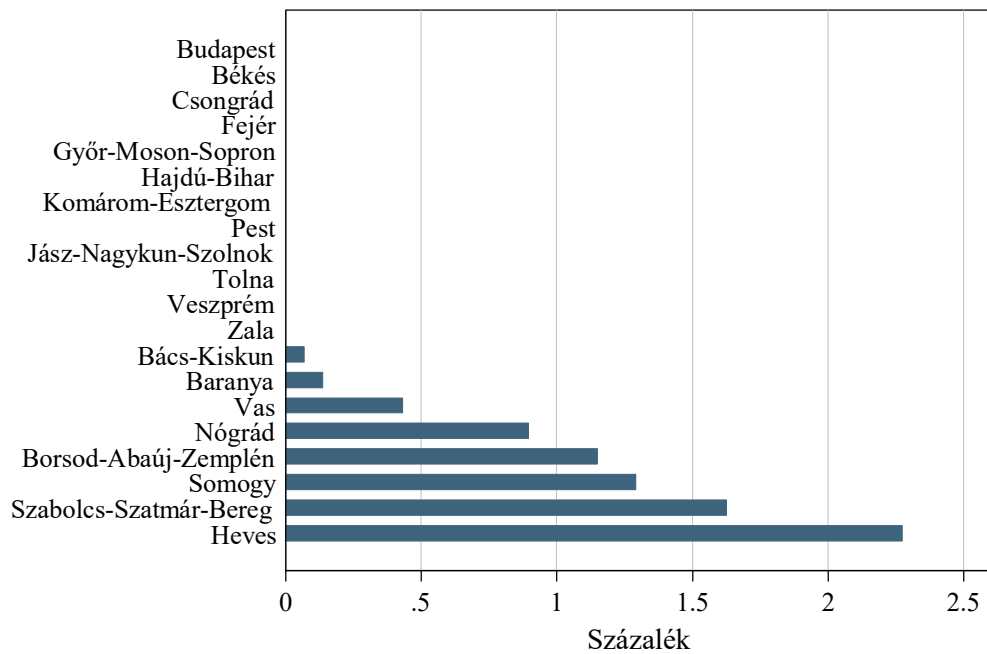
D2.3.3 ábra: A közmunkás fiatalok százalékaránya nemek szerint, 20–24 évesek

D2.3.4 ábra: A közmunkás fiatalok százalékaránya nemek szerint, 25–29 évesek

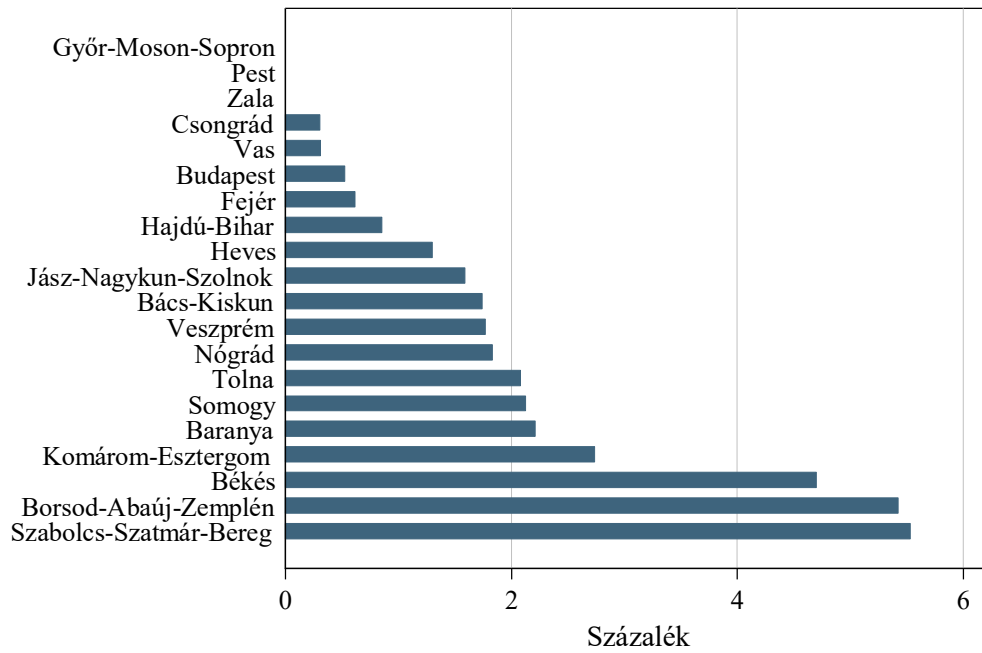

D2.3.5 ábra: A közmunkás fiatalok százalékaránya megyék szerint, 16–19 évesek (2018)

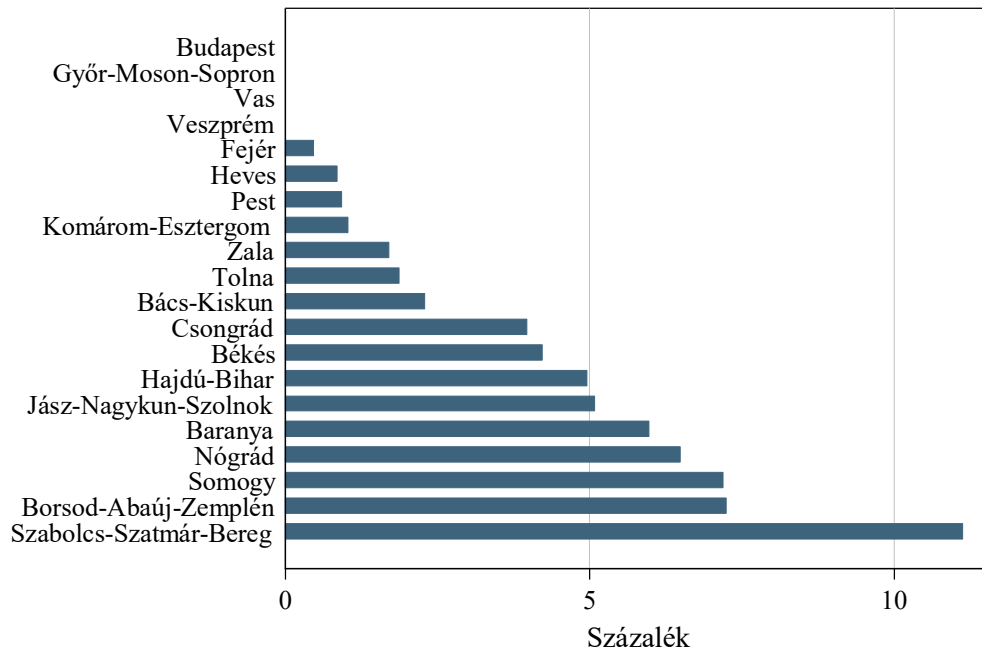

ű

D2.3.6 ábra: A közmunkás fiatalok százalékaránya megyék szerint, 20–24 évesek (2018)

D2.3.7 ábra: A közmunkás fiatalok százalékaránya megyék szerint, 25–29 évesek (2018)

A D2.3. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/D2_3.xlsx

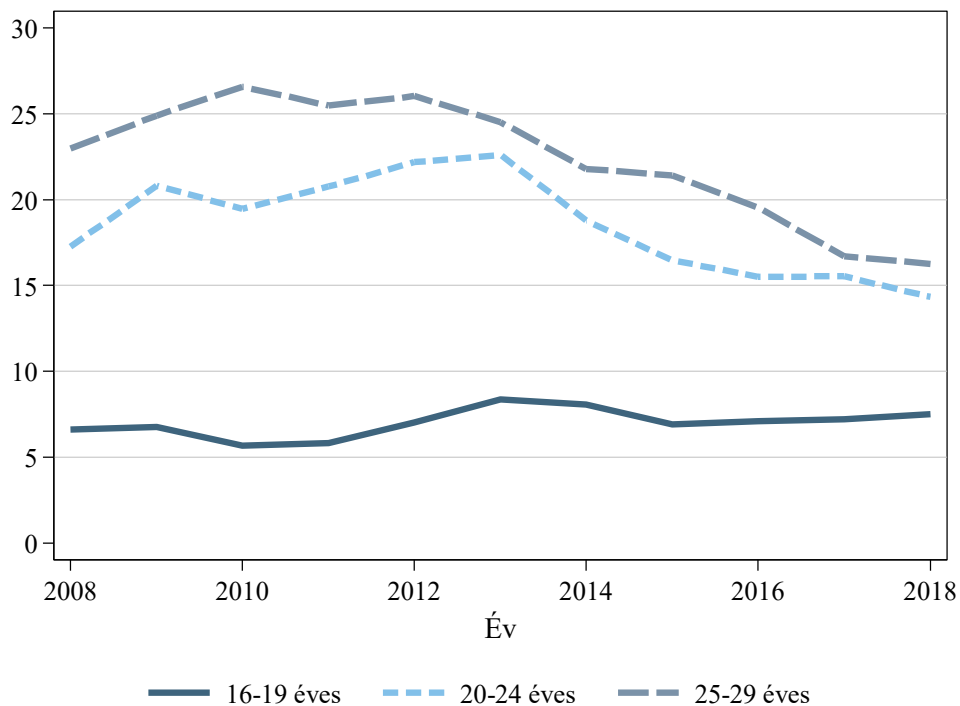
Data of indicator D2.3.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/D2_3_english.xlsx

D2.4. indikátor: A nem dolgozó és nem is tanuló fiatalok aránya

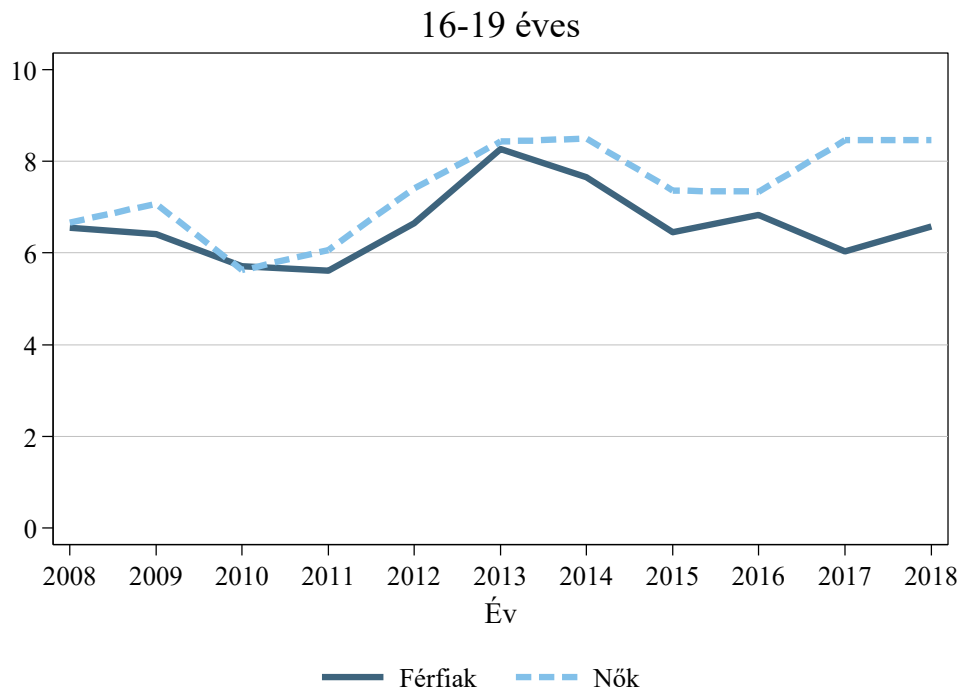
A D2.4. indikátor a későbbi munkaerőpiaci sikeresség szempontjából legveszélyeztetettebb csoport arányát mutatja be, a nem dolgozó és nem is tanuló fiatalok arányát (NEET – az angol „Not in Education, Employment, or Training” kifejezésből), tehát azokat, akik nem foglalkoztatottak, és nem is vesznek részt sem iskolarendszerű, sem iskolarendszeren kívüli képzésben.

A 16–19 évesek körében 2011 és 2013 között a nem dolgozó és nem is tanuló fiatalok aránya 5,8-ról 8,4 százalékra nőtt, 2015-ben átmenetileg csökkent, majd növekedni kezdett, 2018-ban 7,5 százalék volt. A 20–24 évesek között az arány 2013 után, a 25–29 évesek között 2013 után folyamatosan csökkent (D2.4.1 ábra). A nők mindhárom korcsoportban nagyobb arányban tartoznak a nem dolgozók és nem is tanulók csoportjához (D2.4.2, D2.4.3 és D2.4.4 ábra). Ahogy haladuk az idősebb korcsoportok felé, a különbség növekszik a két nem között, ami nagyrészt valószínűleg a gyermekvállalás miatti inaktivitással magyarázható. Nagyon jelentősek a területi különbségek a nem dolgozó és nem is tanuló fiatalok arányát tekintve mindhárom korcsoportban. 2018-ban a 16–18 évesek több mint 15 százaléka nem dolgozott és nem is tanult Somogy és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, míg Csongrád megyében ez az arány kevesebb mint 2 százalék volt. A 20–24 évesek körében Szabolcs-Szatmár-Bereg és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében, míg a 25–29 évesek körében Tolna megyében volt a legnagyobb az arány.

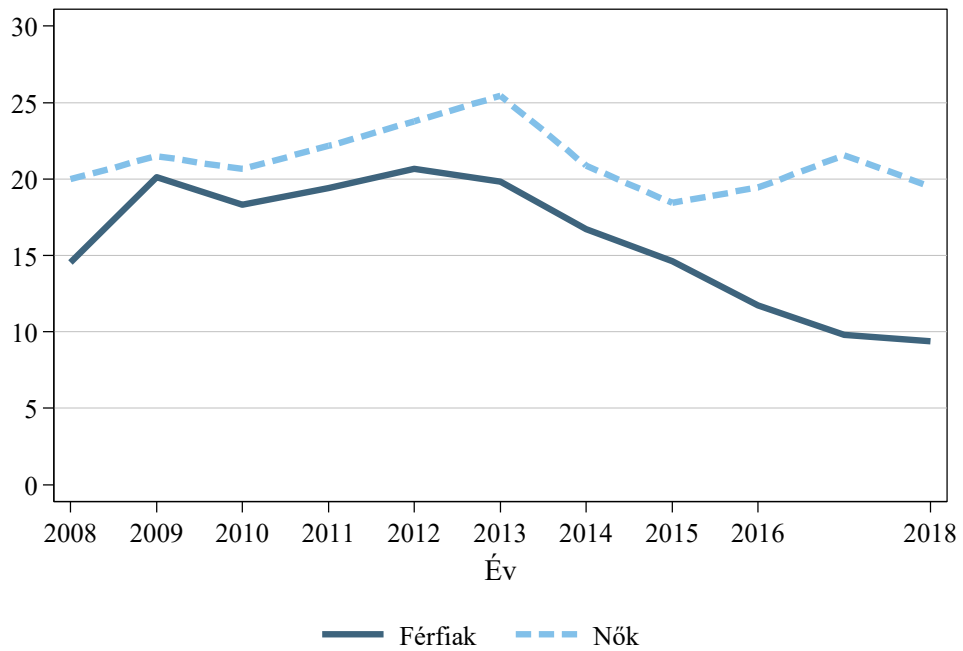
D2.4.1 ábra: A nem dolgozó és nem is tanuló fiatalok százalékaránya korcsoportok szerint

D2.4.2 ábra: A nem dolgozó és nem is tanuló fiatalok százalékaránya nemek szerint, 16–19 évesek

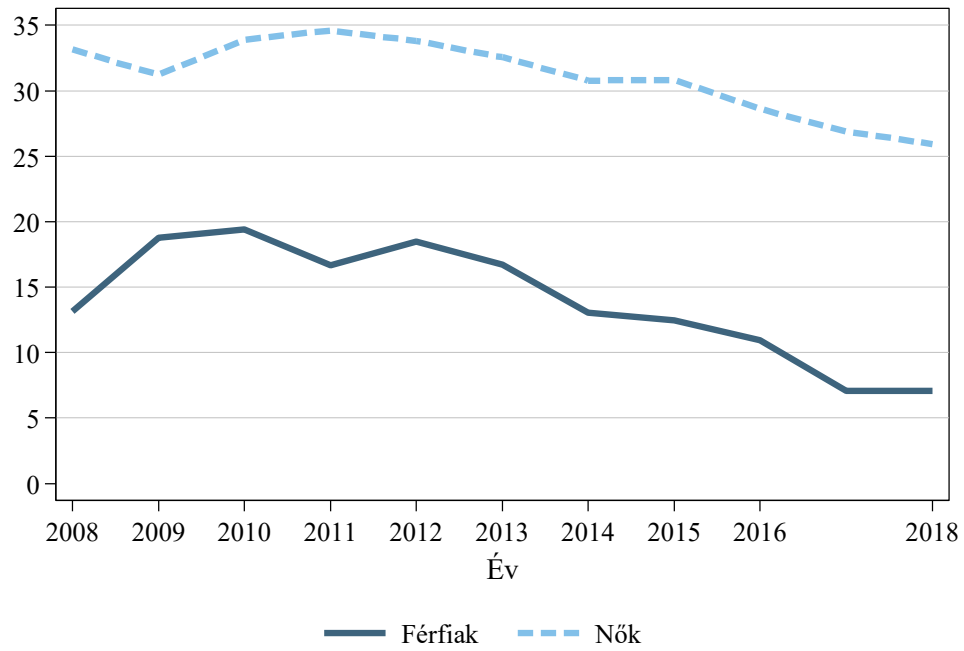

D2.4.3 ábra: A nem dolgozó és nem is tanuló fiatalok százalékaránya nemek szerint, 20–24 évesek

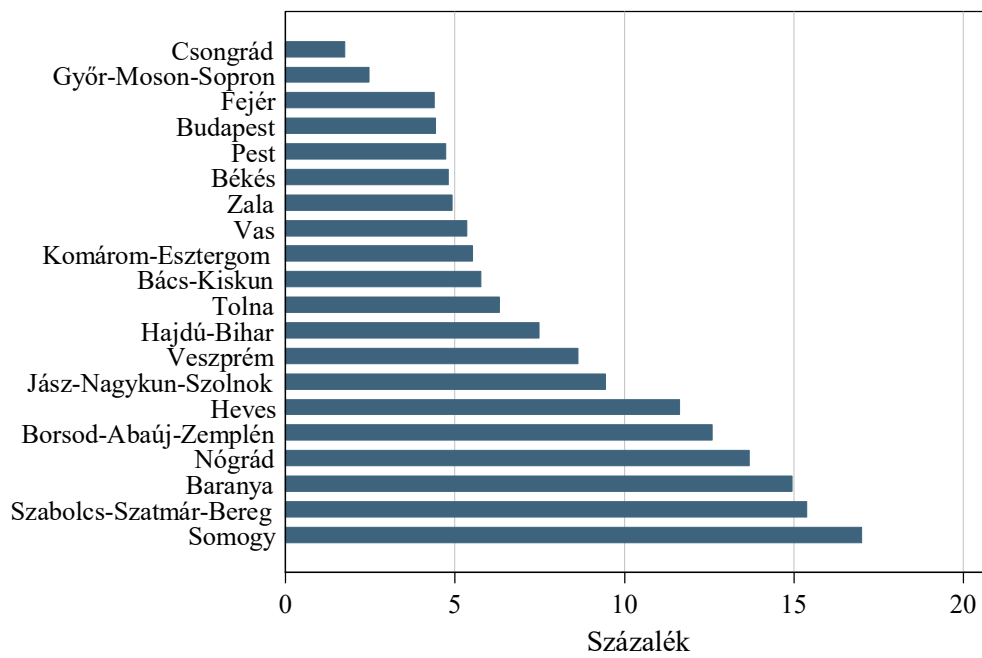

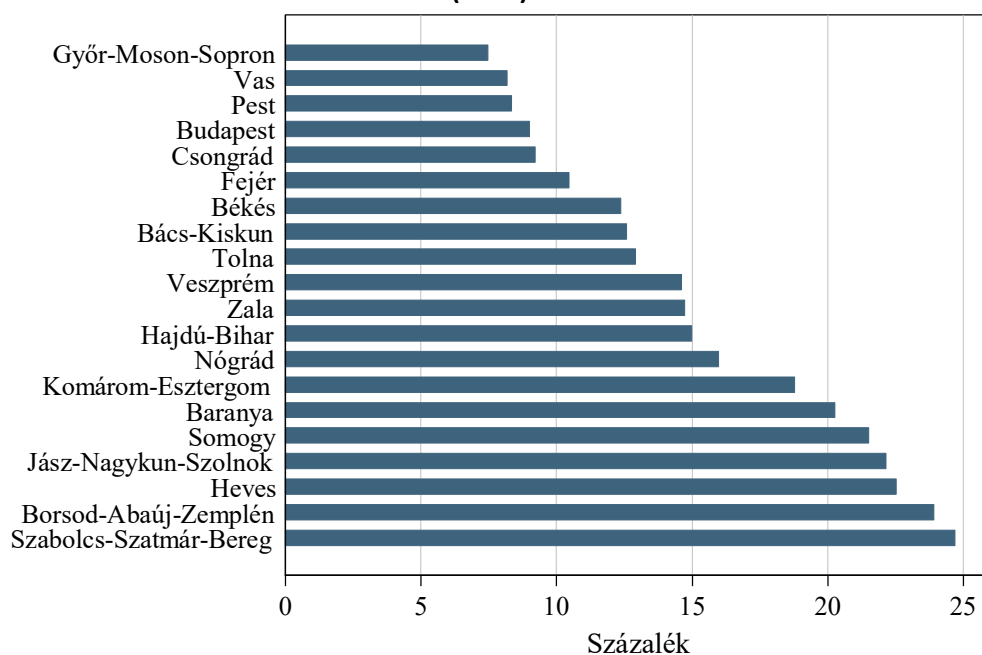
D2.4.4 ábra: A nem dolgozó és nem is tanuló fiatalok százalékaránya nemek szerint, 25–29 évesek

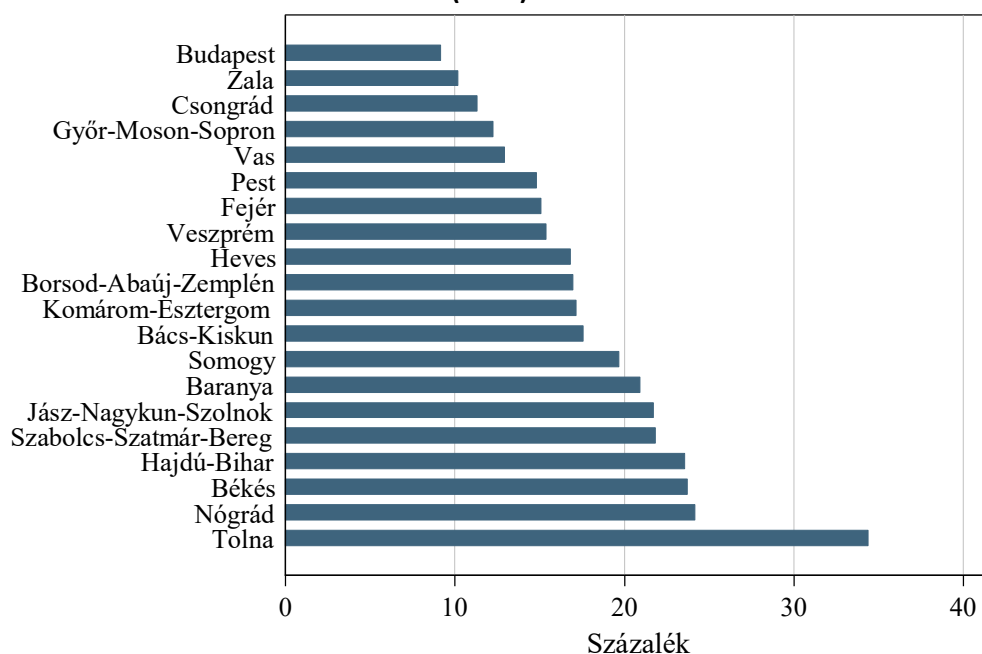
D2.4.5 ábra: A nem dolgozó és nem is tanuló fiatalok százalékaránya megyék szerint, 16–19 évesek (2018)

D2.4.6 ábra: A nem dolgozó és nem is tanuló fiatalok százalékaránya megyék szerint, 20–24 évesek (2018)

D2.4.7 ábra: A nem dolgozó és nem is tanuló fiatalok százalékaránya megyék szerint, 25–29 évesek (2018)

A D2.4. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D2_4.xlsx

Data of indicator D2.4.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D2_4_english.xlsx

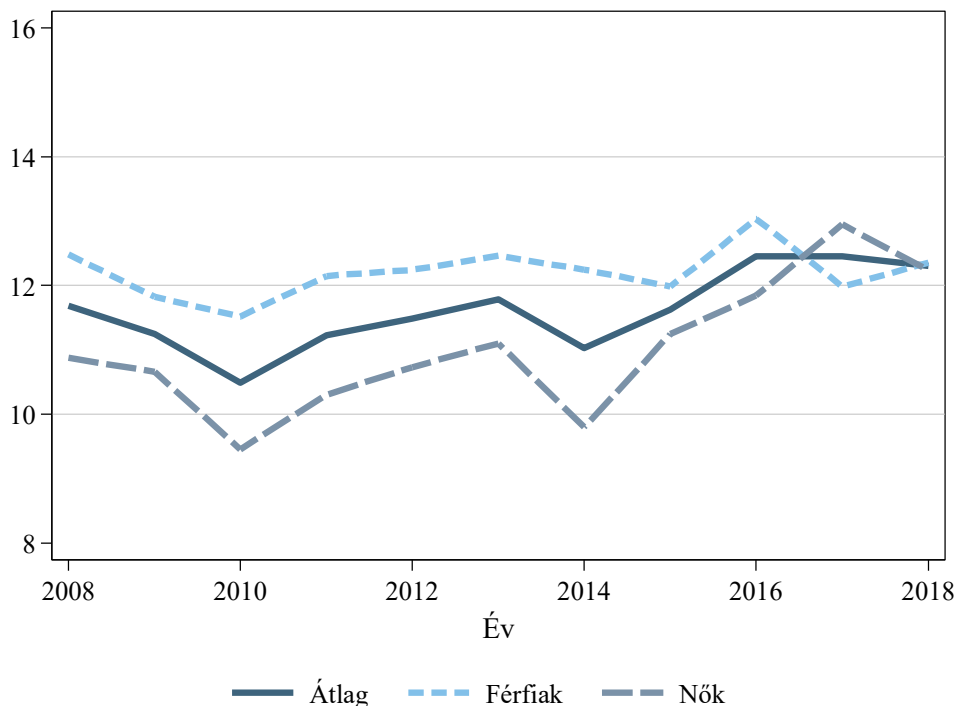
D2.5. indikátor: A korai iskolaelhagyók aránya

A D2.5. indikátor a korai iskolaelhagyók arányának alakulását mutatja be. Az Európai Bizottság definíciója szerint azokat a 18–24 éves fiatalokat tekintik korai iskolaelhagyónak, akiknek általános iskolai vagy annál alacsonyabb végzettségük van, és nem vesznek részt sem iskolarendszerű, sem iskolarendszeren kívüli képzésben. Az Európa 2020 stratégia egyik célkitűzése, hogy a korai iskolaelhagyók aránya 2020-ra 10 százalékra csökkenjen, mivel jelenlegi és jövőbeli munkaerőpiaci esélyeik nagyon korlátozottak, ők vannak a legjobban kitéve annak a veszélynek, hogy nem találnak állást, és a későbbi képzési lehetőségeket is csak nagyon korlátozottan tudják kihasználni, ezért alkalmazkodóképességük is korlátozott.

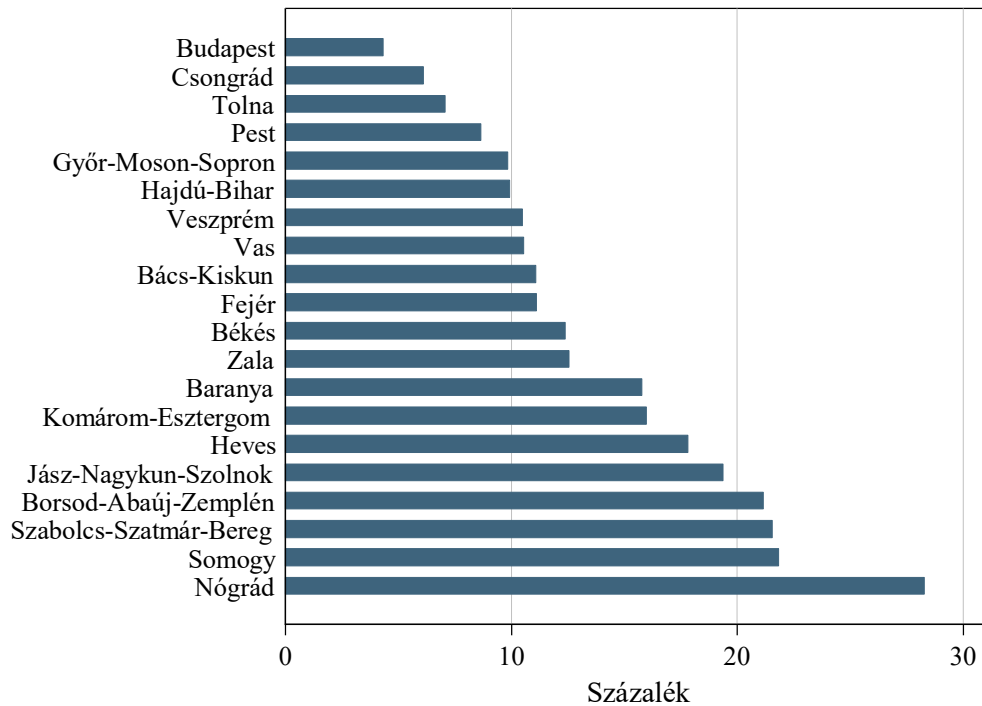
Magyarországon 2010-ig csökkent a korai iskolaelhagyók aránya, akkor az átlag megközelítette a 10 százalékos határt. 2012 után az arány növekedni kezdett, majd 2016 és 2018 között 12 százalék körül stagnált. 2018-ra eltűntek a nemek közötti különbségek, mivel 2014 után a nők körében nagyobb ütemben növekedett a korai iskolaelhagyók aránya (D2.5.1 ábra).

A területi különbségek igen számottevőek. Nógrád megyében 2018-ban majdnem 30 százalék volt a korai iskolaelhagyók aránya, de 20 százalék felett volt Somogy, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Borsod-Abaúj-Zemplén megyében is. Budapesten 5 százalék alatti, Csongrád megyében 6 százalék az arány (D2.5.2 ábra).

D2.5.1. A korai iskolaelhagyók százalékaránya nemek szerint

D2.5.2. A korai iskolaelhagyók százalékaránya megyék szerint, 2018

A D2.5. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D2_5.xlsx

Data of indicator D2.5.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D2_5_english.xlsx

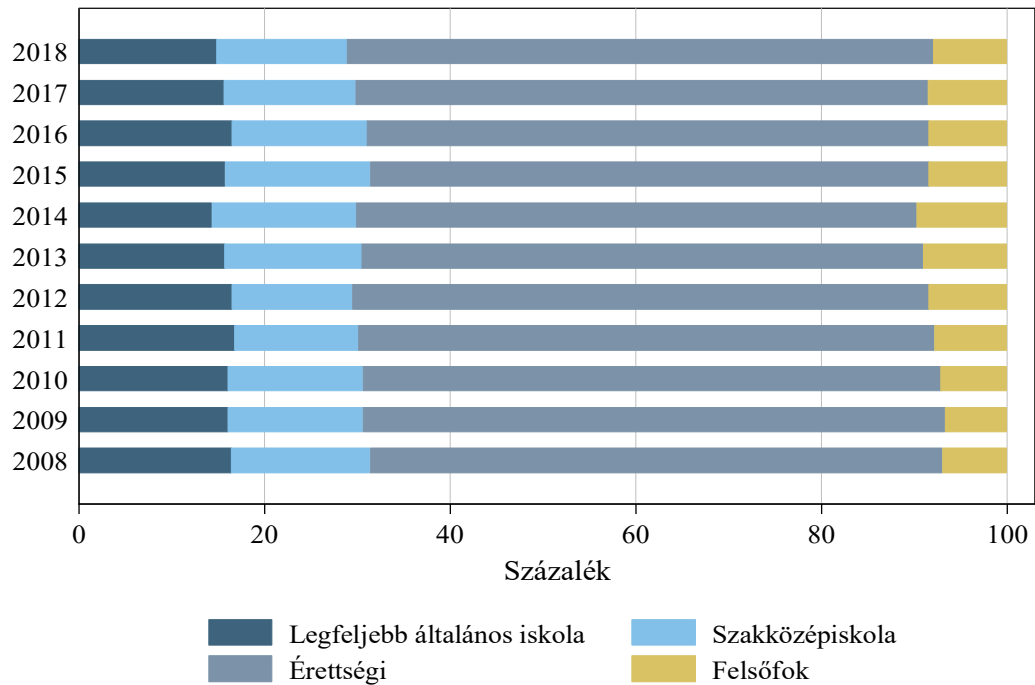
D2.6. indikátor: A 20–24 éves népesség megoszlása legmagasabb iskolai végzettség szerint

A D2.6. indikátor a 20–24 évesek legmagasabb iskolai végzettség szerinti megoszlásának változását mutatja be 2008 és 2018 között. A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkező fiatalok aránya 2008 és 2014 között csökkent, majd 2016-ig nőni kezdett, 2016 és 2018 között kismértékben ismét csökkent. 2018-ban 15 százalék volt. A szakközépiskolai végzettségűek aránya 15 százalékról 13 százalékra csökkent 2008 és 2012 között, majd nőni kezdett, 2018-ban 14 százalék volt. Az érettségizettek aránya ennek megfelelően előbb 2008 és 2012 között növekedett, majd csökkenni kezdett, majd ismét nőtt. 2018-ban elérte a 63 százalékot. A felsőfokú végzettségűek aránya viszonylag csekély a 20–24 évesek között, mivel a legtöbb fiatal későbbi életkorban szerez felsőfokú oklevelet. Figyelmet érdemel viszont a változások iránya. 2008 és 2014 között a felsőfokú végzettségűek aránya 6,5-ről 9,7 százalékra nőtt, majd csökkenni kezdett, 2018-ban 8 százalék volt (D2.6.1 ábra). A nők iskolázottabbak, mint a férfiak, de mindkét nemnél hasonló irányú változásokat látunk (D6.2.2 és D6.2.3 ábra).

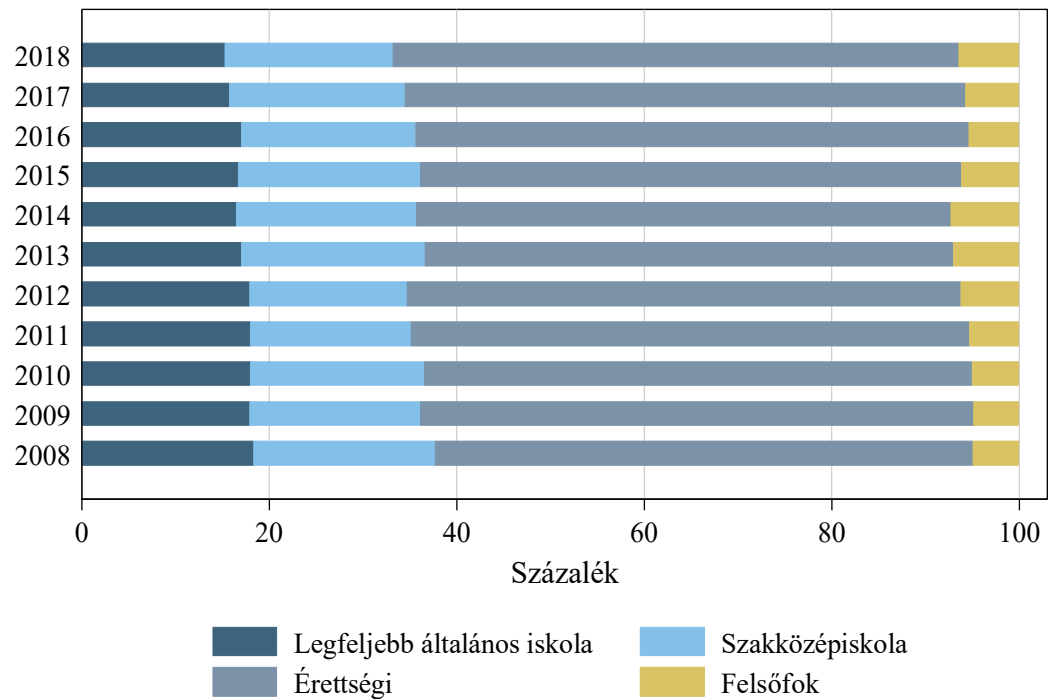
Megyék szerinti bontásban jelentős különbségek figyelhetők meg. Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg, Jász-Nagykun-Szolnok megyében a 20–24 éves korcsoport egynegyedének volt csak legfeljebb általános iskolai végzettsége 2018-ban. Ez az arány Budapesten csak 5,6 százalék volt. A szakközépiskolai végzettségűek aránya a fiatalok között Tolna, Veszprém és Vas megyében volt a legnagyobb ugyanebben az évben. 2018-ban Budapest kiemelkedett az érettségizettek 77 százalékos arányával, míg a legalacsonyabb értéket Békés megyében lehetett megfigyelni, ahol a 20–24 éves fiatalok mindössze 47 százalékának volt érettségije. A felsőfokú végzettségűek aránya ebben a

korcsoportban a fővárosban és Veszprém megyében volt a legmagasabb (14–14 százalék), és Tolna megyében a legalacsonyabb (3 százalék) (D2.6.4 ábra).

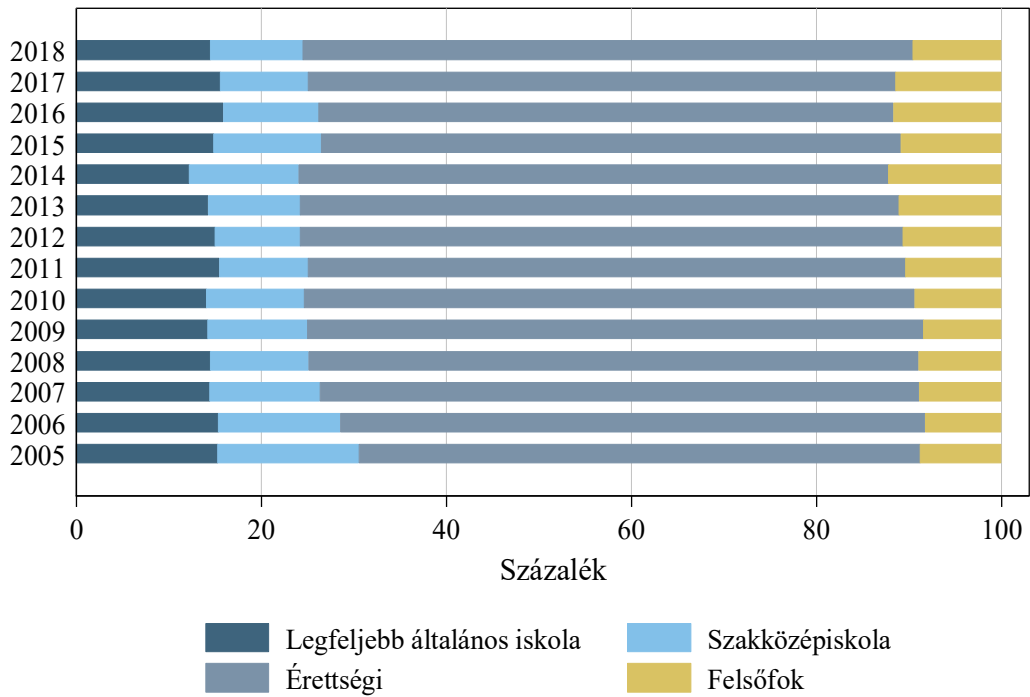
D2.6.1 ábra: A 20–24 éves népesség százalékos megoszlása legmagasabb végzettség szerint

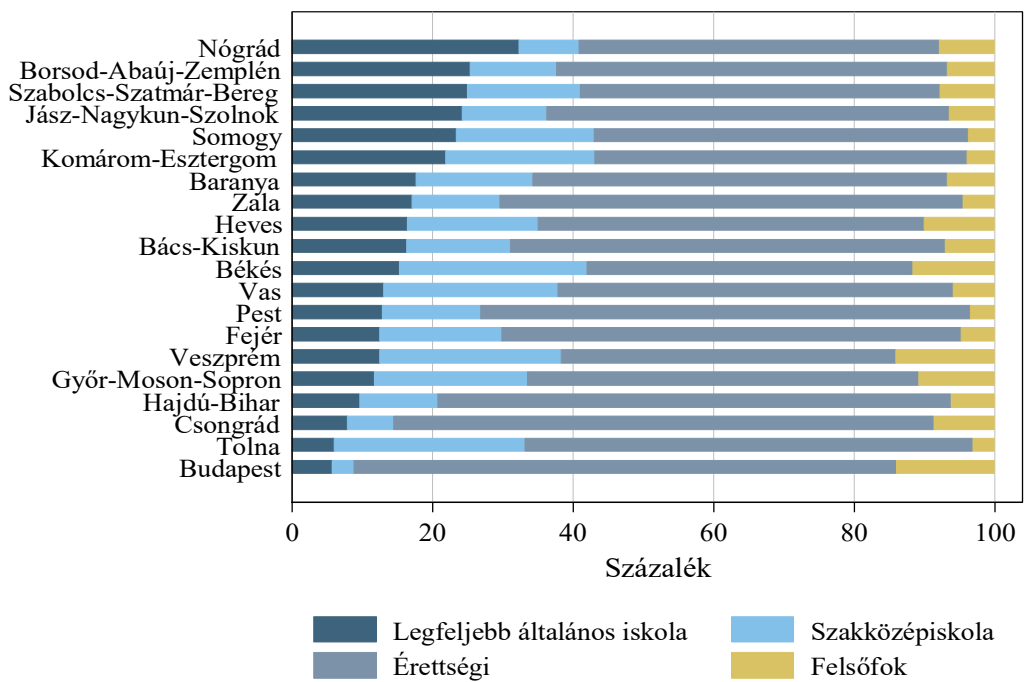
D2.6.2 ábra: A 20–24 éves népesség százalékos megoszlása legmagasabb végzettség szerint, férfiak

D2.6.3 ábra: A 20–24 éves népesség százalékos megoszlása legmagasabb végzettség szerint, nők

D2.6.4 ábra: A 20–24 éves népesség százalékos megoszlása legmagasabb végzettség szerint megyénként (2018)

A D2.6. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/D2_6.xlsx

Data of indicator D2.6.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/D2_6_english.xlsx

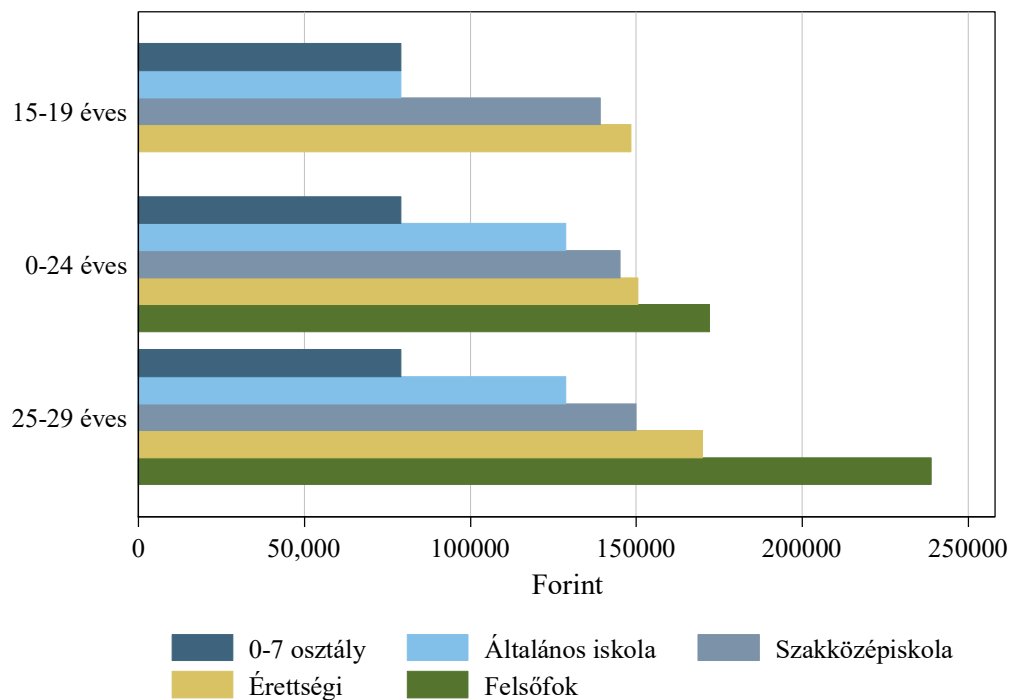
D2.7. indikátor: Mediánkeresetek a végzettség szintje szerint

Az indikátor nem frissült a 2017. évi kiadáshoz képest.

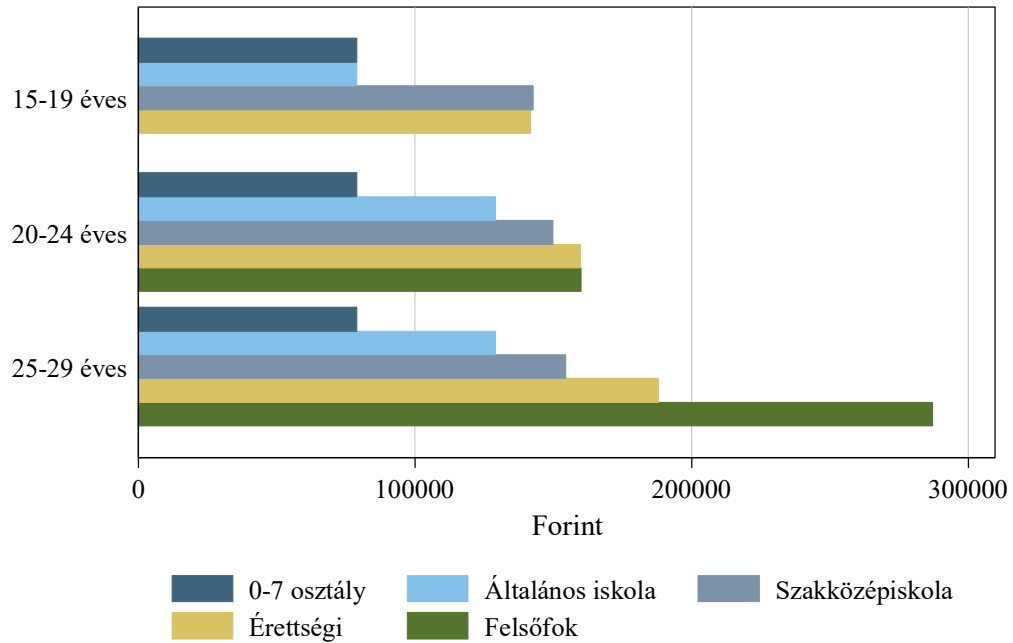
A D2.7. indikátor az iskolázottság és a keresetek közötti kapcsolatot írja le, a fiatalok korcsoportjaiban végzettségi kategóriák szerint mutatja be a mediánkereseteket, vagyis azt a keresetet, melynél az adott végzettségi és korcsoporthoz tartozó foglalkoztatottak legfeljebb 50 százaléka keres kevesebbet, és legfeljebb 50 százaléka többet.

A magasabb iskolázottságúak minden korcsoportban és mindkét nem esetében többet keresnek, mint az alacsonyabb végzettségűek. Kivételt jelent, hogy a 15–19 évesek korcsoportjában nincs különbség az általános iskolánál alacsonyabb és az általános iskolai végzettségűek mediánkeresete között, ami annak a következménye, hogy 2016-ban mindkét csoport tagjai egyformán 79 155 forintot kerestek, ugyanis ekkora volt a napi 8 óra közfoglalkoztatás esetén fizetett bruttó bér. Az általános iskolánál alacsonyabb végzettségűek esetében a mediánkereset mindhárom korcsoportban megegyezett a közfoglalkoztatási bérrel (D2.7.1, D2.7.2 és D2.7.3 ábra).

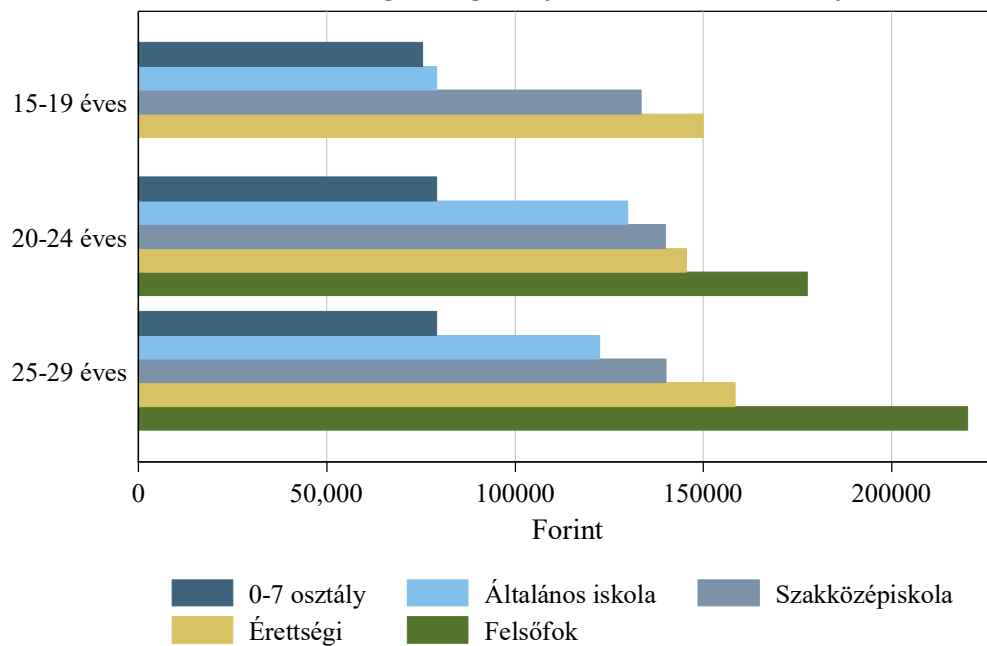
D2.7.1 ábra: Mediánkeresetek a végzettség szintje szerint a fiatal korcsoportokban (2016)

D2.7.2 ábra: Mediánkeresetek a végzettség szintje szerint a fiatal korcsoportokban (férfiak)

D2.7.3 ábra: Mediánkeresetek a végzettség szintje szerint a fiatal korcsoportokban (nők)

A D2.7. indikátor adatai: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/D2_7.xlsx

Data of indicator D2.7.: https://www.mtakti.hu/wp-content/uploads/2020/01/D2_7_english.xlsx

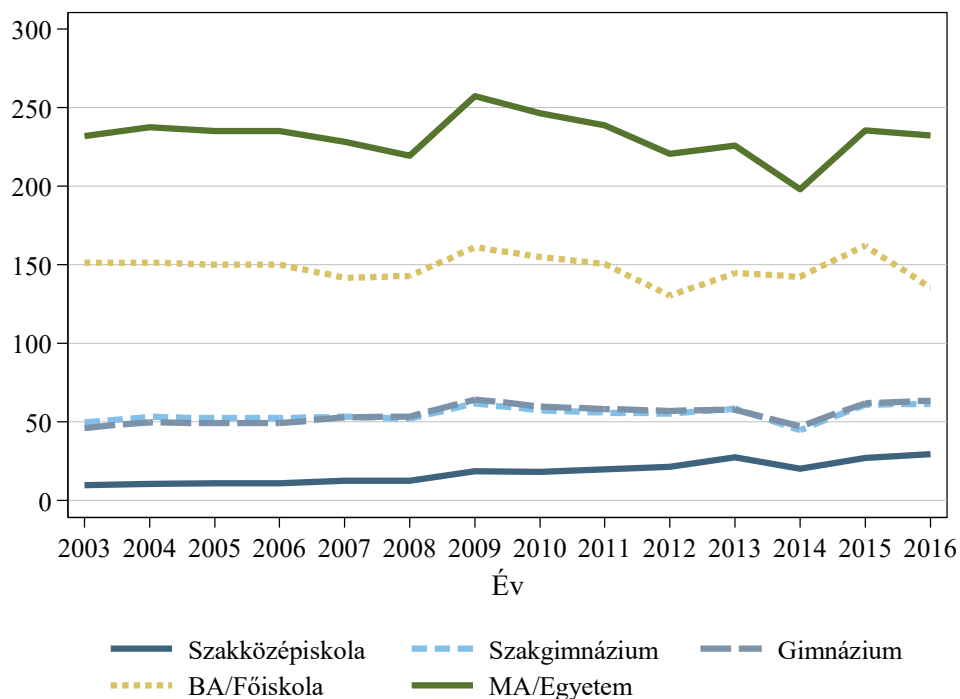
D2.8. indikátor: Az iskolai végzettség kereseti hozama

Az indikátor nem frissült a 2017. évi kiadáshoz képest.

A D2.8. indikátor az iskolai végzettség bruttó kereseti hozamát mutatja egyszerű kereseti regressziók alapján. Tehát azt írja le, hogy egy adott végzettségi csoportba tartozók átlagosan hány százalékkal keresnek többet a legfeljebb általános iskolai végzettségűeknél, ha kiszűrjük a nem és a gyakorlati idő hatását a keresetekre.

Az MA/egyetemi végzettségűek nagyon magas kereseti hozamot realizálnak, 200–250 százalék közöttit. A hozam 2009 és 2014 között 250 százalékról 200 százalékra csökkent, majd nőni kezdett, 2016-ban 232 százalék volt. A BA/főiskolai végzettségűek kereseti hozama 130 és 160 százalék között mozgott. A hozam 2009 és 2012 között 161-ről 131 százalékra csökkent, 2016-ban 135 százalék volt. A gimnáziumi és szakközépiskolai végzettség kereseti hozama csak nagyon csekély mértékben különbözik egymástól, és egyforma növekedési pályát járt be. A szakközépiskolai végzettség hozama 2003 és 2009 között 50-ről 64 százalékra nőtt, majd 2010-től 2014-ig 44 százalékra csökkent, 2015-től pedig ismét nőni kezdett, 2016-ban 64 százalék volt. A gimnáziumi végzettség hozama a 2003-ban mért 46 százalékról 2009-re 64 százalékra nőtt, majd 2014-ig csökkent, 2015-től pedig ismét nőni kezdett, 2016-ban 64 százalék volt. A szakközépiskolai végzettség hozama 2003 és 2016 között 2014-et leszámítva mindvégig növekedett, a 2003-ban mért 9,6 százalékról 2016-ra 29,6 százalékra (D2.8.1 ábra).

D2.8.1 ábra: Az iskolai végzettség százalékos hozama a legfeljebb általános iskolai végzettségűek keresetéhez viszonyítva

A D2.8. indikátor adatai: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D2_8.xlsx

Data of indicator D2.8.: https://www.mtaki.hu/wp-content/uploads/2020/01/D2_8_english.xlsx